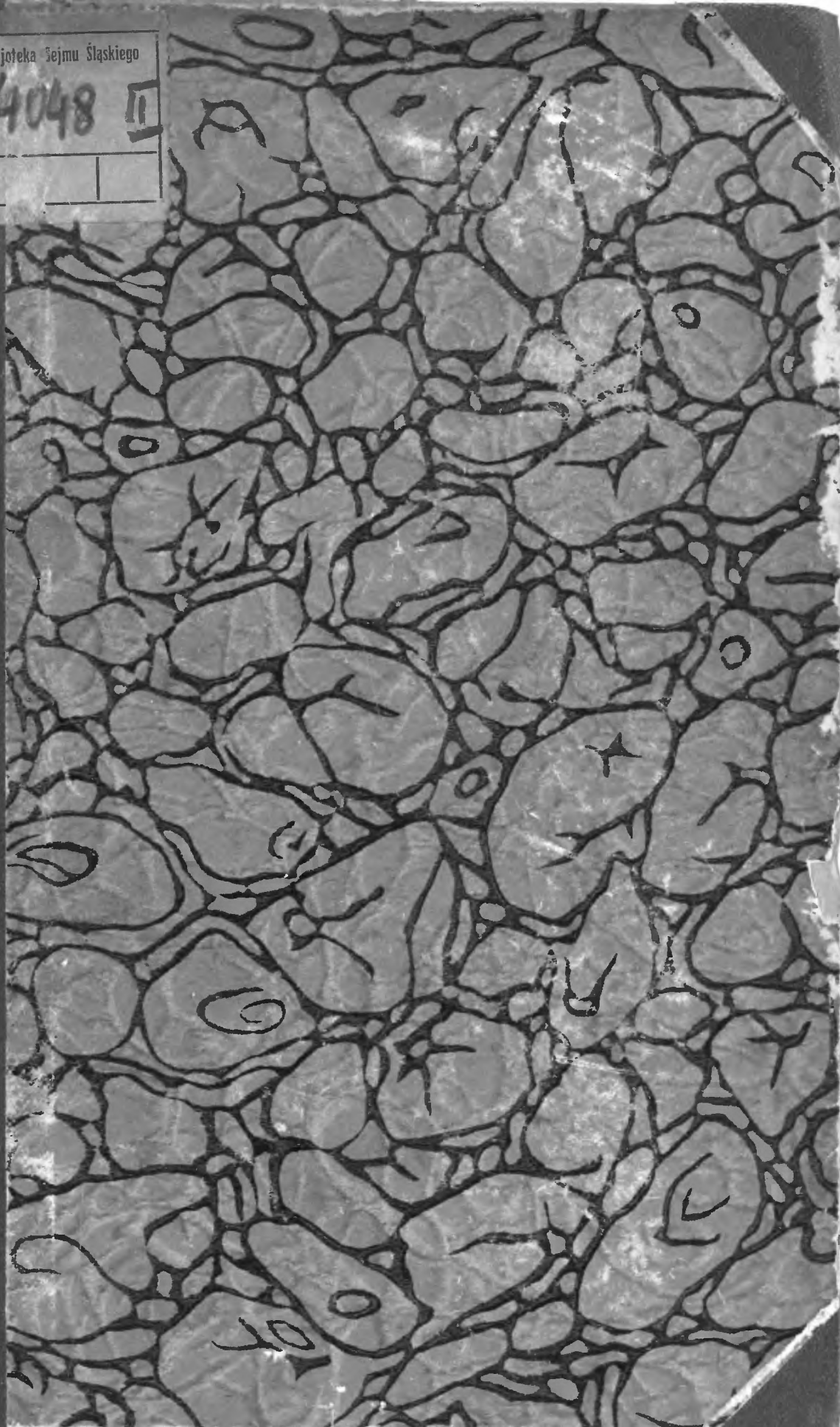
Bibljoteka Sejmu Śląskiego
14048 II

Dr LEWICKI Dr PRASCHIL
D^r ORŁOWICZ

PRZEWODNIK
PO
ZDROJOWISKACH
I MIEJSCOWOSCIACH
KLIMATYCZNYCH
GALICYI

LWOW 1912.

NAKŁADEM: KRAJ. ZWIĄZKU
ZDROJOWISK I UZDROWISK
WE LWOWIE.

HK

ZAKŁAD ART. GRAF. K. GAZDECKI I SPÓŁKA LWÓW.

UDAJĄCYM SIĘ DO KRAJOWYCH ZDROJOWISK, UZDROWISK, SANATORYÓW I ZAKŁADÓW LECZNICZYCH

udziela najlepszych informacyi i wskazówek wprost lub listownie

BIURO INFORMACYJNE

KRAJOWEGO ZWIĄZKU ZDROJOWISK I UZDROWISK

we Lwowie, Romanowicza 9, I. p.

codziennie od 9—1 przedpoł. i od 4—7 popoł.

W biurze informacyjnem Związku są do dyspozycyi: **Prospekty, adresy mieszkaniowe i cenniki** wszystkich zdrojowisk, uzdrowisk, sanatoryów i prywatnych zakładów leczniczych, oraz miejscowości turystycznych.

W tym samym lokalu znajdują się również:

1. Zarząd Kraj. Związku zdrojowisk i uzdrowisk;
2. Zarząd jego sekcyi a) Balneolekarskiej,
   b) Balneotechnicznej,
   c) Przemysłowej,
   d) Turystycznej;
3. Dyrekcya Galicyjskiego Zakładu kredytowego zdrojowisk i uzdrowisk;
4. Składnica Krajowych wód mineralnych i przetworów zdrojowych;
5. Polskie Towarzystwo Krajoznawcze;
6. Akademicki Klub turystyczny;
7. Gal. Towarzystwo Białego Krzyża;
8. Redakcya i Administracya ilustrowanego tygodnika

„NASZE ZDROJE“

poświęconego zdrojownictwu i turystyce krajozn.;

9. Karpackie Towarzystwo Narciarzy;
10. Towarzystwo walki z gruźlicą.

KRAJOWY ZWIĄZEK ZDROJOWISK I UZDROWISK WE LWOWIE

PRZEWODNIK

PO

ZDROJOWISKACH I MIEJSCOWOŚCIACH KLIMATYCZNYCH GALICYI

OBEJMUJĄCY: ZDROJOWISKA, UZDROWISKA, ZAKŁADY LECZNICZE, LATOWISKA, MIEJSCOWOŚCI KLIMATYCZNE, ORAZ MIEJSCOWOŚCI POSIADAJĄCE ŹRÓDŁA MINERALNE, WRESZCIE STACYE TURYSTYCZNE I SPORTÓW ZIMOWYCH. — Z MAPĄ GALICYI, ROZKŁADEM JAZDY I 200 ILUSTRACYAMI W TEKŚCIE

OPRACOWALI

Dr. STANISŁAW A. LEWICKI, Dr. MIECZYSŁAW ORŁOWICZ i Dr. TADEUSZ PRASCHIL

Cena: 3 kor., 1 rs. 20 kop., 3 M.

LWÓW

NAKŁADEM KRAJOWEGO ZWIĄZKU ZDROJOWISK I UZDROWISK

1912

14048
II

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE

PRZEDRUK DOZWOLONY TYLKO Z PODANIEM ŹRÓDŁA

x-44031
14048 II

Z DRUKARNI ZAKŁADU NARODOWEGO IMIENIA OSSOLIŃSKICH
POD ZARZĄDEM KAROLA JASIŃSKIEGO

PRZEDMOWA.

Potrzeba dzieła, które przedkładamy do użytku polskiej publiczności, chcącej korzystać z naszych zdrojowisk i stacyi klimatycznych, dawała się odczuwać od lat szeregu. Nie mogły jej zaspokoić prospekty, wydawane przez poszczególne zakłady kąpielowe, ani artykuły rozprószone w rozmaitych pismach, zawierające przygodne korespondencye z sezonów kąpielowych, ani nawet specyalne, przez nas wydawane pismo „Nasze Zdroje"; dla poglądu na ogół naszych zdrojowisk i stacyi klimatycznych koniecznem się okazało wydanie „Przewodnika", któryby wiadomości o nich podał w sposób krótki, a możliwie dokładny i wyczerpujący.

Doprowadzenie tego dzieła do skutku wziął na siebie zorganizowany w r. **1910** Krajowy Związek Zdrojowisk i Uzdrowisk. Uchwałą Zarządu Związku z dnia **1. maja 1911**, powołano do życia komisyę redakcyjną, w skład której weszli: dr. Tadeusz Praschil, lekarz zdrojowy w Truskawcu, dr. Stanisław Anatol Lewicki, lekarz zdrojowy w Krynicy i dr. Mieczysław Orłowicz, długoletni czynny, a obecnie honorowy prezes Akademickiego Klubu Turystycznego we Lwowie.

Przez rok w sposób mozolny gromadzono materyały do dzieła, które okazało się o tyle cięższem, że było pierwszem w swoim rodzaju. W każdem dziele początek najtrudniejszy — a w pracy naszej bardzo często nie mieliśmy do dyspozycyi materyałów innych, jak naoczne badania na miejscu i własne obserwacye, lub mniej, albo więcej dokładne wrażenia, podawane przez turystów. Tyczy się to zwłaszcza mniejszych letnisk, rozprószonych w całym kraju, co do których brak jakichkolwiek ścisłych danych co do ich frekwencyi, cen mieszkań, restauracyi i t. p. — poprzestać tu musieliśmy na obliczeniach „na oko". Ścisłemi danemi rozporządzać mogliśmy tylko przy większych zakładach kąpielowych, latowiskach i sanatoryach, gdzie istnieją zarządy, lub komisye zdrojowe,

i gdzie prowadzi się dokładną statystykę kąpieli, przyjezdnych, mieszkań, lekarzy, restauracyi i t. d.

Z tego powodu zdajemy sobie jasno sprawę z tego, że dzieło to ma liczne braki i usterki oraz niedokładności, aczkolwiek staraniem naszem było, by było ich jak najmniej — i mamy nadzieję, że przy następnem wydaniu, które przygotujemy na rok 1913, uda się nam je prawie w zupełności usunąć. Liczymy w tym względzie tak na ochotną pomoc P. T. Zarządów miejsc kąpielowych, lekarzy, właścicieli sanatoryów, hoteli, will i pensyonatów, oraz zwierzchności gminnych, jako bezpośrednio interesowanych, jak z drugiej strony wszystkich czytelników naszego „Przewodnika“. Prosimy każdego, kto znajdzie w nim jaką niedokładność lub lukę, o zwrócenie nam na nią uwagi za pośrednictwem kartki pocztowej (adres: Lwów, Romanowicza 9) — i już z góry dziękujemy za każdą nadesłaną nam uwagę, mogącą nam ułatwić przyszłe wydanie.

Dla uniknięcia nieporozumień nadmieniamy, że wydawnictwo nasze nie ma nic wspólnego z wydawanym przez Towarzystwo Balneologiczne w Krakowie „Przewodnikiem po Galicyi“.

W „Przewodniku“ uwzględnić się staraliśmy wszystkie nasze zdrojowiska, nawet o niezbadanych naukowo źródłach i zupełnie prymitywnych urządzeniach — oraz wszystkie latowiska i stacye klimatyczne, zaczynając od Zakopanego, a kończąc na nieznanych ogółowi nawet z nazwy górskich wioskach, do których zjeżdża kilka lub kilkanaście rodzin rocznie. Wzrastający ruch turystyczny i nowo powstające linie kolejowe w okolicach górskich stwarzają coraz to nowe latowiska — dążeniem naszem będzie uwzględniać je w każdem nowem wydaniu, oraz wskazywać miejscowości, mające przyrodzone warunki rozwoju czy to jako latowiska, czy miejsca kąpielowe.

Do „Przewodnika“ dołączamy dla oryentacyi mapkę Galicyi — brak czasu nie pozwolił nam wykończyć mapy specyalnej, poświęconej zdrojowiskom i miejscowościom klimatycznym, którą dodać zamierzamy do następnego wydania.

„Przewodnik“ staraliśmy się możliwie bogato uposażyć w ilustracye, których liczba przekracza dwieście. Zamiarem naszym było dać w nich obraz wszystkich ważniejszych miejsc opisywanych przez nas, oraz pięknych miejscowości z ich okolicy. Za materyał ilustrujący posłużyły nam bądź to klisze „Naszych Zdrojów“, bądź zdjęcia nadesłane przez zarządy miejsc kąpielowych i sanatoryów, a wreszcie w połowie niemal zdjęcia użyczone nam przez Akademicki Klub Turystyczny we Lwowie, robione przez jego członków w czasie wycieczek — za co wydziałowi jego składamy serdeczne podziękowanie. Niestety i tu są jeszcze luki,

a winę tego ponoszą zarządy takich miejscowości jak Żegiestów, Niemirów, Rabka, Iwonicz i inne, które mimo kilkakrotnych urgensów nie nadesłały nam fotografii i utrudniły należyte ich zilustrowanie. Natomiast pochlebiamy sobie, że dział, odnoszący się do latowisk i miejsc kąpielowych w Beskidach Wschodnich ilustrowany został zupełnie wyczerpująco, i przewyższa pod tym względem wszelkie dzieła, jakie dotychczas się pojawiły. Ilustracye nasze w tym dziale podają i ogólne widoki leżących tu letnisk, jak Skole, Jaremcze, Jamna, Mikuliczyn, Tatarów, Worochta, i najpiękniejsze widoki górskie tak z Bieszczad, jak z Gorgan ów i Czarnohory.

Miejscowości podajemy w porządku alfabetycznym — dla ułatwienia oryentacyi zaś u osób, chcących na podstawie tego „Przewodnika“ powziąć postanowienie, do jakiej miejscowości się wybrać, ma służyć wstęp zawierający ogólny pogląd na obecny stan i wygląd naszych zdrojowisk i latowisk, ich charakterystykę, położenie, warunki i t. p.

W czasie układania „Przewodnika“ doznaliśmy życzliwej rady i pomocy od wielu osób, do których się o nią zwróciliśmy; dziękując im za nią serdecznie, prosimy o nią również przy następnych wydaniach.

Lwów, w maju 1912.

Prezydyum Krajowego Związku zdrojowisk i uzdrowisk.

Wiceprezes:
Dr. Kalikst Krzyżanowski.

Prezes:
Jan hr. Potocki.

Sekretarz:
Dr. Tadeusz Praschil.

CZĘŚĆ OGÓLNA.

Zdrojowiska i uzdrowiska nasze rozsiadły się głównie w Karpatach i na Podkarpaciu — północna część kraju letnisk nie ma wcale, z wyjątkiem chyba takich miejscowości lokalnego znaczenia, jak Brzuchowice i Zimnawoda, a zakładów kąpielowych niewiele, przeważnie siarczanych.

Gdyby wydano mapę, poświęconą specyalnie naszym zdrojowiskom i latowiskom, — czego uczynić nie omieszkamy przy następnem wydaniu — przekonalibyśmy się, że większość miejsc kąpielowych wypadłaby w Beskidach Zachodnich i Środkowych, bogatych w źródła mineralne — natomiast większość letnisk w Beskidach Wschodnich, na szlakach linii Stryj-Ławoczne i Delatyn-Woronienka, gdzie niemal każda stacya czy przystanek posiada po kilka, kilkanaście, nawet kilkadziesiąt will czy domków, zamieszkiwanych przez letników.

DOLINA DUNAJCA.

Nie wszystkie one jednakowo urządzone — to też będzie zadaniem „Przewodnika“ ułatwić wśród nich przegląd i oryentacyę. Są wśród nich zapadłe górskie wioszczyny dające jedynie spokój, swobodę, górskie leśne powietrze i kąpiele w czystych potokach — są i takie, w których istnieją sanatorya urządzone z europejskim komfortem, eleganckie restauracye, wielkomiejskie rozrywki; jedne nęcą położeniem, inne urządzeniami, inne klimatem, czy też pięknością okolicy.

Przegląd nasz zaczynamy od zdrojowisk. Osobna tablica zestawia ich źródła, rodzaj i skład wody, porównuje z zakładami zagranicznymi, które mogą w zupełności zastąpić; tu jedynie dodać możemy uwagę, żeby nikt nie wybierał się do zdrojowisk według tego „Przewodnika“ jedynie — bez porady lekarza, chyba, że nie idzie mu o leczenie się, a jedynie wyjazd dla przyjemności.

Na czele zdrojowisk naszych w obecnym ich stanie stoi **KRYNICA,** posiada ona najwyższą frekwencyę, największą ilość mieszkań, wydaje największą ilość

kąpieli. Szukający rozrywki znajdą jej tu podostatkiem; w lipcu i sierpniu gości tu stale dramat lwowskiego teatru miejskiego, który daje przedstawienia w specyalnym budynku, na chodniku przygrywa orkiestra zdrojowa pod batutą Adama Wrońskiego, w Dworcu gościnnym odbywają się często koncerty, rauty i reuniony z tańcami; z inicyatywy zarządu, a po części prywatnej organizują się liczne wycieczki do Muszyny, Żegiestowa, Lubowni, Tyliczu, Bardyowa, a nawet Szczawnicy. W starym szpilkowym lesie porastającym Parkową Górę, mnóstwo znakomicie utrzymanych ścieżek z ławkami — wiodą one nawet na okoliczne odległe szczyty. — Ujemną stroną Krynicy jest jej mało sprężysta administracya, która pozostaje w rękach c. k. Rządu, ponieważ zaś zdrojowisko nie należy do domen państwowych, ale do funduszu religijnego, każda inwestycya i zmiana wymaga tu prócz zgody czynników lokalnych i władz krajowych, aprobaty sześciu ministerstw — a to: wyznań i oświaty, rolnictwa, spraw wewnętrznych, robót publicznych, skarbu i dla Galicyi, co powoduje, że plany latami całymi zalegają po ministerstwach, nie zawsze dla kraju naszego życzliwych.

Mniejszą już frekwencyą, ale w każdym razie przenoszącą trzy, a nawet cztery tysiące osób cieszą się: **RABKA, SZCZAWNICA, IWONICZ, RYMANÓW** i **TRUSKAWIEC.** I tu podobnie jak w Krynicy zarządy gorliwie starają się z jednej strony o jak najlepsze urządzenie swych zakładów pod względem leczniczym, ilości i jakości mieszkań, oświetlenia, utrzymywania parków — a z drugiej o uprzyjemnienie gościom w nich pobytu. W każdym z nich istnieje dworzec gościnny z salą balową — wszędzie na deptaku, czy przy źródłach rano i popołudniu przygrywają orkiestry zdrojowe. I tu nie braknie zabaw z tańcami, koncertów, wycieczek, placów do gry w lawn-tennis, kręgielni i t. p. Większość z nich w pełni sezonu dochodzi do zupełnego przepełnienia mieszkań, dlatego spieszyć się należy z ich zamawianiem.

SZCZAWNICA przetrwawszy smutny okres upadku pod rządami Akademii Umiejętności i jej dzierżawcy p. Wiśniewskiego, dźwiga się obecnie pod energiczną ręką swego obecnego właściciela hr. Adama Stadnickiego do pierwotnego znaczenia „królowej wód polskich" — do czego ją zupełnie kwalifikują i jej wody znakomite i różnorakie, i położenie u boku przecudnych Pienin; brak jej jedynie — projektowanej od dawna — kolei, ale na razie ma ją zastąpić regularna komunikacya samochodowa.

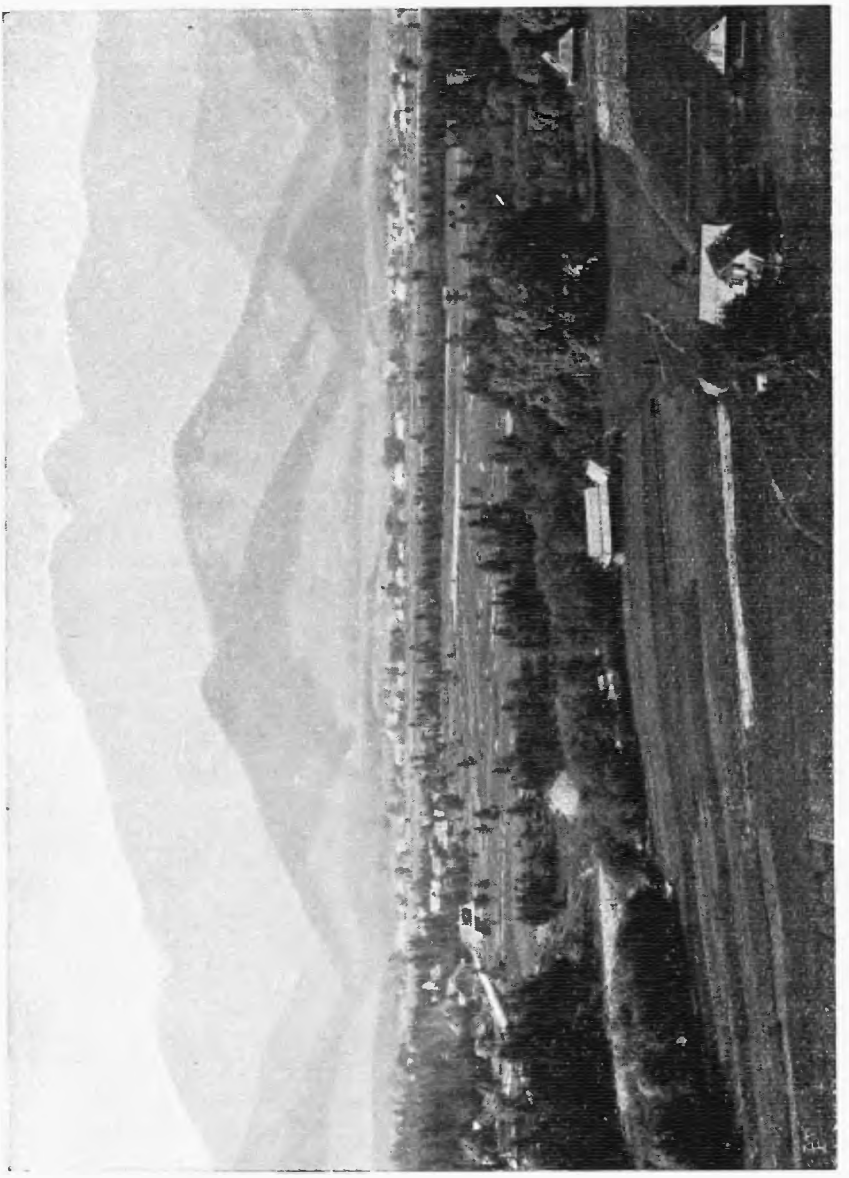
RABKA przechodzi obecnie okres przemiany — obecny właściciel p. Kaden chce zorganizować towarzystwo akcyjne celem porobienia tu krociowych inwestycyi, które miejscowość tę mają postawić zupełnie na równi z podobnymi zakładami za granicą.

Sąsiadujące ze sobą **IWONICZ** i **RYMANÓW,** aczkolwiek podobne i położeniem i składem wód i frekwencyą — przedstawiają dwa typy zdrojowisk zupełnie różnych; pierwszy ze swymi murowanymi budynkami, ścieśnionymi w pobliżu siebie przypomina Krynicę, drugi z drewnianemi willami przeważnie w szwajcarskim stylu, porozrzucanemi w lesie robi wrażenie spokojnego letniska bez gwaru i hałasu. Mają one też zupełnie odmienną publiczność. Iwonicz ma większość gości wyznania mojżeszowego, przeciwnie Rymanów wśród większych miejsc kąpielowych Galicyi wykazuje ich procent najmniejszy.

RYMANÓW jest prawdziwem Eldoradem dla dzieci, jak Zakopane dla turystów, a Krynica dla kobiet; leczy się ich tu ogromnie dużo, a zarząd dba też o ich przyjemności, aranżując częste zabawy dla nich na świeżem

powietrzu, a raz na tydzień, we czwartek nawet ogromnie popularne zabawy w sali balowej.

TRUSKAWIEC, który dzięki swym źródłom i frekwencyi wybija się na jedno z naczelnych miejsc, przechodzi obecnie podobnie, jak Rabka i Szczawnica, w ręku nowych właścicieli, którzy mają zamiar podnieść go

WIDOK OGÓLNY ZAKOPANEGO.

kosztem krociowych wkładów, w okres rozwoju. Bezwarunkowo na ten rozwój bardzo dodatnio wpłynie otwarta tu w tym roku kolej.

Mniejsze zakłady kąpielowe znajdują się w Żegiestowie, Wysowie, Morszynie i Burkucie.

ŻEGIESTÓW, posiadający piękne wille, duży Dom Zdrojowy, gdzie odbywają się reuniony i koncerty, stałą orkiestrę, góruje nad innymi cudownem

położeniem w górskim zalesionym wąwozie nad Popradem, a kuracyusze tutejsi obok kąpieli mineralnych mogą dowoli używać rzecznych kąpieli w Popradzie, toczącym swe czyste wody z turni i dolin tatrzańskich.

WYSOWA, aczkolwiek posiada wiele i znakomitych źródeł mineralnych rozmaitego rodzaju, znajduje się obecnie w stanie zupełnego upadku. Frekwen-

WILLA „ŚWITEZIANKA" W TRUSKAWCU.

cya jej słabnie — a kuracyuszów w olbrzymiej większości dostarcza żydowska ludność miasteczek okolicznych. Na jej upadek wpłynęło bez kwestyi też odcięcie od świata i brak dobrej drogi dojazdowej.

MORSZYN, posiadający jedyne w kraju źródło wody gorżkiej, nie rozwija się tak jak powinien; frekwencya jego mogłaby być znacznie większą, brak jednak mieszkań, a Towarzystwo Lekarskie we Lwowie, będące jego właścicielem, nie posiada odpowiednich funduszów, potrzebnych dla rozwoju zdrojowiska.

Jedyne w swoim rodzaju stanowisko zajmuje **BURKUT.** W dzisiejszym swym wyglądzie maleńki to zakład kąpielowy — lecz przy energii swego obecnego dzierżawcy Mieczysława Lewickiego wzrasta z roku na rok. Dzięki swym źródłom mineralnym i położeniu łączy w sobie zalety zdrojowiska wraz z zaletami pierwszorzędnej stacyi klimatycznej. Wzniesiony 1014 m. nad p. m., jest najwyżej położonem zdrojowiskiem Galicyi; leży wyżej, niż Kuźnice (1002 m), wyżej nawet, niż szczyt Trzech Koron w Pieninach (987 m). Okolica jego, to największy leśny obszar nie tylko Galicyi, ale Austro-Węgier; Burkut leży w samym środku tego obszaru, niedaleko źródeł Czarnego Czeremoszu, i jest najbardziej na południe wysuniętą miejscowością Galicyi, zajmującą koniec języka, wsuniętego między Węgry a Bukowinę. Jego większemu niż dotychczas rozwojowi — a jest to miejsce bogato uposażone przez przyrodę — stoi na przeszkodzie niechęć Skarbu Państwa, jako właściciela, do poczynienia większych wkładów i rozszerzenia zakładu, a z drugiej strony ogromna odległość od kolei. Od Burkutu galicyjskiego należy odróżnić Burkut

nad Cisą (Tiszaborkut) w komitacie Marmaroskim na Węgrach, Burkut w Siedmiogrodzie i Burkut bukowiński w okolicy Dornej Watry.

Osobną grupę stanowią zakłady kąpielowe siarczane. Aczkolwiek źródła siarczane spotykamy i w Karpatach (Głębokie, Truskawiec, Jawornik pod Burkutem), to jednak rozmieściły się one głównie w Galicyi północnej. Urządzeniami i frekwencyą — głównie dzięki sąsiedztwu Lwowa — góruje nad pozostałymi **LUBIEŃ.** Posiada kilkanaście piętrowych will, murowane łazienki, muzykę zdrojową, duży park, ogromny staw — często odbywają się tu zabawy, festyny, koncerty i przedstawienia. Prócz wielu kuracyuszów mieszkających tu stale, mnóstwo osób dojeżdża ze Lwowa.

NIEMIRÓW, a także **SWOSZOWICE** i **PUSTOMYTY** porobiły w ostatnich czasach znaczne postępy i znajdują się w stadyum rozwoju, zaprowadzając ustawicznie ulepszenia i udogodnienia; nie można tego powiedzieć o innych zakładach siarczanych, które jak **KONOPKÓWKA** i **SZKŁO** niczem obecnie nie przypominają dawnej świetności, lub też jak **HORYNIEC, PODGÓRZE, KRZESZOWICE,** które nie robią niczego dla swego podniesienia. Z mniejszych zakładów jedynie założone w r. 1911 **NOWOSIELCE** wykazały w roku ostatnim pewną żywotność.

Pod względem położenia — w górach leży Szczawnica, Krynica, Żegiestów, Wysowa, Iwonicz, Rymanów i Burkut — na Podkarpaciu Rabka, Truskawiec i Morszyn, inne na równinach. Kąpiele rzeczne znakomite znajdują

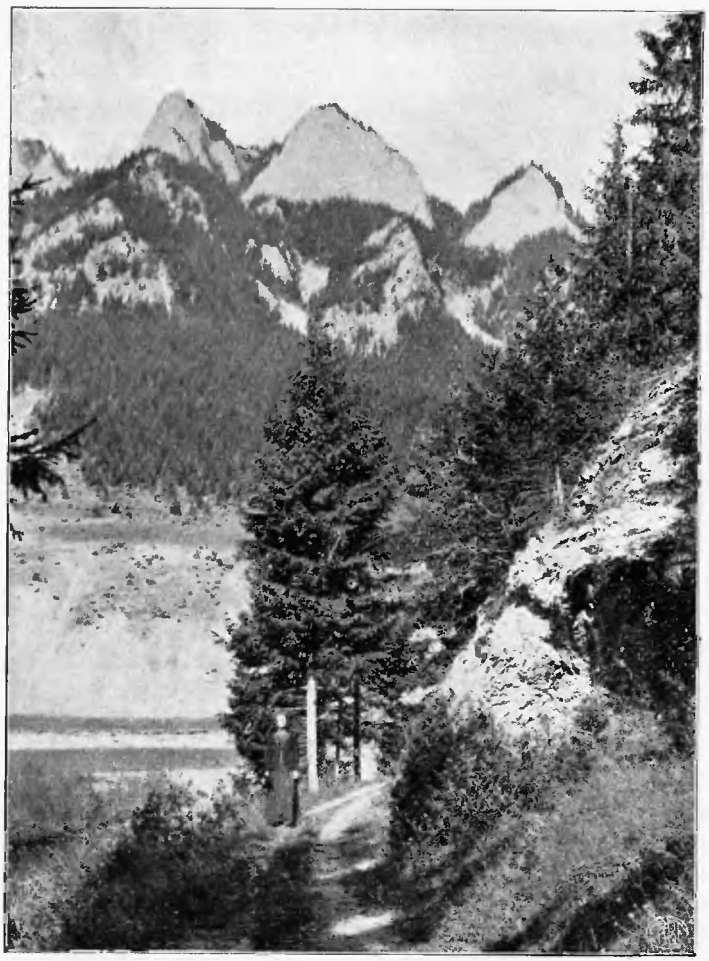

SMERECZYŃSKI STAW W TATRACH I „CZERWONE WIERCHY".

się tylko w Żegiestowie (Poprad) i Burkucie (Czeremosz); w pozostałych są tylko małe górskie potoki. Większość zakładów kąpielowych górskich leży wśród lasów, a Burkut nawet otoczony jest nimi w promieniu kilkudziesięciu kilometrów; jedynie Rabka i Szczawnica nie sąsiadują bezpośrednio z lasem, który tu zastępują piękne parki. Szukający rozrywek i zabaw znajdzie ich

najwięcej w Krynicy, a podostatkiem w Szczawnicy, Iwoniczu, Truskawcu, Lubieniu — inne dają więcej ciszy, ale i swobody. Dla turystów szczególnie pociągająca jest Szczawnica, ze względu na bezpośrednie sąsiedztwo Pienin i bliskość Tatr, — oraz Burkut, leżący u stóp Czarnohory.

Uzupełnieniem zdrojowisk są rozrzucone po całym kraju **sanatorya i lecznice,** wśród których nie brak zakładów pierwszorzędnych pod względem urządzeń higienicznych i komfortu. Należy do nich sanatoryum dla piersiowo chorych **dra Dłuskiego** w Zakopanem, lecznica **dra Tarnawskiego** w Kosowie, która w tym roku ma być rozszerzona i prowadzona przez cały rok, ogromny zakład hydro i fizyoterapeutyczny **dra Chramca** w Zakopanem, zakłady hydropatyczne **dra Ebersa** w Krynicy, **dra Gradera** w Jaremczu, **dra Żurakowskiego** w Tatarowie, **dra Michalika** w Worochcie, **dra Zakrzewskiego** w Maryówce, oraz prymitywny zakład hydropatyczny w Sasowie. Uzupełniają je lecznice prywatne w miastach, jak dra Soleckiego, Majewskiego i zakład Kisielki we Lwowie, dra Kupczyka, Piotrowskiego i Rutkowskiego w Krakowie, dra Kutny w Przemyślu.

„TRZY KORONY“ W PIENINACH.

Idea samopomocy dźwignęła kilka jeszcze sanatoryów o charakterze filantropijnym — należy tu akademicki „Dom Zdrowia“ Pomocy Bratniej dla piersiowo chorych w Zakopanem, Schronisko nauczycielskie w Zakopanem, powstające sanatoryum nauczycielskie w Szczawnicy, „Dom dla księży“ w Worochcie, „Dom Zdrowia“ drukarzy w Mikuliczynie, sanatoryum młodzieży żydowskiej dra Hammerschlaga w Szczawnicy, powstające Domy Zdrowia dla młodzieży handlowej w Worochcie, Olszanicy i t. d. Liczne są również **kolonie lecznicze** dla młodzieży — jedne mają na celu leczenie pewnych chorób, jak kolonia lecznicza w Rymanowie, Krynicy, Rabce lub Żabiem, inne tylko umożliwienie dzieciom warstw

niezamożnych z miast spędzenie lata na świeżem powietrzu, jak kolonie w Tuchli, Hucie Korostowskiej, Porębie, Brzuchowicach, Kochanowie i inne.

Drugą grupą miejscowości, któremi się zajmuje „Przewodnik“ są latowiska. Jedne z nich trzymają się gór (Zakopane, Zawoja, Worochta), inne rzek górskich (Poprad, Opór, Prut, Czeremosz), inne wreszcie miast (Brzuchowice, Zabierzów, Zimna Woda). Na ich czele nietylko w Galicyi, ale i na całym obszarze ziem polskich stoi **Zakopane.** Każdy tu znajdzie, czego zapragnie; turysta ma Tatry, dające możność urządzania coraz to nowych wycieczek przez lat szereg; zwolennik zabaw ma reuniony, koncerty, przedstawienia, festyny, kinematografy, kawiarnie; amator studyów i lektury znajdzie jej sporo w „Bibliotece Publicznej“, Czytelni, oraz w często się odbywających odczytach; tęskniący za gwarem miejskim i życiem kawiarnianem ma je na Krupówkach, szukający ciszy i swobody znajdzie ją na Bystrem, Kilówkach, czy w domkach góralskich pod Gubałówką. Will i mieszkań tu mnóstwo — od elegancko urządzonych hoteli i pensyonatów, aż do skromnych chat góralskich. Podobnie wiele restauracyi, kawiarń i cukierń, aczkolwiek większość gości bądź to mieszka po pensyonatach z całem utrzymaniem, bądź prowadzi własne gospodarstwo. Nie braknie wiele i to ogromnych sklepów, w których dostać można wszystkiego; istnieją nawet księgarnie, droguerye, handle biżuteryi, kart z widokami, przyborów turystycznych, fortepianów, szkła i porcelany, serdaków i t. d. i t. d.; pod tym względem Zakopane nie ustępuje żadnemu z większych miast. — Dawniej bywało tu rojno i gwarno w lecie; na zimę zostawała tylko miejscowa ludność i garść chorych. Od lat kilku stosunki się zmieniły, dzięki wzrostowi sportów zimowych, a szczególnie narciarstwa i saneczkowania; obecnie w zimie jest tu podobnie pełno jak w lecie, w styczniu nieraz brakuje mieszkań podobnie jak w lipcu, a w kawiarniach walczyć trzeba o stoliki i krzesła. Ma jednak i Zakopane swoje wady: arogancya, pijaństwo i ździerstwo przyjezdnych przez wielu z pośród górali, zepsutych przez „ceprów“, brak kanalizacyi, porządnego oświetlenia, parku, dobrej orkiestry publicznej i inne. Dwie są instytucye powołane do zaradzenia złemu — komisya klimatyczna i rada gminna. Pierwsza jednak przeważnie z braku funduszów i egzekutywy poprzestać musi na dobrych chęciach, a w drugiej zbyt często rządzą ludzie ciemni, niedorośli do swego zadania, i nadużywający swego stanowiska dla osobistych korzyści materyalnych. W każdym razie Zakopane idzie powoli ku postępowi, i nie tylko daje chorym zdrowie, zdrowym możność rozkoszowania się pięknościami przyrody, ale zaczyna odgrywać wybitną rolę w polskim ruchu kulturalnym, i gromadzi u siebie wielu uczonych, literatów i artystów.

WODOSPAD „CZARNEGO POTOKU“ KOŁO KRYNICY.

Tej wszechstronności Zakopanego nie ma żadne inne latowisko w Galicyi. Liczbą will i ilością kuracyuszów wybijają się z pośród nich **BYSTRA** koło

Białej, leżąca u stóp Beskidów śląskich i ściągająca letników głównie z Krakowa i miasteczek okolicznych — **JAREMCZE** w pięknem położeniu w wąwozie Prutu, w otoczeniu lasów i wysokich, skalistych wierzchołków Gorganów — i **BRZUCHOWICE,** ulubione letnisko Lwowian, którego też jedyną atrakcyą, prócz lasu na piaszczystym, pagórkowatym terenie, jest bliskość Lwowa.

SZCZYT „PIKUL" (1405 m.) KOŁO SŁAWSKA.
Z wycieczek A. K. T. Fot. Ad. Konopczyński.

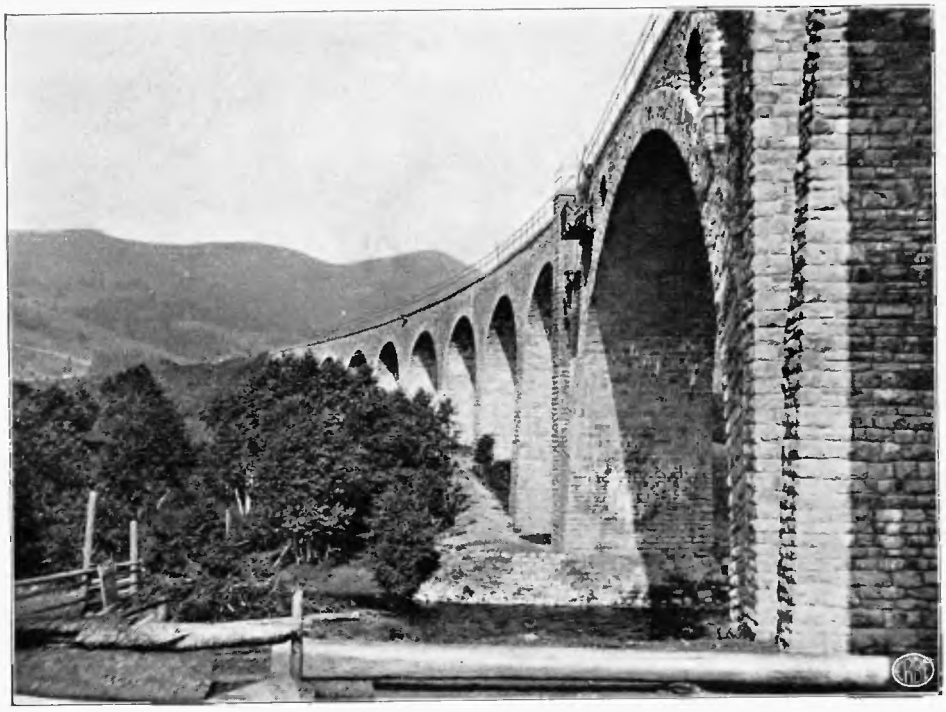
Inne, mniejsze letniska trzymają się przeważnie rzek górskich. Do ważniejszych z nich należą: **ZAWOJA,** u stóp Babiej Góry, nad rzeką Skawicą; **KROŚCIENKO** nad Dunajcem, mające również źródła mineralne, prócz znakomitych rzecznych kąpieli, dzięki położeniu na stokach Pienin i w bezpośredniem sąsiedztwie Gorców; jest ono wygodnym punktem oparcia dla wycieczek górskich. Na Podhalu prócz Zakopanego istnieje szereg wsi, w których mieszkają letnicy — jedynie **PORONIN** posiada wille, pensyonaty, sklepy, restauracye — w innych mieszkać trzeba w chatach góralskich i prowadzić własne gospodarstwo. W dolinie Popradu (linia kolei Nowy Sącz - Orłów) dwie miejscowości ściągają już po kilkaset osób w lecie, głównie dla kąpieli w Popradzie: **PIWNICZNA** i **MUSZYNA,** w których znajdują się też dotychczas nie wyzyskane źródła mineralne. W dolinie górnego Dniestru, Sanu i Stryja (linia Sambor - Sianki) jedynie **SPAS** może się pochwalić większą frekwencyą; w tej okolicy wzrastają znacznie **JABŁONKI** koło Baligrodu.

W Bieszczadach w dolinie Oporu (linia Stryj - Ławoczne) począwszy od Synowódzka, każdy niemal przystanek i stacya kolejowa ma letnisko, a gości ściągają tu piękne okoliczne góry i lasy i rzeczne kąpiele w Oporze. Najwięcej ich gromadzi się w miasteczku **SKOLEM,** u stóp Paraszki i Zełemina;

grupy will dla letników znajdują się w **DĘBINIE** i **ZEŁEMIANCE,** nadto pojedyncze wille w **SYNOWÓDZKU, HREBENOWIE** i **TUCHLI.** Synowódzko, Skole i Tuchla leżą na dość szerokich równinach pośród gór — Hrebenów, Zełemianka i Dębina w wązkich górskich wąwozach.

W Gorganach skutkiem braku kolei letnisk prawie nie ma, a te które są, jak **OSMOŁODA, PODLUTY, MIZUŃ, ZIELONA,** gromadzą zaledwie po kilkadziesiąt osób, aczkolwiek posiadają otoczenie górskie piękne i urocze, oraz doskonały podgórski klimat. Ogromnie na ich podniesienie się wpłynąć może projektowana kolej Rachin - Perehińsko - Nadwórna.

W Beskidach Wschodnich największe letniska znajdują się w dolinie Prutu (kolej Delatyn - Woronienka) na pograniczu Gorganów i Czarnohory, której wierzchołki przewyższają 2000 metrów. Kolejno spotykamy: **DELATYN,** miasteczko na rozległej dolinie nad Prutem, z bogatem źródłem solankowem i łazienkami mineralnemi; **DORĘ** z kilku willami u stóp Czarnohorca; **JAREMCZE,** położone w najpiękniejszym punkcie tej linii przy wodospadzie Prutu i skałach Dobosza, u stóp Jawornika (1467 m) posiadające ogromną ilość will, pensyonatów, hoteli, restauracyi, orkiestrę, w okolicznych lasach liczne dobrze utrzymane parkowe ścieżki, a o przyjemności dba tu ruchliwy „Klub

WIADUKT KOLEJOWY W WOROCHCIE.

Jaremczański"; **JAMNĘ,** znajdującą się dopiero w pierwszem stadyum rozwoju z kilku zaledwie willami; **MIKULICZYN,** gdzie will więcej, na obszernej kotlinie, nad Prutem; jego przysiółek **PODLEŚNIÓW** u stóp Chomiaka (1544 m), szczytu z nadzwyczajnie pięknym i rozległym widokiem; **TATARÓW,** mający bardzo malownicze położenie w lesistym górskim wąwozie, wiele will i domów mieszkalnych, oraz sanatoryum dra Żurakowskiego; **WOROCHTĘ,** klucz do wy-

cieczek na Czarnohorę, rozwijającą się ogromnie z powodu swego wysokiego położenia, w której znajduje się sanatoryum całoroczne dra Michalika; a wreszcie **WORONIENKĘ,** ostatnią stacyę na terytoryum Galicyi, leżącą na samej niemal przełęczy Delatyńskiej, gdzie jednak brak mieszkań specyalnie dla letników urządzonych. — Linia Delatyn-Woronienka jest najpiękniejszą górską linią w Galicyi, dlatego prócz letników, gości tu i latem i zimą wielu turystów i narciarzy.

TYPY LUDOWE Z OKOLIC MYŚLENIC.

Nad Czeremoszem żadnego większego letniska nie ma; ma do tego warunki **ŻABIE** i jego przysiółki, ale na przeszkodzie ich rozwojowi stoi brak kolei. Nie ma tu nigdzie will dla letników; jedynem oparciem dla turystów jest Dworek Czarnohorski w Żabiem.

Miejscowości o ciepłym klimacie, szczególnie jesienią i na wiosnę, w Galicyi mało — skupiają się one blisko granicy Bukowiny. Jako **ciepłe stacye klimatyczne** wymieniamy w „Przewodniku“: **KOSÓW, KUTY** i **BEREZÓW.** Pierwszy posiada przez cały rok otwartą lecznicę dr. Tarnawskiego, w obu pozostałych żadnych specyalnych urządzeń dla przyjezdnych nie ma.

W jeszcze cieplejszym klimacie leży szereg miejscowości nad Dniestrem, od **ZALESZCZYK** po **OKOPY św. TRÓJCY** na granicy Galicyi, rosyjskiego Podola i Bessarabii. W obu tych miejscowościach znajdują się winnice i ogromne sady owoców południowych, szczególnie morel i brzoskwiń, dlatego nadawałyby się one znakomicie dla **kuracyi owocowej** — brak tu jednak jeszcze jakichkolwiek urządzeń dla wygody gości. Ich drugą atrakcyą byłby Dniestr, bardzo tu już szeroki, dający i znakomite kąpiele i możność uprawiania sportu wioślarskiego, tem ponętniejszego, że brzegi Dniestru są tu wysokie i malownicze.

Dla porównania przytaczamy nakoniec statystykę frekwencyi za rok 1911 tych letnisk i zakładów kąpielowych, które bądź to wydają oficyalne listy gości, bądź też nadesłały ich wykaz i liczbę redakcyi „Naszych Zdrojów“. Według frekwencyi idą one w następującym porządku:

Zakopane	12911	osób
Krynica	11180	„
Iwonicz	6025	„
Truskawiec	4356	„
Szczawnica	4312	„
Lubień	3953	„
Rabka	3700	„
Jaremcze	3600	„
Rymanów	2810	„

Żegiestów	1698	osób
Delatyn	1371	„
Swoszowice . . .	1266	„
Niemirów	700	„
Morszyn	692	„
Krościenko	522	„
Wysowa	412	„
Burkut	315	„
Nowosielce	178	„

Frekwencya sanatoryów:

Dra Chramca w Zakopanem . . .	822	osób
„ Tarnawskiego w Kosowie . .	338	„
„ Dłuskiego w Zakopanem . . .	328	„
„ Żurakowskiego w Tatarowie . .	98	„

Dodaćby tu należało z większych letnisk **BRZUCHOWICE** z liczbą 4000 osób (w przybliżeniu) i **BYSTRĄ** (ok. 2000 osób). Inne letniska przeważnie nie dochodzą do tysiąca.

TYPY HUCUŁÓW Z OKOLIC ŻABIEGO.

Cyfry te czytać należy z pewnemi zastrzeżeniami, tem bardziej, że nie ma ogólnej normy, według jakiej postępować należy przy układaniu list gości. W jednych zakładach wpisuje się tu wszystkich, nawet służbę miejscową i przyjezdnych, zatrzymujących się w zakładzie przez kilka godzin tylko — w innych wyłącznie kuracyuszów, przyjeżdżających na czas dłuższy. Krynica jedna prowadzi dwojaką listę gości — stałych, leczących się — i przyjeżdżających na czas

krótki, albo zajętych tu zawodowo. Statystyka ta szczególnie utrudnioną jest w miejscowościach, pobierających taksę klimatyczną, gdyż wiele osób dla uchylenia się od niej, nie zgłasza swego przyjazdu; jak daleko jest to posuniętem, świadczy fakt, że pewnego dnia w łazienkach w Krynicy przy sprzedaży biletów zarządzono rewizyę, i znaleziono 300 osób niemeldowanych. Temu zawdzięczać należy, że n. p. Zakopane, zajmujące obszar i mające ilość mieszkań dwa razy większą, niż Krynica, urzędowo wykazuje cyfrę gości taką samą, chociaż sezon trwa tu przez rok cały, a zapełnione jest latem i zimą — a Lubień, mający ledwie trzecią część mieszkań, które ma Rymanów, przewyższa go frekwencyą, mimo, że Rymanów był w sezonie zupełnie zapełniony.

W osobnym ustępie podajemy miejscowości ważne dla turystyki i sportów zimowych, oraz wskazujemy najpiękniejsze okolice kraju, mające wszelkie dane dla rozwoju latowisk.

CHARAKTERYSTYKA KRAJOWYCH :: ZDROJÓW MINERALNYCH. ::

Szczawy słone pojedyncze: zdrój Klaudyi w Rymanowie, zastępujący w zupełności wody obce: z Kissingen, Soden, Wiesbaden i Homburg.

Solanki jodowo-bromowe: zdroje w Iwoniczu, Rabce i Rymanowie (zdrój Celestyny i Tytusa); zastępują one w zupełności wody obce: z Dürkheim, Hall, Königssdorf-Jastrzemb i Lipik.

Solanki litowe: zdroje w Iwoniczu i Rymanowie, równorzędne z wodami obcemi: z Elster, Radein, Preszów, Salzbrunn, Bilin i Ems.

Solanki zgęszczone (żoły-surowice): zdroje w Rabce, Truskawcu i Morszynie, zastępują podobne wody z: Gmunden, Hall w Tyrolu, Hall w Wirtembergii, Nauheim i Reichenhall.

Wody gorżkie: zdrój Bonifacego w Morszynie.

Wody słono-gorżkie: w Truskawcu (Zofia) zast. w zupełności wody z Kissingen, Pyrmont, Soden.

Wody siarczane: zdroje w Horyńcu, Konopkówce, Krzeszowicach, Lubieniu, Niemirowie, Nowosielcach szlacheckich, Podgórzu, Pustomytach, Szkle, Swoszowicach i Truskawcu.

Szczawy alkaliczne: zdroje w Burkucie, Głębokiem, Krynicy, Łomnicy, Szczawnicy, Truskawcu (Naftusia) i Wysowej, mogące zastąpić używane wody dyetetyczne i stołowe obce z Bilin, Contrexeville, Fachingen, Giesshübel, Krondorf, Vals, Vichy, Wildungen.

Szczawy alkaliczno-słone: zdroje w Krościenku nad Dunajcem, Szczawnicy i Wysowej, równorzędne z wodami obcemi: z Ems, Luchaczowic, Selters i Gleichenberg.

Szczawy alkaliczno-słono-glauberskie: zdroje „Maryi“ i „Bronisławy“ w Truskawcu, zastępujące wody z Karlsbadu i Marienbadu.

Szczawy żelaziste: zdroje w Burkucie, Krynicy, Szczawnicy, Wysowej i Żegiestowie zastępują wody obce: z Elster, Franzensbad, Pyrmont, Reinerz, Spaa, St. Mori i Wildungen.

TURYSTYKA I SPORTY ZIMOWE.

Jeżeli weźmiemy pod uwagę tylko turystykę górską, a nie zwiedzanie miast i zabytków historycznych, to przekonamy się, że jej głównymi punktami oparcia są nasze miejsca kąpielowe i stacye klimatyczne. I nic dziwnego — porozrzucane wśród gór, w najpiękniejszych okolicach kraju, ciągną ku sobie liczne rzesze wycieczkowców, głównie młodzieży. Nie mamy tu zamiaru pisać przewodnika turystycznego — dotkniemy jedynie lekko poszczególnych partyi Karpat, podamy ich charakterystykę, i oznaczymy miejscowości, które wśród nich mogą dla turystów służyć za punkt oparcia.

Zaczynamy naturalnie od **TATR;** kluczem do nich z polskiej strony jest **ZAKOPANE.** Posiadają one literaturę zbyt obszerną, by je tu szerzej opisywać, dla użytku zwiedzających polecić można dwa przewodniki po nich: Janusza Chmielowskiego w kilku tomach, nadający się głównie dla taterników i Mieczysława Świerza w jednym tomie, dla szerszej publiczności. Innych, krótszych wydawnictw polecić nie możemy, ponieważ grzeszą one zbyt wielu błędami i niedokładnościami.

Na zachód od Tatr nęci wzrok każdego i z Podhala i Orawy, oraz z okolic Krakowa potężna piramida **BABIEJ GÓRY,** słynna z pięknego widoku i rozsiadłe obok niej Pilsko. Dojeżdża się do niej koleją do Makowa lub Jeleśni; wyjście najwygodniejsze z Zawoi. Ścieżki tu wygodne i znaczone, staraniem Babiogórskiego Oddziału T. T. w Żywcu, we wsi dla turystów znajduje się „Dworek Biabiogórski", a niedaleko szczytu na Hali Markowej, wygodne, zagospodarowane schronisko.

Punktem wyjścia wycieczek na **BESKIDY ŚLĄSKIE** od strony Galicyi najlepszym jest **BYSTRA,** oraz **ŻYWIEC,** położony niedaleko Baraniej Góry ze źródłami Wisły. Ścieżki tu wszędzie dobrze utrzymane, znaczone, zaopatrzone niemieckimi napisami, umieszczonymi przez niemiecki „Beskiden-Verein"; na grzbietach gór liczne schroniska z restauracyami.

Jako punkt wyjścia wycieczek w **GORCE** należy obrać Porębę lub Mszanę (Niedźwiedź, Turbacz) od strony północnej, lub Krościenko od południowej. Szczyty w okolicy Krościenka mają znaczone ścieżki przez Pieniński Oddział T. T. w Krościenku, n. p. Luboń, lub droga przez Skałki do Rytra. Szczyty tych stron odznaczają się bardzo rozległymi widokami, zamkniętymi poszarpanym łańcuchem Tatr; często spotyka się na nich malownicze skały, szczególnie w okolicy Krościenka.

PIENINY grupa mała, ale pod względem piękności i romantyczności nie mająca sobie równej w całych Karpatach — to też wycieczka łodziami Dunajcem z Czerwonego Klasztoru do Szczawnicy, zostawia na każdym niezatarte wrażenie. Dla wycieczek w Pieniny nadawałyby się przedewszystkiem **SROMOWCE,** jako położone u stóp Trzech Koron — ale, że tu letniska nie ma, oparcie turystom daje bądź to położony na węgierskim brzegu Czerwony Klasztor i Śmierdzonka, bądź **SZCZAWNICA** i **KROŚCIENKO,** oddalone nieco od najpiękniejszej części Pienin — bądź **CZORSZTYN.** Wycieczkę w Pieniny najlepiej odbywać z Nowego Targu przez Czorsztyn i Niedzicę z ruinami zamków do Czerwonego Klasztoru — stąd wyjść na szczyt **TRZECH KORON** (987 m) i zwiedzić położone opodal ruiny zamku św. Kunegundy, w których obecnie mieszka pustelnik, a po noclegu w Śmierdzonce, przejechać łodzią do Szczawnicy i wrócić powozem do Nowego Targu.

Z **KRYNICY** jedyną większą wycieczką górską jest szczyt **JAWORYNY,** (1116 m) z widokiem na Tatry; wycieczki powozem do zakładu kąpielowego w Bardyowie na Węgrzech i do szańców konfederackich za Tyliczem; z **ŻEGIESTOWA** i z **PIWNICZNEJ** do imponujących rozmiarami ruin zamku w Lubowni.

SZCZYT MUNCZEL (2002 m.) NA CZARNOHORZE.

Z wyc. A. K. T.

Fot. Cz. Łączkowski.

Jadąc do **WYSOWEJ** mija się górę Hełm, dominującą nad całym powiatem grybowskim i sąsiednimi; wycieczki w prześliczną dolinę dolnego Dunajca w okolicy Zakliczyna i zamku Melsztyn urządzać można z **JASTRZĘBIEJ.**

RYMANÓW i **IWONICZ** służyć mogą za punkt oparcia dla wycieczek na szczyt Cergowy (716 m) pod Duklą, skąd widać Tatry, przełęcz Dukielską,

i do ruin zamczyska i malowniczych skał w **ODRZYKONIU;** po drodze zwiedza się piękne kościoły w Krośnie.

W **BIESZCZADACH** największymi względami turystów cieszą się skały w Rozhurczu, Bubniszczach i Uryczu, oraz szczyty Paraszki (1271 m) i Żełenina (1167 m), dominujące nad doliną Oporu i Stryja. Wycieczki na nie przedsiębierze się z **SYNOWÓDZKA, SKOLEGO** lub **HREBENOWA.** Ścieżek turystycznych tu nie ma — tem bardziej schronisk. Najwyższe szczyty tych stron leżą bądź jak Pikul (1405 m) na granicy węgierskiej, bądź jak król Bieszczad, Stoh (1679 m) zupełnie na Węgrzech. Wychodzi się na nie ze stacyi kolejowej Wołowiec (Volocz) za Ławocznem.

FRAGMENT RUIN ODRZYKOŃSKICH

Następnem ku wschodowi pasmem górskiem są **GORGANY,** najdziksza, najtrudniej dostępna i najmniej odwiedzana przez turystów część Karpat, chociaż pięknością przewyższająca tak Czarnohorę jak Bieszczady. Wpływa na to brak kolei, brak siedzib ludzkich w głębi gór, oraz dziewicze lasy jakie je porastają w części dolnej, podczas gdy w części górnej panoszy się kosodrzewina, tak gęsta i wysoka, że marsz przez nią jest niesłychanie męczący, bo dla przebycia każdego metra borykać się trzeba z zastępującymi ze wszech stron drogę gałęziami. Szczególnie dzikie są szczyty, leżące jak Koniec Gorganów, Goretwyna, Popadia, Pareńki, Grofa, Mszana, Szywana, Ukiernia, Jajce — na południe i zachód od **OSMOŁODY** i **PODLUTEGO,** które stanowią jedyne oparcie dla turystów, zwiedzających tę część Gorganów. Centrum wschodniej grupy Gorganów stanowi **RAFAJŁOWA,** przysiółek **ZIELONEJ,** wciśnięta między Doboszankę (1757 m) a najwyższy szczyt galicyjskich Gorganów Sewolę (1818 m). Szczególnie nęcącym turystów szczytem jest zawalona głazami i zarośnięta kosodrzewiną **DOBOSZANKA,** biorąca swą nazwę od słynnego na całej Huculszczyźnie rozbójnika.

W r. 1898 pod wpływem długotrwałej słoty utworzył się tu charakterystyczny „zsuw", polegający na tem, że część północnego stoku góry obsunęła się w dolinę, tworząc na kilka kilometrów długie rumowisko głazów, z pośród których wysterczają w części górnej korzenie wyrwanej i zniszczonej kosodrzewiny — w dolnej połamane pnie świerków istniejącego tu przedtem lasu.

Letniska nad Prutem stanowią dogodny punkt wyjścia wycieczek na najbardziej na wschód wysunięte szczyty Gorganów. I tak z **DORY** i **DELATYNA** najbliższym jest szczyt Czarnohorca (1402 m) — z **JAREMCZA** i **JAMNY** Jawornika (1467 m) — z **MIKULICZYNA, TATAROWA** i **PODLEŚNIOWA** Chomiaka (1544 m), Syniaka (1664 m) i Małego Gorgana (1590 m). Idący z Jaremcza na Doboszankę przez Szczewkę może przenocować w gościnnej leśniczówce p. Gobera w Ilmie. Jedyne turystyczne schronisko w Gorganach znajduje się na polanie Baraniej, 20 min. pod szczytem Chomiaka. Na szczyt Chomiaka i Syniaka prowadzą znakomite i wygodne ścieżki, jakim równych nie ma w Karpatach galicyjskich, założone po części z inicyatywy prywatnej, a po części przez Oddział Czarnohorski T. T.; na Jawornik ścieżka jest wyznaczona farbą staraniem „Klubu Jaremczańskiego".

Punktem wyjścia na **CZARNOHORĘ** po stronie galicyjskiej jest **WOROCHTA,** lub **ŻABIE,** gdzie istnieją zagospodarowane „Dworki Czarnohorskie" Oddziału Czarnohorskiego T. T. w Kołomyi. Wycieczki na trawiaste i płaskie wierzchołki Czarnohory nie nastręczają, poza fizycznem zmęczeniem ze względu na ich znaczną wysokość, żadnej trudności. Głazów gorgańskich tutaj nie ma, skał mało, a kosodrzewina niska i rzadka. Schronisk dla turystów jest tu kilka; najporządniejsze pod **HOWERLĄ** (2058 m), a to polskie na Zaroślaku i węgierskie na Koźmieskiej. Drugie polskie schronisko, dość prymitywne, znajduje się na Poliwnym, za Pop Iwanem (2026 m) i może dać oparcie dla wycieczek z **BURKUTU.** Bliższe szczegóły w Hoffbauera „Przewodniku po Czarnohorze i Gorganach" — Worochta może też służyć za punkt oparcia wycieczek na położone już na Węgrzech za Jasiną (Körösmezö) **BLIŹNICĘ** (1883 m), **ŚWIDOWIEC** (1764 m), **MARMAROSKIE KARPATY** z Pop Iwanem (1940 m) i Farkaulem (1961 m), a wreszcie majestatyczne **ALPY RODNIAŃSKIE** na pograniczu Węgier, Siedmiogrodu i Bukowiny z Verfu Pietrosu (2305 m) i Ineulem (2280 m). Szczegóły w dra Orłowicza „Przewodniku po Marmaroskich Karpatach i Rodniańskich Alpach" (w sprawozdaniu Akademickiego Klubu Turystycznego we Lwowie za rok 1910 i 1911).

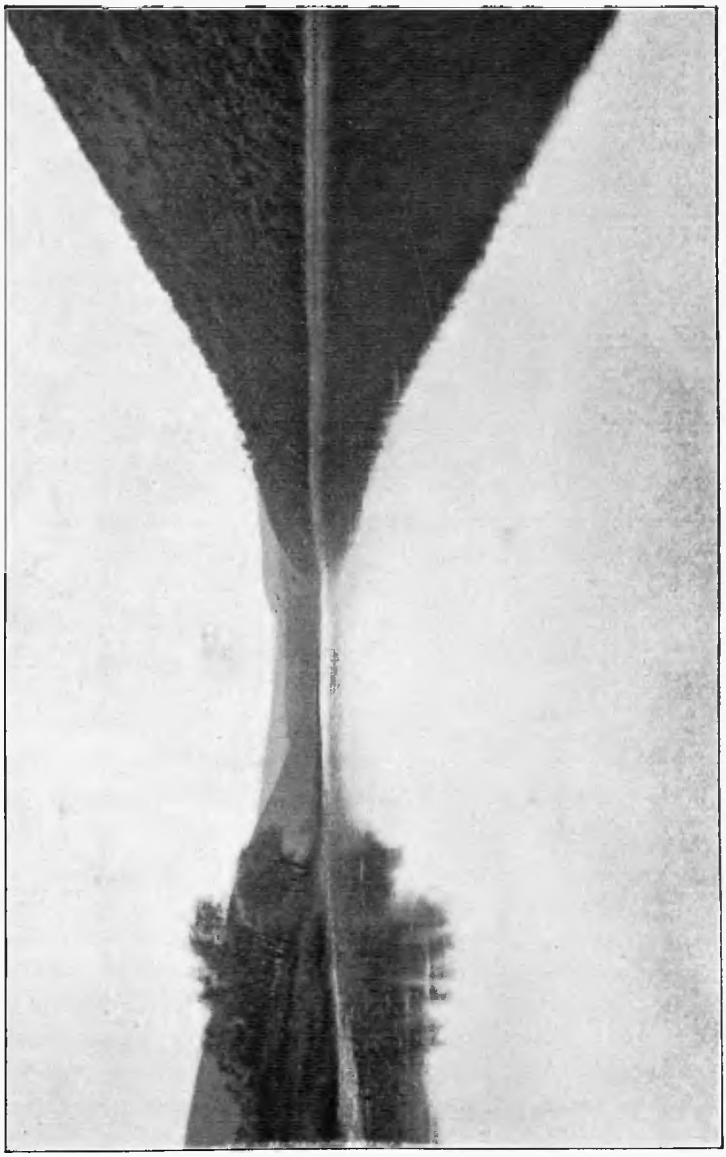
SANECZKARZE W ZAKOPANEM.

Tyle co do Karpat. Z innych pięknych okolic kraju, nęcących turystów, wymieniamy tylko te, które mogą mieć związek z miejscowościami objętymi na-

szym „Przewodnikiem". I tak: za punkt wyjścia wycieczek w pasmo **KRAKOWSKO-WIELUŃSKIE** posłużyć może **CZERNA** i **KRZESZOWICE,** położone niedaleko leżącej już za kordonem doliny Ojcowskiej; z drugiej strony licznie przez Krakowian zwiedzane ruiny zamków w Tenczynku i Lipowcu. W najpiękniejszem miejscu wzgórz, zamykających Lwów od północy i od wschodu leżą **WINNIKI** i **MARYÓWKA** tuż obok romantycznej Czartowskiej Skały i największej jaskini tych stron Miodowej Groty.

W **WORONIAKACH** położony jest zakład hydropatyczny w **SASOWIE,** który służy też za oparcie dla licznych wycieczek do zamku rodzinnego Sobieskiego w Olesku, i pałacu w Podhorcach z starą galeryą obrazów.

MIODOBORY ze swemi skałami koralowemi i przepięknym przełomem Zbrucza p. Satanowem, jedna z najpiękniejszych, ale najmniej zwiedzanych okolic kraju, nie mają niestety żadnego letniska, które mogłoby służyć jako oparcie dla wycieczkowców, a położona w tych stronach **KONOPKÓWKA** w obecnym stanie zupełnego upadku, nie może odgrywać żadnej roli.

Fot. D. Połątkiewicz.

DNIESTR W HUBINIE.

Z wyc. A. K. T.

PODOLE i jar Dniestru większych letnisk nie mają. Z opisanych przez nas miejscowości leży tu **NIŻNIÓW, ZALESZCZYKI** i **OKOPY św. TRÓJCY.** Szczególnie okolica dwu ostatnich bogatą jest w piękne widoki z jaru

Dniestru, Seretu i Zbrucza, zabytki historyczne i archeologiczne oraz jaskinie, z których niedawno odkryta gipsowa jaskinia w Krzywczu jest najpiękniejszą na ziemiach polskich.

* * *

Pisząc o turystyce nie można pominąć milczeniem pewnych wskazań, mogących dla rozwoju ruchu turystycznego mieć swoje znaczenie. Idzie mianowicie o zwrócenie uwagi na miejscowości, mające z jednej strony wszelkie warunki na znakomite letniska z zakładami hydropatycznymi — z drugiej na centra ruchu turystycznego. Miejscowości takich znalazłoby się wiele — wymieniamy jednak dwie najważniejsze: Sromowce w Pieninach i Osmołodę w Gorganach.

NA SZYMSZORZE NAD WOROCHTĄ.

SROMOWCE położone nad Dunajcem przy początku jego przełomu w Pieninach, u stóp Trzech Koron, mające i doskonałe rzeczne kąpiele, i górskie powietrze (490 m. nad m.) i widok na Tatry i otoczenie Pienin, nadają się na pierwszorzędne letnisko. W dodatku miejscowa ludność, zajmująca się z pokolenia w pokolenie przewozem gości przez Pieniny, jest bardzo grzeczna i inteligentna. Założenie tutaj większego latowiska odebrałoby położonej tuż naprzeciw na węgierskim brzegu Śmierdzonce pod Czerwonym Klasztorem monopol goszczenia i nocowania kilkunastu, a może kilkudziesięciu tysięcy polskich turystów, jacy przewijają się tędy w ciągu roku, a polskim góralom-przewoźnikom zaoszczędziło by potrzeby opłacania węgierskich podatków od gości wsiadających na węgierskim brzegu.

OSMOŁODA zaś leży w samym środku Gorganów. Ze wszech stron otaczają ją najwyższe i najpiękniejsze wierzchołki ze swymi dziewiczymi lasami, głazami i niedostępną kosówką, jakiej równej nie znajdzie w całych Karpatach. I tu można użyć kąpieli rzecznych w najczystszej rzece Wschodnich Beskidów, Łomnicy. Na niektóre ze szczytów, jak na Wysoką (1808 m) prowadzą znakomite ścieżki myśliwskie; również w zbiegających się tu dolinach Mołody, Pietrosza i Łomnicy, a w szczególności w tej ostatniej, na odległość kilku-

dziesięciu kilometrów dobrze utrzymane jezdne drogi. Miejscowość ta ma wszelkie warunki na pierwszorzędne latowisko górskie z doskonałemi kąpielami rzecznemi, a równocześnie na punkt oparcia dla turystów, którzy stąd mogą przedsięwziąć kilkanaście całodziennych wycieczek na okoliczne szczyty, przewyższające 1600, 1700, a nawet 1800 metrów. Brak jej dla rozwoju jedynie kolei — którą po części może zastąpić budująca się kolejka leśna dla wywozu drzewa.

* * *

Sporty zimowe, w szczególności narciarstwo i sport saneczkowy niedawno dopiero w Galicyi się rozwinęły. Zasługę w tem główną ma zorganizowane w r. 1907. we Lwowie Karpackie Towarzystwo Narciarzy, oraz Sekcya Narciarska T. T. w Zakopanem, mająca za sobą również pięć lat istnienia i intenzywnej działalności. Jak dla turystyki, tak i dla sportów zimowych największe znaczenie ma **ZAKOPANE;** w ostatnich latach zaroiło się tu w zimie od narciarzy, którzy szczególnie upodobali sobie Tatry Zachodnie, jako mające mniej strome stoki i nastręczające mniej sposobności do lawin, — oraz od saneczkarzy, których mnóstwo zjeżdza codziennie z Kalatówek przez

WYCIECZKA ZIMOWA NA STOHU POD SŁAWSKIEM.
Z wycieczek A. K. T. Fot. D. Połątkiewicz.

Kuźnice do pomnika Chałubińskiego. W przyszłym sezonie zimowym ma tu zostać zbudowany kosztem kilkudziesięciu tysięcy koron specyalny tor saneczkowy dla bobsleighów, długi na 4 klm; dla zrobiena konkurencyi miejscowościom takim, jak Mürzzuschlag lub Davos, braknie już tylko ślizgawki. Narciarze z Krakowa zaglądają też często do **ZAWOI** w wycieczkach na Babią Górę, oraz urządzają wycieczki na góry otaczające Suchę. Ostatniej zimy również

KRYNICA wykazała dość wielki ruch sportowy — a tak narciarze, jak i saneczkarze mają tu dobre tereny.

W Beskidach Wschodnich sport saneczkowy nie kwitnie nigdzie — a narciarski w dwóch głównie miejscowościach, w **SŁAWSKU** w Bieszczadach, i w Worochcie u stóp Czarnohory. W Sławsku otwarto w zimie wygodne piętrowe i zagospodarowane schronisko Karpackiego Towarzystwa Narciarzy ze Lwowa — w każdą niedzielę i święto gości tu kilkadziesiąt osób. Najpopularniejszą jest wycieczka na Trościan (1245 m) — do przedsięwzięć trudniejszych należy wyjście na Stoh (1679 m).

NARCIARZE NA PARASZCE (1271 m.)
Z wyc. K. T. N. Fot. M. Dudryk.

WOROCHTA, mająca przez cały rok otwarty „Dworek Czarnohorski" nadaje się na pierwszorzędną stację narciarską ze względu na bliskość połonin Czarnohory, Bliźnicy i Świdowca, których łagodne stoki i długie grzbiety bez skał i bez lasów ściągają coraz częstsze i liczniejsze wycieczki zimowe. W Worochcie też odbywa się w miesiącach zimowych wojskowy kurs narciarski lwowskiego korpusu. Prawdopodobnie w tym roku ożywi się tu sezon zimowy, ze względu na otwarte przez całą zimę lecznice w Jaremczu, Tatarowie, Worochcie i Kosowie.

* * *

Na zakończenie tego ustępu kilka słów o naszych towarzystwach turystycznych i narciarskich.

Na ich czele i latami i ilością członków i pracą, stoi zorganizowane w r. 1874 **Towarzystwo Tatrzańskie** (Kraków, ul. Kolejowa 4). Ograniczone pierwotnie do ułatwienia turystyki w Tatrach, rozszerzyło potem swą działalność na całe niemal Karpaty za pośrednictwem swych oddziałów. Wydaje corocznie bogato ilustrowany pamiętnik, utrzymuje w Tatrach ścieżki, zaopatruje je w znaki i napisy, a w miejscach niebezpiecznych w żelazne klamry i łańcuchy, buduje schroniska i altany, gromadzi zbiory i wiadomości naukowe, wydaje widoki z Tatr i Karpat, a liczba jego członków dochodzi czterech tysięcy.

Jego działalność w różnych kierunkach uzupełniają jego oddziały i sekcye. I tak: **Oddział Czarnohorski** w Kołomyi opiekuje się Czarnohorą i Gorganami, **Oddział Babiogórski** w Żywcu Babią Górą, Pilskiem i Zawoją, **Od-**

dział Pieniński w Krościenku Pieninami, a **Oddział „BESKID“** w Nowym Sączu Beskidem Zachodnim i Gorcami. **Sekcya turystyczna** organizuje towarzystwo najlepszych taterników, czuwa nad przewodnikami z pośród górali, pomaga w wydaniu doskonałego „Przewodnika po Tatrach“ Janusza Chmielowskiego i redaguje własny dwumiesięczny organ „Taternik“, zajęty głównie opisami nowych dróg w Tatrach. **Sekcya Przyrodnicza** gromadzi kilkudziesięciu uczonych, prowadzących w Tatrach studya geologiczne, botaniczne lub zoologiczne — **Sekcya Etnograficzna** ma na celu pracę nad życiem, zwyczajami i sztuką górali — **Sekcya Ochrony Tatr** ich obronę przed wandalizmem turystów i zachowanie ich pierwotnego dzikiego charakteru — **Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe** spieszy na pomoc turystom, których spotka w górach jaki wypadek — a **Sekcya Narciarska** organizuje wycieczki, kursy i zawody zimowe.

Wśród młodzieży akademickiej działają **„Akademicki Klub Turystyczny“ we Lwowie** (Politechnika) i **Akademicki Związek Sportowy,** szczególnie jego oddział turystyczny w Krakowie (Uniwersytet), zajmujące się głównie organizacyą zbiorowych wycieczek. Ruchliwym jest pod tym względem szczególnie klub lwowski (w r. 1910. 102 wycieczki, w r. 1911. 91 wycieczek), z którego wycieczek wiele zdjęć użyto dla ilustracyi tego „Przewodnika“.

Wzmożenie międzynarodowego ruchu wycieczkowego w kraju i ściąganie obcych, obrał sobie za cel **„Krajowy Związek Turystyczny w Krakowie“** (Pałac Spiski); lwowskie **„Towarzystwo Turystyczne“** pasaż Hausmanna, dla ożywienia ruchu przyjezdnych we Lwowie istniejące od lat kilku, wykazuje tylko słabą żywotność. Natomiast energicznie krząta się koło wzmożenia turystyki w swej okolicy **„Klub Jaremczański“.**

Poparcie ruchu wycieczkowego w letniskach i zdrojowiskach krajowych ma na celu świeżo zawiązana we Lwowie (ul. Romanowicza 9.) **„Sekcya Turystyczna Krajowego Związku Zdrojowisk i Uzdrowisk“** — a staranie o spopularyzowanie krajoznawstwa, ułatwienie i organizacyę wycieczek po kraju, szczególnie młodzieży, bierze na siebie organizowane obecnie **„Polskie Towarzystwo Krajoznawcze we Lwowie“** z działalnością na Galicyę i Śląsk Cieszyński, wzorujące się na podobnem, znakomicie się rozwijającem towarzystwie w Warszawie.

Narciarstwem zajmują się trzy towarzystwa. Jego pionierem w Galicyi jest istniejące od r. 1907 we Lwowie **„Karpackie Towarzystwo Narciarzy“** (Akademicka 4.) posiadające własne schronisko w Sławsku; jego oddział krakowski przekształcił się przed dwoma laty w samodzielne **„Tatrzańskie Towarzystwo Narciarzy“** w Krakowie; a w Zakopanem działa bardzo energicznie od lat pięciu **„Sekcya Narciarska T. T.** (przemieniona z „Zakopiańskiego oddziału Narciarzy T. T.“) tak dla budowy i utrzymywania zimowych schronisk w Tatrach, jak i urządzająca popularne bardzo kursy jazdy na nartach i wycieczki zbiorowe. Także oba Akademickie Kluby Turystyczne posiadają własne oddziały narciarskie; dla jednolitości akcyi istnieje zamiar utworzenia związku polskich towarzystw turystycznych i narciarskich. (Szczegółowy opis w broszurze Dra R. Kordysa: „Narty i ich użycie“).

CZĘŚĆ SZCZEGÓŁOWA

ALWERNIA

LATOWISKO

MIASTECZKO w pow. chrzanowskim, liczące 500 mieszk. Obsz. dw. jest własnością Józefa hr. Szembeka. Sąd, urz. podat. i notar. w Krzeszowicach. Parafia rzk. Porąba-Żegota. Szkoła 1-klasowa mięsz. Poczta i telegraf w miejscu. Stacya kolei Alwernia-Regulice, $1^1/_2$ km. od miasteczka. Z Krakowa dojazd przez Trzebinię, albo Spytkowice.

Położenie 380 m. npm., urocze, w bezpośredniem otoczeniu lasów szpilkowych, wspaniałe widoki na całe Powiśle i Tatry.

Mieszkania wogóle tanie, ale nieodpowiednio urządzone, i jest ich mało. W istniejących do dyspozycyi pomieścić się może zaledwie 20 rodzin. Frekwencya roczna dochodzi 100 osób przez lato.

Aprowizacya łatwa, środków żywności dostać można na miejscu.

Leczenie: Apteka i stały lekarz (Dr. Bednarski) w miejscu. Klimat łagodny, powietrze czyste, a miejscowość nadawałaby się doskonale do leczenia klimatycznego. Niestety bogatych naturalnych warunków dotąd nie wyzyskano, do czego w pierwszym rzędzie przyczynia się brak odpowiednich urządzeń i lepszych mieszkań.

Spacery: do okolicznych lasów. W Alwerni znajduje się godny widzenia klasztor OO. Bernardynów, założony w r. 1618 przez Krzysztofa z Korytna Korycińskiego, który też nadał miejscowości nazwę Alwernia, od miejsca we Włoszech, koło Assyżu leżącego, gdzie go Ojcowie Franciszkanie w chorobie pielęgnowali.

BARCICE

LATOWISKO

WIEŚ w pow. nowosądeckim. Gmina polityczna składa się z dwu wsi: Barcice niemieckie i Barcice polskie, tudzież przysiółków: Głębokie i Wrazy, liczących razem 1400 mieszk. Właścicielem obszaru dworskiego jest Jan br. Liebig i Ska. Sąd, urząd podatk. i notar. w Starym Sączu. Parafia rzk. w miejscu. Poczta i telegraf: Stary Sącz (6 km.). Stacya kolei (Nowy Sącz-Orłów) w miejscu.

Położenie urocze, wśród lasów szpilkowych i gór, nad Popradem.

Mieszkania skromne, tanie, u miejscowej ludności, w których pomieścić się może około 60 letników, tyle też wynosi roczna frekwencya.

Aprowizacya na miejscu trudna, wszelkie środki spożywcze pobiera się ze Starego Sącza.

Lekarska pomoc najbliższa (6 km.) w Starym Sączu, gdzie przebywa stale 3 lekarzy, tamże apteka.

BEREST

LATOWISKO

WIEŚ w pow. grybowskim, licząca 560 mieszkańców. Obszar dw. należy do Funduszu religijnego. Sąd, urz. pod. i not. w Grybowie. Szkoła 1-klas. miesz. Poczta: Florynka (6 km.), telegraf i st. kolei: Grybów ($15^1/_2$ km.).

Położenie w okolicy górzystej, przy gościńcu, prowadzącym z Grybowa do Krynicy. Dokoła ogromne obszary lasów szpilkowych, powietrze znakomite, doskonałe górskie kąpiele rzeczne.

Mieszkania wogóle trudne do dostania. Frekwencya letników bardzo mała. Aprowizacya łatwa.

Lekarska pomoc najbliższa w Krynicy (12 km.), lub w Grybowie.

Wycieczki do pobliskich lasów okolicznych i do Krynicy, doskonałym bitym gościńcem.

BEREZÓW NIŻNY

CIEPŁE MIEJSCE KLIMATYCZNE

WIEŚ w pow. peczeniżyńskim, własność Skarbu Państwa, licząca 1800 mieszk. Sąd, urz. podatk., notar., parafia rzk.: Jabłonów (9 km.), gr. Berezów wyżny (4 km.). Poczta: Berezów wyżny. Telegraf: Jabłonów. St. kol.: Kołomyja. Jest to jedyna osada polska na Huculszczyźnie — ludność, przeważnie szlachta chodaczkowa, mówi po polsku — w miejscu istnieje włościański „Sokół" i oddział T. S. L.

Położenie w okolicy górzystej 400 m. npm., wśród okazałych sadów nad rzeką Jabłonką, osłoniętej od północy i zachodu pasmem wyniosłych wzgórz. Okolica Berezowa podobnie jak Kosów ma największą ilość dni pogodnych w Galicyi. Dojazd koleją do Słobody Rungurskiej (7 km.) lub do Kołomyi, a stąd przez Jabłonów do Berezowa.

Mieszkanie u miejscowej ludności — domy czyste i dość duże.

Aprowizacya o ile idzie o produkty miejskie z Jabłonowa.

Lecznicze środki: Berezów należy do miejscowości, mających najcieplejszy klimat w Galicyi (przec. + 8° C), i obok Kosowa i Kut stanowi nieliczne ciepłe miejsca klimatyczne w naszych Karpatach. Warunki idealne dla nerwowo chorych. Klimat podobny jak w południowym Tyrolu, wiosna i jesień bardzo łagodne, a zima słoneczna bez śniegów i mrozów. Latem kąpiele w Jabłonce. Pomoc lekarska w Jabłonowie (Dr. Goldhaber, Dr. Kleski), tamże apteka.

Wycieczki na Pokucie, pogórza Kosowskie, Czarnohorę, oraz do miejscowości leżących wzdłuż linii Delatyn-Woronienka.

B I A Ł K A

LATOWISKO

WIEŚ w pow. nowotarskim licząca ok. 1800 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Nowy Targ. Parafia rzk. w miejscu. Poczta, telegraf i stac. kol.: Nowy Targ (13 km.). W miejscu składnica pocztowa.

Letnisko bez urządzeń i specyalnych mieszkań dla letników, położone uroczo nad rzeką Białką, wśród okolicy górskiej w pobliżu rozległych szpilkowych lasów, chętnie frekwentowane przez letników, którzy mieszczą się w chatach góralskich, a w żywność zaopatrują na miejscu i w Nowym Targu, gdzie również znajduje się najbliższa pomoc lekarska (4 lekarzy) i apteka. Na terytoryum gminy Morskie Oko i najwyższy szczyt polskich Tatr Rysy (2503 m).

BIAŁY DUNAJEC

LATOWISKO

WIEŚ w pow. nowotarskim, licząca 2.100 mieszk. Sąd, urz. podat. i notar.: Nowy Targ. Parafie rzk.: Szaflary i Poronin. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta i telegraf: Poronin (4 km.). Stac. kol.: w miejscu (linii Chabówka-Zakopane).

Położenie na Podhalu nad Dunajcem, doskonałe górskie powietrze.

Mieszkań specyalnie dla letników niema, znaleźć można skromne pomieszczenie w domach miejscowych górali. Frekwencya letników dochodzi 60 osób przez lato.

Aprowizacya ułatwiona z powodu bliskości Poronina, gdzie dostać można wszelkich środków żywności.

Lekarska pomoc najbliższa Poronin (Dr. Deisenberg), gdzie również apteka.

B Ó B R K A

ŹRÓDŁO ALKAL. SŁONO-JODOWE

WIOSKA w powiecie krośnieńskim, licząca wraz z przysiółkiem Budy około 900 mieszkańców. Obszar dworski jest własnością Maryi hr. Grabowskiej. Sąd, urząd podatkowy, notaryat: Krosno. Parafia rzk. w miejscu. Szkoła 2-kl. mięsz. Poczta i telegraf: Chorkówka (2·3 km.). Stac. kol.: Krosno (11 km.).

We wsi istnieje nie eksploatowane źródło solanki, zawierającej jod i dwuwęglan sodu — a nadto kopalnie nafty.

Źródło mineralne z powodu nadużyć ze strony miejscowej ludności zostało przez władze skarbowe zasypane.

B O C H N I A

KĄPIELE SOLANKOWE

MIASTO powiatowe w pobliżu Krakowa (1 godz. jazdy koleją), liczące 12.000 mieszk. Wszystkie urzędy w miejscu. Gimnazyum i 8 szkół wydziałowych i ludowych. Parafia rzk. w miejscu, gk.: Zalesie. Poczta, telegraf, telefon mm. i stac. kol. w miejscu.

Położenie ładne wśród okolicy pagórkowatej, 213 m. npm.

W miejscowości istnieją rządowe kopalnie soli. Dla użytku robotników istnieją przy salinach dobrze urządzone łazienki, z których korzystać może za zezwoleniem urzędu salinarnego i miejscowa ludność. Na solankowe kąpiele, tudzież na inhalacye, urządzone przy łazienkach — przyjeżdża co roku w lecie pewna, nieznana bliżej ilość osób w celach leczniczych. Osoby te mieszkają bądź u swych krewnych i znajomych w mieście, bądź mieszczą się w miejscowych hotelach.

W Bochni przebywa stale 6 lekarzy, istnieje dobrze urządzony szpital powszechny i dwie apteki.

B O L E C H Ó W

LATOWISKO.

MIASTO, w pow. doliniańskim, liczące 6500 mieszk. Właścicielem obsz. dw. jest Skarb Państwa. Sąd, urz. podat. i notar. w miejscu. Parafie rk. i gk. w miejscu. Szkoły: 6 kl. męska i 6 kl. żeńska, oraz niższa lasowa. Poczta, telegraf i stac. kol. w miejscu.

Położenie ładne, wśród rozległych lasów szpilkowych i gór. Powietrze b. dobre.

Mieszkań specyalnych dla letników brak, wynająć je łatwo u miejscowej ludności. Frekwencya wynosi 50 osób przez lato.

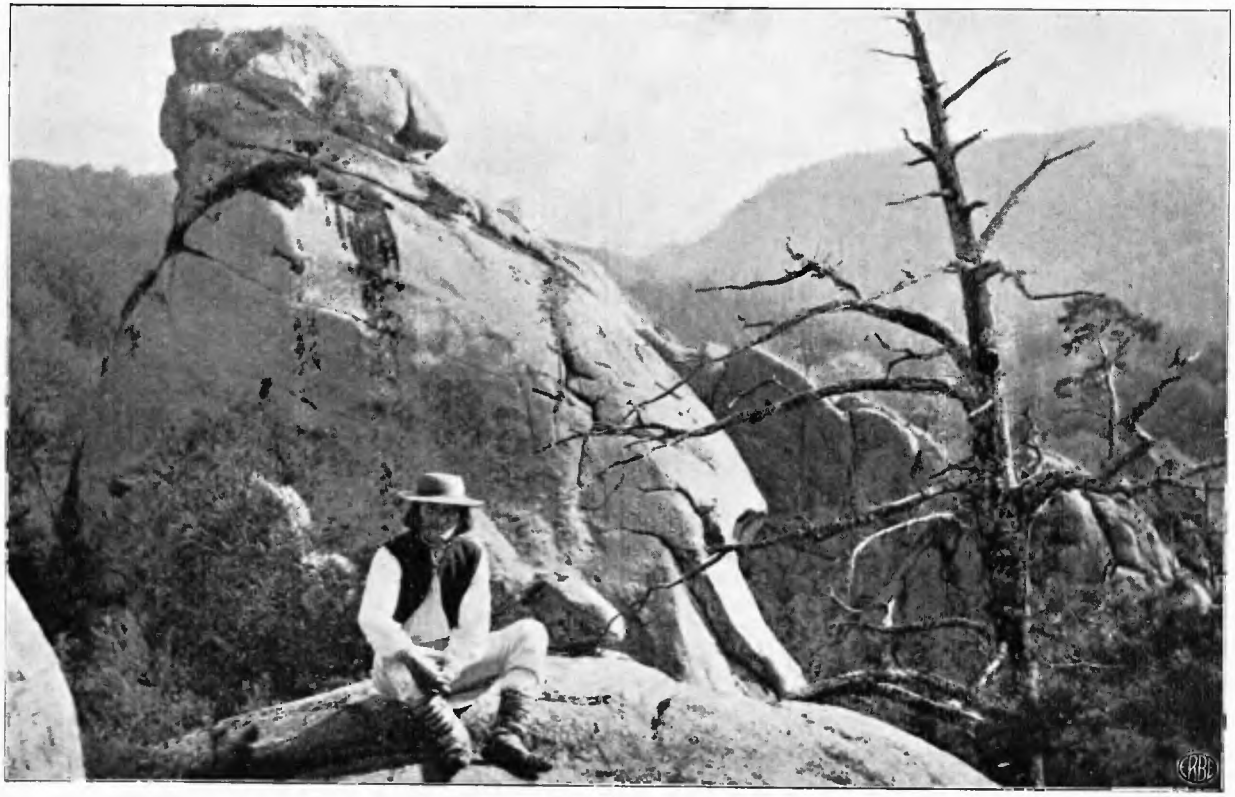
Aprowizacya na miejscu łatwa, dostać można wszelkich wiktuałów, lub stołować się w miejscowych restauracyach.

Lekarzy na miejscu 3 (Blumental, Ikałowicz, Podłuski), jak również i apteka. Urządzeń specyalnych dla letników brak. W Bolechowie istnieją saliny rządowe.

Wycieczki: Bolechów znany jest szerszemu ogółowi głównie z położenia w okolicy słynnych skał w Bubniszczach, do których prowadzi stąd górska jezdna droga (17 klm).

KOMORY SKALNE (BOŁDY) W BUBNISZCZACH
(Z wyc. A. K. T). Fot. Cz. Łączkowski.

SKAŁY W BUBNISZCZACH.

(Z wyc. A. K. T.) Fot. Cz. Łączkowski.

BRZEZINKA
K. ANDRYCHOWA.
ŹRÓDŁO SIARCZANE.

WIEŚ w pow. wadowickim, na pdn. zach. od Andrychowa, licząca ok. 600 mieszk. Ob. dw. jest własn. Stefana hr. Borkowskiego. Sąd, urz. pod., not., parafia rzk. i szkoła ludowa w Andrychowie. Poczta, telegraf, stac. kolei Andrychów (5 km).

Posiada źródło zimnej wody siarczanej, dotyczas chemicznie niebadane, którego używają w celach leczniczych okoliczni mieszkańcy. Urządzeń leczniczych i mieszkań brak zupełny.

BRZOZDOWCE
ŹRÓDŁO SIARCZANE.

MIASTECZKO w pow. bóbreckim, liczące 2700 mieszk. Właścicielem obsz. dworsk. jest Fundacya hr. Skarbka. Sąd, urz. podat., notar. w Chodorowie. Parafia rzk. i gk. w miejscu. Szkoła 5-klas. mięsz. Poczta w miejscu, telegraf: Rozdół (6 km). Najbliższa stac. kolei: Borynicze ($7^1/_2$ km.) linii Lwów-Stanisławów.

W miasteczku znajdują się wody siarczane, nie posiadające wolnego siarkowodoru. Mianowicie istnieje tu studnia wiercona, 60 m. głęboka, której wody używa ludność miejscowa i okoliczna jako środka przeczyszczającego.

BRZUCHOWICE
LATOWISKO.

WIEŚ w pow. lwowskim, licząca ok. 800 mieszk. Obsz. dw. jest własnością gm. m. Lwowa. Sąd, urz. podatk., notar.: Lwów. Parafia rzk. Rzęsna polska, gk. Hołosko. Szkoła 2-klas. mięsz. Poczta, telegraf, telefon, m/m w miejscu. W lecie kursuje 6 pociągów dziennie. Również dobry dojazd murowaną szosą ze Lwowa (10 km).

Położenie wśród lasu szpilkowego, podłoże piaszczyste, przepuszczalne.

Mieszkania w gustownych willach, urządzone dobrze. Will ogółem około 150, nie wszystkie jednak do wynajęcia. Do dyspozycyi letników przeszło 300 pokoi. Brzuchowice stanowią obecnie jedyne prawie latowisko i miejsce wycieczkowe dla Lwowian, to też w dnie świąteczne zjeżdza tu przeciętnie po 5000 osób ze Lwowa. Stale w lecie przebywa z górą 2000 letników.

Aprowizacya na miejscu łatwa, codzienny dowóz artykułów żywności ze Lwowa. Na dworcu kolejowym dobra restauracya, nadto znajduje się tu mleczarnia, gospoda i kilka sklepów korzennych.

Lekarska pomoc najbliższa: Lwów. W miejscu kąpiele stawowe z łazienkami. Wodociągów i kanalizacyi brak. Staraniem gminy m. Lwowa wystawiono 2 duże budynki na pomieszczenie lwowskiej kolonii wakacyjnej w liczbie 100 dzieci.

Rozrywki: spacery po dobrze utrzymanych ścieżkach w lesie miejscowym, pływanie łodziami po stawie, place tenisowe, kręgielnia, boiska do zabaw ruchowych i gier towarzyskich, częste festyny w dni świąteczne. W miejscu ochotnicza straż pożarna.

B U G A J
LATOWISKO.

WIEŚ koło Kalwaryi Zebrzydowskiej, w pow. wadowickim, licząca 400 mieszk. Właścicielem obsz. dw. jest Jan Brandys. Sąd, urz. pod., notar.: Kalwarya. Parafia rzk. Zebrzydowice. Poczta i telegraf Kalwarya (2 km). Najbliższa st. kolei Kalwarya, skąd końmi.

Położenie obfitujące w piękne widoki, w dni pogodne widać nawet Tatry. Powietrze doskonałe, bardzo dobra woda do picia.

Mieszkania tanie, łatwe do otrzymania w szeregu domów przeznaczonych dla letników. Pościel należy przywieźć z sobą. Frekwencya przekracza 100 osób w lecie.

Aprowizacya łatwa, środki żywności sprowadza się z pobliskiej Kalwaryi.

Lekarska pomoc najbliższa w Kalwaryi (Dr. Nikloborc i Erychleb), tamże apteka.

BUKOWINA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. nowotarskim, licząca 1100 mieszk. z obszarem dw. Zazadnia, którego właścicielem jest Władysław hr. Zamoyski. Sąd, urząd podatk. i notar.: w Nowym Targu. Parafia rzk.: Białka. Składnica pocztowa w miejscu. Poczta, telegraf i stac. kolei: Poronin (8 km).

Położenie na wyżynie Podhala u podnóża Tatr 950 m. npm. Powietrze górskie, doskonałe. Odległość od gościńca do Morskiego Oka na Prońcu 5 km.

TATRY BIELSKIE I PRZEŁĘCZ „POD KOPĄ“

(Z wyc. A. K. T). fot. Dr. T. Ostrowski.

Mieszkania: jedna willa obszerna, specyalnie dla letników przeznaczona, reszta letników mieści się w schludnych chatach góralskich. Frekwencya wzrasta stale i dochodzi obecnie 150 osób.

Aprowizacya łatwa, w miejscu restauracya i sklepy z wiktuałami, mięso dowożą z Poronina.

Lekarska pomoc najbliższa w Poroninie (Dr. Deisenberg).

BURKUT

ZAKŁAD ZDROJOWO-KĄPIELOWY

PRZYSIÓŁEK wsi Hryniawa, w pow. Kosowskim, liczącej około 1400 mieszk., stanowiący własność Skarbu Państwa. Sąd, urz. pod. i notar.: Kuty. Parafia gk.: Fereskula. Szkoła 1 kl. mięsz. Poczta i telegraf: Żabie. Składnica poczt. w miejscu (posłaniec codziennie przywozi listy i przesyłki). Stac. kol.: Wyżnica (40 km.) lub Worochta (55 km). Podróż wózkiem węgierskim (20 kor.) lub powozem (32 kor.), które zamawiać należy w Zarządzie, lub u J. Gärtnera w Żabiu — wiedzie wśród przepięknej okolicy dolinami Prutu i Czeremoszu czarnego i trwa 8—10 godzin. W razie niezamówienia podwody, można dostać odpowiednią furę lub powóz w Worochcie u Oziasza Knola, który mieszka naprzeciw stacyi kolejowej. Ze względu na całodzienną podróż kołową z Worochty do Burkutu, najlepiej przyjechać do Worochty pociągiem rannym o godz. 8., a posiliwszy się na dworcu, jechać zaraz do zdrojowska, gdzie się staje wieczorem (po drodze 2 godzinny postój w Żabiu-Ilciu).

Położenie prześliczne wśród niezmierzonych obszarów lasów świerkowych na wzniesieniu 1012 m. npm. Powietrze górskie, czyste, bez pyłu, o wielkiej zawartości ozonu. Zakład kąpielowy leży u stóp Czarnohory, nad Czeremoszem, na polanie bardzo onecznej, osłonionej od wiatrów. Klimat podgórski, łagodny.

DOLINA CZEREMOSZU W BURKUCIE.

Mieszkania zamawiać należy w Zarządzie, który rozporządza w willach zakładowych znaczniejszą liczbą pokoi. Jest rzeczą wskazaną co do mieszkania porozumieć się poprzednio z Zarządem zdrojowym, aby je sobie zapewnić. Cena pokoju kompletnie urządzonego wraz z pościelą wynosi dziennie K. 1·50 — 4 K., tygodniowo za pokój z urządzeniem i pościelą na 2 osoby: 10 — 17·50 K. Frekwencya dochodzi 400 osób rocznie.

Aprowizacya na miejscu łatwa, stara się o nią miejscowy zarząd. W zakładzie niedroga restauracya, gdzie table d'hote wynosi 4 K. dziennie, z podwieczorkiem K. 4·50. Kuchnia jest hygieniczna i pozostaje pod nadzorem lekarskim.

Lecznicze środki: Zdrojowisko posiada źródło szczawy alkaliczno-ziemno-żelazistej (zawart. węgl. żelazow. 0·0055 na 1000 cz. wody), używane do picia i kąpieli. Ceny kąpieli (od 7—12 i od 3—6) w osobnym dobrze urządzonym budynku łaziennym wynoszą: w wannie drewnianej biało lakierowanej 1 K., w metalowej 1 K. 20 h. Obok powyższego, istnieją w Burkucie jeszcze inne źródła, obfitujące w CO_2, dotychczas nieeksploatowane. Nadto stosuje się tu kąpiele słoneczne i rzeczne w Czeremoszu. W zakładzie istnieje podręczna domowa apteczka, stała zaś apteka znajduje się w Żabiu. W sezonie letnim ordynuje stale Dr. W. Kobryński, nadto dojeżdżają lekarze z Żabia (Antoniewicz, Milgrom i Newestiuk). Rozsyłka wody mineralnej burkuckiej, która jest znakomitą wodą stołową i w handlu kosztuje 58 hal. za $^3/_4$ litr. butelkę, odbywa się za pośrednictwem Składnicy kraj. wód mineralnych we Lwowie (Romanowicza 9), która posiada wyłączne zastępstwo sprzedaży tejże wody.

ALEJA WJAZDOWA DO ZAKŁADU W BURKUCIE.

Wskazania lecznicze: Niedokrewność, choroby narządu trawienia, lżejsze postacie chorób płuc, choroby

przemiany materyi (dna, otyłość, cukrzyca), choroby nerwowe (hysteria, neurastenie, migrena, newralgie), rekonwalescencya po przebytych cięższych chorobach i przepracowaniu.

JEDNA Z WILL ZAKŁADOWYCH W BURKUCIE.

Sezon letni trwa od 1. czerwca do końca września, zimowy od października do końca marca (w sezonie zimowym 30% opustu). W czasie sezonu zimowego jest ślizgawka, oraz sport saneczkowy i narciarski, ten ostatni wprost doskonały z powodu obfitości śniegu, który już w grudniu dochodzi do $^1/_2$ metrowej grubości. Sezon zimowy, co do którego należy wprzód porozumieć się z Zarządem, zależnym jest od pewnego minimum liczby uczestników.

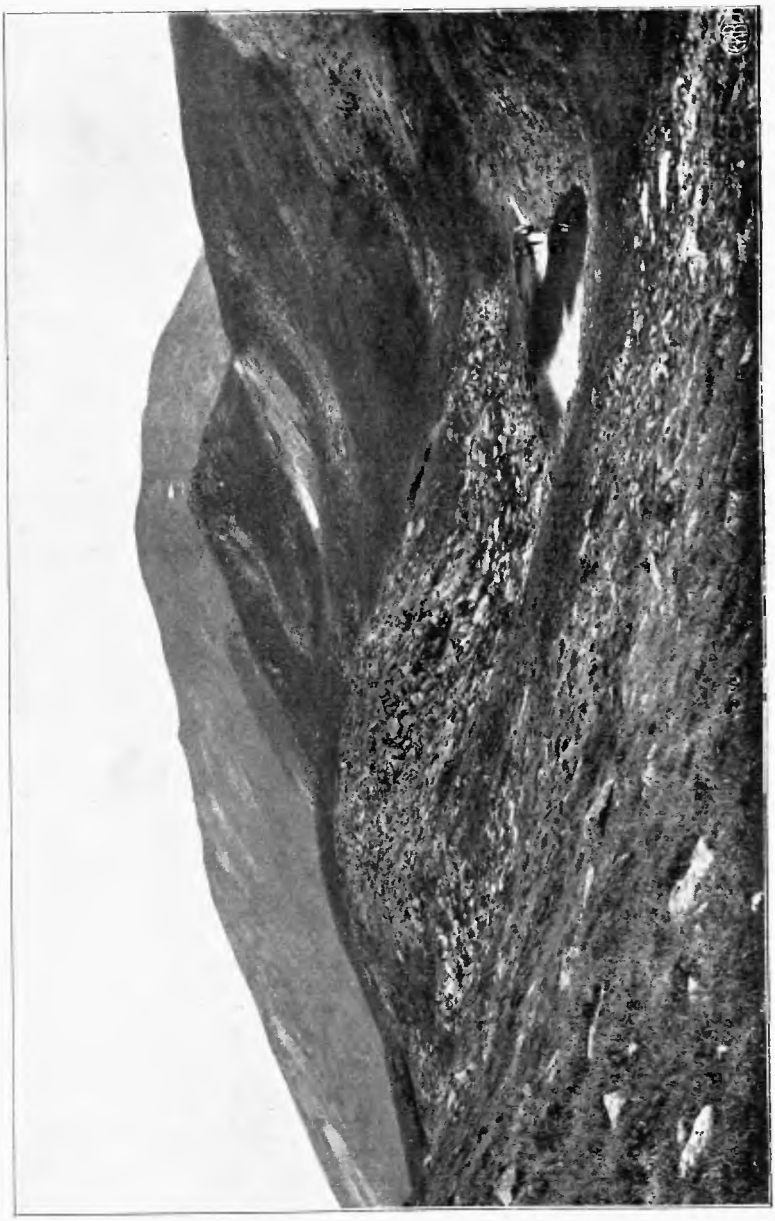
Rozrywki: spacery do pobliskich lasów, gdzie znajdują się dobrze utrzymane spacerowe ścieżki z ławkami, plac tenisowy, kręgielnia, boiska do zabaw i gier towarzyskich, czytelnia, biblioteka i sala do zabaw, orzeźwiające kąpiele górskie w Czeremoszu, rybołostwo (pstrągi), wycieczki na okoliczne szczyty gór, dla turystów piękne wycieczki na: a) połoninę Łukawicę (1500 m) wygodną serpentynową ścieżką, wychodzącą wprost przy głównem źródle (3—4 godz.), b) na Ledeshul (1600 m),

JEZIORO „SZYBENY“ KOŁO BURKUTU.

leżący na granicy węgierskiej, skąd rozściela się rozległy widok na Marmarosz-Sziget i okolicę (5—6 godz.), c) szczyt Czywczyn (1769 m.) również na granicy Węgier, gdzie można widzieć ślady starych kopalń srebra z czasów Rzeczypospolitej z r. 1690 i skąd

widać Czerniowce (wyc. całodn.), d) do jeziora „Szybeny“ (12 km. od Zakładu), największego z jezior w Beskidach Wschodnich (jazda łódką, sztuczne spiętrzanie wody dla celów spławiania drzewa), e) na szczyt „Pop Iwan“ (2026 m) na Czarnohorze, która

fot. Cz. Łączkowski.

POP IWAN (2026 m) NA CZARNOHORZE.

(Z wyc. A. K. T.)

wymaga znacznej wytrzymałości i zabiera cały dzień (ze szczytu rozległy widok aż poza Stanisławów i Kołomyję) f) do klauzy na Czeremoszu (3 godz.), gdzie widzieć można urządzenia dla spławiania drzewa, g) całodniowa do Suligulu, małego zakładu kąpielowego na Węgrzech.

BYSTRA GALICYJSKA
KOŁO BIAŁEJ
LATOWISKO

WIEŚ w pow. bialskim, licząca 1000 mieszk. Obszar dw. jest własnością Pawła Klobusa i wsp. Sąd, urz. podatk. i notar. w Białej. Parafia rzk. Witkowice. Szkoła 2 kl. mięsz. Poczta, telegraf i telefon m/m w Białej (10 km). Składnica pocztowa i st. kolei w miejscu.

Położenie ładne w okolicy górzystej, 2 km. od Bystrej na Śląsku, gdzie istnieje zakład wodoleczniczy Dra Jekelesa.

Mieszkania: W latowisku około 50 will z urządzonymi pokojami i 4 hotele stoją do dyspozycyi letników i turystów. Nadto odstępuje ludność miejscowa we własnych domach część ubikacyi przyjezdnym. Frekwencya stałych letników około 2000 osób przez lato. Liczba turystów w lecie dochodzi do 1500, w ciągu zimy do 1000 osób.

Aprowizacya na miejscu zupełna. Istnieją tu restauracye, jatki z mięsem i sklepy spożywcze, produktów dostarcza zarówno Bystra, jak i wsie okoliczne (Mesna, Bór wilkowski, Bór łodygowski).

Lekarska pomoc najbliższa w Białej, gdzie przebywa 11 lekarzy, znajduje się krajowy szpital powsz. i 2 apteki, tudzież w Bystrej na Śląsku.

Około podniesienia latowiska pod względem kulturalnym stara się ruchliwe „Towarzystwo upiększenia gminy Bystrej", nadto czyni sama gmina starania, by zamienić miejscowość na statutowe uzdrowisko i stacyę klimatyczną, ku czemu posiada odpowiednie warunki.

BYSTRZEC
LATOWISKO

Część gminy Żabie, zob. Żabie.

CHOCHOŁÓW
LATOWISKO

WIEŚ w pow. nowotarskim, licząca około 1000 mieszkańców. Sąd, urz. pod. i notar. w Czarnym Dunajcu. Parafia rzk. w miejscu. Szkoła 1-klas. mięsz. Poczta w miejscu, telegraf: Czarny Dunajec (8½ km), st. kolei: Podczerwone (4½ km) linii Nowy Targ-Suchahora.

Położenie na wyżynie podhalańskiej ok. 750 m. npm., nad Czarnym Dunajcem.

Mieszkania: Specyalnych dla letników nie ma, odnająć można u miejscowych górali nader czyste i schludne pokoje. Wieś znana w historyi porozbiorowej z powstania „Chochołowskiego" w r. 1846. Ludność miejscowa bardzo inteligentna, uprzejma. Frekwencya dochodzi 100 osób przez lato.

Aprowizacya: na miejscu dostać można produktów wiejskich, po artykuły inne posyłać należy do Czarnego Dunajca.

Lekarze (2) i apteka w Czarnym Dunajcu (8½ km). Letnicy korzystają z doskonałych górskich zimnych kąpieli rzecznych w Dunajcu.

CIENIAWA
LATOWISKO

WIEŚ w pow. grybowskim, licząca ok. 800 mieszkańców. Obsz. dw. należy do Romana Kaweckiego. Sąd, urz. podat. i notar: Grybów (10 km). Parafia rzk.: Myszków. Szkoła 1-klas. mięsz. Poczta w miejscu. Telegraf: Grybów. Stacya kolei: Ptaszkowa (2 km).

Położenie urocze wśród gór i szpilkowych lasów. Doskonałe górskie powietrze.

Mieszkań wogóle brak, latowisko słabo uczęszczane.

Aprowizacya utrudniona, środki żywności dowozi się z Grybowa.

Lekarska pomoc najbliższa w Grybowie (trzech lekarzy), tamże apteka. Doskonałe kąpiele w potokach górskich na miejscu.

CZARNY DUNAJEC
LATOWISKO

MIASTECZKO w pow. nowotarskim, liczące około 2650 mieszk. Obsz. dw. stanowi własność tamtejszej gminy. Sąd, urz. podat. i notar.: w miejscu. Parafia rzk.: w miejscu. Szkoła 3-klas. mięsz. Poczta w miejscu. Telegr.: Nowy Targ (19 km.). Stac. kol. w miejscu, na stacyi zawsze furmanki. Droga dojazdowa bardzo dobra. (Linia kolei Nowy Targ - Suchahora).

Położenie urocze na zachodnim krańcu wyżyny nowotarskiej, u stóp Babiej Góry, wśród lasów szpilkowych (uwaga na węże!), powietrze doskonałe, czyste. Wzniesienie npm. ok. 700 m.

Mieszkania: wyłącznie dla letników budowanych brak, ale miejscowa ludność odstępuje na lato z łatwością pokoje po cenie 10—12 kor. miesięcznie za pokój. Frekwencya roczna przekracza ilość 100 letników.

Aprowizacya łatwa: na miejscu istnieją dwie restauracye, w których można się tanio i dobrze stołować. Również można na miejscu dostać mięsa, nabiału, jarzyn i innych wiktuałów.

Lekarska pomoc w miejscu (Drzy Grodecki i Bednarski), również apteka. W miasteczku znajduje się także dom izolacyjny dla chorych zakaźnych i rzeźnia.

CZATKOWICE
LATOWISKO

WIEŚ w pow. chrzanowskim, licząca 550 mieszk., własność klasztoru PP. Norbertanek na Zwierzyńcu. Sąd, urz. podat. i not.: Krzeszowice. Parafia rzk., poczta, telegraf, stac. kol.: Krzeszowice (2½ km.). Na stacyi zawsze znaczna ilość furmanek.

Położenie ładne nad rzeką o charakterze górskim. Dobra woda do picia, powietrze czyste. Komunikacya łatwa, drogi dobre.

Mieszkania murowane na wysokim parterze, przeznaczone wyłącznie dla letników, składają się przeważnie z 2 pokoi, sieni i kuchni. Domków dla gości posiada latowisko kilkanaście. Frekwencya roczna dochodzi 150 osób.

Aprowizacya łatwa, pieczywo, nabiał i jaja, oraz jarzyny dostać można w miejscu, mięso dowożą z Krzeszowic i Rudawy. W każdy poniedziałek odbywa się w Krzeszowicach targ.

Lekarska pomoc najbliższa w Krzeszowicach (Drzy Dura i Walkowski), tamże apteka i kąpiele siarczane. W miejscowym potoku orzeźwiające kąpiele o niskiej ciepłocie (13—16° R.).

C Z E R N A
LATOWISKO

WIEŚ w pow. chrzanowskim, licząca około 900 mieszk. Obsz. dw. należy do klasztoru OO. Karmelitów Bosych i spadkobierców Andrzeja hr. Potockiego. Sąd, urz. podat. i notar.: Krzeszowice. Parafia rzk. Nowa Góra. Szkoła 1-o klas. mięsz. Poczta, telegr., st. kolei: Krzeszowice (6 km.), gdzie łatwo o furmanki.

Położenie w okolicy górzystej, podobnej do Ojcowa, o czystem dobrem powietrzu.

Mieszkań brak, wynajmuje się u miejscowych włościan po niskich cenach. Frekwencya roczna dochodzi do 100 osób. Nadto znajduje się tu „Dom dla dzieci", wybudowany przez ks. Sienaczkę, w którym mieszczą się dzieci na lato zjeżdżające.

Aprowizacya na miejscu trudna, środki żywności dowożą z Krzeszowic.

Lekarska pomoc najbliższa w Krzeszowicach (2 lekarzy), tamże apteka i skromny zakład kąpielowy dla kąpieli siarczanych.

CZERWONOGRÓD

LATOWISKO

WIEŚ w pow. zaleszczyckim, licząca około 500 mieszk. Obsz. dw. stanowi własność ks. Maryi Lubomirskiej. Sąd, urz. podat. i not.: Tłuste. Parafia rzk. w miejscu, gk.: Nyrków. Szkoła 1-klas. mięsz. Poczta, telegraf: Uścieczko (6 km.). Stacya kol.: Worwolińce (9½ km.) linii Czortków - Zaleszczyki, lub Rożanówka (5 km.) — dojazd z Worwoliniec lepszy, furmanek na stacyach brak.

Mieszkań dla letników brak, frekwencya bardzo mała, mimo doskonałych warunków klimatycznych. Nabiału dostać można we wsi, jarzyn we dworze, po mięso posyła się do Uścieczka nad Dniestrem (5 km).

Lekarska pomoc najbliższa: Tłuste (2 lekarzy), gdzie również i apteka (8 km.) i w Zaleszczykach (26 km.), gdzie jest także szpital powsz. W Czerwonogrodzie są siostry św. Wincentego a Paulo, gdzie chorzy otrzymują pierwszą pomoc.

RUINY ZAMKU W CZORSZTYNIE OD PÓŁNOCY.

CZORSZTYN

LATOWISKO

WIEŚ w pow. nowotarskim, licząca około 200 mieszk. Obszar dw. należy do Stanisława Drohojewskiego. Sąd, urz. podat. i notar. w Krościenku. Parafia rzk.: Maniowy. Poczta i telegraf w miejscu. Stac. kolei: Nowy Targ (25 km.), skąd prowadzi bardzo dobry gościniec poza Czorsztyn do Krościenka i Szczawnicy. Na stacyi o konie łatwo.

Położenie około 500 m. npm. bardzo ładne, nad rzeką Dunajcem, w otoczeniu lasów szpilkowych, powietrze bardzo czyste i zdrowe. Miejscowość nadaje się doskonale na stacyę klimatyczną.

Mieszkania: wogóle trudne do dostania. Miejscowy propinator (Leib Sperling) posiada dom zajezdny, w którym odnajmuje na lato letnikom 3 pokoje. Frekwencya bardzo mała, natomiast ogromny ruch przejezdnych do Pienin i Szczawnicy.

Aprowizacya: na miejscu łatwa, wiktuały dowożą z Krościenka, również można w miejscowym domu zajezdnym się stołować. Nabiału i jarzyn dostać można u miejscowej ludności.

Lekarska pomoc najbliższa w Krościenku (11 km.), lub w Nowym Targu (5 lekarzy). Również mieszka lekarz w Starej wsi (po węg. Szepesöfalu 10 km.) na Węgrzech. W każdej z tych miejscowości również apteka. W Dunajcu przepyszne górskie kąpiele rzeczne.

Wycieczki: Na wysokiej skale nad Dunajcem wznoszą się okazałe ruiny zamku Czorsztyńskiego. Po drugiej stronie rzeki już po stronie węgierskiej wznosi się drugi zamek, lepiej utrzymany Niedzica (patrz: Krościenko). Niedaleko Czorsztyna leży Czerwony Klasztor (droga bardzo dobra), skąd można jechać łódkami po Dunajcu do Krościenka i Szczawnicy.

CZUDEC

LATOWISKO

MIASTO w pow. strzyżowskim, liczące około 1300 mieszk. Obsz. dworski należy do Aleksandry Uznańskiej. Sąd, urz. podat, notar., parafia rzk., szkoła 4-klasowa męsz., poczta, telegraf i stac. kol. w miejscu (linia kol. Rzeszów-Jasło).

Położenie bardzo ładne nad rzeką Wisłokiem, ułatwiające branie kąpieli rzecznych.
Mieszkania odnajmuje się z łatwością u miejscowej ludności.
Frekwencya letników dochodzi 100 osób przez lato.
Aprowizacya na miejcu łatwa.
Lekarz Dr. Zawisza w miejscu, apteka w Strzyżowie.

DELATYN

ZAKŁAD SOLANKOWY, KĄPIELOWY I INHALACYJNY.

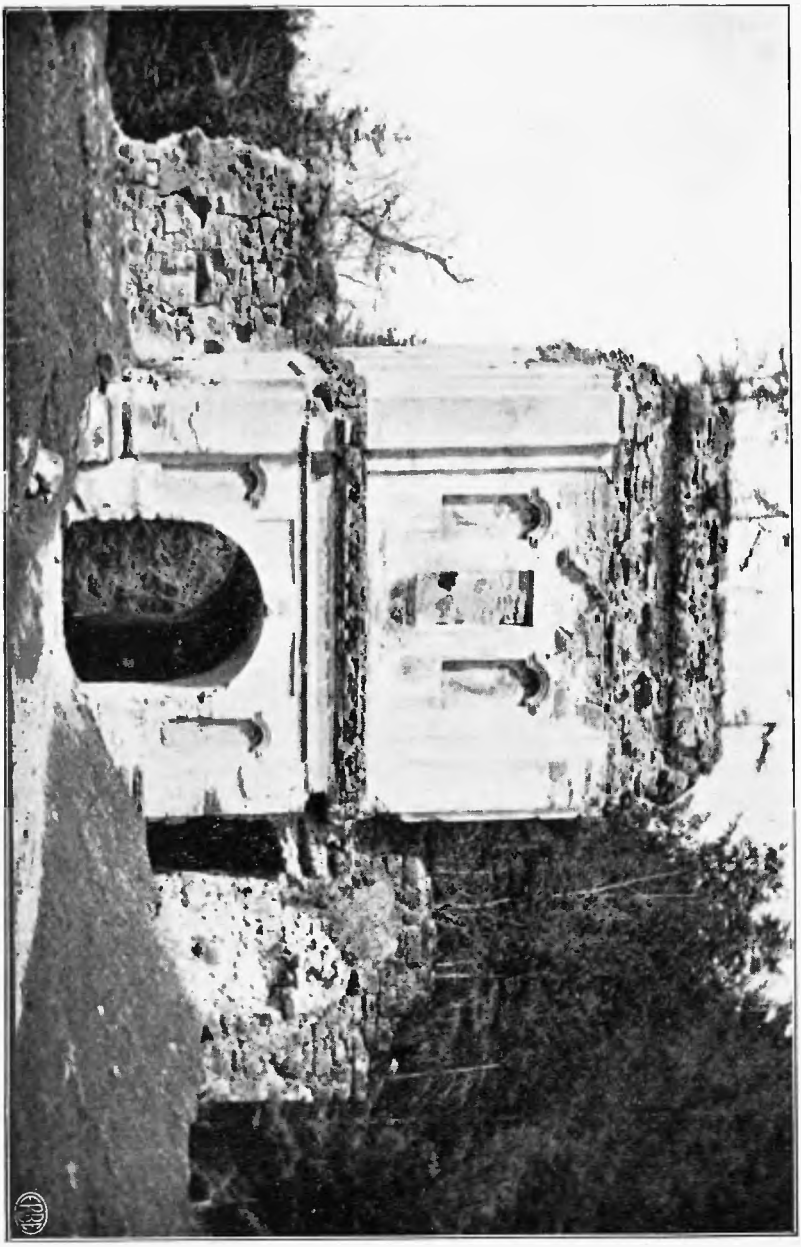
MIASTECZKO w pow. nadwórniańskim, liczące około 8000 mieszk. Właścicielem obsz. dw. jest Skarb Państwa. Sąd, urz. podatk., notar., parafie rzk. i gk. w miejscu. Szkoła 4-o klas. męsz. Poczta, telegraf, stac. kol. w miejscu (linia kol. Stanisławów-Körösmezö). Odległość od Zakładu kąpielowego wynosi 2 km., dojazd z tej stacyi za pomocą dorożek (dostać je łatwo). Zakład kąpielowy leży bliżej linii kolejowej Kołomyja-Delatyn, prawie bezpośrednio przy przystanku: Delatyn-Miasto.

Położenie miejscowości 450 m. npm. nad rzeką Prutem, w otoczeniu gór i lasów. Klimat bardzo łagodny, powietrze dobre.

Mieszkania: W miasteczku istnieją trzy hotele, oraz 17 pokoi mieszkalnych na piętrze budynku, mieszczącego w parterze łazienki. Nadto odnajmuje ludność miejscowa kuracyuszom w czasie sezonu mieszkania własne po umiarkowanych cenach. Jednakże mieszkań wygodnych dotąd brak, i stąd frekwencya dotychczasowa Zakładu kąpielowego ogranicza się prawie wyłącznie do mało wymagającej, uboższej publiczności. Frekwencya wynosi około 400 osób, nie licząc dojeżdżających.

Aprowizacya na miejscu łatwa. Dostać można w miasteczku wszelkich wiktuałów, nadto istnieją tu dwie dobre restauracye.

Lecznicze urządzenia: Łazienki solankowe, zbudowane w r. 1910 mieszczą zię w parterze budynku murowanego. Ubikacyi kąpielowych dość dobrze urządzonych znajduje się w budynku 20. Nadto mieści tenże budynek salki dla inhalacyi solankowych według syst. Wassmutha, w których pod ciśnieniem 10 atm. zapomocą maszyny parowej rozpyla się zimny roztwór chlorku sodu wraz z olejkiem sosnowym w celach wzie-

Z wyc. A. K. T.

SKIT MANIAWSKI.

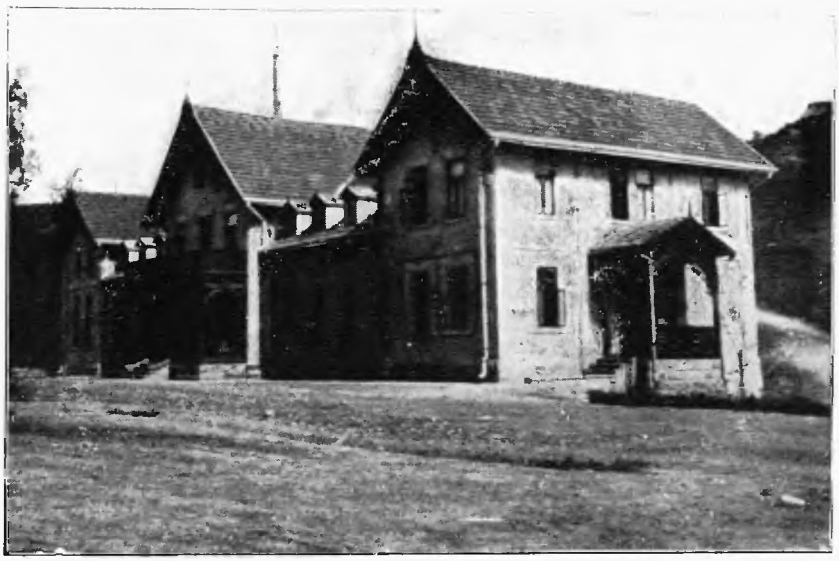
Fot. Cz. Łączkowski.

wania. Surowica delatyńska zawiera 32·6% różnych soli, najwięcej chlorku sodu. Lekarze: Dr. Bogdański i Dr. Harasowski. Apteka w miejscu.

Wskazania: Cierpienia reumatyczne, krzywica, skaza moczanowa (gicht), wypociny zapalne, porażenia, choroby kobiece, cierpienia nerek i wątroby, skrofuloza, choroby serca i naczyń krwionośnych, kiła, cierpienia górnego odcinka dróg oddechowych.

Spacery: Okoliczne lasy, okoliczne stacye klimatyczne i latowiska (Dora, Jaremcze, Jamna, Mikuliczyn, Tatarów, Worochta), dokąd najlepiej jechać koleją. Z miejscowości

tych dojeżdża wielu letników w sezonie na kąpiele solankowe do Delatyna. W miejscu znajdują się również godne zwiedzenia saliny rządowe wraz z warzelnią soli. W przepływającym przez Delatyn Prucie doskonałe kąpiele rzeczne o charakterze górskim.

ŁAZIENKI MINERALNE W DELATYNIE.

Miejscowość nadaje się także, jako stacya klimatyczna, nie tylko letnia, ale i zimowa, przedsiębiorczość miejscowa jednakże do tego czasu nie wyzyskała jeszcze przyrodzonych warunków w tym kierunku. W okolicy Delatyna, w Maniawie (droga pieszo przez góry, lub kołowo przez Nadwórnę) znajduje się oryginalny zabytek historyczny, mianowicie ruina ostatniego klasztoru prawosławnych Bazylianów w Galicyi t. zw. Skit Maniawski, na której ścianach i wieżach znać jeszcze ślady malowideł cerkiewnych.

DEMNIA WYŻNA

LATOWISKO

OSADA należąca do Państwa Skole w pow. skolskim. Urzędy w Skolem (3 km.). Szkoła 4-klas. mięsz. Poczta, telegraf w miejscu. Stac. kol.: Skole (3 km.), na dworcu o dorożki łatwo, dojazd bardzo dobry,

Położenie bardzo ładne w dolinie Oporu, u stóp gór, pokrytych lasami. Klimat podgórski.

Mieszkania łatwo dostać. Wprawdzie domów specyalnie dla letników przeznaczonych właściwie niema, ale letnicy mieszczą się wygodnie w domach prywatnych i włościańskich, których właściciele na czas lata odstępują gościom mieszkania swe częściowo lub całkowicie, a sami mieszczą się w budynkach ubocznych. Frekwencya letników dochodzi do cyfry 400 osób.

Aprowizacya na miejscu i w pobliskiem Skolem, gdzie istnieją dwie restauracye — łatwa.

Lekarska pomoc najbliższa w Skolem (4 lekarzy), gdzie również i apteka. Letnicy korzystają z doskonałych górskich kąpieli rzecznych w Oporze, odbywają spacery do okolicznych lasów, lub dalsze wycieczki po dobrych drogach do kamieniołomów i kopalni rudy żelazistej braci Grödel. Tamże wiedzie również wąskotorowa kolejka przemysłowa, przewożąca łomy kamienne, rudę i drzewo. Skarb Skolski ma zamiar w przyszłości urządzić w Demni latowisko na własnym obszarze w większych rozmiarach.

Wycieczki: Na **Zełemin** (1167 m.) szczyt z wspaniałym widokiem na Synowódzko, Skole, Dębinę, Demnię, Hrebenów, Korostów i Tuchlę — oraz na Paraszkę (1271 m.). Ścieżki wygodne, ale nieznaczone.

DĘBINA

LATOWISKO

Grupa domów w pow. skolskim, należąca do obszaru dworsk. gminy politycznej Synowódzko wyżne (patrz pod Synowódzko).

Położenie urocze na stoku górskim w otoczeniu rozległych szpilkowych borów nad rzeką Oporem z rozległym widokiem na stoki przeciwległe; na równinie nad Oporem znajduje się prastara dębina, jedyna w tej części Beskidów, od której miejscowość bierze swą nazwę.

Mieszkania. Na terenie obsz. dworskiego istnieje kilka gustownych piętrowych will umyślnie dla letników budowanych, stanowiących własność M. Gartenberga. Frekwencya letników dochodzi 200 osób przez lato. W 4 domach mieszkalnych 3 pokoje z kuchnią 200—240 kor. za sezon.

Aprowizacya na miejscu łatwa, miejscowy zarząd dóbr i ludność z Synowódzka dostarcza artykułów żywności, nadto bliskość Skolego (2 km.) ułatwia zaprowiantowanie.

Lekarska pomoc najbliższa w Skolem (4 lekarzy) i w odległem o 6 km. Synowódzku (Dr. Rapaport). W Skolem apteka publiczna. Letnicy używają doskonałych górskich kąpieli rzecznych w wartkim Oporze.

Wycieczki: koleją do Skolego, Hrebenowa, Sławska i Tuchli; pieszo na szczyt Paraszki (1271 m) 4 godz. drogi, do skał w Bubniszczach (3 godz.) i skał w Uryczu (najlepiej wózkiem), komór skalnych w Rozhurczu, a wreszcie doliną Kamionki do jeziorka t. zw. Morskiego Oka (5 km).

DOLNA WIEŚ

LATOWISKO

WIEŚ obok Myślenic (1½ km.) — patrz Myślenice.

DORA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. nadwórniańskim, licząca ok. 2500 mieszk. Tworzyła dawniej całość polityczną z Jaremczem, które od r. 1911 zostało od niej oddzielone. Obsz. dw. stanowi własność Skarbu Państwa. Sąd, urz. podat. i notar: Delatyn. Parafia rzk. Delatyn, (kościół rzk. w Jaremczu, 3 km.) gk. w miejscu. Szkoła 1-klasow. mięsz. Poczta w miejscu, telegraf w Jaremczu. Przystanek kolejowy „Dora“ linii Stanisławów-Körösmező w miejscu.

Położenie 503 m. npm. urocze wśród lasów i gór nad Prutem. Powietrze b. dobre, klimat podgórski. Miejscowość nadaje się do utworzenia stacyi klimatycznej.

SZCZYT CZARNOHORCA (1402 m.).
(Z wyc. A. K. T.). Fot. Cz. Łączkowski.

Mieszkania: Latowisko posiada 18 większych will i 35 domów, umyślnie dla letników budowanych. Nadto można z łatwością otrzymać skromniejsze mieszkania u miejscowych hucułów. Istnieją nadto dwa pensyonaty, jeden Wł. Lewickiego, otwarty cały rok i drugi O. Grosikowej, funkcyonujący tylko przez lato. Ogółem oprócz chat huculskich istnieje około 300 dobrze urządzonych pokoi do dyspozycyi gości. Frekwencya rośnie z każdym rokiem i przekracza już obecnie cyfrę 2000 osób.

Aprowizacya na miejscu zupełnie łatwa, wszelkich środków spożywczych można dostać w Dorze.

Lekarska pomoc bądź w miejscu, bądź w sąsiedniem Jaremczu, gdzie również jest i apteka. Przepływający przez wieś Prut, ułatwia używanie doskonałych górskich kąpieli rzecznych. Na rzece dwie kryte łazienki.

Rozrywki: Istniejący tu „Klub gości letnich w Dorze“ stara się o uprzyjemnienie letnikom pobytu w latowisku, zakłada park, ustawia ławki przy drogach spacerowych, które utrzymuje, tudzież ułatwia zbiorowe wycieczki w piękne okolice (Jaremcze, Tatarów, Worochta, Mikuliczyn, Körösmező itd.).

Wycieczka górska na Czarnohorzec (1402 m) 4 godz. drogi.

DROGA Z DORY DO JAREMCZA
(Z wyc. A. K. T.) fot. Cz. Łączkowski.

FLORYNKA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. grybowskim. licząca 1200 mieszk. Obsz. dw. jest własnością Funduszu religijnego. Sąd, urz. podat. i notar: Grybów. Parafia rzk. Grybów, gk. w miejscu. Szkoła 1-klas. mięsz. Poczta w miejscu. Telegraf i st. kol.: Grybów (9 km.).

Położenie nader piękne w uroczej górskiej okolicy, w pobliżu lasów szpilkowych. Miejscowość posiada doskonałe górskie powietrze i leży nad górskim potokiem, przy gościńcu, prowadzącym z Grybowa do Krynicy, w oddaleniu o 18 km. od niej.

Mieszkań i urządzeń brak. Letnicy mieszkają w domach włościańskich. Frekwencya wynosi ok. 80 osób przez lato.

Aprowizacya na miejscu wystarczająca. Bliskość Grybowa ułatwia zaprowiantowanie latowiska.

Lekarska pomoc najbliższa w Grybowie (3 lekarzy), gdzie również znajduje się apteka. Letnicy korzystają z orzeźwiających górskich kąpieli w miejscowym potoku.

FRYSZTAK

LATOWISKO

MIASTECZKO w pow. strzyżowskim, liczące ok. 1600 mieszk. Sąd, urz. podat. i notar. w miejscu. Parafia rzk. w miejscu, gk. Rzepnik. Szkoła 4-klasow. mięsz. Poczta, telegraf, stac. kol. w miejscu (linii Rzeszów-Jasło).

Położenie ładne w okolicy pagórkowatej — nad rzeką Wisłokiem.

Mieszkań brak, wynajmuje się pokoje umeblowane u miejscowej ludności. Frekwencya letników dochodzi 100 osób przez lato.

Aprowizacya łatwa, wszelkich artykułów żywności dostać można w miejscu.

Lekarska pomoc (2 lekarzy), tudzież apteka w miejscu. Letnicy korzystają z doskonałych kąpieli rzecznych w Wisłoku.

GŁĘBOKIE

ŹRÓDŁA SZCZAWY ALKALICZNEJ

PRZYSIÓŁEK miasta Piwnicznej w pow. nowosądeckim. (Daty zobacz Piwniczna). Stac. kol.: Piwniczna-miasto (3 km.), lub Rytro (4 km.). Furmanki tylko na zamówienie w cenie po 2 kor. Dojazd dobry.

Położenie urocze wśród gór i lasów nad rzeką Popradem, powietrze czyste, górskie, klimat łagodny.

Mieszkania: kilka osobnych domków, przeznaczonych dla kuracyuszy i letników, nadto ludność miejscowa odstępuje swe własne mieszkania gościom w lecie po umiarkowanych cenach. W celach leczniczych przybywa tu corocznie przeszło 100 osób, przeważnie izraelitów (w samej Piwnicznej bawi przez lato ponad 500 letników).

Aprowizacya na miejscu łatwa, środków spożywczych dostać można zarówno na miejscu, jak i w pobliskiej Piwnicznej (3 km.). Nadto istnieje w miejscu szynk, ze sklepem wiktuałów i kuchnią koszerną.

Lecznicze i sanitarne urządzenia: W miejscu istnieją 3 źródła mineralne, wszystkie wzorowo ujęte cembrzyną betonową, mieszczące się w szczelnym budynku drewnianym pod dachem. Ludność miejscowa ma przystęp do źródeł wzbroniony i utrudniony, to też wody tej nie używa do picia. Najważniejsze ze źródeł Kinga, badane w r. 1882 przez Olszewskiego, a później nieco przez Radziszewskiego, wykazuje w litrze wody 1·5 g. dwuwęglanu sodowego, 0·015 dwuw. żelaz., obecność litu i 2·7 wolnego CO_2. Wydatność źródeł znaczna, wynosi przeszło 30 litrów na min. każdego z osobna. Z powodu nieodpowiedniego ujęcia (połączono bowiem kilka źródeł oddzielnych a różnych ze sobą, przez co popsuto zupełnie źródło czystej szczawy alkalicznej „Kinga") wody głębockie do picia w stanie obecnym się nie nadają, zawierają bowiem nieco siarkowodoru, natomiast używane są do kąpieli leczniczych, które chorzy urządzają sobie sami w domu, dowożąc wodę beczkami ze źródeł. Łazienek osobnych brak. Najbliższa pomoc lekarska w Piwnicznej (Dr. Trelski), gdzie również znajduje się apteka. W miejscu również orzeźwiające, górskie kąpiele w Popradzie. W sąsiedniej Piwnicznej wodociąg grawitacyjny, dom izolacyjny dla chorych zakaźnych i rzeźnia.

Spacery i wycieczki w okolicy prześliczne, wzdłuż Popradu, do Piwnicznej, Rytra.

GÓRNA WIEŚ

LATOWISKO

WIEŚ obok Myślenic (2 km.) patrz Myślenice.

HACZÓW

LATOWISKO

WIEŚ w pow. brzozowskim, licząca około 2700 mieszk. Sąd, urz. podat. i notar.: Brzozów. Parafia rzk. w miejscu, gk.: Besko. Szkoła 2-kl. mięsz. Poczta w miejscu. Telegraf: Iwonicz stacya (8 km.). St. kolei: Rymanów ($^1/_2$ godz. dobrej drogi) lub Iwonicz (8 km.).

Położenie bardzo ładne wśród okolicy podgórskiej, w otoczeniu lasów. Środkiem wsi płynie rzeka Wisłok, o $^3/_4$ km. zaś od wsi potok Taba, w którego korycie w czasie jego przepływu przez Rymanów, bije mnóstwo źródeł mineralnych.

Mieszkania: Do wynajęcia dla letników 2 domy z 7 pokojami i 2 kuchniami, zresztą mieszczą się letnicy w domach miejscowej ludności. Frekwencya letników dochodzi 150 osób przez lato i składa się przeważnie z krewnych mieszkańców Haczowa. Specyalnych urządzeń dla letników brak.

Aprowizacya na miejscu znośna. Mięso dostać można we wsi raz na tydzień, zresztą dowozi się je z Rymanowa. Nabiału, drobiu i jarzyn dostarcza ludność miejscowa, istniejący zaś sklep Kółka rolniczego towarów korzennych.

Lekarska pomoc najbliższa w Rymanowie (Dr. Bielecki i Dr. Siegel), gdzie również znajduje się apteka. Letnicy korzystają z doskonałych kąpieli rzecznych, zarówno w Wisłoku, jak i w potoku Taba.

Wycieczki do okolicznych lasów, tudzież do pobliskich zdrojowisk, Rymanowa i Iwonicza ($1^1/_2$ godz.). Stosunki komunikacyjne z całą okolicą doskonałe.

HOŁOSKO WIELKIE

LATOWISKO
SANATORYUM DLA GRUŹLICZYCH

WIEŚ w pow. lwowskim, 5 km. dobrej drogi od Lwowa, licząca 750 mieszk. Sąd, urz. podatk., notar., parafia rzk.: Lwów, gk.: w miejscu. Poczta i telegr.: Zamarstynów. stacya kol.: Lwów-Podzamcze (3·3 km.).

Położenie wśród rozległych lasów naokół, powietrze orzeźwiające, czyste. Grunt suchy, przepuszczalny.

Sanatoryum ludowe dla piersiowo chorych, założone i utrzymywane przez „Towarzystwo walki z gruźlicą". (Prezes Prof. J. Wiczkowski — Lwów, Kościuszki 4). Sanatoryum składa się na razie z jednego pawilonu zimowego na 18 łóżek i 2 baraków letnich na 26 łóżek. (W ciągu roku 1912 ma powstać drugi pawilon zimowy). Przyjmuje się chorych w początkowych okresach gruźlicy, w lecie przeważnie bezpłatnie, w zimie za skromną opłatą. Leczenie jak w dużych Sanatoryach (Alland). Sanatoryum leży na polanie wśród lasów. Urządzenia sanitarne odpowiadają ostatnim wymogom hygieny. Telefon w Sanatoryum (Nr. 1005). Lekarz kierujący: Dr. Marcin Selzer. Frekwencya roczna przekracza 150 osób. Wyniki lecznicze nader dodatnie.

H O R Y N I E C

ŹRÓDŁA SIARCZANE

WIEŚ w pow. cieszanowskim licząca ok. 1500 mieszk. Obsz. dw. jest własnością ks. Aleksandra Ponińskiego. Sąd, urz. podat. i notar.: Cieszanów. Parafie rzk. i gk. w miejscu. Szkoła 2-klasow. mięsz. Poczta, telegraf i st. kolei w miejscu (5 min. drogi od łazienek) linii kol. Jarosław - Sokal.

Położenie: na równinie, wśród piasków, w pobliżu lasów sosnowych.

Mieszkań specyalnie budowanych dla kuracyuszów brak, a wybudowany przez ks. Ponińskiego „Dom Gościnny" zajęty jest obecnie przez pocztę. Chorzy mieszkają w karczmie, klasztorze i wiejskich chatach, zamożniejsi w oficynach pałacu. Frekwencya roczna dochodzi 300 osób przez sezon, z tego 90% stanowią żydzi.

Aprowizacya na miejscu znośna, jarzyn, drobiu i nabiału dostarcza dwór i miejscowa ludność, mięsa i innych wiktuałów karczmarz.

Lecznicze środki: zdrojowisko posiada 2 źródła siarczane, których skład chemiczny dotychczas nie został zbadany. Jedno z nich obmurowane bez nakrycia, skąd wodę żórawiem czerpią do kąpieli, drugie ujęte w cembrynę drewnianą, nakryte daszkiem używane bywa do picia.

Urządzenia kąpielowe bardzo prymitywne; łazienki stanowi szopa mieszcząca 3 kabiny po 2 wanny. Pomimo stwierdzonej doświadczalnie skuteczności źródeł w cierpieniach reumatycznych, właściciel nie chce robić żadnych wkładów. Pobyt w zdrojowisku bardzo tani, ale brak wszelkich wygód. Ceny kąpieli I kl. 90 hal. II. kl. 70 hal. (Obie klasy od siebie niczem się nie różnią). Stosunki komunikacyjne z okolicą dobre.

H R E B E N Ó W

LATOWISKO

WIEŚ w pow. skolskim, licząca ok. 600 mieszk. Właścicielem obsz. dw. jest Wilhelm Schmidt. Sąd, urz. podat., notar., paraf. rzk.: Skole, gk.: w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta, telegraf, st. kolei w miejscu, linii Stryj-Ławoczne.

Położenie bardzo piękne, wśród lasów szpilkowych i gór, nad rzeką Oporem.

Mieszkania: Latowisko posiada 5 domów dla letników o 24 pokojach i 1 pensyonat, nadto odnajmuje się mieszkania u miejscowych włościan. Od szeregu lat zjeżdża tu letnia kolonia wakacyjna dla dzieci ze Lwowa. Frekwencya letników dochodzi 300 osób przez lato.

DOLINA OPORU W HREBENOWIE.

Aprowizacya na miejscu łatwa, obok pensyonatu, istnieje tu dobra restauracya z salą do zabaw, koncertów i t. p.

Lekarska pomoc najbliższa w odległem o 7 km. Skolem (4 lekarzy), gdzie również apteka. Letnicy korzystają z górskich kąpieli rzecznych w Oporze.

Wycieczka na Zełemin (1167 m.) patrz Demnia.

H R Y N I A W A

LATOWISKO

WIEŚ w pow. kosowskim, licząca 1400 mieszk. Sąd, urz. podat., notar. i parafia rzk.: Kuty, gk. Fereskula. Szkoła 1-klasow. mięsz. Poczta: Jabłonica bukowińska (5 km.), telegraf: Uścieryki (23 km.), st. kolei: Zabłotów (40 km.), Worochta lub Kołomyja (70—111 km).

Położenie piękne 621 m. npm., w otoczeniu gór i lasów, nad Czeremoszem w odległości 57 km. od Kosowa. Powietrze czyste, górskie.

Mieszkania: Zjeżdżający tu letnicy w liczbie około 100 osób przez lato, znajdują rozmieszczenie u prywatnego oficyalisty Tenera, który posiada kilka domów specyalnie dla letników budowanych i stara się również o zaspokojenie ich potrzeb życiowych, reszta letników mieści się w ubikacyach, odnajmywanych u miejscowej ludności.

Aprowizacya dość dobra, wszelkie artykuły żywności otrzymać można na miejscu.

Lekarska pomoc najbliższa w Kutach (2 lekarzy), gdzie znajduje się apteka, lub w sąsiednim Burkucie. Letnicy używają na doskonałem powietrzu i górskich kąpielach rzecznych w Czeremoszu.

Wycieczki patrz pod „Burkut".

HUCZKO

ŹRÓDŁA SŁONE — LATOWISKO

WIEŚ w pow. dobromilskim, licząca około 2000 mieszk. Sąd, urz. pod., notar., parafie rzk. i gk., poczta, telegraf i stac. kol.: Dobromil ($2^1/_2$ km). W miejscu saliny rządowe i klasztor OO. Bazylianów.

Położenie ładne w okolicy pagórkowatej, nad dopływem Wiaru, powietrze czyste, świeże.

Mieszkań dla letników brak, ci ostatni mieszczą się nieraz bardzo prymitywnie, odnajmując pokoiki w domkach zamieszkałych przez ludność miejscową. Frekwencya roczna przekracza liczbę 100 osób przez lato i składa się przeważnie z mieszkańców miast okolicznych (Przemyśla, Sambora).

Aprowizacya na miejscu zupełna, którą ułatwia bliskość miasta powiatowego.

Lekarska pomoc w pobliskim Dobromilu (4 lekarzy), gdzie również apteka. Letnicy korzystają z rzecznych kąpieli na miejscu.

Źródła solankowe, będące własnością rządową (saliny), eksploatowane są wyłącznie do wyrobu soli warzonki. Główny składnik solanki stanowi chlorek sodu, obok tego małe ilości soli innych.

HUTA KOROSTOWSKA

LATOWISKO

PRZYSIÓŁEK Korostowa w pow. skolskim, liczący około 850 mieszk. Obsz. dw. należy do Wilhelma Schmidta. Sąd, urząd podatk., notar. i parafia rzk: Skole, gk.: Korostów. Szkoła 1-klas. mięsz. Poczta i telegraf Skole Stac. kol: Hrebenów ($10^1/_2$ km).

Położenie urocze wśród gór i lasów, klimat podgórski.

Mieszkania: Obszar dworski państwa Skole posiada piętrową willę o 14-tu częściach mieszkalnych wraz z gospodarczym budynkiem, mieszczącym 1 pokój i 6 ku-

NA ZEŁEMINIE (1167 m.) POD HREBENOWEM.

Z wyc. A. K. T. Fot. M. Horowitz.

chen, którą wynajmuje od szeregu lat kolonii wakacyjnej dla chłopców ze Lwowa. Letnicy mieszczą się pozatem w domach ludności miejscowej. Frekwencya letników dochodzi 100 osób przez lato. Znajduje się tu też willa Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego we Lwowie (ul. Friedrichów 10) — w której jest kilka pokoi w cenie 50—110 kor. za dwa miesiące, pensyonat dziennie 4 kor.

Aprowizacya na miejscu łatwa, dowóz wiktuałów ze Skolego.

Lekarska pomoc najbliższa w Skolem (4 lekarzy), gdzie również apteka.

H U Ż E L E

LATOWISKO

WIEŚ w pow. liskim, licząca ok. 500 mieszk. Sąd, urząd pod. i notar.: Lisko. Parafia rzk. Lisko, gk. Lisko. Poczta, telegraf Lisko (1 km.), st. kolei: Lisko-Łukawica (6 km.), dorożki na stacyi, po 2—3 kor., dojazd dobry.

Położenie piękne wśród okolicy górzystej nad Sanem, naprzeciw położonego na drugim brzegu rzeki miasta Liska.

Mieszkania u miejscowej ludności można wynająć po cenie 20—40 kor. miesięcznie za pokój. Niektóre mieszkania z kuchnią. O mieszkania udawać się należy do pośrednika Dawida Fünlera w Lisku. Frekwencya letników przekracza 100 osób.

Aprowizacya na miejscu i w pobliskiem Lisku łatwa. Stołować się też można po zajazdach (gospodach) w Lisku. Mięsa, niabiału i jarzyn dostać łatwo na miejscu. W Lisku targi każdego wtorku.

Lekarska pomoc najbliższa w Lisku (3 lekarzy), gdzie również apteka i 3 położne. W miejscu kąpiele rzeczne w Sanie, który tutaj jest jeszcze bardzo płytki i o skalistem podłożu.

I W O N I C Z

ZAKŁAD ZDROJOWO-KĄPIELOWY

:: :: SOLANKOWO-JODOWY :: ::

WIEŚ w pow. krośnieńskim, licząca ok. 3000 mieszk. Sąd, urz. podatk. i notar.: Krosno. Parafia rzk. w miejscu, gk: Wróblik Królewski. Szkoła 4-kl. męska i 2-kl. żeńska. Poczta i telegraf w miejscu, st. kol. Iwonicz (14 km. od Zakładu), dojazd z dworca dobry, na stacyi zawsze dorożki.

Zakład jest własnością hr. Załuskich — posiada 4 zdroje solankowe: Anny, Karola, Heleny i otrzymany za pomocą wiercenia kanadyjskiego zdrój Emmy. Badania chemiczne zdrojów wykazują głównie znaczną zawartość chlorku sodu, obok dwuwęglanu sodu, nadto małe ilości jodu i bromu oraz wolnego bezwodnika węglowego.

OGÓLNY WIDOK IWONICZA.

Położenie w okolicy podgórskiej wśród lasów szpilkowych na wysokości 410 m. npm. Sam zakład leży w pięknej kotlinie, otoczonej zalesionemi górami.

Mieszkania: W zdrojowisku istnieje około 1000 pokoi do wynajęcia, mniej lub więcej z komfortem urządzo-

nych, nadto kilka pensyonatów prywatnych. O mieszkania zgłaszać się należy do Zarządu zdrojowego.

Domów mieszkalnych posiada zakład dwadzieścia sześć, w tem dziesięć pięknych will, z komfortem urządzonych, jak Belweder, Pogoń, Krakowiak i t. d. Do rozporządzenia kuracyszów stoi w zakładzie przeszło 600 pokoi z różnem urządzeniem od wykwintnych w cenie od 80 groszy do 6 koron za dobę. Na specyalne wyróżnienie zasługuje pensyonat „Zofiówka“ p. Studenckiej.

PENSYONAT „ZOFIÓWKA“ W IWONICZU.

Służba zakładowa, złożona z ludności tamtejszej, obznajomiona ze swymi obowiązkami, pilna i bardzo uczciwa. W środku zakładu naprzeciw hotelu stoi duży budynek o 90 pokojach t. zw. Bazar, w którym umieszczono biura zarządu, pocztę, aptekę i sklepy. Skład towarów galanteryjnych zaopatrzony we wszystko, czego wymaga ostatnia moda, obok trafika ze składem tytoniów i cygar, a w sąsiednich drzwiach handel towarów korzennych, win i delikatesów. W Bazarze ma także pracownię przez cały sezon fryzyer zakładowy.

Restauracyi posiada zakład trzy, jedna w Hotelu głównym, druga „Pod Skałą“ i restauracya izraelicka. Przy restauracyi głównej, sala bilardowa.

Dla gości prowadzących własne kuchnie, posiada zakład mieszkania z kuchniami w kilku domach, lub kuchnie osobne w pobliżu mieszkań (w b. r. zbudowano 5 nowych kuchni). Mięsa dostarcza rzeźnia zakładowa, pod nadzorem lekarskim, nabiału obora dworska i włościanie okoliczni, jarzyn ogród, a pieczywa piekarnia zakładowa.

W kaplicy zbudowanej pod lasem tuż przy zakładzie, odprawia kapelan zakładowy codziennie mszę św. W dni powszednie o 8-ej rano, w niedzielę o 9-ej suma z kazaniem.

Poczta i telegraf umieszczone są w centrum zakładu, w Bazarze, a poczta przychodzi i odchodzi trzy razy dziennie.

Lecznicze środki: Oprócz źródeł mineralnych do picia i kąpieli, posiada Iwonicz również borowinę. Prócz tego produkuje zdrojowisko ług i sól swoistą, używane do sztucznych kąpieli w domu. Zakład posiada (niedawno znacznie rozszerzone) łazienki mineralne podzielone na 3 klasy (w kl. I. wanny porcelanowe) i łazienki borowinowe. Obok tego istnieją w Iwoniczu: zakład wodoleczniczy i inhalacyjny systemu Clara, wreszcie sztuczne kąpiele gazowe i kąpiele z gorącego powietrza (systemu Polana). Nadto znajduje się w zdrojowisku prywatny zakład ortopedyczny. W zakładzie istnieje

apteka sezonowa i dom izolacyjny dla chorób zakaźnych. Zakład posiada elektryczne oświetlenie, wodociąg wody użytkowej i częściową kanalizacyę. Rozsyłka produktów zdrojowych wynosi około 30.000 flaszek wód mineralnych, przeszło 10.000 kg. soli i około 200 litrów ługu do kąpieli.

Lekarze zdrojowi: Dr. M. Berger, Doc. Dr. A. Gabryszewski (zakł.), Dr. Kulczycki, Dr. Lannes, Dr. S. Stauber, Dr. J. G. Turzański (zakł.) i Dr. Z. Wallach.

Sezon zdrojowy: od 1. maja do końca września, dzieli się na 3 sezony: I. do 20. czerwca, II. do 20. sierpnia, III. do 30 września.

Wskazania lecznicze: Scrofuloza, choroby kości, jamy nosowej i uszu, cierpienia wymagające przyspieszenia odnowy materyi, kiła i choroby skóry.

Rozrywki: stała orkiestra zakładowa Aubera, teatr, koncerty, zabawy taneczne i t. p.

Wycieczki piesze do okolicznych lasów, gdzie są urządzone ścieżki spacerowe z ławeczkami, dalsze końmi do uroczych okolic; na szczególną uwagę zasługuje wycieczka do sąsiedniego zdrojowiska Rymanowa (1 godz.) po dobrej drodze, lub pieszo ścieżkami w lesie. Powozem wycieczka do Krosna (16 km.) i ruin zamku w Odrzykoniu (23 km.) oraz do Dukli (20 km.) z pustelnią Bł. Jana z Dukli.

ŁAZIENKI, DEPTAK I KIOSK DLA ORKIESTRY W IWONICZU.

Cennik zakładu zdrojowo-kąpielowego w Iwoniczu.

	kor.
Pokój stosownie do wielkości i urządzenia od 1 kor. do	10·—
W 1. i 3. sezonie taniej.	
Pościel dla jednej osoby na dobę	—·30
Kąpiel mineralna cała I. klasy	2·40
Wanna metalowa	3·—
Kąpiel mineralna cała II. klasy	1·60
„ „ „ III. „	1·20
„ „ mała I. „	1·40
„ „ „ II. „	1·—
„ „ „ III. „	—·80
„ igliwiowa	3·—
„ gazowa (CO_2)	2·—

	kor.
Kąpiel borowinowa cała I. klasy	4·—
„ „ „ II. „	3·20
„ „ mała I. „	2·40
„ „ „ II. „	2·—
„ „ nożna lub ręczna	—·80
„ „ dwunożna	1·20
„ mineralna nożna, ręczna lub natrysk I. klasy	—·50
„ „ „ „ „ „ II. „	—·40
Kąpiele mineralne nasiadowe w cenie małych.	
Kąpiel obojętna z tuszami	1·40
„ tuszowa zimna w łazienkach	—·60
Inhalacya	—·80
Kąpiel żelazista I. klasy	2·40
„ „ II. „	1·80
Paka wody mineralnej 40 flaszek Karola lub Amelii	20·—
Pół paki tej samej wody	10·—
Syfon wody żelazistej	—·30
„ „ sodowej	—·20
Kilogram (dwa słoiki) soli jodo-bromowej	2·40
Litr (2 flaszki) ługu jodo-bromowego	1·60
Litr mułu jodo-bromowego	—·40
Wypożyczenie wózka dla chorych, godzina (na sezon według ugody)	—·30
Taksa zdrojowa, z dodatkiem na muzykę od 1-ej osoby z rodziny	12·—
dalsze osoby do rodziny należące po	4·—
Do stacyi kolej. Iwonicz powóz na 4 osoby	6·—

Skład wód iwonickich.

	Zdrój Karola	Zdrój Amelii	Zdrój Emny
Chlorku potasowego	01.16208	01.22670	01.19739
„ sodowego	82.84767	79.15899	94.08025
Bromku sodowego	00.35746	00.18676	00.18962
Jodku sodowego	00.22512	00.10794	00.06606
Węglanu sodowego	18.68701	15.21648	17 89907
„ litowego	00.14468	00.12505	00.17395
„ wapniowego	02.47673	02.29501	02.24005
„ strontowego	00.06398	00.06457	00.10543
„ borowego	00.22905	00.20925	00.25043
„ magnowego	01.02388	01.03677	01.43781
„ żelazowego	00.03752	00.10225	00.08243
„ manganowego	ślad	ślad	ślad
Boranu sodowego	00.19248	00.11626	00.44770
Krzemianu sodowego	00.30154	00.28548	00.33591
Fosforanu glinowego	00.01536	00.03865	00.04136
Ciał organicznych nielotnych	00.8091	01.23317	01.28430
Błąd analityczny i ślady	—	—	—
Składników stałych razem	108.67368	101.40244	119.83066
Dwuwęglanu amonowego	—	—	00.18155
Bezwodnika węgl. do utworzenia dwuwęglanu	09.54572	07.96348	09.36581
Bezwodnika węglowego wolnego	06.36436	05.32524	06.01348
Ciepłota wody	9·42 ° Cels	9.8 ° Cels.	10.05 ° Cels.
Ciężar gatunk. wody	1.008955	1.008551	1.010018

Rezultaty wszystkich rozbiorów podane są w gramach na 10.000 gramów wody.

Statystyka od roku 1901—1910.

Rok	Ilość gości	Ilość wydanych kąpieli	Rozesłano				Ilość lekarzy	
			wody mineralnej	soli	ługu	mułu	z posadą	wolno praktykujących
			flaszek	kg.	litr	kg.		
1901	2925	48689	32780	5621	406	938	1	3
1902	3308	55645	32836	5992	292	908	2	5
1903	3736	61597	33107	5960	232	954	2	4
1904	4275	65447	30965	8140	342	938	2	3
1905	4568	72304	30465	9607	277	928	2	6
1906	4588	71721	26542	10071	349	1122	2	6
1907	4612	72410	31860	10714	212	681	2	4
1908	4773	73040	34766	11454	184	709	2	5
1909	5468	74062	23337	10697	112	859	2	4
1910	5375	77873	26248	10303	187·5	842	2	4

ŹRÓDŁO „KAROLA“ W IWONICZU.

Wody iwonickie były znane już w 17 w. — czytamy o nich w pewnym zapisku że „do tych wód z całego prawie Królestwa Polskiego i z zagranicy, a najwięcej z Węgier, jakoby do wód Siloe niezmierna corocznie napływa ludność“. Potem Iwonicz podupadł — dopiero z początkiem 19 w. po nabyciu go przez hr. Załuskich zakwitnął na nowo. Obecnie zakład, którego dyrektorem jest p. Jan Mazurkiewicz, rozwija się znakomicie i zajmuje wśród zdrojowisk galicyjskich i co do frekwencyi i co do urządzeń jedno z miejsc naczelnych.

Największą osobliwością Iwonicza jest palące się źródło „Bełkotka". Leży ono około 20 min. drogi z zakładu w zachodnim kierunku, w lesie na stokach góry Przedziwnej. Dobywa się z niego wraz z wodą ogromna ilość gazu bagiennego, który wydaje głośny bulkot, od którego pochodzi nazwa źródła. Za przyłożeniem zapałki gaz zapala się — i nie gaśnie, dopóki się go nie zagasi przy pomocy świerkowych gałęzi — palące się źródło robi bardzo silne wrażenie szczególnie wieczorem, gdy w lesie ciemno, a ciszę przerywa tylko głos dobywającego się gazu.

Nad źródłem umieszczono tablicę marmurową z wyrytym wierszem Wincentego Pola z „Pieśni o ziemi naszej":

„W cieniu tych lasów, coś tam szemrząc słodko,
Dziś, jak przed wieki, witasz nas, Bełkotko!
Czysty się płomień z tych nurtów dobywa,
Co jak natchnienie przez duszę przepływa!
A czcią przejęci nad źródłami twemi,
Wielbimy Boga w cudach naszej ziemi!"

Z przechadzek bliższych najbardziej polecenia godne: do Bełkotki, na Gloryetkę, do stawu, gdzie też łódkami pływać można, do źródła Heleny, oraz do pobliskich wsi, jak Wólka, których ludność trudni się robotą artystycznie wykonanych rzeźb z drzewa. We wsi zwraca uwagę stary kościół z XV. w., zakład SS. Felicyanek, gdzie wyrabiają ładne koronki, oraz szpital dla nieuleczalnych i matołków, założony przez miejscowego proboszcza ks. Podgórskiego. Z dalszych przechadzek najbardziej interesująca jest do Rymanowa-Zdroju (6 km.) przez góry; z wycieczek na Cergowę (716 m.) nad Duklą, z której w pogodne dnie widać Tatry.

Uwaga: Bliższe szczegóły w bogato illustrowanych prospektach, które wydaje Zarząd Zakładu.

IZDEBNIK

LATOWISKO

WIEŚ w pow. wadowickim, licząca około 2300 mieszk. Obsz. dw. należy do Arcyks. Rainera. Sąd, urz. podatk. i notar.: Kalwarya. Parafia rzk. w miejscu. Poczta i telegraf w miejscu. Stacya kol.: Lencze górne (3½ km.), lub Kalwarya. Dojazd po dobrej drodze.

Położenie ładne wśród okolicy podgórskiej; powietrze dobre, klimat łagodny.

Mieszkań dla letników brak, odnajmuje się pokoje za niewysoką cenę u miejscowej ludności. Frekwencya letników dochodzi 100 osób w ciągu lata.

Aprowizacya łatwa z powodu bliskości miasteczka Kalwaryi; drobiu, nabiału i jarzyn dostać można w miejscu.

Lekarska pomoc najbliższa w Kalwaryi (Drzy Erychleb i Nikllborc), gdzie również apteka.

JABŁONKI

LATOWISKO

WIEŚ w pow. liskim, licząca około 400 mieszk. Obsz. dw. należy do Ign. hr. Skarbka. Sąd, urz. podatk. i notar.: Baligród. Parafia rzk. Hoczew, gk. w miejscu. Poczta i telegraf: Baligród (9½ km.), stacya kol.: Cisna (7 km.) lub Lisko-Łukawica, skąd łatwa komunikacya za pomocą automobilu, lub furmanką dostarczaną przez zarząd dóbr z Jabłonek (7 kor.) wreszcie fiakrami, dojeżdżającymi do każdego pociągu w Lisku.

Położenie piękne wśród okolicy górzystej, w otoczeniu rozległych lasów szpilkowych, wzniesienie 567 m. npm., nad rzeką Jabłonną.

Mieszkania: Latowisko posiada specyalnie dla gości zbudowane domy, a to 7 parterowych i 2 piętrowe, razem 70 ubikacyi. Mieszkania przeważnie składają się z 2—3 pokoi z kuchnią i przynależnościami. Jeden z domów, przeznaczony dla osób nie prowadzących własnego gospodarstwa, składa się z pojedynczych pokoi. Mieszkania wszystkie umeblowane i opatrzone piecami. Ceny niskie. Frekwencya dochodzi 150 letni-

GOŚCINIEC Z BALIGRODU DO CISNY.

ków rocznie. W Jabłonkach istnieje również Dom akademicki dla młodzieży uniwersyteckiej, fundacyi Felicyi hr. Skarbkowej.

Aprowizacyą zajmuje się miejscowy zarząd dóbr, który także wysyła codziennie posłańca do Baligrodu po pocztę, mięso oraz wszelkie żądane sprawunki dla letników. W zarządzie otrzymywać można również po umiarkowanej cenie dobry wikt domowy.

Lekarska pomoc najbliższa w Baligrodzie (Dr. Robel), gdzie znajduje się również apteka. Letnicy korzystają z doskonałych kąpieli rzecznych w rzece Jabłonnie.

JABŁONÓW

LATOWISKO

MIASTECZKO w pow. peczeniżyńskim liczące 2300 mieszk. Sąd, urząd pod., notar.: w miejscu. Szkoła 4-kl. mięsz. Parafia rzk. i gk. w miejscu. Stacya kolei: Kołomyja (18 km.) lub Sopów. Stała komunikacya automobilowa z Kołomyją 2 razy dziennie, również stale kursują 2 omnibusy i wóz pocztowy z miejscami dla pasażerów 2 razy dziennie. Na dworcu kol. w Kołomyi dorożki przy każdym pociągu.

Położenie w okolicy górskiej, nad rzeką Łuczką, w sąsiedztwie rozległych lasów szpilkowych.

Mieszkań umyślnie dla letników budowanych niema, jednakże ludność miejscowa chętnie i łatwo odstępuje gościom swoje mieszkania po cenie 20—30 kor. miesięcznie.

W projekcie budowa kilku will dla letników w czasie najbliższym. Frekwencya dotychczasowa wynosi około 100 osób przez lato.

Aprowizacya na miejscu zupełnie łatwa, ceny artykułów spożywczych bardzo niskie; w miejscu również 3 restauracye i rzeźnia.

Lekarz (Dr. Kleski) i apteka w miejscu. Letnicy oprócz doskonałego powietrza podgórskiego korzystają z dobrych kąpieli rzecznych w Łuczce.

J A M N A

LATOWISKO

WIEŚ w pow. nadwórniańskim licząca około 1000 mieszk. Właścicielem obsz. dw. jest Skarb Państwa. Sąd, urz. podatk., notar., parafia rzk.: Delatyn, gk.: Mikuliczyn. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta i telegraf: Jaremcze (4 km.). St. kol.: w miejscu.

Położenie: w górskiej, lesistej okolicy nad rzeką Prutem, pomiędzy Jaremczem a Mikuliczynem.

Mieszkania: Znajduje się tu kilka will prywatnych — zresztą mieszkania u Hucułów.

Aprowizacya łatwa — lecz restauracyi w miejscu niema.

NA GRZBIECIE JAWORNIKA (1467) POD JAMNĄ.
Z wyc. A. K. T. Fot. Cz. Łączkowski.

Lecznicze środki: górskie powietrze i kąpiele w Prucie. Pomoc lekarska w Mikuliczynie i Jaremczu.

Wycieczki bliższe: do wodospadu Prutu w Jaremczu, do skały Dobosza, tunelu komor Dobosza, gdzie miał mieszkanie słynny rozbójnik huculski, do wodospadu „Kapliniec“ — dalsze na Jawornik (1467 m.) ścieżką od przystanku kolejowego.

JAMNA: WIDOK OGÓLNY.

Z wyc. A. K. T. Fot. Cz. Łączkowski.

MOST KOLEJOWY NA PRUCIE W JAMNIE.

JANÓW
KOŁO LWOWA
LATOWISKO

MIASTO w pow. gródeckim liczące 2800 mieszk. Obsz. dw. należy do Agenora hr. Gołuchowskiego. Sąd, urząd podatk. i notar. w miejscu. Parafie rzk. i gk. w miejscu. 2 szkoły 4-kl. męska i żeńska. Poczta, telegraf i stac. kol. w miejscu (linii Lwów-Jaworów).

Położenie w okolicy pagórkowatej nad pięknym 800 morgowym stawem, w bliskości lasów sosnowych.

Mieszkania: Tuż obok dworca kolejowego stoi hotel kolejowy o 3 dużych salach restauracyjnych z werandami i 16 pokojach z balkonami. Cena małego pokoju wynosi 60 kor. miesięcznie. Oprócz tego kilka dużych will dla letników z mieszkaniami po 2—3 pokoje z przedpokojem i kuchnią. Nadto istnieje bardzo wiele mieszkań u miejscowej ludności w miasteczku. Mieszkania wszystkie urządzone. Frekwencya letników dochodzi do 1000 osób przez lato. Ilość wycieczkowców ze Lwowa i turystów zjeżdżających tu na niedziele i święta, dochodzi przez lato do 30.000 osób.

STAW W JANOWIE Z GÓRĄ KRÓLEWSKĄ.
Z wyc. A. K. T. Fot. Cz. Paschalski.

Aprowizacya: Stołować się można w hotelu kolejowym, gdzie całodzienne utrzymanie otrzymuje się za 70—80 kor. miesięcznie. Chcący prowadzić własną kuchnię, dostaną wszelkich artykułów żywności z łatwością w mieście. Miasto słynie z wyrobu doskonałych miodów.

Lekarska pomoc w miejscu (stale 2 lekarzy: Markl i Schöps), również apteka. Na stawie istnieją łazienki, gdzie można używać kąpieli stawowych, orzeźwiających, chłodnych.

Rozrywki: Częste festyny, wycieczki do pobliskiego lasu, przejażdżki po stawie łodziami wiosłowemi lub żaglowemi.

Miejscowość jest właściwie stacyą klimatyczną, założoną przez akc. Bank hipoteczny i stanowi obecnie własność Tow. akc. kolei Lwów-Jaworów. Do niego też należy hotel kolejowy i wille dla letników.

JAREMCZE
STACYA KLIMATYCZNA I LATOWISKO, ZAKŁAD WODOLECZNICZY

WIEŚ (od r. 1911 oddzielona od Dory jako gmina samoistna) w pow. nadwórniańskim, licząca 1000 mieszk. Obsz. dw. należy do Skarbu Państwa. Sąd, urz. podatk. i notar.: Delatyn. Parafia rzk.: Delatyn, gk.: Dora. Od r. 1910 nowy piękny kościół w miejscu. Szkoła 1-kl. męsz. Poczta, telegraf i stac. kol. w miejscu (1 km.) linii: Stanisławów-Woronienka.

Położenie urocze w dolinie Prutu, 525 m. npm., zasłoniętej od północy i południ. zachodu górami, pokrytemi lasami szpilkowymi. Powietrze świeże, górskie.

Mieszkania: Latowisko posiada 90 will i domów specyalnie dla letników budowanych, w nich około 500 pokoi, urządzonych kompletnie — większość z pościelą, niektóre z komfortem. Oprócz tego istnieją w Jaremczu dwa pensyonaty, jeden letni o 15 pokojach Gradera, drugi znacznie większy „Dwór“ własność Makarewiczów o 26 wy-

kwintnie urządzonych pokojach, przysposobiony do pobytu zimowego, otwarty przez cały rok.

Wille do wynajęcia: „Helena“ Barancewicza, „Polanka“ Brylińskiej, „Jasna“ Brylińskiej, „Stasiówka“ Czykaluka, „Muszka“ Doboszyńskiego, Gradera, Hirscha, Kollera, Kozłowskiej, Lamma, „Prut“ Łuckiego, „Wanda“ Lorscha, „Skała“ Lityńskiego, „Dwór“ Makarewiczów, p. Ogiegły, Adolfa Obsta, „Góralka“ Karola Obsta, Puzyniny, „Stanisława“ Rapackiej, Rosenfelda, Szporka, Stenzla, „Grażyna“ Skupniewicza, Skrzyńskiego, Steingrabera, Swobody, „Marzenie“ Suchankowej, Wolańskiej, „Dobosz“ Waltera, „Maryla“ Zoffalowej, „Bagatelka“ Zoffalowej, Ziglarzowej, Zinssowej, Dra Dobińskiego, Pfeifera, Zbożyla, Schlossowej, Efroima Halperna, Salomona Scheinera, Dawida Scheinera.

WIDOK OGÓLNY JAREMCZA.

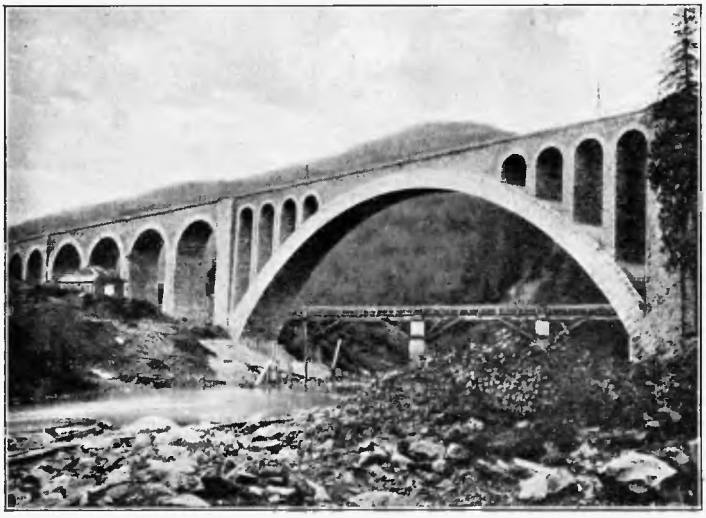
Hotele i restauracye: Hotel Skrzyńskiego naprzeciw dworca kolejowego, ma 14 pokoi gustownie umeblowanych. Cena pokoi od 2 koron do 6 koron dziennie z pościelą i światłem. Cały rok otwarty. — Hotel Hanusa obok dworca kolei, ma 16 pokoi.

SALA W RESTAURACYI SKRZYŃSKIEGO W JAREMCZU.

Cena pokoi od 2 koron do 6 koron z pościelą i światłem. — Hotel Steingrabera obok dworca. — Restauracya Skrzyńskiego naprzeciw dworca z obszerną bardzo gustownie udekorowaną salą jadalną i wielką ocienioną werandą. Codzień wieczorem koncert muzyki

ze Stanisławowa. W tej restauracyi jest cukiernia. Całodzienny wikt od 4 koron. — Restauracya Hanusa obok dworca z wielką salą balową i obszerną werandą. — Restauracya Strzeleckiego u Steingrabera posiada kręgielnię, oraz fortepian. — Pensyonat Tabińskiej w willi „Maryla“, pokoje z wiktem od 6 kor. dziennie — fortepian do dyspozycyi. — Pensyonat lekarza hydropaty Gradera posiada pokoje z wiktem od 6 koron dziennie, opieka lekarska i zakład wodoleczniczy, plac tenisowy, fortepian. — Restauracya Lankosza nad wodospadem, położenie urocze, park, kręgielnia, strzelnica. Nadto znajduje się tu apteka i droguerya, fotograf, księgarnia i sprzedaż dzienników Jasielskiego, pralnia, sprzedaż owoców i inne.

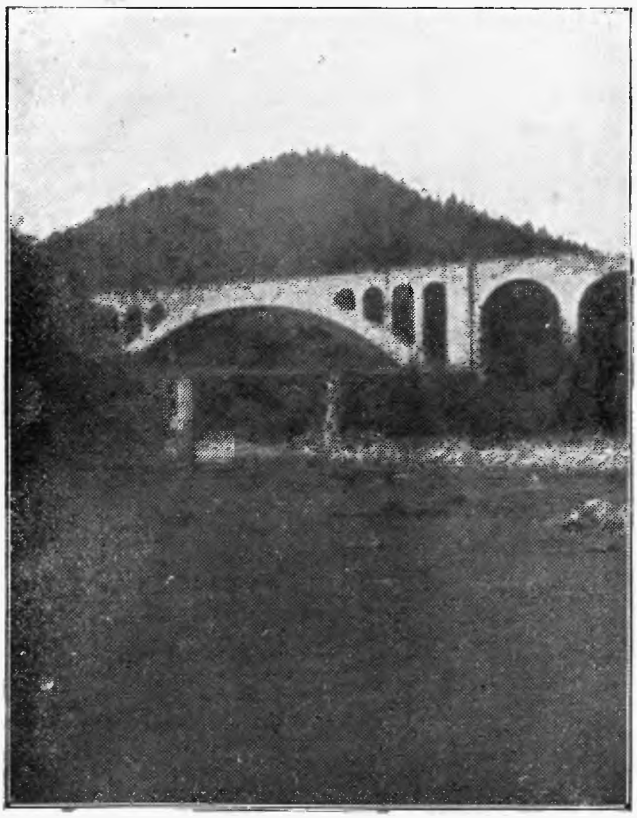

MOST NA PRUCIE W JAREMCZU.

Aprowizacya na miejscu zupełnie łatwa. Obok pensyonatów istnieje w Jaremczu kilka restauracyi (Skrzyńskiego), cukiernia, mleczarnie, piekarnia, jatki z mięsem i sklepy z wiktuałami, gdzie zaopatrzyć się można we wszelkie środki żywności.

Lecznicze urządzenia: Przez sezon letni funkcyonuje zakład wodoleczniczy Gradera, gdzie obok procedur hydropatycznych bywają stosowane: masaż, leczenie elektrycznością i kąpiele słoneczne. Letnicy korzystają również z doskonałych górskich kąpieli rzecznych w Prucie. Apteka sezonowa czynna jest przez całe lato. W czasie sezonu letniego ordynują lekarze: Grader i Ostafiński ze Stanisławowa, tudzież Dr. St. Tokarski z Krakowa.

Rozrywki: Duże zasługi około podniesienia Jaremcza położył „Klub Jaremczański“, który pod długoletniem przewodnictwem radcy dw. Sonnewenda stara się o uprzyjemnienie gościom pobytu w latowisku. W tym celu buduje wygodne ścieżki i chodniki tak w samem Jaremczu, jak i okolicznych lasach, ustawia ławki w miejscach spacerowych, utrzymuje orkiestrę, urządza zabawy, koncerty i przedstawienia teatralne, utrzymuje wypożyczalnię książek i czytelnię dzien-

WIDOK NA „GLORYETKĘ“ W JAREMCZU.

ników i czasopism, place do gier towarzyskich, tenis, kręgielnię, dzierżawi rybołóstwo i t. d

Wycieczki: do Dory i Jamny piechotą, do Delatyna (na kąpiele solankowe), Mikuliczyna, Tatarowa, Worochty i Körösmezö wśród przepięknej okolicy koleją. Jaremcze położone jest w najpiękniejszem miejscu linii Stanisławów-Körösmezö. Znajduje się tu wspaniały kamienny most kolejowy wysoki 28 m., o łuku, którego rozpiętość 65 m. była do niedawna największą w Europie, arcydzieło nowożytnej techniki, wodospad Prutu (10 m.), położony wśród dzikich skał, komory Dobosza (3/4 godz.), tunel (524 m.) za skałą Dobosza, wodospady Żonki; z wycieczek dalszych najpiękniejsze są na szczyt Jawornika (1467 m.), gdzie idzie ścieżka znaczona czerwonymi znakami; rozlega się stąd wspaniały widok na położone u stóp Jaremcze, Dorę i Delatyn, na Czarnohorę od południa, a Gorgany na zachodzie, — Czarnohorzec (1402 m.) i Makowicę (987 m.). Bardzo polecenia godną jest też dwudniowa wycieczka na Doboszankę (1757 m.) przez Szczewkę i Ilmę.

WODOSPAD PRUTU W JAREMCZU.
Z wyc. K. T. N. Fot. M. Dudryk.

SZCZYT JAWORNIKA (1467 m.) NAD JAREMCZEM.
Z wyc. A. K. T. Fot. Cz. Paschalski.

Wzrost Jaremcza datuje się dopiero od r. 1895, w którym otwarto kolej Delatyn-Woronienka. Obecnie rozwija się ono bardzo szybko, i ma frekwencyę dochodzącą do 4000 stałych gości, nie licząc kilkunastu tysięcy przyjezdnych i turystów. Jest to jedyne letnisko w dolinie Prutu, posiadające orkiestrę, duże hotele, cukiernie i restauracye, zabawy taneczne i koncerty; a wreszcie doskonale utrzymane spacerowe drogi po lasach. W zimie sporty zimowe mają tu znakomite widoki rozwoju na nagich, łagodnie pochylonych stokach, zbiegających z zachodu od Szczewki i Czarnohorca.

Śliczny widok na Jaremcze, Dorę i okolicę rozciąga się z Gloryetki na górce Pohar (700 m.) — a przedewszystkiem ze szczytu Jawornika.

Bliższe szczegóły o Jaremczu w broszurce wydanej w r. 1907 przez „Klub Jaremczański“ (do nabycia w Biurze Informacyjnem Kraj. Zw. Zdroj. i Uzdr., Lwów, ul. Romanowicza 9).

JASIENÓW GÓRNY

LATOWISKO

WIEŚ w pow. kosowskim, licząca około 2800 mieszk. Sąd, urz. podat. i notar.: Żabie. Parafia rzk.: Kosów, gk. w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta i telegraf w miejscu. St. kol.: Worochta (40 km.).

Latowisko bez mieszkań specyalnych dla letników, posiadające jednak przez swoje prześliczne położenie wśród gór i lasów — tudzież bardzo łagodny klimat, znakomite warunki na pierwszorzędną stacyę klimatyczną. Frekwencya obecna letników jest bardzo mała, przyczynia się do tego w wysokim stopniu utrudniony dojazd z powodu złej drogi z Worochty; lepsza droga z Wyżnicy (36 km.).

JAŚKOWICE

LATOWISKO
STACYA KLIMATYCZNA

WIEŚ w pow. wadowickim, licząca 600 mieszk. Sąd, urz. podat. i notar.: Kalwarya. Parafia rzk.: Pobiedz. Poczta i telegraf: Brzeźnica. St. kol.: w miejscu, linii Kraków-Oświęcim.

Położenie w okolicy pagórkowatej, wzniesienie 300 m. npm.

Uzdrowisko z zakładem wodoleczniczym Dra Grabowicza, przed laty kilkunastu prosperowało doskonale, posiadało kilka will, kaplicę, aptekę, stałego lekarza i t. d. Z powodu jednakże malarycznej okolicy niebawem upadło, a wille przeważnie niezamieszkiwane poszły w rozsypkę. Frekwencya obecna jest minimalna.

JASTRZĘBIA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. grybowskim, licząca 1800 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., poczta i telegraf: Ciężkowice (10 km.), stacya kolei: Bogoniowice-Ciężkowice (5 km.) linii Tarnów-Stróże, kościół w miejscu.

Położenie wysokie na grzbiecie góry, w najpiękniejszem miejscu Podkarpacia zachodniej Galicyi; grunty suche, piaszczyste, otoczenie lesiste, ze wsi widoki na piękne okoliczne doliny, zamknięte stromymi stokami gór.

Mieszkania: Specyalnych domów dla letników niema — można zamieszkać u górali. Wieś zamożna, mieszkania dobre. **Aprowizacya** w miejscu lub z Ciężkowic. **Pomoc lekarska** w Ciężkowicach (Dr. Eisen).

Wycieczki bliższe i dalsze bardzo ładne: na górę Chełm z bardzo rozległym widokiem na bliższą i dalszą okolicę; w dolinę Dunajca pod Zakliczynem; do prześlicznych ruin Spytkowego zamku w Melsztynie, do grobu Aryana Faustyna Socynusa w Lusławicach; do kamieniołomów i skał w Ciężkowicach. Jastrzębia w dzisiejszym swoim stanie letniskiem jeszcze nie jest, może niem jednak łatwo zostać, a przez swe

wyjątkowo piękne i oryginalne położenie, uzasadniające zupełnie jej dumną nazwę, powinna zwrócić na siebie uwagę letników i turystów; kto tu zajdzie czy zajedzie, nie pożałuje trudu, położona jest ona bowiem w najpiękniejszem miejscu Podkarpacia zachodnich Beskidów.

JASTRZĘBIK

ŹRÓDŁA SZCZAWY ŻELAZISTEJ

WIEŚ w pow. nowosądeckim, w pobliżu Krynicy, licząca około 500 mieszk. Sąd, urz. podat. i notar.: Muszyna. Parafia gk.: Złockie. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta, telegraf i st. kol. Krynica (4 km.) lub Muszyna (7 km).

We wsi istnieje kilka źródeł w zupełnem zaniedbaniu, podobnych składem do wód Krynickich. Źródła badane były około r. 1880 przez Olszewskiego. (Prof. K. Olszewski: Rozbiór chemiczny wód mineralnych z 16 zdrojów w Krynicy, Jastrzębiku, Słotwinie, Szczawniku i Muszynie. Sprawozd. komisyi fizyograficznej Akad. Umiej. krakowskiej T. XXVI. 1882).

JASZCZUROWA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. wadowickim, licząca 1100 mieszk. Sąd, urz. podat. i notar.: Wadowice. Parafia rzk.: Mucharz. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta: Mucharz. Telegraf i st. kol.: Skawce (3 km.).

Położenie w okolicy podgórskiej, zdrowej o czystem powietrzu, w pobliżu lasów.

Mieszkania specyalne dla letników nie istnieją, wynajmuje się nader skromne pokoiki u miejscowej ludności. Frekwencya dochodzi 100 osób przez lato. Od r. 1909 istnieje pod lasem budynek kolonii wakacyjnej dziewcząt z seminaryum nauczycielskiego w Krakowie.

Aprowizacya dość utrudniona.

Lekarska pomoc najbliższa w Suchej (11 km.) gdzie stale przebywa 2 lekarzy, i gdzie również znajduje się apteka.

JASZCZURÓWKA

CIEPLICA OBOJĘTNA

OSADA w pow. nowotarskim, należąca do gminy polit. „Murzasichle", licząca około 600 mieszk. Obsz. dw. stanowi własność Adama Uznańskiego. Sąd, urz. pod. i notar.: Nowy Targ. Parafia rzk. Poronin. Poczta, telegraf i st. kol.: Zakopane. W miejscu kaplica.

Położenie bardzo piękne przy gościńcu z Zakopanego do Morskiego Oka, 908 m. npm. u samych stóp Tatr, powietrze górskie.

Mieszkania dla letników obejmują kilka specyalnych piętrowych will i hotel „Olczysko" z restauracyą. Frekwencya niewielka, przekracza zaledwie 200 osób przez lato.

Aprowizacya na miejscu bardzo łatwa (restauracya i karczma),

DROGA DO MORSKIEGO OKA W ZIMIE.
Fot. M. Dudryk.

ułatwia ją bliskość Zakopanego; w oddalonym o 1 km. przysiółku „Bystre“ sklepy i jatki.

Lekarska pomoc najbliższa w Zakopanem (3 km.). Istnieje tu obfita cieplica obojętna (21°C), z której kąpiele brać można w odpowiednim, do tego celu służącym basenie.

Do Zakopanego kilka razy dziennie połączenie omnibusem.

KOŚCIÓŁEK W JASZCZURÓWCE.

Wycieczki: Jaszczurówka leży przy gościńcu z Zakopanego do Morskiego Oka, to też codziennie panuje tu ogromny ruch furek, powozów i samochodów. Gościniec ten, wznoszący się tu kilku serpentynami w górę może służyć za doskonałe miejsce przechadzek, szczególnie na Toporową Cyrlę (2½ km.) z pięknym widokiem na Zakopane i Tatry. — Bardzo wdzięczną jest przechadzka do doliny Olczyskiej między Kopieńcami, Skupniowym Upłazem i Nosalem, gdzie znajduje się duże wywierzysko. — Do Morskiego Oka prowadzi stąd lasami krótsza ścieżka przez Waksmundzką Polanę znaczona czerwonymi znakami (4 godz.). Inne dalsze wycieczki w Tatry patrz: Zakopane.

J A W O R A

LATOWISKO

WIEŚ w pow. turczańskim, licząca ponad 1700 mieszk. Sąd, urz. podat. i notar.: Turka. Parafia rzk.: Turka, gk. w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta, telegraf, st. kol.: w miejscu (linii Sambor-Sianki).

Położenie: urocze w okolicy górzystej, wśród lasów szpilkowych, nad rzeką Stryjem. Klimat podgórski, powietrze doskonałe.

Mieszkania: Latowisko posiada dwa większe domy, wybudownne przez właścicieli wsi (Mazur & Engländer) umyślnie dla letników. Domy leżą w lesie nad rzeką Stryjem, obok tunelu kolejowego. Ceny bardzo przystępne. Frekwencya roczna około 60 osób przez lato.

Aprowizacya na miejscu łatwa — drobiu i nabiału dostarcza ludność miejscowa.

Lekarska pomoc najbliższa w Turce (4 lekarzy) gdzie również jest apteka (6 km.). Letnicy korzystają z wybornych kąpieli rzecznych w Stryju.

Wycieczki: Do Rozłucza z prześliczną stylową drewnianą cerkiewką; w dolinę Stryja; koleją do Sianek, Użoku i Wołosianki (patrz: Sianki), a stąd na okoliczne wyniosłe szczyty graniczne: Pikul, Halicz, Rawkę, Ostrą Horę, Połoninę Równą.

JAWORKI
LATOWISKO

WIEŚ w pow. nowotarskim niedaleko Szczawnicy, licząca 750 mieszk. Sąd, urz. podat. i notar.: Krościenko. Parafia rzk.: Szczawnica, gk.: w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta i telegraf: Szczawnica (7½ km.). St. kol.: Piwniczna (15 km.). Ludność w miejscu ruska.

Położenie urocze wśród lasów szpilkowych, w oddaleniu 6 km. od Szczawnicy, a 12 od Krościenka, w Pieninach, które miejscowa ludność zwie „Homolami". Skały na Jaworkach, zwiedzane przez licznych turystów, posiadają zupełnie odmienny charakter od właściwych Pienin. Drogi jednakże wszędzie złe. Droga górska do Piwnicznej (12 km.) możliwa do przebycia tylko w lecie i to w czasie pogody. Turyści przybywają zazwyczaj drogą od Nowego Targu (37 km.), gdzie można nająć furmanki.

Mieszkań specyalnych dla letników brak, wynajmuje się nędzne stancye u miejscowej ludności. Frekwencya letników stałych mała, nie dochodzi 30 osób przez lato.

Aprowizacya utrudniona, do pewnego stopnia ułatwia ją o milę odległa Szczawnica. We wsi dostać można w małej ilości nabiału, jaj i drobiu po cenach szczawnickich.

Lekarska pomoc najbliższa w Szczawnicy, gdzie w sezonie ordynuje 6 lekarzy i gdzie również mieści się apteka.

JAWORNIK
NAD CZEREMOSZEM
LATOWISKO

PRZYSIÓŁEK gminy Żabie, oddalony od niej 20 km. (patrz pod Żabie).

Położenie urocze na halach 860 m. npm. u stóp „Czarnej Hory", nad rzeką Czeremoszem. Dokoła tysiące morgów świerkowych lasów, a szczytami gór rozległe połoniny. Warunki zdrowotne pierwszorzędne.

Mieszkania wynajmuje się u miejscowych huculów; urządzone są skromnie, ale czysto. O mieszkania najlepiej zgłaszać się do miejscowego kowala Jana Wołoszczuka, lub Sary Majer. Frekwencya letników przekracza liczbę 200 osób.

Aprowizacya na miejscu nie przedstawia trudności.

Lekarska pomoc najbliższa w Żabiu (3 lekarzy) lub zdrojowisku Burkut (15 km.). Życie alpejskie. Kąpiele górskie w Czeremoszu. Warunki na stacyę klimatyczną znakomite.

Wycieczki na „Czarnohorę" i do zakładu kąpielowego w Burkucie (patrz pod „Burkut").

Ujemną stronę Jawornika stanowi utrudniony dojazd, z powodu złej drogi z Worochty do Żabiego, a jeszcze gorszej z Żabiego do Jawornika.

STARY MŁYN Z WODOSPADEM W KORBIELOWIE.
Ze zbiorów Oddziału Babiogórskiego T. T. — Fot. K. Schestag.

JELEŚNIA
LATOWISKO

WIEŚ w pow. żywieckim, nad rzeczką Koszarawą, dopływem Soły, ok. 3000 mieszk. Sąd, urząd podat. i notar. w Żywcu, poczta, tele-

graf, kościół i stacya kolejowa (linii Sucha-Zwardoń) w miejscu. Właść. Arc. Karol Stefan.

Położenie w pięknej górskiej okolicy wśród lasów szpilkowych, niedaleko Pilska i Babiej Góry; kąpiele w Kamesznicy.

Mieszkania: Istnieje tu kilka will zajmowanych w sezonie przez letników z Krakowa — inni mieszkają u górali. Frekwencya roczna około 100 osób.

Aprowizacya: W miejscu hotel Kubica i gospoda Brzeszki, w obydwóch wygodne pomieszczenie i zdrowa kuchnia.

Lekarska pomoc najbliższa w Żywcu — tamże apteka.

Wycieczki: Przez Jeleśnię przewija się w lecie mnóstwo turystów polskich i niemieckich, dążących tędy na Babią Górę (1725 m.) i Pilsko (1557 m.); do położonej między nimi przełęczy prowadzi jezdna droga na Węgry, — dokąd można dojechać wózkiem. Babia Góra od dworca oddalona 21 km.

KĄCLOWA

LATOWISKO

WIEŚ w pow grybowskim, licząca około 1100 mieszk. Sąd, urz. podat., notar. i parafia rzk. Grybów. Szkoła 1-kl. mięsz. Składnica poczt. w miejscu. Poczta, telegraf i st. kol.: Grybów ($4^1/_2$ km.).

Położenie urocze w górskiej okolicy, w otoczeniu rozległych lasów szpilkowych nad rzeką Białą. Latowisko posiada doskonałe, górskie powietrze.

Mieszkań i urządzeń specyalnie dla letników przeznaczonych niema. Letnicy odnajmują skromne stancye po nader niskich cenach u miejscowej ludności. Frekwencya niewielka, nie dochodzi cyfry 100 osób przez lato.

Aprowizacya na miejscu łatwa, ułatwia ją jeszcze bardziej bliskość powiat. miasta Grybowa.

Lekarska pomoc najbliższa w Grybowie, gdzie stale przebywa 3 lekarzy, i gdzie również mieści się apteka. Letnicy korzystają z rzecznych odświeżających kąpieli w rzece Białej.

KALWARYA

LATOWISKO

MIASTO w pow. wadowickim, liczące około 2000 mieszk., słynące klasztorem z cudownym obrazem (Kalwarya zebrzydowska). Sąd, urz. podat. i notar. w miejscu. Parafia rzk.: Zebrzydowice. Szkoła 5-kl. mięsz. i szk. stolarska. Poczta, telegraf, telefon i st. kol.: w miejscu.

Położenie bardzo ładne, w okolicy górzystej, powietrze doskonałe, woda znakomita z górskich źródeł.

Mieszkania: Letnikom bywa odnajmywany szereg domów, leżących na górze klasztornej, skąd przepiękny widok. Frekwencya 150 osób przez lato.

Aprowizacya na miejscu łatwa, środki żywności nie drogie.

Lekarska pomoc w miejscu (2 lekarzy), jak również i apteka. Latowisko przy nakładzie pracy i kapitału mogłoby się zamienić na uzdrowisko, posiada bowiem ku temu odpowiednie warunki. Do r. 1913 ma być założony wodociąg miejski, potrzebna jest nadto budowa kilkunastu will i zakładu wodoleczniczego.

Wycieczki: Do Lanckorony z ruinami zamku i pustelnią; z góry zamkowej wspaniały widok na Kalwaryę, okolice Krakowa, Babią Górę i Tatry.

KAMIANNA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. grybowskim, licząca 400 mieszk. Sąd, urz. podat., notar. i parafia rzk.: Grybów, gk.: w miejscu. Poczta: Florynka (9 km.). Telegraf: Grybów (18 km.). St. kolei: Grybów (15 km.).

Położenie piękne w uroczej kotlinie, otoczonej lasami, w oddaleniu od gościńca 2 km. lichej drogi. Znakomite górskie powietrze. Przez latowisko przepływają rwące potoki górskie.

Mieszkań i urządzeń dla letników brak, ci ostatni mieszczą się w chatach włościańskich. Frekwencya nie dochodzi 50 letników przez sezon.

Aprowizacya na miejscu utrudniona, dowóz środków spożywczych z Grybowa i Florynki.

Lekarska pomoc najbliższa Grybów (3 lekarzy), gdzie także apteka. Letnicy rozkoszują się orzeźwiającemi kąpielami górskiemi w potokach przez wieś płynących.

KAMIONKA WIELKA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. grybowskim, licząca 1300 mieszk. Sąd, urz. podat. i notar.: Grybów. Parafia rzk. w miejscu, gk.: Królowa ruska. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta, telegraf i stac. kol.: w miejscu (3 km.) linii Tarnów-Orłów.

Położenie w pięknej górskiej okolicy, w pobliżu szpilkowych lasów, nad potokami górskimi. Zdrowe górskie powietrze.

Mieszkań i wygód dla letników brak. Letnicy mieszczą się w chatach włościańskich za nader skromną opłatą. Frekwencya nie przekracza 50 osób przez lato.

Aprowizacya na miejscu wystarczająca, ułatwia ją w znacznej mierze bliskość Nowego Sącza (7 km.).

Lekarska pomoc najbliższa w Nowym Sączu (14 lekarzy i szpital krajowy), gdzie również apteka. Letnicy używać mogą na miejscu kąpieli w górskich potokach.

KNIESIOŁO

ŹRÓDŁO ŻELAZISTE

WIEŚ w pow. bobreckim, licząca około 1000 mieszk. Sąd, urz. podat. i notar.: Chodorów. Parafia rzk.: Podkamień, gk.: Strzeliska. Szkoła 2-kl. mięsz. Poczta i telegraf: Strzeliska nowe ($3^1/_2$ km.). St. kol.: Borynicze ($11^1/_2$ km.) linii Lwów-Stanisławów.

We wsi znajduje się źródło, dostarczające obficie wody o własnościach żelazistych i siarczanych, badane jeszcze przed laty 30 przez hr. Władysława Kalinowskiego i kilku lekarzy. Tworzy ono osad siarczano-żelazny i jest ocembrowane.

Mieszkania można dostać u miejscowej ludności — dotychczas prócz mieszkańców okolicznych miasteczek nikt tu w celach leczniczych nie przyjeżdżał.

Aprowizacya łatwa na miejscu i w sąsiednich Strzeliskach Nowych, tamże pomoc lekarska i apteka.

KOCHANÓW

LATOWISKO

PRZYSIOŁEK gminy Kleszczów w pow. krakowskim, liczący wraz z nią około 350 mieszk. Sąd, urz. podat. i notar.: Liszki. Parafia rzk.: Morawica. Poczta: Balice, telegraf: Zabierzów (6 km.). St. kol.: Rudawa (3 km.), lub wprost z Krakowa końmi ($4^1/_2$ km.).

Latowisko posiada dom na kolonię wakacyjną dla dzieci, gdzie co roku dwie partye po 50 dzieci w miesiącach lipcu i sierpniu przez miesiąc korzysta ze świeżego powietrza. Dom ten powstał i utrzymywany jest ofiarnością prywatną.

KONOPKÓWKA

ŹRÓDŁO SIARCZANE

WIEŚ w pow. tarnopolskim, licząca 400 mieszk. Obsz. dworski stanowi własność Józefy hr. Reyowej. Sąd, urz. podat., notar. i parafia rzk.: Mikulińce (3 km.), gk.: Ładyczyn (2 km.). Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta i telegraf: Mikulińce. Składnica pocztowa w miejscu. St. kol.: 1) Mikulińce-Strusów (7 km.) linii Tarnopol-Kopyczyńce, 2) Chodaczków wielki (10 km.), 3) Ostrów-Berezowica (11 km.), 4) Tarnopol (19 km.).

W rozległym ale zaniedbanym parku na wzgórzu leży dzisiaj zupełnie nie wyzyskane źródło siarczane. Około r. 1830 istniał tu świetnie prosperujący zakład kąpielowy, zjeżdżało tu wówczas po 6000 osób na sezon rocznie. Znajdowały się tu rozmieszczone w parku piękne łazienki, domy mieszkalne i wille dla przyjezdnych i t. d. Dokładny opis Zakładu z czasów jego świetności znaleźć można w pracy Torosiewicza i Dra Mossinga z r. 1833.

W r. 1889 starano się zakład podnieść z upadku i w tym celu ujęto na nowo źródło w kamienne ocembrowanie, naprawiono i szczelnie przykryto zbiornik na wodę i połączono go ze źródłem i łazienkami. Odnowiono również łazienki, mimo to nie zdołano go dźwignąć. Dzisiaj zakład zupełnie podupadł, źródło zaś pozostaje w zaniedbaniu i wcale nie jest eksploatowane.

Ze względu na dobre miejscowe warunki (rzekę w miejscu, bliskość lasu, łagodny klimat, łatwość aprowizacyi i dogodną komunikacyę, brak podobnych źródeł w pobliżu), byłoby rzeczą wskazaną reaktywowanie zakładu. Istotnie też w r. 1911 rozpoczęła gmina tamtejsza starania w tym kierunku.

Wycieczki: W razie dźwignięcia się z upadku mogłaby Konopkówka służyć za punkt oparcia w piękne i ciekawe pod względem historycznym i przyrodniczym okolice Podola. Niedaleko stąd znajdują się resztki jedynego stepu Galicyi, zwanego „Pantalichą“ — z drugiej strony, za Grzymałowem i Skałatem ciągną się Miodobory, z koralowemi skałami, jaskiniami, ślicznymi lasami i przepięknym przełomem Zbrucza pod Satanowem. W Trembowli ruina zamku, pamiętnego obroną Zofii Chrzanowskiej.

KORCZYN RUSTYKALNY

LATOWISKO

WIEŚ w pow. skolskim licząca przeszło 800 m. Sąd, urz. podat., notar., paraf. rzk.: Skole, gk.: w miejscu. Szkoła 2-kl. mięsz. Poczta, telegraf i st. kol.: Synowódzko wyżne (5 km.) linii Stryj-Ławoczne.

Położenie piękne wśród lasów, okolica górzysta, dużo rozległych sadów, przez wieś płynie rzeka Stryj. Powietrze zdrowe, czyste; klimat o charakterze podgórskim. Z równiny, na której leży Korczyn, śliczny widok na Paraszkę (1271 m.).

SKAŁY W URYCZU.

Z wyc. A. K. T. Fot. Ad. Konopczyński.

Mieszkania: Latowisko posiada 5 will do wynajęcia dla letników, obejmujących 60 pokoi. Oprócz tego można u miejscowych włościan odnająć około 40 pokoi. Domy wszystkie leżą w rozległych ogrodach. Frekwencya letników przekracza 400 osób przez lato.

Aprowizacya na miejscu zupełnie wystarczająca, środków żywności dostarcza obficie ludność miejscowa i z sąsiedniego Korczyna szlacheckiego.

Lekarska pomoc najbliższa w Synowódzku wyżnem (6 km. Dr. Rapaport).

W okolicy Korczyna można robić bardzo ładne **wycieczki** górskie, szczególnie na doskonale stąd widny szczyt Paraszki (1271 m.) w 3 godz., do romantycznych skał w Uryczu, gdzie znajdują się ruiny zameczku Tustań (Kaczkowski: „Olbrachtowi Rycerze") i do oryginalnych skał w Bubniszczach (patrz: Bolechów). Te dwie ostatnie wycieczki można robić kołowo; nadto z Synowódzka można koleją wyjeżdżać do całego szeregu stacyi klimatycznych na linii Stryj-Ławoczne.

KORCZYN SZLACHECKI

LATOWISKO

WIEŚ w pow. skolskim, licząca około 500 mieszk. w oddaleniu 7 km. od Synowódzka wyżnego (st. kolei) a 2 km. od Korczyna rustykalnego, gdzie zobacz.

(Szematyzm lekarski podaje Korczyn koło Stryja jako „Trink und Badeort").

K O R S Ó W

ŹRÓDŁO SZCZAWY ŻELAZISTEJ

WIEŚ w pow. brodzkim, licząca 1700 mieszk. Sąd, urz. pod. i notar.: Brody. Parafia rzk.: Leszniów, gk. w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta i telegraf: Leszniów (3 km.). St. kol.: Brody (24 km.).

Woda wypływająca z 2 źródeł na obszarze gminy Korsów uchodziła przed laty za szczawę żelazistą. Czy woda ta była chemicznie badaną, nie wiadomo. Niegdyś były tu dość porządne domki przeznaczone dla zjeżdżających do źródeł chorych, obecnie domki te zrujnowane, przemieniono na folwarczne czworaki. Przed kilku laty nosił się obecny właściciel Korsowa W. Schmidt z myślą urządzenia tu stacyi klimatyczno-leczniczej, dotychczas jednakże w tym kierunku niczego nie przedsięwzięto.

KOŚCIELISKA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. nowotarskim, licząca 900 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Nowy Targ (30 km.). Poczta, telegraf, parafia, stacya kolei: Zakopane (6 km.). Właśc. hr. Wład. Zamoyski.

Położenie: Wieś leży u stóp Tatr, naprzeciw wylotu Doliny Małej Łąki i Kościeliskiej — a jej chaty porozrzucane są na północnych stokach Gubałówki, na poziomie 900—1000 m. npm. Klimat podobny jak w Zakopanem — powietrze czyste. Wśród wsi wiele małych lasków świerkowych.

Mieszkania: Znajdują się tu dwie wille przy gościńcu z Zakopanego, oraz jedna u wjazdu do Doliny Kościeliskiej; mieszkania bardzo tanie. Zresztą mieszczą się letnicy w chatach góralskich na stokach Gubałówki. Większość letników tutejszych stanowi młodzież z wyższych zakładów naukowych, którą tu ściąga taniość życia i ogromna swoboda. Mieszkania u górali można dostać od 10 kor. miesięcznie. Frekwencya dochodzi 200 osób. — Na terytoryum wsi znajduje się Sanatoryum dra Dłuskiego (patrz: Zakopane).

Aprowizacya łatwa. Znajduje się tu piekarnia i dobrze zaopatrzony sklep „Kółka Rolniczego“ z pokojem do śniadań. W dolinie Kościeliskiej restauracya hr. Zamoyskiego. Zresztą brakujących na miejscu środków żywności można dostać w Zakopanem.

Lekarska pomoc i apteka w Zakopanem, oraz w sanatoryum dra Dłuskiego.

Wycieczki i przechadzki najbliższe do Doliny Małej Łąki (1 godz.) i Doliny Kościeliskiej (2 godz.). Dalsze w Tatry (patrz: Zakopane). — Miejscowość ta, a szczególnie jej część u wylotu i początku Doliny Kościeliskiej w okolicy Bramy Kantaka, nadaje się z powodu swego ślicznego położenia na pierwszorzędną stacyę klimatyczną z zakładem hydropatycznym.

BRAMA KANTAKA W DOLINIE KOŚCIELISKIEJ.

K O S Ó W

LATOWISKO, ZAKŁAD FIZYKALNO-DYETETYCZNY

MIASTO powiatowe, liczące 3200 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk. i gk. w miejscu. Dwie szkoły 5-klas., kraj. szkoła tkacka. Poczta i telegraf w miejscu. Stac. kol.: Kołomyja (30 km.) lub Zabłotów (24 km.), od strony Bukowiny: Wyżnica (linia Niepołokowce - Wyżnica). Między Kołomyją a Kutami kursuje 2 razy dziennie przez Kosów omnibus automobilowy.

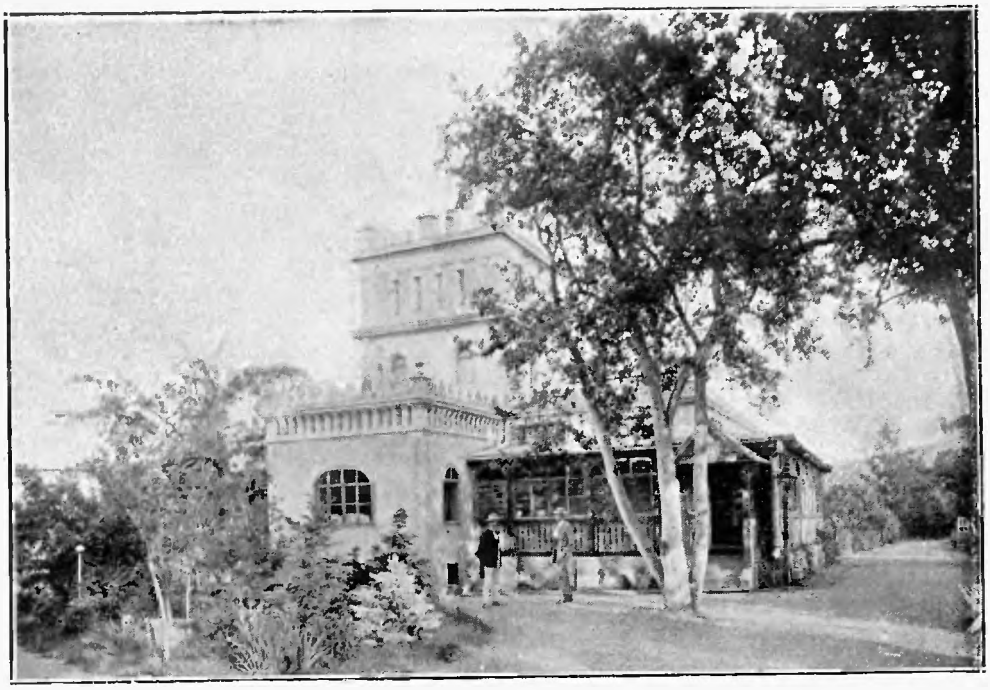
Klimat Kosowa i okolicy jest wyjątkowo łagodny z powodu osłonięcia górami, dużego nasłonecznienia, małej ilości opadów atmosferycznych i wiatrów. Okolica piękna górzysta, wokoło dużo sadów i lasów.

WIDOK LECZNICY W KOSOWIE.

Letnicy przyjeżdżający tu na lato w liczbie około 250 osób wynajmują mieszkania u ludności miejscowej, korzystają z doskonałych kąpieli rzecznych w miejscu i z łatwością zaspokajają swoje życiowe potrzeby w miejscowych restauracyach, sklepach korzennych i t. p. W Kosowie praktykuje 5 lekarzy, istnieje szpital powsz. i stała apteka.

Lecznica Dra Tarnawskiego znajduje się w oddalonej 2 km. od Kosowa wsi Smodna i tworzy dla siebie zupełnie odrębną całość, leży około 400 m. npm. w uroczem otoczeniu.

ZAKŁAD LECZNICZY DRA TARNAWSKIEGO.

Urządzenia zakładu składają się z parku, w którym stoi kilka ozdobnych will mieszkalnych, urządzonych z surową prostotą, lecz wszelką wygodą i odpowiednio do zasad hygieny (willa „Główna", willa „Koliba"), łazienek z zakładem hydropatycznym, kaplicy zakładowej, hali gimnastycznej, urządzeń dla kąpieli słonecznych i powietrznych, placów i boisk dla gier towarzyskich.

WILLA TERESY W KOSOWIE.

Leczenie w Zakładzie polega przedewszystkiem na przestrzeganiu zasad skrajnej hygieny i zastosowaniu jej zarówno w zakładzie podczas pobytu, jak i później w domu do codziennego życia. W pierwszej linii przestrzega się tu hygieny odżywiania się (dyeta jarska, owocowa, wyjątkowo mięsna, częściej mieszana) i hygieny oddechania czystem podgórskiem, obfitującem w ozon powietrzem (gimnastyka lecznicza oddechowa, odbywana codziennie przez kuracyuszy na wolnem powietrzu pod kierunkiem lekarza, kąpiele słoneczne i powietrzne, spanie przy oknach otwartych, praca fizyczna na po-

wietrzu), a nadto stosuje się łagodne zabiegi wodoleczniczе (łaźnie parowe i suche, całkowite i częściowe, nacierania, zawijania w koce i t. p.) i mięsienie. Na szczególną wzmiankę zasługuje łaźnia słoneczna, własnego pomysłu właściciela zakładu, skupiająca bezpośrednio na skórze promienie słoneczne.

ZAKŁAD WODOLECZNICZY W KOSOWIE.

Lekarzem kierującym jest sam właściciel Dr. Tarnawski i kilku asystentów. Frekwencya dochodzi 400 osób przez sezon letni. Wyjątkowo przyjmuje się chorych dochodzących t. j. mieszkających w Kosowie.

Sezon letni trwa od 1. maja do końca października. Od r. 1912 ma być zaprowadzony i sezon zimowy tak, iż zakład otwarty będzie przez cały rok. Ceny od 9—13 kor. dziennie od osoby za całkowite utrzymanie wraz z leczeniem. W miesiącach lipcu i sierpniu 10% więcej.

Wskazania lecznicze: Zakład przyjmuje ozdrowieńców, cierpiących na złą przemianę materyi, skazę moczanową, cukrową, białkomocz, otyłość, chorobę Basedową, neurastenię, newralgie, migrenę, lżejsze choroby rdzenia pacierzowego, wady krążenia, cierpienia przewodu pokarmowego (atonię), choroby kobiece, skórne, zimnicę.

Wycieczki z Kosowa: a) do Żabiego, stolicy Huculszczyzny (patrz Żabie), dobrym gościńcem, b) do Kut (patrz Kuty) i do Wyżnicy na Bukowinie, c) wycieczka dwu- a nawet trzydniowa na Czarnohorę.

DWOREK „KOLIBA“ W KOSOWIE.

K O W A N I E C

LATOWISKO

PRZEDMIEŚCIE Nowego Targu, miasta powiatowego, gdzie znajdują się wszystkie urzędy. Poczta, telegraf i st. kol. w miejscu. Na stacyi zawsze dorożki.

Położenie na równinie nowotarskiej (590 m.), w bliskości szpilkowych lasów, czyste podgórskie powietrze.

Mieszkania łatwo dostać u miejscowej ludności. Frekwencya dochodzi 200 osób przez lato. Latowisko wogóle chętnie odwiedzane, ma cechy wszystkich latowisk, leżących wzdłuż linii Chabówka - Zakopane.

Aprowizacya bardzo łatwa na miejscu. Stołować się również można w miejscowych restauracyach.

Lekarska pomoc (5 lekarzy) i apteka w miejscu.

KOZACZÓWKA

LATOWISKO

Patrz Okopy św. Trójcy.

KOZÓWKA

ŹRÓDŁO SIARCZANE.

WIEŚ w powiecie tarnopolskim, licząca 2200 mieszk.; sąd, urząd pod., notar. w Mikulińcach, par. rzk. w Baworowie, gk. w miejscu, poczta, tel.: Sorocko, kolej Proszowa (9 km.) linii Tarnopol-Kopyczyńce. Właściciele: Helena Mochnacka, Jerzy hr. Baworowski, dr. Stanisław Sozański.

Znajduje się tu źródło siarczane, dotychczas naukowo nie badane i nie ujęte.

KRAKÓW

W mieście istnieje kilka zakładów do leczenia fizykalnego, domów zdrowia i pracowni chemiczno lekarskich.

1. Zakład wodoleczniczy i sanatoryum Dra Kupczyka (ul. Szujskiego 11. Telefon 1295) stosuje: wodoleczenie, parnię, gorące kąpiele powietrzne, kąpiele świetlne, elektryczne, wodoelektryczne, gazowe nasycone kwasem węglowym, mineralne sztuczne. — Elektryzowanie wszelkiego rodzaju. Leczenie dyetetyczne, tuczące. Pokoje dla chorych.

2. Lecznica okulistyczna prywatna R. Dw. Prof. Dra Wicherkiewicza (ul. Wolska 15. wejście od ul. Zgoda, Telef. 286), istniejąca od lat 15, znakomicie urządzona, według wymagań wiedzy i techniki doby ostatniej, zajmuje całą odrębną willę, gdzie chorzy znaleźć mogą obok opieki lekarskiej, całkowite utrzymanie po bardzo przystępnych cenach.

LECZNICA OKULISTYCZNA PROF. WICHERKIEWICZA.

3. Zakład medyczno-mechaniczny Zandera Drów Merza, Stachowskiego i Wachtla (ul. Żyblikiewicza 9. Telef. 1396) posiada: oryginalne aparaty Zandera, stosuje gimnastykę leczniczą, leczenie gorącem powietrzem, mięsienie i elektryzacyę. Wyrób gorsetów, pasów przepuklinowych, sztucznych kończyn i t. d. Aparat Röntgena.

4. Prywatny Dom Zdrowia (ul. Łobzowska 32. i Siemiradzkiego 1. Telef. 67) — przyjmuje chorych obojej płci na wszelkiego rodzaju choroby (z wykluczeniem chorób zaraźliwych i umysłowych Lekarz: Dr. M. Kosiński).

5. Lecznica związkowa (Prywatna Lecznica Udziałowa, ul. Garncarska L. 11. Telef. 1070). Dyrektor Lecznicy: Dr. Tymoteusz Piotrowski.

6. Prywatny Dom zdrowia dla umysłowo chorych Prof. Dra Żuławskiego (Długa 82. Telef. 159). Lekarz: Dr. Stanisław Jankowski.

7. Zakład chirurgiczno-ortopedyczny Prof. Dra Chlumskiego (Rynek kleparski 12. Telef. 540). Leczenie elektrycznością, gorącem powietrzem. Roentgen. Aparat dla diatermii.

8. Zakład szczepień ochronnych przeciwko wodowstrętowi Prof. O. Bujwida (Lubicz 34. Telef. 301). Lekarz: Dr. Krawczyński.

9. Zakład wychowawczo-leczniczy dla nerwowych i słabo rozwiniętych dzieci (Kopernika 23). Lekarz: Dr. J. Jasieński.

10. Zakład leczniczy chorób nerwowych Dra M. Nartowskiego (pl. Szczepański 2. Tel. 15/VIII).

11. Zakład Roentgenowski (dla celów leczniczych) Dra Z. Steuermarka (ul. Starowiślna 1. Telef. 4/IV).

12. Zakład wyrobu surowic leczniczych Prof. O. Bujwida (ul. Lubicz 34. Telef. 301).

13. Laboratoryum chemiczno-lekarskie Doc. Dra M. Seńkowskiego (ul. Radziwiłłowska 4. Telef. 56/VIII).

KRASNY ŁUH

LATOWISKO

PRZYSIÓŁEK gminy Żabie (patrz Żabie) w pow. kosowskim. Sąd., urząd pod., notar.: Żabie. Parafia rzk.: Kosów, gk.: Żabie. Poczta i telegraf: Żabie, stac. kol.: Worochta (50 km.).

Położenie wspaniałe tuż pod Czarnohorą i Gadżyną, 760 m. npm., w dolinie Czarnego Czeremoszu, zamkniętej górami ze wszystkich stron, z pięknym widokiem na Czarnohorę. Dookoła rozciągają się niezmierzone lasy świerkowe.

DOLINA CZEREMOSZU W KRASNYM ŁUHU.

Letnisko bez urządzeń, wygód i mieszkań; letnicy mieszczą się w chatach huculskich, frekwencya bardzo mała, mimo doskonałych kąpieli górskich w Czeremoszu, znakomitego powietrza, łagodnego, bezwietrznego klimatu i bogatych, przyrodzonych warunków.

KREMPNA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. jasielskim, licząca 1200 mieszk. Sąd, urz. podat. i notar.: Żmigród. Parafia rk.: Żmigród nowy, gk.: w miejscu. Telegraf: Żmigród (15 km.). St. kol.: Jasło (29 km.).

Położenie: Latowisko leży w kotlinie między wysokiemi górami, pokrytemi lasami szpilkowymi, nad rzeką Wisłoką. Powietrze dobre, klimat łagodny.

Mieszkania dostać trudno, mimo więc dobrych warunków, do latowiska zjeżdża w lecie zaledwie 80 osób i to przeważnie z Jasła i okolicy. Komunikacya z Jasłem doskonała gościńcem rządowym. Projektowaną jest kolej z Jasła przez Krempnę na Węgry.

Aprowizacya na miejscu dostateczna. Nabiału, jarzyn i drobiu dostarcza ludność miejscowa, inne artykuły sprowadza się ze Żmigrodu.

Lekarz okręgowy Dr. Roth w miejscu, utrzymujący aptekę domową. Letnicy korzystają na miejscu z doskonałych kąpieli rzecznych w Wisłoce.

KROŚCIENKO k. CHYROWA

LATOWISKO

MIASTECZKO w pow. dobromilskim, liczące 1600 mieszk. Sąd, urz. podatk. i notar.: Dobromil. Parafia rk.: Jasień, gk.: w miejscu. Szkoła 1 kl. mięsz. Poczta, telegraf i stac. kol. (2 km.) w miejscu.

Położenie w okolicy górskiej, bogatej w lasy szpilkowe nad rzeką Strwiążem.

Mieszkań umyślnie dla letników budowanych nie ma. Przybywający na lato odnajmują je u miejscowych włościan. Urządzeń specyalnych dla letników brak. Frekwencya roczna dochodzi 100 letników przez sezon.

Aprowizacya łatwa, w miejscu rzeźnie i piekarnie, nabiału i jarzyn dostarcza ludność miejscowa.

Lekarska pomoc w miejscu (Dr. Jaremkiewicz). Letnicy korzystają z doskonałych rzecznych kąpieli w Strwiążu.

Wycieczki: Miejscowość leży w najpiękniejszem miejscu linii Chyrów-Nowy Zagórz. Piękne wycieczki na okoliczne szczyty. Wycieczka dalsza koleją do ruin zamku Herburtów w Dobromilu.

KROŚCIENKO n. DUNAJCEM

LATOWISKO ZE ŹRÓDŁAMI SZCZAWY ALKALICZNO-SŁONEJ

MIASTECZKO w pow. nowotarskim, 7 km. od Szczawnicy. Obsz. dw. ze źródłami stanowi własność Zygmunta Dziewolskiego. Mieszk. około 3000. Sąd, urz. pod. i not. w miejscu. Parafia rzk. w miejscu (nabożeństwa codziennie), gk. w Szlachtowej. Szkoła 4-kl. mięsz. Poczta, telegraf, telefon m/m w miejscu. Stacya kolei: Stary Sącz (35 km.) lub Nowy Targ (32 km.). Dorożki stale na obu stacyach.

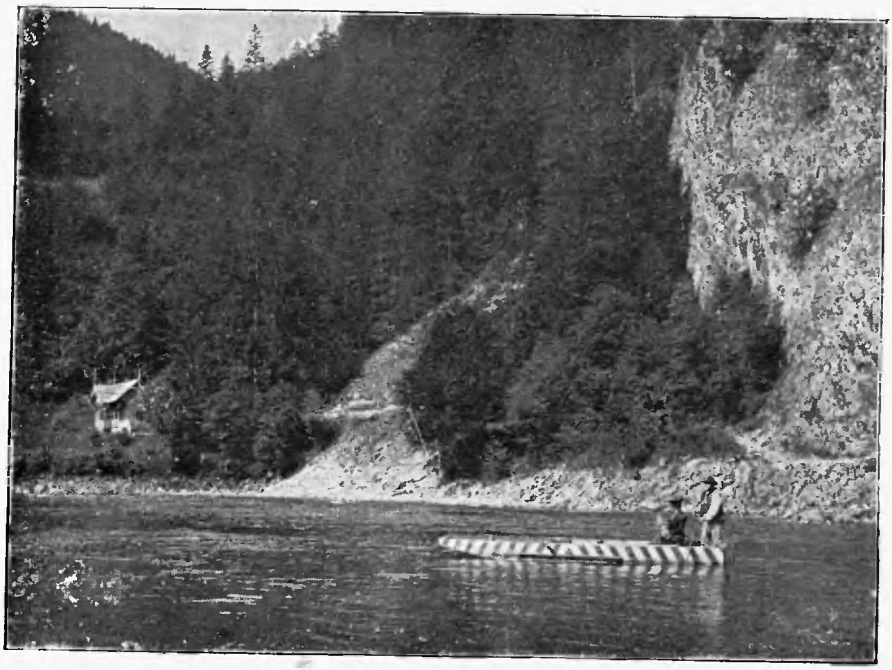
Położenie około 500 m. npm. w pięknej górzystej okolicy u stóp Pienin, posiadającej znaczną obfitość lasów świerkowych, nad rzeką Dunajcem.

Mieszkania urządzone, przeważnie z pościelą, nająć łatwo u miejscowej ludności, nadto hotel. Pokoi do najęcia w latowisku około 150. Ceny umiarkowane: 2 pokoje z kuchnią kosztują na sezon 2-miesięczny około 200 K. Domy polecenia godne: Cięciela, Ćwiertniewicza, Koterby, Mełeczkowej, Waltera i Watychowicza. Frekwencya około 500 osób przez sezon.

Aprowizacya na miejscu łatwa, tania restauracya, 5 sklepów korzennych, rzeźnia i 2 sklepy z mięsem.

Leczenie: Apteka i stały lekarz (Dr. Hammerschlag) w miejscu. Na Dunajcu łazienki dla kąpieli rzecznych. Kąpiele orzeźwiające, prąd wody wartki. Źródło Stefana

skuteczne w katarach dróg oddechowych, cierpieniach żołądka i narządu moczowego, otwarte dla publiczności przez trzy dni w tygodniu. Obok tego kilka źródeł nieeksploatowanych. We wszystkich stwierdzono promieniotwórczość. Chemiczne badania przeprowadzali Alexandrowicz i Trochanowski. Skład hurtowny wody Stefana w handlu Wójcika.

DUNAJEC POD SCHRONISKIEM SIENKIEWICZA W PIENINACH.

Skład wody ze zdroju „Stefana".

Woda ta zawiera w porównaniu z innemi zagranicznemi wodami tego samego rodzaju na 10.000 części wody:

	Krościenko	Bilin	Gleichenberg	Vita	Luhaczovice	Ems Kränchen	Krondorfer	Faschingen
Chlorek sodu . .	**25·1367**	3·984	18·223	9·484	**45·614**	10·2603	0·1772	6·3107
„ potasu .	0·1951	—	0·012	0·404	2·532	—	0·0518	3·3976
Dwuwęglan sodu .	**45·9725**	**46·961**	25·06	18·095	44·641	19·5541	11·4857	35·786
„ wapna	**12·1699**	5.229	3·541	0·015	6·39	2·3407	4·9071	6·2529
„ magnu	5·0233	2·663	4·215	4·109	1·758	2·0792	—	5·7702
„ żelaza	0·1706	0·039	0·027	0·051	0·11	0·0363	0·1737	0·0521
Składn. stałych .	89·4293	68·9604	52·937	?	107·454	35·5633	24·776	?
Wolnego CO_2 .	20·72004	22·358	20·519	22·82	34·899	10·995	27·733	17·802

Wskazania: lżejsze postacie nieżytu kwaśnego żołądka, nerwice wydzielnicze i ruchowe żołądka, nieżyt jelit i przewodów żółciowych, przewlekłe choroby wypocinowe, kamica wątrobowa, skaza moczanowa, choroby nerek i pęcherza, moczówka cukrowa, nieżyt przewodu oddechowego.

Wreszcie może woda Krościeńska służyć jako znakomity napój dyetetyczny, działając w pewnym stopniu zapobiegawczo przy naszym obecnym sposobie żywienia się przeważnie mięsem.

Sposób użycia: Tam, gdzie nie zależy na działaniu kwasu węglowego, lub gdzie wpływu tego składnika wprost sobie nie życzymy, każemy wodę ogrzewać, gdzie zaś obok działania wody i soli pożądanem jest działanie kwasu węglowego, radzimy pić wodę zimną. Można dodawać do wody mleka lub serwatki.

Rozrywki: Park miejski około $1^1/_2$ morgowy, w nim plac tenisowy, kręgielnia, przyrządy i boisko gimnastyczne, staw z łodziami. W czasie sezonu w parku festyny na cele użyteczności publicznej.

ŻBIK Z LASÓW KROŚCIEŃSKICH.

Spacery (drogi leśne z ławeczkami): Księży Las 1 km., Łupisko 1 km., Ociemne 1 km. odległości.

Wycieczki: Czerwony Klasztor, droga bita ok. 3 godz. Po drodze zwiedzić należy cudownie położone ruiny zamku Czorsztyńskiego, skąd dalsza droga biegnie doliną Dunajca obok starożytnego zamku Niedzica z XIV. stulecia, utrzymanego w dobrym stanie. Tamże godna widzenia zbrojownia, biurko starożytne o 400 szufladach i t. p. Zwiedzać można za skromną opłatą codziennie w godzinach południowych, zgłaszać należy się do dozorcy, zamieszkałego w zamku. W odległości $1^1/_2$ km. od Czerwonego Klasztoru leży węgierskie zdrojowisko Śmierdziączka, dokąd warto zboczyć dla zjedzenia obiadu w restauracyi zdrojowej. Z Czerwonego Klasztoru wracają zwykle wycieczkowcy do Krościenka łódkami Dunajcem, lub płyną dalej do Szczawnicy, zwiedzając po drodze Schronisko Sienkiewicza, utrzymywane przez Pieniński oddział Towarzystwa Tatrzańskiego. Z uroczej polany, położonej nad schroniskiem, roztacza się widok na Szczawnicę, okoliczne góry i wioski. Łódki na wycieczkę po 3 K od osoby, zamawiać należy w biurze Tow. Pienińskiego (apteka Waltera w Krościenku). Dla amatorów pie-

DOLINA DUNAJCA W KROŚCIENKU.

szej turystyki droga krótsza do Czerwonego Klasztoru wiedzie przez szczyt Trzy Korony 987 m., ścieżką ubezpieczoną barjerami żelaznemi ($3^1/_2$ godziny) — powrót jak wyżej.

Na Luboń 1022 m. całodniowa, 5 godz. pieszo wygodną ścieżką, lub kołowo również 5 godz. górską drogą. Prowianty należy wziąć ze sobą. Ze szczytu Lubonia rozległy widok na Sącz i Kraków.

Na Czertezik 700 m. południowa 2 godz. pieszo, ścieżką ubezpieczoną; drogę wskazują kolorowe znaki.

Na Sokolicę 800 m. południowa, $2^1/_2$ godz. pieszo, po bezpiecznej ścieżce wzdłuż kolorowych znaków.

Do Rytra przez Skałki, ścieżka znaczona, bardzo piękna droga (6—8 godz.).

KROŚNICA

ŹRÓDŁO SIARCZANE.

WIEŚ w pow. nowotarskim, licząca 500 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Krościenko n. D., parafia rzk. Maniowy. Poczta i telegraf: Czorsztyn (4 km.). Stac. kol.: Nowy Targ.

We wsi istnieje wydatne źródło wody siarczanej, bliżej nie badane i dotychczas nieeksploatowane, o charakterystycznym zapachu siarkowodoru, którego w wolnym stanie musi się dużo w wodzie znajdować.

KRYNICA

ZAKŁAD ZDROJOWO-KĄPIELOWY I WODOLECZNICZY

KRYNICA-ZDRÓJ tworzy od r. 1911 odrębną gminę, oddzieloną w tymże roku od Krynicy wsi. Obszar dw., na którego gruntach leżą źródła i zakład kąpielowy stanowi własność Skarbu Państwa (Funduszu religijnego). Zdrojowisko znajduje się w pow. nowosądeckim. Sąd, urz. podatk. i notar.: Muszyna. Parafia rk. w miejscu, gk.: Krynica-wieś. Szkoła 2 kl. mięsz. Poczta, telegraf, telefon m/m i st. kol.: w miejscu.

WIDOK OGÓLNY KRYNICY Z GÓRKI.

Położenie: Zdrojowisko leży nad rzeczką Kryniczanką, na wzniesieniu 590 m. npm. w szerokim wąwozie, doskonale osłoniętym z trzech stron, a otwartym jedynie od strony południowej. Dokoła ciągną się rozległe lasy szpilkowe. Klimat bardzo łagodny, okazuje małe zmiany z dnia na dzień, mało wiatrów. Powietrze górskie ze znaczną ilością ozonu.

Źródła: Krynica posiada 5 zdrojów, używanych do picia i kąpieli. Najważniejsze z nich: Zdrój główny, szczawa wapniowo-żelazista i Słotwiński, szczawa sodowo-magnezowo-żelazista. Zdrój ostatni doprowadzony jest rurami z pobliskiej wsi Słotwiny do Zakładu.

WIDOK OGÓLNY KRYNICY Z JÓZEFÓWKI.

Główne składniki wody mineralnej krynickiej według ostatniego rozbioru:

W 100 częściach wody znajduje się:	ZDRÓJ	
	„Główny“	„Słotwiński“
Węglanu wapniowego	1.389326	0.486600
„ magnowego	0.099185	0.785000
„ żelazowego	0.028815	0.013397
„ sodowego	0.195426	0.608460
Kwasu węglowego istotnie woln.,	2.990735	2.86970
co odpowiada	1513 cm^3	1500·39 cm^3
Części stałych ogółem	1.861695	1.992133
Ciężar gatunkowy	1.00314	1.002739
Ciepłota wody w zdroju . . .	7.8° C.	7.38° C.

Trzeci zdrój, „Karola“, obok zdroju „Głównego“ w krytym deptaku, bywa używany do picia i do kąpieli. Jest to lekka szczawa wapniowo-magnezowo-żelazista.

Czwarty zdrój „Jana“, używany do picia, znajduje się na Janówce obok zakładu hydropatycznego.

Piąty zdrój „Józefa“ jest to szczawa wapniowo-żelazista. Woda z tego zdroju używaną bywa tylko do kąpieli.

Zdroje do picia wód mineralnych otwarte są od godziny 6 rano do 1 popołudniu i od 3 popołudniu do 7 wieczorem.

Wszystkie źródła krynickie obfitują bardzo w wolny kwas węglowy. Obok tego posiada zdrojowisko bogate pokłady borowiny żelazistej.

Kąpiele. Są one trojakie: mineralne, gazowe i borowinowe. Mineralne mają specyalny budynek o 84 łazienkach i 93 wannach, gazowe w łazience urządzonej w tym celu w krytym deptaku, a borowinowe również w osobnym budynku o 27 gabinetach. W łazienkach mineralnych i borowinowych stosownie do urządzenia są trzy klasy. W chłodnej porze centralne ogrzewanie łazienek.

Ceny kąpieli w łazienkach mineralnych i borowinowych.

	I. sezon				II. sezon				III. sez.	
	z wyjątkiem g. od 9 do 12 w południe		od 9 do 12 godziny w południe		z wyjątkiem g. od 9 rano do 1 w poł.		od 9 rano do 1 w poł.		bez względu na godzinę	
	K	h	K	h	K	h	K	h	K	h
a) **Mineralnych.**										
Kąpiel mineralna salonowa . .	2	60	2	90	3	—	3	40	2	40
„ „ I. klasy . .	2	—	2	20	2	40	2	80	1	80
„ „ II. „ . .	1	60	1	75	2	—	2	20	1	50
„ „ III. „ . .	1	20	1	30	1	50	1	80	1	10
„ „ dla dzieci . .	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—
b) **Borowinowych.**										
Kąpiel borowinowa I. klasy . .	3	40	3	70	3	80	4	20	3	—
„ „ II. „ . .	2	70	3	—	2	20	3	60	2	30
„ „ III. „ . .	2	40	2	60	2	60	3	—	2	—
„ „ na ręce . .	1	50	1	50	1	50	1	50	1	50
„ „ na nogi . .	1	50	1	50	1	50	1	50	1	50
Okład borowinowy	—	60	—	60	—	60	—	60	—	60
Okład borowinowy z odstawą do domu do godziny 6-tej wieczór	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—
Okład borowinowy z odstawą do domu po godzinie 6-tej wieczór	1	20	1	20	1	20	1	20	1	20
c) **Z wody słodkiej.**										
Kąpiel klasa I.	1	50	—	—	1	50	—	—	1	50
„ „ II.	1	20	—	—	1	20	—	—	1	20
d) **Dodatki do kąpieli.**										
Pięć litrów odwaru igliwiowego	—	40	—	40	—	40	—	40	—	40
Za użycie prześcieradła . . .	—	20	—	20	—	20	—	20	—	20
„ „ ręcznika	—	12	—	12	—	12	—	12	—	12

Uwaga. W miesiącach czerwcu, lipcu i sierpniu można nabywać bilety na kąpiele mineralne i borowinowe I. i II. klasy w godzinach od 9-tej rano do 12-tej, względnie do 1-szej w południe na dłuższy przeciąg czasu, jednakże nie na dłużej niż na dni 30. Bilety te sprzedaje osobna kasa w łazienkach mineralnych w godzinach od 8 do 12 przed południem i od 3 do 4 po południu.

Celem uniknięcia nadużyć, powstać mogących wskutek zakupna większej ilości biletów przez pośredników, w celu odsprzedaży po wyższych cenach, będą bilety te

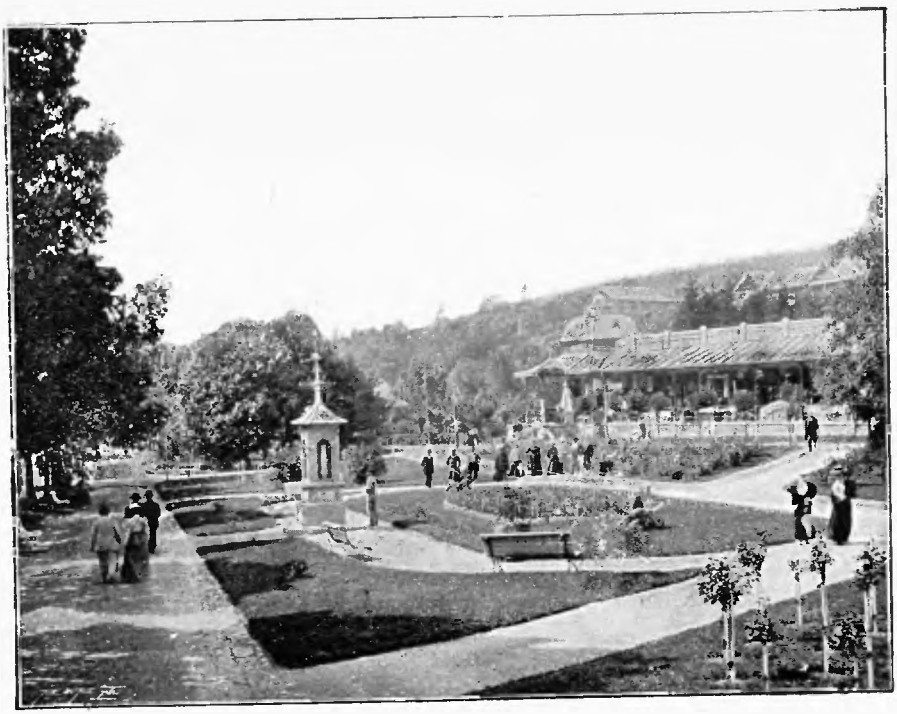
sprzedawane tylko za okazaniem ordynacyi lekarskiej. — Zwrot lub zamiana biletów abonamentowych są niedopuszczalne.

Kasy sprzedaży biletów kąpielowych mineralnych, borowinowych i gazowych znajdują się w łazienkach mineralnych (parter), a to dla I. i II. klasy w głównym westybulu, dla III. klasy na 3-im korytarzu. Godziny sprzedaży są przy kasach uwidocznione. We środy, soboty i niedziele po południu kąpieli się nie wydaje.

DWORZEC GOŚCINNY W IWONICZU.

Lecznicze urządzenia: Zdrojowisko posiada łazienki dla kąpieli mineralno-gazowych i borowinowych, rządowy zakład wodoleczniczy, urządzenia dla gimnastyki leczniczej, ścieżki do leczeń terenowych, żętycę, kefir, mleko laktobacylinowe i t. d. Obok tego istnieje w Krynicy dom izolacyjny dla chorób zakaźnych, aparat desynfekcyjny Rychnowskiego, przyrząd Talarda do usuwania nieczystości (kanalizacya w projekcie), wodociąg wody słodkiej, rzeźnia, oświetlenie elektryczne, apteka i droguerya.

DEPTAK W KRYNICY.

Zakład hydropatyczny pomieszczony jest w osobnym budynku na „Janówce". Zakład ten obejmuje dwa działy: męski i żeński, w każdym I. i II. klasę i posiada

wszelkiego rodzaju tusze, szafki parowe, 12 wanien, 2 baseny do pełnych kąpieli i t. p., tudzież przyrządy do elektryzacyi, irygacyi, masażu, kąpiel elektrycznych, zawieszania, inhalacyi i t. p.

Ceny kąpieli w zakładzie wodoleczniczym.

	W SEZONIE					
	I.		II.		III.	
	K	h	K	h	K	h
Bilet na procedury hydropatyczne łącznie						
I. klasa	2	04	2	40	1	80
II. „	1	70	2	—	1	50
Bilet na jedną procedurę hydropatyczną częściową						
I. klasa	1	02	1	20	—	90
II. „	—	85	1	—	—	75

Uwaga. Bilet na procedury hydropatyczne łączne uprawnia do użycia jednorazowo kilku procedur częściowo.

Bielizna. Prześcieradło 20 h, ręcznik 12 h. Kasa biletowa znajduje się w Zakładzie hydropatycznym.

KRYNICA ZDRÓJ JÓZEFA.

Gimnastyka lecznicza. Zakład gimnastyczny w osobnym budynku w parku, pod kierunkiem nauczyciela gimnastyki, służy do gimnastyki szwedzkiej i na przyrządach, gimnastyki leczniczej i szermierki, oraz dla gimnastyki zabawowej dla dzieci.

Ścieżka do leczeń terenowych. Specyalnie do leczeń terenowych urządzoną została w parku krynickim ścieżka, łącząca plac przed Domem zdrojowym z „chodnikiem Mravincicsa". Ścieżka ta ma 1460 m. długości, jednostajne jej wzniesienie wynosi 7%,

8% i 10%, a co 50 metrów znajdują się numerowane ławeczki. Główne wejście poza kioskiem muzycznym. Ścieżki, ich kierunek i wzniesienia oznaczone są tablicami.

PENSYONAT I ZAKŁAD WODOLECZNICZY DRA EBERSA.

ZAKŁAD DYETETYCZNY DRA SKÓRCZEWSKIEGO W KRYNICY.

Przetwory odżywcze. Kefir, mleko sterylizowane i żętyca, do nabycia w krytym deptaku od 6 do 11 przed południem i od 3 do 6 po południu.

Wskazania: Niedokrewność, osłabienie nerwów, blednica, choroba Basedowa, przewlekły nieżyt pęcherza, choroby serca i naczyń krwionośnych, niektóre choroby żo-

WILLA „OPATRZNOŚĆ“ W KRYNICY.

łądka i jelit, cierpienia kobiece, niepłodność, choroby wysiąkowe, reumatyzm, skaza moczanowa i t. d.

Lekarze zdrojowi: Drzy J. Aronsohn, Z. Ashkenazy, J. Better, A. Biesiadzki (zakł.), M. Cercha, Cichański, K. Dębicki, H. Ebers (radca ces. kier. zakładu wodoleczniczego), S. Flaschen, F. Kmietowicz, L. Kopf, S. Lewicki, J. Mayer, Oszacki, Doc. Pruszyński, W. Serkowski (dentysta), W. Skórczewski, Z. Wąsowicz, A. Wespański, E. Zarzycki.

Mieszkania: Do wynajęcia posiada zdrojowisko około 3000 pokoi tak w domach zakładowych (rządowych) jak i willach prywatnych w cenie od 60—300 koron za 6-cio tygodniowy sezon. Mieszkania urządzone dobrze, wielka część z komfortem, oświetlone elektrycznie, z pościelą.

1. **Dom zdrojowy** obejmuje dużą salę balową, koncertową i restauracyjną, cukiernię, kawiarnię, pokój do gry, pokój dla pań i 35 pokoi mieszkalnych, przeważnie na II. piętrze, z których 18 pokoi na II. piętrze wynajmuje się dziennie, jako pokoje hotelowe z pościelą, w cenie od 2 kor. 55. hal. do 5 kor. dziennie, i inne, najmniej na 7 dni, po cenie 3 do 4 kor. dziennie.

2. **Hotele:** Oprócz pokoi hotelowych w Domu zdrojowym, hotel „pod Trzema Ró-

WIDOK PRZEZ „OKNO“ Z PARKU KRYNICKIEGO.

żami", około 100 pokoi, restauracya i cukiernia; „Karolówka" (Hotel-Pension) o 54 pokojach; hotel „pod Trzema Koronami" (izr.); „Hotel Vogla" (izr.).

3. **Pensyonaty:** Zakład dyetetyczny Dra Skórczewskiego „Witoldówka", obejmuje 46 pokoi mieszkalnych; „Karolówka", 54 pokoi gościnnych; Willa „Flora" i „Hotel Warszawski" (Pensyonat Dra Ebersa) około 70 pokoi; Willa „pod Wisłą" (Pensyonat Pani Buczyńskiej) około 40 pokoi; Wille „Urszula" i „Stefania" około 28 pokoi. Nadto pensyonaty: „Pogoń", Nałęczówka" i „Podlasie".

Ceny w pensyonatach od 5 kor. począwszy dziennie od osoby.

4. **Domy rządowe i wille prywatne:** a) Domy rządowe: „pod Berłem" o 12 pokojach mieszkalnych; „pod Koroną" o 26 pok. mieszk.; „pod Zamkiem" o 22 pok. mieszk.; „pod Topolami" o 2 pok. mieszk.; „pod Szwajcarem" o 3 pok. mieszk.; „pod Trąbką" o 13 pok. mieszk.; „pod Orłem" o 11 pok. mieszk.; „Łazienki mineralne" o 4 pok. mieszk.

WILLA ALFREDÓWKA W KRYNICY.

Ceny pomieszkań od 1 kor. 60 hal. do 6 kor. dziennie za pokój z usługą bez pościeli. Za pościel płaci się osobno cenę taryfową.

Ceny pomieszkań w domach rządowych są w maju, czerwcu i wrześniu zniżone.

Pomieszkania w domach rządowych, z wyjątkiem pokoi hotelowych w Domu zdrojowym, wynajmuje się najmniej na 7 dni.

Listowne zamówienia na mieszkania w domach rządowych należy nadsyłać na ręce c. k. Zarządu zdrojowego w Krynicy, wraz ze stosownym zadatkiem i wymienieniem mieszkania, które się zamawia, z podaniem dnia, od którego mieszkanie ma być wolne. Niezadatkowane zamówienia nie będą bezwarunkowo uwzględniane.

W wynajmie mieszkań w willach prywatnych c. k. Zarząd zdrojowy nie pośredniczy, ani też nie udziela w tym kierunku żadnych wyjaśnień.

b) **Wille prywatne** (znaczniejsze): Alfredówka, Alpejska Willa, Biała Róża, Biały Orzeł, Bronisława, Cis, Dniestrzańska Willa, Dworek, Góral, Gwiazda, Goplana, Grunwald, Hotel Braun, Hotel Langer, Janina, Józefa, Karpacka Willa, Korona Wę-

gierska, Kościuszko, Kosynier, Krakus, Kruk, Litwinka, Marzenie, Nałęczówka, Opatrzność, Podlasie, Pogoń, Raj, Romanówka, Ryba, Santa Maria, Stefania, Świteź, Szczerbiec, Tatrzańska Willa, Ułan, Urszula, Venus, Wawel, Zacisze, Złota Brama, Zofiówka.

Pokoje w willach prywatnych w liczbie około 1600, są odpowiednio umeblowane. Ceny sezonowe. Najem według umowy, zwyczajnie na 6 tygodni. Przy najmie zaleca się dokładnie umówić czas najmu, cenę, termin wypowiedzenia, wszelkie dodatki jak pościel, obsługę, światło, samowar, opał i t. d. i ile możności żądać potwierdzenia umowy na piśmie.

Ceny pomieszkań w domach prywatnych wynoszą od 60 do 300 koron od pokoju za sezon 6-tygodniowy.

Rozrywki. W domu zdrojowym mieści się sala balowa, czytelnia, wypożyczalnia książek. Częste koncerty, odczyty, festyny, bale. Stale w sezonie lwowski teatr miejski. Stała orkiestra pod kierunkiem Adama Wrońskiego. Rozległy park szpilkowy (100 morgów). W nim place tenisowe i boiska dla zabaw i gier towarzyskich.

Zabawy dla dzieci, połączone z tombolą, tańcami, śpiewami, gimnastyką salonową etc., co czwartku w „Domu zdrojowym".

Festyny, loterye fantowe, tombole, wycieczki towarzyskie itp., urządzają bądź Komisya zdrojowa, bądź osobne Komitety.

CHODNIK SIEGLERA W KRYNICY.

Czytelnia w „Domu zdrojowym" (I. piętro) zaopatrzona jest w przeszło 60 czasopism w językach polskim, ruskim, rosyjskim, czeskim, niemieckim, francuskim, angielskim i węgierskim. Abonament na cały sezon 2 kor. 20 hal. Bilety wstępu sprzedaje portyer „Domu zdrojowego". Lekarze i ich żony, redaktorzy, współpracownicy czasopism, nauczyciele i nauczycielki szkół ludowych, otrzymują karty wstępu do czytelni tylko za opłatą należytości manipulacyjnej w kwocie 20 hal., z c. k. Zarządu zdrojowego, jeżeli się odpowiednio wylegitymują.

Wypożyczalnia książek w „Domu zdrojowym", w sklepie w lewem skrzydle, ma dzieła w języku polskim, francuskim, niemieckim, rosyjskim, czeskim i angielskim. Opłata miesięczna od biorących jedno dzieło 2 kor., dwa dzieła 4 kor. Kaucya 10 kor. Wypożyczalnia ta, która jest własnością Komisyi zdrojowej, obejmuje 4600 dzieł i bywa corocznie najnowszemi wydawnictwami uzupełnianą.

Aprowizacya ogromnie łatwa — mnóstwo restauracyi, cukierni, sklepów, mleczarń i t. p.

Restauracye. Restauracya zakładowa z kawiarnią w „Domu zdrojowym". Restauracya „pod Trzema Różami", rest. „pod Dębem", rest. „pod Rybą", rest. „pod Cisem", rest. w willi „Venus" (izr.), rest. „pod Opatrznością" (izr.), rest. „pod Zegarem". Nadto kilkanaście mniejszych restauracyi.

Mleczarnie. Mleczarnia „pod białym Orłem“ M. Komunickiej, mlecz. „pod Zamkiem“ P. Boczkowskiej, mlecz. „w Słotwinach“, mlecz. „na Kopciowej“.

Sklepy. Galanteryjne: Z. Wrześniowskiego (Dom zdrojowy). Korzenne wraz z pokojem do śniadań: w domu „pod Topolami“, „pod Zamkiem“ i w „Karolówce“. Bazar przy deptaku mieści 9 sklepów z towarami galanteryjnymi, bławatnymi i mieszanymi. Trafika w domu „pod Zamkiem“.

Pomniki i rzeczy godne widzenia. Statua Matki Boskiej w parku, zbudowana ze składek w r. 1864, według rysunku A. Grottgera; Pomnik A. Mickiewicza, dłuta Antoniego Popiela; Ławka J. I. Kraszewskiego z tegoż popiersiem, w parku na Edwardówce, za łazienkami borowinowemi, zbudowana w roku 1889 na pamiątkę pobytu tego powieściopisarza w Krynicy w roku 1866; Pomnik prof. Dra Józefa Dietla, wskrzesiciela Krynicy, zbudowany u wejścia do parku kosztem Komisyi zdrojowej w roku 1899; popiersie marmurowe dłuta artysty-rzeźbiarza M. Zawiejskiego; Wielka sala balowa w „Domu zdrojowym“ na I. piętrze, o powierzchni 235 m²; Zbiór zoologiczny Dra Franciszka Kmietowicza, we własnej willi „pod Kosynierem“, oglądać można co środę od 3 do 4 po południu; okazy wyłącznie miejscowe; Wystawa Zakładu zdrojowego w sali posiedzeń w łazienkach mineralnych na I. piętrze.

POMNIK DIETLA W KRYNICY.

Urzędy. Rzymsko-kat. urząd parafialny (ekspozytura) na plebanii obok kościoła. C. k. Zarząd zdrojowy, w łazienkach mineralnych, I. piętro. Godziny urzędowe dla stron od 10 do 12 przed południem. W niedziele i święta od 10 do 11. C. k. Kasa prowentowa w domu „pod Orłem“. Godziny urzędowe od 9 do 12 przed południem i od 3 do 4 po południu, tamże bezpłatna zmiana pieniędzy austryackich, Komisya Zdrojowa w Łazienkach mineralnych (parter). C. k. Urząd pocztowy i telegraficzny w domu rządowym „pod Berłem“, tamże telefon międzymiastowy. Godziny urzędowe na poczcie od 8 rano do 12 w południe i od 2 do 6 po południu. Godziny urzędowe w oddziale telegraficznym od 8 do 12 przed południem i od 2 do 9 wieczorem. W niedziele od 8 do 12 przed południem i od 3 do 4 po południu. Urząd gminny w Krynicy przy ulicy Kraszewskiego. Godziny urzędowe od 8 do 12 przed południem i od 2 do 6 po południu. Biuro meldunkowe i wywiadowcze w Łazienkach mineralnych w parterze. Godziny urzędowe od 8 do 12 przed południem i od 3 do 5 po południu. Tamże zgłaszać należy wszelkie zgubione i znalezione przedmioty.

Posterunek żandarmeryi przy ul. Lipowej.

Ulgi w cenach kąpiel, uwolnieniu od taksy i bezpłatnych mieszkaniach przysługują lekarzom i ich rodzinom, dziennikarzom, urzędnikom państwowym, nauczycielom, urzędnikom kolejowym, pocztowym, skarbowym, wojskowym; cztery bezpłatne miejsca dla akademików.

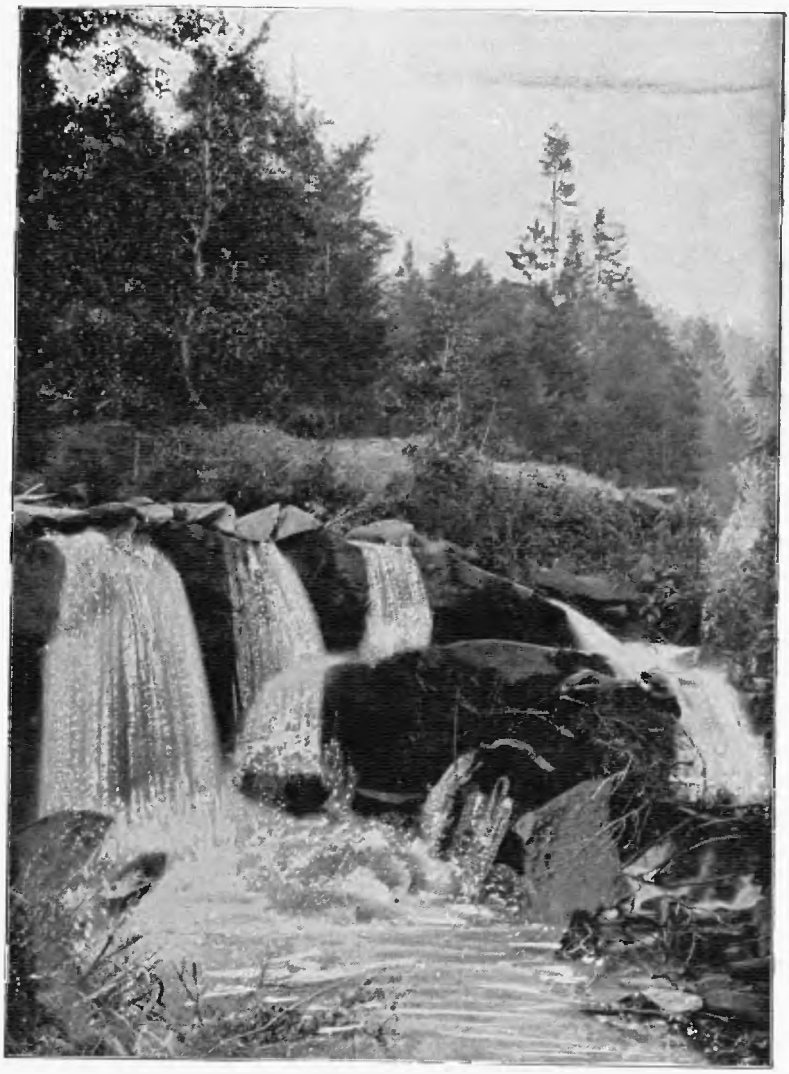
Sezon zdrojowy dzieli się na 3 sezony: I. od 15. maja do końca czerwca, II. od 1. lipca do końca sierpnia i III. od 1. września do 15. października. W I. i III. sezonie znaczne opusty od cen sezonu głównego. Taksa kuracyjna wynosi 2—20 koron od osoby za sezon, stosownie do jej majątku.

Rozsyłka wód krynickich odbywa się przez Składnicę wód mineralnych kraj. Związku zdrojowisk i uzdrowisk we Lwowie (Romanowicza 9), posiadającej wyłączne zastępstwo sprzedaży tychże wód.

Inwestycye zamierzone i rozpoczęte są nader liczne, jako najgłówniejsze wymienić należy głębokie wiercenie, nowe łazienki borowinowe, nowy zakład wodoleczniczy, regulacya rzeki Krynicznki, kanalizacya, nowa elektrownia.

Od kilku lat zjeżdża ze Lwowa do Krynicy kolonia dziewcząt (kierownik Dr. Lewicki)

Zdrojowisko przedstawia znakomity teren na klimatyczną stacyę zimową, a również i doskonałe miejsce dla sportów saneczkowego i narciarskiego.

WODOSPAD POD JAWORYNĄ W OKOLICY KRYNICY.

Wycieczki: Z parku doskonale utrzymaną drogą dostać się można w pół godziny na szczyt Parkowej Góry (741 m.); z ustawionej tu gloryetki piękny widok na wieś Krynicę, Jaworynę i kryjące się za nią Tatry. Rozleglejszy widok na Tatry ze szczytu Huzarów 866 m. (godzina drogi), dokąd prowadzi również wygodna parkowa ścieżka. Wycieczka dalsza (3 godz.) na najwyższy szczyt okolicy, Jaworynę (1116 m.) z ogromnie rozległym widokiem na Tatry, Gorce i Beskidy galicyjskie i węgierskie; po drodze wodospad Czarnego Potoku i „Dyabelski Kamień".

Najpopularniejszą wycieczką w Krynicy jest wycieczka powozem do oddalonego 4 mile miejsca kąpielowego Bardynowa na Węgrzech. Po drodze zwiedza się Tylicz i szańce konfederatów barskich. Koleją można zrobić wycieczkę do zakładu zdrojowego w Żegiestowie. Wycieczki dalsze: (dwudniowe przez Lubownię (Ö Lublo) na Spiżu ze

wspaniałą ruiną zamku Lubomirskich (Sienkiewicz: „Potop") do Czerwonego Klasztoru w Pieninach — łodzią Dunajcem do Szczawnicy i powrót koleją przez Stary Sącz.

Krynickie źródło znanem było jeszcze w 18 w. a literackie wzmianki o niem znajdujemy już w r. 1745 w dziele Rzączyńskiego. Jednak początki tutejszego zakładu

SPORTY ZIMOWE W KRYNICY.

kąpielowego przypadają dopiero na pierwsze lata 19 w., a około r. 1830 doszedł do dość dużego rozwoju. Potem podupadł tak, że w r. 1850 myślano o jego zwinięciu.

OKOLICE KRYNICY: JAWORYNA (1116 m.) W ZIMIE.

Z wyc. K. T. N. Fot. Z. Hetper.

Dźwignął go swą pracą i wpływem w kilka lat lat później dr. Dietl, a od tego czasu zakład rozwija się stale; obecnie dochodzi do 12.000 gości rocznie, wydaje w sezonie przeszło 100.000 kąpieli mineralnych, 25.000 borowinowych, eksportuje 10.000 flaszek wody.

Dotychczasowemu brakowi dostatecznej ilości wanien do kąpieli zamierza administracya zdrojowiska zaradzić w najbliższym czasie przez wybudowanie nowych łazienek borowinowych i zakładu hydropatycznego kosztem około miliona koron, jakoteż przez poszukiwania za nowemi źródłami mineralnymi, któreby mogły zasilić projektowane na najbliższą przyszłość nowe łazienki mineralne. Budowa wspomnianych łazienek borowinowych i zakładu hydropatycznego ma się rozpocząć już w roku bieżącym, a głębokie wiercenia za nowymi źródłami są od kilku miesięcy w pełnym toku.

Uwaga. Bliższe szczegóły w prospekcie, rozsyłanym bezpłatnie przez Zarząd Zakładu, lub Biuro Informacyjne Krajowego Związku Zdrojowisk i Uzdrowisk (Lwów, Romanowicza 9).

OKOLICE KRYNICY: DYABELSKI KAMIEŃ.
Fot. Z. Hetper.

SPORT SANECZKOWY W KRYNICY.
Fot. Z. Hetper.

KRZESZOWICE

ŹRÓDŁA SIARCZANE

MIASTECZKO w pow. chrzanowskim, liczące 2500 mieszk. Obsz. dw. należy do spadkobierców hr. Andrzeja Potockiego. Sąd, urz. podat. i notar. w miejscu. Parafia rk. w miejscu. Szkoła 4 kl. mięsz. Szkoła przemysłowa. Poczta, telegraf i st. kol. w miejscu.

Położenie ładne w okolicy pagórkowatej, 270 m. npm.

Mieszkań przeznaczonych dla kuracyuszy brak. Dawniej cieszyły się Krzeszowice znaczniejszą frekwencyą, istniały tu domy i wille przeznaczone dla gości. Dzisiaj przyjeżdża do miasteczka około 100 letników, ze źródeł jednak i łazienek, położonych na obszarze dworskim, korzystają tylko miejscowi mieszkańcy, służba dworska i ubodzy chorzy. Zarząd utrzymuje wprawdzie łazienki w porządku, nie stara się jednak zupełnie o powiększenie frekwencyi lub o wygodę przyjezdnych. To też ci ostatni mieszkają u miejscowej ludności, odnajmując od niej skromne pokoiki.

Aprowizacya na miejscu wystarczająca.

Lekarze (Dura i Walkowski) i apteka w miejscu.

Wycieczki do klasztoru w Czernej, gdzie znajduje się piękna dolina, przypominająca Ojców — do ruin zamku w Tenczynku; za kordonem do położonej tuż na granicy wsi Racławice, pamiętnej ze zwycięstwa Kościuszki, i do Ojcowa (potrzebne przepustki lub paszporty).

Rozrywki: Istnieją tu dwa Kasyna, gdzie można zapisać się na członka i korzystać z biblioteki i fortepianu. Również znajduje się w mieście Czytelnia T. S. L. i Sokół.

KRZYWCZE na PODOLU

JASKINIE

MIASTECZKO w pow. borszczowskim, niedaleko granicy rosyjskiej, liczące 2500 mieszk. Sąd, urz. pod., notar.: Mielnica, parafia rk. gk., poczta i telegraf w miejscu, stacya kol. Germakówka (6 km.) szlaku Wygnanka Iwanie Puste.

Położenie w typowo podolskiej okolicy, wysoko nad brzegiem głębokiego jaru. Obok rynku ogromne zwaliska zamku. Lasów brak — klimat suchy i gorący.

Mieszkania dostać można, jak również stołować się w karczmie w rynku, gdzie jest kilka gościnnych pokoików.

Krzywcze, dziś jeszcze zupełnie nie znane, ma przed sobą ogromną przeszłość jako polska Postojna (Adelsberg). Niedawno odkryto tu przypadkiem przecudne jaskinie alabastrowe, nie mające ani co do rozmiarów, ani co do piękności równych sobie na całym obszarze ziem polskich. Brak im jeszcze kilku rzeczy: lepszego wejścia, przez wykucie w skałach wejścia wprost z góry do „Magazynu", oświetlenia i reklamy, a zaczną tu zjeżdżać nie tylko tłumy swoich, ale i obcych, gdyż jak zapewniają znający jaskinie w Postojnej, nie może się ona z jaskinią w Krzywczu ani równać co do czarodziejskiej gry świateł, jaką dają błyszczące ściany tutejszych niezliczonych labiryntów nawet w mdłem świetle świec.

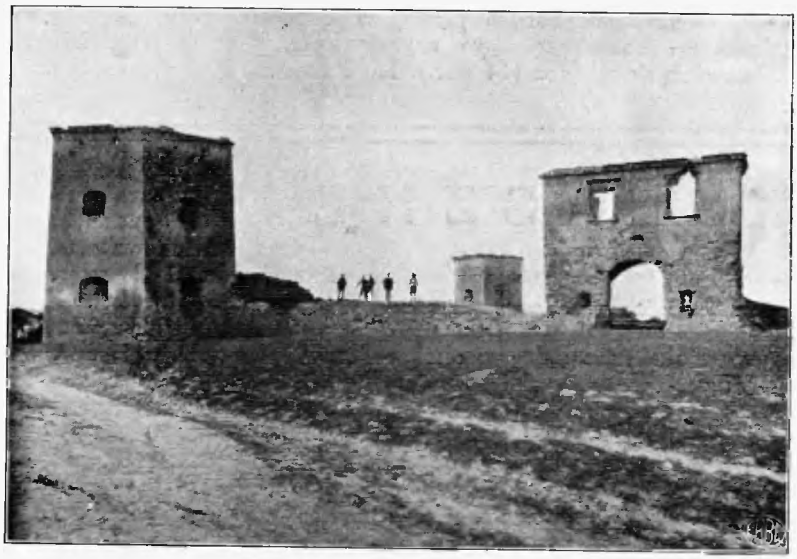
Kto chce zwiedzać jaskinię musi się zaopatrzyć w pozwolenie c. k. Starostwa w Borszczowie; wejście jest zamknięte na klucz. Na miejscu można się poinformować o warunkach zwiedzenia u miejscowego dyrektora szkoły p. Demczuka. Rusini uważają jaskinię za miejsce cudowne i budują nad jej wejściem cerkiewkę — z tego też powodu patrzą niechętnie na zwiedzających ją turystów.

Aczkolwiek jaskinie w Krzywczu są największą może osobliwością ziem polskich, dotychczas są mało znane: w ciągu lat kilku od czasów odkrycia wiedziało je kilkadziesiąt osób z inicyatywy prywatnej, oraz dwie zbiorowe wycieczki Akademickiego Klubu Turystycznego we Lwowie. Ze sprawozdania tegoż za rok 1911 wyjmujemy ich opis, pióra p. Leona Łatkiewicza:

„Droga początkowo żmudna — iść można tylko w postawie bardzo zgiętej, nierzadko przychodzi kilkanaście metrów czołgać się na brzuchu. Sznur puszczamy ciągle —

by nie zabłądzić. Po przeszło godzinnym czołganiu dochodzimy do korytarza wysokiego i szerokiego. To Magazyn. Tu inż. Gutkowski (od niego nazwy) zostawiał w wędrówkach swych zapasy świec, sznurów etc. Dalej za Magazynem świat bajeczny, fantastyczny. Ilość korytarzy zwiększa się, przechodzą one w szczeliny u podstawy dość szerokie, zwężające się ku górze, miejsca na nich nie widać ciemnego — zda się w srebro powbijał ktoś brylanty! Tysiące kryształów gipsu ogromnej wielkości, ułożonych w cudowne róże, błyskają cudownemi światłami. Gdzie dotkniesz — kryształy!

Korytarze z czasem stają się szersze, kryształów mniej, wreszcie nikną i tylko opoka, widać wymyta wodą, rozmaite twory wymyśla. A więc, tu głowa słonia z trąbą pomarszczoną, gdyby wypchana, ze ściany się zwiesza — tam kańciasty łeb krowy wystaje— ówdzie twory fantazyi tylko, lub w przykrych snach widywane. I znów ściany i słupy ogniem kryształów jaśnieją. Po długich wędrówkach przychodzimy do posągu natury-rzeźbiarza, do „Stróża". Stąd punkt wyjściowy do dalszych poszukiwań. Część naszych zmęczona powraca ku wyjściu.

ZAMEK W KRZYWCZU.

Z wyc. A. K. T. Fot. D. Połątkiewicz.

Dalej odkrywamy t. zw. „Jadalnię" dużą bardzo komorę, którą zdobi pośrodku głaz-stół. Spotykamy tu ślady p. Gutkowskiego. — zetlałe sznurki i papiery z zapasów. Drogi nie znał nikt z obecnych — o odkrytych grotach i ich cudach słyszano tylko z opowiadania, należało więc szukać samemu. Nieraz trafialiśmy na swój własny sznur — czyli chodziliśmy w koło. Udało się nam większe jednak, niż dotąd cuda ujrzeć. Oto „przechód śnieżny" — szereg, po bokach korytarza szerokiego, graniastych brył, krytych kryształami, — grotę „palmową" nazwaną tak od podobnego do liści palm rysunku kryształów gipsu, — grotę „Chmielnickiego", na której powale istotnie rysunek tychże kształtów żywo męża w burce z czapą i kitą z czaplich piór, i z wąsiskami w dół puszczonemi przypomina, — a wreszcie jedna z najpiękniejszych „Grotę Adelsberską". Tu jedynie widziałem stalaktyty i stalagmity, małe stosunkowo, ale w robocie znacznie od prawdziwych adelsberskich piękniejsze. Tworzą one grzebienie kogucie, koronki, jużto regularne dość jakby podstawki na owoce. Za dotknięciem wydają dźwięk długobrzmiący, jak kielichy z kryształu silnie uderzone. W tej też grocie jedynie napotkaliśmy wodę i to tylko ze stalaktytów sączącą się. Aczkolwiek zasługa p. Gutkowskiego dla grot wielką jest, żałować jednak należy, że zgoła po barbarzyńsku niszczył groty, odbijając cenniejsze okazy stalaktytów i róż krystalicznych. Na składy tychże natrafialiśmy kilka razy. Stąd reszta naszych wyszła, zostawiając mnie z dr. Orłowiczem i zapasem świec.

We dwójkę obeszliśmy jeszcze raz dopiero co poznane groty, a powróciwszy do „Jadalni" odpoczywaliśmy. Czekała nas jeszcze półtoragodzinna czołganina na czworakach i na brzuchu. Wracamy! Po dziesięciu godzinach ujrzeliśmy znów złote, kochane, roześmiane słonko".

KRZYWORÓWNIA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. kosowskim, licząca 2400 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Żabie. Parafia rzk.: Kosów, gk.: w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta i telegraf: Jasieniów górny (4 km.). St. kol.: Worochta (35 km.).

Położenie 591 m. npm. wśród gór i lasów świerkowych nad Czeremoszem, z pięknym widokiem na Czarnohorę.

Mieszkań i urządzeń specyalnych dla letników niema, ci ostatni mieszczą się w odnajmywanych chatach huculskich, lub domach żydowskich. Frekwencya około 80 osób przez lato.

Aprowizacya trudna. Prowiantów dostać można w Żabiu.

Lekarska pomoc najbliższa w Żabiu (3 lekarzy), gdzie również znajduje się apteka. Letnicy używają kąpieli górskich w rzece Czeremoszu.

Wycieczki bardzo piękne w okoliczne góry. Do Worochty prowadzi droga górska — która częściowo zmieniona już jest w gościniec, furmanki dostać można z łatwością w miejscu (14 kor.). Do Kosowa i Kut prowadzi gościniec powiatowy.

KULASZNE

LATOWISKO

WIEŚ w pow. sanockim, licząca 600 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Bukowsko. Parafia rzk.: Bukowsko, gk.: Szczawne ($3^1/_2$ km.). Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta i telegraf: Turynka. Stac. kol.: Szczawne-Kulaszne w miejscu, linii Nowy Zagórz-Łupków.

Położenie ładne w okolicy górzystej w pobliżu lasów szpilkowych, klimat podgórski.

Mieszkań dla letników umyślnie budowanych niema, najmuje się je u miejscowych włościan. Frekwencya roczna około 60 osób.

Aprowizacya na miejscu dość utrudniona, dowóz wiktuałów z oddalonego o 24 km. Zagórza.

Lekarska pomoc najbliższa w Zagórzu (Dr. Puzdrowski).

K U T Y

:: CIEPŁE MIEJSCE KLIMATYCZNE ::

MIASTO w pow. kosowskim, liczące 7000 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafie ormk. i gk. w miejscu. Szkoły pryw. gimn. z polskim jęz. wykł., 5-klasowe męska i żeńska. Poczta i telegraf w miejscu. Stacya kol.: Zabłotów (25 km.), linii Lwów-Czerniowce oraz Wyżnica (3 km.) na Bukowinie położona na prawym brzegu Czeremoszu (linii Niepokołowce-Wyżnica). Nadto kursuje 2 razy dziennie automobil omnibusowy do Kołomyi (st. kol. tej samej linii).

Położenie prześliczne nad Czeremoszem 339 m. npm. Miasto samo bardzo schludne, posiada ogromną obfitość rozległych sadów. Miejscowość ma bardzo wysoką przeciętną ciepłotę roczną — najwyższą w Galicyi. Szczególniej ciepłą jest wiosna i jesień. Jest to najdawniejsza osada ormiańska w kraju, mieszkańcy mają tu swój kościół, mówią po ormiańsku, zajmują się handlem. Przemysł majolikowy bardzo rozwinięty, ściąga tu corocznie znaczną liczbę wycieczkowców i turystów.

Mieszkania łatwe do wynajęcia u miejscowej ludności. Frekwencya stałych letników dochodzi 200 osób przez lato.

Aprowizacya zupełnie wystarczająca i łatwa.

Lekarska pomoc (2 lekarzy) i apteka w miejscu. Letnicy korzystają z doskonałych rzecznych kąpieli w Czeremoszu.

Wycieczki i spacery na okoliczne szczyty i w dolinę Czeremoszu. Czeremoszem można jechać tratwami po Czerniowce. Dalsza wycieczka do Żabiego i na Czarnohorę.

LACKO k. DOBROMILA
ŹRÓDŁA SOLANKOWE

PRZEDMIEŚCIE miasta pow. Dobromila, liczące 1200 mieszk. Urzędy, poczta, telegraf i st. kolei: Dobromil ($3^1/_2$ km.).

Źródła solankowe o znacznej wydatności, są własnością rządu i eksploatowane są przez tutejszy urząd salinarny do wyrobu soli warzonki.

Salina posiada łazienki małych rozmiarów (3 baseny, 3 wanny i wziewalnia), przeznaczone w pierwszym rzędzie dla własnego personalu, jednakże mogą za zezwoleniem zarządu korzystać ze słonych kąpieli i wziewań także osoby prywatne. Frekwencya takich przyjezdnych osób wynosi kilkadziesiąt przez lato.

Wycieczki do ruin zamku Herbutów na wyniosłej górze nad miastem (3 km.), oraz do Kalwaryi Pacławskiej (10 km), słynnego miejsca odpustowego z ogromnym kościołem i licznymi kaplicami, porozrzucanymi po lasach.

LANCKORONA
LATOWISKO

MIASTECZKO w pow. wadowickim, liczące 1700 mieszk. Obsz. dw. należy do Arcyks. Rainera. Sąd, urz. podatk. i notar.: Kalwarya. Parafia rk. w miejscu. Szkoła 4 kl. mięsz. Poczta w miejscu. Telegraf: Ryczów. Stacya kol.: Kalwarya (5 km.).

Położenie piękne, na grzbiecie góry, na której wznoszą się ruiny zamku, w otoczeniu rozległych lasów szpilkowych. Powietrze górskie, doskonałe. Z miasta piękny widok na Babią górę i Tatry — z zamku na Kalwaryę, Kraków i Tyniec.

Mieszkań i urządzeń dla letników brak, odnajmuje się je u miejscowej ludności. Frekwencya dochodzi 100 osób przez lato.

Aprowizacya na miejscu łatwa, dowóz żywności z Kalwaryi nie przedstawia trudności.

Lekarz stale w miejscu, apteka w Kalwaryi.

LEŚNIOWICE
ŹRÓDŁO SIARCZANE

WIEŚ w pow. gródeckim, licząca 1200 mieszk., własność Stan. Głowackiego. Sąd, urząd pod. i notar.: Gródek jagielloński. Parafia rk.: Rodatycze, gk.: Mołoszkowice. Poczta Wiesenberg (7 km.). Poczta i stac. kol.: Gródek jagielloński (13 km.).

We wsi istnieje źródło o wybitnie siarczanym zapachu i mlecznej powłoczce na powierzchni, do tej pory chemicznie niezbadane i nieeksploatowane.

L I S K O
LATOWISKO

MIASTO powiatowe w pobliżu Sanoka, liczące 5000 mieszk. Sąd, urz. pod., notar., parafia rk. i gk. w miejscu. Szkoły 5 kl. męska i 6 kl. żeńska. Poczta, telegraf i stac. kol. w miejscu (st. Lisko-Łukawica 5 km. od miasta). Fiakry zawsze na stacyi, dojazd dobrą drogą za 2—3 kor.

Położenie bardzo ładne nad Sanem wśród okolicy górzystej, w sąsiedztwie lasów, powietrze zdrowe, klimat podgórski.

Mieszkania wynająć można u miejscowych mieszkańców, którzy na lato odstępują letnikom część własnych mieszkań po niewysokich cenach. Mieszkania te jednak pozostawiają wiele do życzenia. Nadto można mieszkać w miejscowych hotelach. (O mieszkania zgłaszać się należy do faktora Dawida Fünlera w Lisku). Oprócz tego istnieje

w oddaleniu 5 km. od Liska „na Łączkach", dworek Garlickiego, który można wynająć w całości za 50 kor. miesięcznie. Frekwencya letników wynosi przeszło 100 osób przez lato.

Aprowizacya na miejscu zupełnie wystarczająca, targi każdego czwartku, restauracya w miejscu.

Lekarzy w miejscu 3 (Godłowski, Porajewski, Turteltaub) a również i apteka. Letnicy korzystają z rzecznych kąpieli w Sanie.

Urządzenia: W mieście istnieje częściowa kanalizacya, nadto wodociąg, który zaopatruje dwa baseny i rzeźnia.

Wycieczki: samochodem-omnibusem do Baligrodu (15 klm.), miasteczka położonego pięknie u stóp góry z potężną wieżą zamku; do „kamienia w Lisku" charakterystycznej samotnie sterczącej skały z piaskowca, podobnej do skał w Bubniszczach.

LUBIEŃ WIELKI

ZAKŁAD KĄPIELOWY SIARCZANY

WIEŚ w pow. gródeckim, licząca ok. 3000 mieszk. Obsz. dw. jest własnością Adolfa br. Brunickiego. Sąd, urz. podat., notar., parafia rk.: Gródek jagielloński, gk.: w miejscu. Szkoła 2 kl. mięsz. Poczta, telegraf, telefon m/m i st. kol.: w miejscu (ze Lwowa $^1/_2$ godz. jazdy w kierunku Sambora).

Zakład tutejszy zaczął się rozwijać około roku 1820 — lecz dopiero po otwarciu linii kolei Lwów-Sambor (1902) wzrósł ogromnie.

WJAZD DO PARKU W ZAKŁADZIE.

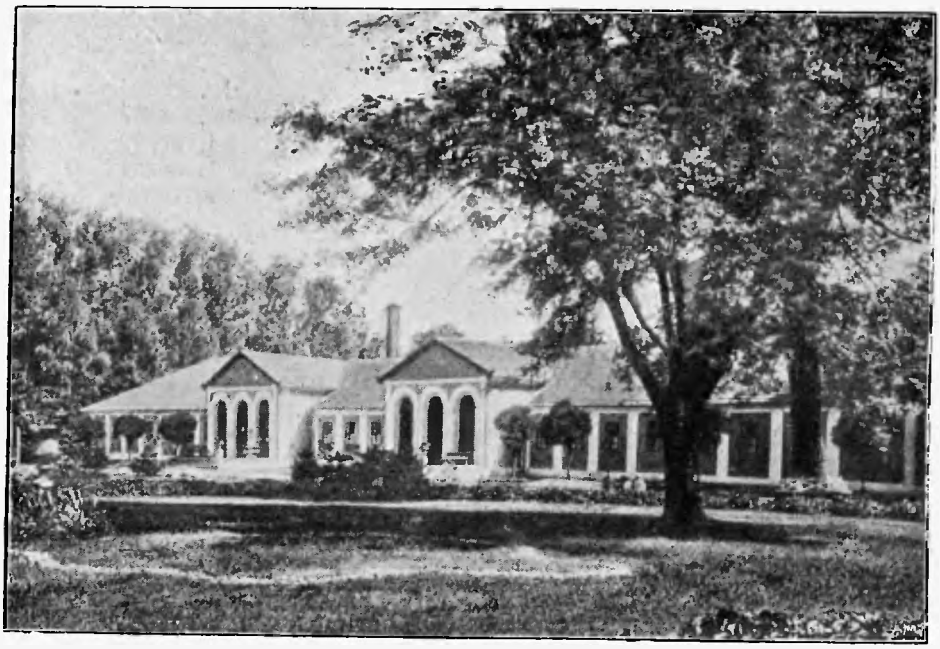
Położenie i klimat. Lubień, wieś w pow. gródeckim, jest położony 298 metrów nad poziomem morza, otoczony pagórkami od wschodu, zasłonięty lasami od północy. Grunt ma piaszczysty, przepuszczalny, chłonie też prędko wodę, tak że nawet kilkodniowe deszcze nie dają się odczuwać i w obrębie zakładu zawsze jest sucho.

Miejscowość sama t. j. Lubień wieś robi nadzwyczaj dodatnie wrażenie. Domki częścią murowane, częścią drewniane, wszystkie dachówką pokryte, obejście uporządko-

wane, czyściejsze i schludniejsze jak gdzieindziej. Ludność chętna i usłużna, gotowa zawsze na usługi ciężej chorych, obeznana po części z pielęgnowaniem i hygieną.

Oddzielony zupełnie od wsi po lewej stronie gościńca dojazdowego od stacyi kolejowej rozciąga się bardzo pięknie urządzony, częścią liściasty, częścią szpilkowy rozległy, bo 50 morgowy park, a w nim domy mieszkalne zakładowe, kościółek i zakład kąpielowy.

Zaraz za bramą wjazdową na prawo piątrowy dom murowany, a w nim pomieszczony w parterze zakład Zanderowski, inhalatoryum systemu Dra Bulliga, pokoje do masażu, zakład elektryczny i mieszkanie lekarza zakładowego. Na lewo dom piątrowy mieszkalny Alojzówka. Dalej Dom żółty, a za nim kaplica zakładowa. Od wschodu kaplica, od południa gmach łaziebny, od zachodu 2 piątrowy hotel Concordia, od północy Dom różowy zamykają rozległy w kwiaty, kląby i trawniki przybrany plac spacerowy zwany Dreptakiem, na którym w specyalnie w tym celu zbudowanym kiosku przygrywa 2 razy dziennie kapela. Nieco poza Concordią rozsiadł się Dom gościnny, mieszczący na dole salę balową i teatralną ze stałą sceną — restauracyą, kawiarnią, cukiernią — a na piątrze pokoje mieszkalne. Poza łazienkami chowa się dom pod Matką Boską zwany pospolicie Paulówka.

ŁAZIENKI W LUBIENIU.

Łazienki jest to budynek parterowy mieszczący w sobie oprócz 50 kabin kąpielowych — czytelnię wraz z poczekalnią, kancelaryą zarządu kąpielowego i komisarza zdrojowego. W tył, na prawo i lewo od łazienek dalsza i większa część parku, w którym dużo suchych i równych ścieżek z obficie porozmieszczanemi ławkami jest miejscem spacerów, gier towarzyskich. Tuż poza parkiem płynie rzeka Wereszyca, także wielka atrakcya kuracyuszy, jako miejsce łowienia ryb, przejażdżki czółnami i rzecznych kąpieli.

W niewielkiej odległości od parku zakładowego znajduje się park prywatny z pałacem br. Brunickich w pośrodku, dostępny o każdej porze dla gości kąpielowych.

Do roku 1902 tj. do czasu otwarcia linii kolejowej Lwów-Sambor, przy której jako druga stacya ode Lwowa leży stacya Lubień wielki, dostęp do Lubienia był utrudniony.

Rok 1902 zaczął nową epokę w kronikach lubieńskich i zapewnił mu stały rozwój, postęp i wprowadził Lubień dopiero teraz między większe zdrojowiska; odtąd oprócz prawdziwych kuracyuszy zjeżdża 2 i 3 razy większa liczba letników, wycieczkowców, odwiedzających zakład i swoje rodziny.

Nie mało przyczyniło się też do rozwoju zakładu otwarcie zakładu hydropatycznego, w którym rok rocznie po kilkadziesiąt osób używa pełni zabiegów hydropatycznych.

Lecznicze środki: W zdrojowisku istnieje 5 źródeł siarczanych (z tych 2 w samym parku), bardzo silnych i obfitych. W wodach lubieńskich stwierdzoną została w r. 1910 radioczynność. Wód tych używa się do kąpieli i inhalacyi. Obok wód istnieje w Lubieniu doskonała borowina żelazista. — Woda tutejsza posiada największą ilość siarki ze wszystkich naszych źródeł — nie dorównuje jej pod tym względem żaden zagraniczny zakład kąpielowy.

Rozbioru chemicznego wody tutejszej dokonał prof. dr. Radziszewski.

Woda jest bezbarwną, przeźroczystą, o silnej woni siarkowodoru, pozostawiona w naczyniu na powietrzu mętnieje wskutek wydzielającej się siarki.

Przypływ wody na godzinę 18.000 litrów, czyli na dobę 430.000 litrów.

Ciepłota +10.8 C., ciężar gatunkowy 1.00216.

W 10.000 częściach znaleziono:

Siarkanu potasowego	0.149732
„ sodowego	0.948018
„ litowego	0.006689
„ amonowego	0.959250
„ wapniowego	12.422814
„ strontowego	0.484207
„ magnowego	1.297769
„ glinowego	1.466351
Podsiarczanu wapniowego	9.219923
Chlorku sodowego	0.390806
Dwuwęglanu wapniowego	5.541364
„ żelazowego	0.053055
Fosforanu wapniowego	0.009176
Bezwodnika krzemowego	0.821800
Soli manganowych	ślady
Gazu bagiennego	ślady
Azotu	0.144630
czyli 54.03 ctm. sześciennych.	
Siarkowodoru	1.117354
czyli 733.4606 ctm. sześciennych.	
Bezwodnika kwasu węglowego wolnego	1.697450
czyli 850.7517 ctm. sześciennych.	
Razem	2.6228193

Zestawiając obecnie szereg miejscowości kąpielowych najwięcej u nas znanych i przez naszą publiczność odwiedzanych pokazuje się zawartość siarki w zdrojach lubieńskich największa:

Lubień	1.1173
Pustomyty	0. 940
Mehadia	0. 930
Neudorf	0. 900
Swoszowice	0. 450
Akwisgran	0. 380
Busk	0. 280
Piszczany	0. 210
Baden koło Wiednia	0. 110
Trenczyn	0. 200

Wód lubieńskich używa się przeważnie do kąpieli, wyjątkowo piją ją niektórzy chorzy. — Lubień przy swej znakomitej wodzie siarczanej i mule siarczanym posiada znakomitą borowinę, jaką mało który zakład może się poszczycić, a która wartość leczniczą wody ogromnie podnosi.

1 kilogram borowiny lubieńskiej zawiera 50 gram. soli rozpuszczalnych, które sobie organizm może przyswajać.

100 gramów borowiny lubieńskiej zawiera:

Ciał organicznych	10.7506
Ałunu	9.2728
Siarczanu żelazowego	2.8224
Tlenku żelazowego połączonego z kw. organ.	0.4752
Siarkanu sodowego	2.9816
Chlorku sodowego	0.3256
Siarkanu wapniowego	30.0036
Kwasu fosforowego	0.2728
Kwasu krzemowego	ślady

Dr. Radziszewski powiada: Z powyższego rozbioru okazuje się, że borowinę z Lubienia należy zaliczyć do bardzo cennych środków leczniczych, jakimi mało który zakład może się poszczycić. Przedewszystkiem należy zaznaczyć niezwykłą ilość soli żelazowych, ałunu i ciał organicznych, które to składniki muszą wywierać wpływ na organizm ludzki bardzo dodatni.

KABINA KĄPIELOWA II. KL. W LUBIENIU.

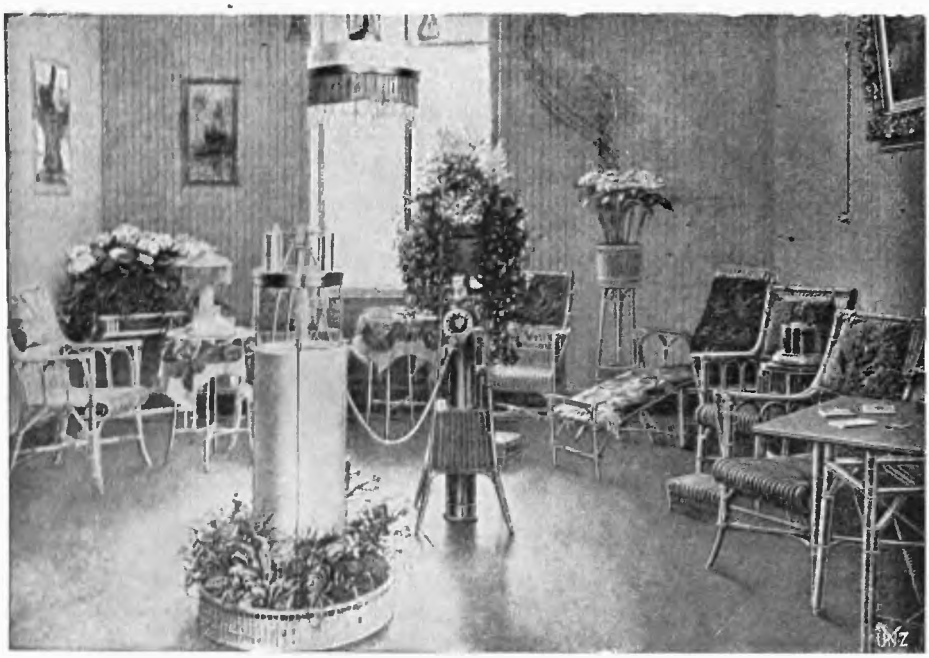
Wskazania: Reumatyzm, artrytyzm, wypociny pozapalne, obrzęki po złamaniach i zwichnięciach, nerwobóle, szczególnie rwa kulszowa, porażenia, zapalenia stawów i okostnej na tle gruźliczem, przymiot, choroby skóry, zatrucie rtęcią, choroby nosa, gardła, krtani i płuc.

Lekarze zdrojowi: Dr. Roman Klęsk i Dr. J. Mazanek (zakładowy).

Urządzenia. Zakład wogóle urządzony postępowo, posiada w parku własny kościółek, łazienki centralnie ogrzewane (mineralne i borowinowe), oświetlenie elektryczne, zakład wodoleczniczy, inhalatoryum wodą siarczaną syst. Dra Bullinga, emanatoryum radiowe, zakład gimnastyczny Zandera, urządzenia dla kąpieli gazowych, kąpieli w świetle elektrycznem (całkowitych i częściowych), kąpieli z gorącego powietrza syst. Bier-Polano, kąpieli elektrycznych wodnych i kąpieli rzecznych. Nadto znajdują się w Lubieniu urządzenia dla Roentgenoterapii, wodociąg wody słodkiej, częściowa kanalizacya, publiczna apteka, wreszcie urządzenia dla picia i wziewania emanacyi radiowej.

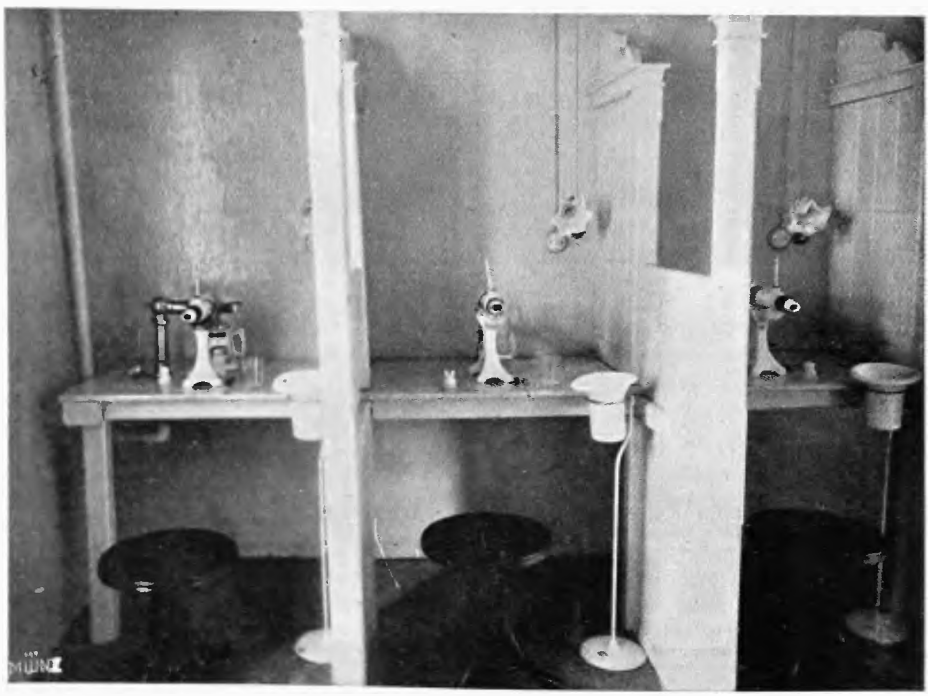
Mieszkania w Lubieniu dzielą się na dwie kategorye, są to mieszkania w domach zakładowych i mieszkania w domach włościańskich na wsi tuż obok zakładu położonych.

Mieszkania zakładowe znajdują się w domach parterowych i piętrowych, wszystkie urządzone sposobem hotelowym, a więc ceny w nich rozumieją się za pokój urządzony

EMANATORYUM RADIOWE W LUBIENIU.

z pościelą, usługą i światłem elektrycznem — inne są w II. sezonie, inne nieco tańsze o 20—30% w I. i III. Najem jest też hotelowy, dzienny i nie krępuje gości żadnemi

INHALATORYUM SYST. BULLINGA W LUBIENIU.

zobowiązaniami. Wynajmuje się mieszkanie po przyjeździe, a można też zamawiać listownie, czy telegraficznie, posyłając pewną kwotę jako zadatek i naznaczając ściśle dzień przyjazdu, bo tylko tak zakład zobowiązuje się zabezpieczyć żądany pokój.

Poszczególne ceny są:

	w II. sezonie	w I. i III. sezonie
Hotel Concordia	od K 3·20—4·60	od K 2·40—3·60
Dom różowy .	„ „ 2·40—4	„ „ 1·80—2·80
Paulówka . .	„ „ 1·80—2·40	„ „ 1·40—1·80
Alojzówka . .	„ „ 1·60—2·40	„ „ 1·20—1·20
Dom żółty . .	„ „ 2·00—3·20	„ „ 1·60—2·60
Stara poczta .	„ „ 3·60—4	„ „ 2·80—3·20
Dom gościnny .	„ „ 2·40—4	„ „ 1·70—3·20

Mieszkania na wsi wynajmują włościanie zazwyczaj na pewien z góry oznaczony czas i za pewną umówioną z góry zapłatą. Urządzenia tych mieszkań są skromne, ale u wielu włościan przyzwoite, jednak bez pościeli, oświetlenia i usługi.

INSTYTUT ZANDEROWSKI W LUBIENIU.

Ceny i tu są różne, inne w I. i III., inne w II. sezonie; inne stosunkowo na czas krótszy, inne przy wynajmie na czas dłuższy.

Aprowizacya. W zakładzie znajdują się trzy restauracye:

1. Restauracya zakładowa wydaje śniadania, obiady i kolacye w lokalu restauracyjnym w Zakładzie od godz. 7 rano do późnego wieczora.

Obok restauracyi jest też cukiernia, wypiekająca codziennie świeże ciasta i lokal śniadankowy, zaopatrzony w różne napoje i zimne przekąski.

W parku mleczarnia, która wydaje codziennie od godz. 3—7 po południu mleko słodkie i kwaśne, kawę i herbatę.

2. Restauracya prywatna na wsi u Kwolikowej, skromniejsza i tańsza od zakładowej, mieści się w domu włościańskim tuż naprzeciw bramy wjazdowej do parku i zakładu.

3. Restauracya żydowska na wsi w pobliżu zakładu.

Chcący prowadzić kuchnię własną, znajdą na wsi pomieszczenie, a włościanie tak z Lubienia, jak i ze wsi okolicznych dostarczą im codziennie podostatkiem jarzyn,

nabiału i drobiu, rzeźnia zakładowa, według wszelkich wymogów sanitarnych urządzona dostarczy mięsa, a liczne sklepy reszty potrzebnych do gospodarstwa domowego wiktuałów. Pieczywo codziennie wypieka dwóch miejscowych piekarzy — zresztą $^1/_2$ godzinna odległość od Lwowa ułatwia nabycie wszystkiego w najlepszej jakości i rozmaitości.

TERMOVARIATOR W LUBIENIU.

Przy restauracyi zakładowej jest też sklep towarów spożywczych i użytkowych i trafika.

Sezon trwa od 10. maja do końca września i podzielony jest na trzy okresy, a mianowicie: sezon I. od 10. maja do 20. czerwca, II. od 21. czerwca do 20. sierpnia i III. od 21. sierpnia do końca września.

Taksa kuracyjna. Od osób, które dłużej niż trzy dni pozostają w zakładzie kąpielowym, bez względu na to, czy przyjechały do leczenia się, czy bawią tylko dla świeżego powietrza lub w odwiedzinach u krewnych lub znajomych pobiera się taksę kuracyjną w myśl ustawy zdrojowej po 8 kor. od osoby.

Zasadniczo wolnymi od opłacania taksy zdrojowej są: a) lekarze, ich żony i dzieci; b) dzieci do lat 10, służba towarzysząca chorym leczącym się.

Biedni, zaopatrzeni w świadectwo ubóstwa, potwierdzone przez odnośne c. k. starostwo mogą być uwolnieni od opłacania taksy zdrojowej w części lub w całości, ale tylko w I. i III. sezonie.

Taksy kuracyjnej raz zapłaconej nie zwraca się, chyba wyjątkowo, jeśliby n. p. ktoś nie bawił jeszcze ponad 2 dni, a lekarz zakładowy nakazał mu natychmiast wyjechać.

Cennik zabiegów leczniczych.

1. Kąpiele mineralne:		
I. klasa. Wanna porcelanowa I. terazzo	K	2·50
II. „ „ metalowa	„	2·—
III. „ „ drewniana	„	1·50
kąpiel dla biednych w I. i III. sezonie	„	0·80
2. Kąpiele borowinowe:		
1. kąpiel borowinowa całkowita	„	3·60
1. „ „ częściowa	„	1·50
1. kataplasm borowinowy	„	0·20
3. Zabiegi hydropatyczne bez względu na ilość zabiegów dziennie używanych tyg.	„	10·—
1. kąpiel we Wereszycy	„	0·20

1. kąpiel ciepła lub tusz	K 1·40
4. 1. kąpiel elektryczna	„ 4·—
1. „ w świetle elektrycznem cała	„ 4·—
„ „ „ częściowa	„ 2·—
1. kataplasm elektryczny (Kalora)	„ 2·—
5. użycie codziennie aparatu Zandera tyg.	„ 15·—
6. inhalacya oddzielna	„ 1·20
„ wspólna	„ 1·20

Rozrywki i przyjemności. Lubień jest wprawdzie przedewszystkiem miejscem leczniczem, starającem się jedynie o leczenie chorych i dlatego unika wszystkich hałaśliwych urządzeń i zabaw, które raczej przeszkadzają w leczeniu; z drugiej jednak strony stara się o rozrywki i przyjemności, które sprzyjają leczeniu i dodatnio wpływać mogą na zdrowie leczących się.

Park kilkudziesięciu morgowy, czysto i dobrze utrzymywany, podzielony na partye silnie zalesione i zupełnie odsłonięte, aby przystęp słońca i powietrza w całej pełni chorzy odczuwali. Ścieżki suche, liczne ławki rozmieszczone obficie po całym parku ułatwiają spacery a ciężej chorym i spoczynek; dwie kręgielnie sznurowe i do rzucania w parku; przygotowane bardzo odpowiednie miejsca dla gry w lawn-tenis, krokieta, cerceaux; sala balowa, mieszcząca ponad 200 osób, a w niej częste przedstawienia teatralne lub inne, co niedzieli reuniony; fortepian stale do użytku gości; bilard w sali restauracyjnej; biblioteka zakładowa w ostatnie nowości wyposażona — i wypożyczalnia za opłatą 1 kor. miesięcznie; czytelnia, w której się znachodzą liczne dzienniki krajowe i zagraniczne; muzyka zakładowa przygrywa dwa razy dziennie w kiosku, na deptaku specyalnie urządzonym; wycieczka po Wereszycy, i 600 morgowym stawie na łódkach, które zawsze stoją do dyspozycyi gości, o ile stan zdrowia pozwala na używanie tej przyjemności: rybołówstwo; wycieczka do Czarnego stawu, w lesie uroczo położonego lub bliżej do lasu tuż za torem kolejowym: do parku pałacowego; na folwark Gorowszczyzna i Dziewin; do kamieniołomów; do Gródka Jagiellońskiego lub Czerlan, fabryki papieru końmi lub czółnami.

Frekwencya Lubienia w r. 1911 wynosiła niespełna 4000 osób — nadto wiele dojeżdżających ze Lwowa.

Uwaga: Drukowane prospekty wysyła Zarząd Zakładu.

L W Ó W

Posiada cały szereg sanatoryów, domów zdrowia, pryw. zakładów leczniczych, laboratoryów i instytutów lekarskich, które poniżej wymieniamy:

Dom Dra Soleckiego, położony przy ul. Łyczakowskiej 107 na wzgórzu, otoczony rozległym pięknie utrzymanym ogrodem. Tuż przy Sanatoryum stacya kol. elektr. Telefon nr. 678. — Zakład ogrzany centralnie parą, oświe-

WNĘTRZE POKOJU DLA CHORYCH W SANATORYUM DRA SOLECKIEGO.

tlony elektrycznie, posiada 2 windy elektryczne, własną domową sieć telefoniczną, znakomicie urządzoną wentylacyę (przy pomocy motorów elektr.), elektryczne wakua do odpylania, własną kaplicę, ogród zimowy, bibliotekę, czytelnię, fortepian. Urządzenia lecznicze pierwszorzędne składają się na: wzorową hygieniczną kuchnię (naczynia wyłącznie niklowe), elektryczną pralnię, znakomite urządzenia dla odkażania naczynia stołowego, aparat Roentgenowski, urządzenia dla kąpieli zwykłych, mineralnych, gazowych, świetlnych, elektrycznych, trwałych (na odleżyny i dla poparzonych) i z gorącego powietrza, laboratoryum chem. mikroskop. inhalatoryum, leżalnie — pokoje dla chorych odpowiadające wszelkim wymogom hygieny, wygody i komfortu. Koszta utrzymania wraz z opieką lekarza zakładowego od 10 kor. dziennie. Zakład posiada 2 sale operacyjne, odrębną salę porodową, pierwszorzędne urządzenia dla sterylizacyi instrumentów i opatrunków, stały dyżur lekarski (dzień i noc), pielęgniarski i służebny. Oprócz lekarza zakładowego, dwóch lekarzy asystentów. Zakład cały postawiony i prowadzony wzorowo na modłę zachodnio-europejską — wszelkie zdobycze wiedzy lekarskiej i techniki znalazły tu swoje zastowanie. Zakład zasługuje w całej pełni na poparcie najszerszych sfer społeczeństwa.

SANATORYUM DRA SOLECKIEGO WE LWOWIE.

2. Instytut Roentgenowski Dra Jul. Meiselsa, ul. 3. Maja 11. Telefon 1108.

3. Zakład Zanderowski i Zakład ortopedyczny Doc. Dra. A. Gabryszewskiego i Dra Wyrzykowskiego, ul. Batorego 38. Telefon 1020.

4. Laboratoryum chem. bakteryologiczne wraz z Instytutem Roentgenograficznym Dra E. Silbersteina, ul. Sykstuska 34. Telefon 634.

5. Laboratoryum chemiczno - lekarskie i hygieniczno - bakteryologiczne pod kier. Prof. Dra K. Panka we Lwowie. Zakład przeznaczony dla badań chemicznych, mikroskopowych i bakteryologicznych z zakresu dyagnostyki lekarskiej i hygieny (ul. Senatorska l. 11. Telef. 494). Instytut cały urządzony na wzór podob-

ASEPTYCZNA SALA OPERACYJNA W SANATORYUM DRA SOLECKIEGO.

nych zakładów zagranicznych, zaopatrzony we wszelkie potrzebne przybory i przyrządy stosownie do wymogów nowoczesnej wiedzy, zajmuje 12 ubikacyi w parterze i suterenach — w skład których wchodzą: 1. laboratoryum dla badań chemiczno-fizyologicznych, przeznaczone do badań kliniczno-chemicznych i mikroskopowych moczu, treści żołądkowej, kału, mleka, wydzielin chorobowych i t. d. 2. laboratoryum chemiczno-analityczne dla analiz środków spożywczych. 3—4. laboratorya bakteryologiczne (2) dla badań mikroskopowo-bakteryologicznych, histologicznych, szczepień rozpoznawczych oraz badań serodyagnostycznych, zaopatrzone w przyrządy do badań serologicznych (aglustynacyi, próby Wassermanna i t. p.). Stoły mikroskopowe, jak również całe urządzenie obu pracowni, dzięki użytemu materyałowi (szkło, żelazo, linoleum) czyni zadość najdalej idącym wymogom aseptyki i hygieny. 5. Pracownia do przyrządzania pożywek bakteryologicznych, destylacyi i sterylizacyi. 6. Ciemnia optyczna dla analiz spektralnych, polaryzacyi i fotografii. 7. Wietrznia dla robót połączonych z wywiązywaniem się gazów cuchnących. 8. Kancelarya kierownika i biblioteka zakładu. 9. Podręczny warsztat stolarski i ślusarski dla montowania i naprawy urządzeń. 10—12. 3 ubikacye w suterenach dla pomieszczenia a) zwierząt zapasowych, b) zwierząt szczepionych wraz z piecem do spalań odpadków zwierzęcych systemu Kori'ego, c) motoru elektrycznego do poruszania dużej wirownicy i wstrząsarki.

LABORATORYUM PROF. PANKA.

Wszystkie ubikacye posiadają instalacyę gazową, wodną i elektryczną. Ogrzewanie centralne ciepłą wodą. Stały dopływ wody gorącej do umywalń i zbiorników.

Przy zakładzie opisanym mieści się nadto c. k. stacya badań rozpoznawczych dla celów weterynaryjno-sanitarnych, oraz stacya doświadczalna Towarzystwa hygienicznego lwowskiego.

Mając na oku w pierwszym rzędzie ścisłość i dokładność badań, a nadto praktyczne zastosowanie tychże dla celów dyagnostyki, zapewnił sobie zakład oprócz 6 stałych pracowników (4 lekarzy i 2 weterynarzy) jeszcze współpracownictwo pierwszorzędnych sił naukowych i znanych badaczy.

Pod względem doboru sił naukowych i fachowych, jak również urządzenia i środków, jestto jedyny u nas w tym rodzaju instytut dyagnostyczny zasługujący jako taki ze wszech miar na polecenie.

6. Laboratoryum chem. mikroskopowe Dra J. Kormana, ul. Grodzickich 1. Telefon 27/II.

7. Pryw. Zakład wodoleczniczy i Sanatoryum Dra A. Majewskiego, pl. św. Zofii 3. Telefon 189.

8. **Sanatoryum** dla chorych psycho-nerwowych Dra J. Świątkowskiego, ul. Dwernickiego 52. Telefon 385.

9. **Sanatoryum** dyetetyczne i Zakład fizyko-hydro-terapeutyczny **Kisielka,** ul. Kąpielna 6. Telefon 932. Zakład otwarty przez cały rok, przyjmuje chorych na pobyt stały i pacyentów dochodzących. Położony u stóp góry Zamkowej, posiada bardzo rozległy park, kilka piątrowych murowanych will, stawek w parku z łodziami i doskonałe urządzenia lecznicze. Kuchnia dyetetyczna i jarska pozostająca pod stałym dozorem lekarskim.

OGÓLNY WIDOK PARKU I ZAKŁADU „KISIELKA" NA TLE KOPCA UNII LUBELSKIEJ.

Lecznicze środki: kąpiele elektryczne, świetlne i czterokomorowe, kąpiele tlenowe i z kwasem węglowem, kąpiele mineralne, słoneczne i powietrzne, hydropatya. Gimnastyka lecznicza, Aparaty Zandera, Massage, Elektryzacya, Inhalacye tlenowe i żywiczne. Lekarzem kierującym jest Dr. Jan Woytkowski. — Ceny bardzo przystępne.

Pobyt wygodny i spokojny. Dla rozrywki chorych posiada Zakład czytelnię, bibliotekę, fortepian. place dla gier towarzyskich w parku, kręgielnię, łodzie na stawie. W jednym z budynków zakładowych mieści się również domowa kaplica.

10. Zakład kąpieli leczniczych Dra W. Serbeńskiego (ul. Skrzyńskiego 10 — boczna Łyczakowskiej), świeżo rozszerzony i podług najnowszych wymagań sztuki lekarskiej i balneotechniki, funkcyonujący bez przerwy przez cały rok, daje możność osobom, nie mogącym wyjechać do kąpiel — leczenia się kąpielowego we Lwowie. Zakład posiada urządzenia dla kąpieli mineralnych (wszelkich rodzajów), gazowych, radowych, ziołowych, borowinowych, dla kąpieli z gorącego powietrza (aparaty Bier-Polano), tudzież wykonane w kraju pierwsze emanatoryum radowe. Oświetlony elektrycznie, ogrzewany centralnie (tak kabiny jak i poczekalnie, kurytarze i t. p.) — posiada specyalne leżalnie dla chorych, którzy tu po zabiegu kąpielowym mogą przez zaordynowany przeciąg czasu wypoczywać. Zarówno leżalnie jak i centralne ogrzewanie całego zakładu umożliwiają bez obawy przeziębienia korzystanie z zabiegów leczniczych w równym stopniu w porze zimowej.

JEDNA Z WILL ZAKŁADOWYCH W „KISIELCE".

Wyszkolony personal służebny i stała kontrola lekarska dopełniają całości urządzenia zakładu, piewszego tego rodzaju w naszym kraju.

11. **Zakład krowiankowy** Prof. Barańskiego i Prof. Kretowicza.

12. **Zakład ortopedyczny** Dra E. Piaseckiego, ul. 3. Maja 2. Telefon 1232.

13. **Zakład masażu** i gimnastyki leczniczej Dra J. Regieca, ul. Bielowskiego 5.

14. Zakład roentgenowski i elektromedyczny Dra B. Sabata, ul. Lelewela 2. Telefon 1520.

15. Zakład wodoleczniczy pod kierown. Doc. Dra E. Kowalskiego, ul. Akademicka 10.

ŁANCZYN

LATOWISKO
ŹRÓDŁA SOLANKOWE

PARTYA Z PARKU ZAKŁADOWEGO W „KISIELCE".

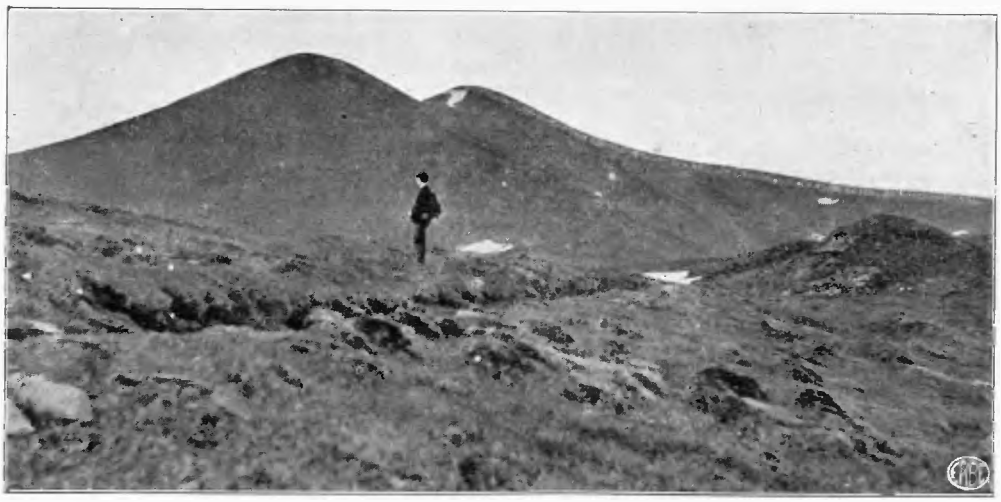
WIEŚ w pow. nadwórniańskim, licząca ok. 4000 mieszk. Obsz. dw. jest własnością Skarbu Państwa. Sąd, urz. podatk., notar., parafia rk.: Delatyn, gk.: w miejscu. Szkoła 3 kl. mięsz. Poczta, telegraf, st. kol. w miejscu (linii Kołomyja - Delatyn).

Położenie piękne wśród okolicy górzystej, w otoczeniu lasów szpilkowych. Powietrze czyste, górskie, klimat łagodny.

Mieszkania wynajmuje się łatwo u mieszkańców tamtejszych; frekwencya wynosi około 200 osób przez lato.

Aprowizacya na miejscu łatwa, wszelkich środków żywności dostarcza ludność miejscowa.

Lekarz Dr. Pasiecznicki w miejscu. W Łanczynie istnieją rządowe saliny i warzelnia soli kuchennej. Przy salinach urządzone skromne łazienki i wziewalnia solankowa, głównie dla własnego użytku urzędników i pracowników salinarnych przeznaczona, z których jednak za zezwoleniem zarządu korzystać mogą i zjeżdżający tu na sezon letnicy.

STOH (1679 m.) W LECIE.

Z wyc. A. K. T. Fot. F. Kwaskowski.

ŁAWOCZNE

STACYA TURYSTYCZNA I NARCIARSKA

WIEŚ w pow. skolskim, licząca 1400 mieszk. Sąd, urz. podatk., notar., parafia rk.: Skole, poczta, telegraf, st. kolei, parafia gk.: w miejscu. Właściciel: Grödl i Schmidt.

Położenie. Ławoczne leży w górnej części doliny Oporu, w okolicy górskiej, a okoliczne szczyty przewyższają 1200 m. (Trościan 1235 m.). Lasów na górach tutejszych mało — dlatego są one bardzo chętnie odwiedzane w zimie i na wiosnę przez narciarzy; zima trwa tu bardzo długo, a w końcu kwietnia są jeszcze czasami, jak w tym roku, możliwe wycieczki narciarskie.

STOH (1679 m.) W ZIMIE.
Z ryc. K. T. N. Fot. Z. Hetper.

Mieszkania i aprowizacya. Znajduje się tu restauracya kolejowa na dworcu; restaurator ma do odnajęcia kilka hotelowo urządzonych pokoi w cenie po 2 kor. za dobę. W prowiant zaopatrzyć się można we wsi, gdzie jest kilka sklepików, i na dworcu.

Wycieczki. Okolica bliższa Ławocznego nie daje pola do większych wycieczek; najczęstszą jest wycieczka gościńcem przez Oporzec i Beskid na granicę węgierską, gdzie wznosi się kilku serpentynami. Z góry śliczny widok na okolicę — szczególnie na zachód, gdzie widać stożkowate wierzchołki Pikul, Ostrej Hory (1408 m.) i długi grzbiet Połoniny Równej (1482 m.), oraz na południe, gdzie nad doliną Weczy króluje majestatyczny Stoh (1679 m.), najwyższy szczyt Bieszczad, pociągający turystów tak w lecie, jak w zimie. Wychodzi się nim z węgierskiej stacyi Wołowiec (Volocz) lub Zańka (Zanyka). Z Wołowca prowadzi nań wygodna, łagodnie pochylona jezdna droga — a gdy ona się kończy zaczynają się połoniny, którymi idzie się do szczytu, kołując przez Płaj (1374 m.) i Wielki Wierch (1598 m.); z Zańki wiedzie wprost na szczyt Stoh t. zw. cesarska ścieżka, zbudowana przed kilkudziesięciu laty dla cesarza, ale dziś już w wielu miejscach zatarta i zniszczona. Sam szczyt ma dwa wierzchołki, widoczne dobrze od strony południowej; ku północy łączy się długim na kilka kilometrów grzbietem z Wielkim Wierchem, leżącym w głównem paśmie Borżawy. Zachodnie zbocza tego grzbietu, opadające w dolinę Oszy, są bardzo strome i często nawiedzane przez lawiny. W zimie na tutejszych długich i łagodnie nachylonych wierzchołkach znakomite tereny narciarskie. Widok ze Stohu niezmiernie rozległy i urozmaicony, obejmuje całe niemal Bieszczady, Vihorlat, Gorgany a na południu gubi się na stepach węgierskich.

Również turyści chcący zwiedzić Pikul, Ostrą Horę i Połoninę Równą, oraz przełom rzeki Latorycy winni dojechać z Ławocznego do Wołowca, a następnie podążyć kołowo już to do Paszkowiec (Ostra Hora, Połonina Równa), już to do Małej Bystrej (Pikul). Ludność miejscowa po stronie węgierskiej jest ruska i bardzo uprzejma; natomiast turyści narażeni są tu bardzo często na szykany ze strony żandarmeryi węgierskiej, którzy gorliwie śledzą za „panslawistycznymi“ agitatorami i narażają turystów na różne nieprzyjemne napaści.

W Wołowcu niedaleko dworca znajduje się hotelik Samuela o 4 łóżkach wraz z restauracyą; nocleg po 1 kor. od osoby. Napis: „Vendeglö“.

ŁOMNICA

ŹRÓDŁA SZCZAWY ŻELAZISTEJ

WIEŚ w pow. nowosądeckim, licząca 1300 mieszk. Sąd, urz. podatk. i notar.: Stary Sącz. Parafia rk.: Piwniczna, gk.: Wierchomla. Szkoła 1 kl. mięsz. Poczta, telegraf i st. kol.: Piwniczna ($4^1/_2$ km.).

Położenie prześliczne nad rzeczką Łomnicą, dopływem Popradu. Miejscowość otoczona świerkowymi lasami, posiada klimat łagodny, bez wiatrów. Koło źródeł okolica nader romantyczna, bogata w groty, wodospady, jary i t. p.; w zimie dobre tereny narciarskie.

Z wyc. K. T. N.

NA SYHLE (927 m.) W ZIMIE.

Fot. Z. Hetper.

Mieszkań osobnych dla letników nie ma. Przyjeżdżający tu goście odnajmują pokoje u miejscowych włościan. Frekwencya wynosi 20—30 osób stale mieszkających, oprócz tego osób dochodzących z Piwnicznej i Mniszka kilkaset rocznie.

Aprowizacya główna w Piwnicznej. Na miejscu sklepy z wiktuałami.

Źródła: W Łomnicy istnieje kilkanaście źródeł, zawierających znaczną ilość kwasu węglowego wolnego. Jedno ze źródeł, bardzo obfite, mające własności dobrej wody stołowej, zakupione obecnie przez hr. Jana Potockiego z Rymanowa celem eksploatacyi.

Lekarska pomoc najbliższa w Piwnicznej (Dr. Trelski).

MAKÓW

LATOWISKO

MIASTECZKO w pow. myślenickim, liczące 3200 mieszk. Obsz. dw. należy do Arcyks. Karola Stefana. Sąd, urz. podatk., notar. i parafia rk. w miejscu. Szkoła 5 kl. mięsz., kraj. szkoła hafciarska. Poczta, telegraf i st. kol. (1·2 km.) w miejscu.

Położenie w okolicy górskiej, wśród lasów szpilkowych na wzniesieniu 357 m. npm. Powietrze dobre.

Mieszkania: Latowisko posiada kilka will dla letników, reszta letników odnajmuje mieszkania u miejscowej ludności. Można dostać na lato schludny domek złożony z 3 ubikacyi za 150 kor. Frekwencya około 450 osób przez lato.

Aprowizacya na miejscu łatwa i zupełnie wystarczająca, 2 restauracye i sklepy z wiktuałami — gdzie dostać można wszystkiego.

Lekarzy dwóch (Dr. Karaś i Dr. Uchacz) w miejscu, a również apteka. Miasto posiada rzeźnię i buduje wodociągi.

Kąpiele znakomite w rzece Skawie, płynącej z Babiej Góry.

Wycieczka na Babią Górę (1725 m.) przez Zawoję, dokąd można wyjechać wózkiem — wymaga dwóch dni czasu (patrz Zawoja).

MOKRY STAW NA BABIEJ GÓRZE.
Ze zbiorów Oddziału Babiogórskiego T. T. Fot. K. Schestag.

MAKSYMÓWKA
LATOWISKO

WIEŚ w pow. doliniańskim, licząca 460 mieszk. Sąd, urz. podatk. i notar.: Dolina. Parafia rk.: Wełdzirz, gk.: Lolin. Poczta i telegraf: Wełdzirz (2 km.). St. kol.: Wygoda ($5^1/_2$ km., odgałęzienie linii Stryj-Stanisławów).

Latowisko położone w okolicy górskiej bez urządzeń, mało uczęszczane. Najbliższa pomoc lekarska w Wełdziczu (Dr. Jabłonowski).

MANIOWY
LATOWISKO

WIEŚ w pow. nowotarskim, licząca 1700 mieszk. Sąd, urz. pod., notar.: Krościenko n. D. Parafia rk.: w miejscu. Poczta i telegraf: Czorsztyn (5 km.). Stac. kol.: Nowy Targ (14 km.). W miejscu składnica pocztowa.

Letnisko o skromnej frekwencyi, bez jakichkolwiek urządzeń i mieszkań dla letników,

ULICA W MANIOWYCH.
Fot. inż. M. Dudryk.

którzy mieszczą się w chatach góralskich, położone pięknie w okolicy górskiej nad Dunajcem, u stóp Gorców przy gościńcu z Nowego Targu do Czorsztyna. To też nieliczni letnicy oprócz doskonałego powietrza i górskich kąpieli rzecznych, skazani są na niewygody i trudności w aprowizacyi.

Lekarska pomoc najbliższa w Krościenku (Dr. Hammerschlag), gdzie również znajduje się i apteka. — Przejeżdża tędy codziennie mnóstwo osób dążących do Czorsztyna, Szczawnicy i w Pieniny.

MARKOWA

LATOWISKO
ŹRÓDŁA SOLANKOWE

WIEŚ w pow. bohorodczańskim, licząca 1300 mieszk. Sąd, urz. podatk., notar. i parafia rk.: Sołotwina, gk.: Babcze. Szkoła 1 kl. mięsz. Poczta, telegraf: Sołotwina (3 km.). Najbl. st. kol.: Tarnawica leśna (13½ km.) linii Stanisławów-Kőrösmezo, lub Stanisławów.

Skromne latowisko, bez urządzeń i mieszkań, położone w okolicy podgórskiej, posiada również jedno źródło solankowe. Do miasta Sołotwiny dobra droga (4 km.), skąd pomoc lekarska (Dr. Seller) i gdzie również apteka.

MARYÓWKA

ZAKŁAD WODOLECZNICZY

OSADA w pow. lwowskim, przynależna do gm. Lesienice, liczącej 1200 mieszk. Sąd, urz. podatk. i parafia rk.: Winniki, gk.: w miejscu. Poczta, telegraf i telefon: w miejscu. Stac. kol.: w miejscu (linii Lwów-Podhajce). Od Lwowa końmi dobrą drogą 3 km. Właściciel zakładu Dr. Zakrzewski.

Sanatoryum i zakład wodoleczniczy leży na wzniesieniu, otoczony 11 morgowym parkiem, stykającym się bezpośrednio z rozległymi lasami. Obejmuje 3 budynki, z których dwa służą jako mieszkalne, trzeci zawiera właściwe urządzenia lecznicze, a mianowicie: sale do hydropatyi, wanny elektryczne dwukomorowe, aparaty do kąpieli i gorącego powietrza, kąpiele parowe, sztuczne gazowe, kabiny do zawijań mułem Fango wreszcie salę gimnastyczną z aparatami i urządzenia dla tabetyków, aparaty do elektryzacyi i masażu i t. d. Nadto urządzone są w miejscu zasłoniętem wśród lesistego parku kąpiele słoneczne i powietrzne (z przyrządami).

MIODOWA GROTA POD MARYÓWKĄ.
Z wyc. A. K. T. Fot. D. Połątkiewicz.

Zakład przyjmuje do leczenia: 1. choroby nerwowe oprócz umysłowych, 2. choroby kobiece (porodów nie przyjmuje), 3. choroby serca i naczyń (leczenie tuczące), 4. choroby przemiany materyi i składu krwi, 5. przeprowadza leczenie tuczące, 6. odzwy-

czaja od morfiny i alkoholu, 7. leczy choroby narządu trawienia, 8. stosuje leczenie ataksyi u tabetyków, 9. leczenie anemii i hartowanie przeciw przeziębieniom, 10. leczenie przewlekłych reumatyzmów.

Ceny: Pokój z całodziennym utrzymaniem 8—12 koron dziennie. W zakładzie 30 pokoi mieszkalnych. Frekwencya od maja do października wynosi około 100 osób przez sezon.

MARYÓWKA: WIDOK OGÓLNY.

Wycieczki: Zakład leży w najpiękniejszem miejscu okolicy Lwowa, u stóp Czartowskiej Skały, do której można dojść w 30 min. oraz jeszcze bliżej dużej jaskini t. zw. Miodowej Groty. Lasem bliska przechadzka do Winnik, gdzie można zwiedzić rządową fabrykę tytoniu. Droga na Czartowską Skałę (patrz: Winniki) prowadzi przez gościniec i tor kolejowy, następnie pięknym liściastym lasem. Ze szczytu Czartowskiej Skały, która dominuje nad całą okolicą Lwowa, ogromnie rozległy widok szczególnie w kierunku północnym.

Miodowa Grota znajduje się w innej stronie zakładu w okolicy Pasiek Łyczakowskich. Składa się ona z dwóch ogromnych komór połączonych ze sobą wąską szyją — dno jest zupełnie równe. Otoczenie groty dzikie i ponure.

Niedaleko Maryówki znajduje się browar Grunda w Lesienicach z restauracyą, ulubione miejsce wycieczkowe Lwowian.

MIKULICZYN

LATOWISKO
STACYA KLIMATYCZNA

WIEŚ w pow. nadwórniańskim, licząca przeszło 4600 mieszk. Sąd, urz. podatk., notar., parafia rk.: Delatyn, gk.: w miejscu. Szkoła 1 kl. mięsz. Poczta, telegraf, st. kol.: w miejscu (linii Stanisławów-Körösmezo).

Położenie piękne, w Beskidzie wschodnim na wysokości 600—850 m. npm. nad Prutem wśród olbrzymich świerkowych lasów. Klimat podalpejski.

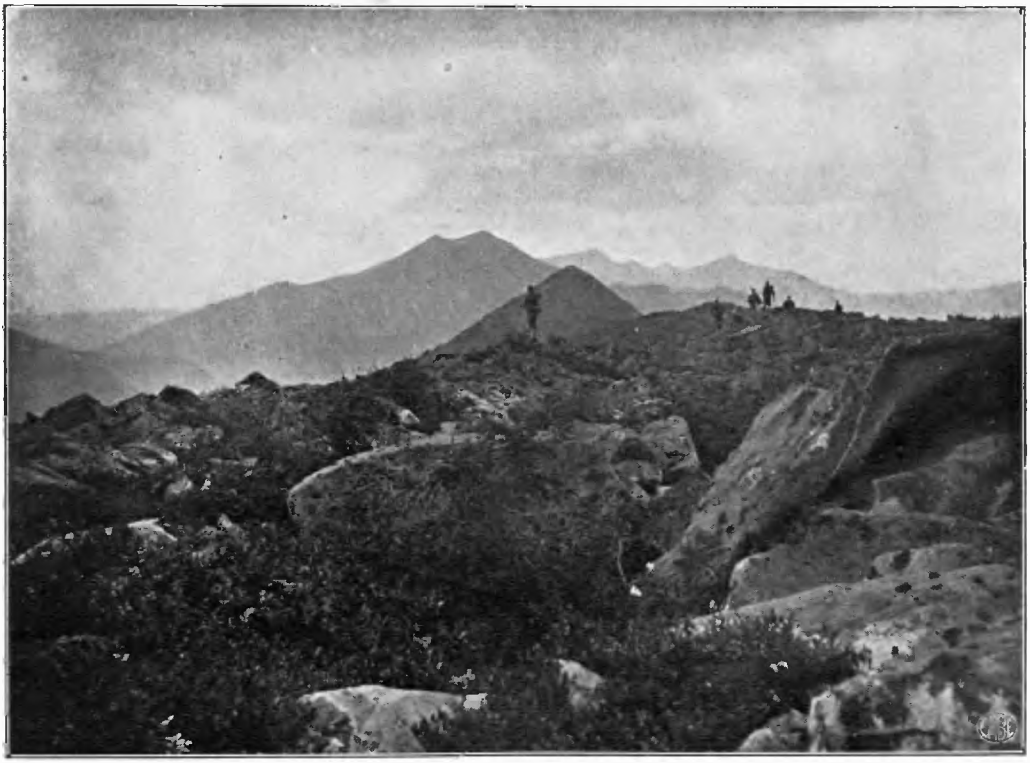
Mieszkania: Mikuliczyn posiada kilkanaście will do wynajęcia, Dom gościnny p. Bauerowej, oprócz tego dużo mieszkań w domach żydowskich i włościańskich, wreszcie 14 pokoi gościnnych przy ochronce SS. Służebniczek. Hoteli brak. Frekwencya roczna przekracza 2000 osób. Znajduje się tu „Schronisko Drukarzy“ o kilkudziesięciu łóżkach; nocleg dla młodzieży kształcącej się 50 hal., dla innych 1 kor.

Aprowizacya na miejscu łatwa, wszelkich środków żywności można dostać. Nadto istnieje tutaj dobra restauracya w Domu Gościnnym p. Anny Bauerowej oraz w Schronisku Drukarzy (całodzienne utrzymanie kor. 2·60).

Lekarska pomoc w miejscu (stale Dr. Głuszkiewicz), w sezonie 2 lekarzy. Letnicy używają orzeźwiających kąpieli rzecznych w Prucie. Kuracya żentyczna.

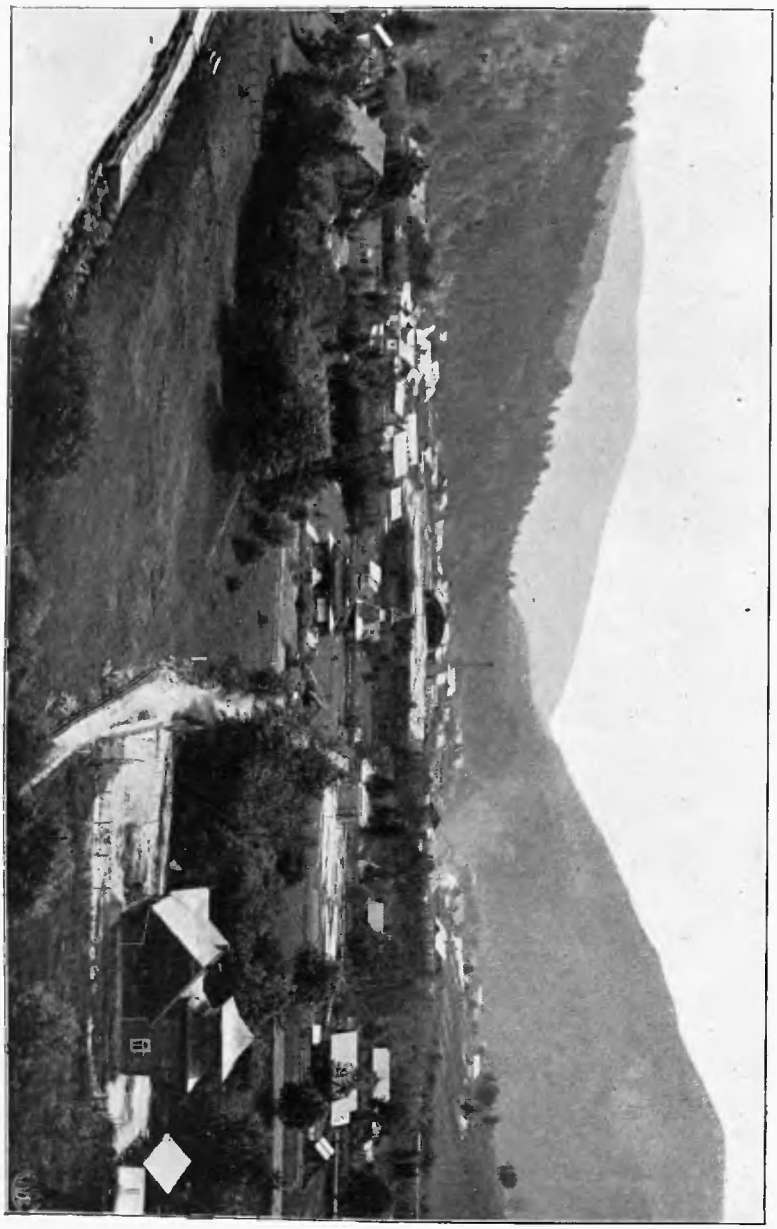

GORGANY: NA GRZBIECIE JAWORNIKA (1467 m).
Z wyc. A. K. T. Fot. Cz. Paschalski.

GORGANY: DOBOSZANKA (1757 m.) Z SYNIAKA (1664 m.).
Z wyc. A. K. T. Fot. Ad. Konopczyński.

Miejscowość nadaje się na całoroczną stacyę klimatyczną. Okolice przepiękne. Odległość: z Krakowa 12 godz., ze Lwowa 5 godz., z Czerniowiec 5 godz., ze Stanisławowa 2 godz. jazdy koleją. O informacye zgłaszać się należy do Zwierzchności gminnej w Mikuliczynie.

Z wyc. A. K. T. OGÓLNY WIDOK MIKULICZYNA. Fot. Cz. Łączkowski.

Wycieczki do wodospadu „Kapliwiec", do Jamny, Jaremcza, Tatarowa; górskie na Jawornik (1467 m.) 5—6 godz., droga bardzo ciężka po głazach i na Chomiak (1544 m.) z przystanku Podleśniów; na szczyt ten prowadzi znakomicie utrzymana ścieżka, która zaczyna się w lesie przy ujściu potoku Żeniec do Prutu za budką kolejową (napis „Na Baranią!"). Blisko szczytu schronisko. (Patrz Tatarów).

Mikuliczyn jest to ogromna gmina huculska, zajmująca obszar od Jamny po Woronienkę na granicy węgierskiej. Jej południową granicę stanowi Czarnohora od Howerli po Szpyci, gdzie zaczyna się terytoryum Żabiego. Idący stąd ku północy dział wód między Prutem a Czeremoszem stanowi granicę między Mikuliczynem a Żabiem; biegnący grzbietem Gorgan dział wód między Prutem a Nadwórniańską Bystrzycą zaś granicę Mikuliczyna od rozsiadłej we wnętrzu Gorgan olbrzymiej wsi Zielonej. Te trzy wsie: Żabie, Mikuliczyn i Zielona zajmują najpiękniejsze i najwyższe części Beskidów Wschodnich, Gorgany i Czarnohorę z górnym biegiem Czeremoszu, Prutu i Bystrzycy, a zamieszkują je ruscy górale, huculi. Kto chce poznać życie huculów, niech nie jedzie do Mikuliczyna, gdzie dzięki kolei i letnikom straciło ono już wiele pierwotnego uroku, ale niech się wybierze do Żabiego — tam jest serce Huculszczyzny.

DOM ZDROWIA DRUKARZY W MIKULICZYNIE.

Centrum gminy Mikuliczyna zajęło obszerną kotlinę nad Prutem u jego spływu z wpadającym doń od poł. wsch. Prutcem; tu znajduje się urząd gminny, cerkiew i stacya kolei „Mikuliczyn". Wszystkie następne przystanki i stacye kolejowe t. j. Podleśniów, Tatarów, Worochta i po części Woronienka leżą na terytoryum gminy Mikuliczyn i stanowią jego przysiółki, nie mające własnej autonomii gminnej.

Mikuliczyn może stanowić wygodny punkt oparcia dla wielu dalszych wycieczek — na szczyty okalające dolinę Prutu, głównie na Jawornik, Chomiak, Syniak i Liszniów — oraz doliną Prutca (prowadzi nią kolejka leśna) i okalającymi go szczytami hen aż po Kosmacz i Słobodę Rungurską. Dla oryentacyi potrzebna mapa sztabu generalnego. Bliższe szczegóły u Hofflauera, „Przewodniku po Czarnohorze i Gorganach" wydanym przez Oddział Czarnohorski T. T. Turyści mogą mieszkać w „Schronisku Drukarzy".

MILIK

ŹRÓDŁA SZCZAWY ŻELAZISTEJ.

WIEŚ w pow. nowosądeckim, licząca 700 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Muszyna, gk.: w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta i telegraf: Muszyna (6 km.). Stac. kol.: Muszyna (6 km.).

We wsi istnieje kilka nieeksploatowanych źródeł żelazistych, zawierających obfitą ilość bezwodnika węglowego.

OKOLICE MUSZYNY W ZIMIE.

Z wyc. K. T. N. Fot. Z. Hetper.

Okolica Muszyny, do której należy i Milik posiada w zimie znakomite tereny narciarskie.

MIZUŃ NOWY

LATOWISKO

WIEŚ w pow. doliniańskim licząca około 150 mieszk. Właścicielem obsz. dworsk. jest Skarb Państwa. Sąd, urz. podat. i notar.: Dolina. Parafia rzk.: Wełdirz, gk.: Mizuń stary. Poczta: Mizuń stary (4 km.). Telegraf i stac. kol.: Wygoda (8 km.).

Latowisko bez urządzeń, mieszkań i jakichkolwiek wygód dla letników, mimo ładne położenie w okolicy górzystej wśród lasów szpilkowych, posiada bardzo słabą frekwencyą (30 osób przez lato). Pomoc lekarska najbliższa w Wełdzirzu. Miejscowość ta położona głęboko w Gorganach w wspaniałem otoczeniu górskiem nadaje się na pierwszorzędną stacyę klimatyczną, mogącą stanowić znakomity punkt oparcia dla turystów, zwiedzających Gorgany Zachodnie.

MIZUŃ STARY

LATOWISKO

WIEŚ w pow. doliniańskim, licząca 4500 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Dolina. Parafia rzk.: Wełdzirz, gk.: w miejscu. Szkoła 4-kl. mięsz. Poczta w miejscu. Telegraf i st. kol.: Wygoda (4 km. — odgałęzienie linii Stryj - Stanisławów).

Położenie ładne w okolicy górskiej w Gorganach, jednak latowisko mało

uczęszczane z powodu braku mieszkań, trudnej aprowizacyi i braku jakichkolwiek wygód, frekwencya nie dochodzi 50 osób przez lato. Najbliższa pomoc lekarska: Wełdzirz (Dr. Jabłonowski).

M N I K Ó W

LATOWISKO

WIEŚ w pow. krakowskim, licząca 1100 mieszk, wł. OO. Kamedułów na Bielanach. Sąd, notar., urząd podat., poczta, telegraf: Liszki (5 km.), parafia: Moranica, st. kol.: Zabierzów lub Mydlniki (11 km.). Droga dojazdowa dobra.

Położenie piękne wśród pagórkowatej, lesistej okolicy, posiadającej liczne malownicze wapienne skały; przez wieś przepływa potok Zalaska. Z powodu swego położenia jest to ulubione miejsce krakowskich malarzy. Z Krakowa można też dojechać wprost gościńcem przez Bielany i Liszki (16 km.).

Mieszkania: Kilka domków specyalnie dla letników budowanych — część letników mieści się w schludnych chatach włościańskich.

Aprowizacya łatwa na miejscu i w pobliskich Liszkach. Lekarska pomoc najbliższa w Liszkach (Dr. Łazowski).

Przechadzki i wycieczki bardzo ładne po najbliższej okolicy, oraz dalsze do opactwa w Tyńcu, na Bielany, do Czerny, Krzeszowic, ruin w Tenczynku i Lipowem.

SKAŁY W MNIKOWIE.
Fot. Dr. Z. Klemensiewicz.

M O R S Z Y N

ZAKŁAD ZDROJOWO-KĄPIELOWY

WIEŚ w pow. stryjskim, licząca 500 mieszk. Obsz. dw., na którym znajdują się źródła mineralne, należy do Towarzystwa lekarzy galicyjskich (Fundacya Stillerów). Sąd, urz. podat. i notar.: Stryj. Parafia rzk.: Bolechów (w miejscu kaplica zakładowa), gk.: Dołhe. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta, telegraf, stac. kol.: w miejscu (linii Stryj-Stanisławów).

Położenie malownicze i zaciszne, 320 m. npm. wśród rozległych lasów szpilkowych.

Lecznicze środki: Głównymi środkami leczniczymi Morszyna są źródła gorżkie, jedyne w naszym kraju (Bonifacego i Magdaleny), o znacznej zawartości siarkanu i chlorku sodowego. Oprócz tego znajdują się tu źródla solankowe i doskonała borowina. Źródła używane są do picia i do kąpieli.

Urządzenia: Zakład posiada niedawno wystawione łazienki, w których wydaje się kąpiele słone, gazowe sztuczne i borowinowe. Oprócz tego stosuje się tu zabiegi wodoleczniczne, kąpiele z gorącego powietrza (Polano), masaż, elektryzacyę. Wodociągi.

Wskazania lecznicze: Choroby serca i naczyń, przewodu pokarmowego, wątroby, kobiece, układu nerwowego, zboczenia w przemianie materyi, dna, reumatyzm, rekonwalescencya po ciężkich chorobach, zołzy i krzywica.

Mieszkania do wynajęcia w domu zdrojowym i willach zakładowych, a także u okolicznych włościan we wsi. Pokój w zakładzie od 3—4 kor. dziennie. Frekwencya 700 osób.

Aprowizacya łatwa i zupełna. W domu zdrojowym restauracya zakładowa pozostająca pod nadzorem i kierunkiem lekarza. Całodzienne utrzymanie 4 kor. — We wsi istnieje druga restauracya (żydowska).

Lekarz zakładowy: Dr. Podhorodecki (od r. 1912).

Sezon zdrojowy od 1. czerwca do 30. sierpnia.

Sprawa sprzedaży Morszyna obecnie w toku.

ŁAZIENKI W MORSZYNIE.

Skład wody. Zdrój Bonifacego: woda gorżka nie ustępująca w niczem gorżkim wodom węgierskim i czeskim.

Woda gorżka ze zdroju Bonifacego zawiera według rozbioru Prof. Dra Radziszewskiego w litrze wody:

Siarkanu sodowego	28·41614	gr.
„ potasowego	5·90005	„
„ magnowego	6·08130	„
„ wapniowego	1·08442	„
Chlorku sodowego	12·29766	„
„ potasowego	5·76719	„
„ magnowego	10·18274	„
Bromku magnowego	0·00454	„
Krzemianu sodowego	0·51445	„
Ciał organicznych	0·06586	„
Związków żelaza i litu	ślady	

Porównanie jej z wodami gorżkiemi obcemi:

Składniki	Friedrichshall	Kissingen Bitterquelle	Mergenthelm	Morszyn
Chlorek sodu	7·956	7·95	16·138	12·297
„ potasu	—	—	—	5·767
„ magnu	3·939	—	—	10·132
Siarkan sodu	6·056	6·05	6·676	28·460
„ potasu	0·198	—	—	5·900
„ magnu	5·150	5·4	5·437	6·081
„ wapnia	1·346	—	1·330	1·084
Suma składników w litr. wody	25·294	25·29	31·157	70·287

Morszyńska sól gorżka do zażywania zawierająca wszelkie składniki soli karlsbadzkiej:

zawiera w 1000 gr.:

Siarkanu sodowego	745·31	gr.
„ potasowego	6·62	„
„ magnowego	12·11	„
Chlorku sodowego	230·58	„
Wody krystalizacyjnej	5·38	„

Morszyńska sól bromowa do kąpieli

zawiera w 1000 gr.:

Siarkanu sodowego	222·783	gr.
„ potasowego	19·411	„
„ magnowego	74·963	„
„ wapniowego	20·286	„
Chlorku sodowego	271·527	„
„ potasowego	23·095	„
„ magnowego	196·622	„
„ litowego	0·834	„
Bromku magnowego	33·054	„
Fosforanu żelazowego	7·506	„
Glinu	7·019	„
Ciał organicznych	5·401	„
Wody krystalizacyjnej	117·499	„

ALEJA MODRZEWIOWA W PARKU MORSZYŃSKIM.

Wycieczki: W pobliżu Morszyna piękne przechadzki po olbrzymich lasach. Dalsze wycieczki do Bolechowa, gdzie znajdują się saliny. Do Hoszowa z piękną cerkwią, do komór skalnych w Rozhurczu nad Stryjem (wprost przez góry 15 km.) oraz przez Bolechów do słynnych skał w Bubniszczach.

MRZYGŁÓD

LATOWISKO

MIASTECZKO w pow. Sanockim, liczące 700 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Sanok. Parafia rzk.: w miejscu, gk.: Hłomcza. Szkoła 3-kl. mięsz. Poczta w miejscu. Telegraf: Dydnia (14 km.). Najbliższa st. kol. Załuż (12·5 km.) linii Sambor-Sanok (dojazd złą drogą) albo Sanok (19 km.), gdzie zawsze dorożki na dworcu, dojazd drogą doskonałą.

Położenie ładne nad Sanem, wśród górzystej okolicy, w pobliżu rozległych lasów przeważnie szpilkowych. Powietrze czyste.

Mieszkań i urządzeń specyalnych dla letników brak. Przebywający tu przez lato mieszkają u miejscowych mieszczan. Frekwencya około 60 osób przez lato.

Aprowizacya na miejscu łatwa, w miejscu jatki z mięsem i sklepy z wiktuałami, piekarnia, nabiału, jarzyn i drobiu dostarcza ludność okoliczna.

Lekarz okręgowy w miejscu, utrzymujący aptekę domową. Letnicy używają doskonałych kąpieli rzecznych w Sanie.

MSZANA DOLNA

LATOWISKO

MIASTECZKO w pow. limanowskim, liczące 3000 mieszk. Sąd, urz. podatk., notar., parafia rzk.: w miejscu. Szkoła 4-kl. mięsz. Poczta, telegraf i stac. kol. w miejscu.

Położenie bardzo ładne, w dużej kotlinie, na wzniesieniu 400 m. npm. nad rzeką Rabą i wpływającymi do niej potokami górskimi. Miasteczko otoczone ze wszystkich stron górami, osłonięte jest od wiatrów, szczególnie północnych i zachodnich. Dokoła dużo szpilkowych lasów. Doskonałe tereny narciarskie.

Mieszkania schludne i czyste, do otrzymania łatwe, gospodarze tutejsi odstępują w całości własne domki letnikom, sami mieszkając przez lato w budynkach ubocznych. Frekwencya letników dochodzi 350 osób przez sezon.

Aprowizacya bardzo łatwa. W miejscu są 3 restauracye, sklepy z wiktuałami, można także stołować się prywatnie.

Lekarze (Dr. Czapliński i Dr. Herzig) tudzież apteka w miejscu. Letnicy używają znakomitych kąpieli rzecznych w Rabie i górskich potokach.

MUCHARZ

LATOWISKO

WIEŚ w pow. wadowickim, licząca około 900 mieszk. Sąd, urz. podat. i notar.: w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta w miejscu. Telegraf i st. kol.: Skawce (4 km.).

Położenie ładne w okolicy górzystej, w pobliżu lasów szpilkowych. Miejscowość posiada wszelkie warunki rozwoju i mogłaby przy dokładzie kapitału i pracy stać się łatwo uzdrowiskiem i stacyą klimatyczną.

Mieszkań osobnych dla letników brak, wynajmuje się skromne pokoje u miejscowej ludności. Frekwencya letników około 80 osób przez lato.

Aprowizacya na miejscu wystarczająca.

Lekarska pomoc najbliższa w Wadowicach (5 lekarzy, szpital powsz. i apteka).

MUSZYNA

LATOWISKO — ŹRÓDŁA SZCZAWY ŻELAZISTEJ.

MIASTECZKO w pow. nowosądeckim, blisko Krynicy 11 km., liczące 3600 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: w miejscu, gk.: Powroźnik. Szkoła 4-kl. mięsz. Poczta, telegraf, st. kol.: w miejscu (linii Tarnów-Orłów).

Położenie ładne, wśród rozległych lasów nad rzeką Popradem; nad miasteczkiem ruiny zamku z 12 wieku.

Mieszkań dosyć, zarówno u mieszkańców tutejszych, jakoteż i w willach specyalnie dla letników budowanych. Frekwencya wzrasta stale i dochodzi obecnie cyfry 450 osób przez lato.

Aprowizacya zupełna na miejscu. Restauracya kolejowa i 2 restauracye w mieście, nadto kilka sklepów z wiktuałami zaspakajają wszelkie potrzeby letników.

Lekarska pomoc w miejscu (Dr. Szostkiewicz i Mściwojewski) jak również i apteka. Nad Popradem zbudowane dobre łazienki ułatwiają kąpiele w rzece.

Źródła. Muszyna posiada 5 źródeł mineralnych, 2 na gruncie gminnym, 2 prywatnych właścicieli, wreszcie 1 należące do Funduszu religijnego. Źródła te, z wyjątkiem prywatnego źródła Westreicha, dotychczas chemicznie niebadane, są szczawami żelazistemi, zbliżającemi się swym składem prawdopodobnie do wód krynickich.

Spacery na okoliczne góry — specyalnie turystom zalecenia godne, roztaczają się bowiem z nich wspaniałe widoki na północno-wschodnie szczyty Tatr i pobliskie Węgry. Również znakomicie nadaje się teren tamtejszy dla sportów zimowych (narty, saneczki, łyżwy).

Gmina tamtejsza krząta się bardzo energicznie około podniesienia miejscowości, robi kroki celem skanalizowania śródmieścia, zaprowadzenia wodociągów, urządzenia spacerów dla gości na zalesionej górze zamkowej, zwanej „Basztą". Obok tego zamierza miejscowe koło T. S. L. zalesić plac gminny przy źródle mineralnem „Grunwald". Również krząta się zarząd gminy muszyńskiej około budowy mostu na Popradzie, celem połączenia z śródmieściem przepięknej dzielnicy „Zawodzie", leżącej za rzeką, około rozszerzenia łazienek na Popradzie, racyonalnego ujęcia źródeł mineralnych i przemiany latowiska w zdrojowisko. W razie przeprowadzenia zamierzonych inwestycyi, Muszyna posiadająca doskonałe warunki klimatyczne, może stać się nie tylko zakładem leczniczym, ale również całoroczną stacyą klimatyczną.

OGÓLNY WIDOK MUSZYNY Z ZAMKU.

Wycieczki koleją do Krynicy i Żegiestowa, koło vo do Lubowni na Spiżu, Szczawnicy i w Pieniny.

ZAMKOWA GÓRA W MUSZYNIE NAD POPRADEM.

MYŚLENICE

LATOWISKO

MIASTO powiatowe, liczące 2600 mieszk. Urzędy, gimnazyum, szkoły ludowe, poczta i telegraf w miejscu. Stacye kol.: Wieliczka (25 km.), Mszana dolna i Kalwarya. Między Myślenicami a Krakowem kursuje 2 razy dziennie omnibus automobilowy.

Położenie: Miasto leży nad rzeką Rabą na wzniesieniu 314 m. npm. w zdrowej podgórskiej okolicy, otoczone lasami świerkowymi, osłonięte od wiatrów, klimat bardzo łagodny.

RZEKA RABA POD MYŚLENICAMI.

Mieszkania: Oprócz mieszkań podnajmywanych od tutejszych mieszkańców, tudzież w gminach sąsiednich Dolna Wieś i Górna Wieś, znajduje się pod lasem na t. zw. „Zarabiu“ kilka will, specyalnie dla letników wybudowanych. Za mieszkanie płaci się zależnie od wielkości 80—160 kor. za sezon. Frekwencya letników dochodzi 500 osób przez lato.

Aprowizacya zupełnie wystarczająca.

W mieście dobra restauracya, oraz sklepy wszelkiego rodzaju. Targi co 2 tygodnie.

Urządzenia: Miasto posiada wodociągi i oświetlenie lampami systemu „Lux“, w projekcie zakład wodoleczniczy.

Lekarska pomoc (3 lekarzy) i apteka w miejscu. Letnicy korzystają z doskonałych rzecznych kąpieli w Rabie.

Tuż pod miasteczkiem leżą wsie „Wieś Dolna“ i „Wieś Górna“, gdzie letnicy również znajdują pomieszczenie i chętnie przebywają w lecie.

MYŚLENICE W ZIMIE.

NASIECZNE
LATOWISKO

WIEŚ w pow. liskim, licząca 300 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Lutowiska. Parafia rzk.: Polana, gk.: Caryńskie. Poczta i telegraf: Dwernik ($4^1/_2$ km.). St. kol.: Ustrzyki (35 km.) linii Sambor-Nowy Zagórz. Ze stacyi prowadzi dobra droga powiatowa do latowiska.

WILLA POD „UKLEJNĄ“ W MYŚLENICACH.

Położenie wśród gór na wzniesieniu 620 m. npm. w okolicy dzikiej i romantyczej w otoczeniu bukowych lasów, co daje sposobność do polowań i pięknych wycieczek.

Mieszkania: Na miejscowej leśniczówce są do wynajęcia pokoje dla letników. Frekwencya dotychczasowa minimalna, mimo że miejscowość znakomicie się nadaje na latowisko dla osób zdrowych i turystów.

Lekarska pomoc najbliższa w Lutowiskach (15 km. Dr. A. Rawski) gdzie również i apteka.

NIEMIRÓW
ZAKŁAD ZDROJOWO-KĄPIELOWY

MIASTO w pow. rawskim, liczące 3000 mieszk. Obsz. dworski, na którego terenie leżą źródła mineralne, jest własnością hr. Karola Kruzensterna. Sąd, urz. podatk., notar., parafie rk. i gk.: w miejscu. Szkoła 2 kl. mięsz. Poczta, telegraf w miejscu. Stacye kol.: Horyniec (11 km. — linii Jarosław-Sokal), Jaworów (17 km. — linii Lwów-Jaworów, dobry dojazd) i Rawa ruska (21 km. — linii Lwów-Bełzec, dojazd doskonałym gościńcem).

Zakład kąpielowy założony w r. 1814 miał swoje świetne czasy około r. 1830. Potem podupadł, dopiero od czasu poprawienia się stosunków komunikacyjnych (budowy

linii kolejowych) zaczął się szybko podnosić, dzięki zabiegom i niespożytej energii i pracy obecnego właściciela.

W r. 1906 ujęto w cementowe cembrowiny 3 źródła „Maryę“, „Annę“ i „Bronisławę“ a wodę poddano chemicznemu rozbiorowi, którego dokonał profesor chemii uniwersytetu lwowskiego, Dr. Bronisław Radziszewski. Odrestaurowano gruntownie dawniejsze domy, przeznaczając je dla uboższych gości i szybko zaczęły powstawać nowe, zastosowane do obecnych wymagań, najpierw więc wille „pod dębem“ i „pod szyszką“. W r. 1907 zbudowano nowy zakład kąpielowy na 21 wanien; I. kl. ma wanny emaliowane, II. kl. ma wanny metalowe lakierowane, III. kl. wreszcie ma wanny drewniane. Z oddaniem do użytku takich łazienek, wzrosła od razu znacznie frekwencya. To też w r. 1908 przybyła willa „Dewajtis“, zaopatrzona w wodociągi i kanalizacyę, a obejmująca prócz restauracyi z werandą i czytelni, 30 pokoi o różnych rozmiarach.

WJAZD DO ZAKŁADU W NIEMIROWIE.

Położenie zakładu i stosunki hygieniczno-klimatyczne. Gdyby zakład kąpielowy w Niemirowie nawet nie rozporządzał mineralnymi źródłami i ich własnością leczniczą, to już przez swoje naturalne warunki, t. j. suche położenie i zdrowe powietrze stanowi on miłe i przyciągające miejsce letniego pobytu i wypoczynku. Zakład sam t. zw. „Łazienki“ oddalony od miasteczka o 2 km., leży wśród wieńca szpilkowych lasów, o 2000 mg. obszaru, poprzecinanych szerokimi, suchymi liniami, po których można wygodnie spacerować; takim parkiem nie każdy zakład poszczycić się może, a zabezpiecza on całkiem powietrze od kurzu i napawa go zdrową, balsamiczną wonią. Przed zakładem rozciąga się piękna 100-morgowa łąka i zielenią swą, a ożywieniem w czasie sianokosów, dodaje niemało uroku całej miejscowości, potok który ją przeżyna, dostarczyć może zwyczajnych kąpieli. W kilkunastumorgowym ogrodzie zakładowym urządzone są różne gry jakoto: tennis, kręgielnia, krokiet, przyrządy gimnastyczne i t. p. W miejscowości „Ruda“ o 2 km. odległej jest staw, z czółnami do użytku gości, niebrak też bliższych i dalszych spacerów w malowniczej okolicy. Na 3 km. na wschód od Niemirowa ciągnie się pasmo wzgórz „Roztocze“ (380 m. npm.), które stanowi drugorzędny dział wodny między Bugiem a Sanem. Obfituje ono w malownicze położenie i rozległe widoki, zwiedzić można ruiny dawnego zamczyska i usłyszeć romantyczne podania. Dalej już trochę Jaworów, ongi siedziba króla Jana, wreszcie Żółkiew ze zamkiem Sobieskiego, pięknym kościołem i zabytkami po Stanisławie Żółkiewskim.

Mieszkania: Oprócz domu zdrojowego, posiada zakład 10 will, dobrze urządzonych, z pościelą do wynajęcia, rozrzuconych w parku i lesie, a nadto wybudował Związek urzędników ze Lwowa 2 duże domy dla swoich członków. Ceny pokoju w zakładzie wynoszą 1—3 kor. dziennie. Frekwencya około 700 osób przez sezon.

Aprowizacya zupełnie łatwa i wystarczająca. Istnieją tu dwie restauracye i kilka sklepów spożywczych. Całodzienne utrzymanie w restauracyi zakładowej można mieć za cenę już od 2 kor.

Lecznicze środki: Zdrojowisko posiada 3 źródła (Maryi, Anny i Bronisławy) wody siarczano-solno-alkalicznej, ujęte w cementową cembrzynę. Wód tych używa się

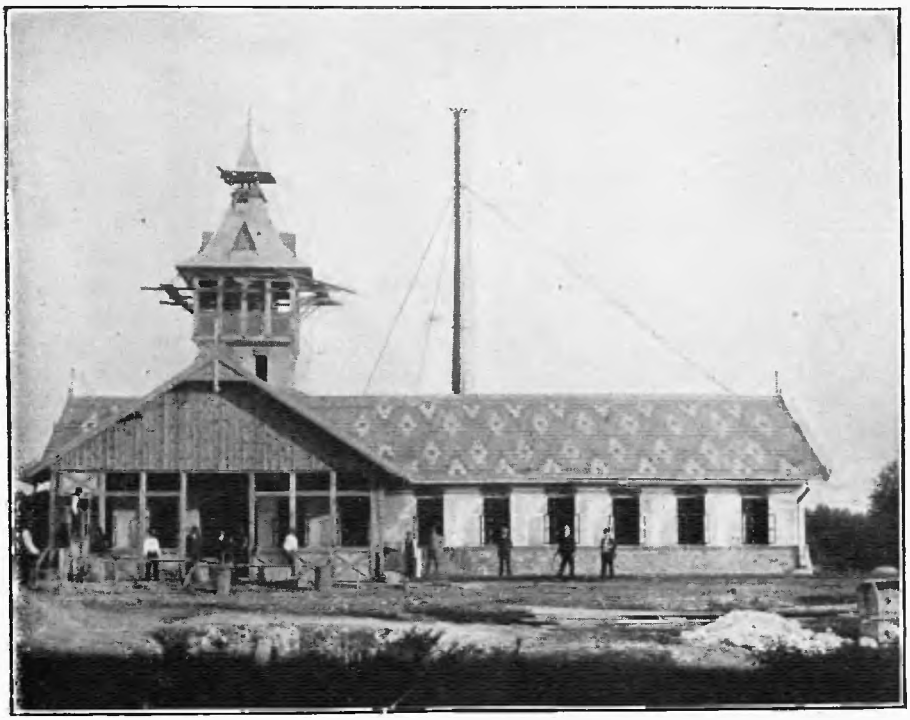
do kąpieli i wziewań. Oprócz tego posiada zakład bogate pokłady przepysznej borowiny.

Skład wody.

Rozbiór chemiczny źródeł wykonany w r. 1906 przez Prof. Dr. Br. Radziszewskiego i asystenta K. Klinga wykazuje następujące składniki:

w 1 litrze wody znaleziono (w gramach):

Siarkowodoru całkow.	0·06155
„ związan.	0·02928
„ wolnego	0·03227
Bezwodnika węgl. całkow.	0·43170
„ „ związan.	0·15250
Zawiesiny	0·04850
Ciał organicznych	0·09400
Kwasu siarkowego	1·14251
Chloru	0·06723
Kwasu azotowego	0·00241
Amoniaku	0·00375
Kwasu krzemowego	0·03562
„ fosforowego	0·00040
Żelaza	0·00520
Glinu	0·00460
Manganu	ślad
Wapnia	0·57240
Strontu	0·00668
Magnezu	0·00432
Potasu	0·01029
Sodu	0·04553

ŁAZIENKI W NIEMIROWIE.

Urządzenia. Łazienki mineralne i borowinowe centralnie ogrzewane. Dawniej istniało kabin kąpielowych 21, od r. 1912 znacznie ich liczbę zwiększono. Urządzenie łazienek odpowiada najnowszym wymogom. Hermetyczna ogrzewalnia wody siarczanej. Zakład wodoleczniczy. Urządzenia dla kąpieli słonecznych, piaskowych dla dzieci i rzecznych. Wziewalnia. Urządzenia dla naparzania gorącem powietrzem i parą wody siarczanej. Elektryzacya. Massage. W domu zdrojowym obszerna sala balowa. Chodniki wzdłuż ulic w zakładzie i dróg w parku.

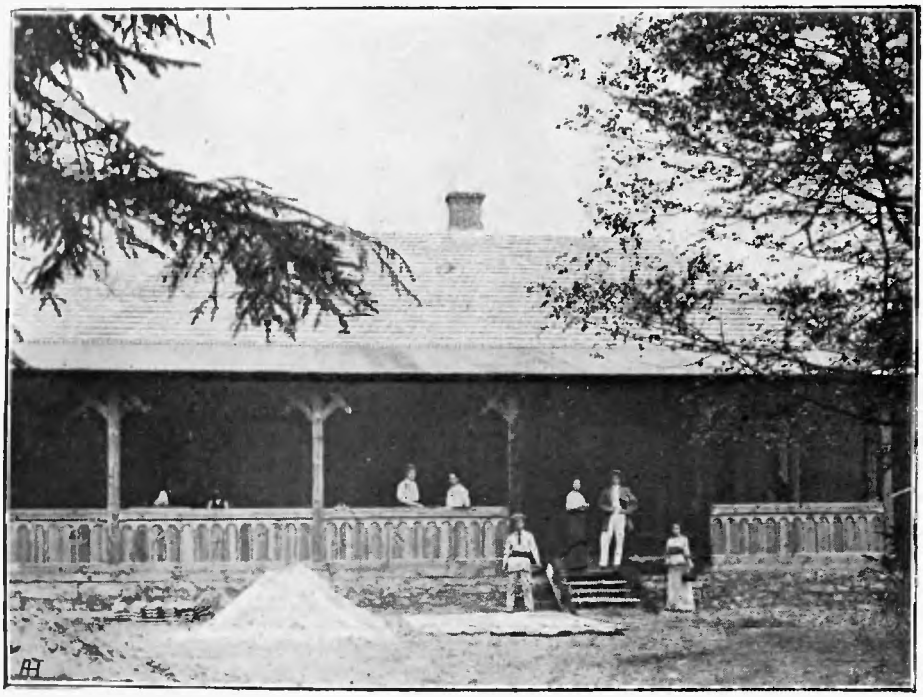
Kąpiele wydaje się od 6-tej rano do 8-mej wieczór.

W sezonie I-ym i III-cim kosztuje klasa I. 2·00 K, II. 1·20 K, III. 0·80 K, w sezonie II. głównym kosztuje klasa I. 2·00 K, II. 1·50 K, III. 1 K. Sezon I-szy trwa od 15. maja do 1. lipca, II-gi od 1. lipca do 1. września, III. od 1—30. września.

Wskazania. Reumatyzm, artrytyzm, zołzy, przymiot, chor. skórne, kobiece i nerwów.

Lekarz zakładowy Dr. B. Pawluk. Apteka stała w mieście.

Sezon kąpielowy od 15. maja do końca września. Taksy zdrojowej niema.

DOM ZDROJOWY W NIEMIROWIE.

Zakład kąpielowy nie posiada wprawdzie dotąd ani zdrojowej orkiestry ani stałego teatru; lecz dla rozrywki kuracyuszy bywają tu co niedzieli i święta urządzane wycieczki, festyny i przedstawienia amatorskie, w których bierze udział całe sąsiedztwo.

Kto zatem chce uciec od gwaru wielkomiejskiego, a oddać się swobodnie wiejskim rozrywkom i wczasom, pokrzepić ciało naturalnem bogactwem przyrody, dla tego będzie Niemirów pożądanem miejscem letniego pobytu.

Klimatyczne położenie, urządzenie łazienek i pomieszkań, własności lecznicze źródeł świadczą, że zakład kąpielowy w Niemirowie ma jaknajlepsze warunki rozwoju. Pomimo zaniedbania w przeszłych latach nigdy on zupełnie nie upadł, uczęszczany przynajmniej przez ludność uboższą. Gdy zaś obecnie urządzeniami swymi odpowiada wszelkim nowoczesnym wymaganiom, spodziewać się należy, że i zamożniejsze warstwy inteligencyi zwrócą na niego uwagę, zwłaszcza, że należy on przytem do najtańszych zdrojowisk w kraju.

Prospekty drukowane, ilustrowane wysyła Zarząd Zakładu.

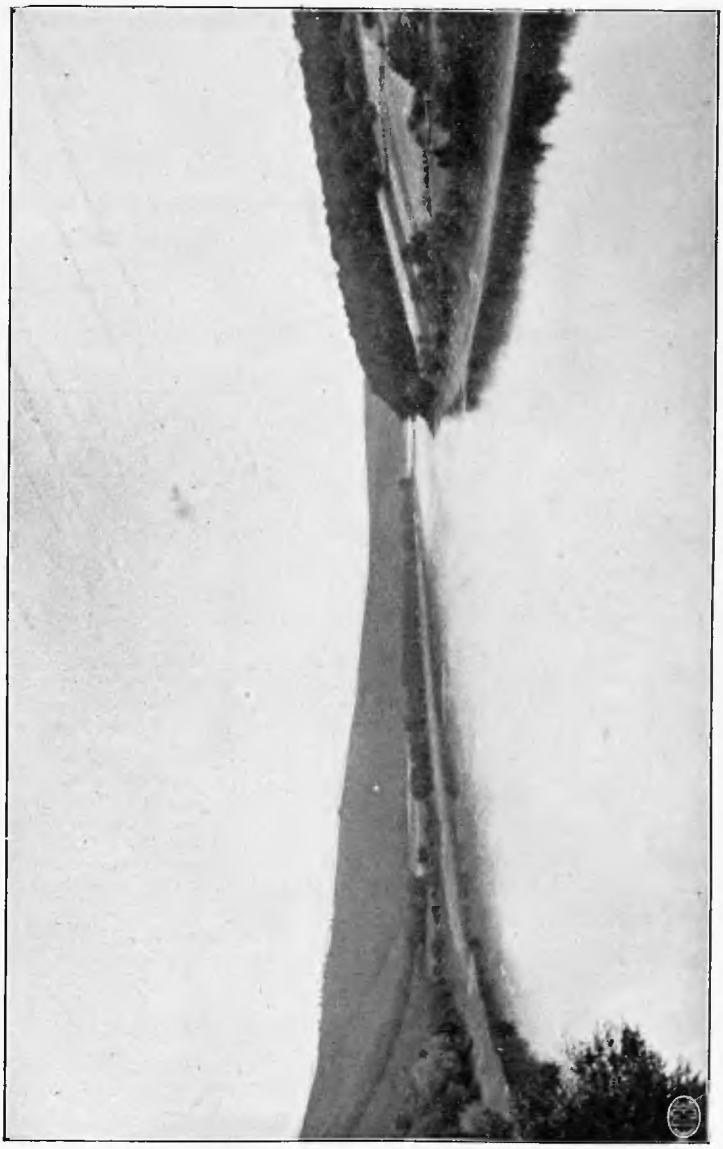
NIŻNIÓW

LATOWISKO
STACYA TURYSTYCZNA

MIASTECZKO w pow. tłumackim, liczące ponad 5000 mieszk. Sąd, urz. podat. i notar.: Tłumacz. Parafie rk. i gk. w miejscu. Szkoła 4 kl. mięsz., szkoła koszykarska. Poczta, telegraf i st. kol.: w miejscu (linia kol.: Stanisławów-Czortków).

Położenie: nad rzeką Dniestrem (3 km.), aprowizacya na miejscu wystarczająca, mieszkań i urządzeń dla letników brak, odnajmuje się skromne pokoiki u miejscowej ludności. Frekwencya roczna dochodzi zaledwie 50 letników.

Lekarz (Dr. Laskiewicz) i apteka w miejscu. Główną atrakcyą latowiska jest możność doskonałych kąpieli rzecznych w Dniestrze, oraz przejażdżki łodzią. Pod Niżniowem w Bukownie zaczyna się właściwy jar Dniestru z wysokimi, stromymi brzegami; za Niżniowem zaś robi Dniestr szereg ogromnych zakrętów, kończących się pod Uścieczkiem. Największy z tych zakrętów zaczyna się pod Woziłowem; Dniestr zwraca się tu na południe, potem na zachód pod Monastyrem, znowu na południe, od Łuki na północ, a przepłynąwszy pod ruinami zamku w Rakowcu i Uniżem, wraca pod Woziłów; zrobiwszy 28 km. oddala się tylko o niespełna kilometr od swego dawnego koryta. Brzegi Dniestru bardzo wysokie, są przeważnie zaleśnione; z położonych na górze wsi śliczny widok na leżące w dole na przeciwległym brzegu rzeki wioski, pola i lasy, a przedewszystkiem na wygiętą, szeroką wstęgę Dniestru. Obok Miodoborów i jaru Zbrucza pod Kręciłowem, tworzy jar Dniestr na granicy powiatu buczackiego, horodeńskiego i zaleszczyckiego, oraz dolne części jarów Złotej Lipy, Strypy i Seretu, naj-

DNIESTR POD MONASTYREM.

Fot. D. Połątkiewicz.

Z wyc. A. K. T.

pięknejszą okolicę Podola. Leżą tu też liczne i duże ruiny zamków: Rakowiec, Jazłowiec, pałac w Czerwonogrodzie i inne.

PAŁAC W CZERWONOGRODZIE.

DNIESTR W BUKOWNIE.

Z wyc. A. K. T. Fot. T. Antoniewicz.

Najpiękniejsze miejscowości w jarze Dniestru są: Bukowna przed Niżniowem, a za Niżniowem Horyhlady, Odaje, Kośmierzyn, Snowidów (widać stąd Dniestr na dwie strony), Łuka, Monastyr, Hubin, Beremiany przy ujściu Strypy, Chmielowa, a wreszcie Uścieczko. Za Uścieczkiem jar Dniestru przybiera inny charakter: patrz Zaleszczyki.

NOWOSIELCE SZLACHECKIE
KOŁO ŻURAWNA
ZAKŁAD KĄPIELOWY

WIEŚ w pow. bóbreckim, licząca 1100 mieszk. Sąd, urz. podat. i notar., parafia rk: Chodorów. W miejscu kaplica łac. i parafia gk. Szkoła 2 kl. mięsz. Poczta w miejscu. Telegraf i st. kol.: Żurawno-Nowosielce (3 km.) linii Lwów-Czerniowce.

Położenie. Zakład kąpielowy leży w oddaleniu 3 km. od stacyi kolejowej; między miastami Chodorów, Żurawno, Bukaczowce i Rohatyn. Dojazd do Nowosielec od tych miast jest bardzo dobry.

Mieszkania. Zakład rozporządza kilku zabudowaniami, w których pomieszczenie łatwo znaleźć może kilkadziesiąt osób. Frekwencya dochodzi 300 osób.

DOMY ZAKŁADOWE W NOWOSIELCACH.

Aprowizacya na miejscu łatwa, w zakładzie istnieje restauracya, we wsi 4 sklepy spożywcze, nabiału, jarzyn i jaj dostarczają tamtejsi mieszkańcy, mięso dowozi się z pobliskiego Chodorowa.

Lecznicze środki: Na obszarze gminnym znajdują się wody siarczane, prawdopodobnie nie źródlanego pochodzenia, lecz przedostały się do istniejących dwu studzien z rozległych obszarów torfowych, w okolicy się znajdujących, wskutek ich wyschnięcia. Wskutek długotrwałego procesu gnicia owych roślinnych szczątków wytworzyły się wody, zawierające znaczne ilości wolnego siarkowodoru. Badania chemiczne wód ze studzien „Wereszcze“ i i., wykazały w nich nadto znaczne ilości siarkanu wapniowego, tudzież zawartość magnu i żelaza. Wód tych używa się do kąpieli leczniczych. Obok tego posiadają jeszcze Nowosielce borowinę, a właściwie szlam błotny, o woni wybitnie siarkowodorowej, zawierający znaczne ilości żelaza i substancyi organicznych.

Urządzenia. Lecznicze własności wód i borowiny (mułu) znane były od dawna i używane przez miejscową i okoliczną ludność w celach leczniczych. Własności te wykorzystał miejscowy przedsiębiorca i zbudował w r. 1910 łazienki o 12 skromnie urządzonych kabinach kąpielowych, w których wydaje się w ciągu lata kąpiele siarczane

i borowinowe. W pobliżu łazienek powstały domy mieszkalne dla kuracyuszów, restauracya i 3 morgowy park.

Lekarze: Dr. Gozdecki i Roth z pobliskiego Żurawna udzielają pomocy lekarskiej. W Żurawnie stała apteka.

OCHOTNICA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. nowotarskim, licząca 5000 mieszk. Sąd, urz. podatk., notar: Krościenko n/D. Parafia rk.: Tylmanowa. Poczta w miejscu. Telegraf: Łącko (13 km.). St. kol.: Stary Sącz.

Letnisko położone pięknie, wśród okolicy górzystej i rozległych szpilkowych lasów — bez urządzeń i mieszkań dla letników, posiada doskonałe górskie powietrze, na które zjeżdżają tu co roku nieliczni letnicy, mieszczący się w chatach góralskich, czystych, ale prymitywnie urządzonych. Aprowizacya dość trudna, pomoc lekarska i apteka w Krościenku n/D (Dr. Hamerschlag).

ODRZYKOŃ

LATOWISKO

WIEŚ w pow. krośnieńskim, licząca 2600 mieszk. Właściciel obsz. dworsk.: Stanisław Starowieyski. Sąd, urz. podat., notar., st. kol.: Krosno (6 km.) — poczta i kościół w miejscu.

Położenie: Letnicy zamieszkują chaty położone w przysiółku „Podzamcze“ u stóp ruin potężnego zamczyska Oświęcimów. Jest on wznieciony na wzgórzu dominującem nad całą okolicą, z widokiem na Krosno, Korczynę, Rymanów, Iwonicz, Dukielskie i Jasielskie góry; w jego bezpośredniem sąsiedztwie

ZAMEK W ODRZYKONIU.

duże lasy szpilkowe i prześliczne skały t. zw. „Prządki“, do których przywiązano mnóstwo legend. Szczególnie chętnie bawią tu malarze dla studyów krajobrazowych. Frekwencya kilkanaście osób rocznie; prócz tego zwiedza ruiny kilka tysięcy turystów.

Mieszkania, aprowizacya. Czyste pokoje można odnająć na Podzamczu w chatach chłopskich; produkty wiejskie dostać można w miejscu, inne w Korczynie (4 km.) lub Krośnie (6 km.).

Pomoc lekarska w Krośnie i Korczynie (Dr. Przysłupski) — apteka w Krośnie.

Uwaga: Zamek Odrzykoński opisał bardzo ładnie Goszczyński w „Królu Zamczyska“. W ostatnich latach staraniem miejscowych włościan postawiono wśród ruin pomnik Kościuszki. Dozorca zamku mieszka w najbliższej chacie u jego podnóża — przechowuje on tu księgi pamiątkowe z podpisami zwiedzających.

OKOPY św. TRÓJCY

MIEJSCE DLA KURACYI OWOCOW. I CIEPŁA STACYA KLIMATYCZNA.

MIASTECZKO z wsią Kozaczówka w pow. borszczowskim, liczące 750 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Mielnica, gk.: Boryszkowce. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta i telegraf: Kozaczówka (1/2 km.). St. kol.: Iwanie puste (25 km.) linii Wygnanka-Iwanie puste.

Położenie ładne u spływu Dniestru i Zbrucza, o bardzo łagodnym i niestosunkowo ciepłym klimacie. Doskonałe kąpiele rzeczne.

Mieszkań brak, wynajmuje się je w chatach włościańskich. Frekwencya letników wynosi około 100 osób przyjeżdżających tu głównie z Żwańca, Chocimia i Kamieńca Pod. Kąpiele w Dniestrze i kuracya morelowa i winogronowa od lipca do września.

Aprowizacya na miejscu wystarczająca.

Lekarska pomoc najbliższa w Mielnicy (Dr. Bilwin i Dr. Silberstein), tamże apteka.

Właścicielem tutejszych ogromnych sadów jest poczmistrz p. Stanisław Niemczewski, do którego zwracać się należy po wszelkie informacye.

WINNICA W OKOPACH ŚW. TRÓJCY.

Miejscowość wsławiona przez Krasińskiego w Nieboskiej Komedyi (przebywał on czas dłuższy w pobliskich Hawryłowcach) stanowi klucz do wycieczek na Podole Rosyjskie. Komora rosyjska oddalona o 1 km w Issakowcach; 3 km za granicą Żwaniec (resztki polskich szańców), 5 km Chocim z wspaniałą ruiną tureckiego zamku i meczetu, 21 km Kamieniec podolski z mnóstwem zabytków historycznych i architektonicznych. W samych okopach istnieją dwa długie wały i dwie stare murowane bramy wjazdowe (lwowska i kamionecka). W okolicy po stronie galicyjskiej kilka ruin zamków, n. p. w Krzywczu; na północ znać jeszcze resztki t. zw. wału Trajana, a o tem, jak dawno tu okolica była zamieszkała, świadczą liczne i bardzo bogate wykopaliska z czasów przedhistorycznych, n. p. złoty skarb w Michałkowie. Znajdują się tu też liczne i ogromne jakinie; jaskinia w Złotem Bilczu posiada ogromną ilość korytarzów, z których wydobyto wiele wykopalisk, a której dno zaścielają kości ludzkie i zwierzęce; jaskinia gipsowa w Krzywczu, bezsprzecznie największa i najpiękniejsza w Polsce, składa się z istnego labiryntu korytarzy o ścianach wyłożo-

nych błyszczącymi kryształami białego gipsu, i ściągałaby tutaj tłumy turystów, gdyby nie ogromnie uciążliwe wejście na czworakach, a miejscami nawet pełzaniem.

Okopy św. Trójcy są najdalej na wschód wysuniętą miejscowością Galicyi; położone na długim wąskim języku, oddzielonym od północy i wschodu Zbruczem od gub. Podolskiej, na południu Dniestrem od gub. Bessarabskiej, jedynie od zachodu łączą się pasem ziemi, szerokim na 1 km, z Galicyą. Nad Dniestrem znajdują się owe ogromne winnice i sady morelowe.

ZBIÓR MORELI W OKOPACH ŚW. TRÓJCY.

Wyjątkowo ciepły klimat, znakomite kąpiele rzeczne, obfitość owoców i położenie w najpiękniejszem miejscu Podola, łatwo dostępnem tak z rosyjskiej, jak i galicyjskiej strony, rokowałyby Okopom dobrą przyszłość jako ciepłej stacyi klimatycznej, gdyby tu zbudowano kilka will dla letników, lub założono sanatoryum. W sadach pp. Niemczewskich znajduje się 35.000 krzewów winogron, 2.500 drzew morelowych i brzoskwiń, kilkaset grusz, jabłoni, śliw, które mogłyby wystarczyć dla 600 kuracyuszów. Pobyt uprzyjemniają przejażdżki łodziami Dniestrem.

OLCHOWCE

LATOWISKO

WIEŚ w pow. sanockim, licząca 1400 mieszk, Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Sanok. gk.: w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta, telegraf i stac. kol.: Sanok (4 km.).

Położenie: Miejscowość leży w pięknej dolinie, tuż koło stoków górskich, pokrytych szpilkowymi lasami nad rzeką Sanem.

Mieszkań umyślnie dla letników budowanych niema, ci ostatni mieszczą się w domach miejscowej ludności. Frekwencya przez lato około 100 osób.

Aprowizacya łatwa, na miejscu dostać można jarzyn, nabiału i drobiu, resztę wiktuałów w Sanoku.

Lekarska pomoc (11 lekarzy, szpital powsz.) i apteki (3) w Sanoku. Nad Sanem zbudowane kabiny kąpielowe ułatwiają letnikom korzystanie z doskonałych kąpieli rzecznych.

OLSZANICA

KOŁO USTRZYK

LATOWISKO

WIEŚ w pow. liskim, licząca 1300 mieszk. Obsz. dw. jest własnością Antoniego Juścińskiego. Sąd, urz. podat., notar.: Lisko, parafia rzk.: Uherce, gk.: Stefkowa. Szkoła 2-kl. mięsz. Poczta, telegraf i stac. kol. (1 km.) w miejscu.

Miejscowość położona ładnie w otoczeniu gór i lasów szpilkowych, z ładnym kościołem i pałacem, z wzorowo prowadzonem gospodarstwem rybnem, latowiskiem uczęszczanem mimo przyrodzonych doskonałych warunków do tej pory nie była. Frek-

wencya wynosiła zaledwie 30—50 osób przez lato. Obecnie nabył komitet zajmujący się budową domów zdrowia dla kupców i pomocników handlowych w Olszanicy realność 7 morgową wraz z 4 budynkami tak, że istnieje uzasadniona nadzieja, iż piękna ta miejscowość pod energiczną działalnością Stow. kupców i młodzieży handlowej (Lwów, Czarnieckiego 1) rozwinie się wkrótce znacznie i przemieni w uzdrowisko a względnie stacyę klimatyczną.

OPORZEC

STACYA TURYSTYCZNA I NARCIARSKA

WIEŚ w pow. skolskim, licząca z przysiółkiem „Beskid“ 1000 mieszk. Sąd, not., urz. podat., parafia rzk.: Skole, poczta, telegraf, parafia gk.: w Ławocznem (4 km.), stacya kol. w miejscu (przystanek „Beskid“ na linii Ławoczne-Budapeszt). Właściciele: Gröbl i Schidt.

Położenie: Chaty Oporca i Beskidu rozrzucone są w dolinie Oporu, który tu ma swe źródła, oraz na połoninach aż po granicę węgierską, która biegnie zaraz za wsią. Stacya Beskid położona jest tuż przy granicy węgierskiej — tuż za nią wjeżdża pociąg w 1847 m. długi tunel, z którego wyjeżdża już na stronie węgierskiej. Między Ławocznem a Beskidem znajdują są dwa piękne wiadukty kolejowe — jeden 240 m. długi, 32 m. wysoki, drugi 160 m. długi 26 m. wysoki. Za tunelem głównym na stronie węgierskiej znajdują się jeszcze 3 mniejsze tunele i kilka wiaduktów, po których pociąg zjeżdża w dół do stacyi węgierskiej Swałówka (Kisszolyva); następna stacya Wołowiec (Volocz) gości bardzo często polskich turystów i narciarzy udających się na Stoh lub Pikul (patrz Ławoczne).

Mieszkania i aprowizacya. Jakichkolwiek mieszkań dla letników brak; żywność można zakupić w Ławocznem.

Wycieczki bliższe polecenia godne szczególnie w zimie dla narciarzy, którzy tu mają bardzo dobre tereny.

Chcąc jechać do Beskidu koleją trzeba się przesiadać w Ławocznem na węgierski pociąg; lepiej wysiadać odrazu w Ławocznem.

Z OKOLIC SŁAWSKA W ZIMIE.
Z wyc. K. T. N. Fot. W. Wolański.

OSMOŁODA

LATOWISKO, STACYA TURYST.

PRZYSIÓŁEK gminy Perehińsko (odległy odeń około 25 km.) w pow. doliniańskim. Osmołoda jest kolonią tartaczną; robotnicy zajęci w tartakach są to przeważnie Niemcy i Czesi; liczy około 200 mieszk. Sąd, urz. podat. i notar.: Rożniatów. Szkoły 4-kl. męska i 4-kl. żeńska w Perehińsku. Parafia rzk.: Rożniatów, gk.: w miejscu. Poczta

i telegraf w Perchińsku. St. kol.: Rożniatów-Krechowice (50 km.); w sierpniu ma być otwarty ruch osobowy na zbudowanej tu przez Dominika hr. Potockiego kolejce wąskotorowej.

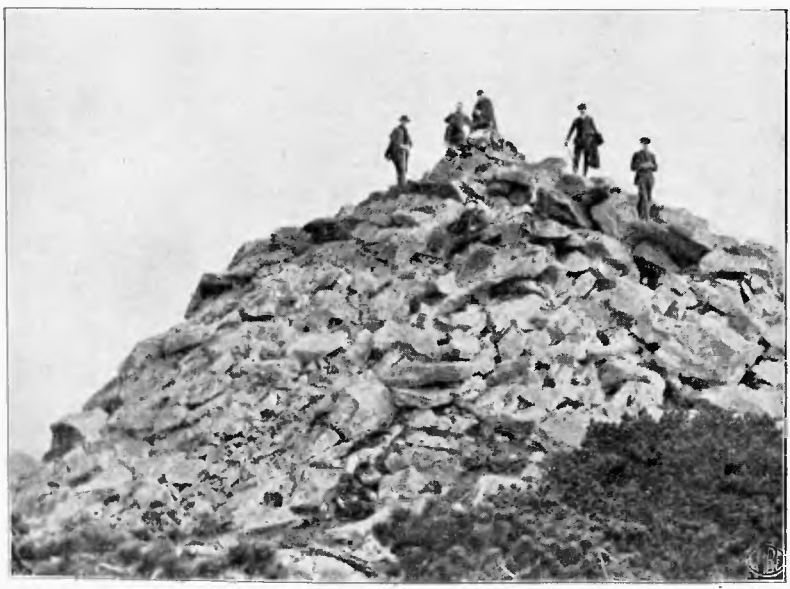

WIDOK OGÓLNY OSMOŁODY.
Z wyc. A. K. T. Fot. Dr. A. Jakubski.

Położenie: Osmołoda posiada we wschodniej Galicyi najpiękniejsze górskie położenie. Leży ona w środku pasma Gorganów, które są najdzikszą częścią wschodniego Beskidu. Otaczające Osmołodę szczyty (Sewola 1818 m., Ihrowyszcze 1815 m., Wysoka 1808 m., Grofa 1757 m., Popadia 1743 m. i inne) pokryte są w dolnej części dziewiczymi lasami świerkowymi, (dziesiątki tysięcy morgów lasów) w górnej zaś kosodrzewiną, największą i najgęstszą z całych Karpat. Same szczyty zawalone olbrzymimi zwałami skał i bloków kamiennych, skąd ich nazwa „Gorgany". Sama miejscowość leży na wzniesieniu około 750 m. npm. u spływu rzek Łomnicy i Mołody.

Mieszkania: W Osmołodzie znajduje się kilka parterowych dworków, specyalnie dla letników zbudowanych, nadto istnieje tu jednopiątrowa willa. Nadto dostać można schludne mieszkania u miejscowej ludności. Wogóle uderza wszędzie miła dla oka czystość i porządek. Frekwencya letników dochodzi do 200 osób przez sezon.

Aprowizacya na miejscu zupełna, ułatwia ją nadto pobliże Perehińska; istnieje tu też restauracya.

NAJWYŻSZY SZCZYT GORGAN SEWOLA (1818).
Z wyc. A T. K. Fot. Dr. A. Jakubski.

Lekarze (Dr. Suligowski w Perehińsku, apteka w Rożniatowie. Letnicy używają znakomitych kąpieli górskich w Łomnicy, której woda posiada nadzwyczajną czystość i przeźroczystość.

Wycieczki 1) wzdłuż Łomnicy doskonałą jezdną drogą, ciągnącą się przeszło 30 km. na południe, wzdłuż drogi słupy telefoniczne do leśniczówki (gdzie można się posilić i znaleźć wygodny nocleg); 2) wzdłuż rzeki Mołody do dawnej klauzy (sztuczne jezioro utworzone na rzece w celu spławiania drzewa w dół rzeki); 3) na Wysoką, dokąd wiedzie znakomita ścieżka myśliwska, wychodząca z Podlutego; 4) na inne szczyty drogi są bardzo uciążliwe, wiodą bowiem wśród nietkniętego gąszczu leśnego.

Osmołoda, po ułatwieniu dostępu do niej przez otwarcie kolejki, posiada jako letnisko, oraz stacya turystyczna i narciarska ogromną przyszłość przed sobą.

Bliższe szczegóły o Gorganach patrz: Rafajłowa, Tatarów, Zielona.

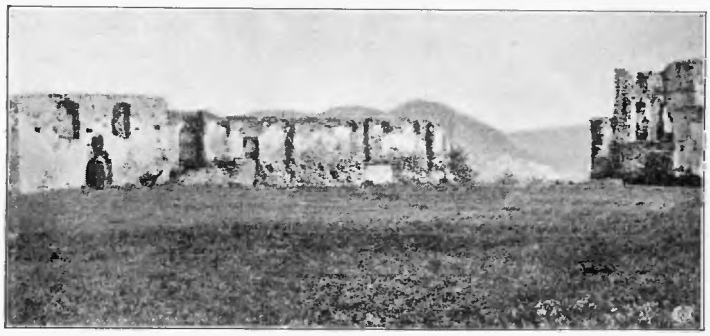
PASTERZE KÓZ W GORGANACH.
Fot. W. WOLAŃSKI.

PASIECZNA w GORGANACH

LATOWISKO

WIEŚ w pow. nadwórniańskim, licząca przeszło 1400 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Nadwórna, gk.: w miejscu. Szkoła 2-kl. mięsz. Poczta i telegraf: w miejscu. St. kol.: Nadwórna (14 km.).

Latowisko skromne, bez specyalnych mieszkań i urządzeń dla letników, o małej frekwencyi (30 osób) rocznej, położone ładnie w okolicy górzystej, w pobliżu szpilkowych lasów. Lekarska pomoc (3 lekarzy) i apteka najbliższa w Nadwórnie.

ZAMEK W PNIOWIE.

Przez wieś przepływa Bystrzyca Nadwórniańska, płynąca z Gorganów, dobre kąpiele, Z Nadwórnej do Pasiecznej można dojechać kolejką leśną (za pozwoleniem dyrekcyi w Nadwórnie), która prowadzi doliną Bystrzycy do Rafajłowej.

W okolicy Pasiecznej (5 km.) znajduje się największy wodospad galicyjskich Beskidów „Buchtowic“ wysoki ok. 15 metrów; za grzbietem (3 godz.) ruiny Skitu Maniawskiego, klasztoru prawosławnych Bazylianów. Z wycieczek górskich Doboszanka (1757 m.) najpiękniejszy szczyt Wschodnich Beskidów i Sewola (1818 m.) w Gorganach. Do Jaremcza doskonała ścieżka przez Szczewkę (6—8 godz.).

PIWNICZNA

LATOWISKO
ŹRÓDŁA SZCZAWY ŻELAZISTEJ

MIASTECZKO w pow. nowosądeckim, liczące 3700 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Stary Sącz. Parafia rzk.: w miejscu, gk.: Wierchomla. Szkoła 4-kl. mięsz. Poczta, telegraf, stac. kol.: w miejscu.

Położenie bardzo ładne przy linii kolejowej Tarnów-Orłów nad Popradem, wśród gór i rozległych lasów.

Mieszkania: Letnicy podnajmują od miejscowych mieszkańców 1—2 izb bielonych, dość prymitywnie urządzonych, ze wspólną najczęściej kuchnią. Frekwencya letników dochodzi 800 osób przez lato. Mieszkają głównie na przedmieściu Czercz.

GORGANY: WODOSPAD BUCHTOWIEC, KOŁO PASIECZNEJ.
Z wyc. A. K. T. Fot. Cz. Łączkowski.

Aprowizacya w miejscu łatwa, ułatwia ją połączenie kolejowe z Nowym Sączem (23 km.).

Leczenie: doskonały klimat, źródła szczawy żelazistej (dotąd chemicznie niebadane), kąpiele rzeczne w Popradzie. Lekarz Dr. Karol Szostkiewicz w miejscu.

Wycieczki: Na miejscu bardzo ładne, choć nieco męczące spacery na szczyty gór. Końmi wycieczki do Szczawnicy drogą górską, przez Syhlę (927 m.) do Łomnicy, do zdroju w Głębokiem i do Mniszka na granicy węgierskiej. Koleją do Żegiestowa i Krynicy. Powozem doskonałym gościńcem (21 km.) do ruin zamku Lubomirskich w Lubowni na Spiżu. Zimą znakomite tereny narciarskie.

PLEŚNA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. tarnowskim, licząca 600 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Tarnów. Parafia rk. w miejscu. Szkoła 1 kl. mięsz. Poczta, telegraf, st. kolei: w miejscu (Łowczówek-Pleśna, linii Tarnów-Orłów; dworzec odległy $1^1/_2$ km).

Położenie: Oddalona 7 km. od Tarnowa, leży Pleśna nad rzeką Białą, wśród lasu, zasłonięta od wiatrów północnych, otoczona łagodnymi pagórkami. Klimat podgórski, powietrze czyste, zdrowe.

Mieszkania: u miejscowych włościan i żydów. Miejscowość chętnie odwiedzana

OKOLICE PIWNICZNEJ W ZIMIE.

Z wyc. K. T. N. Fot. Z. Hetper.

WIDOK Z SYHŁY (927 m.).

Z wyc. K. T. N. Fot. Z. Hetper.

przez żydów z Tarnowa i to zarówno przez inteligencyę i świat kupiecki, jak i proletaryat. Frekwencya roczna dochodzi 200 osób przez lato.

Aprowizacya: z Tarnowa i na miejscu, na potrzeby letników wystarcza zupełnie.

Lekarska pomoc w Tarnowie (11 km. koleją), gdzie stale praktykuje 22 lekarzy, znajduje się szpital powsz. i kilka aptek. Letnicy używają rzecznych kąpieli w Białej.

PODBUŻ

LATOWISKO

MIASTECZKO w pow. drohobyckim, liczące 2400 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., poczta, telegraf: w miejscu. Paraf. rk. i gk.: w miejscu, st. kolei Drohobycz-Miasto (17 km.).

Położenie w okolicy górzystej, zalesionej, nad rzeczką Bystrzycą. Droga dojazdowa z Drohobycza bardzo dobra — prowadzi przez piękne lasy.

Mieszkania dostać można z łatwością u miejscowej ludności — will, specyalnie dla letników budowanych, nie ma. Frekwencya letników, głównie ze Stryja, Drohobycza i Sambora dochodzi do 100 osób przez lato.

Aprowizacya na miejscu wystarczająca — w miejscu kilka mniejszych restauracyi i piwiarń, jatki, piekarnie, sklepy z wiktuałami.

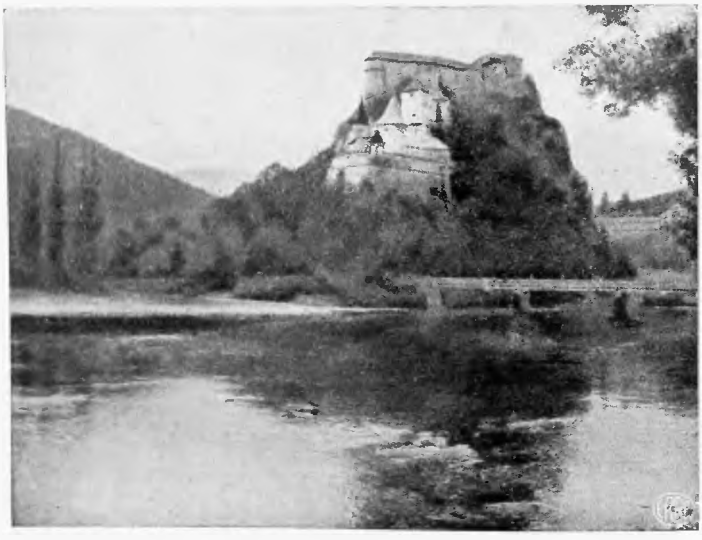
Lekarz okręgowy i apteka w miejscu. Letnicy korzystają z podgórskiego klimatu, kąpieli rzecznych i kuracyi żętycą.

PODCZERWONE

LATOWISKO

WIEŚ w pow. nowotarskim, licząca 1000 mieszk. Sąd, urz. podat, notar., poczta, telegraf: w Czarnym Dunajcu (4 km.), st. kol. w miejscu (linii Nowy Targ-Suchahora), kościół w Czarnym Dunajcu.

Położenie na równinie nowotarskiej, 750 m. npm. nad Czarnym Dunajcem. W dali widok na Tatry — ku północy na Babią Górę. W pobliżu duże lasy świerkowe i torfowiska. Dobre kąpiele w Dunajcu.

ZAMKI ORAWSKIE.
Ze zb. Polsk. Tow. Krajoznawczego w Warszawie.

Mieszkania i aprowizacya. Domów dla letników nie ma — można mieszkać bardzo tanio w chatach góralskich.

Produkty wiejskie na miejscu — inne sprowadza się z Czarnego Dunajca za pośrednictwem chodzącego codziennie z pocztą posłańca gminnego.

Lekarska pomoc w Czarnym Dunajcu.

Wycieczki w Tatry, Pieniny i na Babią Górę. Wycieczka koleją przez Suchąhorę do imponujących położeniem i rozmiarami Zamków Orawskich (Arvavaralyà).

PODGÓRZE

ŹRÓDŁO SIARCZANE
ZAKŁAD KĄPIELOWY

MIASTO powiatowe, oddzielone tylko Wisłą od Krakowa, liczące 22.000 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rk.: w miejscu. Gimnazyum, szkoły wydziałowe, 4 szkoły 4-o kl. ludowe. Poczta, telegraf, telefon m/m, st. kolei: w miejscu. Z Krakowa tramwaj elektryczny aż do mostu na Wiśle, stąd do Zakładu kąpielowego 15 minut drogi pieszej.

Położenie: Zakład kąpielowy Antoniego Matecznego leży u wylotu ulicy Kalwaryjskiej, w ładnym ogrodzie.

Mieszkania i urządzenia: Zakład mieści się w 2 domach, z których jeden zawiera 20 kabin kąpielowych z wannami fajansowemi w I. kl., zaś żelaznemi emaliowanemi w II. kl. Ogrzewanie kabin i kurytarzy centralne. Oświetlenie elektryczne. W drugim budynku 10 pokoi gościnnych. Frekwencya w 1910 r. 376 osób (wydano kąpieli 6253).

Aprowizacya: W zakładzie restauracyi nie ma — natomiast istnieje kilka restauracyi w Podgórzu.

Letnicze środki: Ze studni wywierconej wytryska o własnej sile obfity strumień wody, dostarczający na godzinę 6000 litrów tejże wody o ciepłocie 10·3° C., której rozbiór chemiczny, dokonany w c. k. Zakładzie powszechnym dla badania środków spożywczych w Krakowie, wykazuje znaczniejsze ilości wolnego siarkowodoru i siarkanów, obok tego sole potasowców w postaci chlorków i siarkanów. Kąpiele ogrzewa się sztucznie, w hermetycznie zamkniętych naczyniach.

Lekarz przebywa stale w Zakładzie.

Wskazania: Podagra, chroniczny reumatyzm stawowy i mięśniowy, choroby nerwów, obwodowe i środkowe, neurastenia, nerwice, neuralgie, porażenia wszelkiego rodzaju, zołzy, cierpienia stawów, kontraktury, cierpienia okostnej i kości, chroniczne choroby skóry, kiła, zatrucia metalami, chroniczne nieżyty organów oddechowych i trawienia, choroby kobiece, ozdrowieńcy.

Spacery, wycieczki, rozrywki: daje pobliski Kraków i jego okolica.

PODHORCE

LATOWISKO

WIEŚ w pow. złoczowskim, licząca 2300 mieszk., własność ks. Sanguszkowej; sąd, urz. podat., notar.: w Olesku (8 km.), poczta i tel.: w miejscu, st. kolei w Złoczowie (23 km. gościńcem) lub w Ożydowie (13 km. lichej drogi).

Położenie: Podhorce, zajmujące najdalej na północ wysunięte odnogi głównego pasma Woroniaków, które wznoszą się tutaj do 403 m. wysokości i tworzą główny dział wodny europejski. Dział ten, wijący się niemal środkiem wsi, sprawia, że północna część Podhorzec leży w dorzeczu Dniepru za pośrednictwem Łahodowa, dopływu Styru (zlewisko morza Czarnego); południowa zaś część wsi należy do dorzecza Wisły za pośrednictwem Bużka, wytryskającego u stóp

KOŚCIÓŁ W PODHORCACH.
Z wyc. A. K. T. Fot. Cz. Paschalski.

wzgórza na t. zw. Pleśniku, obok monasteru OO. Bazylianów (zlewisko Wisły i morza Bałtyckiego).

Zabudowania wiejskie leżą częścią na szczycie góry tuż obok zamku i kościoła, częścią na północnym jej stoku. Różnią się jednak dość znacznie mieszkańcy szczytu od mieszkańców stoku góry. Podczas gdy „Górzanie“ są przeważnie ob. rzym. kat., mówią po polsku, ubierają się więcej po miejsku i trudnią się rzemiosłem, to przeciwnie „Sielanie“ (mieszkańcy stoku) wyznają religię gr. kat., mówią po rusku i zajmują się głównie gospodarstwem rolnem.

ZAMEK W PODHORCACH.
Z wyc. A. K. T. Fot. Cz. Paschalski.

We wsi są dwie szkoły: na górze z językiem wykładowym polskim, na dole z językiem wykładowym ruskim.

Do dworu należą ogromne lasy (blizko 3000 morg.), starannie utrzymywane, a leżące na wzgórzach w stronie płd. wschodniej i płd. zachodniej.

Mieszkania i aprowizacya. Mieszkania można dostać u miejscowej ludności — domki czyste; prowiant w karczmie, zaopatrzonej dobrze, ze względu na licznie tu zjeżdżające wycieczki.

Podhorce jak dziś, tak przed wiekami ściągały do siebie ludzi ze względu na swój wspaniały pałac i park, opisywany jeszcze w XVII. w. przez cudzoziemców, jako jedna z największych osobliwości kraju. Obecny pałac zbudował w XVII w. St. Koniecpolski, hetman w. k. — potem rozszerzył go i upiększył Jan III. Nosi on cechy holenderskiego renesansu. Park, otaczający zamek, był dawniej o wiele większy, a zdobiły go wodotryski — istniała tu też winnica. W początkach XIX. w. spustoszyli zamek nieoględną gospodarką pełnomocnicy hr. Rzewuskich, wysprzedając najcenniejsze jego ozdoby i skarby sztuki, ale i dziś jeszcze pozostało tu mnóstwo pamiątek historycznych, biblioteka i galerya obrazów, wśród nich ogromna ilość dzieł Szymona Czechowicza, polskiego malarza z XVIII. w.

Naprzeciw pałacu, na szczycie wzgórza, dominującego nad Wołyniem, stoi kościół, zbudowany w XVIII. w., który ma być miniaturą kościoła św. Piotra w Rzymie.

PODLASY

LATOWISKO

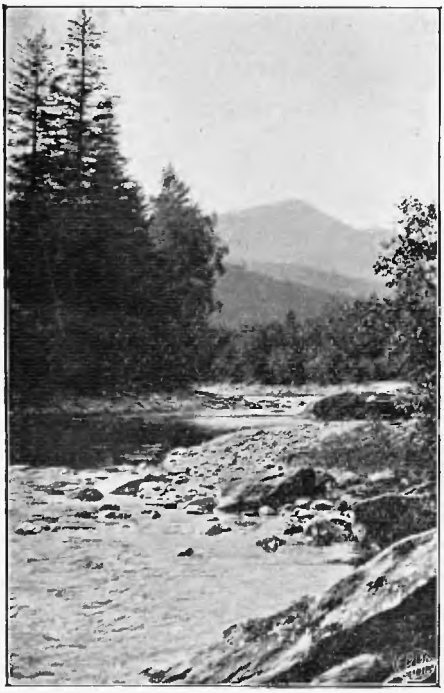
PRZYSIÓŁEK miasta Kęty w pow. bialskim. Miasto Kęty liczy 5600 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rk.: w miejscu. Seminaryum nauczycielskie męskie. Szkoły 5 kl. męska i żeńska. Szkoła przemysłowa uzupełniająca. Poczta, telegraf, st. kolei: w miejscu.

Położenie: Podlasy leżą tuż obok Kęt, na lewym brzegu rzeki Soły, obok rozległych lasów.

Mieszkania i urządzenia: Istnieje tu kilka ładnych domów, wynajmywanych letnikom. Hotel Seibotha, urządzony z komfortem, z obszerną werandą, otoczony ogrodem, posiada własną restauracyę i wygodne mieszkania do wynajęcia na I. piętrze. W lecie bawi tu około 150 letników dla kąpieli rzecznych w Sole. Co niedzieli przybywa dużo wycieczkowców z Białej.

Aprowizacya zupełna i łatwa w Kętach.

Lekarska pomoc (Dr. Dworzański i Dr. Dziewoński) stale w Kętach, i apteka w miejscu.

PRUT Z WIDOKIEM NA CHOMIAK.
Z wyc. A. K. T. Fot. Cz. Łączkowski.

PODLEŚNIÓW

LATOWISKO

PRZYSIÓŁEK gminy Mikuliczyn w pow. nadwórniańskim (patrz Mikuliczyn).

Położenie: w dolinie Prutu, u stóp Chomiaka (1544 m.), który stąd widać doskonale, w otoczeniu lasów i gór. Przystanek kolejowy (linii Stanisławów-Woronienka) w miejscu.

Mieszkania. Kilka will piętrowych i kilka parterowych domków dla letników gromadzi tu w sezonie około 100 osób. Aprowizacya z Mikuliczyna lub Tatarowa — pomoc lekarska tamże (Dr. Głuszkiewicz, Dr. Żurakowski).

Wycieczki: na Chomiak (1544 m.), Jawornik (1467 m) i Leszniów; nadto doliną Prutu w jedną stronę do Mikuliczyna, Jamny, Jaremcza, Dory i Delatyna — w drugą do Tatarowa i Worochty.

GORGANY: SYNIAK (1664 m.).
Z wyc. A. K. T. Fot. Cz. Łączkowski.

PODLUTY

W GORGANACH

LATOWISKO

ŹRÓDŁO SIARCZANE

OSADA w pow. doliniańskim, należąca do Perehińska. Sąd, urz. podat., notar., parafia rk.: Rożniatów, gk.: Perehińsko. Szkoła 4 kl. męska i żeńska, poczta, telegraf: w Perehińsku. St. kolei: Krechowce (44 km.).

Znajduje się tu letni pałac metropolity gr. kat. i kilku parterowych domków dla letników. Znakomite kąpiele rzeczne w Łomnicy. Położenie w Gorganach wśród gór wysokich i dziewiczych lasów.

Aprowizacya z Osmołody (3 km.) lub Perehińska.

Wycieczka znakomitą ścieżką na Wysoką (1808 m.) Zresztą patrz: Osmołoda.

Siarczane źródło o składzie bliżej nieznanym w Podlutym, używane jest do kąpieli w umyślnie na ten cel zbudowanych łazienkach. Urządzenia kąpielowe prymitywne. Frekwencya w lecie wynosi około 80 osób.

MAŁY GORGAN (1590 m.).
Z wyc. A. K. T. Fot. Cz. Łączkowski.

PORĘBA WIELKA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. limanowskim, licząca około 1500 mieszk. Właścicielem obsz. dw. jest Ant. hr. Wodzicki. Sąd, urz. podat. i notar.: Mszana dolna, par. rk.: Niedźwiedź. Szkoła 1 kl. mięsz. Poczta i telegraf: Limanowa (4 km.), st. kol.: Mszana dolna (10 km.).

Położenie w okolicy bardzo pięknej, obok Mszany dolnej i Limanowej, klimat podgórski, czyste i zdrowe powietrze.

W Porębie istnieje budynek na pomieszczanie uczniów szkół średnich, zjeżdżających tu na pobyt letni.

P O R O N I N

LATOWISKO

WIEŚ w pow. nowotarskim, licząca 1200 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Nowy Targ. Parafia rk.: w miejscu. Szkoła 4 kl. mięsz. Poczta, telegraf i st. kol.: w miejscu.

Położenie: Poronin leży na wysokości 742 m. npm. niedaleko Zakopanego, tworząc prawie jego przedmieście, przy linii kolejowej Chabówka-Zakopane.

Mieszkania: W willach specyalnie dla letników budowane pomieszczenie na 600 osób. Dużo osób mieszka także u górali.

Aprowizacya dobra, na miejscu są jatki i sklepy, oraz 3 restauracye.

Lekarska pomoc w miejscu (Dr. Weisenberg).
Wskazania: Podobnie jak Zakopane.
Wycieczki: Zakopane i pobliskie Tatry; z Galicowej Grapy w Poroninie (1/2 godziny drogi z dworca) rozciąga się jeden z najpiękniejszych widoków na całe Tatry.

TATRY Z PORONINA.

Fot. Dr. R. Kordys.

PRZEMYŚL

ZAKŁAD LECZNICZY fizykalno-dyetetyczny Dra Kutny, leży przy ul. Sanockiej u stóp góry Zamkowej, 10 minut drogi od śródmieścia, przy rozległym parku miejskim.

Mieszkanie i pensya w Zakładzie według umowy.

Środki lecznicze: Wodoleczenie, masaż, leczenie elektrycznością (kąpiele dwu- i czterokomorowe, kąpiele elektryczne świetlne i t. d.), gimnastyka lecznicza, kąpiele z gorącego powietrza, werandowanie, kąpiele powietrzne i słoneczne, leczenie terenowe, inhalatoryum, wody mineralne we flaszkach, kąpiele mineralne i borowinowe sztuczne.

Lekarz w Zakładzie.

Spacery i wycieczki: do parku miejskiego i w okolice Przemyśla.

ZAKŁAD DRA KUTNY W PRZEMYŚLU.

PTASZKOWA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. grybowskim, licząca 1650 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Grybów. Parafia rk.: w miejscu. Szkoła 2 kl. mięsz. Poczta, telegraf, st. kolei: w miejscu ($2^1/_2$ km.).

Położenie: Latowisko oddalone 7 km. od Grybowa, leży w uroczej górskiej okolicy wśród rozległych lasów szpilkowych.

Mieszkania: tylko u miejscowych włościan. Frekwencya około 50 osób rocznie.

Aprowizacya: łatwa na miejscu i z Grybowa.

Lecznicze środki: Czyste górskie powietrze — kąpiele w górskich potokach. Najbliższa pomoc lekarska w Grybowie (3 lekarzy), gdzie także apteka.

Spacery, wycieczki: na okoliczne góry.

PUSTOMYTY

ZAKŁAD KĄPIELOWY

WIEŚ w pow. lwowskim, licząca 1100 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Szczerzec. Parafia rk.: Hodowica, gk.: w miejscu. Szkoła 2 kl. mięsz. Poczta, telegraf, st. kol.: w miejscu.

Położenie: Przy linii kolejowej Lwów-Stryj $^1/_2$ godz. jazdy koleją ze Lwowa, tak, że bez zmęczenia można po 2 godz. pobycie w Zakładzie i wzięciu kąpieli wrócić do Lwowa. Zakład leży wśród rozległego parku.

Mieszkania: 5 domów zakładowych, posiadających około 100 pokoi. Także osobne kuchnie i mieszkania, złożone z kilku pokoi Ceny mieszkań 1·50—3 kor.

Frekwencya roczna wynosi około 150 kuracyuszy stałych i znaczną liczbę dojeżdżających.

Aprowizacya: 2 restauracye, zakładowa i izraelicka. W miejscu dostanie nabiału, jaj i t. d., zresztą bliskość Lwowa i Szczerca ułatwia dostarczanie środków żywności.

Lecznicze środki: Kąpiele siarczane ze źródeł Janiny i Ewy, borowinowe, gazowe sztuczne, kąpiele z gorącego powietrza (Polano). Wszelkie zabiegi hydropatyczne. Leczenie elektrycznością. Massaż. Gimnastyka i kąpiele rzeczne.

Ceny kąpieli: siarczane I. kl. 1·60 K, siarczane II. kl. 1·20 K, borowinowe 3·20 K.

Pomoc lekarska najbliższa w Szczercu (Dr. Acker i Dr. Trześniewski), tamże apteka.

Wskazania: Reumatyzm chroniczny stawów i mięśni, obrzęki po złamaniach, wypociny zapalne, zapalenia okostnej i stawów, zatrucie rtęcią, kiła, cierpienia kobiece, choroby na tle skrofulicznem i choroby skórne.

Rozrywki: Zarząd zakładu urządza reuniony, koncerty, zabawy sportowe, również wycieczki powozami do sąsiednich lasów.

RABA WYŻNA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. myślenickim, licząca 1700 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: w Jordanowie, kościół, poczta, telegraf, st. kolei (linii Chabówka-Zakopane): w miejscu.

Położenie w okolicy podgórskiej w Gorcach, nad rzeką Rabą, niedaleko jej źródeł; okoliczne góry pokryte lasem szpilkowym.

Mieszkania i aprowizacya. Domów specyalnie dla letników budowanych nie ma. Mieszkać można u miejscowej ludności — produkty wiejskie na miejscu.

Lekarska pomoc i apteka najbliższa w Rabce, Nowym Targu lub Jordanowie.

Wycieczki: do Chabówki, Rabki i na okoliczne góry — dalsze na dobrze stąd widną Babią Górę, w Tatry i w Pieniny.

R A B K A

ZAKŁAD ZDROJOWO-KĄPIELOWY

WIEŚ w pow. myślenickim, licząca 1700 mieszk., z obszarem dworskim, stanowiącym właściwy Zakład, będący własnością Dra Kazimierza Kadena. Sąd, urz. podat., notar.: Jordanów. Parafia rk.: w miejscu. Szkoła 2 kl. mięsz, Poczta, telegraf, telefon m/m i st. kolei: w miejscu.

Położenie: Zdrojowisko leży w Galicyi zachodniej na wysokości 500—530 m. npm. na płaskowzgórzu, otoczonem z daleka wysokiemi górami (do 1025 m.). Osłonięte przed wiatrami, posiada zdrojowisko klimat jednostajny i łagodny z cechami klimatu podalpejskiego. Wokoło ciągną się rozległe lasy szpilkowe, samo zaś zdrojowisko posiada 50 morgowy park.

ŁAZIENKI W RABCE.

Mieszkania: 24 domów zakładowych, mieszczących przeszło 350 pokoi od najprostszych do elegancko urządzonych, oświetlonych elektrycznie.

Ceny mieszkań: Pokój umeblowany z usługą i światłem elektrycznem, lecz bez pościeli, względnie do domu i urządzenia, tygodniowo od 14—45 kor., dwa pokoje tygodniowo od 30 do 90 kor., trzy pokoje tygodniowo od 70—150 kor., kuchnia osobna 10 kor. Pokoje wynajmowane na dnie w tym samym stosunku.

Mieszkania wynajmowane sezonowo według umowy. Pościel dodawana na żądanie składa się z materaca, poduszki, kołdry, koca i bielizny, kosztuje 50 gr. dziennie. Pojedyncza część pościeli 20—30 gr.

Także u okolicznych włościan we wsi Rabce lub Słonem otrzymać można skromne mieszkania. Frekwencya roczna przekracza liczbę 3000 osób.

KRYTY DEPTAK W RABCE.

Aprowizacya: Restauracya zakładowa pod kontrolą lekarza zakładowego. W zakładzie jatka, sklepy z pieczywem i artykułami spożywczymi.

Lecznicze środki: 7 źródeł mineralnych, solanek jodo-bromowych, używanych do picia i do kąpieli. Łazienki (w I. kl. wanny marmurowe, porcelanowe i metalowe 2 kor., w II. kl. drewniane 1 kor. 60 hal.) urządzone przyzwoicie i wygodnie. W niektórych kabinach piece. Wydaje się kąpiele solankowe i borowinowe (borowina sprowadzana i zmięszana z solanką rabczańską). W roku 1911 wydano kąpieli 40079. Wodoleczenie w osobnym zakładzie. Okłady mułowe i borowinowe. Gimnastyka lecznicza.

Lekarze zdrojowi: Dr. Stan. Christ, Dr. Kaz. Kaden, Dr. Otokar Lang i Dr. E. Supiński (zakładowy).

Wskazania: Zołzy, choroby skóry na tle zołzowem i gruźlicznem, gruźlica kości, okostnej i stawów, przewlekły nieżyt tchawicy i oskrzeli, chroniczne zapalenie ucha środ-

kowego, nieżyt błony śluzowej nosa, przewlekłe zapalenie błon surowiczych (błony brzusznej), wypociny pozapalne w jamie brzusznej, opłucnej, osierdziu, reumatyzm stawowy ze świeżymi wysiękami, choroba angielska (rachitis), kiła (zmiany drugo i trzeciorzędne), rany pooperacyjne, trudno się gojące, cierpienia oczu na tle zołzowem i kiłowem, przewlekła zimnica, choroby kobiece (wysiąki), choroby serca (zapalenie sierdzia i osierdzia, mięśnia sercowego, stłuszczenie serca).

Skład chemiczny wód Rabczańskich i porównanie ich z podobnemi wodami obcemi:

Składniki na 1000 gr. wody	Rabka				Solanki zagraniczne				
	Zdrój Maryi	Zdrój Rafaeli	Zdrój Krakusa	Zdrój Kazimierza	Heilbrum Adelheid quelle	Homburg Elisabeth quelle	Kissingen Rakoczy	Kreuznach Elisabeth quelle	Hall Ober Oester. Tassilo
Chlorek potasu . .	0·1301	0·0871	0·0949	0·2856	—	0·3463	—	0·1256	0·0397
„ sodu . . .	22·8654	22·9583	22·9842	11·5808	4·970	9·857	5·8160	9·495	12·170
„ litowy . .	—	—	—	—	—	0·0216	0·0200	0·098	—
„ wapniowy	—	—	—	—	—	0·6505	—	1·499	0·4009
„ magnowy	—	—	—	—	—	0·7627	0·4902	0·2814	0·2426
Jodek sodowy . .	0·0456	0·0459	0·0379	0·0108	0·0201	0·00003	—	0·004	—
„ potasowy . .	—	—	—	—	—	—	—	—	MgJ_2 0·0426
Bromek sodowy . .	0·0738	0·0730	0·0586	0·0286	0·0589	0·0032	0·0084	0·0399	$MgBr_2$ 0·0584
„ potasowy .	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Boran sodowy . .	ślad	ślad	ślad	0·1766	—	—	—	—	—
Dwuwęglan sodowy	1·1362	1·1047	1·2342	0·6265	0·1473	—	—	—	—
Węglan litowy . .	0·0253	0·0276	0·0260	0·0836	—	—	—	—	—
„ wapniowy	0·4022	0·4867	0·4541	0·2043	0·0453	1·5450	1·082	0·2064	—
„ magnowy	0·1292	0·2836	0·2565	0·1219	0·0239	0·0019	—	—	—
„ barowy .	0·0059	0·0060	0·0061	—	—	—	—	—	—
„ strontowy	—	—	—	0·0038	—	—	—	—	—
„ manganowy	0·0012	0·0011	0·0011	0·0023	—	0·0015	—	0·0012	—
„ żelazawy .	0·0032	0·0044	0·0031	0·0009	1·0004	0·0240	0·0316	0·0257	0·0044
„ amonowy .	—	—	—	—	—	—	—	—	NH_4Cl 0·0733
Siarkan sodowy .	—	—	—	—	0·0086	—	—	—	—
„ potasowy .	0·0293	0·0801	0·0757	0·0214	0·0060	—	0·3352	—	—
„ wapniowy	—	—	—	—	—	0·0168	0·3672	—	—
„ barowy .	—	—	—	0·0067	—	—	—	—	—
Kwas krzemowy .	0·0253	0·0225	0·0237	0·0096	0·0125	0·0263	0·0129	0·0409	0·0244
Składniki stałe zezp.	24·8759	24·6587	24·6587	12·8959	5·3090	13·2568	8·1639	11·7635	13·0564
Ciężar gatunkowy	1·01877	1·01880	1·91949	1·00992	?	?	?	?	?

Skład chemiczny soli Rabczańskiej.

Zestawienie połączeń zespolonych na 100 gr. soli wysuszonej przy +180 C°.

Chlorku potasu	0·39645
„ sodu	01·70349
Jodku sodu	0·10946
Bromku sodu	0·21206
Siarkanu sodowego	0·06056
Boranu sodowego	1·14803
Węglanu sodowego	2·12623

Węglanu litowego	0.72308
„ barowego	0.00149
„ strontowego	0.27351
„ wapniowego	1.00010
„ magnowego	1·16403
„ manganawego	1·00363
Fosfor, glinow. + tlenku żelaz.	0·04712
Kwasu krzemowego	0·34693
Ciała organiczne i utrata	0·62383
Razem	100·00000
Wody	1·6352

Cennik.

Taksa kuracyjna i na muzykę wynosi od osoby dorosłej 12 kor., następna osoba do tej samej rodziny należąca 8 kor., trzecia, czwarta i t. d. po 6 kor. Dzieci do lat 16 płacą po 4 kor., dzieci niżej 1 roku wolne od taksy.

Bony i służba wyższa po 4 kor., służba niższa wolna od taksy.

Kąpiele solankowe. Wanna porcelanowa 5 kor., wanny marmurowe 3 kor., I. kl. dla dorosłych 2·40 kor., dla dzieci 1·60—2·— kor.. II. kl. dla dorosłych 1·60 kor., dla dzieci 1—1·20 kor.

Kąpiele w I. kl. w godzinach od 9—1 przed południem o 20% drożej.

Kąpiele nasiadowe (po południu). W I. kl. po 1 kor., w II. kl. po 80 groszy

Kąpiele borowinowe po cenie 4 kor.

Procedury hydropatyczne od 2 do 4 kor. względnie do jakości zabiegu.

Bielizna do kąpieli dodana na żądanie 20 groszy.

Powóz parokonny na zamówienie do stacyi lub ze stacyi kolejowej 2 kor. Na wycieczki godzina 2 kor., za czas mniej niż godzinę płaci się za całą godzinę.

Przywóz bagażów z Chabówki lub do Chabówki 3 kor. 40 gr. za wózek.

Urządzenia sanitarne: dom izolacyjny dla chorób zakaźnych poza obrębem Zakładu, aparaty desinfekcyjne Sheringa; Zakład cały drenowany i osuszony. Wodociąg wody źródlanej, kanalizacya częściowa. Oświetlenie elektryczne.

Kolonia lecznicza krakowskiego Towarzystwa Opieki szpitalnej (200 dzieci co roku). Kolonia lecznicza izraelicka (100 dzieci). Pensyonat leczniczy dla dzieci i młodzieży pp. Julii Dobrowolskiej i Maryi Papée w willi „Maciejówce".

Rozrywki: Orkiestra zakładowa 2 razy dziennie, reuniony niedzielne i czwartkowe dla dzieci, koncerty, przedstawienia teatralne, 2 fortepiany. Czytelnia dzienników, biblioteka. Bilard, pokoje do gry w karty. Place tennisowe, krokiet. Gry i zabawy dziecinne.

JEDNA Z WILL ZAKŁADOWYCH W RABCE.

Spacery: Po parku zakładowym (50 morg.) 5 km. ścieżek, oraz place do gier i sportów.

Wycieczki w okolicę: Na górę Banię, 1 godzina drogi tam i napowrót. Na górę Grzebień, 2 godziny drogi, skąd bardzo piękny widok na całe pasmo Tatr. Na górę Szumiącą i Maciejową, 3 godziny drogi, skąd rozległy widok na całą górzystą okolicę, Babią górę i Tatry. Do Skomielnej i na Zbójecką, wiodącą do poblizkiej granicy Węgier, najdalszy widok na Tatry i wiele innych równie przyjemnych. Do dalszych wycieczek należą: na góry Luboń i Biernatkę (6 godzin końmi tam i z powrotem), na Babią górę (dwa dni tam i z powrotem), do Zakopanego (2 godziny koleją).

Źródła Rabczańskie znane były jeszcze w XIII. wieku — używano je do wydobywania soli. Dopiero w r. 1813 rząd austryacki, biorąc sól w monopol, zarządził zasypanie źródeł tutejszych rumowiskiem, kamieniami i ziemią, a nawet postawił przy nich straż, by nikt z nich korzystać nie mógł. W r. 1858 z inicyatywy zasłużonego dla rozwoju zdrojowiska polskiego Dra Dietla, profesora uniwersytetu w Krakowie, odkopano je, zbadano naukowo, a w najbliższych latach założono mały zakład kąpielowy. Zaczął on się rozwijać na większą skalę dopiero od r. 1895 po przejściu w ręce dzisiejszych właścicieli.

Z zestawienia dat statystycznych z ostatnich lat trzech wynika:

w roku	1909	1910	1911
bawiło rodzin	930	1.012	1.193
„ osób	3.248	3.095	3.709
wydano kąpieli	35.643	36.023	40.079

Uwaga: Szczegółowych informacyi udziela Zarząd Zakładu w Rabce, który też na żądanie wysyła drukowane prospekty.

RAFAJŁOWA

LATOWISKO
STACYA TURYSTYCZNA

PRZYSIÓŁEK gm. Zielonej w pow. nadwórniańskim. Stacya kolei, sąd, notar., urz. podat.: w Nadwórnej (10 km.), poczta: w Zielonej, telegraf: w Pasiecznej.

Położenie w okolicy górzystej, u podnóża najwyższych szczytów Gorgan, niedaleko źródeł Bystrzycy Nadwórniańskiej. Okoliczne góry zalesione dziewiczymi lasami świerkowymi; wyżej granicy lasu pokryte kosodrzewiną, lub zawalone głazami; na niższych połoniny dla bydła; wypasają tu nie tylko owce i bydło rogate, ale nawet spotyka się stada kóz i huculskich koni. Do Rafajłowej dochodzi kolejka leśna z Nadwórnej, dla wożenia drzewa.

GORGANY: DOBOSZANKA (1757 m.) OD PÓŁNOCY.
Z wyc. A. K. T. Fot. D. Połątkiewicz.

Środki lecznicze: Górskie, czyste powietrze, ogromne lasy, żętyca, kąpiele w Bystrzycy.

Mieszkania. Rafajłowa jest podobnie jak Osmołoda osadą tartaczną — czysto i porządnie zabudowaną. Specyalnych mieszkań dla letników niema; można mieszkać u miejscowej ludności.

Aprowizacya na miejscu dość trudna — w żywność zaopatrywać się można w karczmie. Frekwencya letników stała — kilkadziesiąt osób — lecz często zaglądają tu turyści, zwiedzający Gorgany.

Lekarska pomoc i apteka najbliższa w Nadwórnie (3 lekarzy).

Wycieczki. Bliższe do leśniczówki Salatruk, klauzy Douszyniec, do wojskowej stadniny wojskowych koni huculskich dla artyleryi górskiej na Douhej; wycieczki dalsze górskie, z powodu braku dobrych ścieżek, kosodrzewiny i głazów dość uciążliwe na Doboszankę (1757 m.), Sewolę (1818 m.), Ihrowyszcze (1815 m.), Bratkowską (1792 m.) i Czarną Klewę (1723 m.). Z dwóch ostatnich najbliższa droga na Okole do źródeł Cisy — oraz do Jasiny (Körösmezo).

GORGANY: NA SZCZYCIE DOBOSZANKI.
Z wyc. A. K. T. Fot. D. Połątkiewicz.

ROCZYNY

ŹRÓDŁO SIARCZANE

WIEŚ w pow. wadowickim, licząca 2100 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Andrychów. Szkoła 2-kl. mięsz. Poczta, telegraf, stac. kol.: Andrychów (4 km.).

Źródło siarczane zimne na gruncie Jana Janeczki, dość obfite, jednak nieocembrowane. Lud okoliczny czerpie wodę z tego źródła konewkami, nawet do sąsiednich gmin. Odwiedzają je także dość licznie wycieczkowcy z pobliskiego Andrychowa. Wodę tę albo piją przeciw chorobom żołądka, albo używają do kąpieli przeciw reumatyznowi i gośćcowi a także szczególnie dla kąpania słabowitych dzieci.

ROSULNA

ŹRÓDŁO SŁONE

WIEŚ w pow. bohorodczańskim, licząca 2500 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Sołotwina, gk.: w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta w miejscu. Telegraf: Sołotwina ($9^1/_2$ km.). Najbliższa stac. kol.: Tyśmieniczany (27 km.) linii Stanisławów-Körösmezo lub Stanisławów.

Skromne letnisko z małą frekwencyę (30 osób) bez urządzeń dla letników, nie posiadające mieszkań specyalnie dla nich budowanych.

Pomoc lekarska najbliższa: Sołotwina (Dr. Żurakowski i Dr. Seller).

Do Bohorodczan prowadzi bity gościniec (15 km.).

Znajduje się tu również zimne źródło solankowe, chemicznie dotychczas nie badane.

ROZDZIELE

LATOWISKO

WIEŚ w pow. gorlickim, licząca 600 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Gorlice, parafia, poczta i telegraf: w Lipinkach (3 km.), stacya kolei w Libuszy linii Jasło-Stróże (9 km.) lub w Gorlicach (10 km.).

Położenie w Karpatach, wśród niewysokich gór Beskidu Środkowego w otoczeniu lasów; przez wieś przechodzi gościniec z Gorlic do Żmigrodu — oraz przepływa mały górski potoczek, dopływ Ropy.

Mieszkania i aprowizacya. Jedna willa specyalnie dla letników urządzona, zresztą można mieszkać u miejscowej ludności. Środki żywności prócz produktów wiejskich sprowadza się z pobliskich miasteczek.

Lekarska pomoc w Gorlicach (8 lekarzy), lub w Bieczu (2 lekarzy), tamże apteki.

ROZŁUCZ

LATOWISKO

WIEŚ w pow. turczańskim, licząca 1400 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Turka, gk.: w miejscu. Szkoła 1 kl. mięsz. Poczta, telegraf: Łopuszanka-Chomina (11 km.). St. kol.: w miejscu (przystanek).

Położenie: Latowisko leży przy linii kolejowej Lwów-Sambor-Sianki, w otoczeniu lasów szpilkowych. Znajduje się tu jedna z najpiękniejszych drewnianych cerkiewek w kraju — arcydzieło budownictwa ludowego.

Mieszkania: 1 dom zbudowany specyalnie dla letników, prócz tego można dostać mieszkania w domach dawnego przedsiębiorstwa tartakowego. Frekwencya roczna około 100 osób.

Aprowizacya łatwa, na miejscu dostać można wszelkich środków spożywczych.

Lekarska pomoc najbliższa w Turce, gdzie znajduje się 4 lekarzy, szpital powsz. i apteka. Rozłucz posiada znakomite górskie powietrze.

ROŻANKA W ZIMIE.
Z wyc. K. T. N. Fot. W. Wolański.

ROŻANKA

LATOWISKO
STACYA NARCIARSKA

WSIE Rożanka wyżna i niżna w pow. skolskim, liczące razem około 2000 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Skole, gk.: Rożanka wyżna. Poczta, telegraf: Sławsko (8 km.), st. kol.: w miejscu (przystanek linii Stryj-Ławoczne).

Położenie w okolicy górskiej, około 550 m. npm. nad rzeką Oporem; w pobliżu rozległe szpilkowe lasy.

Mieszkania: Skarb Państwa Skole posiada blisko przystanku kolejowego w Rożance piątrową willę o 8 pokojach i 4 kuchniach, którą odnajmuje gościom w lecie. Frekwencya około 60 osób przez lato.

Aprowizacya dość utrudniona z wyjątkiem artykułów wiejskich, które można dostać na miejscu.

Lekarska pomoc najbliższa w Ławocznem lub Skolem (25 km., 3 lekarzy), gdzie również apteka. Letnicy używają górskich kąpieli rzecznych w Oporze (willa bardzo blisko rzeki).

Wycieczki w góry, schodzącymi się tu dolinami Oporu i Rożanki; w zimie z powodu doskonałych terenów narciarskich i pobliża Sławska, miejscowość bardzo chętnie odwiedzana przez narciarzy lwowskich.

RUDAWA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. chrzanowskim, licząca 700 mieszk. z obszarem dworskim, należącym do kapituły katedralnej krakowskiej. Sąd, urz. podat., notar.: Krzeszowice. Parafia rzk.: w miejscu. Szkoła 2-kl. mięsz. Poczta w miejscu. Telegraf: Krzeszowice (9 km.). Stacya kol.: w miejscu (1/2 km.). Kraków-Wiedeń 6 km. od Krzeszowic.

Położenie: przy linii kolejowej

Mieszkania: 2 wille: Rusockiej i Korytowskiej, położone tuż przy stacyi kolejowej, gdzie można otrzymać pomieszkanie z całem utrzymaniem. Reszta mieszkań w domkach włościańskich, nie mających pretensyi do wygody. Frekwencya roczna dochodzi 100 osób przez lato.

Aprowizacya dość trudna, ułatwia ją bliskość Krzeszowic.

Lekarska pomoc w Krzeszowicach (Dr. Dura i Dr. Walkowski), gdzie również znajduje się apteka i szpitalik.

SKAŁY W OJCOWIE.

Spacery i okolice śliczne, komunikacya i drogi dobre, wycieczki do Dubia, Czerny, ruin Tenczyńskich, Mnikowa, kamieniołomów w Miękinie; przez kordon wycieczka do Ojcowa.

KOŚCIÓŁ W RABCE.
Z wyc. B. S. M. Fot. S. Szostakowski.

RUDNO

LATOWISKO

WIEŚ w pow. lwowskim, licząca 560 mieszkańców. Sąd, urz. podat., notar.; Lwów. Parafia rzk.: Zimnawoda, gk.: w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta, telegraf: Zimnawoda. St. kol. Zimnawoda-Rudno (1 1/2 km.). — Zobacz Zimnawoda.

RUNGURY

LATOWISKO

WIEŚ w pow. peczeniżyńskim, licząca 1850 mieszk. Obszar dworski jest własnością Skarbu Państwa. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Peczeniżyn, gk.: w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta, telegraf: Peczeniżyn (4 km.). Składnica poczt. i st. kol.: w miejscu.

Położenie: Letnisko położone przy linii kolei lokalnej Kołomyja-Słoboda rungurska kopalnia, otoczone górami dochodzącymi do 850 m. wysokości. Góry dokoła pokryte lasami. W zimie znakomite tereny do saneczkowania i sportu narciarskiego.

KOLONIA LECZNICZA W RABCE.
Z wyc. B. S. M. Fot. S. Szostakowski.

Mieszkania: W dworze tutejszym pokoje do wynajęcia wraz z całem utrzymaniem po 4—5 kor. dziennie od osoby. Frekwencya letników około 30 osób przez lato.

Lecznicze środki: Klimat podgórski, kąpiele rzeczne. Najbliższa pomoc lekarska: Peczeniżyn (Dr. Biliński i Dr. Vincenz), gdzie również apteka.

Wycieczki: w pobliskie lasy, do kopalni nafty w Słobodzie rungurskiej i do Kołomyi.

WILLE „NA SŁONEM“ W RABCE.
Z wyc. B. S. M. Fot. S. Szostakowski.

RYMANÓW-ZDRÓJ

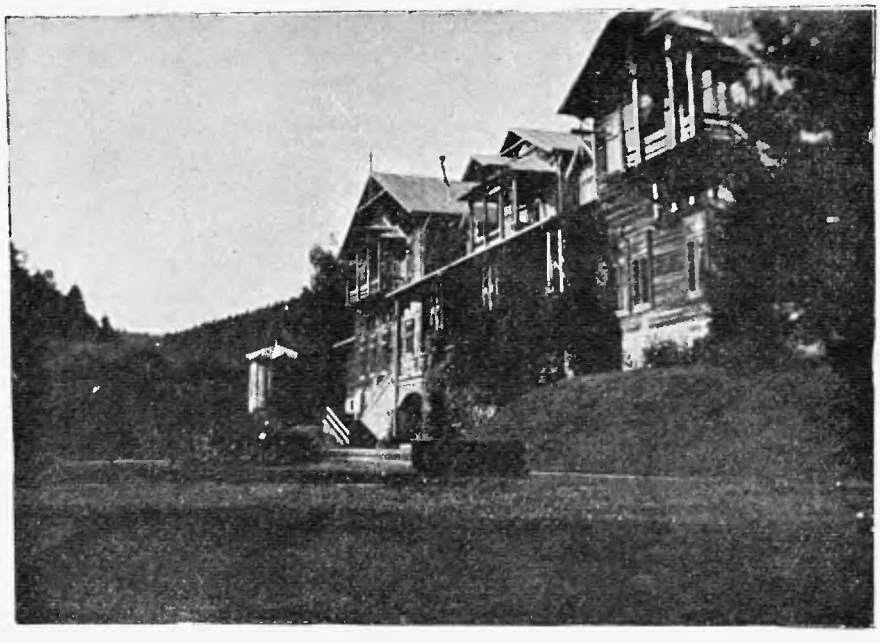
ZAKŁAD ZDROJOWO-KĄPIELOWY

WIEŚ Posada górna w pow. sanockim, licząca 1500 mieszk. Obszar dw. na którego, terenie leży zakład kąpielowy Rymanów-Zdrój, jest własnością Jana hr. Potockiego. Sąd, urz. podat., notar.: Rymanów-Miasto. Parafia rzk.: w miejscu, gk.: Deszno. Szkoła 3-kl. mięsz. Poczta, telegraf, telefon m/m: w miejscu. Stacya kolei: Rymanów (9 km.)

linii Sanok-Jasło. Na stacyi powozy i wózki przy każdym pociągu. (Ceny powozów 5—6 kor., wózków 3 kor.) Dojazd doskonały 45 minut. Czas jazdy koleją ze Lwowa (na Sambor-Chyrów, lub na Przemyśl-Chyrów) wynosi $6^1/_2$ godz., z Krakowa (przez Tarnów, Stróże, Jasło) 7 godz. Przy pociągach wagony bezpośrednie do Rymanowa.

Położenie urocze wśród lasów szpilkowych, w otwartej przewiewnej dolinie, 364 m. npm. Powietrze zdrowe i suche. Klimat podgórski łagodny, bez znacznych wahań temperatury przeciętnej.

Mieszkania: Zakładowy hotel „Dworzec Gościnny“ urządzony z komfortem, obok tego inne wille zakładowe, z elektrycznem oświetleniem, urządzone elegancko i z wszelkiemi wygodami. Ceny pokoi od 1·50 do 6 Kor. za dobę. (Mieszkania zamawiać najdogodniej w Zarządzie zdrojowym). Obok tego istnieją 3 pensyonaty i wille prywatne z kuchniami dla użytku gości. Większe wille piętrowe lub dwupiętrowe są: Leliwa, pod Matką Boską (pensyonat p. Walterowej), Krystyna, pod Krakusem, Pogoń, pod Góralem, pod Kościuszką, willa Zofii, pod Gwiazdą i kilkanaście mniejszych parterowych. Ogółem w willach zakładowych hr. Potockiego znajduje się 430 pokoi mieszkalnych, w prywatnych około 250.

DWORZEC ZDROJOWY W RYMANOWIE.

Na szczególną wzmiankę zasługuje pensyonat „Krystyna“, leżący w bliskości Domu zdrojowego tuż przy „placu zabaw“ dla dzieci, wytwornie urządzony, oświetlony elektrycznie. W Krystynie za mieszkanie wraz z całodziennem utrzymaniem od 6 Kor. od osoby (patrz ogłoszenia).

Ceny mieszkań wogóle w I. i III. sezonie znacznie zniżone, mieszkający w willach zakładowych korzystają nadto w I. i III. sezonie ze znacznych zniżek za kąpiele. Wszystkie wille zakładowe posiadają własne telefony. Frekwencya roczna przekracza 3.000 kuracyuszy w sezonie.

Aprowizacya: na miejscu łatwa i zupełna. Pierwszorzędna restauracya mieści się w „Dworcu gościnnym“, druga w willi „pod Gwiazdą“, izraelicka w „Gospodzie“. Nadto istnieją tu rzeźnia zakładowa, gdzie nabywać można mięso, piekarnia, sklepy korzenne M. Nadziakiewicza „pod Kościuszką“ i T. Mazurkiewicza „pod Góralem“ i ogród zakładowy, dostarczający wszelkich jarzyn. W pobliskiem mieście Rymanowie odbywają się targi co poniedziałek. Opału do kuchen dostarcza miejscowy zarząd dóbr.

Lecznicze środki: Zdrojowisko posiada bardzo obfite szczawy słono alkaliczne, zawierające brom i jod, używane do kąpieli leczniczych i do picia. Obok nieujętych posiada Rymanów 3 doskonale ujęte źródła „Tytusa", „Celestyny" i „Klaudyi", z których ostatnie przypomina składem swym wodę Kissingeńską i działa doskonale w cierpieniach przewodu pokarmowego.

Na wzgórzu nad „Domem Zdrojowym" znajduje się w trzech piętrowych willach kolonia lecznicza dla dzieci, których tu bawi w lecie przeszło 120. Kolonia znajduje się pod opieką lekarską Dra Czernika.

Skład wody mineralnej.

Rozbiór chemiczny, dokonany przez prof. dra Br. Radziszewskiego w r. 1880:

	Celestyna	Tytus	Klaudya
Temperatura	+ 6·5° C	+ 8·5° C	+ 9·0° C
Ciężar gatunkowy	1·00639	1·00647	1·00656
Obfitość	48·000 ltr. na godz.	24·000 ltr. na godz.	24·000 ltr. na godz.
Dwuwęglanu sodowego	1·31444	1·32735	1·33098
„ żelazowego	0·01709	0·01570	0·01831
„ manganowego	ślady	ślady	ślady
„ wapniowego	0·67602	0·64360	0·65958
„ strontowego	0·02037	0·03138	0·03432
„ barowego	0·00962	0·00428	0·00557
„ magnowego	0·17509	0·14991	0·14936
Siarkanu sodowego	0·00340	ślady	0·00213
Krzemianu sodowego	0·03268	0·03205	0·03123
Boranu sodowego	ślady	ślady	ślady
Chlorku sodowego	5·95673	6·00840	6·03319
„ litowego	0·02213	0·03094	0·02776
„ rubidowego	znacz. ślady	ślady	ślady
„ cezowego	znacz ślady	b. zn. ślady	znacz. ślady
„ potasowego	0·11204	0·08669	0·08559
Bromku potasowego	0·00660	0·00953	0·00657
Jodku potasowego	0·01169	0·01571	0·00788
Ciał organicznych żywicowatych	0·00192	0·00290	0·00303
Bezwodnika węglowego istotnie wol.	0·73417 czyli 372·39 cm³	0·79457 czyli 403·03 cm³	0·72760 czyli 369·0 cm³
Razem wszytkich składników na 1000 części wody	9·09399	9·15301	9·12310

Przetwory zdrojowe.

Sól rymanowska jest przetworem, otrzymywanym przez odparowanie wody mineralnej. Sól wytwarzaną bywa w dwóch postaciach: jako sól krystaliczna do użytku wewnętrznego i jako sól kąpielowa; obie te sole, będące suchą pozostałością wody mineralnej, mają te same co i ona składniki, a odparowywanie odbywa się w osobnej warzelni, postawionej i urządzonej według najnowszych wymagań.

Urządzenia: Po pożarze łazienek w r. 1911 zakład odbudowany został według ostatnich wymagań hygieny i balneotechniki z niewidzianym u nas komfortem i urządzony elegancko i w sposób najbardziej odpowiadający celowi, t. j. wygodnie leczącej się publiczności i najlepszej skuteczności leczniczej. Łazienki nowe obok najpierwszych urządzeń

wewnętrznych, z centralnem ogrzewaniem, z doskonale pomyślaną wentylacyą, ogrzewanymi centralnie korytarzami i klatką schodową, z fontanną wody bijącą wewnątrz gmachu

ŹRÓDŁA I WILLA „POGOŃ" W RYMANOWIE.

RYMANÓW: WILLA POD MATKĄ BOSKĄ.

na wysokość II. piętra dla odświeżania powietrza, z kasami biletowemi w parterze i wejściem do nich od hali centralnej, w której pomieszczono wodotrysk wśród klombu

kwiatów'— otrzymały na każdem piętrze odrębne leżalnie, celem wypoczynku po kąpieli. Wszędzie użyto siły elektrycznej, ona porusza motory, oświetla gmach, płucze,

KIOSK ZE ŹRÓDŁAMI CELESTYNY, KLAUDYI I TYTUSA W RYMANOWIE.

OKOLICE RYMANOWA.

napełnia i korkuje flaszki z wodą mineralną rymanowską w suterenach gmachu łazienego, wogóle zastępuje wszędzie siłę rąk ludzkich. Oprócz tego posiada Rymanów

częściową kanalizacyę i sieć wodociągów dla wody słodkiej, własną rzeźnię, dom izolacyjny dla chorych zakaźnych, dobrze utrzymane drogi i chodniki, pięknie urządzony park i ogród kwiatowy. W projekcie plac do gier i zabaw rnchowych młodzieży. — Zakład jest oświetlony elektrycznie. Czytelnia pism w Domu Zdrojowym.

PAWILONY KOLONII LECZNICZEJ DLA DZIECI W RYMANOWIE.

Wskazania lecznicze: Zołzy skóry, błon śluzowych, okostnej, kości i stawów, przewlekłe nieżyty nosa i gardła, choroby nerek, cierpienia kobiece, zgrubienia, obrzęki i stwardnienia pozapalne, nerwobóle, nerwice funkcyonalne, blednica, niedokrewność, nieżyty i atonia kiszek, profilaktyka przeciwzołzowa po ostrych chorobach wysypkowych i zakaźnych.

Leczenie kąpielami mineralnemi, rzecznemi, piciem wód, mięsieniem, gimnastyką zwykłą i ortopedyczną.

Lekarze zdrojowi: Drzy: Bielecki, Czarnik (kierownik kolonii leczniczej), Regiec (zakładowy), Siegel.

Rozrywki: Często odbywają się tu festyny, zbiorowe wycieczki, dwa razy dziennie przygrywa na deptaku przy źródle lub przy Domu zdrojowym muzyka zdrojowa, w dużej sali balowej „Dworca gościnnego“ koncerty i przedstawienia; każdej niedzieli reunion z tańcami dla starszych, co wtorku zabawa taneczna dla podlotków, we czwartki popołudniu niezmiernie popularne zabawy taneczne dla dzieci, których ilość przenosi często 100 par. W drugiej połowie sierpnia odbywają się tu na specyalnym torze wyścigi konne, połączone z dużym balem, na który licznie zjeżdża okoliczne obywatelstwo.

KAPLICA W RYMANOWIE.

Z wyc. B. S. M. Fot. S. Szostakowski.

Wycieczki: a) do pobliskiej wioski Wołtuszowy bardzo ładną leśną drogą (30 min.), b) do miasta Rymanowa i na górę Kalwaryę ze stacyami Męki Pańskiej (4 km.), c) do Iwonicza pieszo przez góry (2 godz.) lub powozem (8 kor.), d) do pustelni błog. Jana z Dukli powozem, e) do Krosna i zamku w Odrzykoniu, gdzie znajdują

się również bardzo malownicze skały „Prządki", do których jest przywiązanych wiele legend, f) do miejsca odpustowego Starej Wsi pod Brzozowem.

Uwaga. Bliższe szczegóły w drukowanym prospekcie, który można otrzymać w Zarządzie Zakładu.

R Y T R O

LATOWISKO

WIEŚ w pow. nowosądeckim, licząca około 1100 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Stary Sącz. Parafia rzk.: Barcice, gk.: Wierchomla. Szkoła 2-kl. mięsz. Poczta, telegraf, stac. kol.: w miejscu.

Położenie: Wieś leży wśród pięknych gór i lasów szpilkowych 338 m. npm. w wąwozie, utworzonym przez przerzynający się między górami z Węgier do Galicyi Poprad, obok linii koleji Tarnów-Orłów. Nad wsią dominuje Zamkowa Góra z ruinami.

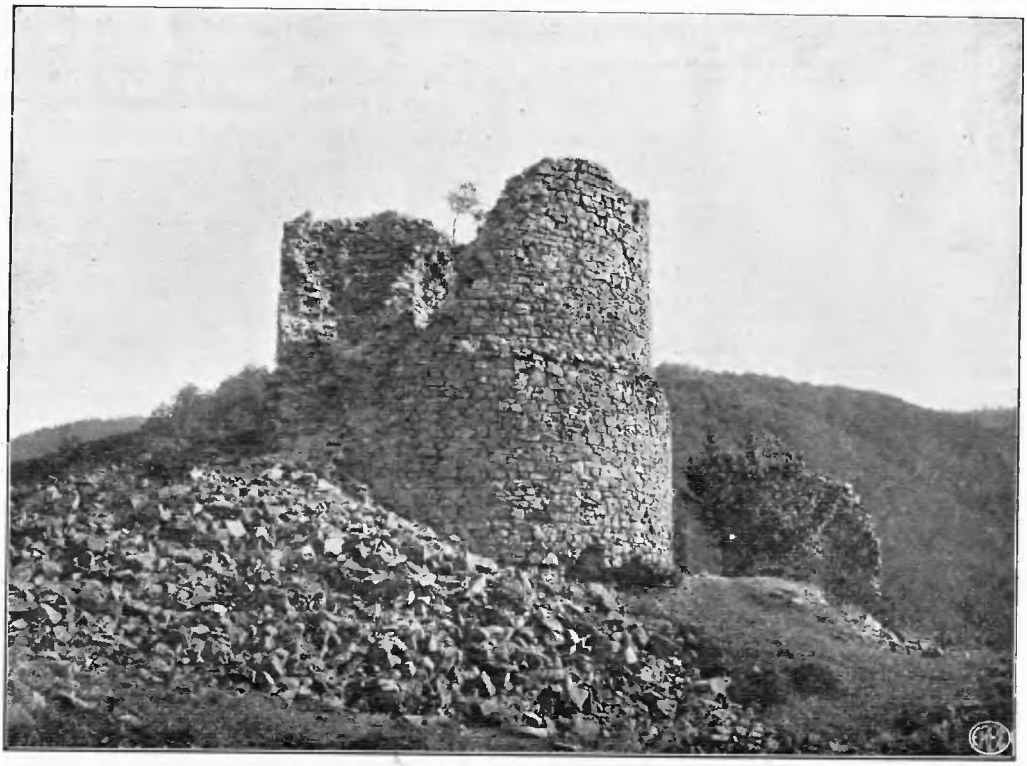
WIDOK OGÓLNY RYTRA.

Mieszkania: skromne u miejscowych włościan. Frekwencya około 150 osób przez lato.

Aprowizacya: ze Starego Sącza (9 km. koleję) i Piwnicznej (7 km.).

Najbliższa pomoc lekarska: Piwniczna (Dr. Trelski) lub Stary Sącz (4 lekarzy), gdzie również i apteka.

Wycieczki: Do ruin zamku z czasów Jagiełły, do źródeł w Głębokiem, Żegiestowa, Krynicy, Szczawnicy. Do Szczawnicy prowadzi przez Skałki (1168 m.) bardzo ładną okolicą znaczona przez Oddział „Beskid" T. T. ścieżka turystyczna (6 godz. pieszo).

ZAMEK W RYTRZE.

ZAMEK W OLESKU.

Z wyc. A. K. T. Fot. Cz. Paschalski.

SASÓW

ZAKŁAD WODOLECZNICZY

MIASTO w pow. złoczowskim, liczące 4400 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Złoczów. Parafie rzk. i gk.: w miejscu. Szkoła 4-kl. mięsz. Poczta, telegraf, telefon: w miejscu. Najbliższa stac. kol.: Złoczów (13 km.). Dobry gościniec rządowy.

Położenie: Zakład wodoleczniczy leży oddalony o 2 km. od miasteczka Sasowa; okolica górzysta w najpiękniejszem miejscu

pasma Woroniaków, których najładniejsza partya ciągnie się stąd przez Czeremosznię do Białego Kamienia (ruiny).

Mieszkania: Zakład posiada 5 domów, przeznaczonych dla kuracyuszów, urządzonych podobnie jak i zakład wodoleczniczy, bardzo prymitywnie. Frekwencya około 200 osób uboższej ludności izraelickiej.

Aprowizacya: W miejscu restauracya, środki zaś spożywcze można dostać w pobliskim Sasowie.

Leczenie: Zakład wodoleczniczy dość prymitywnie urządzony. W miasteczku 2 lekarzy (Dr. Urysz i Bienenwald). Apteka w miejscu.

Wycieczki: Do pałacu Sobieskiego w Podhorcach (gościńcem 8 km.), gdzie znajduje się też galerya obrazów — do zamku rodzinnego Sobieskiego w Olesku (16 km.).

S I A N K I

LATOWISKO

WIEŚ w pow. turczańskim, licząca 530 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Borynia. Parafia rzk.: Turka, gk.: Beniowa. Poczta, telegraf, stac. kol.: w miejscu.

Położenie: 840 m. npm. u stóp góry Halicza (1335 m.) u źródeł Sanu, wśród okolicy górzystej i pokrytej młodymi lasami szpilkowymi, 2 km. od stacyi węgierskiej Użok, położonej na samej granicy.

DOLNY WIADUKT W UŻOKU.

Fot. M. Dudryk.

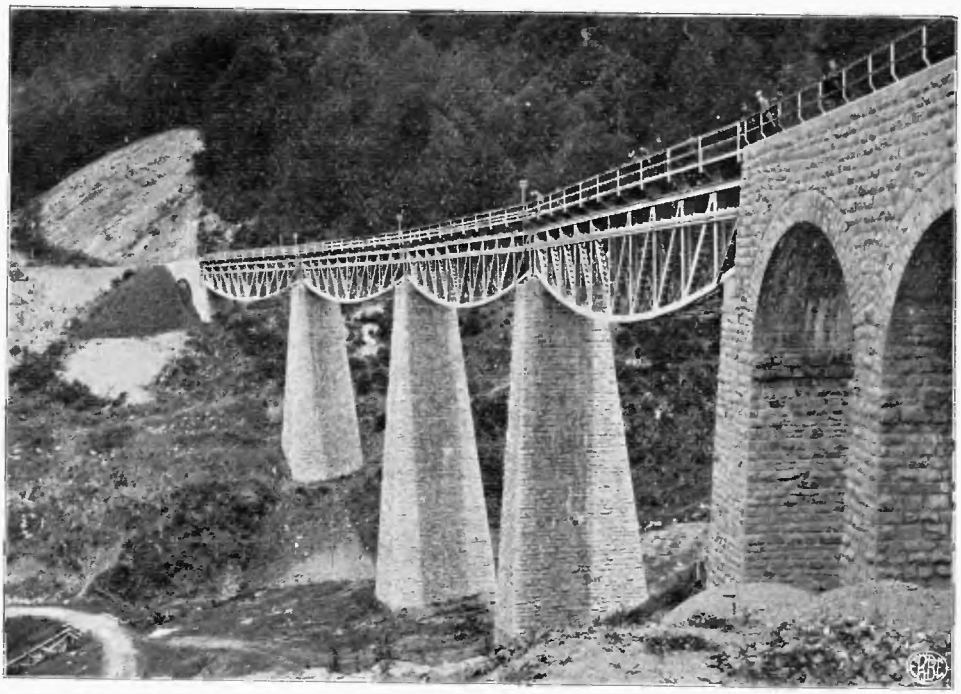
Mieszkania: można odnająć u miejscowych mieszkańców, ewentualnie z kuchniami, a także większe mieszkania po 2—3 pokoje. Frekwencya letników 60 osób rocznie.

Aprowizacya: W miejscu restauracya kolejowa, można także dostać na miejscu mięsa, nabiału i wiktuałów sklepowych.

Najbliższa pomoc lekarska: w Turce (koleją 32 km.).

Wycieczki: Do węgierskiej stacyi kolejowej Użok, gdzie istniał dawniej słynny zakład leczniczy dla kobiet. W Użoku często kapela cygańska. Na okoliczne szczyty z pięknymi widokami. Ponieważ po stronie węgierskiej teren opada stromo w dół, linia

kolejowa schodzi w dolinę Ungu licznymi serpentynami, przechodząc tunelami i wiaduktami z jednej strony grzbietu na drugą. Z tego powodu w samym Użoku znajdują się 4 stacye kolejowe, położone na stokach góry — chcący dostać się do miasteczka

GÓRNY WIADUKT W UŻOKU.

Fot. M. Dudryk.

winni wysiadać na przystanku trzecim. Linia Sianki-Wołosianka (Hajasd) jest bezsprzecznie najpiękniejszą pod względem widoków i budowy w Karpatach Północnych i każdemu, kto znajduje się w Siankach radzimy przedsięwziąć tę wycieczkę, a nawet pojechać dalej, aż do Ungwaru, gdzie kończą się Karpaty.

MIODOBORY: „OKNINA“ W OKNIE.

Z wyc. A. K. T.

Fot. A. Wisłocki.

SKAŁAT

STACYA TURYSTYCZNA

MIASTO powiatowe, liczące 6000 mieszk. — wszelkie władze w miejscu, jak również stacya kolejowa (linii Borki Wielkie - Grzymałów). Właściciel Dr. Maurycy Rosenstok-Rostocki.

Położenie na wyżynie podolskiej nad rzeką Gniłą, u stóp zachodniego stoku Miodoborów.

Aprowizacya. W mieście istnieją dwie restauracye — stołować się można również w „Sokole". Hotelik bardzo prymitywny.

MIODOBORY: JAR ZBRUCZA.
Z wyc. A. K. T. Fot. Dr. A. Jakubski.

* * *

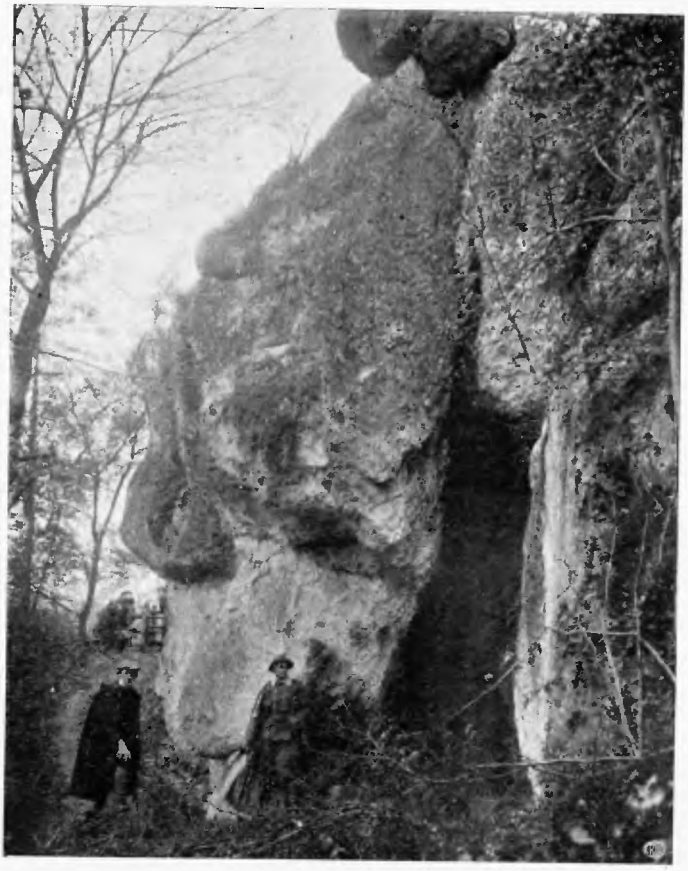
Miodobory. Skałat służy za główny punkt wyjścia wycieczek w Miodobory, zwane też Tołtrami. Jest to pasmo wzgórz stanowiące najwyższe wzniesienie Podola; zaczynają się pod Załoźcami i Podkamieniem, ciągną się w kierunku południowo - wschodnim obok Zbaraża, Skałatu, Grzymałowa — pod Satanowem, Kręciłowem i Trybuchowcami przechodzą przez Zbrucz, który tu tworzy wspaniały jar, jeden z najpiękniejszych na Podolu, na stronę rosyjską, a przeszedłszy dalej Dniestr gubią się na stepach Bessarabii. Miodobory są jedną z najpiękniejszych okolic północnej części kraju. Z ich grzbietu, którym prowadzi stara, stepowa droga, miejscami ocieniona odwiecznymi dębami, zwana „tatarskim szlakiem", rozciąga się wspaniały widok tak na leżące u stóp Podole rosyjskie, jak galicyjskie. Turyści zaglą-

MIODOBORY: DZIURAWA SKAŁA.
Z wyc. A. K. T. Fot. A. Wisłocki.

dają tu dość rzadko, częściej przyrodnicy, szczególnie botanicy i geologowie. Pierwsi mają tu mnóstwo roślin stepowych, nie spotykanych indziej w Galicyi, drudzy oryginalne skały wapienne, które już to zdobią grzbiet Miodoborów, już to sterczą samotnie na równinie jak zwaliska jakichś potężnych murów. Stanowiły one niegdyś rafy koralowe, o czem świadczy ich kształt kolisty — inne znowu brzeg morski. W kamieniach spotyka się odciski wielu muszli. Jedyną pozostałością morskiego dna ma być nieduże, ale bardzo głębokie bagno, czy sadzawka, zwana „Okniną“ pod wsią Oknem u stóp Ostrej i Nazarowej Skały.

Najpiękniejsze skały Miodoborów są: „Kłodnickie Skały“ przy Białej Karczmie na gościńcu z Podwołoczysk do Tarnopola; „Czarna Skała“ pod Nowosiołką Skałacką; „Ostra Skała“ i „Nazarowa Skała“ pod Oknem; wszystkie one zdobią grzbiet główny pasma. Na prawo od nich sterczy najpiękniejsza ze wszystkich, poszarpana i groźna „Dziurawa Skała“ między Ostapiem a Oknem, która najlepiej ze wszystkich zachowała swój kształt półkolisty i „Tołtry“ na północ od Skałatu, na których jedynie półkolisty kształt wzniesienia świadczy o istnieniu tu niegdyś skał koralowych.

MIODOBORY: SKAŁY NAD ZBRUCZEM.
Z wyc. A. K. T. Fot. A. Wisłocki.

MIODOBORY: SATANÓW NAD ZBRUCZEM.
Ze zb. Zw. Stud. Architektury. Fot. F. Wilczkowski.

Od Satanowa, miasteczka położonego na rosyjskim brzegu, po Trybuchowce rozciąga się t. zw. jar Kręciłowski, który tworzy Zbrucz, przebijając się przez Miodobory. Ciągnie się on na przestrzeni około 20 km. a jego najpiękniejszymi punktami są: Słobódka Satanowska z położonym na wysokiej górze klasztorem Kapucynów, zamienionym dziś na monastyr rosyjskich czerńców, wioska Kręciłów, oraz partya pod Bohutem, gdzie brzegi Zbrucza strome i skaliste porasta odwieczna puszcza.

Nad Kręciłowem, na grzbiecie jaru znajdują się wały i lochy niewiadomego pochodzenia — a za nimi sterczy charakterystyczna grupa skał, zwanych „Puszczą". Niegdyś mieszkał tu pustelnik w dwóch malutkich komorach kutych w skale, z których w jednej znajduje się ołtarzyk, druga służyła mu za sypialnię. Szczyt skały zdobi kamienny krzyż, a obok stoi kilka figur świętych bardzo oryginalnej roboty.

MIODOBORY: PUSTELNIA POD KRĘCIŁOWEM.
Ze zb. Zw. Stud. Architektury. Fot. F. Wilczkowski.

Nie brak w tej okolicy też pamiątek historycznych, zabytków artystycznych i pięknych budowli. W Skałacie obok rynku stoją cztery baszty, niezbyt szczęśliwie restytuowane, oraz nowy kościół projektu prof. Talowskiego; w Hlibowie i Zarubińcach znajdują się bardzo ładne stylowe drewniane cerkiewki, w Grzymałowie piękny pałac hr. Pinińskich z ogromnym parkiem i zbiorami dzieł sztuki, w Oknie u p. Fedorowicza bogata galerya obrazów i zbiór kilimów z tutejszej szkoły kilimkarskiej, w Satanowie dwie starożytne baszty i zwaliska zamku, na Bohucie stary ołtarz pogański, u którego podnóża znaleziono w Zbruczu posąg Światowida, w Husiatynie piękna synagoga w stylu maurytańskim, w Liszkowcach piękny cmentarz z grobem ukraińskiego poety Zadoreckiego i zwaliska zamku, w Horodnicy w ołtarzu w cerkwi piękny, wysokiej artystycznej wartości obraz Madonny, starej włoskiej szkoły; po Tatarach i Turkach pozostało wiele mogił, w których znajdują się nieraz rozmaite drogocenne przedmioty; z rozkopanej niedawno

mogiły na „Ostrej Mogile“ wydobyto olbrzymiej wielkości szkielet tatarskiego wodza. Nie brak i wykopalisk z czasów przedhistorycznych szczególnie w okolicy Pustołówki i Horodnicy.

Krajobraz Miodoborów od zachodu, szczególnie w okolicy Okna i Ostapia należy do najbardziej ponurych, jakie sobie wyobrazić można. Pod tym względem nie ma sobie równego w kraju. Mimo bujnej zieloności okolicznych pól, widać, że te nagie białe skały to jakiś wymarły świat — ruiny przyrody z przed tysięcy wieków.

S K A W C E

LATOWISKO

WIEŚ w pow. wadowickim, licząca 500 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Wadowice. Parafia rzk.: Mucharz. Szkoła 1-kl. mięsz. Składnica pocztowa w miejscu. Poczta i telegraf: Mucharz. Stacya kol. (3 km.): w miejscu.

Latowisko o skromnej frekwencyi około 60 osób przez lato, bez urządzeń.

S K O L E

LATOWISKO

MIASTECZKO powiatowe z obszarem dworskim, należącym do Braci Grödl, liczące 7750 mieszk. Sąd, urz. podat, notar., parafie rzk. i gk., szkoła 4-kl. mięsz., poczta, telegraf, stac. kol.: w miejscu.

Położenie przepiękne, wśród rozległych lasów szpilkowych, pokrywających góry, nad rzeką Oporem, który tu tworzy obszerną kotlinę, zajętą przez Skole i Demnię.

NA PARASZCE (1271 m.).

Z wyc. A. K. T. Fot. Cz. Pawłowski.

Mieszkania w willach i w domach prywatnych, których właściciele odstępują letnikom na czas lata pewną część swego mieszkania. Frekwencya około 1000 osób przez lato.

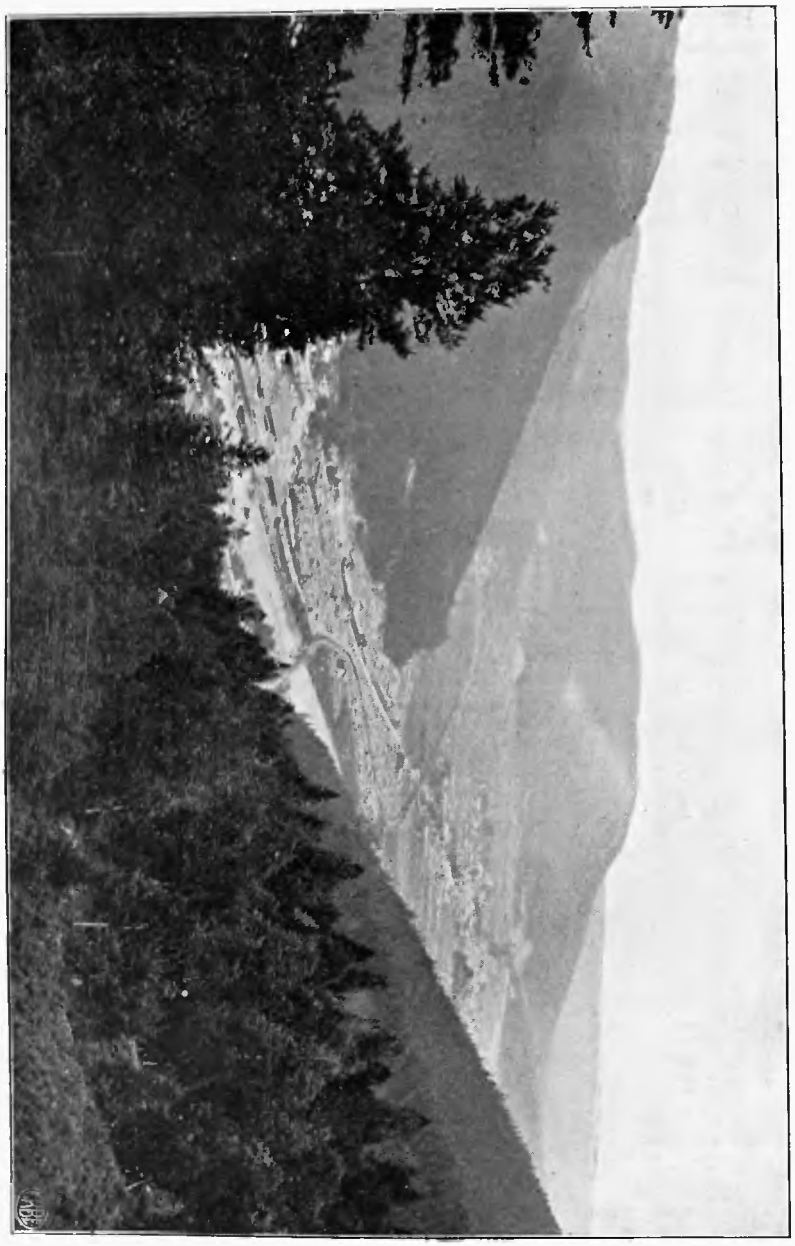
Aprowizacya łatwa na miejscu (5 restauracyi i pensyonat).

Lekarska pomoc w miejscu (3 lekarzy: Dr. Eichel, Michalski i Mironowicz). Apteka na miejscu. Letnicy korzystają z doskonałych górskich kąpieli rzecznych w Oporze.

Spacery na okoliczne góry, wycieczki do Hrebenowa, Tuchli, Ławocznego. Z wycieczek górskich najpopularniejsza na Zełemin (1167 m.) z ogromnie rozległym widokiem

na dolinę Oporu (widać Synowódzko, Skole, Demnię, Hrebenów, Korostów i Tuchlę), oraz na dominującą nad całą okolicą Paraszkę (1271 m.) Wycieczki dalsze do skał w Uryczu i w Bubniszczach.

Skole jako najpiękniejsze letnisko górskie przy linii Stryj-Ławoczne, cieszyło się już oddawna ogromną wziętością. Szczególnie popularnem było ono przed otwarciem

Z wyc. A. K. T.

SKOLE I DEMNIA Z ZEŁEMINA.

Fot. D. Połątkiewicz.

linii kolejowej z Delatyna do Woronienki w r. 1895 i idącem za tem ogromnym rozwojem letnisk w dolinie Prutu. Dziś przyjeżdża tu na lato przeważnie ludność izraelicka; w lecie miejscowość jest ogniskiem silnego ruchu turystycznego. Ma ona znakomite warunki dla rozwoju sportów zimowych. W lecie często odbywają się tu przedstawienia, koncerty i zabawy.

SŁAWSKO

STACYA NARCIARSKA

WIEŚ w pow. skolskim, licząca 1750 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta, telegraf, st. kol.: w miejscu.

Położenie: Wieś leży przy linii kolejowej Lwów-Stryj-Ławoczne, od tego ostatniego o 8 km. oddalone, wśród górzystej okolicy.

Lekarska pomoc najbliższa w Ławocznem lub Skolem (3 lekarzy), gdzie również apteka.

Miejscowość w lecie przez gości ani turystów prawie nie odwiedzana głównie z tego powodu, że okoliczne góry są przeważnie pozbawione lasów. Z tego jednak samego powodu w zimie góry tutejsze (Trościan 1235 m.) przedstawiają wymarzone tereny narciarskie; roi się tu też szczególnie w święta od narciarzy ze Lwowa, Stryja, Sambora, Drohobycza, Przemyśla. 6 stycznia 1912 otwarto bardzo dobrze urządzone i zagospodarowane schronisko Karpackiego Towarzystwa Narciarzy o kilkudziesięciu łóżkach (nocleg 2 korony dla niecłonków, 1 koronę dla członków). Mieszkać można też w karczmie i u diaka.

SCHRONISKO K. T. N. W SŁAWSKU.
Z wyc. K. T. N. Fot. M. Dudryk.

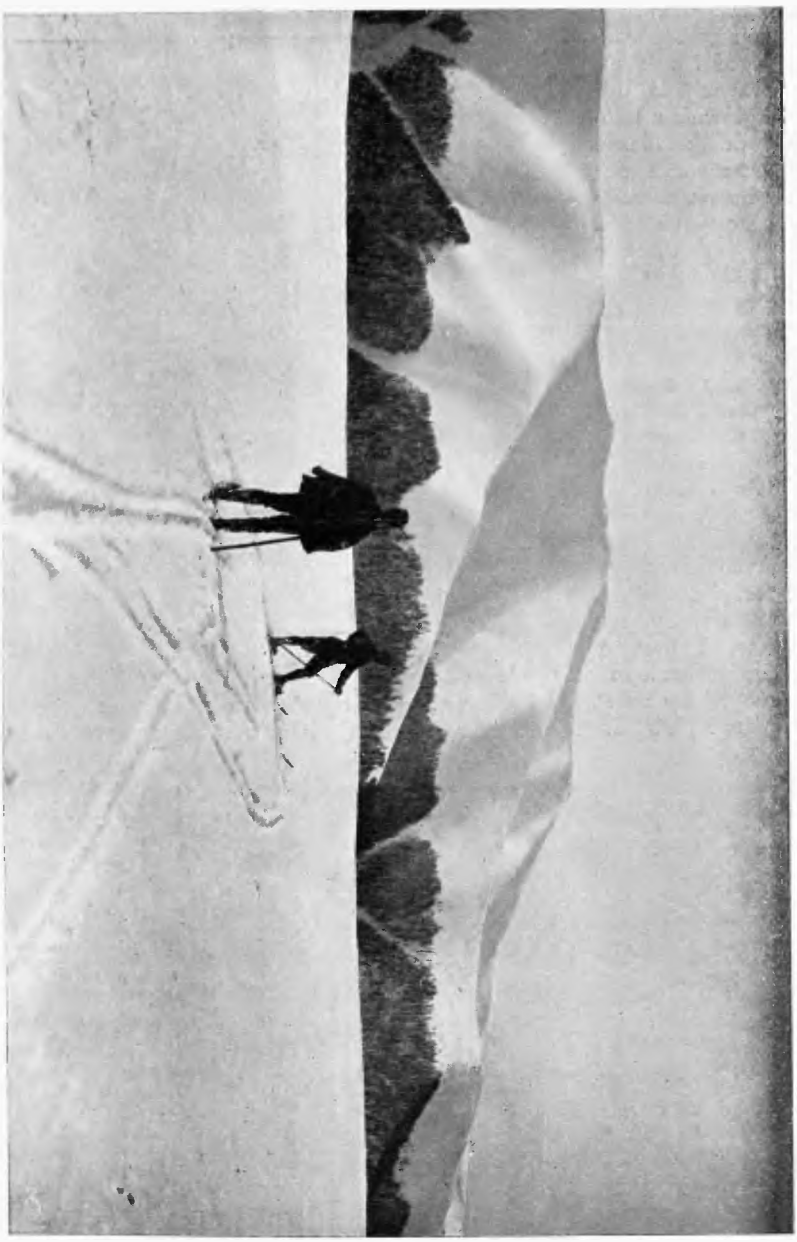
Najpopularniejszą z wycieczek tutejszych jest Trościan (1235 m.), którego szczyt jest dobrze widny ze stacyi kolejowej — bardzo często też odwiedzają narciarze położone po drugiej stronie Oporu szczyty Ilsy (1066 m.) i Wysokiego Wierchu (1245 m.), oraz położone cokolwiek dalej ku Ławocznemu Pliszki (926 m.).

ILSA (1066 m.) I PLISZKI.
Z wyc. K. T. N. Fot. M. Dudryk.

Z dalszych wycieczek wymienić należy dwie: jedną na Pikul (1405 m.), szczyt leżący na granicy węgierskiej (patrz str. 16.), drugą na najwyższy szczyt Bieszczad, Stoh (1679 m.). Chcący się wybrać na którykolwiek z tych szczytów winni dojechać koleją przez Ławoczne do drugiej za granicą węgierskiej stacyi w Wołowcu (Volocz). Na Pikul jedzie się stąd 19 km. gościńcem do wsi Małej Bystrej za Wereczke, a następnie w 2 do 3 godzin można osiągnąć jego piramidalny szczyt — na Stoh wiedzie

wprost z Wołowca dobra jezdna droga, wyprowadzająca do zabudowań wzorowej mleczarni alpejskiej na Płaju — a następnie idzie połoninami przez Wielki Wierch (1598 m.). Widok z obu szczytów, które dominują nad całą okolicą olbrzymi — obejmuje Bieszczady, Gorgany i węgierskie stepy, które giną gdzieś w sinej dali. Stoh, wzniesiony nad poziom dolin u swej południowej podstawy prawie o 1500 metrów, nazywa prof. Rehman w swem dziele o Karpatach, najśmielszą piramidą w Karpatach.

Z wyc. K. T. N. STOH (1679 m.). Fot. Dr. Z. Klemensiewicz.

Jako teren narciarski dobrym jest przedewszystkiem Stoh, ze swym długim grzbietem i łagodnie nachylonymi stokami; dla ilustracyi tutejszych zimowych terenów, jednych z najlepszych w Beskidach wschodnich podajemy zimowe zdjęcie grzbietu łączącego Stoh z Wysokim Wierchem. (Patrz Synowódzko, Tuchla).

Wszystkie leżące w tej okolicy miejscowości i stacye kolejowe posiadają znakomite tereny narciarskie (patrz: Tuchla, Różanka, Skole, Zełemianka, Ławoczne, Oporzec).

W Wołowcu można przenocować w hoteliku Samuela obok dworca (1 kor.), tamże restauracya.

SŁOBODA RUNGURSKA

LATOWISKO — ŹRÓDŁA SIARCZANO-SŁONE

WIEŚ w pow. peczeniżyńskim, licząca 1500 mieszk. Obszar dworski jest własnością Skarbu Państwa. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.; Peczeniżyn, gk.: Rungury. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta, telegraf: Peczeniżyn (9½ km.). St. kol. w miejscu.

Położenie: Miejscowość jest stacyą końcową linii lokalnej z Kołomyi, leży 600 m. npm. wśród dziko malowniczych gór, pokrytych lasami szpilkowymi.

Mieszkania: u miejscowych włościan łatwe do dostania, frekwencya około 30 osób przez lato.

Aprowizacya na miejscu wystarczająca.

Źródła. Znajdują się tu również niebadane chemicznie i nie eksploatowane źródła siarczano-słone, niema jednakże żadnych urządzeń do kąpieli.

Zobacz także: Rungury.

S Ł O N A

ŹRÓDŁO ALKALICZNO-SŁONE

WIEŚ w pow. brzeskim, licząca 500 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk., poczta, telegraf: Zakliczyn (7½ km.). Stac. kol.: Bogumiłowice-Ciężkowice (9 km.).

W lesie należącym do gminy Słona, znajduje się w niedostępnem miejscu źródło wody alkaliczno-słonej, dotychczas chemicznie nie rozbierane i nieeksploatowane.

S M O D N A

ZAKŁAD PRZYRODO-LECZNICZY DRA TARNAWSKIEGO

WIEŚ w pow. kosowskim, licząca około 900 mieszk. Urzędy w Kosowie. Parafia rzk.: Kosów-Miasto, gk.: Kosów-Stary. Poczta i telegraf: Kosów (2 km.). St. kol.: Zabłotów (24 km.).

Patrz: Kosów.

SOKOŁÓWKA k. KOSOWA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. kosowskim, licząca 1800 mieszk. Obsz. dw. jest własnością Skarbu Państwa. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Kosów, gk.: w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta: w miejscu. Telegraf: Kosów (10 km.). St. kol.: Wyżnica.

Położenie: W odległości 7 km. za Kosowem nad górską rzeką Rybnicą, wśród lasów szpilkowych.

Mieszkania: U miejscowej ludności. Bliższe wyjaśnienia co do mieszkań można otrzymać w zarządzie szkoły tamtejszej.

Aprowizacya: Na miejscu można dostać najniezbędniejszych artykułów spożywczych, resztę zaś załatwić może posłaniec pocztowy konny, jeżdżący 2 razy do Kosowa. Letnicy muszą prowadzić własną kuchnię.

Lekarska pomoc najbliższu w Kosowie (4 lekarzy), gdzie również apteka. Letnicy korzystają z doskonałych rzecznych kąpieli górskich w Rybnicy.

S P A S

LATOWISKO

WIEŚ w pow. staro-samborskim z obsz. dworskim należącym do Zofii hr. Wodzickiej, licząca 500 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Stary Sambor, gk.: Terszów. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta i telegraf: w miejscu. Stac. kol.: Terszów-Spas (3 km.).

Położenie: Spas leży przy linii Sambor-Sianki, 5 km. od Starego Sambora.

Mieszkania dość prymitywne, bez wszelkich urządzeń. Brak wszelkich urządzeń hygienicznych, woda do picia zła, zawiera sporo kwasu azotowego.

Aprowizacya: W miejscu restauracya żydowska, w r. 1911 miała być otwartą także katolicka. Środki spożywcze łatwo można dostać ze Starego Sambora.

Lekarska pomoc ze Starego Sambora (3 lekarzy), gdzie również apteka.

Frekwencya do 300 osób, przeważnie proletaryat żydowski. Dużo piersiowo chorych, przyjeżdżających tu na leczenie żentycą.

S P R Y N I A

LATOWISKO
ŹRÓDŁO ŻELAZISTE

WIEŚ w pow. samborskim, licząca 600 mieszk., sąd, urz. podat. i notar.: Sambor, parafia rzk.: w Czukwi, gk.: w miejscu, stac. kol.: Sambor (18 km.), poczta Zwór (4 km.).

Położenie w górach, wśród lasów szpilkowych, obszaru 2000 morgów, 600 m. npm. Znajdujące się tu źródło mineralne szczawy żelazistej, dotąd naukowo nie badane, jest bardzo wydatne. Urządzeń leczniczych i łazienek brak.

Mieszkania i aprowizacya. W willi p. Żurawskiego znajduje się 16 pokoi mieszkalnych w cenie po 30 kor. za miesiąc — zresztą letnicy mieszczą się w chatach włościańskich. Frekwencya roczna około 100 osób, przeważnie rodzin urzędniczych ze Lwowa. Aprowizacya na miejscu łatwa.

Lekarska pomoc i apteka najbliższa w Podbużu (13 km.) i w Samborze.

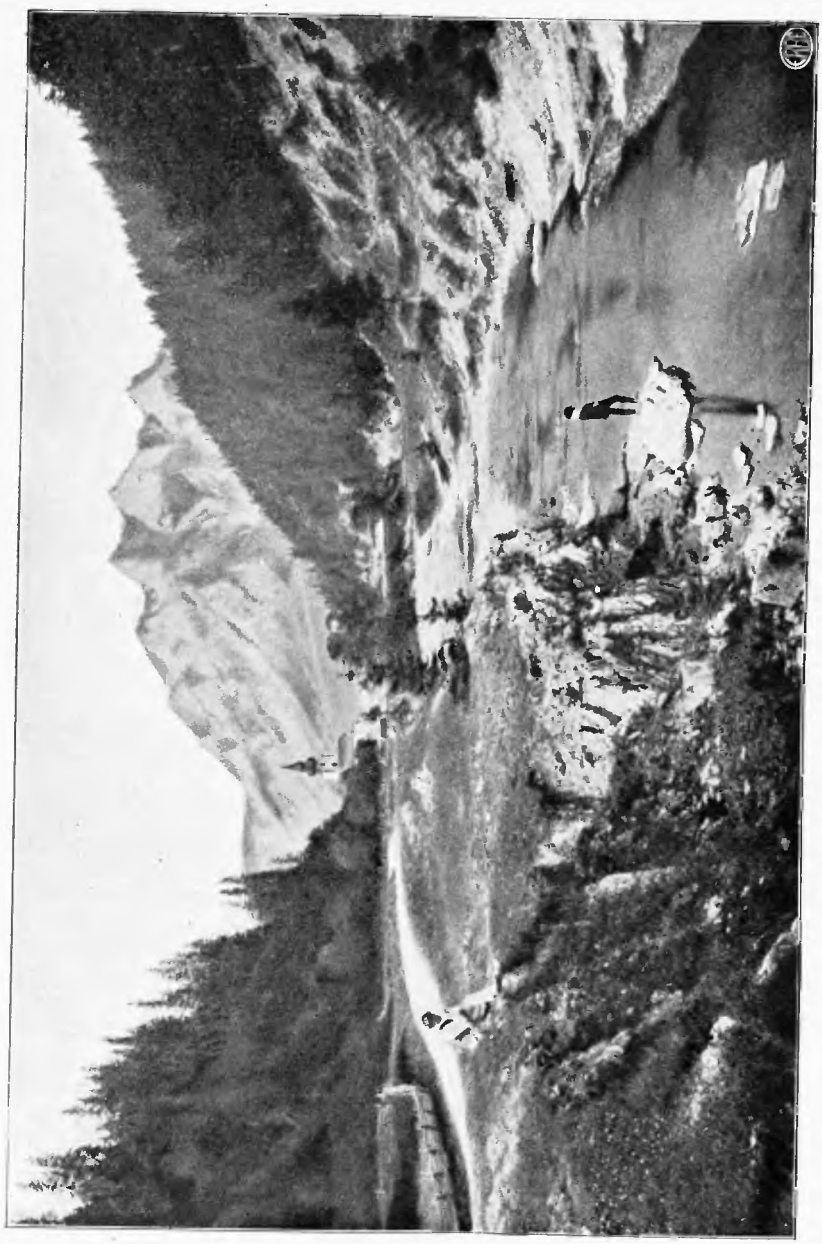
CZORSZTYN.

Z wyc. A. K. T. Fot. S. Szostakowski.

SROMOWCE
(NIŻNE I WYŻNE)
LATOWISKO

WIEŚ w pow. nowotarskim, licząca 1200 mieszk. Sąd, urz. pod., notar., parafia rzk.: Krościenko. Poczta i telegraf: Krościenko n. D. (11 km.). W miejscu składnica pocztowa. Stac. kol. najbliższa: Nowy Targ (35 km.), na dworcu stale furmanki.

Położenie wprost cudowne tuż u stóp „Trzech Koron" w Pieninach, naprzeciw Czerwonego Klasztoru, leżącego na węgierskim brzegu rzeki Dunajca. Wspa-

PIENINY: CZERWONY KLASZTOR I TRZY KORONY.
Ze zbiorów P. T. K. w Warszawie.

niały widok na Tatry. Wzniesienie 490 m. npm. Miejscowość zasłonięta od północy Pieninami, od południa otwarta (równina Spiska).

Sromowce ze względu na swe położenie i znakomite kąpiele rzeczne w Du-

najcu, znacznie tutaj cieplejszym, nadaje się na pierwszorzędne latowisko, którego założenie w tem miejscu, odebrałoby monopol, położonemu na brzegu węgierskim Dunajca zakładowi kąpielowemu w Smierdziączce — goszczenia w miejscowej restauracyi setek i tysięcy polskich i obcych turystów, zwiedzających corocznie Pieniny.

Wycieczki: pieszo w Pieniny: na Trzy Korony (2—3 godz.), gdzie wiedzie bardzo dobra, ubezpieczona baryerą, znaczona ścieżka; do Pustelnika w ruinach zameczku św. Kingi (2 godz.), dokąd prowadzi również ubezpieczona i wygodna ścieżka znaczona (znaki czerwone); do zamków w Czorsztynie i Niedzicy (patrz Krościenko).

PIENINY: TRZY KORONY W ZIMIE.

Z wyc. K. T. N. Fot. Z. Hetper.

Do Czerwonego Klasztoru (1 km.) przejazd przez Dunajec (4 hal. od osoby), do Śmierdziączki (2 km.). Powozem do Lubowni na Spiżu (O Lublo), gdzie oglądać można wspaniałe ruiny dawnego zamku Lubomirskich (28 km. dobrej drogi). Najwspanialsza wycieczka rzeką Dunajcem przez Pieniny do Szczawnicy. Bilety (od czółenka 3 kor. — czółenka spajają razem po 3—4 i w ten sposób jadą całkiem bezpiecznie, z przewodnikami ze wsi) nabyć można w Śmierdziączce.

Ludność miejscowa w lecie prawie w całości trudni się wożeniem wycieczkowców łodziami przez Pieniny.

STARUNIA

LATOWISKO — ŹRÓDŁA SOLANKOWE I SIARCZANE

WIEŚ w pow. bohorodczańskim, licząca 2600 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Sołotwina, gk.: w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta, telegraf: Sołotwina (7 km.), st. kol.: Nadwórna (15 km.) lub Stanisławów.

Skromne letnisko, słabo uczęszczane (30 osób) posiada źródło słone oraz źródło siarczane, oba zimne. Woda do tej pory chemicznie badaną nie była. Urządzeń i mieszkań brak. Pomoc lekarska w Sołotwinie (7 km. dobrej drogi). W miejscu kopalnia wosku ziemnego.

STARZAWA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. dobromilskim, licząca 1300 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Dobromil. Parafia rzk.: Chyrów, gk.: w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta, telegraf, stacya kol.: w miejscu (2 km.).

Położenie: Wieś leży przy linii kolejowej Sambor-Nowy Zagórz wśród górskiej, obfitej w lasy szpilkowe okolicy, nad rzeką Strwiążem (doskonałe kąpiele).

Mieszkania: Prywatna willa o kilkunastu pokojach, przeznaczona specyalnie dla letników, oprócz tego można odnająć pokoiki w domach miejscowych włościan. Frekwencya około 100 osób przez lato.

Aprowizacya z pobliskiego Chyrowa (9 km. koleją).

Lekarska pomoc w Chyrowie (Dr. Machnicki i Mossoczy) lub Dobromilu (Dr. Goldberg, Puchalski, Stangenhaus), gdzie również apteki.

Wycieczki doliną Strwiąża do Krościenka lub Ustrzyk, koleją do ruiny zamku Herbutów pod Dobromilem.

STEBNIK

ŹRÓDŁA SOLANKOWE

WIEŚ w pow. drohobyckim, o 4 km. od Truskawca oddalona, licząca 2500 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Drohobycz. Szkoła 2-kl. mięsz. Parafia rzk. Drohobycz, gk. w miejscu. Poczta, telegraf, stacya kol.: w miejscu.

W miejscowości tej istnieje salina rządowa i doskonale urządzona warzelnia soli. Przy salinie urządzono dla użytku urzędników i robotników własnych bardzo dobre łazienki i solankowe inhalatoryum. W czasie lata korzysta z nich za osobnem zezwoleniem zarządu saliny spora ilość zjeżdżających tu do krewnych i znajomych letników.

Letnicy w miejscu dostać mogą wszelkich środków żywności, korzystają z kąpieli i wziewań solankowych, a pomoc lekarską znajdują na miejscu u lekarza salinarnego Dra Węclewskiego, który utrzymuje aptekę domową.

STRZYŻÓW

LATOWISKO

MIASTO powiatowe, liczące 2500 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: w miejscu, gk. Oparówka. Szkoła 6-kl. mięsz. Poczta, telegraf, st. kol.: w miejscu.

Letnisko nad rzeką Wisłokiem, bez urządzeń specyalnych dla letników, roczna frekwencya dochodzi 100 osób. W miejscu 3 lekarzy i apteka. Aprowizacya łatwa i wystarczająca. Doskonałe rzeczne kąpiele w Wisłoku.

SUCHA

LATOWISKO

MIASTECZKO w pow. żywieckim, liczące 4550 mieszk., z obszarem dworskim, którego właścicielem jest Władysław hr. Brunicki. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: w miejscu. Szkoła 4-kl. mięsz. Poczta, telegraf, st. kol.: w miejscu.

Letnisko o znakomitych warunkach (334 m. npm.), jednak bez mieszkań specyalnych lub urządzeń leczniczych. Wobec wzrostu ludności wogóle mało mieszkań. Kąpiele rzeczne w Skawie. Dwu lekarzy (Dr. Gawlik i Spannbauer) tudzież apteka na miejscu. Komunikcya i aprowizacya doskonała. Dobra restauracya na dworcu kolejowym. Frekwencya przeciętna po 150 osób rocznie. Koło dworca mały hotel.

Wycieczki na okoliczne góry; z dalszych najpopularniejsza wycieczka na Babią Górę (1725 m.) zabiera dwa dni, na Pilsko (1558 m.) dzień czasu.

Sucha posiada bardzo łagodny klimat, wolny od wiatrów i dobre kąpiele rzeczne, dlatego letnicy chętnie tu przyjeżdżają. W zimie duży ruch narciarski głównie z Krakowa — gdyż okoliczne góry przedstawiają znakomite tereny narciarskie.

W zamku hr. Brunickich w Suchej wspaniały księgozbior z rzadkimi drukami i rękopisami, portrety królów polskich i bogaty zbiór rycin. Widzenia godnym jest też stary kościół z rzeźbionym ołtarzem.

KUDRAWIEC (1240 m.).
Z wyc. K. T. N. Fot. W. Wolański.

ŚWIATOSŁAW

LATOWISKO

PRZYSIÓŁEK gm. Skole (patrz Skole) odległy odeń 5 km. Stacya kolei w Skolem, lub w Hrebenowie (2 km.).

Położenie bardzo ładne u spływu Oporu i Oporca przy gościńcu wiodącym ze Skolego na Węgry. W okolicy ogromne lasy szpilkowe — otoczenie górskie. W dolinie Oporca dużo słońca.

Mieszkania i aprowizacya: Mieszkań kilka specyalnie dla letników urządzonych — zresztą można mieszkać u miejscowej ludności, składającej się przeważnie z robotników, zajętych przy ścinaniu i zwożeniu drzewa, oraz przy hucie. Żywność ze Skolego — tamże pomoc lekarska i apteka. Frekwencya dochodzi 20—30 osób przez lato.

Wycieczki: Gościńcem do Huty Korostowskiej i do Lwowa, do Hrebenowa, Skolego; pieszo na Paraszkę (1271 m.) przez Korczanki lub doliną Krasnego Potoku (3—4 godz.), oraz na Zełemin i Kudrawiec, leżące po drugiej stronie Oporu. — Nazwa miejscowości pochodzi od ruskiego księcia, którego tu zamordowano przed wiekami.

SYNOWÓDZKO WYŻNE

LATOWISKO

WIEŚ w pow. skolskim, licząca 3350 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Skole, gk. w miejscu. Szkoła 2-kl. mięsz. Poczta, telegraf, st. kol.: w miejscu (2 km.).

Ludność miejscowa pochodzenia tatarskiego trudni się wyłącznie handlem owoców — stąd to pochodzą „bojki“, sprzedający owoce i marony na ulicach Lwowa, Krakowa, Zakopanego i innych większych miast Galicyi.

Położenie: Przy linii kolejowej Lwów-Stryj-Ławoczne wśród pięknej, górzystej i lesistej okolicy, u ujścia Oporu do Stryja. Równina, na której leży Synowódzko, miała niegdyś być dnem jeziora — stąd nazwa („Sine wody“).

Mieszkania: Skarb Państwa Skole posiada w letnisku piątrową willę o 9 częściach mieszkalnych, oprócz tego znaleźć można pomieszczenie skromne u miejscowej ludności. Frekwencya letników dochodzi cyfry 100 osób przez lato.

Aprowizacya w miejscu łatwa i zupełnie wystarczająca; jest tu skromna restauracya.

Lekarska pomoc w miejscu (Dr. Rappaport, utrzymujący aptekę domową). Letnicy korzystają z doskonałych kąpieli rzecznych w Oporze i Stryju.

Wycieczki: koleją do Dębiny, Skolego, Hrebenowa, Tuchli i Ławocznego; kołowo do skał i ruin w Uryczu; pieszo na widny stąd doskonale szczyt Paraszki 1271 m. (4—5 godz.), oraz do ślicznych i bardzo oryginalnych skał w Bubniszczach t. zw. „bołd" (14 km.), dokąd można też dojechać wózkiem, fatalną górską drogą.

STOH Z WIELKIEGO WIERCHU (1598 m.). Fot. Dr. Z. Klemensiewicz. Z wyc. K. T. N.

SWOSZOWICE

ZAKŁAD KĄPIELOWY

WIEŚ w powiecie podgórskim z obszarem dworskim, stanowiącym własność Dra Sternschussa, licząca 915 mieszk. Sąd, urz. pod., notar.: Skawina. Parafia rzk. Wróblowice. Szkoła 2-kl. mięsz. Poczta, telegraf, st. kol.: w miejscu. Z Krakowa i ze stacyi Swoszowice omnibus.

Położenie: O milę odległości od Krakowa wśród rozległego parku liściastego.

Mieszkania: 6 domów mieszkalnych, specyalnie dla kuracyuszów budowanych (4 drewniane, 2 murowane), mogących pomieścić około 80 partyi. Pokoje umeblowane, z łóżkami o materacach sprężynowych, jednakże bez pościeli, którą trzeba ze sobą przywieźć. Domy mieszkalne dość zniszczone, obecnie nieco odnowione przez obecnego dzierżawcę Dra Zanietowskiego.

Aprowizacya: Na miejscu restauracya sezonowa pod kierunkiem szefa restauracyi hotelu Pollera w Krakowie.

Środki lecznicze: Dwa źródła siarczane, znane od kilkuset lat, z tych używane do kąpieli jedno, w ocembrowaniu kamiennem. W dość prymitywnych łazienkach (wanny blaszane, wewnątrz pokostowane) wydaje się kąpiele siarczane, mułowe, oprócz tego elektryczne, parowe i wodoleczenie. Lekarz zakładu Dr. Zanietowski.

Frekwencya dochodzi 500 osób przez sezon. Wiele bardzo osób nie mieszka stale w Swoszowicach i dojeżdża tylko do Zakładu z Krakowa.

WILLA „OBLĘGOREK" W SWOSZOWICACH.

Wskazania: Różne postacie gośćca tak stawowego, jak i mięśniowego, choroby skóry, cierpienia wysiąkowe kobiece, nieżyty gardła i krtani, łżejsze postacie zołzów i krzywicy, porażenia i nerwobóle, przewlekłe zatrucia metalami, kiła, różne postacie dny.

Spacery, wycieczki: Park zakładowy — Kraków, Kalwarya.

SZAFLARY

LATOWISKO

WIEŚ w pow. nowotarskim niedaleko Zakopanego, licząca 1100 mieszk. Urzędy: Nowy Targ. Parafia rzk.: w miejscu, gk.: Szlachtowa. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta, telegraf: Nowy Targ (7 km.). Stac. kol.: w miejscu linii Chabówka-Zakopane (6 minut pieszo).

Położenie na równinie nowotarskiej 630 m. npm., powietrze zdrowe, czyste, klimat zakopiański, kąpiele w Białym Dunajcu.

Mieszkań dla letników specyalnie budowanych niema, nieliczni letnicy mieszczą się w czystych chatach góralskich.

Aprowizacya łatwa, w miejscu dwa sklepy katolickie z artykułami spożywczymi, zresztą ułatwia aprowizacyę bliskość Nowego Targu (6 km.).

Lekarska pomoc najbliższa w Nowym Targu (4 lekarzy), tamże apteka.

Wycieczki w Tatry, Pieniny i na Babią Górę

TATRY: GIEWONT (1900 m.) OD ZACHODU.

SZCZAWA

ŹRÓDŁA SZCZAWY ŻELAZISTEJ

WIEŚ w pow. limanowskim, licząca około 1050 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Limanowa. Parafia rzk.: Kamienica. Szkoła 1 kl. mięsz. Składnica pocztowa w miejscu. Poczta, telegraf: Kamienica (6 km.). Stac. kol.: Limanowa (18 km.) lub Stary Sącz.

Wieś leży na granicy powiatu nowotarskiego, posiada 6 źródeł szczawy żelazistej; prócz tego studnia na obejściu szkolnem w Szczawie dostarcza wody o wybitnym smaku szczawy alkalicznej. Ilość źródeł wogóle jest zmienna, gdyż płynący przez wieś potok Kamienica w czasie roztopów wiosennych zamula źródła istniejące, a wypłukuje nowe. Podobno przed laty ilość źródeł była większa, a źródła obfitsze we wodę. Smak przypomina wody szczawnickie. Rozbioru wód dokonano przed laty podobno w Pradze, a wynik miał być niezbyt korzystnym, okazały się bowiem uboższymi w składniki mineralne niż wody w Szczawnicy.

Dostęp do Szczawy jest utrudniony, drogi wszystkie bardzo złe.

SZCZAWNE

LATOWISKO

WIEŚ w pow. sanockim, licząca około 900 mieszk. Obsz. dw. stanowi własność Michała Groblewskiego. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Bukowsko, gk.: w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta, telegraf i stac. kol. ($2^1/_2$ km.) w miejscu.

Latowisko mało uczęszczane, w ładnem górskiem położeniu, bez mieszkań i urządzeń dla letników. Lekarska pomoc najbliższa w Bukowsku (Dr. Sass).

Wycieczki najładniejsze linią kolejową do Laborca (Mezölaborcz) i Humennego (Homonna). Z Humennego można zrobić wycieczkę górską na Vihorlat (1074 m.) i Śniński Kamień (1002 m.) prześliczną doliną Kamienicy. Po drodze zwiedza się olbrzymie ruiny zamku w Jasienowie (Varjeszeno). Z drugiej strony grzbietu, w głębokiej dolinie, wśród bukowych lasów „Morskie Oko“ Vihorlackie, najpiękniejsze jezioro północnych Karpat. Wycieczka na Vihorlat wymaga dwóch dni czasu.

SZCZAWNIK

ŹRÓDŁA SZCZAWY ŻELAZISTEJ

WIEŚ w pow. nowosądeckim w pobliżu Muszyny, licząca przeszło 600 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Muszyna, gk.: Złockie. Poczta, telegraf: Muszyna. Stac. kol.: Żegiestów (8 km.).

We wsi istnieje kilka nieeksploatowanych i nieujętych źródeł mineralnych, posiadających cechy szczaw żelazistych, dotychczas chemicznie niebadanych.

SZCZAWNICA

ZAKŁAD ZDROJOWY

WIEŚ Szczawnica niżna w pow. nowotarskim, licząca 760 mieszk., należąca z obsz. dworsk. Miedziusiem i Szczawnicą wyżną (1850 mieszk.) do Adama hr. Stadnickiego. Sąd, urz. podat., notar.: Krościenko n. D. Parafia rzk.: Szczawnica wyżna. Poczta, telegraf, telefon m/m. Szczawnica wyżna. Stac. kol. najbliższa Piwniczna (20 km. drogi górskiej, możliwej tylko w czas pogodny) albo Stary Sącz (41 km.) i Nowy Targ (39 km.). Z obu ostatnich stacyi dojazd dobry. Przybywający od strony wschodniej do zdrojowiska, powinni wysiadać na stacyi w Starym Sączu (41 km.), natomiast od zachodu dążący w Nowym Targu (39 km.). Dojazd ze stacyi do zakładu nie jest uciążliwy, z powodu przepięknej drogi, która prowadzi doliną Dunajca i nad samym Dunajcem. Fiakry są stale na obu stacyach. Należy najmować tylko tych, którzy mają przy sobie książeczkę fiakierską i płacić im wedle taryfy w niej wymienionej.

SZCZAWNICA: WIDOK OGÓLNY.
Fot. M. Dudryk.

Aczkolwiek szczawnickie źródła były już dawno znane, to jednak założenie zakładu kąpielowego przypada na początek 19 wieku — a właścicielem Szczawnicy był wtedy Jan Kuczera, mieszczanin spiski. Dopiero jednak jego następcy Stefan Szalay i tegoż syn Józef rozwinęli zakład w tym stopniu, że ogromnie zasłużony koło rozwoju zdrojowisk naszych dr. Dietl nazywał Szczawnicę „krolową wód polskich". Jej lata świetności przypadają na czas 1850—1892; wtedy powstawały tu piękne wille, robiono wiele dla uprzyjemnienia pobytu publiczności tak z Galicyi, jak i z Królestwa polskiego. W r. 1893 Szczawnica zapisana testamentem Szalaya krakowskiej Akademii Umiejętności, zaczyna upadać, z powodu wadliwej administracyi. Dzierżawca zakładu p. Wiśniewski, nie robił prawie żadnych wkładów, kładąc główny nacisk na eksport wody mineralnej, a zakład pozostawiony sam sobie upadał z każdym rokiem. Zamożniejsza publiczność przestała tu przyjeżdżać, skierowując się do Krynicy, Zakopanego lub za granicę — a $^5/_6$ gości tutejszych stanowił ubogi żydowski proletaryat.

Nowy okres rozwoju Szczawnicy rozpoczyna się dopiero z rokiem 1909, kiedy Szczawnicę nabył od Akademii hr. Adam Stadnicki z Nawojowej. Rzecz oczywista,

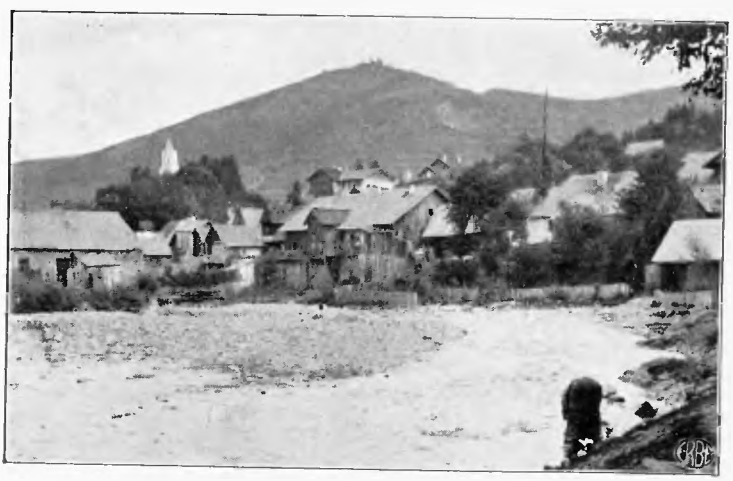
że nowy właściciel, kupując Szczawnicę zaniedbaną w gospodarce, a jednocześnie wprost wyjątkowo od natury uposażoną, nie mógł się kierować i nie kierował się innym zamiarem, jak tylko zamiarem przywrócenia jej dawnego pierwszorzędnego stanowiska. To też Szczawnica wchodzi na drogę nowego rozwoju.

Zarząd zakładu i komisya zdrojowa nie szczędzą teraz trudu, żeby pod względem czystości, staranności w dezynfekcyi i wszelkich porządków nic nie można było Szczawnicy zarzucić. Są też daleko idące postanowienia, mające zapobiegać, żeby lepsza publiczność nie stykała się z gorszą. Komunikacya automobilowa, położy kres narzekaniom na zbyt trudny dojazd do Szczawnicy, samochód bowiem w $1^1/_2$ godziny odbywał będzie całą drogę. W lecie 1909 władze zrobiły też całkowity plan połączenia kolejowego Nowego Sącza z Nowym Targiem przez Krościenko, oddalone o 3 kilometry od Szczawnicy.

ZDRÓJ JÓZEFINY.
Z wyc. B. S. M. we Lwowie. Fot. S. Szostakowski.

Opis zakładu zdrojowo-klimatycznego: Szczawnica leży w Galicyi zachodniej w powiecie nowotarskim w jednej z najładniejszych okolic Karpat w pobliżu Pienin na wysokości około 500 m. npm., w dolinie, podnoszącej się łagodnie ku południowi i południo-wschodowi i przechodzącej w rozległe płaskowzgórze, za którem w pewnem oddaleniu podnoszą się wynioślejsze pasma górskie. Łańcuch Tatr widać od południo-zachodu z wyżej położonych wzgórz, otaczających Szczawnicę.

SZCZAWNICA OD POTOKU.
Fot. M. Dudryk.

Zakład szczawnicki zajmuje oba brzegi niewielkiego potoku górskiego („Szczawnego potoku") wpadającego poniżej zakładu do nieco większej rzeczki, zwanej Grajcarkiem (inaczej „Ruskim potokiem") i z nim razem do Dunajca, który w odległości 4 km. od strony zachodniej opływa grunta szczawnickie. Jadąc od Krościenka, wjeżdża się do Szczawnicy wkrótce po opuszczeniu brzegów Dunajca. Na prawo powyżej ujścia Grajcarka widać przepyszny obraz pokrytych lasem Pienin, z których wypływa Dunajec.

Nasamprzód ciągną się tutaj długim szeregiem po obu stronach gościńca domy i domki Szczawnicy niżnej, przeważnie góralskie, wynajmowane latem przez mniej zamożną publiczność. Za Szczawnicą niżną, która się ciągnie przeszło kilometr, zaczyna się po lewej stronie park dolny zakładowy, po prawej zaś stronie widać obszerną dolinę

ZAKŁAD WODOLECZNICZY DRA KOŁĄCZKOWSKIEGO.

Grajcarka. Jest to już Szczawnica wyżna. Za parkiem na lewo wpada w oczy zakład wodoleczniczy Dra Kołączkowskiego. Po drugiej stronie gościńca w dole stoją łazienki Szymona. Dalej wjeżdżamy na Miedziuś, dzielnicę, zamieszkałą dzisiaj przeważnie przez żydów. Tutaj stoi willa Bryjarka oraz izraelickie hotele Krumholza i Stögera.

WILLA „MICKIEWICZA" W ZAKŁADZIE DRA KOŁĄCZKOWSKIEGO.

Droga, która obok drogueryi skręca na lewo i pod górę, zwana ulicą Kraszewskiego, prowadzi do głównych części zakładu szczawnickiego. Mijamy willę pod Kraszewskim, położone po lewej stronie wysoko domy Noworyty, jedziemy cienistym gościńcem na prawym brzegu Szczawnego potoku, mijamy po lewej stronie aptekę, willę Wartę, willę Polską, willę pod Kilińskim, po prawej dom pod Attylą, dalej po prawej stronie niżej gościńca zdrój Magdaleny, po lewej zaś zdrój Waleryi oraz wznoszące się nad nią okazałe wille Litwinka i Warszawianka i wjeżdżamy na obszerny plac Dytla, centrum życia szczawnickiego, leżący u wschodniego podnóża wysokiej góry Bryjarki.

Obok placu Dytla znajdują się zdroje: Józefina i Stefan oraz „Dom nad zdrojami". Tutaj zaraz znajdują się biura zarządu zakładu w Holenderce i komisyi zdrojowej w domu, zwanym dawniej „Pałacem". Przy placu Dytla stoi zakład inhalacyjny, a zaraz dalej za tym zakładem droga prowadzi do łazienek i do zdroju Jana oraz do willi Celiny.

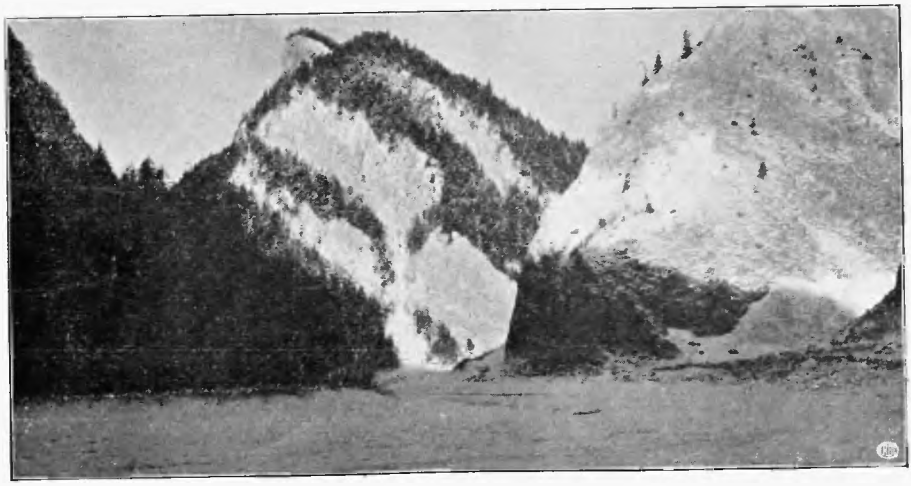
Na górze nad zakładem inhalacyjnym stoją wille Ukrainka i Janina. Dom nad zdrojami łączy się z drugim krytym deptakiem, który prowadzi do domu, zwanego Szwajcarką. Na placu Dytla jest codzień rano targ, w pobliżu zaś w godzinach picia wód rano i po południu grywa orkiestra.

Kto, wjechawszy na plac Dytla, skieruje się zaraz na prawo, i minąwszy pomnik Dytla, znowu się uda na prawo, ten dostanie się na drogę, wiodącą po lewej stronie Szczawnego potoku przed restauracyę Oleksego. Prosto dalej zaczyna się ulica Sobieskiego z szeregiem will i domów (po lewej stronie Wereszczyński, dwie wille Szalaya, dalej willa Wieczorkowskiego, plebania, szkoła, domy Mastalskiego i Arendarczyka, wreszcie Horwatówka, w której się mieści zakład dla ubogiej młodzieży izr. Nadzieja; po prawej stronie willa Zielonków, dom Małuja, przeznaczony jako

PIENINY: WJAZD OD SZCZAWNICY.

Fot. inż. M. Dudryk.

PIENINY: SOKOLICA W ZIMIE.

Z wyc. K. T. N.

Fot. Z. Hetper.

fundacya dla niezamożnych; dom Lustiga, dom pod Sobieskim, poczta, wreszcie piękny kościół parafialny), przechodząca na sam dół do wiejskich zabudowań Szczawnicy wyżnej.

Ozdobą i skarbem Szczawnicy są parki, utrzymywane przez komisyę zdrojową we wzorowym porządku. Niejeden już był gość w Szczawnicy, który mówił, że takimi parkami może się poszczycić mało które uzdrowisko europejskie. W parku stoi obszerny stylowy budynek, zwany dworcem gościnnym, w którym się mieści czytelnia czasopism oraz różne urządzenia dla rozrywki gości. Do dworca gościnnego idzie się albo deptakiem dolnym, albo mniej ruchliwym deptakiem górnym, zwanym obecnie imieniem Henryka Sienkiewicza, który bawiąc w Szczawnicy w ubiegłym sezonie, najchętniej tutaj zdala od gości, czyniących mu owacye, zażywał popołudniowej przechadzki. Znaczna część parku, położona w pobliżu dworca gościnnego, jest dostępna wyłącznie dla członków znajdującej się w dworcu czytelni, przez co lepsza publiczność nie potrzebuje się stykać z gorszą. Wychodząc z założenia, że w stacyi klimatycznej parki muszą grać najpierwszą rolę, nowy właściciel postanowił dołączyć do górnego parku całe t. zw. Połoniny, częściowo je zadrzewić, porobić ulice i poustawiać więcej ławek. Robota ta jest właśnie w toku. Na połoniny chodzą kuracyusze wygrzewać się na słońcu i napawać oczy przepysznym widokiem.

PIENINY: POD SIODEŁKIEM.
Fot. inż. M. Dudryk.

Niektóre wille stoją w samym parku, zdala od gwaru i kurzu ulicznego. Do nich należą dwa stojące obok siebie zakładowe domy, zwane Brat i Siostra, willa pod Batorym, obok niej domy Oleksego. Zupełnie na uboczu za dworcem gościnnym stoi willa Szubertów obok domu malarza p. Kozakiewicza. Naprzeciwko willi Zielonków stoi nieco wyżej położona Alma. W parku też niedaleko wznoszącej się za Szwajcarką kaplicy stoi długi dom, zwany dawniej „Zamkiem". Poza obrębem parku stoją domki góralskie.

CZERWONY KLASZTOR.
Z wyc. A. K. T. Fot. S. Szostakowski.

Mieszkania: Znajdują się trzy większe hotele: Marta, Polski i Pałac, około 100 will i domów do wynajęcia mających ogółem przeszło 1000 pokoi dla gości. W zakładzie górnym znajdują się już obecnie 3 wille zakładowe o 60 pokojach, odbudowane

WJAZD W PIENINY W ZIMIE.

Z wyc. K. T. N. Fot. Z. Hetper.

i uporządkowane, a w części i na nowo umeblowane. Wszystkie tak zakładowe jak i prywatne wille położone uroczo, ceny pokoi od 1·20 do 8 koron za dobę (pościel 30 hal.) dają możność wyboru. Pensyonaty od 5—10 koron dziennie. Nie wszystkie

KOŚCIÓŁ W DĘBNIE.

Z wyc. A. K. T. Fot. S. Szostakowski.

jednak pokoje zaopatrzone w piece, co przy zamawianiu mieszkania należy mieć na względzie W sezonie głównym zaleca się zamawiać mieszkania zawczasu przez miejscową komisyę zdrojową. Goście nie mający zamówionego mieszkania, winni we własnym interesie zgłaszać się i zajeżdżać do biura Zarządu lub Komisyi zdrojowej po informacye, a nie słuchać doradzań fiakrów, lub faktorów. Mnóstwo mieszkań u górali w Dolnej Szczawnicy i na Miedziusiu.

PIENINY: SOKOLICA. Fot. F. Gismann.

Aprowizacya na miejscu zupełna. W zdrojowisku istnieje kilka restauracyi katolickich i żydowskich tudzież kilka pensyonatów, a wiele mieszkań posiada kuchnie. Wszelkich środków spożywczych można dostać w miejscu. Restauracya zakładowa pod kierunkiem naczelnego zarządcy kuchni hotelu „Georgea“ we Lwowie, daje gwarancyę dobrej kuchni, która nadto pozostaje pod stałym nadzorem lekarza zakładowego. Obok podawania potraw à la carte, istnieje tu nadto żywienie w formie „pension“ o 30% taniej.

Lecznicze środki: Zdrojowisko posiada 7 źródeł szczaw alkaliczno-słonych, używanych zarówno do picia jak i inhalacyi. Znany szeroko zdrój Józefiny (szczawa alkal.-

ZE SZCZAWNICY DO PIWNICZNEJ: DOLINA CZERCZU.
Z wyc. A. K. T. Fot. S. Szostakowski.

ziemno-słona), zdrój Magdaleny (szczawa alkal.-słona, używana w cierpieniach przewodu pokarmowego), Stefana i litowa Szymona (szczawy alkal. o charakterze doskonałych wód stołowych) rozbierane były przez Stopczańskiego, a świeżo przez Marchlew-

skiego. Wody ze zdrojów Waleryi (Stopczański), Wandy (Radziszewski) i Jana (Schramm) dopełniają bogactwa zdrojowego Szczawnicy. Szczególnie woda z nowo ujętego źródła Wandy przedstawia ze stanowiska lekarskiego nader ciekawy typ alkalicznej szczawy. Wody szczawnickie są radioaktywne.

PIENINY: TRZY KORONY OD WSCHODU.

Z wyc. A. K. T. Fot. S. Szostakowski.

Szczegółowy skład chemiczny wód szczawnickich według analiz prof. dra Leona Marchlewskiego.

Na 1000 gramów wody zawiera	Józefina	Magdalena	Wanda	Stefan	Szymon	Walerya	Jan
Dwuwęglanu sodowego . .	**4·667**	**7·152**	**4·950**	**3·427**	1·053	2·860	2·586
„ wapniowego .	**0·937**	**0·704**	**0·721**	**0·918**	0·695	0·808	0·809
„ strontowego .	ślady	ślady	0·014	ślady	0·020	—	—
„ barowego . .	ślady	ślady	0·012	ślady	0·002	—	—
„ magnezowego .	0·613	0·793	0·453	0·455	0·163	0·389	0·290
„ żelazowego . .	0·008	0·004	0·006	0·008	**0·026**	0·020	0·025
Chlorku sodowego	**2·841**	**4·966**	**2·720**	**1·959**	0·539	1·945	1·009
„ potasowego . . .	0·094	0·093	0·123	0·073	0·032	0·082	0·064
„ litowego	0·003	ślady	**0·030**	ślady	0·008	—	—
Jodku potasowego	0·001	0·002	0·002	0·001	0·0005	—	—
Bromku potasowego . . .	0·005	0·009	0·003	0·002	0·002	—	—
Siarczanu sodowego . . .	0·041	0·019	0·011	0·001	0·012	0·007	0·006
Krzemianu sodowego . . .	—	—	0·052	—	0·012	—	—
Fosforanu glinowego . . .	ślady	ślady	0·0003	ślady	ślady	—	—
Bezwodnika węglowego woln.	1·600	1·476	1·334	2·140	1·254	1·252	1·763

Obok powyższych składników znaleziono we wszystkich wodach ślady kwasu borowego. Woda ze zdroju Wandy zawiera w śladach sole rubidu, cezu, manganu oraz ślady kwasu arsenawego. Woda ze zdroju Szymona zawiera ślady manganu. Woda ze źródeł Stefana i Szymona zawiera ślady siarkowodoru.

Tablica porównawcza wód szczawnickich i pokrewnych wód obcych.

Na 1000 gramów wody zawiera	Józefina	Wanda	Magdalena	Stefan	Gleichenberg		Ems Kränchen	Selters	Luhaczowice	
					Konstanty	Emna			Aloiska	Vincentka
Dwuwęglanu sodowego	4·667	4·950	7·152	3·427	3·642	2·053	1·995	1·236	6·316	4·310
„ wapniow.	0·937	0·721	0·705	0·918	0·354	0·338	0·234	0·444	0·920	0·933
Chlorku sodowego . .	2·841	2·720	4·966	1·959	1·822	1·428	1·026	2·335	4·561	2·410
„ litowego . .	0·002	0·030	ślady	ślady	0·003	0·001	0·003	0·005	—	—
Bezw. węglow. wolnego	1·600	1·334	1·476	2·140	2·052	1·903	1·100	2·235	—	—

Ocenę wód szczawnickich wyjmujemy ze świeżo wydanej broszury prof. Dra Szumowskiego:

„Jak to widać z załączonych tablic, najsilniejszą wodą szczawnicką jest woda ze zdroju Magdaleny, zawierająca w litrze wody blisko 5 gramów chlorku sodowego oraz 7.2 gm. dwuwęglanu sodowego. Jest to najsilniejsza ze znanych wód tego typu, przewyższająca ilością składników nawet jedną z najsilniejszych, mianowicie czeską wodę luhaczowską Aloiskę, która zawiera w litrze 6.5 gm. dwuwęglanu sodowego i 4.6 gm. chlorku sodowego. Tę cechę Magdaleny podkreślamy, jako mało znaną.

PIENINY: CZERWONA SKAŁA.

Fot. F. Gisman.

Słabszą nieco jest Józefina, która zawiera w litrze 2.8 gm. chlorku sodowego oraz 3.7 gm. dwuwęglanu sodowego. Jeżeli jednak porównamy Józefinę z pokrewnemi wodami obcemi, które się także na kaszel podaje, jak woda emska, gleichenberska albo okrzyczana selterska, na której, niestety, do dziś dnia całe rodziny polskie się wychowują i która znana jest nawet w gwarze pospolitej, jako woda „salcerska“, to się odrazu przekonamy, że żadna z tych wód nie dorównuje Józefinie. Wszystkie mają znacznie mniej dwuwęglanu sodowego i chlorku sodowego, niż Józefina, a najmniej ich ma ta słynna woda selterska, zawierająca tylko 1.2 gm. dwuwęglanu i 2.3 gm. chlorku.

Jeszcze słabszym jest Stefan, zawierający w litrze 2 gm. chlorku sodowego oraz 3.4 gm. dwuwęglanu sodowego. Ta woda jest równowartościowa z zagranicznemi wodami, któreśmy wymienili. Stefan należy do najsmaczniejszych wód szczawnickich (pomimo, że ukazują się w nim nieznaczne ślady siarkowodoru), zawiera bowiem najwięcej kwasu węglowego. Jest też chętnie używany, jako woda stołowa, do czego się nadaje najzupełniej.

Wymienione wody szczawnickie przewyższają znacznie szereg wód pokrewnych jeszcze pod innym względem, mianowicie zawartością soli wapniowych, Józefina bowiem zawiera w litrze wody dwuwęglanu wapniowego 0.9 gm., Stefan 0.9 gm., Magdalena 0.7 gm., gdy tymczasem gleichenberskie wody i selterska zawierają po 0.3 a emska 0.2 gm. Dlatego też wyższość wód szczawnickich nad temi wodami w chorobach dróg moczowych oraz w skazie moczanowej jest niezaprzeczona.

Osobne zupełnie miejsce należy się wodzie ze zdroju Wandy, która wprawdzie jest znaną od lat kilkudziesięciu, nie była dotąd jednak prawie wcale używana skutkiem wadliwego ujęcia źródła. Dopiero w r. 1910 źródło to zostało ujęte powtórnie według wszelkich wymagań nowożytnej balneotechniki. Analiza wody, dokonana przez prof. Dra Leona Marchlewskiego, wykazała, że Wanda zawiera w litrze wody 4.9 gm. dwuwęglanu sodowego, 2.7 gm. chlorku sodowego, 0.7 gm. dwuwęglanu wapniowego, jest więc składem swoim identyczna z Józefiną. Pod jednym tylko względem znacznie się od niej różni, mianowicie zawiera dziesięć razy więcej chlorku litowego, niż Józefina; w Wandzie jest tej soli 0.030 gm. w litrze, a w Józefinie 0.003 gm. w litrze.

PIENINY: LIGARKI W ZIMIE.
Z wyc. K. T. N. Fot. Z. Hetper.

Tym sposobem woda ze zdroju Wandy jest silną szczawą alkaliczno-słono-wapniową, bogatą w lit. W rzędzie wód litowych należy się Wandzie jedno z wybitniejszych miejsc, gdyż wody te przeważnie mają soli litowych mniej, niż Wanda. Tyle okrzyczany, jako silna woda litowa, Salwator, zawiera w litrze chlorku litowego tylko 0.022 gm. (Wanda ma 0.030), mnóstwo zaś innych wód litowych ma jeszcze mniej tej soli; źródło Elżbiety w Homburgu — 0.021, Kisssingen-Rakoczy — 0.020, Kronenquelle w Salzbrunn — 0.011, Wilhelmsquelle w Ems ma 0.010 gm. chlorku litowego w litrze wody. To też w leczeniu skazy moczanowej Wanda mająca i pozostały skład nader korzystny, powinna wyprzeć wszystkie obce wody konkurencyjne".

Sanitarne urządzenia: Ze względu na znaczny kontyngent piersiowo chorych przybywających do zdrojowiska — zaprowadzone zostały w Szczawnicy z inicyatywy b. lekarza zakładowego Doc. Dra Szumowskiego, za wskazówką Starostwa w Nowym

Targu zarządzenia sanitarno-policyjne, które z całą ścisłością bywają stosowane w zdrojowisku. Zarządzenia te polegają na tem, iż po każdym wyjeżdżającym ze zdrojowiska gościu, przeprowadza się dezinfekcyę zajmowanego przezeń mieszkania aparatem formalinowym, całą pościel zaś aparatem parowym. Przez zaprowadzenie tego zarządzenia przewyższa dziś Szczawnica nie tylko wszystkie zakłady krajowe, ale i zagraniczne. Oprócz tego przestrzega się ściśle, by w domach używane były spluwaczki hygieniczne, zakazanem i surowo karanem spluwanie po parkach, deptakach i miejscach publicznych, palonych następnie w osobnych polowych piecach. W ten sposób usunął zarząd zdrojowiska możliwość jakiegokolwiek zakażenia.

Z wyc. A. K. T.

NIEDZICA Z CZORSZTYNA.

Fot. Dr. M. Orłowicz.

Lecznicze urządzenia: W zdrojowisku istnieją zakład inhalacyjny, solankowy, do wziewania wód mineralnych przy pomocy osobnych aparatów, w kabinach celkowych (tylko na ordynacyę lekarzy) i inhalacye balsamiczne w sali wspólnej, doskonale urządzone.

Kąpiele ze zdroju Szymona (urządzenia do ogrzewania wody przestarzałe). Kąpiele powietrzno-słoneczne. Kąpiele rzeczne w Dunajcu (10 minut wózkiem). Dwa zakłady wodolecznicze (zakład Dra Kołączkowskiego patrz niżej). Publiczne leżalnie w parku. Siostry Służebniczki dla pielęgnowania chorych i apteka w miejscu. Kefir, mleko laktobacylinowe, żentyca, mleko kozie.

Lekarze zdrojowi: Drzy Górski, Hammerschlag, Kołączkowski, Kretz, Kruszyński, Mohr, Singer, Szumowski, Tabor (dentysta), Włyński (zakładowy) i Żuliński.

Zakład leczniczy Dra Kołączkowskiego w Szczawnicy zasługuje na specyalne wyróżnienie. Zakład ten leży na stokach góry Bryjarki i składa się z szeregu pięknych

will: „Marta“ (pensyonat) murowana, urządzona na pobyt zimowy, mieści salę jadalną na 100 osób, lokale administracyjne w parterze, na piątrze 15 pokoi mieszkalnych, dobrze urządzonych, „Bogusława“ drewniana o 15 pokojach, „Józefówka“ o 12 pokojach, stojąca w odosobnieniu willa „Mickiewicz“ o 30 pokojach z piecami, wreszcie „Zakład wodoleczniczy“, mający wszelkie postępowe urządzenia dla hydropatyi, na którego piętrze mieści się 26 doskonale urządzonych pokoi. Zakład posiada własny rozległy, bardzo nasłoneczniony park, własny wodociąg i plac do gier sportowych. Ceny za mieszkanie wraz z całem utrzymaniem od 10 kor. dziennie — w zimie, tudzież w I. i III. sezonie o 10% taniej.

Przegląd statystyczny rozwoju zakładu zdrojowego w Szczawnicy w ostatniem dziesięcioleciu.

Rok	Liczba		Pochodzenie gości						Rozesłano wody mineralnej butelek
	rodzin	osób	z Galicyi	z innych krajów Austryo-Węgier	z krajów pod panowaniem rosyjskiem	z krajów pod panowaniem niemieckiem	z innych krajów Europy	z innych części świata	
1900	1987	2989	2036	74	851	2	13	13	118.380
1901	1910	2961	2212	92	588	9	58	5	118.930
1902	2075	3036	2204	76	723	17	5	11	124.000
1903	1942	2880	2231	89	527	12	16	5	128.062
1904	2072	3023	2414	62	527	7	2	11	120.428
1905	2012	3078	2396	147	517	8	2	9	131.759
1906	1953	2846	2080	76	669	9	1	11	142.247
1907	2246	3309	2373	135	772	21	5	3	139.190
1908	1896	2749	2010	122	586	20	7	4	139.205
1909	2072	3117	2435	41	616	13	6	7	178.375

Wskazania lecznicze: Choroby dróg oddechowych, nosa, gardła, krtani, oskrzeli płuc i opłucnej, choroby żołądka i jelit, wątroby, kamienie żółciowe, choroby nerek i dróg moczowych, skaza moczanowa, moczówka cukrowa, rekonwalescencye, cierpienia pozimniczne, blednica, anemia, neurastemia, przepracowanie umysłowe, histerya i niektóre choroby serca.

Sezony: I. sezon zaczyna się 20 maja i trwa do 20 czerwca. W sezonie tym łatwo jest o dobre i tanie mieszkanie i wszystko jest tańsze. Ciepło w tym sezonie jest takie same, jak w lipcu i sierpniu i już w maju panują niekiedy upały. Na liczniejsze towarzystwo, teatr, koncerty jeszcze liczyć nie można.

II. sezon od 20 czerwca do 20 sierpnia jest bardzo ruchliwy i gwarny. Ceny idą w górę. Lepsze mieszkania są rozchwytywane. Zabawy, teatr, koncerty, reuniony, wycieczki.

III. sezon od 20 sierpnia do 20 września jest znowu spokojny, a mało ruchliwy. Pogoda jesienna najczęściej nieprzerwana. Ranki i wieczory chłodne.

Mniej zamożni kuracyusze powinni wybierać się do Szczawnicy w sezonie I. i III., w tych sezonach bowiem cały pobyt wyniesie znacznie taniej, można nawet, posiadając świadectwo ubóstwa, uzyskać uwolnienie od taksy zdrojowej.

Taksa zdrojowa od gości, przebywających dłużej, niż 3 dni, w obrębie zdrojowiska, wynosi 12 kor. od osoby dorosłej, dzieci w wieku lat 10—14 płacą 8 kor. (wysokość taksy jednakże ulegnie zmianie). Od opłaty taksy są wolni lekarze, ich żony i dzieci, wojskowi w czynnej służbie pozostający aż do kapitana, nauczyciele i nauczycielki szkół ludowych, zaopatrzeni w legitymacye, dzieci niżej lat 10, służba niższego stopnia, wreszcie ubodzy obywatele państwa austryackiego, którzy się wykażą prawnem świadectwem ubóstwa, o ile bawią w Szczawnicy w I. lub III. sezonie. W II. sezonie komisya zdrojowa ubogich od taksy nie uwalnia.

Osoby niezamożne narodowości polskiej i wyznania rz.-kat. mogą się ubiegać o bezpłatne mieszkanie w fundacyi Małuja. Podania zaopatrzone w metrykę, świadectwo lekarskie i świadectwo ubóstwa wnosić należy do komitetu, zarządzającego fundacyą Małui, na ręce przewodniczącego, którym jest lekarz zakładowy.

Wygody, rozrywki: Kościół parafialny, kaplica obok zdrojów. Dworzec gościnny, w którym się mieści czytelnia czasopism, sala balowa i koncertowa, fortepian, pokój do gry w karty, różne gry towarzyskie. Wypożyczalnia książek u p. Biernackiej. Sklepy bławatne, galanteryjne, kuśnierskie i t. d. Dwóch fryzyerów. Dwóch fotografów. Codzień rano i popołudniu muzyka orkiestry zdrojowej. Teatr, koncerty, odczyty, reuniony z tańcami, loterya fantowa.

Szczawnica dzięki swojemu klimatowi zajmuje stanowisko pierwszorzędnej podgórskiej stacyi klimatycznej dla chorób piersiowych. Początkowe okresy gruźlicy płuc, t. zw. katary szczytów, stany po zapaleniu płuc, sprawy zapalne w opłucnej poprawiają się tutaj znakomicie. Osoby skłonne do krwioplucia, dla których ostrzejszy klimat miejscowości wyżej położonych jest nieodpowiedni, jeżdżą właśnie do Szczawnicy.

PIENINY: TRZY KORONY OD POŁUDNIA.

Z wyc. A. K. T. Fot. S. Szostakowski.

Kto po całorocznej pracy w mieście pragnie spokojnego odpoczynku w Szczawnicy i wycieczek w Pieniny, ten niech wybiera sezon trzeci, gdyż jesienna pogoda szczawnicka jest niezrównana.

Przechadzki na Połoniny, do Dolnego Parku, na Bryjarkę do krzyża (piękny widok na Szczawnicę, Pieniny i Tatry), do lasu w Sewerynówce, do Jaworek przez Szlachtowę, gdzie znajduje się piękny górski potok o skalistych brzegach.

Wycieczki dalsze przez Jaworki i Sychłę (927 m.) do Piwnicznej (4 godz.); przez Wysokie Skałki (1044 m.) do zamku w Lubowni na Spiżu; przez Krościenko do Czorsztyna i Niedzicy; jeszcze dalsze wycieczki przy użyciu kolei w jedną stronę do Zakopanego i w Tatry — w drugą do Krynicy, Muszyny i Żegiestowa. W zimie tutejsze góry przedstawiają doskonałe tereny narciarskie.

* * *

Pieniny: Pisząc o Szczawnicy, poświęcić się musi osobną wzmiankę Pieninom, najpiękniejszemu zakątkowi ziem polskich.

Każdy, kto raz odbył wycieczkę w Pieniny łodzią, tak wiele zawdzięcza jej romantycznych wrażeń, że często powracać tu będzie, bo nigdzie nic piękniejszego i bardziej malowniczego nie zobaczy. Znaną jest piękność brzegów Renu, skał w Saskiej

Szwajcaryi, przełomu Dunaju w Żelaznej Bramie — ale z Pieninami żadna z tych stron równać się nie może. Mają one, podobnie jak Tatry, swoją poezyę i literaturę — więc ograniczymy się do ich krótkiego opisu — lepiej zresztą, niż słowa, opiszą je załączone ilustracye.

Pieniny jest to mała, skalista grupa gór, widoczna dobrze już od Nowego Targu, ciągnących się od Czorsztyna do Szczawnicy. Za Sromowcami przebija je Dunajec, tworząc wśród nich kilka dużych zakrętów, którymi wije się do Szczawnicy i to jest ich część najpiękniejsza. Do rzeki spadają prostopadłe, białe wapienne skały, porosłe bujną roślinnością a za każdym zakrętem odkrywa się coraz to nowe, coraz piękniejsze i bardziej poetyczne widoki. Odległość Czerwonego Klasztoru od Szczawnicy wzdłuż Dunajca wynosi niespełna 10 km. — łodziami przebywa się tę drogę w $1^1/_2$ godziny. Płynąć można także z Czorsztyna, ale tylko wtedy, jeżeli się łodzie z góry zamówi. Zazwyczaj jednak rozpoczyna się podróż od Czerwonego Klasztoru. Leży on na węgierskim brzegu (Dunajec tworzy tu granicę Galicyi i Węgier), niedaleko zakładu kąpielowego w Śmierdzonce (Koronahegy), naprzeciw Sromowiec i szczytu Trzech Koron, które przedstawiają się stąd nadzwyczajnie pięknie. Zbudowany w XIII. wieku, służył najpierw Kartuzom, potem zniszczony przez Husytów i protestantów, został oddany Kamedułom i służył im do kasaty w r. 1782; od tego czasu opuszczony, popadł w ruinę, a jego obdrapane, popisane przez zwiedzających ściany, robią na przybyszu smutne wrażenie. Zwiedzić go można za zgłoszeniem się u dozorcy. W dawnym klasztorze znajduje się dziś nędzny szynk. Klasztor jest własnością gr. kat. biskupstwa w Preszowie. O 1 km. na południe znajduje się niewielki zakład kąpielowy siarczany w Smierdzonce (Koronahegy). W restauracyi hotelu Litmanna przygrywa muzyka cygańska — można tu także przenocować; otwarty jest on latem i zimą. Jadąc stąd łodziami

PIENINY: FAĆMIECH.

Fot. F. Gissmann.

SZCZAWNICA Z BRYJARKI.

Z wyc. A. K. T. Fot. S. Szostakowski.

ku Szczawnicy mamy najpierw śliczny widok na Trzy Korony — potem Dunajec podpływa pod skały, skręca ostro na południe, a widok zagradzają nadbrzeżne skały, wśród których biegnie prawym (węgierskim) brzegiem ścieżka do Szczawnicy. Mijamy Łazisko, Hutniańską Polanę i Czarną Skałę, a po kilku zakrętach ukazuje się Faćmiech, który zagradza dolinę w ten sposób, że zdaje się, że rzeka ginie pod nim w jakiejś pieczarze. Następne skały na polskim brzegu nazywają się Ligarki; za nimi dolina się rozszerza, na prawym brzegu ukazuje się polanka dawniej ogromnie ożywiona, gdy stała tu Czarda (węgierska restauracya) — dziś przejezdni zatrzymują się na lewym brzegu w schronisku Towarzystwa Tatrzańskiego im. Sienkiewicza, postawionem w połowie drogi między Czerwonym Klasztorem a Szczawnicą. Nieco dalej wpada do Dunajca Potok Pieniński — nad jego ujściem ukazuje się ogołocona dziś z lasu Czerwona Skała (811 m.). Teraz zaczyna się najpiękniejsza część drogi pod Sokolicą (764 m.), przed którą sterczy prostopadła skała, zwana Cukrową Głową. W dalszym ciągu przepływa Dunajec obok Golicy (768 m.), Białej Skały (836 m.) i Małych Przepotoku spotykamy węgierską chodek. Na prawym brzegu przy ujściu Leśnickiego tablicę graniczną — tu kończą się Węgry — odtąd po obu brzegach mamy Galicyę. Stąd już niedaleko do końca podróży: Bystra Skała, . limakowa Skała, Hukowa, a za Siodełkiem ukazują się łazienki rzeczne na Dunajcu, pod Szczawnicą Dolną, kres podróży łodzią.

ŚMIERDZONKA.
Z wyc. A. K. T. Fot. S. Szostakowski.

Kto chce widzieć Pieniny w całej krasie, niech do wycieczki wybiera dzień słoneczny, godziny południowe — w dnie pochmurne tracą one wiele na uroku.

Do Czerwonego Klasztoru dostać się można ze Szczawnicy dwoma sposobami: albo powozem kołując na Krościenko i Czorsztyn (36 km.), albo idącą brzegiem Dunajca bardzo dobrą ścieżką przez Pieniny (10 km.). Obierając tę drogę można dojechać wózkiem do Leśnickiego Potoku (po drodze mleczarnia) — a dalej iść pieszo.

Z innych wycieczek w Pieniny są godne polecenia: 1) szczyt Trzech Koron (987 m.), na który prowadzi ścieżka z Czer-

MAŁE PIENINY.
Z wyc. A. K. T. Fot. S. Szostakowski.

wonego Klasztoru, oraz droga jezdna z Krościenka. Ze szczytu przepiękny widok na położony u stóp Dunajec i Czerwony Klasztor, na Tatry, Biabią Górę, Podhale, Czorsztyn, Gorce, Szczawnicę i Lubownię; 2) do ruin zameczku św. Kunegundy (ścieżka znaczona), gdzie dziś znajduje się grota i kapliczka, w której mieszka pustelnik; 3) na Sokolicę, z której szczytu śliczny widok na zakręty Dunajca w Pieninach; 4) do skał w Jaworkach i na Wysokie Skałki (1052 m.), skąd śliczny widok na Szlachtową, Jaworki, Spiż i Tatry; 5) do ogromnej i ciekawej groty w Aksamitce, dokąd prowadzą dwie drogi: jedna ze Szczawnicy przez Leśny Potok i Leśnicę; druga z Czerwonego Klasztoru przez Haligowce.

Specyalny urok posiadają Pieniny w zimie — mimo to ruch narciarski dotychczas się tu nie rozwinął, chociaż w pobliskiem Zakopanem gości corocznie tylu narciarzy, i działa tyle organizacyi turystycznych. Dopiero ostatniej zimy zagościło tu kilku narciarzy z lwowskiego K. T. N. — lecz już w najbliższym czasie przewidywać należy ogromny rozwój sportów zimowych w Szczawnicy mającej wszystkie warunki do tego.

S Z K Ł O

ZAKŁAD KĄPIELOWY

WIEŚ w pow. jaworowskim, licząca do 2000 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rk.: Jaworów, gk.: w miejscu. Szkoła 1 kl. mięsz. Poczta, telegraf: Jazów. Najbliższa st. kol.: Jazów nowy (3 km.) lub Starzyska-Szkło (4 km.) linii Lwów-Jaworów. Na dworcu zwykle podwód nie ma.

Mieszkania w domach włościańskich tanio do wynajęcia. Kilka domków miejscowej szlachty chodaczkowej nieco lepiej urządzonych.

Aprowizacya głównie z Jaworowa, oddalonego 10 km. za pomocą poczty codziennej.

Środki lecznicze: Istnieją tu dwa źródła siarczane, z których jedno jest własnością wojska, drugie w rękach prywatnych. W wojskowym zakładzie kąpielowym,

ŹRÓDŁO „PARASZKA“ W SZKLE.
Ze zb. Muzeum miner. i geol. Politechniki we Lwowie.

dość dobrze utrzymywanym, leczy się w czasie sezonu (od 15/6—15/9) przeciętnie 100 do 120 żołnierzy i na czas powyższy przyjeżdża tu lekarz wojskowy. Źródło drugie ujęte bardzo licho w cembrynę drewnianą, skutkiem czego dostaje się doń woda słodka i wpływa ujemnie na skład wody siarczanej.

Urządzenie łazienek bardzo liche. Wanny drewniane, przeważnie zbutwiałe, budynek zakładowy wali się. Pomocy lekarskiej udziela niechętnie lekarz wojskowy.

ŁAZIENKI MINERALNE W SZKLE.

Uwaga: Zakład przed 10 laty prosperował dość dobrze, posiadał frekwencyę do 100 osób leczących się i wydawał przeszło 2000 kąpieli. Dziś przebywa w zdrojowisku zaledwie 20—30 kuracyuszów (przeważnie ubogich żydów), a kąpieli wydaje się przez sezon zaledwie 800.

Wycieczki i przechadzki: Okolica Szkła obfituje w lasy i stawy, do których można robić piękne przechadzki. Z osobliwości przyrody znajduje się tu ciekawe źródło siarczane w mleczno-białem jeziorku, które w zimie nie zamarza, a przez cały rok tworzy ciepłą plamę na białej powierzchni stawu (t. zw. Sina Woda), oraz jedyny gejzyr galicyjski Paraszka; źródło to znajdujące się w dnie potoku wybucha co kilka minut wysokim słupem wody, który dawniej dochodził do $1^1/_2$ m. wysokości i wyrzuca w górę wrzucone weń w czasie ciszy przedmioty. W najbliższym czasie zginie ono, zakupione zostało bowiem dla wodociągów lwowskich.

SZLACHTOWA
LATOWISKO

WIEŚ blisko Szczawnicy, w pow. nowotarskim, licząca 700 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Krościenko n/D. Parafia rzk. Szczawnica, gk. w Jaworkach. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta, telegraf: Szczawnica (6 km.). Stacya kol.: Piwniczna ($14^1/_2$ km.). Jest to najdalej na zachód wysunięta ruska wieś w Galicyi — górale tutejsi mówią niemal po polsku.

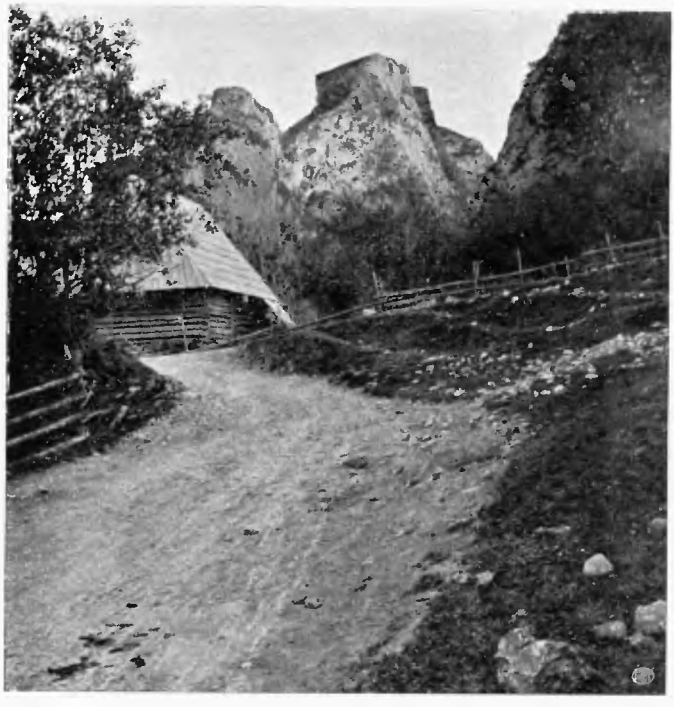
Położenie w dolinie Ruskiego Potoku, powyżej Szczawnicy u stóp Wysokich Skałek (1044 m.) w Pieninach, stanowiących granicę węgierską.

Mieszkania bardzo prymitywne u miejscowych górali.

Aprowizacya — poza produktami wiejskimi — ze Szczawnicy.

Lekarska pomoc najbliższa w Szczawnicy, gdzie w sezonie stała apteka.

Wycieczki: Na położone między Szlachtową a Jawornikami skały znane Małymi Pieninami, do Szczawnicy, w Pieniny, a wreszcie przez Sychlę (927 m.) do Piwnicznej.

MAŁE PIENINY: SKAŁY W JAWORKACH.
Fot. Z. Hetper.

TARNAWA
LATOWISKO

WIEŚ w pow. wadowickim, z obszarem dworskim, należącym do Wład. hr. Brunickiego, licząca 2400 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Wadowice. Parafia rzk.: Tarnawa dolna i Krzesów. Szkoła 2-kl. mięsz. Składnica pocztowa w miejscu. Poczta: Zembrzyce (3 km.). Telegraf: Maków. Stacya kol. najbliższa: Skawce (5 km.).

Z DROGI NA SYCHLE.
Z wyc. A. K. T. Fot. S. Szostakowski.

Skromne letnisko bez specyalnych urządzeń dla letników. Frekwencya wynosi około 80 osób przez lato.

TATARÓW
LATOWISKO-SANATORYUM

WIEŚ w pow. nadwórniańskim, tworząca wraz z Mikuliczynem jedną całość polityczną. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Delatyn, gk.: Mikuliczyn. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta, telegraf, st. kol.: w miejscu.

Położenie: Wieś leży na wysokości 684 m. npm. w pięknej dolinie Prutu, zamkniętej od północy i zachodu wysokiemi górami (1100 m.), nie dopuszczającymi zimnych wiatrów.

Mieszkania: Około 120 pokoi, przeważnie z kuchniami, w domach specyalnie dla letników budowanych, z tego 2 domy jako pensyonaty (Zakład leczniczy Dra Żurakowskiego i pensyonat „Jasna Polana"). Nadto około 50 pokoi podnajmywanych przez tutejszych mieszkańców. Dla turystów istnieje hotel.

SANATORYUM DRA ŻURAKOWSKIEGO.
Z wyc. A. K. T. Fot. Cz. Pawłowski.

Aprowizacya: Na miejscu restauracya i wszelkie środki żywności, oprócz tego mogą goście mieszkający poza sanatoryum, korzystać z restauracyi w Zakładzie Dra Żurakowskiego.

Leczenie w Zakładzie Dra Żurakowskiego: wodolecznictwo, kąpiele powietrzne i słoneczne, kąpiele solankowe, kąpiele gazowe sztuczne (tlenowe i z kwasem węglowym), leczenie elektrycznością (kąpiele, masaż, faradyzacya, galwanizacya), leczenie na wolnem powietrzu, mięsienie.

Lekarska pomoc: Dr. Żurakowski, oprócz tego przyjeżdżają Dr. Głuszkiewicz z Mikuliczyna i Dr. Bogdański z Delatyna.

TATARÓW: LESZNIÓW (1256 m.) Z SANATORYUM.

Frekwencya ogólna letników dochodzi 500 osób przez lato.

Urządzenia w Sanatoryum: 2 wille zaopatrzone we własny wodociąg ze źródła górskiego, urządzone z komfortem, oświetleniem elektrycznem i wszelkiemi wygodami.

GORGANY: CHOMIAK (1544 m.).

Z wyc. A. K. T. Fot. Cz. Łączkowski.

Kuchnia wyborowa, dyeta jarska i mięszana. Fortepian, kręgielna, czytelnia, biblioteka, tenis, własny park. Ceny mieszkania z całem utrzymaniem 5—8 kor. dziennie. Zabiegi lecznicze osobno.

Spacery i wycieczki: Szosą do Mikuliczyna wzdłuż Prutu. Na okoliczne szczyty: Chomiak (1544 m.), Syniak (1664 m.), Jawornik, Rebrowacz, Magurę, do wodospadu Żeniec, do Worochty, do Jabłonicy i t. d. Szczególnie wielką popularnością cieszy się wycieczka na Chomiak i Syniak, które aczkolwiek wysokie, posiadają znakomicie utrzymane serpentynowe ścieżki o łagodnem nachyleniu od gościńca aż do wierzchołków. Na Chomiak prowadzą dwie ścieżki: od północy zaczynająca się przy ujściu Żeńca i od południa za tartakiem Błotek. Ze szczytu Chomiaka jeden z najpiękniejszych widoków karpackich na Beskidy Pokucia i Bukowiny, Czarnohorę, Marmaroskie Karpaty i Gorgany z Syniakiem, Doboszanką i Jawornikiem. Na południu widać kotlinę górnej Cisy i Jasinę (Körösmező); na północy Delatyn i rozciągającą się za nim równinę aż po Stanisławów. — W odległości 20 min. drogi od

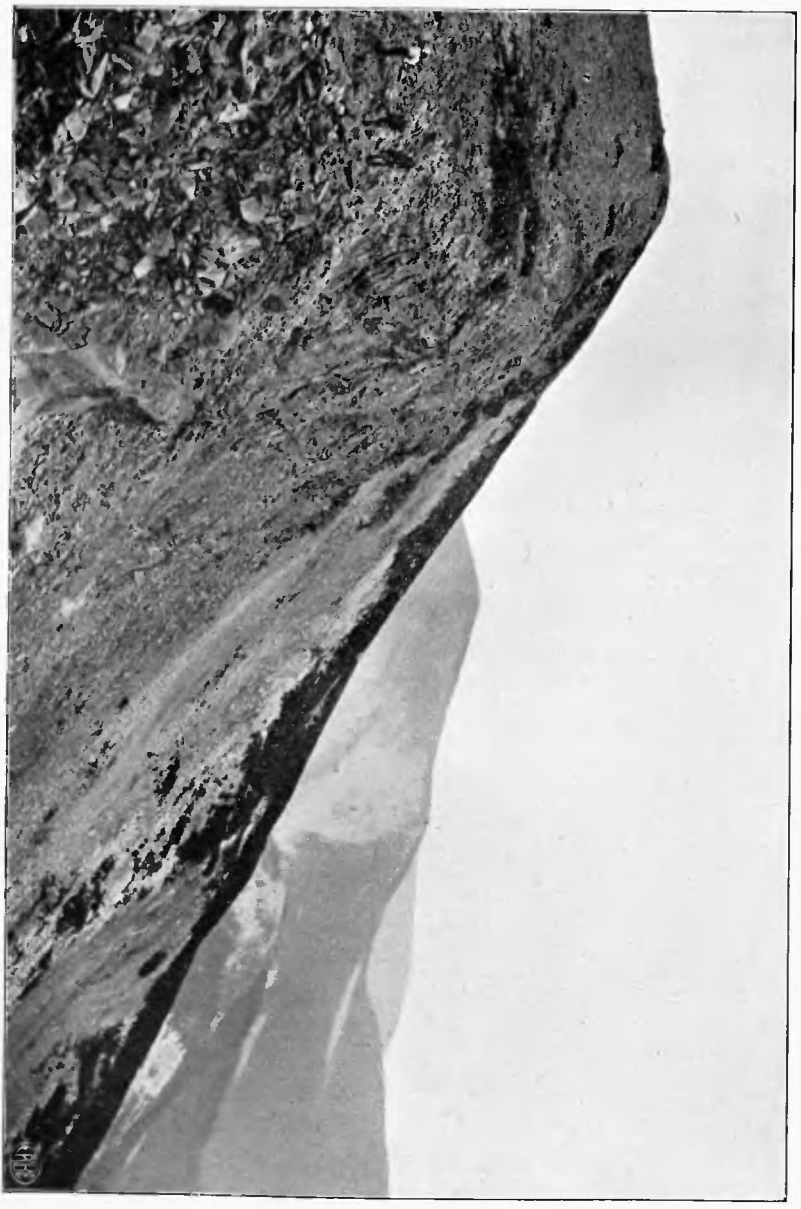
DROGA Z TATAROWA DO WOROCHTY.

Z wyc. A. K. T. Fot. Cz. Łączkowski.

szczytu na Polance „Baraniej“ stoi schronisko, obok źródło. Stąd na Syniak 1½ godz. drogi dobrze ułożoną ścieżką. Wycieczka na Chomiak i Syniak wymaga 12 godzin.

* * *

Gorgany. Tatarów jest najlepszym punktem wyjścia na wycieczki w Gorgany, a szczególnie ich szczyty zachodnie.

Z wyc. A. K. T. GORGANY: DOBOSZANKA (1757 m). Fot. D. Połątkiewicz.

Przez Gorgany rozumiemy część Karpat odgraniczoną od wschodu Prutem — od zachodu Mizuńką. Zajmują one południowe części powiatu doliniańskiego, kałuskiego, bohorodczańskiego i nadwórniańskiego, a po stronie węgierskiej północno-zachodnią część komitatu Marmaroskiego. Ciągną się one dziesięciu równoległymi pasami od północnego zachodu ku południowemu zachodowi, a odznaczają się tem, że wznoszą się prawie bezpośrednio nad równiną naddniestrzańską, bez Podkarpacia, które spotykamy w Gorcach i Beskidzie Środkowym.

Abstrahując od Tatr, jest to najdziksza i najniedostępniejsza część Karpat galicyjskich. Nazwa ich pochodzi od głazów olbrzymiej wielkości, które zalegają ich szczyty, a nierzadko i stoki, a po których droga jest nadzwyczajnie nużąca. Stoki ich porastają dziewicze lasy, pełne wykrotów i powalonych przez wichry próchniejących drzew — a wyżej panoszy się niezwykle gęsta i wysoka kosodrzewina (zwana tu żereblem), przer-

GORGANY: WYSOKA (1808 m.), IHROWYSZCZE (1815 m.) i SEWOLA (1818 m.).
Fot. M. Affanasowicz.
Z wyc. A. K. T.

wana miejscami przez zesypiska głazów, zwane grechotami, od dźwięku jaki wydają przy wchodzeniu na nie.

Zachowały się tu też limby i to w ilości o wiele większej niż w Tatrach; pojedyńcze można oglądać już na Jaworniku pod Jaremczem, ale na Parenkich i w okolicach Grofy są ich całe lasy 100 morgowe; letni pałacyk gr. kat. metropolitów w Podlutem jest zbudowany z limbowego drzewa.

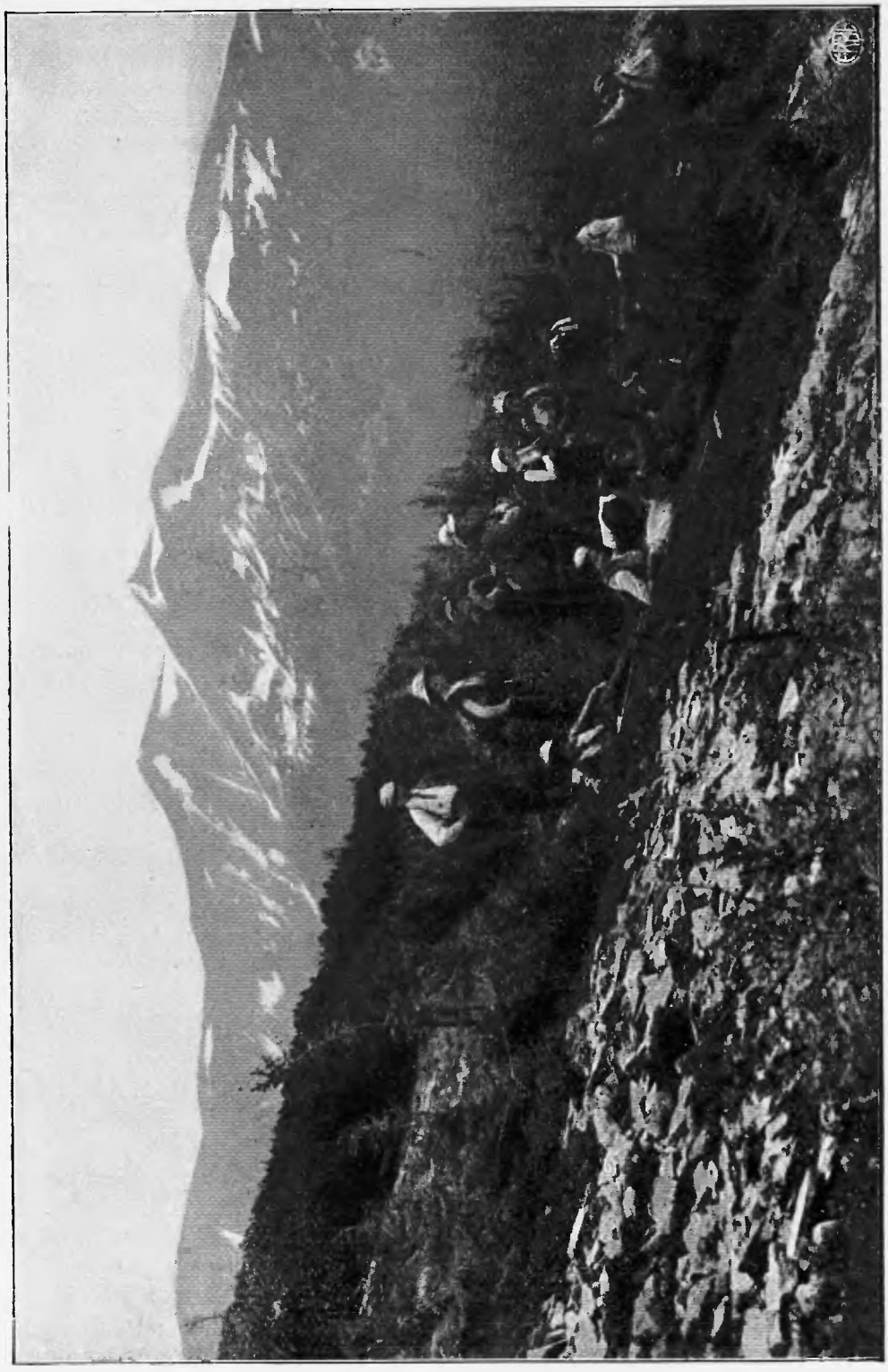
Siedzib ludzkich w Gorganach bardzo mało — wieś Zielona z przysiółkami, kolonia Rafajłowa i Osmołoda, mały zakład kąpielowy w Podlutem — i to wszystko. I na górach nie spotyka się tu turystów — częściej już myśliwych, bo polowania tutejsze należą do najlepszych i nie brakuje tu jeszcze ani wilków, ani niedźwiedzi. Połonin mało — ich miejsce zajęła kosodrzewina, więc i bydła niewiele, i szałasów brak prawie kompletny.

Z wyc. A. K. T. GORGANY: WYSOKA (1808 m.). Fot. M. Affanasowicz.

Gorgany dzielą się na kilka grup; najbardziej na wschód wysunięte szczyty, widoczne dobrze z doliny Prutu, to Czarnohorzec (1402 m.), Jawornik (1467 m.), Chomiak (1544 m.), Syniak (1664 m.) i Mały Gorgan (1590 m.). Na Czarnohorzec i Jawornik prowadzą dość dobre i znaczone ścieżki z Jaremcza, na Chomiak i Syniak doskonałe serpentynowe drogi z Tatarowa. Na Mały Gorgan ścieżki nie ma — iść tu trzeba po głazach.

Drugą grupę stanowi wciśnięta między dolinę Ilmy a Zielonicy Doboszanka (1757 m.), wraz ze swymi sąsiadami od zachodu Piekunem (1652 m.), Poleńskim (1697 m.) i Kizielskim Gorganem (1616 m.). Do Doboszanki przywiązano wiele legend o rozbójniku Doboszu, od którego pochodzi nazwa szczytu. Od północy utworzył się tu w r. 1898 „zsuw", polegający na tem, że część stoku obsunęła się w dolinę, niszcząc po drodze las i kosodrzewinę i zostawiając szeroki pas rumowiska z głazów. W tej

GORGANY: SEWOLA (1818 m.). Fot. M. Affanasowicz

Z wyc. A. K. T

części Gorgan są największe grechoty — a ścieżek na szczyty brak zupełnie, trzeba iść zsuwem, lub też przedzierać się po głazach przez kosodrzewinę.

Trzecia grupa, oddzielona od wchodu Czarną Bystrzycą a od zachodu Łomnicą, to najwyższy łańcuch Gorgan: Sewola (1818 m.), Ihrowyszcze (1815 m.) i Wysoka (1808 m.). Na Wysoką z Kuźmieńca, na Ihrowyszcze z leśniczówki na Jalu w dolinie Łomnicy, a na Sewolę z doliny Łopusznej prowadzą znakomite ścieżki myśliwskie.

Dalszą grupę stanowią szczyty wsunięte między dolinę górnej Łomnicy i dolinę Mołody: Goretwyna (1708 m.) zarosła w zupełności kosodrzewiną, Popadia (1743 m.), Parenki (1737 m.), Grofa (1752 m.) i oba Kaniosze. Szczyty tej grupy posiadają ogromną kosodrzewinę, a z powodu zupełnego braku ścieżek są bardzo trudno dostępne. Natomiast jako położone w samym centrum Gorgan posiadają nieporównane widoki na wszystkie strony. Na pierwszy plan pod względem widoku wybija się Popadia. Położona na granicy węgierskiej, w samym środku pasma między Ławocznem a Jasiną (Körösmezö), oddalona od stacyi kolejowej na północ (Krechowice) tyle, co i na południe (Marmarosz Sziget) zajmuje punkt węzłowy nie tylko dla Gorgan, ale dla całego wschodniego Beskidu, a widoku z niej nie zasłania żaden szczyt sąsiedni — są one bowiem

GORGANY: LIMBA NA WYSOKIEJ.

Z wyc. A. K. T. Fot. M. Affanasowicz.

niższe, lub też odległe. W dnie pogodne widok obejmuje całe prawie Gorgany galicyjskie i węgierskie; od zachodu widnokrąg zamyka grzbiet Stohu i Wielkiego Wierchu w Bieszczadach, oraz piramida Pikula za Ławocznem — od wschodu i południa przez Świdowiec, Bliźnicę, Czarnohorę, Marmaroskie Karpaty sięga aż po ubielone śniegiem jeszcze w późnem lecie wierzchołki Alp Rodniańskich u północnej krawędzi Siedmiogrodu. Chociaż promień widzenia jest tak rozległy (odległość Pikula od Alp Rodniańskich wynosi 240 km.) widok z Popadii ma jedną cechę charakterystyczną — nie widać stąd nigdzie ani kawałka równiny, ani jednej osady ludzkiej — wzrok gubi się w morzu wierzchołków, połonin, głazów, kosodrzewiny i czarnych górskich stoków, porosłych odwiecznym borem. Śmiało rzec można, że (abstrahując od Tatr, posiadających zupełnie odrębny charakter) widok z Popadii nie ma sobie równego w Karpatach, na całej ich przestrzeni od Preszburga po Orszowę.

Pierwszym turystą, który wyszedł na Popadię był Wincenty Pol w r. 1840; dla torowania sobie drogi przez kosodrzewinę zabrał on z sobą wówczas 10 hucułów z siekierami. I dziś zaglądają tu turyści bardzo rzadko, zrażeni brakiem ścieżek i kosodrzewiną, przez którą jednak na ramionach północno wschodniem i północno zachodniem istnieją dwa wygodne przejścia. Na północnym stoku Grofy znajduje się jedyne jeziorko w Gorganach, osłonięte dokoła lasem.

Na północ od Grofy i Popadii, oddzieloną od nich doliną Mołody ciągnie się piąte pasmo Gorgan, składające się z trzech części: zarośniętej gęstą kosodrzewiną Mszany (1724 m.), oddzielonej od niej głęboką przełęczą Szywany (1650 m.), Ukierni (1667 m.) i Jajec, (1683 m.) a wreszcie długiego grzbietu Arszycy, której najwyższy wierzchołek Gorgan Ilemski (1589 m.) daje niezmiernie daleki widok na równiny naddniestrzańskie, jako najbardziej na północ wysunięty większy szczyt Gorganów.

Ostatniem od zachodu pasmem jest grupa szczytów wciśnięta między dolinę Świecy i Mizuńki. Należy tu Gorgan Wyszkowski (1448 m.), Menczul (1454 m.) i stożkowaty Chom (1347 m.), wznoszący się nad osadą Ludwikówką. Dalej na zachód rozpoczynają się Bieszczady — (Magóra 1365 m.).

Odrębną grupę stanowi położona na południe od Doboszanki Czarna Połonina, na którą składają się trzy szczyty: Czarna Klewa (1723 m.), Bratkowska (1792 m.), Durny (1709 m.). Brak tu już typowych dla Gorganów głazów, a jedynie olbrzymia kosodrzewina od strony północnej zbliża tę grupę do reszty Gorganów.

GORGANY: POPADIA (1743 m.).
Z wyc. A. K. T. Fot. M. Affanasowicz.

Na południe od tych grup po stronie węgierskiej ciągnie się pasmo Bliźnicy i Świdowca, mające znakomite tereny narciarskie, a dalej na zachód Gorgany węgierskie, zupełnie przez polskich turystów nie odwiedzane.

Jako punkt wyjścia dla wycieczek w Gorgany służyć może Jaremcze, Tatarów, Zielona, Rafajłowa, Podluty, Osmołoda i Ludwikówka. Z Jaremcza prowadzą ścieżki na Jawornik, Czarnohorzec i przez przełęcz Szczewkę w dolinę Ilmy; z Tatarowa na Chomiak, Syniak i Mały Gorgan, oraz doliną Prutca przez Połomy w dolinę Ilmy. Z Zielonej i jej przysiółka Rafajłowej, położonych w środku wschodnich grup Gorgan nad górnym biegiem Czarnej Bystrzycy (Nadwórniańskiej) prowadzą wyjścia na Doboszankę przez zsuw i przez Ilmę, na Sewolę przez Bojaryn lub przez Salatruk. Podluty i Osmołoda, zajmujące górną część doliny Łomnicy mają doskonałe ścieżki na Wysoką, Ihrowyszcze i Sewolę — oraz mogą służyć za punkt oparcia dla wycieczek na Popadię, Pareńki, Grofę i Mszanę. Na szczyty zachodnie najlepiej wychodzić z Ludwikówki lub Wyszkowa, a na Czarną Połoninę prowadzą dobre ścieżki z węgierskiej strony z Jasiny (Körösmezö).

Schronisko turystyczne w Gorganach istnieje tylko jedno — na Chomiaku, natomiast spotyka się dość liczne domki myśliwskie, a w dolinach leśniczówki i klauzy. Z powodu braku połonin szałasów mało i prymitywnie urządzone. Żywność trzeba zabierać z sobą.

Najlepszą porą do wycieczek w Gorgany jest czerwiec, kiedy jeszcze ich szczyty zdobią olbrzymie pola śniegowe, które potem znikają.

Dobrych terenów narciarskich w Gorganach niema. Są one zbyt strome, mają mało połonin, a w dolinach często spotyka się ślady lawin. Najlepszym stosunkowo terenem narciarskim są tu południowe stoki Czarnej Połoniny.

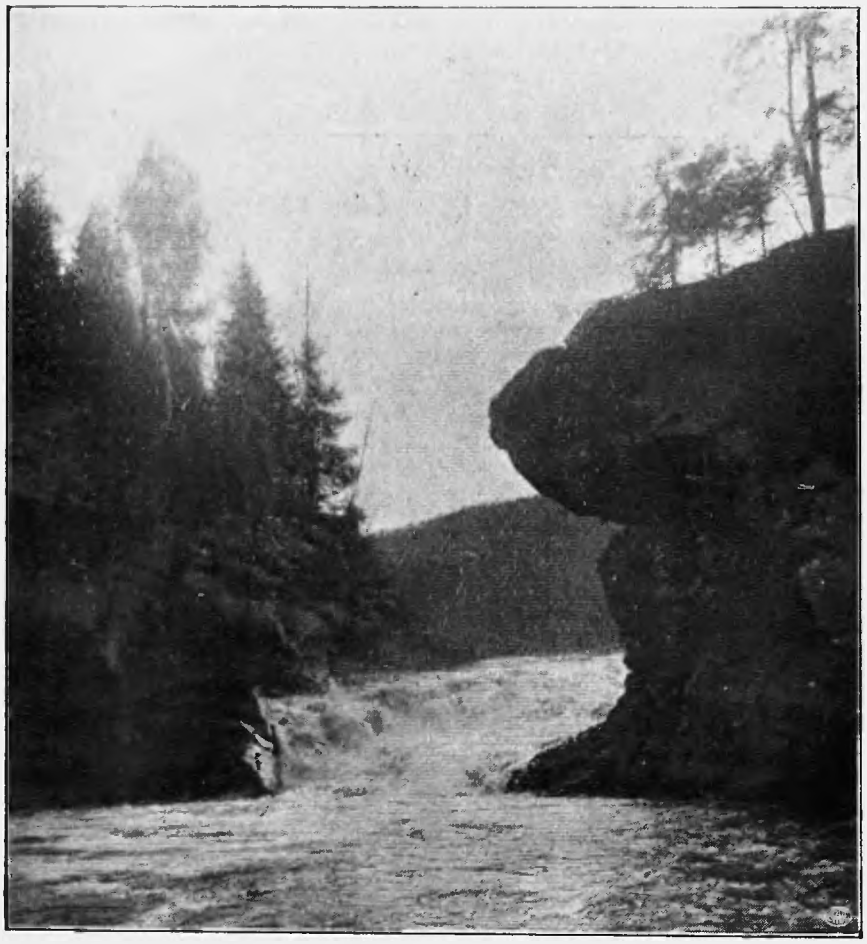
TŁUMACZYK

LATOWISKO

WIEŚ w pow. kołomyjskim licząca 2250 mieszk. Sąd, urz. podatk., notar.: Kołomyja. Parafia rzk.: Mariahilf, gk.: w miejscu. Szkoła 2-klas. miesz. Składnica pocztowa: w miejscu. Poczta, telegraf: Kołomyja (14 klm.), stac. kol. w miejscu (2 klm.) linii Delatyn-Kołomyja.

Wieś leży w pięknem otoczeniu nad rzeką Prutem. Jako letnisko posiada silną konkurencyę w całym szeregu letnisk w powiecie nadwórniańskim, stąd i frekwencya letników pomimo korzystnych warunków, dawniej bardzo znaczna, w ostatnich latach podupadła i dochodzi zaledwie 50 osób przez lato. Letnicy korzystają z kąpieli rzecznych w Prucie. Najbliższa lekarska pomoc w Kołomyi, gdzie praktykuje kilkunastu lekarzy, istnieją apteki i kraj. szpital powszechny.

Wycieczki koleją do Jaremcza z słynnym wodospadem Prutu i wiaduktem, oraz do innych stacyi klimatycznych w dolinie Prutu.

WODOSPAD „PEREBOJ" W JAREMCZU.
Z wyc. A. K. T Fot. A. Wisłocki.

TOKI

ŹRÓDŁO SIARCZANE

WIEŚ w powiecie zbaraskim, sąd, urząd podat., notar. w Nowem Siole (12 klm.), stacya kolei Podwołoczyska (15 klm.), poczta, parafia rzk. i grk., szkoła dwuklasowa w miejscu — właściciel ks. W. Kopytczak. Mieszkańców 2500.

Położenie nad Zbruczem niedaleko jego źródeł, tuż obok granicy rosyjskiej. Znajduje się tu piękna ruina zamku Wiśniowieckich.

We wsi istnieje niebadane i nieujęte źródło siarczane. Jakichkolwiek urządzeń dla gości brak.

TOPOLNICA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. starosamborskim licząca około 1500 mieszk. Właścicielem obsz. dw. jest A. Dwernicki i M. Rudnicki. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Stary-Sambor, grk.: w miejscu. Szkoła 1-kl. miesz. Poczta i telegraf: Łopuszanka-Topolnica ($2^1/_2$ klm.).

Latowisko o skromnej frekwencyi (30 osób przez lato) położone w korzystnych

warunkach nad rzeką w pobliżu dworca kolejowego. Aprowizacya przy pomocy miejscowego zarządu dóbr (rodzaj pensyonatu) łatwa. Pomoc lekarska i apteka w Starym Samborze (3 lekarzy).

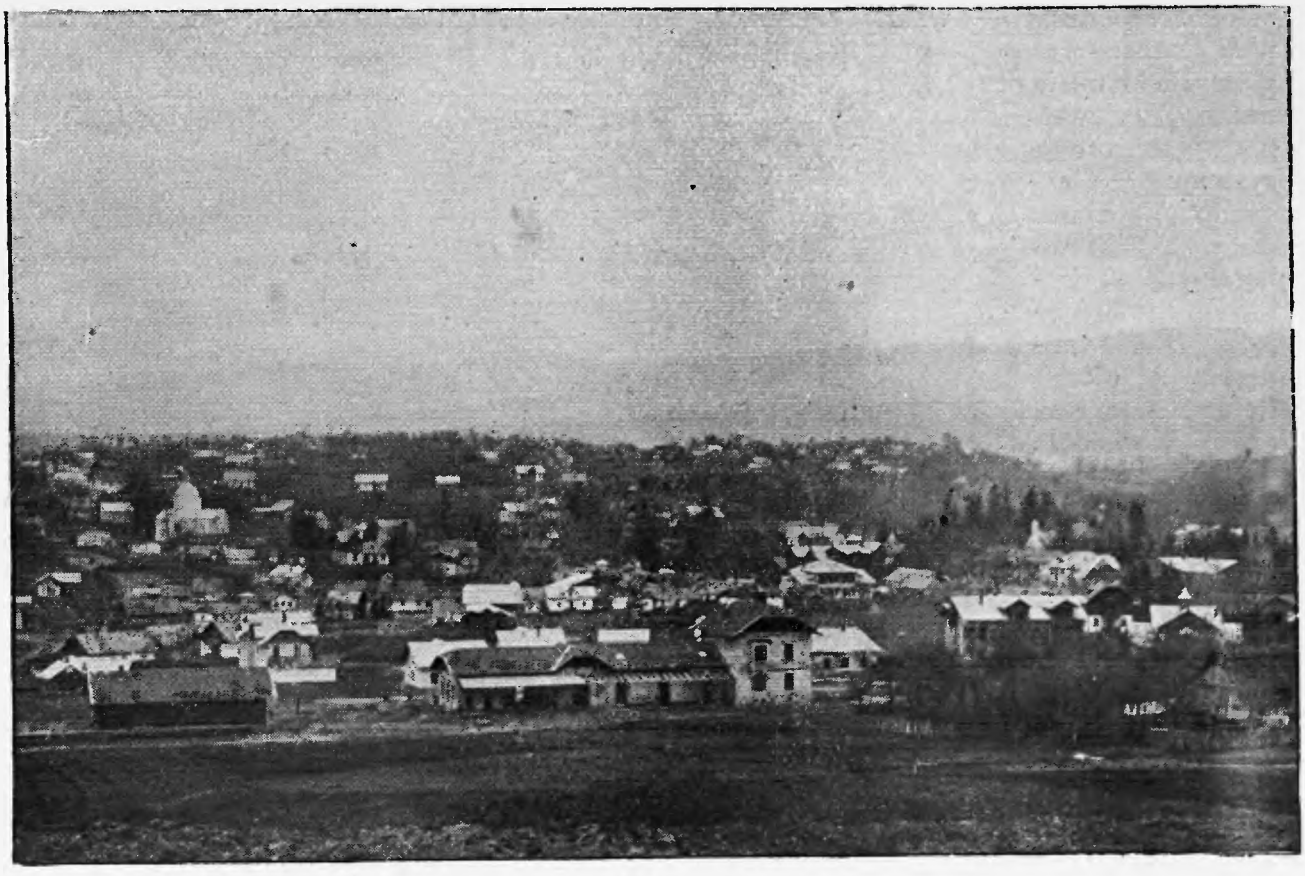
TRUSKAWIEC

ZAKŁAD ZDROJOWO-KĄPIELOWY

WIEŚ w pow. drohobyckim, należąca z obsz. dworsk. od r. 1911 do Spółki „Zdroje truskawieckie", licząca około 2000 mieszk. Sąd, urz. podat., parafia rzk.: Drohobycz, grk.: w miejscu. Szkoła 2 klas. miesz. i szkoła T. S. L. Poczta, telegraf, telefon: w miejscu. Od r. 1912 stacya kolejowa w miejscu linii Drohobycz-Truskawiec.

Położenie: Rozległa wieś leży w oddaleniu 9 klm. od Drohobycza na terenie pagórkowatym, wzniesionym około 400 m. npm. Położenie ładne z widokiem na okalające góry, pokryte rozległymi lasami. Sam Zakład kąpielowy położony w środku wsi w kotlinie zasłoniętej od północy i zachodu wzgórzami, otwartej od południa i wschodu. Klimat posiada łagodny, choć podgórski, temperatura bez nagłych wichrów, powietrze doskonałe.

Mieszkania. Zdrojowisko posiada około 1500 pokoi do wynajęcia, w tem kilkadziesiąt pokoi w domach zakładowych (hotel, Jadwinówka i Łazienki), kilkadziesiąt ozdobnych will, właścicieli prywatnych i małe dworki miejscowych włościan, urządzone wygodnie dla kuracyuszy. Z will urządzonych z komfortem i z wszelkiemi wygodami na wymienienie zasługują Arkadya (elektr. oświetlenie, urządzona doskonale, z wodociągiem i werandami, właść. S. Mieses), Grażyna (wytwornie umeblowana, w pobliżu łazienek, wł. Marya Kuschée), Janina (pensyonat, ośw. elektr., dobra kuchnia, właść. Kl. Białkowska), Maryówka (piece, parkiety, właść. W. Praschilowa), Marya Helena (urządzona dobrze, właść. Cz. Wyczyńska), Matka Boska (urządzona z komfortem właść. Dr. Pelczar), Olga (pensyonat

WIDOK OGÓLNY TRUSKAWCA.

właść. M. Huta), Saryusz (urządzeniu wytworne, właść. M. Rozwadowska), Świtezianka (urządzona wytwornie tuż przy łazienkach, wspaniałe werandy, ośw. elektr., właść. Dr. Praschil), Zacisze (urządzona wygodnie, właść. J. Biłas), Zofia (z komfortem i wygodami, właść. Dr. Pelczar).

ULICA GŁÓWNA W TRUSKAWCU.

Ceny mieszkań od 1—7 kor. za dobę. — Frekwencya 6500 osób przez sezon.

Aprowizacya na miejscu zupełna. Istnieją 2 zakładowe restauracye, cukiernia, piekarnia, mleczarnia, 2 pensyonaty, kilka restauracyi żydowskich, sklepy z wiktuałami, rzeźnia, jatki, masarnia.

Urządzenia. Zakład posiada 3 budynki dla łazienek mineralnych o 120 kabinach i łazienki borowinowe (w projekcie budowa wytwornych łazienek borowinowych na rok 1913). Łazienki dzielą się na 3 klasy. W klasie I. świeżo 1912 urządzonej, odpowiadają instalacye wymaganiom pierwszorzędnym; — wanny emaliowe, znakomite urządzenia dla impregnowanych kąpieli kwaso-węglowych. Istnieją nadto: wziewalnia solankowa systemu Wassmutha, kioski do picia wód mineralnych w Zakładzie, dobre ujęcia źródeł mineralnych, oświetlenie elektryczne, doskonale utrzymane ulice, betonowe trotuary, częściowa kanalizacya, rurociągi dla wód mineralnych, krzesła do wożenia i lektykowe do noszenia cięższej chorych.

ŁAZIENKI GŁÓWNE W TRUSKAWCU.

Lecznicze środki: Zdrojowisko posiada 8 eksploatowanych

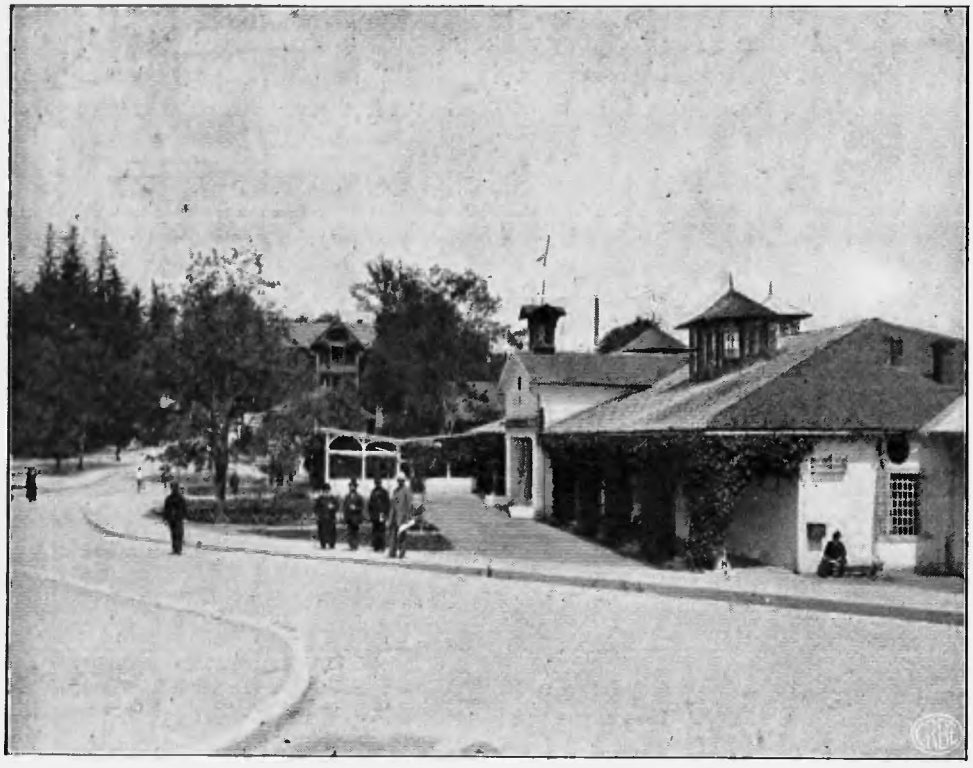
źródeł mineralnych, z tych 4 używane do kąpieli, 4 zaś wyłącznie do picia. Do pierwszych należą źródła słone „Surowica“ (25% solanka) i „na Pomiarkach“ (solanka 10%) tudzież zdroje siarczane „Edwarda“ i „na Lipkach“ zawierające dużo wolnego siarkowodoru. Do picia używane są: „Marya“ słono-glauberska, „Zofia“ słono-gorżka, „Bronisława“ słono-ziemna i radioczynna, znakomita przez swe działanie moczopędne, odwapniające, konserwujące, słynna „Naftusia“, stanowiąca do dziś nieprześcigniony unikat balneologiczny, źródło co do swoich własności i składu, jedyne, nie posiadające wśród znanych dotąd balneologii źródeł żadnego współzawodnika.

Skład chemiczny wód do picia.

Składników stałych na 1000 części wody	Z d r ó j			
	Maryi	Zofii	Bronisławy	Naftusi
	według rozbioru chemicznego			
	Radziszewskiego	Pawlewskiego		Radziszewskiego
Chlorku sodowego	3·6839	7·20257	11·24045	—
„ potasowego	—	0·00203	—	—
„ magnowego	0·39493	0·09671	0·31086	0·02804
„ litowego	—	śladzik	zn. ślad	—
Bromku potasowego	—	0·00001	0·00059	—
„ magnowego	0·01563	0·00468	0·00322	—
Jodku potasowego	—	0·000003	—	—
Siarkanu sodowego	1·00984	0·60233	0·931629	—
„ potasowego	1·50728	0·190203	0·82125	—
„ magnowego	—	4·13416	0·56459	0·11617
„ wapniowego	0·8294	1·32755	2·266859	0·02082
Dwuwęglanu sodowego	—	—	0·00012	0·14488
„ amonowego	0·0234	—	—	—
„ magnowego	0·0165	0·020162	0·037357	0·0205
„ wapniowego	0·42453	0·338356	0·562118	0·3889
„ żelazowego	0·03153	—	—	0·00371
Fosforanu wapniowego	—	śladzik	0·000059	—
Krzemianu sodowego	—	—	0·001213	—
Soli litowych	ślady	—	ślad	zn. ślad
Bezwodnika krzemowego	0·01972	0·0078	0·005115	0·01169
Wodnika glinowego	—	śladzik	śladzik	—
Kwasu azotowego	—	ślad	śladzik	—
Kwasu borowego	—	—	śladzik	—
Amoniaku	—	ślad	—	—
Ciał żywicowych	0·0765	—	—	0·03779
Kwasu węglowego wolnego	0·01529	0·019137	0·004	0·07423
Razem	8·05509	10·240027	16·784686	0·84673
Ciężar gatunkowy	1·00639	1·007709	1·01204	1·003
Zawartość wolnego CO_2	8·07 cm³	10·2 cm³	1·7 cm³	37·65 cm³

Obok wód istnieją w Truskawcu bogate pokłady doskonałej borowiny siarczano-żelazistej, oraz słono-siarczany muł (szlam) leczniczy. W wodach truskawieckich wykryto w r. 1910 radioczynność (Łazarski).

W Truskawcu stosuje się kąpiele słone, słono-siarczane, słono-gazowe, siarczano-gazowe, borowinowe, całkowite i częściowe, picie wód miejscowych, elektryzacyę, massage, leczenia żentycą, inhalacye solankowe.

RESTAURACYA ZAKŁADOWA W TRUSKAWCU.

WILLA ŚWITEZIANKA I GRAŻYNA W TRUSKAWCU.

Lekarze zdrojowi Dr. Friedländer (dentysta), Dr. Gerus (zakładowy), Dr. Mindes (z Drohobycza), Dr. Pelczar (z Drohobycza), Dr. Praschil (ze Lwowa) i Dr. Rudörfer (z Truskawca). Apteka sezonowa (filia apteki E. Safrina z Drohobycza).

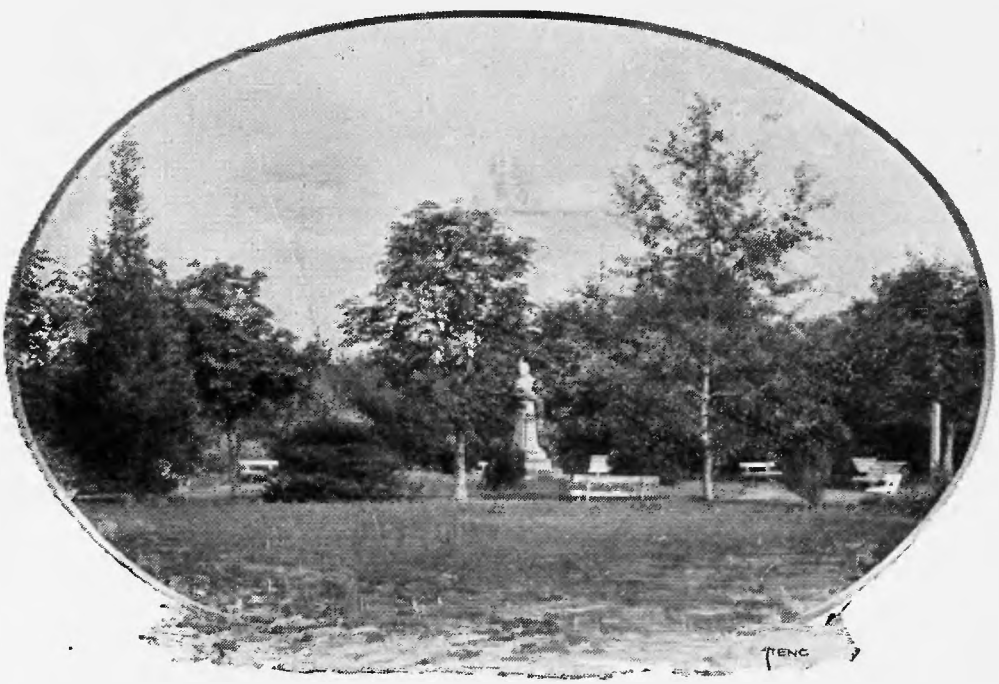
Wskazania lecznicze: Niedokrewność, otyłość, skaza moczanowa, zołzy, przymiot, zatrucia rtęcią, reumatyzm, przewlekłe nieżyty nosa, krtani, tchawicy, oskrzele, rozedma płuc, astma, choroby serca i naczyń krwionośnych, choroby nerek, miedniczek nerkowych, katary pęcherza, piasek w moczu, powiększenia prostaty, katary żołądka i kiszek, atonia jelit, cierpienia wątroby, hemoroidy, newralgia, ischias, porażenia, nerwice, choroby kobiece, wypociny po zapaleniach okostnej, po złamaniach i zwichnięciach i choroby skóry.

KOŚCIÓŁEK W TRUSKAWCU.

Sezon zdrojowy trwa od 15 maja do końca września i dzieli się na 3 sezony: I. do 30. czerwca, II. od 1. lipca do końca sierpnia, III. od 1. do końca września. W sezonie I. i III. znaczne opusty.

Taksa zdrojowa wynosi 12 kor. od osoby.

PARK „ADAMÓWKA“ W TRUSKAWCU.

Udogodnienia i rozrywki: Poczta 2 razy dziennie. W miejscu ładny kościółek rzk., znacznie rozszerzony w 1912 r., codzienne nabożeństwa ranne i wieczorne. Czytelnia czasopism. Bogata wypożyczalnia książek. W domu zdrojowym sala teatralna i balowa. Częste koncerty, wieczorki, zabawy, bale, festyny, wycieczki. Doskonała orkiestra zdrojowa Schwarzmanoffa. Bardzo piękne spacery po dobrze utrzyma-

WILLA SARYUSZ W TRUSKAWCU.

WILLA ZOFIA W TRUSKAWCU.

nych ścieżkach w okolicznych lasach, wszędzie ławeczki. Kręgielnia, plac tenisowy, boiska do gier towarzyskich.

Wycieczki piesze 1) na Horodyszcze (30 minut) gdzie restauracya i mleczarnia, ładny widok i doskonałe powietrze; 2) do źródła Zofii (45 m.) piękny widok na „Ług"; 3) do lasu Lipki (45 m.) kopalnia cynku, zbiornik na wodę siarczaną; końmi: Pomiarki ($^1/_2$ godz.), Las Bańki (2 klm.), Iwaniki (1 g.) piękne widoki, Lechno (1 godz.), leśniczówka w drohobyckim lesie miejskim (dostać można doskonałe mleko kwaśne), stąd pieszo na Ciuchowy dział (942 m.) a z niego widok uroczy na „Paraszkę", Beskidy Skolskie i równinę Dniestru. Stebnik (4 klm.) rządowe warzelnie soli, które zwiedzać można do 9 wieczorem, Tustanowice (1 godz.) kopalnie nafty, Borysław ($1^1/_2$ godz.) kopalnie wosku ziemnego i nafty, Schodnica (wyc. całodniowa) liczne kopalnie nafty, śliczna droga serpentynowa przez Mraźnicę; Urycz (wyc. całodz.) wśród dzikich złomów skalnych kute pieczary nieznanego pochodzenia i ślady murów zamku „Tustań", Orów (wyc. całodz.), skąd widok rozległy na Karpaty.

Truskawiec w ostatnim roku po nabyciu go przez obecnych właścicieli z burmistrzem Drohobycza p. Jaroszem na czele, pod energiczną dyrekcyą p. Teodorowicza poczynił ogromne postępy tak pod względem urządzeń, jak czystości i wyglądu zewnętrznego i przedstawia się dziś jako jeden z pierwszych zakładów kąpielowych w kraju.

Ilustr. prospekty wysyła zarząd zakładu.

WILLA MARYÓWKA W TRUSKAWCU.

POŻAR SZYBÓW W TUSTANOWICACH.

Z wyc. A. K. T. Fot. Ad. Konopczyński.

TUCHLA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. skolskim 1400 mieszkańców. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Skole, gk. w miejscu. Szkoła 1-klas. miesz. Poczta, telegraf, stac. kol. (linia Stryj-Ławoczne) w miejscu.

Położenie: w Bieszczadach, 550 m. npm. w otoczeniu gór, których szczyty przewyższają 1300 m., wśród szpilkowych lasów, nad rzeką Oporem, która tu tworzy dość szeroką kotlinę. Klimat górski, kąpiele rzeczne doskonałe, powietrze czyste.

BIESZCZADY: STOH (1679 m.).

Z wyc. A. K. T. Fot. W. Nowicki.

Mieszkania. Znajduje się tu jedna piętrowa willa i kilka domów specyalnie dla letników zbudowanych — inni mieszczą się w chatach góralskich dość prymitywnych. Frekwencya około 100 osób w lecie. Obok przystanku kolejowego „Tuchla—Kolonia" znajduje się kolonia wakacyjna dla dzieci kolejarzy zajętych w obrębie lwowskiej Dyrekcyi kolei państwowych, gdzie mieści się do 100 dzieci.

Aprowizacya na miejscu łatwa, gdyż w lecie dowożą tu środki żywności dla letników. Nadto istnieje tu dobrze zaopatrzona karczma. Stołować się można w kolonii kolejowej. Kilka sklepików, rzeźnik i dobra piekarnia w miejscu.

Lekarska pomoc najbliższa w Skolem (15 klm.) gdzie ordynuje 3 lekarzy i gdzie również istnieje apteka.

Wycieczki. Koleją lub kołowo do Ławocznego, Sławska, Różanki, Hrebenowa, Skolego, i na okoliczne szczyty. Najbliższym większym szczytem w okolicy jest Magóra 1365 m. (4 godz.), z której wierzchołka z powodu zalesienia nie ma wcale widoku. Najulubieńszą z dalszych wycieczek jest Stoh (1679 m.) już za granicą węgierską.

* * *

Bieszczady. Tuchla i jej okolica t. z. Tucholszczyzna stanowi bardzo dogodny punkt wyjścia dla wycieczek na bliższe i dalsze szczyty Bieszczad. Bieszczady jest to łańcuch Karpat ograniczony od wschodu (od Gorgan) doliną Mizuńki, przełęczą Wyszkowską i doliną Wielkiej Agi, od zachodu (od Beskidu Środkowego) dolinami Osławy, przełęczą Łupkowską i doliną Laborcy. Po stronie galicyjskiej brak w tem paśmie wybitniejszych grup górskich, najcharakterystyczniejsze stosunkowo są położone na gra-

nicy węgierskiej, na zachód od Sianek, Halicz (1335 m.) i Rawka (1280 m.), oraz ciągnący się na wschód od Sianek ku Ławocznemu wysoki grzbiet górski, zakończony stożkiem Pikula (1405). Natomiast po stronie węgierskiej należą tu trzy samodzielne i oryginalne grupy górskie: Vihorlat, Połonina Równa i Połonina Borżawa.

Vihorlat jest to nie wysokie (1074 m.), ale bardzo ładne wulkaniczne pasmo górskie, wysunięte daleko na zachód na Słowaczyznę. Jego najpiękniejszym szczytem jest Śniński Kamień (1007 m.) mający na grzbiecie olbrzymi mur skalny trudno dostępny, najpiękniejszą doliną, dolina Kamienistej, a ozdobą położone wśród gór i bukowych lasów Morskie Oko Vihorlackie, jedno z najpiękniejszych jezior karpackich.

Z OKOLIC TUCHLI W ZIMIE.

Z wyc. K. T. N. Fot. M. Dudryk.

Połonina Równa, której długi płaski szczyt dochodzi 1478 m. wysokości, wraz z sąsiednią Ostrą Horą (1408 m.) zajmuje obszar między doliną Ungu a doliną Latorycy. Szczególnie piękną jest dolina rzeczki Luty, dopływu Ungu, biorącej początek na Połoninie Równej.

Połonina Borżawa składa się z trzech ramion, schodzących się w Wielkim Wier-

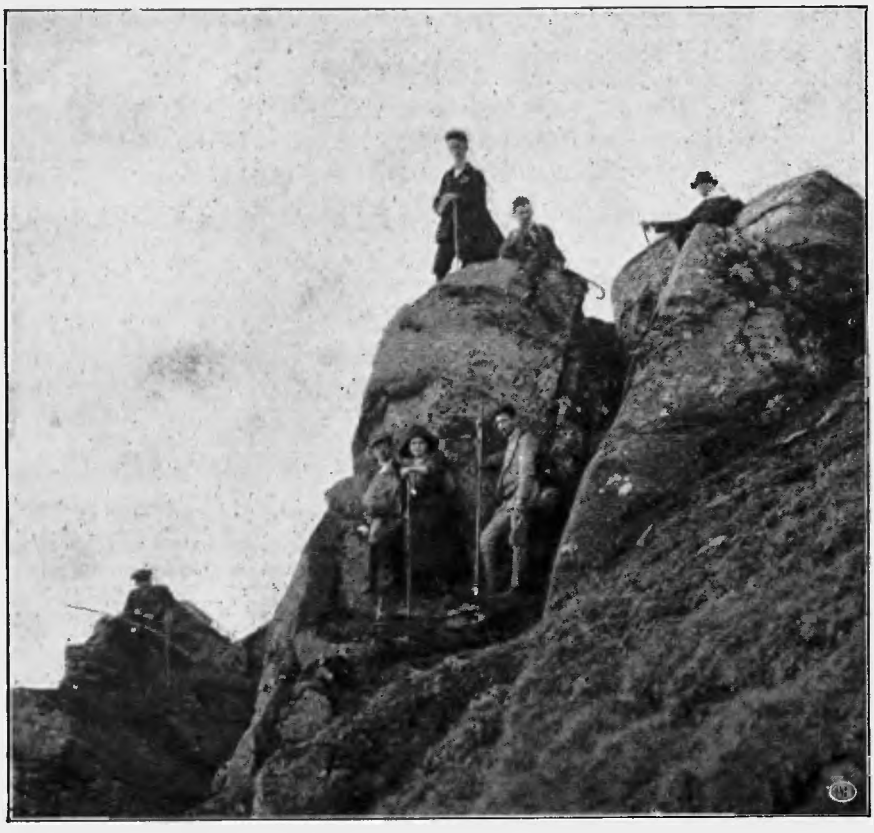

BIESZCZADY: JEZIORO NA STOHU.

Z wyc. A. K. T. Fot. W. Nowicki.

chu (1598 m.); najkrótsze południowe, kończy się najwyższym szczytem Bieszczad, Stohem (1678 m.). Zachodnie, dość krótkie schodzi ku Wołowcowi, a jego najwybitniejszymi wzniesieniami są Płaj (1334 m.), Tomnatik (1347 m.) i Woskresiat; najdłuższe ramię wschodnie, przedzielone dość głęboką przełęczą na dwie części, sięga aż po Gorgany na dolinę Wielkiej Agi w okolicy miasteczka Wołowe (Ökörmezö) a jego największymi szczytami w części zachodniej są Gemba (1494 m.) i Magóra (1519 m.), a we wschodniej Kuk (1367 m.).

Pod względem turystycznym największą popularnością cieszą się szczyty Bieszczad położone nad stacyami linii kolejowej Stryj - Ławoczne, a więc Paraszka (1271 m.), Zełemin (1167 m.), a w zimie Trościan (1235 m.). Również częste są wycieczki na Stoh i Wielki Wierch, które aczkolwiek względnie bardzo wysokie posiadają znakomicie utrzymane drogi i ścieżki wiodące z Wołowca, Zańki, Oszy, Weczy i Hukliwej. W zimie na Stohu i Trościanie, oraz okolicznych niższych szczytach znakomite tereny narciarskie.

BIESZCZADY: SKAŁY NA STOHU.
Z wyc. A. K. T. Fot. W. Nowicki.

Bardzo często odwiedzanymi przez wycieczkowców miejscowościami są również położone w tej części Karpat oryginalne skały w Uryczu, Rozhurczu i w Bubniszczach. Wszystkie mają liczne kute komory, niewiadomego przeznaczenia i pochodzenia; na skałach Urycza zachowały się reszki murów dawnego zamku „Tustań".

Z przecinających Bieszczady linii kolejowych najpiękniejszą jest linia z Sianek do Ungwaru doliną Ungu (patrz Sianki) posiadająca liczne wiadukty, tunele i serpentyny. Linia z Chyrowa do Zagórza najpiękniejsze partye mija koło Krościenka nad Strwiążem i w okolicy Załuża. Najpiękniejszą częścią linii z Stryja na Węgry jest część z Dębiny do Tuchli, oraz zjazd z granicznego tunelu do Wołowca na Węgrzech z widokiem na Stoh i Wielki Wierch, a wreszcie wąwóz Weczy z Wołowca do Nelipena (Harsfalwa).

Jeden z najpiękniejszych widoków Bieszczad rozciąga się ze szczytu Zełemina, szczególnie na dolinę Oporu i położone w niej miejscowości. Aczkolwiek niższy od Paraszki przewyższa ją pięknością widoków; na południe widać Stoh i Pikul, na północ u stóp Skole i Demnię (patrz Skole), równinę naddniestrzańską aż po Mikołajów, na wschód Gorgany, a na zachód cały łańcuch Bieszczad.

Z dolin najpiękniejsze są: dolina Stryja z Jawory do Podhorodec, dolina Oporu pod Hrebenowem, dolina Luty, dolina Kamienistej pod Vihorlatem a przedewszystkiem przełom Latorycy między Kaśnicą (Abranka) i Hańkowcami (Kis Anna) a jej połączeniem z Weczą w Nelipenie (Harsfalwa), gdzie wije się on na przestrzeni kilkudziesięciu kilometrów tak dzikim i niedostępnym wąwozem, że prowadzi tędy zaledwie wąziutka i niewygodna ścieżyna, a oba brzegi są miejscami zupełnie niemal prostopadłe.

TURKA n. STRYJEM

LATOWISKO

MIASTO powiatowe, liczące 3220 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafie rzk. i gk.: w miejscu. Szkoły 5-kl. męska i żeńska, 3-kl. mięsz. Poczta, telegraf i st. kol.: w miejscu.

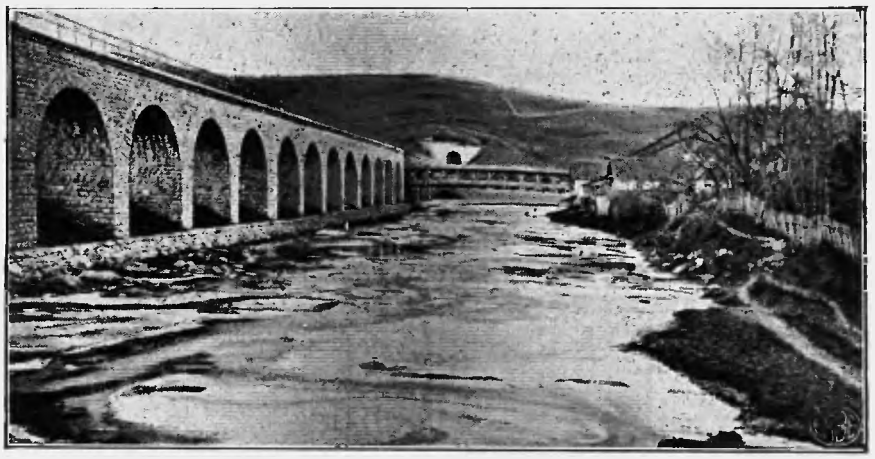
Położenie: Letnisko leży na wysokości 579 m. npm., nad rzeką Stryjem, w położeniu pięknem, górzystem, wśród lasów szpilkowych.

Mieszkania: Mieszkań, specyalnie dla letników budowanych miejscowość nie posiada, nie trudno jednak dostać je u tutejszych mieszkańców. Frekwencya letników dochodzi 100 osób przez lato.

Aprowizacya łatwa w miejscu.

Lekarska pomoc (4 lekarzy) i apteka w miejscu. Letnicy używają doskonałych kąpieli w rzece Stryju.

Wycieczki do źródeł Sanu w Siankach i do Użoku (patrz Sianki) — doliną Stryja i na okoliczne szczyty.

WIADUKT KOLEJOWY, TUNEL I MOST NA STRYJU W TURCE.

TYLICZ

LATOWISKO
ŹRÓDŁO ŻELAZISTE

MIASTECZKO w pow. nowosądeckim, liczące 1500 mieszk., własność Funduszu religijnego. Sąd, urz. podat. i notar.: Muszyna. Parafie rzk. i gk.: w miejscu. Szkoła 2-kl. mięsz. Poczta w miejscu, telegraf i st. kol.: Krynica (7 km.).

Położenie bardzo ładne wśród gór, których szczyty dochodzą do 1000 m. npm. w otoczeniu lasów, nad rzeczką Muszynką. Droga dojazdowa tak z Krynicy, jak z Powroźnika dość licha.

Mieszkania można łatwo wynająć u miejscowych mieszczan. Will specyalnie dla letników budowanych niema. — Frekwencya wynosi około 100 osób przez lato.

Aprowizacya na miejscu zupełnie wystarczająca — dostać można wszelkich produktów. Restauracyi niema.

Lekarska pomoc najbliższa w Krynicy (w sezonie 20, w zimie 1 lekarz), tamże stała apteka. Letnicy korzystają z rzecznych kąpieli i przechadzek w lesie. Istniejące tu źródło szczawy żelazistej składem swym przypomina wody krynickie.

W bezpośredniem sąsiedztwie Tylicza znajdują się szańce Konfederatów Barskich, w których okopali się przed przejściem z Polski do Węgier.

Wycieczki do Krynicy i Bardyowa.

UHERCE

ŹRÓDŁA JODOWE I SIARCZANE

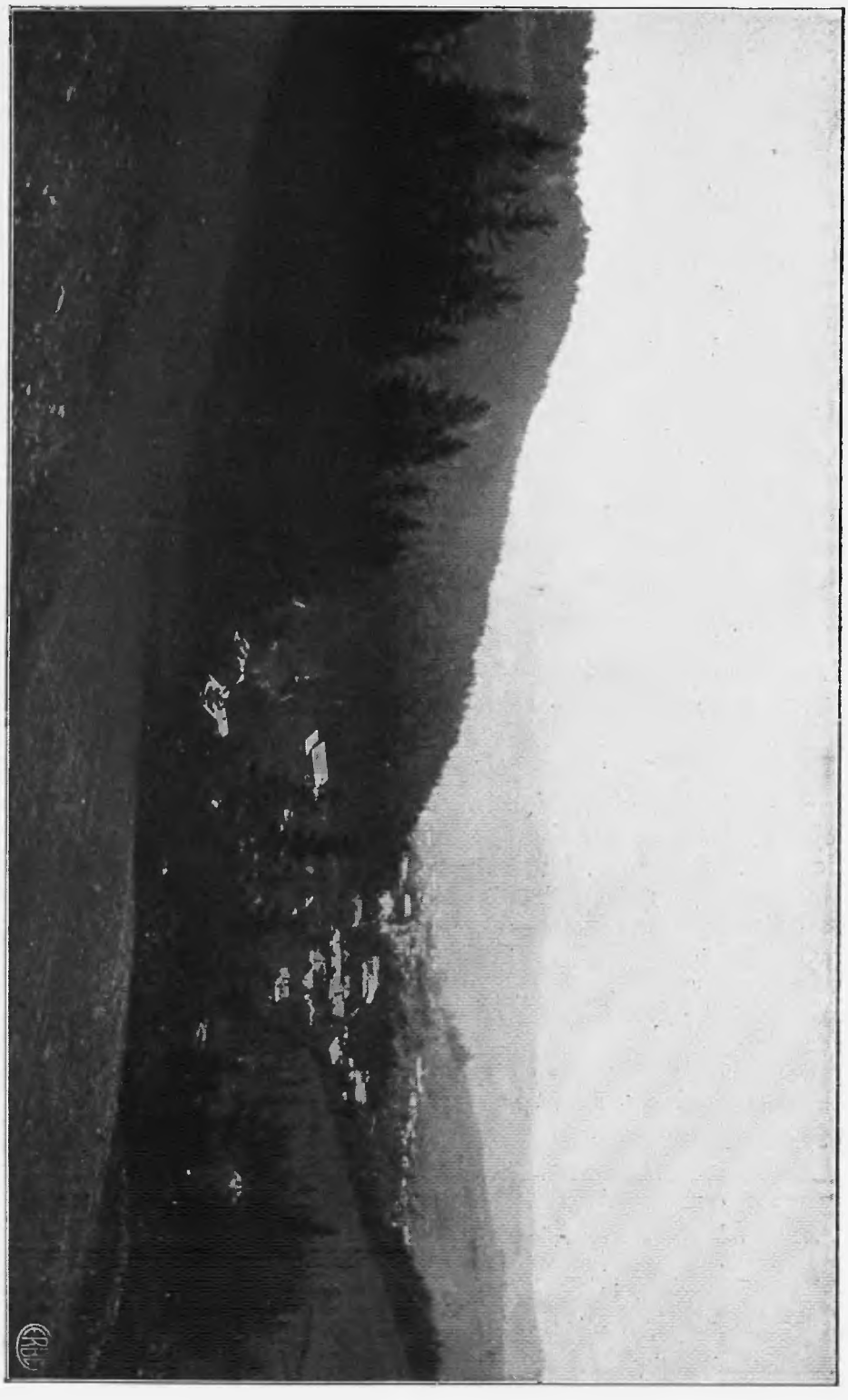
WIEŚ w pow. liskim, licząca 1200 mieszk. Obsz. dworski należy do Dra Ernesta Tilla. Sąd, urz. podat., notar.: Lisko. Parafie rzk. i gk. w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta: Lisko (7½ km.), telegraf: Olszanica koło Ustrzyk (5 km.). Stacya kol.: w miejscu.

Na obszarze dworskim mają istnieć źródła jodowe; opodal zaś, na gruntach włościańskich, źródła siarczane. Źródła te dotychczas badane chemicznie nie były i nie są też eksploatowane.

U R Y C Z

LATOWISKO

WIEŚ w pow. skolskim, licząca około 1500 mieszk. Właścicielką obszaru dworsk. jest Marya ks. Lubomirska. Sąd, urz. podat. i notar.: Skole. Parafia rzk.: Skole, gk. w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta: Podhorodce (5 km.), telegraf: Schodnica (8½ km). Stacya kol.: Synowódzko wyżne (20½ km.) linii Stryj-Ławoczne.

Z wyc. B. S. M.

KRYNICA OD STRONY TYLICZA.

Fot. S. Szostakowski.

Położenie górzyste w pobliżu rozległych lasów szpilkowych. Na północ od wsi znajdują się słynne skały, a w nich kute lochy i komory. Niegdyś stał tu zamek Tustań. Ze skał śliczny widok na Paraszkę.

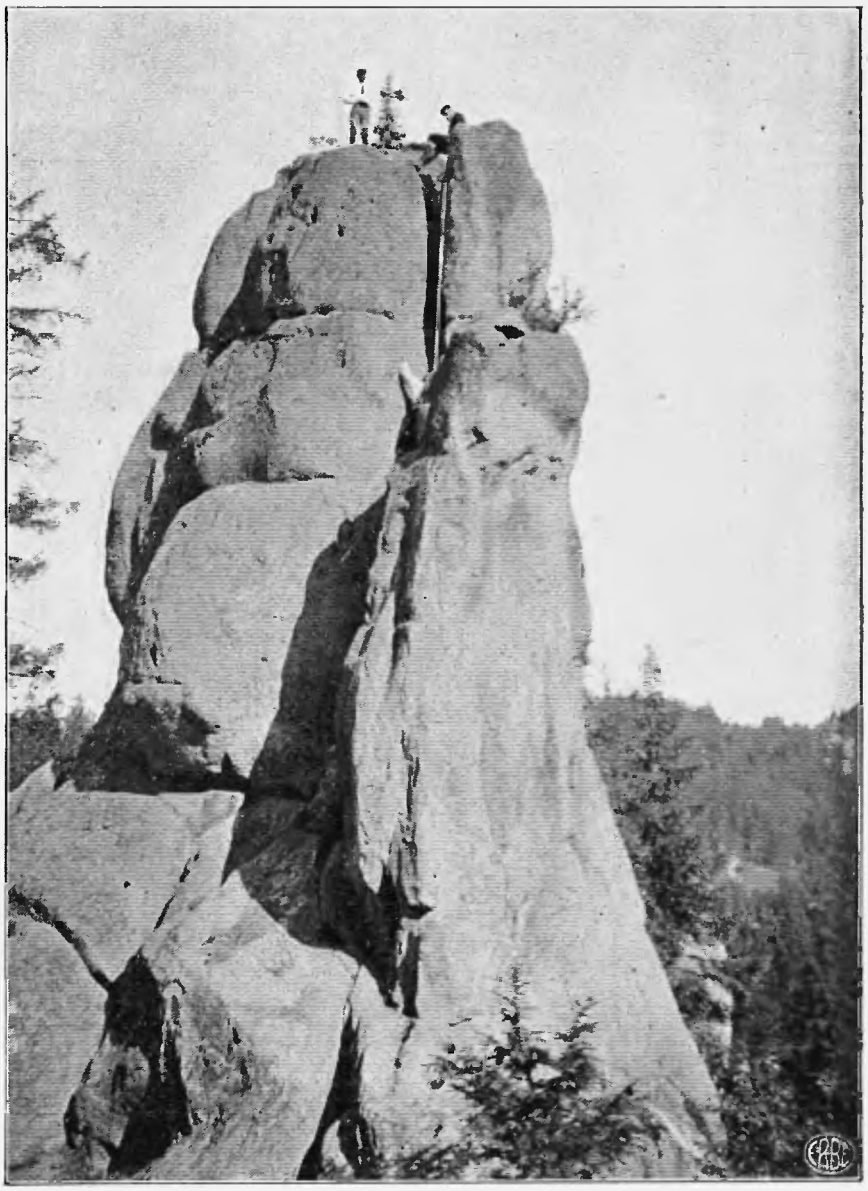
Mieszkania. We wsi mieszkań dla letników nie ma — ale kilka willi znajduje

się w położonym stąd na zachód po drodze do Schodnicy przysiółku „Pereprostyna“, gdzie znajdują się też kopalnie nafty.

Aprowizacya dość ciężka — letnicy są zdani na prowadzenie własnego gospodarstwa. Po prowianty posyłać trzeba do Schodnicy — wiejskie można dostać w miejscu i Podhorodcach.

Lekarska pomoc najbliższa w Schodnicy.

Wycieczki do skał w Uryczu (2 km.), przez Ciuchowy dział do Borysławia, Tustanowic i Truskawca, na Paraszkę lub kolejką leśną, idącą doliną Stryja z Synowódzka do Majdanu.

SKAŁY W URYCZU.

Z wyc. K. T. N. Fot. Z. Hetper.

UŚCIERYKI

LATOWISKO

WIEŚ w pow. kosowskim, licząca około 700 mieszk. Właścicielem obsz. dworsk. jest Skarb Państwa. Sąd, urz. podatk., notar., parafia rzk.: Kuty, gk.: Berwinkowa. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta i telegraf w miejscu. Stacya kol.: Wyżnica (30 km.).

Położenie: Miejscowość leży w malowniczej okolicy nad Czeremoszem wśród rozległych lasów szpilkowych. Niedaleko Uścieryk łączą się Czarny i Biały Czeremosz.

Mieszkania: W ostatnich latach pobudowano tu kilka domów, w których letnicy znajdą odpowiednie mieszkanie. Wyjaśnień udziela urząd gminny. Frekwencya mała z powodu oddalenia od stacyi kolei, nie przekracza 50 osób przez lato. W projekcie budowa linii kolejowej przez Kuty, Uścieryki, Kosów do Żabiego i Worochty.

Aprowizacya: We wsi istnieje kilka sklepików, w których dostać można najniezbędniejszych artykułów spożywczych.

Wycieczki do Hryniawy i Żabiego wśród bardzo malowniczej okolicy nad Czeremoszem; najpiękniejszą wycieczką jest jazda tratwami Czeremoszem Białym lub Czarnym. Tratwy spławiają dwa razy na tydzień przy pomocy wody wypuszczonej z sztucznych stawów t. zw. klauz — a podróż Czeremoszem nastręcza mnóstwo niezwykłych wrażeń.

WAKULEC

LATOWISKO

WIEŚ w pow. peczeniżyńskim, licząca przeszło 1400 mieszk., z obszarem dworskim, należącym do Skarbu Państwa. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Peczeniżyn, gk. w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. W miejscu składnica pocztowa. Poczta, telegraf i stacya kol.: Peczeniżyn (4 km.).

Położenie: Letnisko leżące 380 m. npm. wśród gór uroczych i lasów szpilkowych o balsamicznem powietrzu.

WILLA W URYCZU.

Z wyc. A. K. T. Fot. S. Szostakowski.

Mieszkania skromne, lecz schludne w 20 domkach, dla letników rezerwowanych. Czynsz za sezon przeciętnie 100 koron za domek.

Aprowizacya łatwa ze względu na bliskość miasta Peczeniżyna.

Frekwencya około 100 osób w czasie od czerwca do końca sierpnia.

Lekarska pomoc (Dr. Biliński i Vincenz) najbliższa i apteka: w Peczeniżynie.

Spacery i wycieczki: Spacery po lesie „Wakulec“ za skromną opłatą w Zarządzie dóbr i lasów państwowych. Wycieczki na góry okoliczne np. Waralek (830 m.).

WĘGIERSKA GÓRKA

LATOWISKO

PRZYSIÓŁEK gminy Cięcina w powiecie żywieckim, liczącej 3000 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: w Milówce, parafia rzk. i szkoła 2-kl. w miejscu. Właściciel arc. Karol Stefan z Żywca. Poczta, telegraf i st. kol. (linii Zwardoń-Żywiec): w miejscu.

Położenie bardzo piękne w dolinie Soły (doskonałe kąpiele) u podnóża stoków oddalonej stąd o 7 km. Baraniej Góry ze źródłami Wisły (na poziomie 406 m. npm.). W lasach arcyksiążęcych wiele znakomicie utrzymanych ścieżek.

Mieszkania i aprowizacya. Znajduje się tu kilkanaście will dla letników, którzy tu przyjeżdżają w ilości 400 osób głównie z Krakowa; gości tu też wielu Niemców z Bielska i Białej. Aprowizacya zupełnie łatwa — istnieje tu kilka restauracyi, a prowiantów wszelkich nabyć można tak na miejscu, jak w pobliskim Żywcu.

Pomoc lekarska w miejscu (Dr. Wł. Nowak), apteka w Żywcu.

Przechadzki i wycieczki. Bliższe w okoliczne lasy, oraz doliną Żabnicy i Soły. Dalsze na Baranią górę (1214 m.) przez Glinne (1021 m.) i Magórkę (1129 m.), oraz na Pilsko (1557 m.); wycieczka dwudniowa na Babią Górę (1725 m.) przez Jeleśnię. Większość turystów w tych okolicach stanowią Niemcy z austryackiego i pruskiego Śląska. Oni też dbają o ścieżki i napisy, oraz o schroniska.

WEŁDZIRZ

LATOWISKO

MIASTECZKO w pow. doliniańskim, liczące 2800 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Dolina. Parafia rzk. i grk.: w miejscu. Szkoła 3-klas. miesz. Poczta, telegraf: w miejscu. Najbliższa stac. kol.: Wygoda ($5^1/_2$ klm.) lub Dolina.

Letnisko bez specyalnych urządzeń, o małej frekwencyi, posiada lekarza (Dr. Jabłonowski) i aptekę w miejscu.

WIERCHOMLA MAŁA

ŹRÓDŁA SZCZAWY ALKALICZNEJ

WIEŚ w pow. nowosądeckim, licząca 400 mieszk., zresztą zobacz: Wierchomla wielka.

Posiada źródła, zawierające wielką ilość bezwodnika kwasu węglowego, dotychczas chemicznie niebadane i nieeksploatowane.

LAS POD BABIĄ GÓRĄ (1725 m.).
Fot. K. Schestag.

KAMIENIOŁOM W WIERCHOMLI.
Fot. Z. Hetper.

WIERCHOMLA WIELKA

ŹRÓDŁO SZCZAWY ŻELAZISTEJ

WIEŚ w powiecie nowosądeckim, licząca 1450 mieszk. Sąd, urz. podatk., notar., parafia rzk.: Muszyna; gk.: w miejscu. Szkoła 2-klas. miesz. Poczta, telegraf: Piwniczna (7 klm.). Stac. kol. w miejscu (5 klm.).

Miejscowość ta leży przy linii kolejowej Tarnów-Orłów w przesmyku Popradu przez Karpaty. Posiada kilka bliżej niezbadanych źródeł, zawierających obfitą ilość bezwodnika kwasu węglowego, a częściowo i siarkowodór. Źródła te dotychczas nie były eksploatowane.

Wierchomlę często odwiedzają turyści, dążący stąd przez Jaworynę (1116 m.) do Krynicy (6 godz.). Droga nieznaczona, ale wyraźna, obfituje w piękne widoki; ze szczytu rozległy widok, sięgający po Tatry.

WINNIKI

LATOWISKO

MIASTECZKO w pow. lwowskim, licz. 6000 mieszk. Sąd, urz. pod., notar.: w miejscu. Par. rzk. i gk.: w miejscu. Szkoła 4-klas. miesz. Fabryka tytoniu i cygar. Poczta, telegraf, stac. kol.: w miejscu (linii Lwów-Podhajce).

Położenie ładne na terenie pagórkowatym w pobliżu sosnowych lasów.

Mieszkania łatwo można dostać u miejscowej ludności. Frekwencya letników

Z wyc. A. K. T.

WINNIKI.

Fot. A. Wisłocki.

stale przez lato tu przebywających dochodzi 100 osób. Oprócz tego stanowią Winniki miejsce wycieczkowe dla Lwowian w czasie dni świątecznych, sporo ich wtedy tu przybywa, bądź pociągami, bądź kołowo, bądź pieszo, by przez parę godzin odetchnąć czystem wiejskiem powietrzem.

Aprowizacya na miejscu zupełnie łatwa, istnieje tu restauracya, jatki, piekarnia i kilka sklepów z wiktuałami.

Lekarska pomoc w miejscu (lekarze: Dr. Gąsiorowski i Dr. Stanowski) jak również i stała apteka. Istnieje tu nadto rodzaj „naturalnej lecznicy“ pozostającej nie w fachowych rękach b. nauczyciela ludowego.

Rozrywki i wycieczki. Letnicy korzystają z miejscowego kasyna, gdzie jest czytelnia gazet, kręgielna, plac tenisowy, spacery do pobliskiego lasu, wycieczki do Maryówki, Czartowskiej Skały i Miodowej Groty.

Winniki, leżące w bezpośredniem sąsiedztwie Lwowa ściągają w lecie szczególnie w dnie świątecznie tłumne wycieczki, głównie młodzieży szkolnej.

CZARTOWSKA SKAŁA.
Z wyc. A. K. T. Fot. Ad. Konopczyński.

TATRY: MIĘGUSZOWIECKIE TURNIE.
Z wyc. A. K. T. Fot. Dr. T. Ostrowski.

WITÓW

LATOWISKO

WIEŚ w powiecie nowotarskim, licząca 870 mieszk. Sąd, urz. podatk., notar.: Czarny Dunajec. Parafia rzk.: Chochołów. Poczta: Chochołów (6 klm.). Telegraf: Czarny Dunajec (13 klm.). Stac. kol.: Podczerwone (9 klm.). Składnica pocztowa: w miejscu.

Położenie: U stóp zachodnich Tatr nad Czarnym Dunajcem, niedaleko wylotu dol. Chochołowskiej, wśród pięknej, górskiej

okolicy i lasów szpilkowych. Latowisko to wzrasta corocznie — zjeżdżają tu ci, którzy chcą mieszkać pod Tatrami, a którym Zakopane wydaje się za drogie lub za hałaśliwe.

Mieszkania: Można dostać w ciągle nowobudujących się willach lub u górali. W miejscu hotel. Frekwencya roczna około 300 osób przez lato.

Aprowizacya: W miejscu restauracya, sklepiki z wiktuałami i jatka, wobec czego zaspokajanie potrzeb letników zupełnie odpowiednie.

Lekarska pomoc najbliższa (Dr. Bednarski i Grodecki) i apteka w Czarnym Dunajcu lub w Zakopanem. Letnicy używają górskich kąpieli rzecznych w Dunajcu.

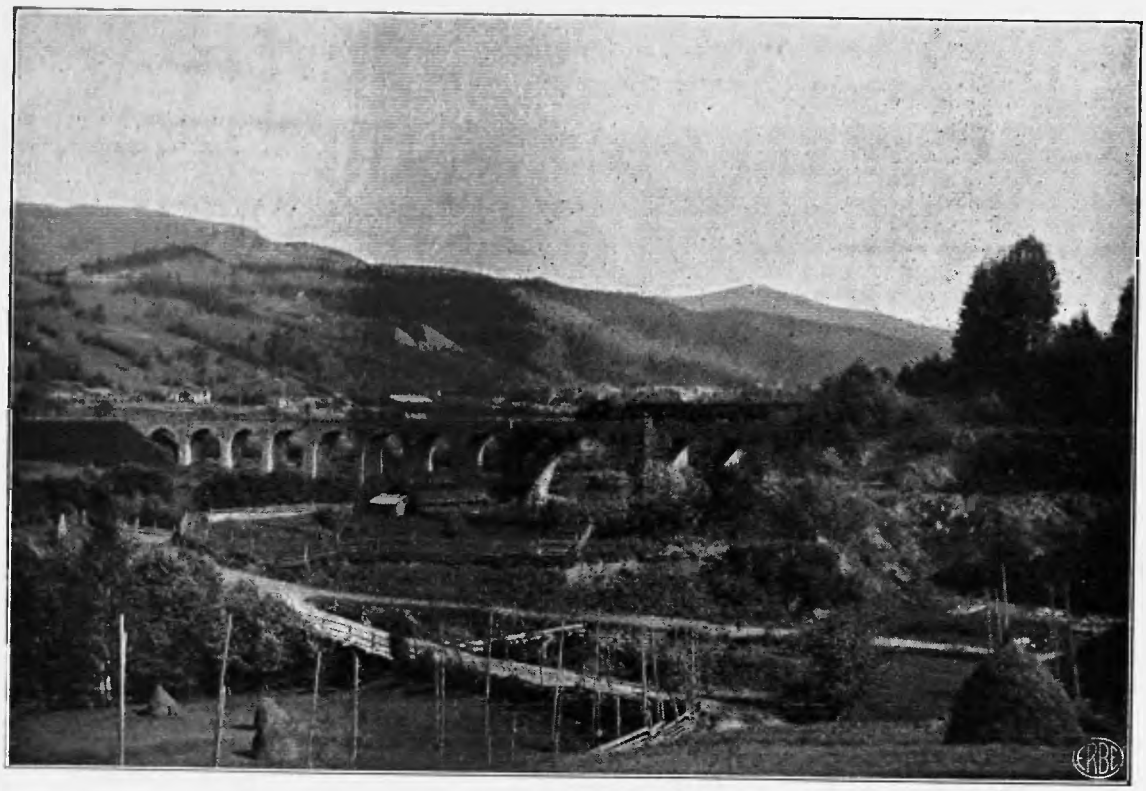
Wycieczki: Budowa drogi do Kościelisk w toku; zresztę można stąd robić wycieczki do doliny Kościeliskiej i Chochołowskiej, na otaczające je szczyty i w Rohacze. Do Zakopanego 3—4 godz. pieszo, 2 godz. kołowo.

WOROCHTA

LATOWISKO — SANATORYUM I STACYA KLIMATYCZNA

WIEŚ w pow. nadwórniańskim, tworząca wraz z Mikuliczynem i Tatarowem wspólną gminę polityczną. Właścicielem obsz. dworsk. jest Skarb Państwa. Sąd, urz. pod., notar., parafia rzk.: Delatyn, gk.: Mikuliczyn. W miejscu kościółek łać. Poczta, telegraf i stacya kol.: w miejscu. W miejscu Zarząd domen i lasów państwowych. Pierwszorzędny tartak. Szkoła tartaczna.

Położenie: Letnisko, położone nad Prutem, w pięknej, obfitej w lasy szpilkowe okolicy, 749 m. npm., posiada bardzo łagodny, podgórski klimat z powodu doskonałego osłonięcia od wiatrów.

WIADUKT KOLEJOWY W WOROCHCIE.

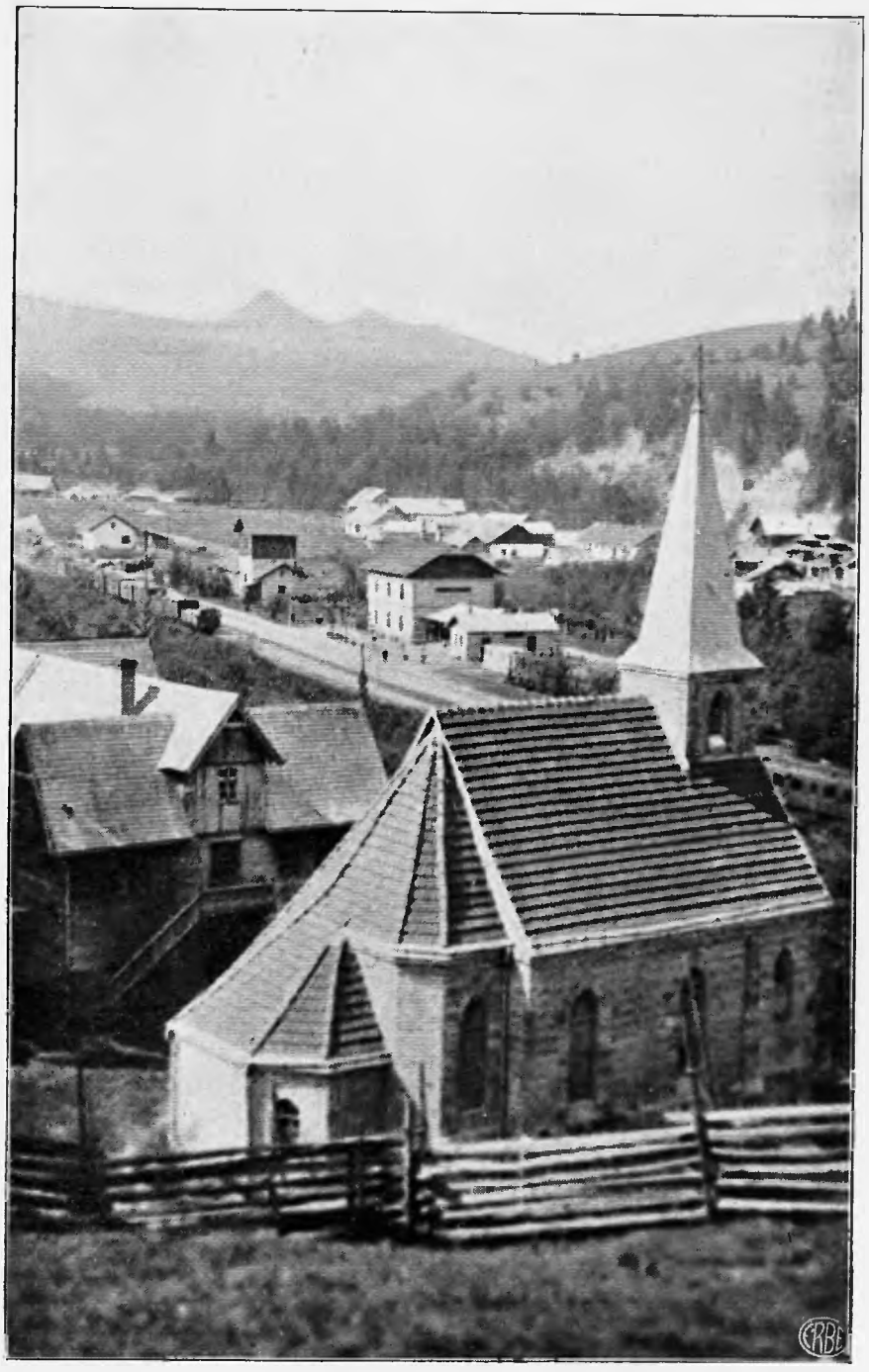
Z wyc. A. K. T. Fot. Cz. Łączkowski.

Mieszkania: Około 20 will dla letników oprócz tego letnicy wynajmują mieszkania w domach tutejszych mieszkańców i chatach huculskich. Urządzenie pokoi bardzo proste, pościeli przeważnie brak. Frekwencya dochodzi 500 osób przez lato.

Aprowizacya: 3 restauracye (jedna w Dworku czarnohorskim, druga stanowi własność U. Perkatnika), kilka sklepów z wiktuałami, wędlinami, owocami. Brak masła i jarzyn. Nadzór nad mięsem niedostateczny.

Lekarska pomoc w miejscu (Dr. Michalik), w Mikuliczynie (Dr. Głuszkiewicz), tamże apteka. W Worochcie istnieje apteczka turystyczna.

Sanatoryum i zakład leczniczy Dra Fr. Michalika, zasługuje przez pierwszorzędne swoje urządzenia na szczególną wzmiankę. Położony u wjazdu do Worochty z Tatarowa, ogniotrwale zbudowany (cegła, żelazo i beton) z centralnem ogrzewaniem, oświetleniem elektrycznem i własnym wodociągiem znakomitej wody — otwarty w 1912 roku, funkcyonuje przez cały rok bez przerwy. Urządzony wytwornie i z wszelkiemi wygodami, posiada najnowsze przyrządy do wodolecznictwa, elektroterapii i masażu, urządzenia dla kąpieli gazowych i z emanacyą radu, dyetetyczną wzorową kuchnię pod dozorem lekarskim i szereg pokoi z terasami i werandami do dyspozycyi kuracyuszy.

KOŚCIÓŁ I STACYA W WOROCHCIE.
Z wyc. A. K. T. Fot. Cz. Łączkowski.

Oprócz tego istnieje w Worochcie t. zw. **Sanatoryum dla księży,** nie posiadające jednak urządzeń leczniczych, a służące jedynie za miejsce wypoczynku dla wyczerpanych pracą księży.

Co roku zjeżdża tu także **Kolonia dzieci** funkcyonaryuszy kolejowych ze Stanisławowa. — Oprócz tego ma powstać niebawem w Worochcie Dom zdrowia (Sanatoryum) kupców i pomocników handlowych na gruncie należącym do stowarzyszenia kupców i młodzieży handlowej (Lwów, Czarnieckiego 1).

Letnicy korzystają z doskonałych górskich kąpieli rzecznych w Prucie.

Uwaga. Przyszłość Worochty leży w oddzieleniu jej od Mikuliczyna i utworzenie z niej odrębnej gminy politycznej. W ten sposób bowiem uzyskałaby ta miejscowość większą samodzielność i mogłaby się postarać o większe udogodnienia dla coraz liczniej tu zjeżdżających letników.

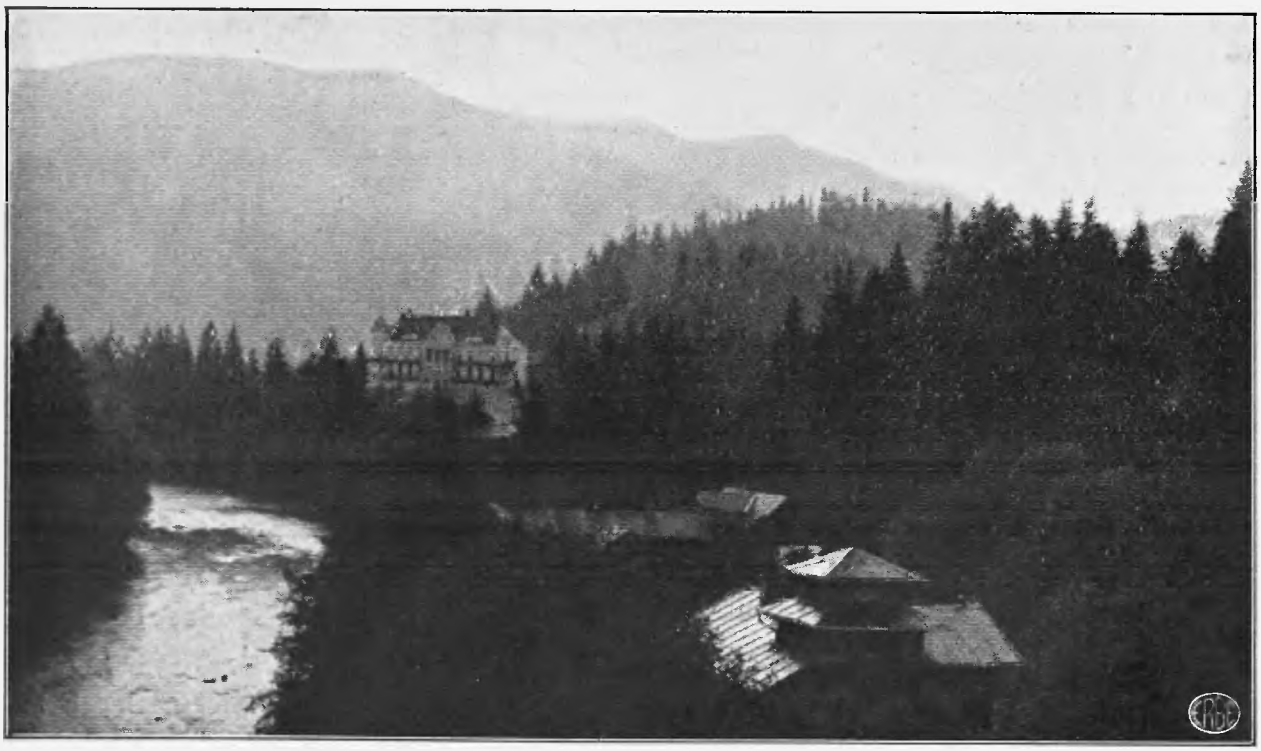
Wycieczki: piesze do okolicznych lasów, na Howerlę (2058 m.) najwyższy szczyt Czarnohory. Wspaniały widok na Czarnohorę z Rebrowacza (1204 m.), dokąd prowadzi wygodna ścieżka (1½ godz.). Co roku przyjeżdża tu zarówno w lecie jak w zimie około 2000 turystów. Worochta stanowi bowiem punkt wyjścia dla wszystkich wycieczek na Czarnohorę, a turyści znajdują tu oparcie w położonym niedaleko dworca „Dworku Czar-

nohorskim". Inne wycieczki: wózkiem do Żabiego (32 km.) stolicy Huculszczyzny, znanej z pięknych strojów ludowych i rzeźbiarstwa drewnianego; koleją do Jasiny

WOROCHTA OD POŁUDNIA.

(Körösmezö) na Węgrzech przez największy w Galicyi tunel pod Woronienką; z przystanku w Zemirze (Havasalja) śliczny widok na Howerlę (2058 m.), Pietrosa

SANATORYUM DRA MICHALIKA W WOROCHCIE.

Z wyc. A. K. T. Fot. S. Szostakowski.

(2022 m.), Bliźnicę (1883 m.), Świdowiec (1764 m.), Doboszankę (1757 m.) i Chomiak (1544 m.).

Ceny noclegów w Dworku Czarnohorskim (otwarty przez cały rok) wynoszą 2 kor. — członkowie T. T. i młodzież szkolna płacą połowę. Ceny jadła i napojów są zatwierdzone przez Wydział Oddziału Czarnohorskiego T. T. w Kołomyi — członkowie T. T. mają 20% opustu z cen.

Worochta, położona tuż u stóp przełęczy Delatyńskiej czyli Jabłonickiej, u skrzyżowania kilku pasm górskich, posiada jak żadna inna miejscowość Beskidów Wschodnich warunki na pierwszorzędną stacyę turystyczną i narciarską. Może ona służyć za punkt oparcia dla wycieczek na Czarnohorę i w Gorgany w Galicyi, oraz na Bliźnicę, Świdowiec, Marmaroskie Karpaty i w Alpy Rodniańskie na Węgrzech.

DWOREK CZARNOHORSKI W WOROCHCIE.
Fot. H. Gąsiorowski.

* * *

I. Czarnohora. Jest to najwyższe, lecz nie najpiękniejsze pasmo Beskidów Wschodnich. Aczkolwiek wysokością przewyższa, to jednak pięknością i rozmaitością widoków nie dorównuje Gorganom, ani Karpatom Marmaroskim.

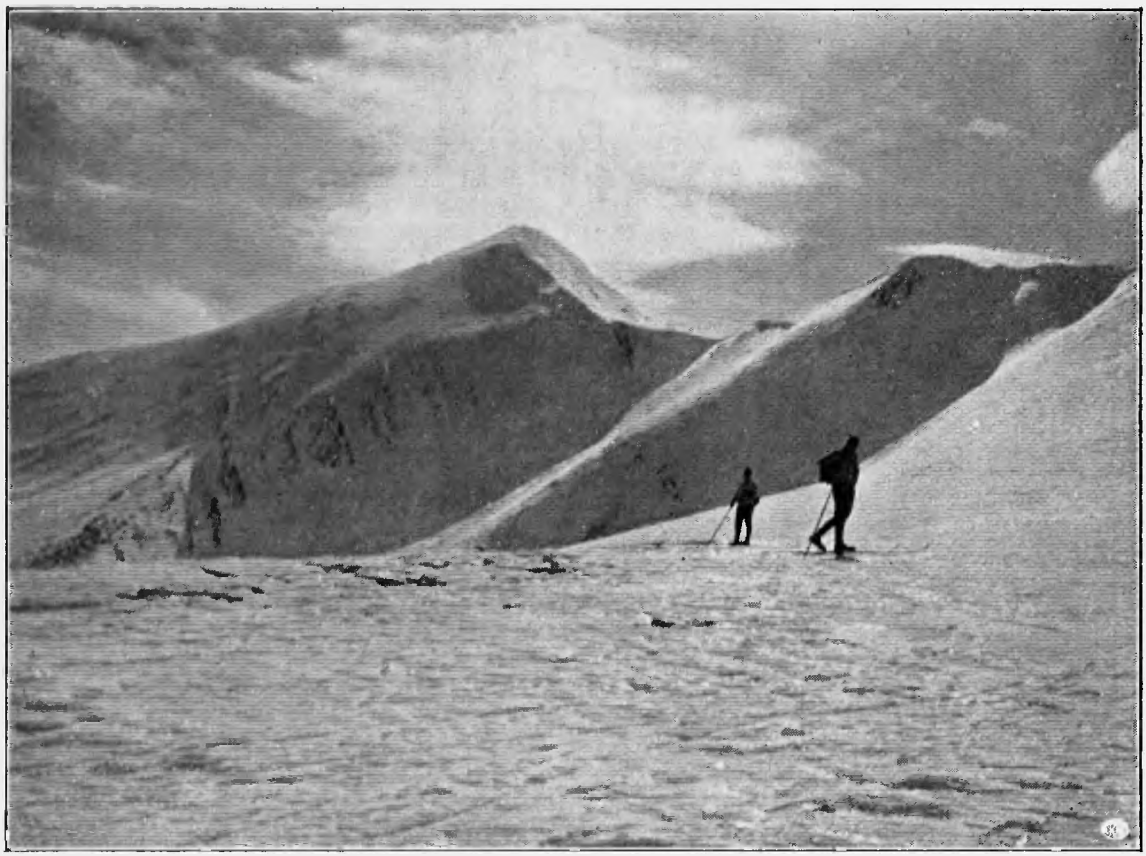
Ciągnie się Czarnohora na przestrzeni 50 km. od Cisy w Jasinie po źródła

CZARNOHORA: HOWERLA (2058 m.).

Czarnego Czeremoszu za Burkutem — a długość jej głównego pasma od Szezy po Pop Iwan wynosi 24 km. Grzbietem Czarnohory od Howerli po źródła Czeremoszu biegnie dział wód między Cisą, Prutem i Czeremoszem, oraz granica galicyjsko węgierska. Ze

szczytów Czarnohory jedynie wysunięty najbardziej na zachód Pietrosz, leży zupełnie na Węgrzech w dorzeczu Cisy. Aczkolwiek grzbietem Czarnohory biegnie granica polityczna, nie stanowi ona granicy etnograficznej a stoki Czarnohory tak po stronie galicyjskiej,

CZARNOHORA: HOWERLA (2058 m.) W ZIMIE.
Z wyc. K. T. N. Fot. Z. Hetper.

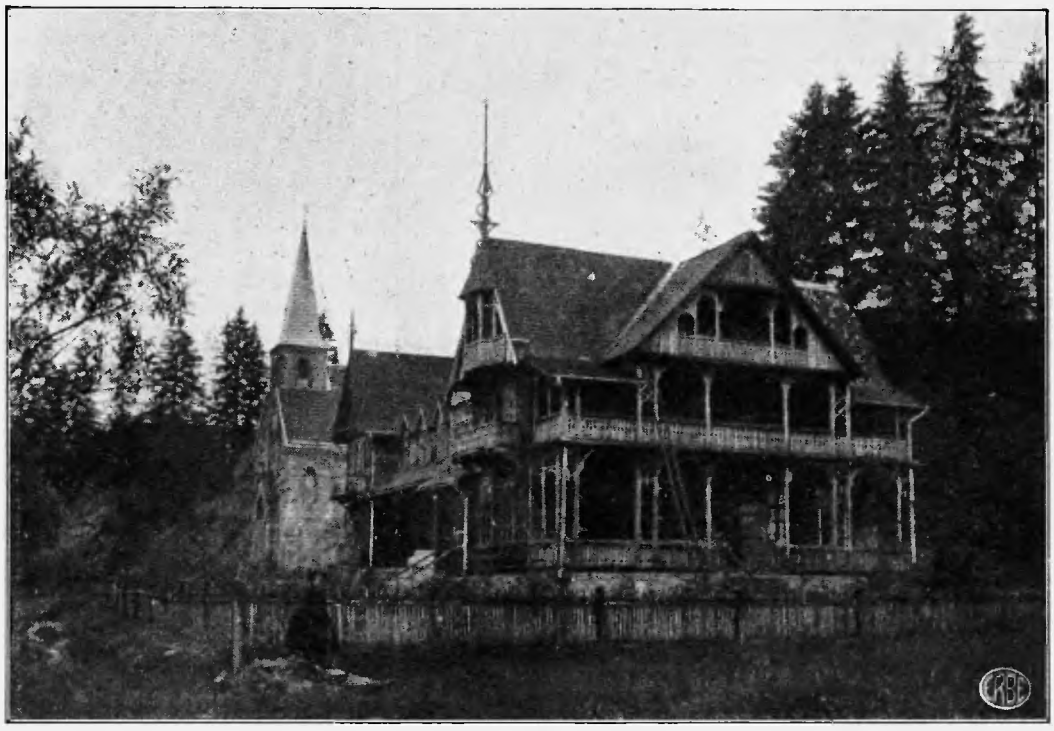
jak węgierskiej, zamieszkują huculi i żydzi, osiadli tu w ilości o wiele liczniejszej, niż w jakiejkolwiek innej okolicy kraju i prowadzący wraz z hucułami koczowniczy żywot pasterski na połoninach. Cztery gminy rozsiadło się wraz ze swymi ogromnymi przysiółkami u stóp Czarnohory: po stronie galicyjskiej dorzecze Prutu zajmuje Mikuliczyn, a dorzecze Czeremoszu Żabie, ich granica schodzi się na Szpyciach; po stronie węgierskiej dorzecze Czarnej Cisy zajęło miasteczko Jasina (Körösmezö), a dorzecze Białej Cisy wieś Bogdan (Tisza bogdany), których granica schodzi się na Howerli.

SCHRONISKO T. T. NA ZAROŚLAKU.
Fot. H. Gąsiorowski.

Pasmo Czarnohory dzieli się na trzy grupy górskie, oddzielone trzema przełęczami; najbardziej na zachód wysuniętą grupą jest wznoszący się nad Jasiną szczyt Pietrosz (2022 m.) z Pietroszulem (1848 m.), Szezą (1564 m.) i Szezulem (1728 m.), które stanowią jego ramiona; głęboka przełęcz (1400 m.) oddziela go od drugiej grupy, w której wznosi się najwyższy szczyt Czarnohory, Howerla (2058 m.), Breskuł, Dancerz, Poryżewska (1822 m.) i Turkuł (1935 m.). Trzecią grupę, oddzieloną od poprzedniej przełęczą, w której znajduje się „Ozero“, stanowią Szpyci (1886 m.), Wielki Tomnatik (2018 m.), Munczel (2002 m.), Smotrycz (1901 m.) i Pop Iwan (2026 m.), który właściwie kończy od wschodu główny grzbiet Czarnohory.

Szczyty Czarnohory przedstawiają się jako długie trawiaste upłazy, płaskie i łagodnie nachylone — a wędrówka po nich nie przedstawia absolutnie żadnych trudności

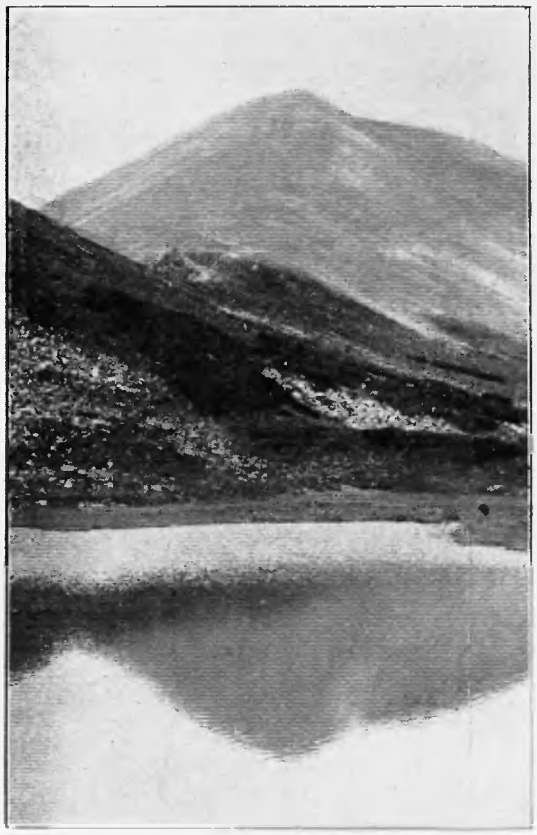

DOM ZDROWIA KSIĘŻY W WOROCHCIE.
Z wyc. A. K. T. Fot. S. Szostakowski.

technicznych. Skał mało i to przeważnie w stokach; znajdujemy je na północno-wschodniem zboczu Pietrosza, na grzbiecie wschodnim Turkuła, na dwóch niewielkich grzbietach, znajdujących się w kotlinie między Maryszewską, Szpyciami a Dancerzem, t. zw. Wielkich i Małych Kozłach; najpiękniejsze jednak grupy skał znajdują się na Szpyciach, a spadają one wschodniem zboczem ich grzbietu w dolinę Gadżyny. Jest to jedyna dolina Czarnohory, która robi wrażenie przypominające Tatry, a otaczające góry spadają tu prawie prostopadłymi ścianami, w wklęsłościach których trzymają się wieczne śniegi.

Kosodrzewiny na Czarnohorze w porównaniu z Gorganami mało i nie tamuje ona nigdzie komunikacyi. Najwięcej spotyka się jej na północ od Turkułu. Szałasów huculskich bardzo dużo, tak po stronie węgierskiej, jak galicyjskiej.

Wodospadów nie wiele — najpiękniejsze tworzy Prut niedaleko swych źródeł w kotle pod Howerlą. Jeziorek kilka dość małych, o ile idzie o grzbiet główny; największe pod Wielkim Tomnatykiem (na poziomie 1791 m.), i drugie pod Turkułem. W dolinach, szczególnie w dorzeczu Białej Cisy, kilka sztucznych jeziorek dla spławiania drzew t. zw. klauz. Najpiękniejsza z nich, klauza Balzatul znajduje się pod Pop Iwanem. W dorzeczu Czarnego Czeremoszu, niedaleko Burkutu znajduje się duże naturalne jezioro Szybeny, którego wody używają także do spławiania tratew. Schronisk turystycznych na Czarnohorze znajduje się cztery;

CZARNOHORA: JEZIORO POD TURKUŁEM.
Z wyc. A. K. T. Fot. Cz. Łączkowski.

po stronie węgierskiej porządne schronisko na Koźmieskiej pod Howerlą, a po stronie galicyjskiej utrzymywane przez Oddział Czarnohorski T. T. schronisko na Zaroślaku pod Howerlę, domek pod Turkułem, i bardzo prymitywne schronisko na Poliwnym za Pop Iwanem, położone jednak w miejscu prawie nie uczęszczanem.

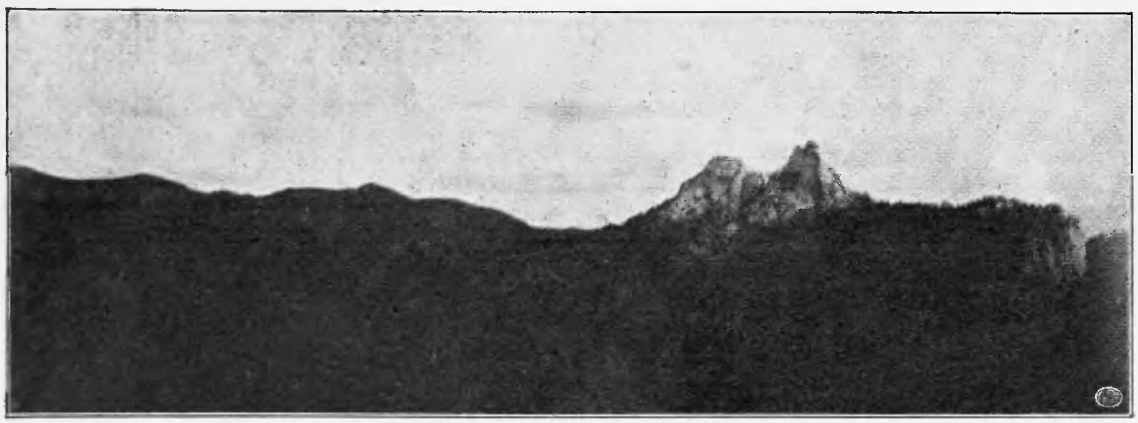

CZARNOHORA: BRESKUŁ (1990 m.) W ZIMIE.
Z wyc. K. T. N. Fot. W. Wolański.

Ścieżek znaczonych na Howerli niema — przy pogodzie są one jednak zupełnie zbyteczne. Przy wycieczkach używać można kolejki leśnej z Worochty w dolinę pod Zaroślakiem. Zresztą prowadzi na Czarnohorę kilka dróg jezdnych; jedna z Worochty przez Ardżelużę na Zaroślak, z odgałęzieniem do stacyi doświadczalnej roślin alpejskich na Poryżewską i do Ozera pod Turkułem — druga z przystanku w Zemirze (Hawasalja) na Kośmieską, — trzecia z Jasiny na przełęcz między Pietroszem a Howerlą z zjazdem zboczem Pietrosza do Burkutu nad Cisą (w budowie).

Najlepsze wyjścia prowadzą: a) na Pietrosz z Jasiny Hołonczewskim Płajem od północy (błotnisty), lub płajem Łopuszanką przez Szezę od zachodu; b) na Howerlę z Zemiru przez Koźmieszczek, z Worochty przez Zaroślak doliną Prutu, lub grzbietem przez Kiczerę i Kukul (droga uciążliwsza, ale obfitująca w piękne widoki); c) na Turkuł jezdną drogą od doliny Prutu albo od południa, ścieżką z klauzy w dolinie Białej Cisy; d) na Pop Iwana grzbietem od Howerli, lub też od południa ścieżką wiodącą na sam szczyt z klauzy Balzatul w dorzeczu Białej Cisy, a wreszcie od Żabiego doliną Dżembronii.

Plany wycieczek na Czarnohorę: 1. Wycieczka dwudniowa: Jasina — Pietrosz;

KARPATY BUKOWIŃSKIE: PETRILE DOAMNEI.
Z wyc. A. K. T. Fot. Dr. K. Rouppert.

nocleg w szałasach obok przełęczy; Howerla — Zaroślak — Worochta, lub odwrotnie. 2. Wycieczka trzydniowa: dojazd koleją do Tiszaköz u spływu Białej i Czarnej Cisy;

BLIŹNICA (1883 m.).

Z wyc. K. T. N. Fot. M. Dudryk.

a stąd 33 klm. jezdnej drogi doliną Białej Cisy do klauzy Balzatul na noc, drugiego dnia na Pop Iwana i grzbietem po Poryżewską, nocleg w schronisku na Zaroślaku, lub domku przed Turkułem; trzeciego dnia Howerla i Pietrosz i zejście do Jasiny. 3. Wycieczka okrężna: Jasina — Pietrosz — Howerla — Pop Iwan — Jezioro Szybeny — Burkut, stąd tratwami Czeremoszem do Żabiego i powrót kołowo do Worochty. Wycieczka taka wymaga co najmniej pięciu dni czasu.

W zimie Czarnohora przedstawia znakomite tereny narciarskie, szczególnie Howerla i jej stoki.

II. Gorgany. Patrz: Tatarów.

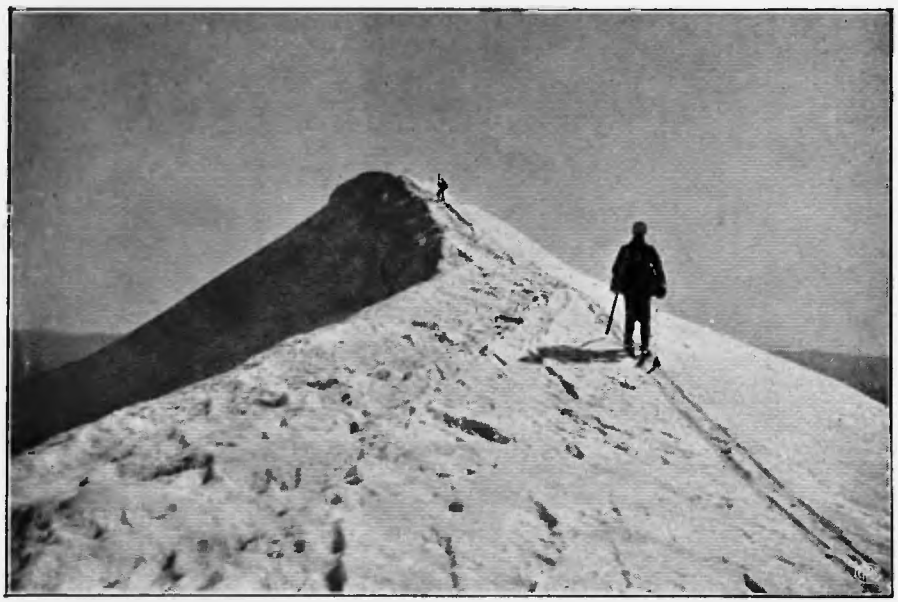

KARPATY MARMAROSKIE: POP IWAN (1940 m.).

Z wyc. A. K. T. Fot. Ad. Konopczyński.

Z Gorgan najbliższymi Worochty szczytami są Chomiak i Syniak, na które można dojść kołując na Tatarów, lub wprost przed Seredną, oraz Czarna Połonina, na którą się idzie, dojeżdżając wprzód koleją do Jasiny.

Bliższe szczegóły patrz u Hoffbauera: Przewodnik po Czarnohorze i Gorganach.

KARPATY MARMAROSKIE: SZCZERBAN (1790 m.).
Z wyc. K. T. N. Fot. Dr. Z. Klemensiewicz.

III. Bliźnica i Świdowiec.

Oddzielona od Gorgan niską przełęczą „Okole", na której znajduje się źródło Cisy, a od Czarnohory doliną Cisy, zajmuje pasmo Bliźnicy (1883 m.) i Świdowca (Stoh 1707 m., Tatulska 1774 m., Tatarówka 1710 m.) zachodnią stronę dorzecza Czarnej Cisy, a szczyty tego pasma widać doskonale przy zjeździe koleją z tunelu granicznego pod Woronienką do Jasiny (Körösmezö), która leży u stóp Bliźnicy.

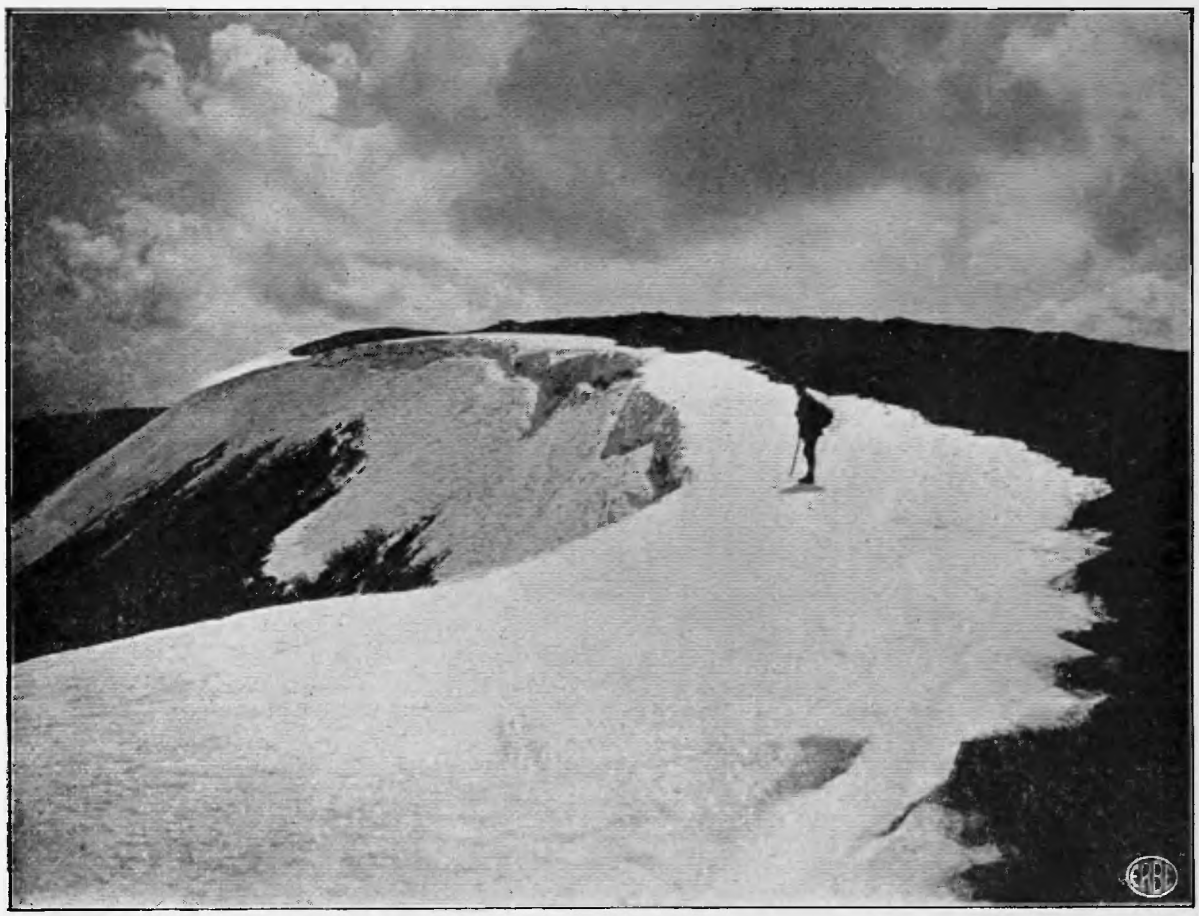
Terytoryalnie zbliżone do Gorgan, charakterem przypomina Bliźnica i Świdowiec Czarnohorę; brak tu jednak zupełnie kosodrzewiny, a połoniny szczególnie ku południowej stronie łagodnie nachylone, tworzą zimą jeszcze lepsze tereny narciarskie niż Czarnohora. W górnych końcach dolin liczne szałasy pasterskie;

ŹRÓDŁO CISY NA OKOLU.
Z wyc. K. T. N. Fot. Z. Hetper.

po stronie północnej pasą bydło Rusini z Jasiny, po południowej Rumuni z okolic Marmaroskiego Sigietu.

Po stronie północnej pasma Świdowca zbiegające doliny mają w górnych częściach wspaniałe kotły, pozostałe z epoki lodowców. Najpiękniejszy kocioł zachował się pod Tatulską, a w nim kilka małych jeziorek. Ścieżek turystycznych na Bliźnicę i Świdowiec niema — wiodą tu jednak liczne, dobrze udeptane „płaje“ wiodące do szałasów, z których łatwy dostęp na połoniny. Wprost na szczyt Bliźnicy idzie ścieżka od tartaku wodnego w Świdowcu (Kevele); z Jasiny naprzeciw dworca kolejowego rozpoczyna się droga, wiodąca na przełęcz między Bliźnicą a Świdowcem. Kołując doliną Cisy, można się dostać na Świdowiec z klauzy Stanisławy, oraz z klauzy Apszyniec, a wreszcie wyrębem leśnym z przełęczy na Okolu. W klauzie Stanisławy gospodarz Hucuł, w Apszyńcu Polak Czajkowski; u obu można nocować. Na Okolu, przy często przez Węgrów odwiedzanem źródle Cisy piękny domek turystyczny (łóżka z po-

ŚWIDOWIEC: TATULSKA (1774 m.).

Z wyc. K. T. N. Fot. Z. Hetper.

ścielą). Źródło Cisy ujęte w obelisk i zaopatrzone w węgierski napis, znajduje się kilkanaście metrów poniżej łąki, na ktorej stoi schronisko. Mimo znacznej wysokości prowadzi tu bardzo dobrze utrzymana jezdna droga, którą można z Jasiny dojechać na miejsce powozem.

IV. Karpaty Marmaroskie.

Komitat Marmaroski obejmuje kilka dużych pasm górskich od Bieszczad przez Gorgany węgierskie, stoki Czarnohory, Trojagę, po Alpy Rodniańskie, w kołach jednak turystów lwowskich utarła się nazwa Karpat Marmaroskich dla niewielkiej lecz pięknej grupy gór, położonych w czworoboku między Białą Cisą, Wyszowem i Ruskową Rzeką, a łączącej się w szczycie Stogu (1655 m.) na południe od Czarnohorskiego Popa Iwana z grzbietem granicznym galicyjsko-węgierskim. Grupa to bardzo malownicza i oryginalna. różniąca się wybitnie od innych grup Karpat Galicyi Wschodniej i północnych Węgier; charakter ten nadaje jej nie tylko bardzo oryginalne ugrupowanie i ukształtowanie szczytów i dolin, skały, jeziorka liczne i piękne, dzikie doliny z wiecznym śniegiem, ale także niespotykana gdzieindziej wybitna indywidualizacya szczytów, które w odróżnieniu od karpackich wałów, podzielone głębokimi przełęczami, wznoszą samotnie ku niebu swe

skaliste, strome, wybitnie zarysowane wierzchołki. Coś jakby Tatry w miniaturze. Szczególnie kilka szczytów najwyższych przykuwa oko swą oryginalnością, a więc stożkowaty Petrosul (1784 m.), potężny Pop Iwan (1940 m.), skalisty Farcheń (1951 m.), poszarpany i stromy od północy, a otoczony jeziorami od południa Mihailekul (1920 m.), a wreszcie przypominająca swym kształtem Giewont nie wielka skała, Petricea (1546 m.).

Dostęp do Karpat Marmaroskich możliwym jest z trzech stron: od północy z Bogdanu w dolinie Białej Cisy, od zachodu z Trebuszy i od południa z Ruskiej Polany. Wycieczka dla zwiedzenia całego pasma zabiera najmniej trzy dni czasu. Najlepiej zaczynać drogę od stacyi w Trebuszy, a po przejściu całego pasma zejść do Ruskiej Polany, a stąd wrócić powozem do odległej o 45 klm. stacyi Vissovölgy, ewentualnie odwrotnie. Cena powozu na 5 osób 16 koron; najlepiej zamówić powóz poprzedniego dnia telegraficznie (adres: Marmor Chaim, Havasmezö). Ruska Polana (po węgiersku dawniej Ruszpolyana, obecnie Havasmezö), może służyć za punkt oparcia dla turystów, wybierających się w te strony na czas dłuższy. Jest to na ogromnej przestrzeni rozrzucona osada, na pół wieś, na pół miasteczko, z ludnością ruską i żydowską, a pokostem węgierskim; niedaleko rynku istnieje tu t. zw. kasyno; a w niem hotel i restauracya (ceny względnie drogie).

KARPATY MARMAROSKIE: POP IWAN OD WSCHODU.
Z wyc. A. K. T. Fot. S. Szostakowski.

Ludność miejscowa jest ruska; jest to granica etnograficzna, bowiem na południe od Karpat Marmaroskich — wsie nad Wyszowem jak Petrova i Leordina zamieszkują już Rumuni. Szałasów jest mało i bardzo prymitywnych; nieraz jak u Rumunów składają się z kilku desek nachylonych nad ogniskiem i przykrytych gałęźmi jedliny. Ścieżek przez lasy stosunkowo dużo i dobrze wydeptanych, a ciągną się one również grzbietami. Bliżej linii kolejowej wiele znakomicie utrzymywanych ścieżek myśliwskich. Domków myśliwskich spotkaliśmy tylko dwa: jeden dobrze urządzony na Szczeworze, drugi szałas myśliwski pod Farcheniem.

Mimo pewnych niedokładności jedyną pomocą w zwiedzaniu tych gór są mapy sztabu generalnego, a to 14 : XXX (Maramaros Sziget) i 14 : XXXI (Ruszpolyana).

W Marmaroskie Karpaty prowadzi kilku dróg i ścieżek, a) od północy z przystanku Tiszaköz do Bogdanu, stąd doliną Kwaśnego Potoku do ślicznie położonej u stóp Pop Iwana Klauzy Kwaśnej, a z niej serpentynową ścieżką na stromy szczyt Pietrosula

(1784 m.) i dalej grzbietem; b) od zachodu z Trebuszy (Terebesfejerpatak) na pół polskiej osady, drogą jezdną, wiodącą doliną Białego Potoku na przełęcz między Pop Iwanem a Berlebaską; c) od południa z Ruskiej Polany grzbietem na Farcheń (1960 m.) lub z Krywego doliną Krywego Potoku na Pop Iwan.

Szczyt Pop Iwana (1940 m.) przedstawia się jako majestatyczny, imponujący kształtami i wysokością wierzchołek, opadający łagodnie jedynie w stronę zachodnią ku Szczerbanowi, natomiast od strony wschodniej opada stromą skalistą granią, rozdzielającą dwie dolinki, z których południowa tak zwana „Czarna" zawalona głazami i wiecznym śniegiem przypomina dzikością doliny tatrzańskie. Widok ze szczytu jest bardzo rozległy ze względu na to, że przewyższa on całe najbliższe otoczenie.

KARPATY MARMAROSKIE: W SKAŁACH POD FARCHENIEM (1960 m.).
Z wyc. A. K. T. Fot. S. Szostakowski.

Chcąc dostać się z niego na najwyższy wierzchołek pasma, Farcheń (1960 m.) najlepiej kołować grzbietem przez wysunięty najbardziej na północ szczyt Nieniski (1821 m.), z której rozciąga się śliczny widok na doskonale stąd widoczne całe pasmo Czarnohory, a szczególnie na Pop Iwana (2026 m.). Po drodze na Masłokrucie, 10 min. drogi w lewo od grzbietu przed Nieniską znajduje się szałas myśliwski i stajnia; zaś na przełęczy między Nieniską a Farcheniem tuż po lewej stronie grzbietu doskonały szałas myśliwski. Droga z Nieniski wiedzie grzbietem, ku przełęczy między Farcheniem a Michajlekulem. Stanąwszy na wysokości przełęczy porzucamy drogę i stromą skalistą granią, miejscami przy pomocy rąk wdrapujemy się na szczyt Farchenia (1961 m.) najwyższego w całem paśmie wierzchołka. Szczególnie pięknie przedstawia się stąd sąsiedni Mihajlekul, a zwłaszcza jego północna poszarpana licznemi żlebami prostopadła ściana. Piękną jest również ciągnąca się na północ stroma skalista dolina, której dno zalegają olbrzymie głazy, odpadłe ze szczytu.

Z Farchenia schodzimy południowem mniej stromem ramieniem na położoną 300 m. niżej przełęcz między nim a Mihajlekulem, skąd wyjście na szczyt Mihajlekula trwa $^1/_2$ godz. Szczyt jest długi na 2 kilometry; jego najwyższe wzniesienie znajduje się na zachodniej stronie; ku północy opada on prostopadłemi ścianami, ku południowi łagodną połoniną, na której znajduje się kilkanaście dość dużych jeziorek; najwyższe z nich znajduje się tuż obok przełęczy między Farcheniem i Mihajlekulem.

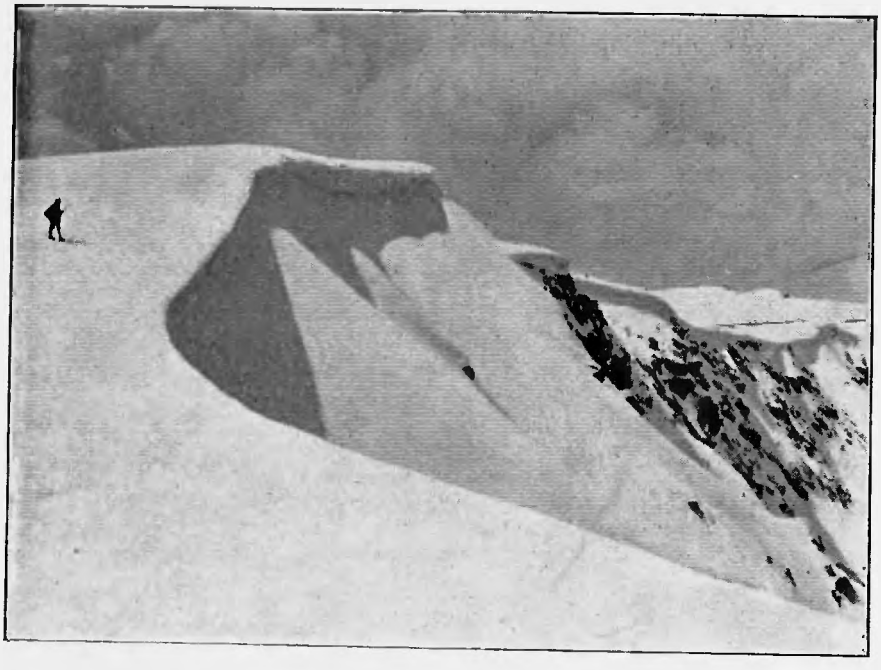
Droga do Ruskiej Polany wiedzie od przełęczy długiem ramieniem idącym wprost ku południowi. W odległości jednego kilometra od przełęczy odgałęzia się od niej na prawo ścieżka, wiodąca w dół ku dobrze widocznej skale Petricei (1546 m.), której poszarpany grzbiet, obfituje w prostopadłe wapienne ściany i mógłby nastręczyć pewne trudności przy jego przejściu. Od Petricei prowadzi ścieżka w dół, w dolinę Krzywego Potoku i do wsi Krywe (Ruszkirva-Oroszkö), gdzie można przenocować w karczmie.

Powrót z Ruskiej Polany do oddalonej o 45 km. stacyi kolejowej Visso-völgy najlepiej uskutecznić powozem; gościniec wiedzie doliną Ruskowej i Wyszowa. W doli-

nie Ruskowej wsie rusko-żydowskie: nad Wyszowem mieszkają już Rumuni uderzający odrębnością typów i strojów; ostatnich 8 kilometrów, droga kuta jest w skałach w niezmiernie wąskim i dzikim wąwozie o prostopadłych ścianach, jakie wyżłobił sobie Wyszów przed połączeniem się z Cisą. Wystawiony na prawo od drogi nieduży obelisk oznacza miejsce, gdzie przed kilku laty bandyci rumuńscy obrabowali pocztę, mordując pocztyliona i towarzyszących mu żandarmów.

Najpiękniej przedstawiają się Karpaty Marmaroskie z końcem maja i z początkiem czerwca, gdy na połoninach niema jeszcze bydła a wierzchołki i doliny zalegają duże płaty śniegu; turyści zaglądają tu bardzo rzadko, częściej myśliwi, gdyż zwierzyny tutaj dość.

Tereny narciarskie dobre szczególnie na Pop Iwanie, Nienisce, a szczególnie na łagodnym południowym stoku Farchenia i Michajlekula. Pod Pietrosulem częste lawiny. (Wyjęte z dr. M. Orłowicza „Przewodnika po Marmaroskich Karpatach" w sprawozdaniu Akademickiego Klubu Turystycznego za rok 1910).

KARPATY MARMAROSKIE: MICHAJLEKUL (1920 m.).
Z wyc. K. T. N. Fot. Dr. T. Smoluchowski.

V. Alpy Rodniańskie. Każdy turysta, który był na Czarnohorze w dniu pogodnym, musiał się zainteresować widokiem pięknych pasm górskich, leżących na południe od niej; wprost na południe, niedaleko, oddzielone doliną Białej Cisy, rysują się ostre wierzchołki Karpat Marmaroskich; znacznie dalej, na południowem wschodzie, zamyka widnokrąg łańcuch Alp Rodniańskich, których wyniosłe szczyty bieleją śniegami jeszcze w późnem lecie. Najwyższe to pasmo Karpat od Tatr po Alpy Transylwańskie, a zarazem jeden z najbardziej pustych, dzikich i samotnych ich zakątków.

Rodniańskie Alpy stanowią północną krawędź Karpat Siedmiogrodzkich; ich stoki południowe należą do Siedmiogrodu, północne do Węgier właściwych. Nazwę swą zawdzięczają miasteczku Stara Rodna (Rodna vechia), niegdyś niemieckiemu, dziś rumuńskiemu, leżącemu nad Samoszem u ich podnóża po południowej stronie.

Północną ich granicę stanowią doliny rzek Wyszowa (dopływ Cisy) i Złotej Bystrzycy (dopływ Seretu); za pośrednictwem, oddzielającej źródła tych rzek, przełęczy Przysłopskiej (1418 m.), przez którą przechodzi wspaniały gościniec, stanowiący jedyne połączenie Bukowiny z Węgrami, łączą się z Beskidami Wschodniemi. Granicę południową stanowi wązka, ku południowemu zachodowi biegnąca dolina Samoszu.

Mapy turystycznej dla tych gór niema — przy ich zwiedzaniu koniecznem jest posługiwanie się mapami sztabu generalnego (Felsö Visso 15. XXXI., Kirlibaba 15. XXXII., Naszod 16. XXXI. i Jakobeny 16. XXXII.), które w wielu wypadkach, szczególnie jeżeli chodzi o znaczenie ścieżek górskich, są niezbyt dokładne; najlepszą jest Naszod-Ö Rodna.

Dla mniej więcej dokładnego zwiedzenia Alp Rodniańskich potrzeba 6 dni; z tego dwa zajmie dojazd i powrót — cztery wędrówka po górach.

Z dwóch stron możliwym jest dojazd w Rodniańskie Alpy: z Węgier i Bukowiny. Na Węgrzech dojeżdża się koleją do stacyi Vissovölgy (czytaj Wiszszoweldź, po polsku: dolina Wyszowa), położonej u spływu Cisy i Wyszowa, półtorej godziny drogi za Körösmezö.

Długość pasma wynosi 45 km.; oparciem dla turystow może być wieś Borsza na Węgrzech (noclegi u Wenzla Schmidta, kowala), Kirlibaba na Bukowinie (Deutsches Gasthaus) i Stara Rodna w Siedmiogrodzie (gosp. Augusta Pfeiffera). Najwyższe szczyty są: Verfu Pietrosu (Skalisty Wierch) 2305 m., Ineul (Krowi Róg) 2280 m. i Verfu Roszu (Czerwony Wierch) 2225 m. W dolinie Bukujeski pod Pietrosem znajduje się ogromny wodospad; na szczycie Korongisului piękne skały wapienne, a pod Verfu Saca (Suchy Wierch) jaskinia.

Bliższa wiadomość w Przewodniku po Alpach Rodniańskich Dra M. Orłowicza, wydanym przez Akademicki Klub Turystyczny we Lwowie.

VI. Wycieczka okrężna rowerem lub samochodem. U podnóża wszystkich, opisanych przez nas pasm górskich biegnie doliną Prutu, Cisy, Wyszowa i bukowińskiej Złotej Bystrzycy wspaniały gościniec, który może służyć dla wycieczek kolarskich i samochodowych. Przejeżdża się wprawdzie przez kilka grzbietów i przełęczy, lecz wiodące na nie zakosy gościńcem są tak łagodnie nachylone, że wzniesienia bardzo mało dają się odczuwać.

Turę najlepiej zacząć z Delatyna wzdłuż linii kolejowej w dolinie Prutu przejechać Dorę, Jaremcze, Jamnę, Mikuliczyn, Podleśniów — a w Tatarowie porzucając dolinę Prutu zboczyć w prawo przez Jabłonicę na przełęcz Delatyńską. Z góry śliczny widok na Czarnohorę, Bliźnicę i Gorgany. Kilku zakosami zjeżdża się do Jasiny (Körösmezö) a stąd wąwozem Cisy przez Rahów i Trebuszę biegnie droga aż do spływu Cisy z Wyszowem w Vissovölgy. Zboczamy w lewo i doliną Wyszowa przez Górny Wyszów, mając widok na Karpaty Marmaroskie i Alpy Rodniańskie, dążymy do oddalonych około 100 km. jego źródeł pod przełęczą Przysłopską (1418 m.). Jest to najwyższy punkt, do jakiego się wznosi gościniec w Karpatach; na przełęczy stoi karczma i koszary żandarmeryi. Stąd gościniec wiedzie w dół w dolinę Złotej Bystrzycy, wiodąc przez Kirlibabę i Jakobeny do największego miejsca kąpielowego na Bukowinie, Dornej Watry. Wskazaną jest jeszcze dalsza podróż przez przełęcz Mesztikaneszti, miasto Kimpolung i Gurahumorę do Czerniowiec.

ŚWIDOWIEC.

Z wyc. K. T. N. Fot. Z. Hetper.

WORONIENKA

LATOWISKO

GRUPA DOMÓW w pow. nadwórniańskim, należąca do gminy polit. Jabłonica, liczącej 1600 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Delatyn, gk. w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta, telegraf, stacya kol.: w miejscu.

Letnisko bez specyalnych urządzeń, w pięknem położeniu wśród gór, pokrytych lasami szpilkowymi. Stacya koleji leży 835 m. npm. Miejscowość leży prawie na grzbiecie przełęczy Delatyńskiej, stanowiącej granicę od Węgier. Kolej tuż za stacyą przechodzi w długi na 1609 m. tunel, z którego wyjeżdża już na węgierskiej stronie. Z powodu wysokiego położenia brak kąpieli.

Aprowizacya, apteka i pomoc lekarska w sąsiedniej Worochcie (7 km.).

Wycieczki podobne jak z Worochty.

WYGODA

LATOWISKO

OBSZAR DWORSKI gminy Pacyków, w pow. doliniańskim, liczącej około 1400 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Dolina. Szkoła 1-kl. mięsz. Parafia rzk.: Wełdzirz, gk.: Pacyków. Poczta, telegraf, stacya kol.: w miejscu.

Letnisko bez mieszkań i urządzeń, o minimalnej frekwencyi. Letnicy z trudnością zaspokajają tu swoje potrzeby. Lekarska pomoc najbliższa i apteka w Dolinie (3 lekarzy).

WYSOWA

ZAKŁAD ZDROJOWY

WIEŚ w pow. gorlickim, licząca 900 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Gorlice (40 km.). Parafia rzk.: Ropa, gk.: w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta w miejscu. Telegraf: Gorlice (30 km.). Stacya kol.: Grybów (34 km.). Do Grybowa dobra droga rządowa.

Położenie: 525 m. npm. w Beskidzie w dolinie rzeki Ropy; wieś otoczona z trzech stron górami.

Mieszkania w domach drewnianych piątrowych lub parterowych, specyalnie dla kuracyuszy budowanych. Także mieszkania skromne u miejscowych włościan.

Aprowizacya: 2 restauracye (katolicka i żydowska) dobrze prowadzone. Mięso można dostać w miejscu, inne wiktuały w Gorlicach lub Grybowie.

Lecznicze środki: Zdrojowisko posiada 7 mineralnych źródeł, z tych 2 szczawy alkaliowo-żelazistej (Bronisławy i Rudolfa), 4 szczawy słono alkalicznej i 1 szczawy czysto alkalicznej (Józefa). Na miejscu łazienki drewniane, posiadające 10 ubikacyi z wannami drewnianemi lakierowanemi. Woda grzana i zimna dopływa do łazienek osobnemi rurami. W sezonie stały lekarz (w r. 1911 Dr. Kalikst Włyński).

Frekwencya kuracyuszy około 600 osób przez sezon.

Skład wód. Zdrój Słony i Olga: szczawy słono-alkaliczne, jod i brom zawierające.

Zdrój „Bronisławy", „Rudolfa", „Wandy" i „Karola": szczawy alkaliczno-żelaziste.

Zdrój „Józefa": szczawa alkaliczna, ślad zaledwie zawierająca, zwana Polskim Giesshüblerem.

Chemiczny rozbiór wód.

Na 100 gramów	Słony	Olga	Bronisława	Rudolf	Wanda	Karol	Józef
Nazwisko analityka	Prof. Trochanowski 1891	Prof. Trochanowski 1891	Pr. Dr. Radziszewski	Pr. Dr. Radziszewski	Pr. Dr. Radziszewski	Prof. Trochanowski	Pr. Dr. Radziszewski
1. Chlorku sodu	2.350	1.308	0.089	0.854	0.526	0.612	0.716
2. „ litowego	0.003	—	0.0018	0.0019	0.001	ślady	0.003
3. Bromku potasowego . . .	0.080	0.057	0.009	0.023	0.005	0.016	0.001
4. Jodku potasowego	0.001	0.0008	0.0001	0.0001		0.0007	0.0001
5. Dwuwęglanu sodu	7.036	4.036	3.681	3.270	1.952	1.271	2.316
6. „ wapna . . .	0.883	0.557	0.465	0.690	0.509	0.498	0.428
7. „ magnu . . .	0.288	0.186	0.160	0.286	0.209	0.235	0.161
8. „ żelaza . . .	0.022	0.023	0.138	0.090	0.094	0.040	0.040
9. Wolny CO_2	0.908	0.405	2.137	1.642	1.222	1.008	1.347
10. Suma składu stałego . . .	11.208		7.261	5.329	3.391		3.768

Woda zatem ze źródeł „Bronisławy“, „Rudolfa“, „Wandy“ i „Karola“, zastępuje w zupełności wody zdrojów zagranicznych w: Elster, Franzensbad, Pyrmont, Spaa, Wildungen.

Woda ze źródeł „Słony“ i „Olga“ zastępuje szczawy alkaliczno-słone z: Ems, Luhaczowic, Selters i Gleichenbergu.

Woda zaś ze źródła „Józefa“ jest znakomitą wodą dyetetyczną i stołową.

Wskazania: a) dla wody ze zdrojów „Słony“ i „Olga“: choroby żołądka połączone z nadmierną kwasotą, nerwice wydzielnicze i ruchowe żołądka, nieżyt kwaśny żołądka, przewlekłe choroby wypocinowe, nieżyt przewodu oddechowego, nieżyt jelit i przewodów żółciowych, kamica wątrobowa, skaza moczanowa, choroby nerek i pęcherza, moczówka cukrowa.

b) dla wody ze zdrojów „Rudolfa“, „Bronisławy“, „Wandy“ i „Karola“: niedokrewność, blednica, zołzy, stany ciężkiej rekonwalescencyi, choroby nerwowe, wadliwa przemiana materyi, sprawy wysiękowe, choroby kobiece.

Sposób użycia wody ze zdrojów „Rudolfa“, „Bronisławy“ i „Wandy“: U chorych, okazujących wielką wrażliwość żołądka odpowiednio jest zalecać picie tych wód w niewielkich ilościach po jedzeniu. U osób z żołądkiem prawidłowym nie potrzeba zachowywać tych ostrożności.

Spacery: Obszerny cienisty park, zaopatrzony w chodniki (deptaki). Do najbliższego od Zakładu lasu 200 metrów.

Wycieczki do Huty, do Czigielki na Węgrzech (źródła mineralne), do Bardyowa, Krynicy, Muszyny, Żegiestowa, Piwnicznej, Rytra.

OJCÓW: ZAKŁAD „GOPLANA“.

ZABIERZÓW

LATOWISKO

WIEŚ w pow. krakowskim, licząca 1220 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Kraków. Parafia rzk.: Modlnica. Szkoła 2-kl. mięsz. Poczta, telegraf, stac. kol.: w miejscu.

Położenie: wśród rozległych lasów liściastych, blisko Krakowa (24 min. koleją).

Mieszkania wraz z kuchniami odnajmują letnikom łatwo miejscowi włościanie. Specyalnych urządzeń dla letników tu niema. Frekwencya roczna letników wynosi około 60 osób nie mających większych wymagań.

RUINY ZAMKU W TENCZYNKU.
Ze zbiorów Muzeum Mineral. i Geol. Politechniki we Lwowie.

Aprowizacya częściowo z Krakowa, częściowo w miejscowym sklepie Kółka rolniczego i miejscowej jatce.

Lekarska pomoc najbliższa w Krzeszowicach (2 lekarzy), gdzie również apteka, lub Kraków.

Spacery do skały Kmity, otoczonej urokiem legendy, w okoliczne lasy i do Krzeszowiec.

RUINY OPACTWA W TYŃCU.
Ze zbiorów Muzeum Mineral. i Geol. Politechniki we Lwowie.

Zabierzów leży w centrum galicyjskiej części krakowsko-wieluńskiego pasma wzgórz, które obok Miodoborów i podolskich jarów stanowią najpiękniejszą okolicę kraju po za Karpatami. Wyżyna ta, pod względem geologicznym zbudowaną jest ze skał prawie wszystkich formacyi osadowych. Najobficiej rozwinął się twardy wapień, i jemu to krajobraz tutejszy swój osobliwy wygląd ma do zawdzięczenia. Wapienie tutejsze odznaczają się barwą białą i nadzwyczajną trwałością, skutkiem czego opierają

się działaniu wody i powietrza, a zniszczone przez deszcze, przybierają postacie skał stromych, niemal pionowych, o powierzchni dziko poszarpanej. W tej postaci wystąpiły wapienie nad Wisłą (Przegorzały, Bielany, Tyniec, Wawel, Skałka, Krzemionki) i w słynnych z piękności dolinkach wapiennych pod Zabierzowem, Mnikowem, Sanką, Kobylanami, Czerną, Ojcowem, Szklarami i Racławicami. Dolinki te, krótkie, ale bardzo ładne, skałom wapiennym mają do zawdzięczenia niezwykły urok, jaki na zwiedzających wywierają. Wewnątrz skał spotyka się bardzo często okazałe pieczary (Wawel, Mników, Ojców, Szklary, Jerzmanowice, Bębło, Owczary, Gorenice), ozdobione nieraz stalaktytami. Zamieszkałe obecnie przez gromady nietoperzy, niegdyś służyły ludziom za siedzibę i spotyka się tu jeszcze wiele śladów pobytu w jakiniach człowieka pierwotnego.

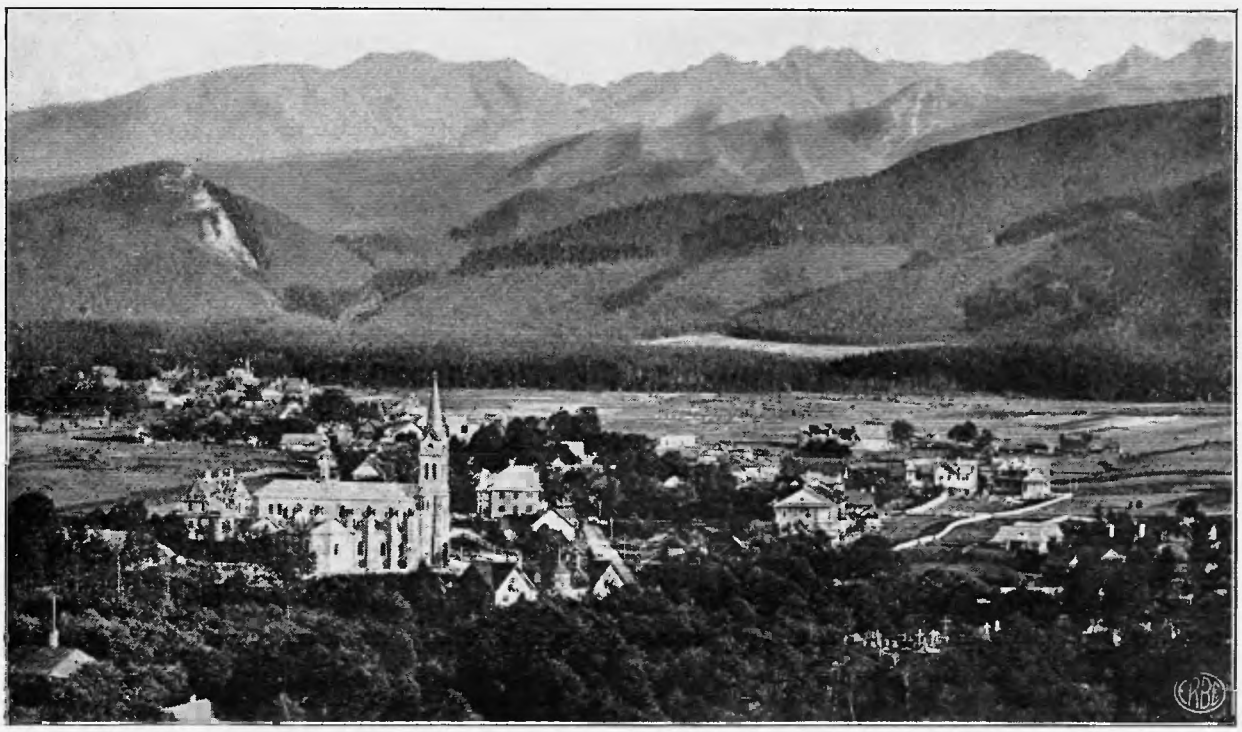
Okolice tutejsze stanowią ulubione miejsca wycieczkowe Krakowian; szczególnie często zwiedzają dolinę Rudawy pod Zabierzowem, gdzie wznosi się samotna skała Kmity, ruinę opactwa Benedyktynów w Tyńcu nad Wisłą — ruiny zamczyska w Tenczynku na wzgórzu dominującem nad okolicą — dolinę Czerny pod Krzeszowicami, a wreszcie grotę Twardowskiego nad Kostrzem. Przez kordon bliska i piękna wycieczka do skał i zakładu kąpielowego w Ojcowie.

ZAKOPANE

LATOWISKO

WIEŚ w pow. nowotarskim licząca około 6000 mieszk., z obszarem dworskim, należącym do Władysława hr. Zamoyskiego. Sąd, urz. podat., notar.: Nowy Targ. Parafia rzk.: w miejcu. Szkoła 5-klas. miesz., szkoła koronkarska, szkoła przemysłu drzewnego. Poczta, telegraf, telefon m/m i stac. kol.: w miejscu.

Położenie: Stacya klimatyczna całoroczna rozciąga się na powierzchni 40 klm². na wysokość 840—1000 m. npm. Leży ona w obszernej dolinie, rozciągającej się u pół-

OGÓLNY WIDOK ZAKOPANEGO.

nocnych stóp Tatr, osłoniętej również i od wiatrów północnych przez szeroki grzbiet Gubałówki. O doskonałych warunkach klimatycznych Zakopanego, nadającego się znakomicie do leczenia chorób piersiowych, pisali między innymi obszernie Dr. Ponikło (Zakopane jako miejsce klimatyczne, Kraków 1890), oraz Dr. Florkiewicz (O klimacie górskim Podhala tatrzańskiego i stacyi klimatycznej w Zakopanem, czasopismo Medycyna 1894).

Wskazania lecznicze: (Według dr. Żychonia, lekarza stacyi klimatycznej w Zakopanem).

„Położenie geograficzne (długość wschodn. od Greenwich 20°, szerokość północn. 49° 18'), wzniesienie nad poziom morza (900 do 1000 m.), osłona od zimnych wiatrów (Gubałówka), przepuszczalność gruntu, nadają klimatowi naszemu cechy klimatu górskiego.

GÓRAL.

Klimat ten hartuje organizm i podnieca przemianę materyi.

Przedewszystkiem zatem wskazanym jest pobyt w Zakopanem w chorobach płucnych: w skłonności do gruźlicy, w jej początkach i w dalszych stadyach tej choroby przy przebiegu przewlekłym; w nieżytach nosa, gardła, krtani, tchawicy i oskrzeli dla ozdrowieńców po zapaleniu płuc, opłucnej, po operacyach gruźliczych ognisk kostnych, skórnych i gruczołów chłonnych i po przebyciu wszelkich chorób ostrych.

Pozatem nadają się do leczenia w Zakopanem wszelkie nerwice, niedomogi nerwowe, czyli neurastenie, choroba Basedowa, choroby narządów trawienia, w szczególności ze zboczeniami czynnościowemi, zimnica, choroby, jak bezkrwistość i blednica, choroby przemiany materyi, jak otyłość i t. p. Jest to doskonała miejscowość dla pobytu dzieci słabo rozwiniętych i idealne miejsce wypoczynku dla zmęczonych, czy to fizyczną, czy umysłową pracą.

Źle znoszą klimat Zakopanego chorzy z ostrym przebiegiem gruźlicy, lub ze

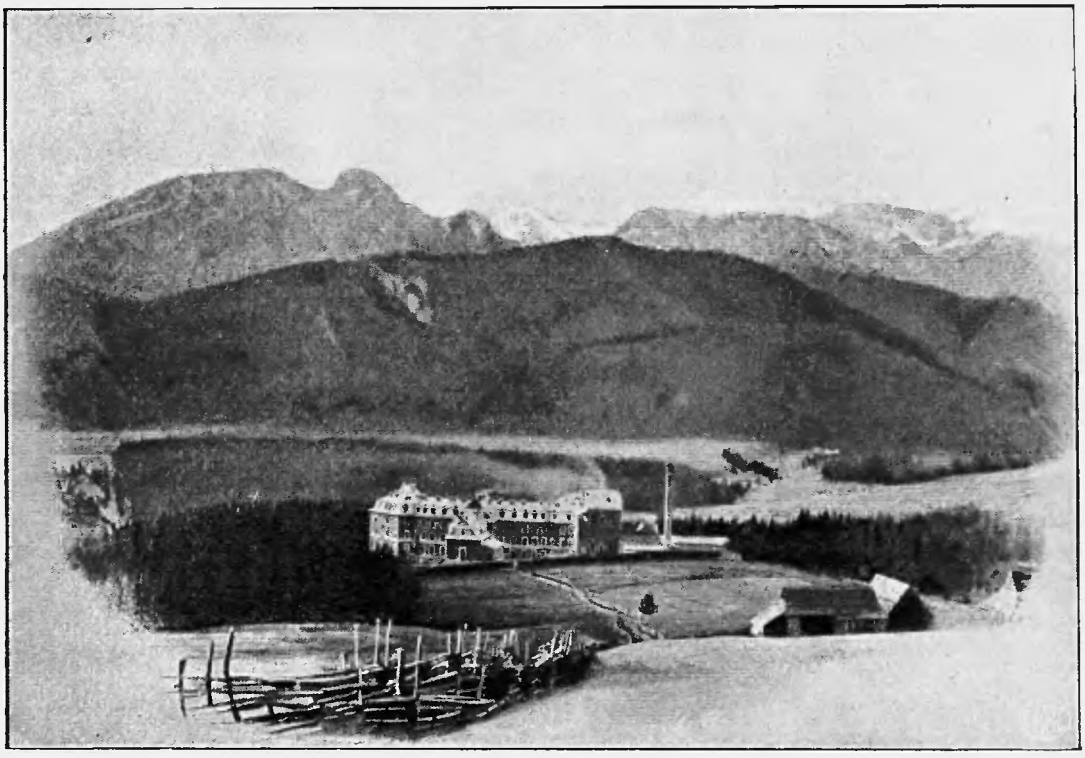

DZIECI GÓRALSKIE.

Fresk w sanatoryum Dra Dłuskiego. Mal. J. Rembowski.

zmianami gruźliczemi, bardzo wrażliwi, ludzie z wadami serca, ze znacznemi zmianami w układzie naczyniowym i znaczną rozedmą płuc.

O czystość i przestrzeganie zasad hygieny w Zakopanem ma za zadanie dbać Komisya Klimatyczna. Czuwa ona nad tem, by domy były połączone z wodociągiem,

WIDOK NA GIEWONT, CZERWONE WIERCHY I SANATORYUM DRA DŁUSKIEGO.

by miały łazienkę, by urządzenia wewnętrzne pozwalały na łatwe ich oczyszczenie, względnie odkażenie. Po wszystkich gościach, mieszkających w Zakopanem zimą w pensyonatach, przeprowadza odkażenie parą formalinową, do czego posiada aparaty Baumana i odpowiednio wyszkoloną służbę, a wszyscy lekarze, ordynujący w Zakopanem, są obowiązani donosić lekarzowi Stacyi Klimatycznej o spostrzeżonych przez siebie wypadkach chorób zakaźnych (nie wyłączając gruźlicy), celem przeprowadzenia odkażenia.

Co do innych chorób zakaźnych, to z reguły leczenie ich przeprowadza się w miejscowym szpitalu, który posiada osobny oddział izolacyjny".

Urządzenia i udogodnienia: Publiczny szpital klimatyczny i stała apteka w miejscu. Wodociągi, częściowa kanalizacya, park, muzyka, teatr, koncerty, odczyty, zabawy tańcujące, place tenisowe, ślizgawka, biblioteki i t. d. Znakomite tereny narciarskie i saneczkowe.

Spacery i wycieczki: W pobliskie doliny podtatrzańskie, do doliny Kościeliskiej, do Morskiego Oka i w głąb Tatr.

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY W ZAKOPANEM.

Lekarze stale ordynujący, zakłady lecznicze i służba zdrowia. (Liczba w nawiasie oznacza rok osiedlenia się w Zakopanem). Dr. A. Chramiec, właściciel Zakładu wodoleczniczego, ul. Chramcówki 11 (1886 r.). Dr. J. Gaik, ul. Stara Polana 17 (1893 r.). Dr. J. Żychoń, lek. stac. klimat., ul. Nowotarska „Szarotka" (1899 r.). Dr.

J. Gawlik, chirurg, Dyrektor szpit. klimat., Rynek 11 (1900 r.). Dr. E. Brzeziński, ul. Jagiellońska (1903 r.). Dr. J. Wieselmann, ul. Marszałkowska 2 (1905 r.). Dr. Z. Czaplicki, ulica Jagiellońska „Stefa“ (1906 r.). Dr. W. Kraszewski, ulica Przecznica 23 (1907 r.). Dr. H. Wilczyński, „Warszawianka“ (1908 r.). Dr. M. Wojczyński, ul. Przecznica willa „Chowanna“ (1910 r.). Dr. A. Januszkowski, ul. Krupówki „Nietota“ (1910 r.). Dr. Morawski, ul. Krupówki 39 (1911 r.). Dr. J. Różecki, ul. Krupówki Gerlach (1911 r.). Dr. J. Wisłocki, dentysta, Bazar Polski (1911 r.). Dr. Beaurain, choroby nerwowe, willa „Oksza“. Dr. E. Supiński (w sezonie zimowym) willa „Helena“, ul. Jagiellońska.

ZAKOPANE Z POD GUBAŁÓWKI.

Fot. M. Dudryk.

Godziny ordynacyjne PP. lekarzy 3—5 popoł.

Dr. T. Kasprzycki, dentysta, ul. Przecznica willa „pod Bratkami“ w sezonie letnim. Dr. K. Dłuski, dyr. Sanatoryum ord. w godzinach popołud. za poprzedniem telefonicznem porozumieniem. Dr. B. Dłuska, Sanatoryum, ordynuje we wtorki, czwartki i soboty od 5—5½ popołudniu lub za telefonicznem porozumieniem.

Oprócz Sanatoryum Dra Dłuskiego, znajduje się w Zakopanem małe sanatoryum dla chorych na płuca Drowej Hawrankowej, Dom Zdrowia „Pomoc Bratnia“, dla niezamożnej uczącej się młodzieży i „Schronienie nauczycielskie“, Zakład wodoleczniczy Dra Chramca i lecznica chirurg. Dra Gawlika. Labor. lekarskie mikroskop. prowadzi Dr. M. Wojczyński (ul. Przecznica).

Apteka i droguerye. Apteka znajduje się przy ul. Krupówki l. 71, prócz tego są 2 droguerye, obie przy Krupówkach.

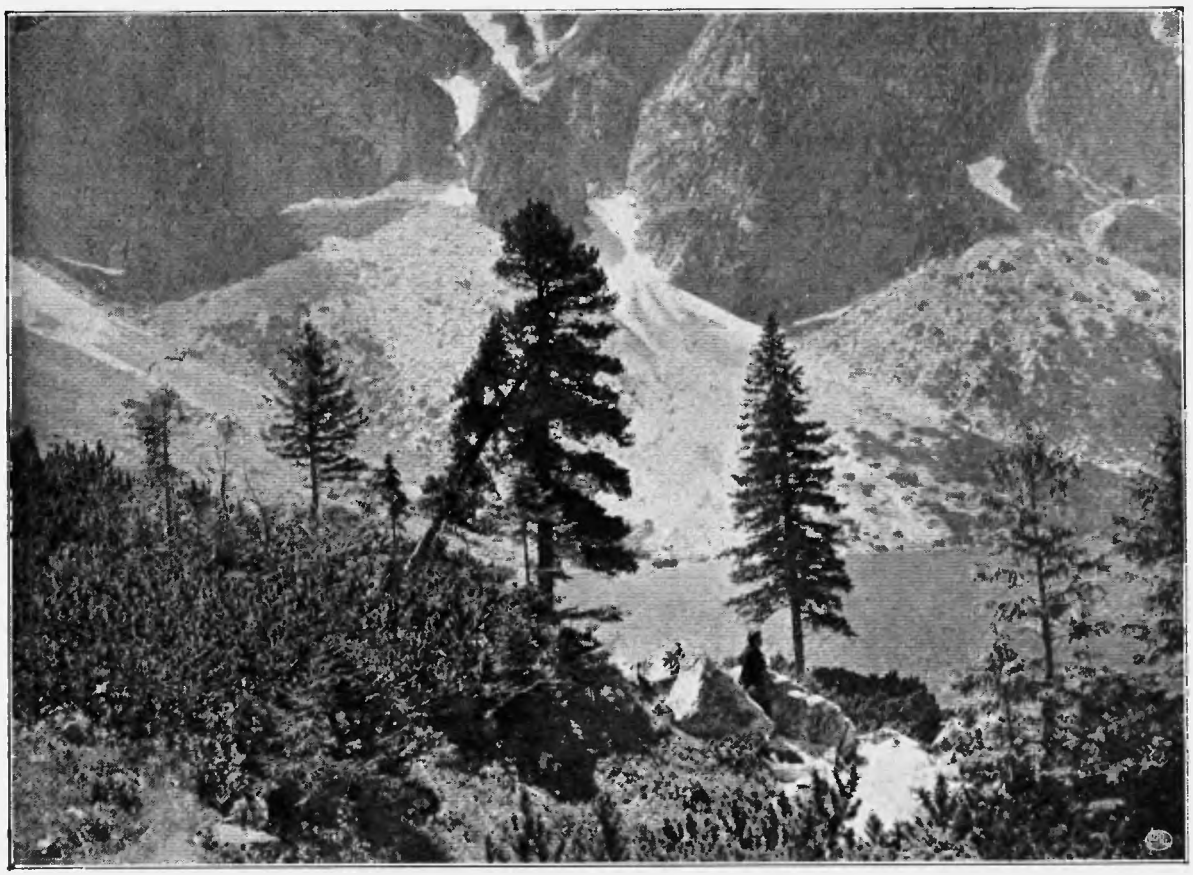

KUŹNICE.

Fot. Dr. Z. Klemensiewicz.

Lekarze weterynaryi: Dr. J. Kołtoński, ul. Krupówki.

Towarzystwa. Akademicki Klub Turystyczny (Lwów), ul. Krupówki 51. Akademicki Związek Sportowy (Kraków), ul. Łukaszówki 4. „Biblioteka publiczna“, ul. Krupówki 41. „Dom Zdrowia uczącej się młodzieży polskiej“, „Pomoc Bratnia“, na Gubałówce (nad Szpitalem). „Sokół“, Rynek. „Schronisko nauczycielek i nauczycieli“, ul. Chramcówki. Towarzystwo Tatrzańskie, ul. Krupówki 14. Związek górali, ul. Kościeliska

LIMBA NAD MORSKIEM OKIEM.

Z wyc. A. K. T. Fot. A. Wisłocki.

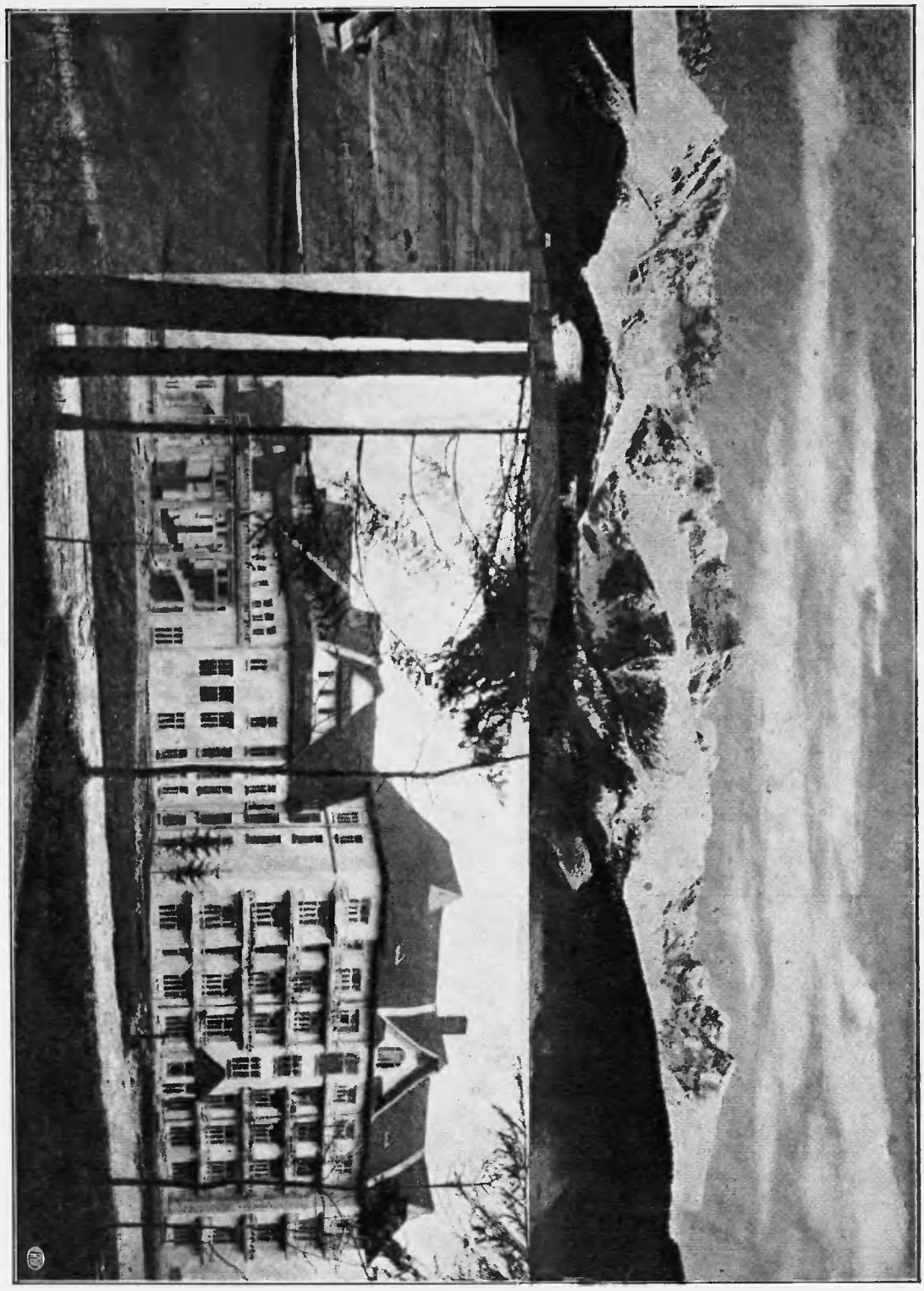

ZAKŁAD DRA CHRAMCA.

(róg Kościelnej). „Sztuka podhalańska“, „Szkoła zawodowa“, Tow. Muzeum im. Chałubińskiego, ul. Zamojskiego. Tatrzańskie ochotnicze pogotowie ratunkowe, Biuro Towarzystwa tatrzańskiego.

Czytelnie. Czytelnia Komisyi klimat. mieści się przy Tow. Biblioteka publiczna, Krupówki 41. Bilet wstępu 50 h. Czytelnia Tow. Tatrzańskiego, ul. Krupówki 14 (wstęp tylko dla członków).

Rzeczy godne widzenia. Muzeum tatrzańskie im. T. Chałubińskiego. Otwarte od 1. lipca do 1. września od 10—12 i od 2—5 popoł., a przez resztę roku od 2—5 popoł. Wstęp w sezonie letnim 20 hal. a w zimowym 40 hal. Instalacya wodociągowa

ZAKŁAD DRA CHRAMCA. U GÓRY: TATRY W ZIMIE.

Fot. zakł. art. „Tatry".

pod Reglami. Wystawa prac uczniów Szkoły rzeźbiarskiej i Szkoły koronkarskiej (w gmachach szkolnych). Zakład wychowawczo-gospodarski w Kuźnicach. Pomnik Dra T. Chałubińskiego.

Biura. Biuro Tow. Tatrzańskiego, ul. Krupówki 14, udziela informacyi co do wycieczek. Biuro Pogotowia Ratunkowego, ul. Krupówki 14. Biuro informacyjne i adresowe w Biurze Kom. klimatycznej.

Urząd pocztowy, telegraficzny i telefoniczny. Urząd pocztowy przy ul. Krupówki, otwarty przez cały rok od 8—12 i od 2—6; w niedzielę od 8—11 i od 3—4, w sezonie letnim od 8 rano do 9 wieczorem. Urząd telegraficzny i telefoniczny przy

SANATORYUM DRA DŁUSKIEGO.

urzędzie pocztowym. Otwarty od 7 rano do 12 wieczorem. W niedzielę od 7 rano do 9 wieczorem. Filia na dworcu kolejowym otwarta w tych samych godzinach, co i główny Urząd pocztowy.

WERANDA W SANATORYUM DRA DŁUSKIEGO.

Komisya klimatyczna. Uzdrowiskiem zarządza Komisya klimatyczna, która rządzi się swoim statutem. W skład jej wchodzą: 3 delegatów Namiestnictwa, 3 delegatów Wydziału krajowego, naczelnik gminy Zakopane, 2 delegaci Rady gminnej w Zakopanem, 1 delegat lekarzy, posiadających w Zakopanem Zakłady lecznicze, 1 delegat Tow. Tatrzańskiego, lekarz Stacyi klimatycznej, 1 delegat gości.

Przewodniczącym Komisyi klimatycznej jest delegat Namiestnictwa, c. k. Komisarz Namiestnictwa p. St. Grabczyński, który jest równocześnie c. k. inspektorem uzdrowiska.

ŚWINICA (2306 m.) Z HALI GĄSIENICOWEJ.

Zadaniem Komisyi w ogólności jest starać się o jak najpomyślniejszy rozwój uzdrowiska, o wygody i rozrywki gości, oraz czuwać nad tem, aby uzdrowisko skądkolwiek szkody nie doznało.

Biuro Komisyi klimatycznej, w którem mieści się jednocześnie biuro adresowe i informacyjne, otwarte od godz. 9—12 przed południem i od 4—6 po południu (ul. Krupówki, róg ul. Marszałkowskiej).

C. k. inspektor Stacyi klimatycznej i przewodniczący Komisyi klimatycznej przyjmuje strony od godz. 11—12 i 5—6 w biurze Komisyi klimatycznej.

Lekarz Stacyi klimatycznej urzęduje w biurze Komisyi od godz. 10—11.

Sezon kuracyjny trwa cały rok, t. j. od 1 stycznia do 31 grudnia każdego roku.

Taksa klimatyczna. Wysokość taksy wynosi:

a) 2 kor. tygodniowo od osoby, zaś 5 kor. od rodziny, złożonej przynajmniej z 3 członków, jeżeli zgłasza pobyt najmniej na 2 tygodnie i taksę opłaci naprzód za cały czas pobytu.

b) 3 kor. tygodniowo od osoby, a 6 kor. od rodziny, jeżeli zgłasza krótszy pobyt, aniżeli przez dwa tygodnie, lub zamierza płacić taksę co tygodnia.

CZARNY STAW GĄSIENICOWY I GRANATY (2232 m.).

c) 12 kor. od osoby lub 30 kor. od rodziny, jeżeli pobyt zgłasza na czas sezonowy, t. j. dłuższy niż 6 tygodni i taksę zapłaci naprzód.

Kto jednak opłacił taksę za 6 tygodni, jest wolny od dalszej opłaty w tym samym roku kalendarzowym.

Pobyt w uzdrowisku przez 48 godzin wolny jest od taksy.

Szpital klimatyczny, który jest równocześnie domem izolacyjnym dla chorób zakaźnych, położony jest przy gościńcu, prowadzącym do Poronina. — Dyrektorem szpi-

tala jest Dr. J. Gawlik (chirurg). Kierownikiem oddziału izolacyjnego jest lekarz Stacyi klimatycznej Dr. J. Żychoń.

Chorym ubogim udziela się porady lekarskiej codziennie od 9—10 rano. Chorzy opłacają na I. kl. po 4 koron dziennie od osoby, na II. kl. po 1·60 h.

Muzyka klimatyczna przygrywa w lipcu i sierpniu od 9—11 rano i od 5—7 po południu. Nadto stałe orkiestry w kawiarni Przanowskiego i w hotelu „Morskie Oko".

Urząd gminny. Gminą Zakopane, która jest co do granic większą od Stacyi klimatycznej, zarządza Zwierzchność gminna, wybrana przez Radę gminną, złożoną z 36 radnych. Z górą 20 z nich należy do miejscowej, góralskiej ludności.

Zwierzchność gminna zarządza obecnie policyą gminną.

Urząd gminny mieści się na Rynku.

Naczelnik gminy przyjmuje w godzinach od 9—12 i od 3—6 codziennie.

C. k. posterunek żandarmeryi znajduje się przy ul. Łukaszówki.

Urząd parafialny, kościoły, klasztory. Do parafii zakopiańskiej należy prócz gminy Zakopane gmina Kościeliska. — Proboszczem jest Ks. prałat K. Kaszelewski. — Urząd parafialny mieści się w probostwie obok kościoła; otwarty dla stron od 10—12.

Prócz kościoła parafialnego znajdują się w Zakopanem kościoły: OO. Jezuitów na Górce, OO. Bernardynów na Bystrem, jest także stary kościół przy ul. Kościeliskiej i kaplica prywatna przy Zakładzie wodoleczniczym Dra A. Chramca.

Pod zarządem ks. proboszcza pozostaje ochronka, prowadzona przez SS. Felicyanki.

Na Łukaszówce mają swój klasztor SS. Służebnice Serca Jezusowego.

ORLA BASZTA (2180 m.).

Ceny biletów. Do Krakowa: I. kl. 16 kor. 40 h., II. kl. 10 kor. 40 h., III. kl. 6 kor. (pociąg osobowy); I. kl. 21 kor. 30 h., II. kl. 13 kor. 15 hal., III. kl. 7 kor. 80 h. (pociąg pospieszny). Do Lwowa: I. kl. 46 kor. 70 h., II. kl. 28 kor. 80 h., III. kl. 17 kor. 60 hal. (pociąg osobowy); I. kl. 62 kor. 60 h., II. kl. 38 kor. 60 h., III. kl. 23 kor. 70 h. (pociąg pospieszny). Do Warszawy: I. kl. 49 kor. 90 hal., II. kl. 30 kor. 10 h., III. kl. 17 kor. 15 h.

Wagony bezpośrednie między Zakopanem i Krakowem kursują przez cały rok. W sezonie zimowym przy każdym pociągu idzie przynajmniej jeden wagon I. i II. kl., w sezonie letnim całe pociągi, przy innych po kilka wagonów I., II. i III. kl. Bezpośredni wóz pomiędzy Zakopanem a Warszawą wychodzi z Warszawy o godz 2^{30} po południu, z Zakopanego o godz. 4^{15} po południu.

Rozwożeniem przesyłek kolejowych z dworca do domów zajmuje się Biuro przewozowe.

Mieszkania. Pod tym względem Zakopane łączy w sobie zalety miasta, letniska i wsi. Można tu mieszkać w hotelach, pensyonatach, willach prywatnych, lub domkach góralskich, można stołować się w całym szeregu restauracyi, kawiarń i mleczarń, dostawać wikt domowy prywatnie, stołować się w pensyonatach, lub też prowadzić własne gospodarstwo. Mieszkań ogromna ilość; kilka hoteli, gmachów dwu- i trzypiętrowych, kilkadziesiąt pensyonatów, przeszło 100 will, a wreszcie mnóstwo odnajmywanych latem i zimą domków góralskich głównie na Starej Polanie, ul. Kościeliskiej, Kasprusiach, Skibówkach i na Bystrem. Stosownie do wymogów można się tu urządzić rozmaicie; ceny mieszkań i utrzymanie przeciętnie nie są droższe, niż życie na tej samej stopie w Krakowie lub Lwowie. Hoteli w Zakopanem istnieje kilka — wszystkie mieszczą się przy ul. Krupówki. Największy „Morskie Oko" Dzikiewicza, budynek duży trzypiętrowy szpeci swym wyglądem wielkomiejskiej kamienicy czynszowej samo centrum Zakopanego;

inne jak „Centralny“, „Staszeczkówka“, „pod Giewontem“, „Hotel Turystów“, hotel Karpowicza „Sport“ znajdują się w niewielkiej od siebie odległości.

Pensyonatów mnóstwo. Są to przeważnie jedno- lub dwupiętrowe drewniane wille w stylu zakopiańskim, rozrzucone na ogromnej przestrzeni w lasach i ogrodach, koncentrujące się głównie przy ul. Jagiellońskiej, Chałubińskiego i Zamojskiego, chociaż nie brak ich i w innych stronach Zakopanego. Na ich czele stoi monumentalny zakład Dra Chramca (patrz niżej).

Inne większe pensyonaty są: przy ul. Marszałkowskiej hotel-pension „Stamary“ w pięknym murowanym stylowym budynku dwupiętrowym (dziennie pokój z utrzymaniem 8—15 kor.); przy ul. Jagiellońskiej (na Chramcówkach) pensyonaty: „Liliana“ p. Drzewieckiej (8—14 kor.); „Warszawianka“ Dr. Wilczyńskiej, 40 pokoi (7—12 kor.); „Klemensówka“, otwarta tylko w lecie, 50 pokoi (od 7 kor.); „Jerzewo“ p. Włyńskiej (7—8 kor.); „Dworek“ p. Teterowej; „Konstantynówka“ p. Zagórskiej; „Polonia p. Daszewskiej; „Nieczuja“ (od 5 kor.); „Smereków“ (od 5 kor.); „Litwinka“. — Przy Starej Polanie: „Ukraina“ p. Śnidównej. — Przy ul. Sienkiewicza: „Wiosna“ p. Grabowskiej (od 6 kor.); „Mimoza“ p. Łuszkowskiej; „Ostoja“ p. Wysockiej (od 7 kor.) — Przy ul. Chałubińskiego: „Obrochtówka“ p. Leśniewiczównych (6—10 kor.); „Dora“ Dr. Sztembarthowej (od 6 kor.); „Saryusz“ p. Osieckiej (7—12 kor.). — Przy ul. Zamojskiego: „Wanda“, 42 pokoi w 3 willach; „Jordanówka p. Rozmusowej; „Podlasie“ (8—12 kor.); „Warta“ p. Węclewskiej. — Przy Krupówkach: „Jutrzenka“ p. Bogdaniowej (7—11 kor.); „Marya“ (od 6 kor.); Gierlach (5—8 kor.). — Przy ul. Ogrodo-

MORSKIE OKO.

wej: „Krywań“ pp. Zaruskich (od 6 kor.); „Pod Matką Boską“ p. Sadowskiej. — Przy Kasprusiach: „Szałas“ pp. Brzozowskich (5—8 kor.); „Murań“ p. Kobyłeckiej. — Przy ul. Kościelnej „Królewianka“ p. Miszewskiej (od 5 kor.). — Przy ul. Kościeliskiej „Skoczyska“ p. Kronhelmowej. — Przy ul. Nowotarskiej „Piotrkowianka“ p. Bonczek. — Przy Rynku: Hotel-Pension „Warszawski“ (od 8 kor.); — Na Bystrem „Fortunka“ p. Egerowej.

Domu turystycznego dotychczas w Zakopanem nie ma, aczkolwiek jego brak daje się dotkliwie odczuwać. W części zaradza temu dom turystyczny Akademickiego Związku Sportowego z Krakowa (40 łóżek po 80 hal. za nocleg) przy ul. Łukaszówki 4, otwarty cały rok, oraz dom turystyczny Akademickiego Klubu Turystycznego we Lwowie, w willi p. Kaima, ul. Krupówki 51, otwarty od 15 lipca do 15 września (nocleg od 70 hal. do 1.20 kor.). W obydwu mogą nocować także nie akademicy.

Aprowizacya. Restauracye: Karpowicza, Dzikiewicza, Przanowskiego, w hotelach „pod Giewontem“, „Staszeczkówce“, „Turystów“ i wiele mniejszych. Tania kuchnia w stowarzyszeniu św. Zyty obok starego kościoła (obiad z 3 dań z chlebem 1 kor.). Mleczarnia Łuczanowicka p. Pieszczyńskiej naprzeciw poczty wydaje prócz nabiału mleczne obiady i kolacye. Cukiernie i kawiarnie: w hotelu „Morskie Oko“ Dzikiewicza (na olbrzymiej werandzie popołudniu i wieczorem przygrywa przez cały rok muzyka salonowa); Przanowskiego (dawniej Płonki) w sezonie letnim kwintet smyczkowy: Warszawska; hr. Zamojskiego w Kuźnicach (ulubiony punkt popołudniowych spacerów). Wiele pensyonatów oraz osób prywatnych przyjmuje dochodzących stołowników, o czem oznajmiają kartki w oknach.

TATRY: ŁYSA POLANA.

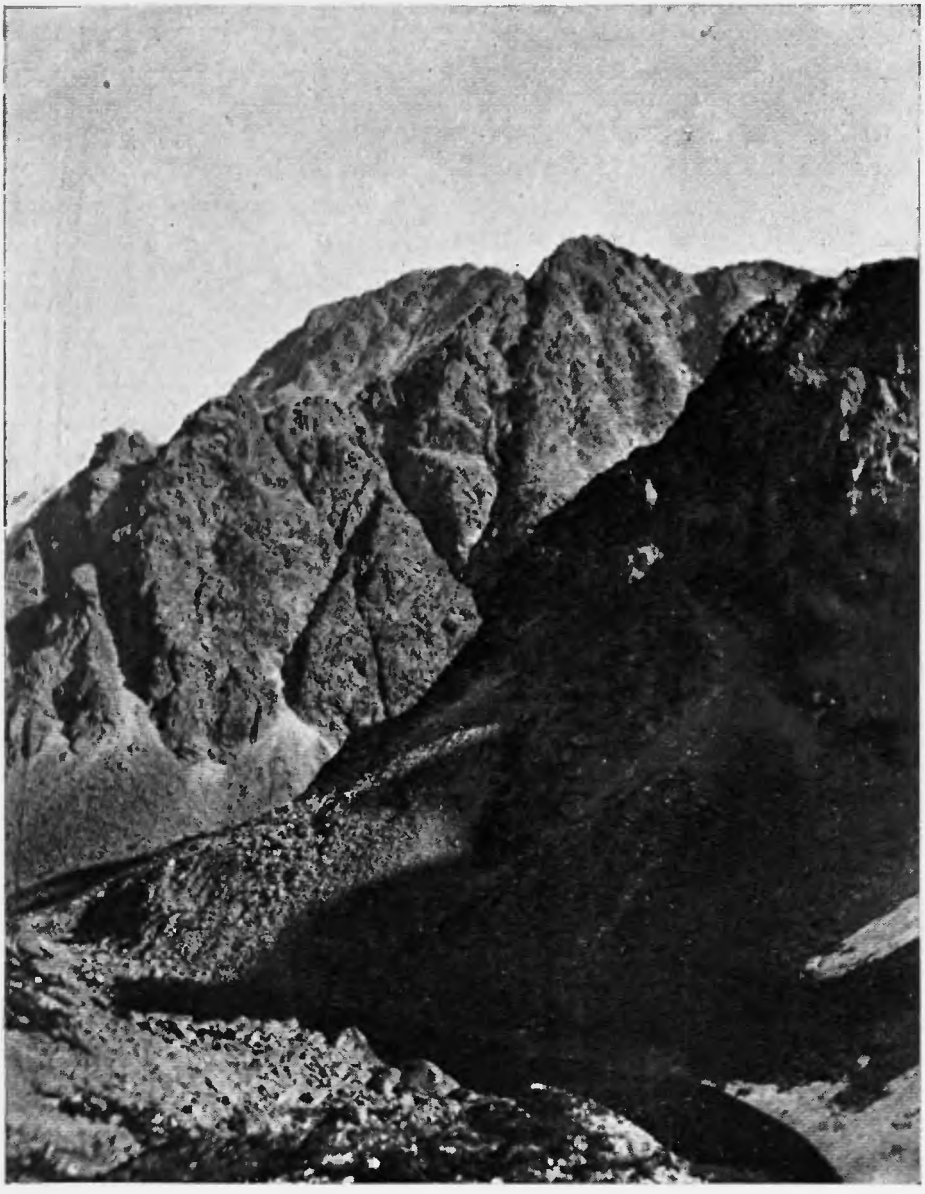
Z wyc. K. T. N. Fot. M. Dudryk.

Sklepy. Pod tym względem Zakopane dorównuje zupełnie większym miastom; dostanie tu wszystkiego po cenach tych samych, jak w Krakowie. Istnieje kilkanaście sklepów korzennych, galanteryjnych, bławatnych, handle serdaków, kart z widokami, owoców, księgarnia, kantory wymiany, handle ubrań i obuwia, składy jubilerskie, trafiki specyalne i zwykłe, zakłady ogrodnicze, kilka zakładów fotograficznych, sklepy z przyborami turystycznymi, fotograficznymi i t. p. Największym sklepem jest „Spółka handlowa“ w Bazarze polskim przy ul. Krupówki 47, z filiami przy ul. Kościeliskiej i Jagiellońskiej; dostanie tu wszelkich towarów korzennych, jak również i wyrobów galanteryjnych, żelaznych i przyborów turystycznych. Podobnie uniwersalny charakter ma też magazyn Stattera przy ul. Krupówki, oraz sklepy Kółka rolniczego. Handle kolonialne i inne największe: Słowika przy Przecznicy i Łuszczewskiego przy Krupówkach. Handle galanteryjne: Komendzińskiego „Bazar Przemysłu krajowego“, K. Bauma „Bazar Zakopiański“ i Tomaszewskiego. Księgarnia i wypożyczalnia książek Zwolińskiego (ul. Krupówki 41). Droguerye i składy przyborów fotograficznych Ossowskiego i Clossmana przy Krupówkach. Handel przyborów turystycznych Górasia przy Krupówkach 51. Skład i wypożyczalnia fortepianów i pianin K. Kaina przy Krupówkach 51. Kantory wymiany: Świeprawskiego i Modlińskiego przy Krupówkach. Filia Akcyjnego Banku Związkowego we Lwowie w „Bazarze Polskim“.

Zakłady lecznicze. Znajduje się ich w Zakopanem kilka. Jedne, jak zakłady Dra Chramca i Dra Dłuskiego oparte na towarzystwach akcyjnych o ogromnych kapi-

tałach, umieszczone w olbrzymich gmachach, zaspokajają wszelkie wymogi komfortu i hygieny. Inne mniejsze, jak zakład Dra Hawranka lub lecznica chirurgiczna Dra Gaila znajdują się w rękach prywatnych — inne wreszcie opierają się na instytucyach filantropijnych lub samopomocy, a należy tu akademicki „Dom Zdrowia“ Pomocy Bratniej, oraz „Dom Zdrowia“ nauczycieli i nauczycielek.

Zakład wodoleczniczy Dra Chramca, po pożarze (1910) odbudowany przez Towarzystwo akcyjne i znacznie powiększony, stanowi z całym rozległym kompleksem zabudowań odrębną całość. Położony na terenie równym, suchym i słonecznym, zdala od sąsiadów, zwrócony jest frontem ku południowemu wschodowi i imponuje zarówno swoim ogromem, jak i pierwszorzędnemi urządzeniami.

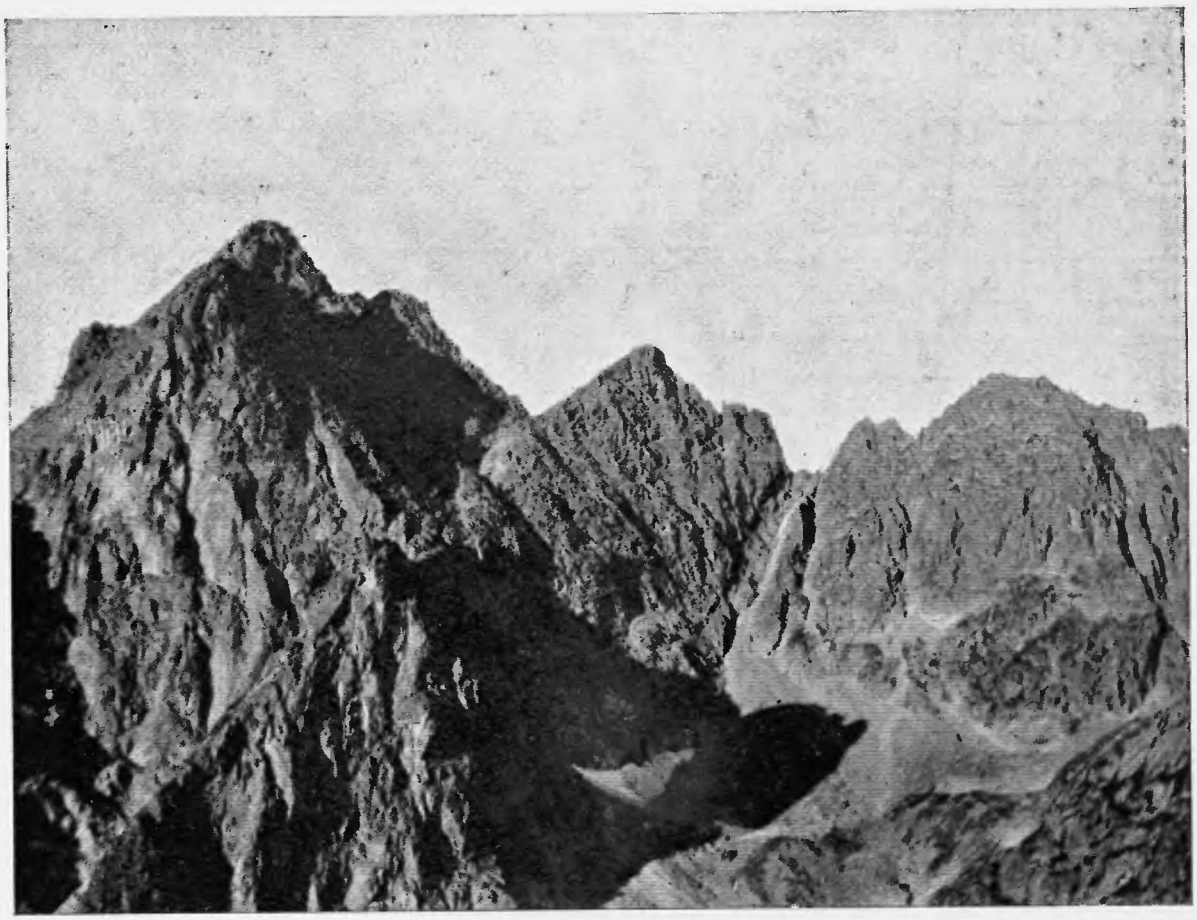
SŁAWKOWSKI SZCZYT (2453 m.).
Z wyc. A. K. T. Fot. W. Stachiewicz.

Mieszkania obliczone na równoczesny pobyt w Zakładzie 300 osób. Główny gmach czteropiątrowy mieści w sobie obok mieszkania dyrektora, biur i ubikacyi administracyjnych, kuchen, pralni, piwnic, ogromnej sali jadalnej, sali balowej, pokoi towarzyskich, 123 pokoi gościnnych. Oprócz tego znajdują się w willach do Zakładu należących (pod Matką Boską i Dom dziadka) 33 pokoi do najęcia. Pokoje wszystkie obszerne, jasne, ze smakiem urządzone, posiadają parkiety i gładkie, łatwo odczyszczać się dające umeblowanie. Umywalnie w pokojach wpuszczone w ścianę, połączone bezpośrednio z wodociągiem dla wody zimnej i ciepłej oraz ściekiem do kanału. Gmach oświetlony elektrycznie, ogrzewany centralnie za pomocą wody gorącej o szerokich jasnych kurytarzach, posiada 6 schodów i dwie windy. Pokoje z obszernemi werandami i widokiem na urocze otoczenie. Korytarze i sale zdobią stylowe ornamenty ścienne według projektów prof. Skoczylasa.

Sanitarne urządzenia pierwszorzędne: Sanatoryum posiada wodę z wodociągu gminnego i własną kanalizacyę. Wentylacya sal wspólnych i kuchen przez odpowiednie urządzenia, pozwala na ogrzewanie lub ochładzanie wpompowywanego do gmachu świeżego powietrza. Zakład posiada osobne chłodzarnie, pralnię, urządzenia dla usuwania śmieci, dezinfektory.

Lecznicze urządzenia i środki. W Sanatoryum istnieje zakład wodoleczniczy, gdzie bywa wydawanych dziennie około 300 procedur hydropatycznych (z tego 200 dla gości zakładowych a 100 dla osób z poza zakładu; z mieszkających w zakładzie leczy się tylko około 60 prc.). Woda do tuszów z wodociągu gminnego, do wanien z górnego biegu rzeki Bystrej. Oprócz tego stosuje się w zakładzie: elektryzacyę, masaż, dyetoterapię, mechanoterapię, kąpiele powietrzne i słoneczne, picie wód mineralnych, leżalnie.

Bakteryologicznie stwierdzone przypadki gruźlicy bywają wysyłane do odpowiednich innych zakładów. Chorzy obłożnie, nie dający się z łatwością transportować do zakładu, nie bywają przyjmywani. Znaczną część kontyngentu gości stanowią zmęczeni trudami codziennego życia, lub rekonwalescenci po ciężkich chorobach, którzy tu przybywają, by wypocząć i nabrać sił.

POŚREDNIA GRAŃ (2479 m.).

Z wyc. A. K. T. Fot. W. Stachiewicz.

Lekarze: Dr. Chramiec, kierownik Zakładu; Dr. Gaik i Dr. Szumski, lekarze pomocnicy.

Klinika chirurgiczna prywatna Dra Jana Gawlika, dyrektora i operatora Szpitala klimatycznego w Zakopanem, istnieje tu od lat 6. Klinika, z urządzoną wzorowo według wymagań nowoczesnej chirurgii, salą operacyjną, posiada również pokoje urządzone dla stałych chorych potrzebujących dłuższego pobytu w klinice.

Sanatoryum Dra Dłuskiego, dla chorych piersiowo, leży o 3 klm. od Zakopanego (a 5 klm. od stac. kol.) na wysokości 1050 m. npm. w otoczeniu parku i lasów świerkowych zdala od kurzu i wrzawy zakopiańskiej.

Gmach 4-piętrowy posiadający około 100 pokoi mieszkalnych, wszystkie zwrócone ku słońcu na południu, od strony północnej biegną tylko szerokie korytarze.

Cały budynek centralnie ogrzewany z elektrycznem oświetleniem i własnym 2 klm. rurociągiem wody do picia z gór, i wodociągiem z wodą gorącą. Kanalizacya chemiczno-biologiczna, kamera odkażająca, doskonała wentylacya, sala natryskowa, maszyna do mycia i odkażania naczynia stołowego, wanny, watterklozety, sala operacyjna, apteka, laboratoryum chemiczno-bakteryologiczne, urządzenia Roentgenowskie mieszczą się w gmachu. Podłogi wszędzie pokryte lineleum, meble wszystkie zmywalne i zmywane.

Oprócz tego mieszczą się w Sanatoryum: sala teatralna ze sceną, czytelnia, biblioteka, sala fortepianowa, palarnia, wreszcie osobna poczta, urząd telegraficzny i telefon. Obszerne letnie i zimowe leżalnie (werandowanie) i odrębny pawilon izolacyjny dopełniają całości urządzeń.

Lekarzy stale zajętych w Sanatoryum czterech (w tem jedna lekarka), leczenie sanatoryalne i przy pomocy tuberkuliny.

Akademicki Dom Zdrowia „Pomocy Bratniej“ mieści się obecnie w własnej willi „Grażyna“ na stokach Gubałówki. W projekcie budowa własnego murowanego sanatoryum, na które na razie brak funduszów. Przyjmowaną tu bywa młodzież akademicka i ze szkół średnich w cenie po 100 kor. miesięcznie; deficyty pokrywa się z darów, oraz rozmaitego rodzaju przedsiębiorstw urządzanych przez liczne grupy miejscowe „Pomocy Bratniej“ rozsiane w kraju i za granicą. Zakład jest stale przepełniony. Doroczny zjazd delegatów towarzystw akademickich, zarządzających zakładem odbywa się corocznie 15. sierpnia w Zakopanem. Założycielem i długoletnim prezesem „Pomocy Bratniej“ jest dr. Józef Żychoń; lekarzem zakładowym jest obecnie dr. Kuczewski, a wzorową administratorką jego żona — i im w wielkiej mierze zawdzięcza instytucya swój obecny rozwój.

NAJWIĘKSZE JEZIORO W TATRACH: WIELKI STAW POLSKI.
Fot. W. Wolański.

Furki i powozy. Około 300 górali trudni się fiakierstwem — a wehikuły tutejsze rozpadają się na dwie główne kategorye: mocno trzęsące furki, kryte płótnem, typowe dla całego Podhala — oraz powozy. Jednokonne zabierają 3 osoby, dwukonne 5 osób. Taksa zatwierdzona przez Komisyę klimatyczną, dzieli je na cztery kategorye, stosownie do rodzaju i ilości koni. Każdy woźnica ma mieć przy sobie książeczkę z taryfą. W większych hotelach są do wynajęcia powozy hotelowe. Omnibus kursuje kilka razy dziennie z Zakopanego do Jaszczurówki i z powrotem. Samochód omnibusowy jeździ dwa razy dziennie z Zakopanego do Morskiego Oka.

Towarzystwa turystyczne. Działa ich w Zakopanem kilka, a na ich czele kroczy Towarzystwo Tatrzańskie, mające własną willę i ogród przy Krupówkach. Założone w r. 1874, ma ono przeszło 2000 członków i ogromnie przyczyniło się do rozwoju Zakopanego i uprzystępnienia Tatr. Stara się ono o budowę ścieżek i dróg, utrzymuje w Tatrach kilka schronisk, a w Zakopanem posiada bibliotekę i czytelnię. Wpisowe wynosi 2 koron. Wkładka roczna 6 kor.; każdy członek otrzymuje bezpłatnie bogato ilustrowany „Pamiętnik T. T.“. Taterników organizuje Sekcya Turystyczna T. T. założona w r. 1903, licząca obecnie przeszło 100 członków. Główną zasługą Sekcyi jest wydawanie „Taternika“ pisma fachowego poświęconego specyalnie taternictwu. Sekcya Narciarska T. T. założona w r. 1907 zajmuje się uprawianiem turystyki zimowej i organizacyą zbiorowych wycieczek narciarskich, zawodów i kursów jazdy na nartach. Kursy takie oraz wycieczki narciarskie urządza też Tatrzańskie Towarzystwo Narciarzy i Oddział Narciarski A. Z. S. z Krakowa. Domy turystyczne utrzymują i urządzają w lecie szereg zbiorowych wycieczek w Tatry lwowski Akademicki Klub Turystyczny (Krupówki 51) oraz krakowski Oddział Tu-

rystyczny Akad. Zw. Sport. Program wycieczek, obejmujących tak Tatry polskie jak węgierskie ogłasza się na miejscu afiszami. T. O. Pogotowie Ratunkowe zorganizowane w r. 1909 ma na celu poszukiwanie zaginionych turystów i niesienie pomocy w nieszczęśliwych wypadkach na obszarze Tatr.

Literatura turystyczna. Zakopane i Tatry posiadają ogromną literaturę i to już od lat kilkudziesięciu. Prócz szeregu artykułów i felietonów rozrzuconych po najrozmaitszych czasopismach, istnieje kilka przewodników ujętych w książki, poświęcone specyalnie Tatrom. Najstarszym z nich, dziś już wyczerpanym, jest Walerego Eliasza „Ilustrowany Przewodnik do Tatr, Pienin i Szczawnic", którego szóste wydanie wyszło w r. 1910. Pisany bardzo barwnie, chociaż nie ściśle, stał się dziś zupełnie przestarzałym. Najlepszym przewodnikiem po Tatrach jest obecnie wychodzący częściami Janusza Chmielowskiego „Przewodnik po Tatrach". Dotychczas wyszło 3 tomy, obejmujące Tatry Zachodnie, a z Tatr Wysokich części od Liliowego po Wagę i od Polskiego Grzebienia po Przełęcz Lodową. Rzecz napisana ogromnie rzeczowo i źródłowo; we wstępie I. tomu rozprawa prof. Panka „Hygiena a taternictwo".

TATRY: DOLINA BIAŁKI.
Fot. M. Dudryk.

Bardzo dobrym, chociaż krótkim był wydany bezimiennie w r. 1905 „Kalendarzyk tatrzański" p. t. „Zakopane i Tatry". Jest on już wyczerpany, a nowe wydania nie pojawiają się. — Krótkim, a bardzo ścisłym i dokładnym jest wydany w r. 1911 „Przewodnik po Tatrach" Mieczysława Świerza. Podczas gdy Przewodnik Chmielowskiego jest bardziej polecenia godnym dla taterników, ten jest o wiele wygodniejszym dla szerokiej publiczności, ograniczającej się do zwiedzania dolin, miejscowości podtatrzańskich, oraz wycieczek na popularniejsze szczyty i przełęcze. Obejmuje on całe Tatry. — Innych mniejszych wydawnictw polskich polecić nie możemy, są bowiem niedokładne. — Z przewodników w języku niemieckim najlepszym i wśród polskich turystów najbardziej wziętym jest Dra Otto'na „Hohe Tatre".

Mapy. Ogromną pomocą w zwiedzaniu Tatr są mapy turystyczne, wydawane początkowo na podstawie map wojskowych, potem samodzielnie, dla celów turystycznych. Najlepsze z nich są: z polskich „Mapa Tatr Wysokich" 1:50000 Janusza Chmielowskiego (2 kor.); z niemieckich mapa Dra Otto'na „Touristenkarte der Hohen Tatre", kolorowana 1:50000 (2 kor. 40 hal.). Najtańszą (60 hal.) a równocześnie najlepszą i najdokładniejszą mapą Tatr Wysokich jest węgierska mapa „Magas Tatra", wydana przez ministeryum rolnictwa w Budapeszcie, kolorowana w skali 1:50000 (do nabycia w Szmeksie i Łomnicy Tatrzańskiej).

Przewodnictwo. Mniej więcej do r. 1900 chodzono po Tatrach z przewodnikami-góralami. Obecnie góruje chodzenie bez przewodnika, już to z pomocą map i literatury tatrzańskiej, już to trzymając się utartych, znaczonych i w napisy zaopatrzonych ścieżek, już to w towarzystwie osób, znających Tatry, albo w zbiorowych wycieczkach, urządza-

nych przez towarzystwa turystyczne. Przyczyniło się do tego z jednej strony większy ruch w górach, oznaczenie dróg i ich dokładne opisy, z drugiej arogancya, pijaństwo, zdzierstwo, a niejednokrotnie nieznajomość dróg ze strony niektórych przewodników-górali. Obecnie chodzenie z przewodnikiem należy do wyjątków, to też liczba przewodników zmalała, mimo ogromnego wzrostu liczby wycieczkowców. Przewodnicy, których egzaminują i nad ich prowadzeniem się czuwają delegowani członkowie Sekcyi Turystycznej T. T., zostają pod dozorem starostwa w Nowym Targu. Dzielą się oni na trzy klasy — noszą blachy z cyfrą klasy na piersiach i mają legitymacye. Ich spis podaje przewodnik Świerza — uzupełniony znajduje się w biurze Tow. Tatrzańskiego i w handlu Górasia. Taksa wynosi dla przewodnika I. kl. dziennie 10 kor., II. kl. 8 kor., III. kl. 6 kor.

* * *

Historya Zakopanego. Aż do połowy dziewiętnastego stulecia Zakopane i Tatry były prawie zupełnie nieznane. W górach królowali zbójnicy i kłusownicy, turyści nie zapuszczali się tu nigdy, częściej już poszukujący bogactw mineralnych, lub uczeni np.

TATRY: JAWORYNA SPISKA.

Fot. M. Dudryk.

Staszic, który w pierwszych latach zeszłego stulecia odbył tu szereg wycieczek dla studyów geologicznych, nocował nawet na szczycie Łomnicy. O dzikości i niedostępności Tatr miano przesadne wyobrażenie, czego wyrazem są fantastyczne opisy Goszczyńskiego z roku 1832.

„Odkrycie“ Tatr dla turystów, a Zakopanego jako stacyi klimatycznej, przypadło w udziele lekarzowi warszawskiemu Dr. Tytusowi Chałubińskiemu, który tu już przed pięćdziesięciu laty zaczął organizować wycieczki zbiorowe, zawsze z pomocą gromady górali-przewodników i tragarzy, z muzyką góralską i w towarzystwie swego przyjaciela, górala-pieśniarza Sabały. Równocześnie szeregiem artykułów umieszczanych po czasopismach zwrócił uwagę szerszej publiczności na Zakopane. Zaczęto tu zjeżdżać tłumniej — a w r. 1874 sama publiczność dała inicyatywę do utworzenia Towarzystwa Tatrzańskiego, które opiekę nad Tatrami ujęło w swe ręce. W kilka lat później zaczęto budować wille dla letników i zjeżdżających tu na zimę kuracyuszy — a w r. 1886 zostało Zakopane przez Namiestnictwo uznane za stacyę klimatyczną.

O wycieczkach w Tatry, które obecnie podejmowano w ilości o wiele większej, miano wciąż przesadne wyobrażenie. Najlepszą ilustracyą tego jest n. p. Przewodnik Eliasza, który radzi „na Kościelec iść tylko z dobrym przewodnikiem“, albo paniom poleca jako najwyższy szczyt dla nich dostępny Rysy, odradzając im wycieczkę na tak dziś popularny Garłuch, lub Łomnicę, jako dla nich za trudne. Witkiewicz znowu w swem dziele „Na przełęczy“ wydanem w r. 1891 wspomina, że czternastu turystów wybierając się na przełęcz Mięguszowiecką, której trudności opisuje w jaskrawych kolorach, wzięło ze sobą trzynastu górali, a jeden, który w ten sposób został bez osobnego dla siebie górala, wrócił się z pod przełęczy.

Równocześnie z rozwojem jako stacyi turystycznej i miejscowości klimatycznej, szedł rozwój Zakopanego jako „letniej stolicy Polski“ i jego znaczenie dla kultury narodowej. Tutaj spotyka się stale publiczność z pod wszystkich zaborów, tutaj osiedlało się coraz więcej literatów, uczonych, publicystów, malarzy. Powstawała coraz większa literatura piękna, poświęcona góralom, Tatrom i Zakopanemu; na tle motywów ludowych powstała specyalna sztuka podhalańska, która najlepiej rozwinęła się w budownictwie drewnianem i w ornamentyce.

ŚWINICA OD WSCHODU (2306 m.).
Z wyc. A. K. T. Fot. Dr. T. Ostrowski.

Nowym etapem rozwoju Zakopanego jest rok 1900, w którym otwarto kolej z Chabówki, oddalonej o 44 km. Ruch przyjezdnych wzrósł w trójnasób, gdy znikła potrzeba długiej, drogiej i męczącej podróży kołowej; prócz stałych gości, zaroiło się tu od osób przyjezdnych na dni kilka. Od tego czasu datuje się też gromadny przyjazd młodzieży szkół wyższych i średnich, z której szeregów wyszli najlepsi turyści i znawcy Tatr — a wycieczki od tego czasu wyzwalać się zaczęły z pod opieki przewodników-górali. Tatry się ogromnie ożywiły — a budowa gościńca do Morskiego Oka, wykończonego w r. 1905 uczyniła wnętrze Tatr dostępnem dla każdego.

Zjazd gości i turystów w lecie wzrósł; ilość will, hoteli i pensyonatów podwoiła się — natomiast **sezony zimowe** pozostały po dawnemu ograniczone do miejscowej ludności, i kilkuset osób chorych, przybywających tu na zimę dla ratowania zdrowia. Dziś stosunki i pod tym względem zmieniły się zupełnie, a rokiem przełomowym jest tu rok 1907, w którym powstały dwa pierwsze w kraju towarzystwa narciarskie, we Lwowie „Karpackie Towarzystwo Narciarzy“, a w Zakopanem „Zakopiański Oddział Narciarzy T. T.“ noszący obecnie nazwę „Sekcyi Narciarskiej T. T.“. Prezes tej ostatniej, p. Maryusz Zaruski, w następjący sposób opisuje sezon zimowy w Tatrach:

„Zima w Zakopanem — ze względu na wysokość nad poziomem morza (przeciętnie 860 m.) i pasma gór wysokich, śnieżna i długa. To też znany u nas od lat kilku sport narciarski rozwija się znakomicie. W roku 1907 powstał „Zakopiański Oddział Narciarzy Tow. Tatrzańskiego“, który w kronice swej, nie licząc bliższych szczytów, jak: Giewont, Czerwone Wierchy, Goryczkowy, Kasprowy, ma zanotowany długi szereg dalekich zimowych wycieczek — narciarskich i skalnych. Niemal wszystkie szczyty Tatr polskich zostały już w zimie zwiedzone — jedne przy pomocy nart (norw. „Ski“), inne przy pomocy specyalnych żelaz, zwanych rakami, które przytwierdza się do trzewików. W promieniu widzenia Zakopanego niema ani jednego szczytu (z wyjątkiem paru mniejszych turni), na którym w zimie nie stanęłaby noga człowieka; z dalszych wszystkie główne zostały również dla turystyki zdobyte.

Należy wziąć pod uwagę, że Tatry w zimie — to świat zupełnie odrębny, w głównych tylko zarysach przypominający góry, znane nam z lata. Biała pustynia — cicha ogromna, martwa i groźna: nie widać i nie słychać potoków, stawy pod lodem, siklawy w grubych pancerzach; ani zbyrkania stad, ani głosu pasterzy. Mróz 30 stopniowy, śnieżyce — kurniawy z akompaniamentem lawin, spadających w doliny — oto tatrzański obraz zimowy. Mimo to, a może właśnie dlatego, alpinizm bowiem wszelki, taternictwo — to walka — turystyka nasza zawładnąwszy w zupełności Tatrami w lecie, coraz tęższy przypuszcza szturm do ich lodowego zamczyska.

ZMARZŁY STAW i CZARNY STAW Z ZAMARŁEJ TURNI.
Z wyc. A. K. T. Fot. Dr. T. Ostrowski.

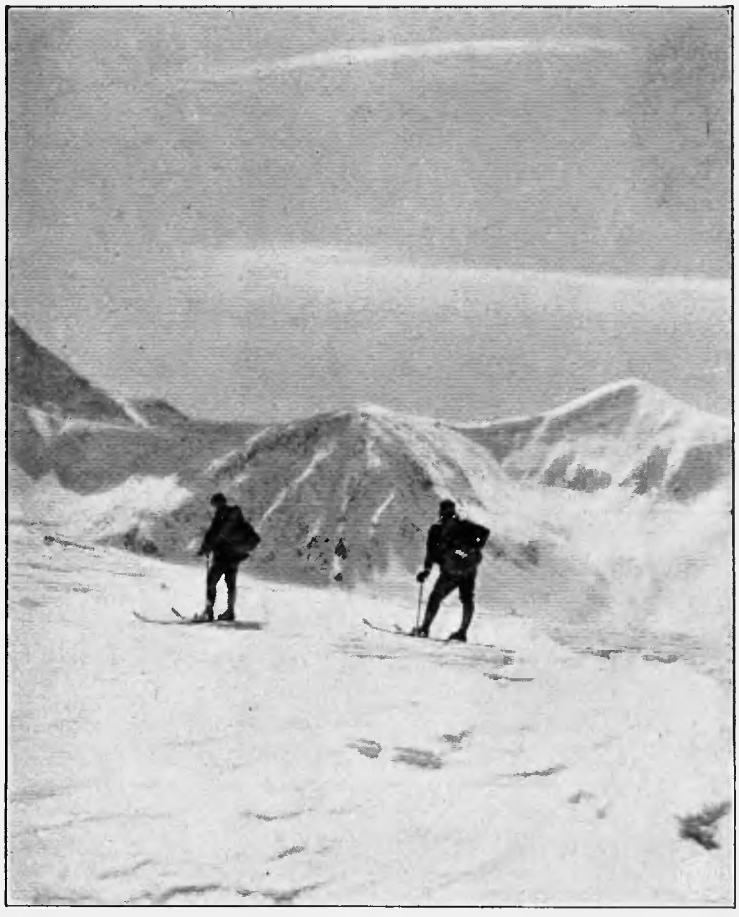
Ścieżek, łańcuchów, klamer żadnych niema w zimie, bo wszystko gruba warstwa śniegu przykrywa. Wchodząc na szczyt za każdym razem trzeba szukać drogi, jakby to był szczyt nieznany, a wejście nań — wejściem pierwszem. Ten urok wiecznie powtarzających się „wejść pierwszych" — to królewski przywilej zimowej turystyki.

Do r. 1907 wycieczki w zimie należały do bardzo rzadkich wyjątków i nie miały szerszego znaczenia. Od tej jednak daty zimowa turystyka zaczyna zataczać coraz szer-

HALA GĄSIENICOWA W ZIMIE.
Z wyc. K. T. N. Fot. inż. W. Wolański.

sze kręgi; umiejętność jazdy na nartach — w Zakopanem wprowadzona przez Zakopiański Oddział Narciarzy T. T., w innych miejscowościach przez pokrewne towarzystwa krakowskie i lwowskie — pozwala zapuszczać się coraz dalej w tajemnicze zimowe pustkowia Tatr, coraz bardziej udoskonala się technika chodzenia po śniegach, coraz bliżej zapoznają się turyści ze strasznym swym wrogiem — lawinami śnieżnemi. W ciągu lat pięciu odbywają się tak szybkie i tak do gruntu sięgające przeistoczenia, iż obecnie Zakopane jest w przededniu dwóch równorzędnych niemal turystycznych sezonów: letniego i zimowego.

LILIOWE (1970 m.) W ZIMIE.
Z wyc. K. T. N. Fot. W. Wolański.

Tereny tatrzańskie w wysokim stopniu nadają się do narciarstwa, sportu saneczkowego, nie mówiąc o zimowej turystyce, która właściwie w zakres sportu nie wchodzi. Łagodne, słoneczne stoki Gubałówki, przepiękne doliny, całe Tatry zachodnie — to kraj narciarzy; Kalatówki, Kuźnice, Antołówka i zbocza północne — to klasyczne tereny saneczkowych torów; wysokie szczyty i granie, obarczone wałami „nawisów“ — to zamczyska, zdobywane przez doświadczonych i przezornych taterników.

Bliskie urzeczywistnienia przeprowadzenie kolei elektrycznej na Świnicę, zbudowanie toru saneczkowego i dużych schronisk w pobliżu Zakopanego ożywi niezmiernie rozwój sportów zimowych i Zakopane w niedalekiej przyszłości może stać się polskiem Davos“.

* * *

KRYWAŃ (2496 m.).
Z wyc. A. K. T. Fot. Dr. T. Ostrowski.

Ruch kulturalny w Zakopanem jest obecnie ogromny. Istnieje tu dobrze zaopatrzona „Biblioteka Publiczna“ posiadająca kilkanaście tysięcy dzieł naukowych i beletrystycznych i czytelnię pism, działa kilka towarzystw naukowych i oświatowych. W sezonie letnim i zimowym odbywają się bardzo często odczyty, miane przez wybitnych uczonych, oraz wieczory autorskie, na których utwory swe odczytują najlepsi poeci i literaci polscy. W r. 1904 i 1905 istniało nawet „Towarzystwo Wyższych Kursów Wakacyjnych w Zakopanem“, które urządziło w ciągu lipca i sierpnia w sali hotelu „Morskie Oko“ kilka seryi wykładów naukowych, uczęszczanych tłumnie głównie przez młodzież z Królestwa Polskiego. Z literatów i artystów bawią tu stale, lub też przebywają przez czas dłuższy Stanisław Witkiewicz, Stefan Żeromski, Gustaw Daniłowski, Wacław Sieroszewski, prof. Fałat, prof. Wyczółkowski, Kazimierz Tetmajer, Andrzej Strug, Władysław Orkan, prof. Jan Kasprowicz, Leopold Staff, Jerzy Żuławski, Stanisław Przybyszewski — i wiele innych. Dawniej, przed otwarciem kolei, gościł tutaj stale Henryk Sienkiewicz.

Bardzo często odbywają się koncerty wybitnych artystów — a brak dobrego teatru, jaki ma w sezonie letnim Krynica, gdzie zjeżdża dramatyczny personal ze Lwowa, daje się dotkliwie odczuwać. Luki tej nie są w stanie wypełnić ani przedstawienia teatrów prowincyonalnych, ani organizowane pod rozmaitymi firmami kabarety, ani tem mniej kinematograf, popularny szczególnie wśród górali. Brak też sali teatralnej — a wszystkie istniejące mają za małe scenki. W tym roku powstaje tu prywatne gimnazyum realne; na razie otwarte będą dwie pierwsze klasy.

CIEMNOSMERECZYŃSKIE STAWY.

Fot. J. Maślanka.

* * *

Frekwencya Zakopanego aczkolwiek urzędowo obliczona na 12.000 osób wedle listy gości, rzeczywiście wynosi 30.000 — 40.000 osób rocznie. Wskazują na to przepełnione w sezonie letnim i zimowym mieszkania i długie a zapełnione do ostatniego miejsca pociągi, zwożące tu ustawicznie tłumy turystów, letników i chorych zjeżdżających tu latem i zimą na czas dłuższy lub krótszy.

Niema może w Polsce drugiej miejscowości, która by taką rozmaitą posiadała publiczność, jak Zakopane. Ludność miejscowa składa się z górali, oraz stale tu osiadłej inteligencyi i przemysłowców. Górale zatracili obecnie w Zakopanem całą swoją odrębność duchową i kulturalną, a przywłaszczywszy sobie ujemne strony kultury wielkomiejskiej, stali się o wiele mniej sympatyczni, niż byli ich ojcowie. Czerpiąc bez trudu od gości (zwanych przez nich pogardliwie „ceprami“) pieniądze, wydawane nieraz zbyt hojną dłonią, zaczęli przyjezdnych traktować jako przedmiot wyzysku, posuwanego nieraz za daleko, a pieniądze lekko zdobyte marnotrawić w sposób lekkomyślny. Rozpowszechniło się wśród nich pijaństwo i karciarstwo, oraz arogancya; gdyby nie strój góralski, przypominali by mieszkańców wielkomiejskich przedmieść. Zanikaniu rodzimej kultury mają na celu przeciwdziałać powstałe w ostatnich czasach związki górali. — Reszta miejscowej ludności podzieliwszy się na wrogie sobie partye, zwalczające się przedewszystkiem na terenie rady gminnej, wytworzyła tu stosunki prowincyonalnego miasteczka, na które niejednokrotnie narzekają dzienniki w swych korespondencyach z Zakopanego; wielu ludzi swój interes osobisty wysuwa nad dobro ogółu.

Wśród przyjezdnych chorzy, zjeżdżający tu głównie w jesieni i w zimie, zeszli obecnie na plan dalszy — na plan pierwszy wybili się letnicy, turyści i narciarze.

Bardzo liczną jest tu kolonia literacka i artystyczna i wszelkiego rodzaju cyganerya, wśród której osobną kategoryę stanowią bardzo popularni w Zakopanem, t. zw. „socyał-turyści". Aczkolwiek wśród przyjezdnych jest wielu takich, dla których Tatry nie istnieją, większość jednak jeździ tu dla wycieczek w Tatry.

Tatry. Jestto pasmo zbyt obszerne i urozmaicone, by w ramach tej książki dać chociaż ogólnikowy szkic przewodnika po nich — ograniczyć się musimy do kilku wskazówek najogólniejszej natury.

Dzielą się one na trzy główne grupy: Tatry Zachodnie po Liliowe (1960 m.), Tatry Wysokie od Liliowego po Przełęcz pod Kopą (1756 m.) i Tatry Bielskie. Zakopane leży u stóp Tatr Zachodnich, których najwyższem szczytem jest Bystra (2250 m.); odznaczają się one łagodnymi stokami, ich wierzchołki w większości są trawiaste (Wierchy), doliny mają prostopadłe ściany, spotyka się tu liczne pieczary i groty, brak większych jezior. W zimie ta część Tatr ma najlepsze tereny narciarskie. Dominuje tu wapień — jedynie Rohacze są grupą granitową. Tatry Wysokie, granitowe, przedstawiają najpiękniejszą, najdziksżą i najtrudniej dostępną część Tatr; tutaj wznoszą się wszystkie ich najwyższe szczyty. Odznaczają się one poszarpanymi grzbietami o prostopadłych ścianach, skalistymi, śmiałymi szczytami (turniami), licznymi i dużymi dolinami o wspaniałej roślinności. Wapienne Tatry Bielskie odwiedzane są przez turystów bardzo mało; tutaj znajdują się największe jaskinie w Tatrach (oświetlone elektryczne, wstęp 4 kor.).

WYSOKA I RYSY.
Z wyc. A. K. T. Fot. W. Kręcki.

Dwanaście najwyższych szczytów tatrzańskich są: 1) Garłuch 2663 m., 2) Łomnica 2634 m., 3) Lodowy 2630 m., 4) Durny 2625 m., 5) Kopa Lodowa 2611 m., 6) Wysoka 2565 m., 7) Kieźmarski szczyt 2556 m., 8) Kończysta 2540 m., 9) Baranie Rogi 2532 m., 10) Rysy 2503 m., 11) Krywań 2496 m., 12) Staroleśna 2492 m.

Wśród nich zupełnie łatwe są wyjścia na Kopę Lodową, Szczyt Kieźmarski, Kończystą, Rysy (z węgierskiej strony) i Krywań; wyjścia na Lodowy (przez konia), Durny i Wysoka są trudne, inne średnio trudne. Z tych dwunastu najwyższych szczytów jedynie Rysy leżą na granicy polsko-węgierskiej — pozostałe leżą w zupełności na węgierskiej stronie.

Najpiękniejsze widoki Tatr są: w Tatrach zachodnich z Bystrej i Czerwonych Wierchów — w Tatrach Wysokich ze Świnicy (2306 m.), Rysów (2503 m.) i Małej Wysokiej (2429 m.), — w Tatrach Bielskich z Płaczliwej Skały (2158 m.). Za najpiękniejszy uchodzi widok z Rysów, położonych w samym centrum Tatr; widać stąd wszystkie ważniejsze wierzchołki, przełęcze, doliny i kilkanaście jezior.

Stawów i jezior posiadają Tatry ogółem 106 na poziomie od 1350 do 2154 m. nad morzem. Z nich największe (Wielki Staw Polski, Morskie Oko, Czarny Gąsienicowy i Czarny nad Morskiem) znajdują się po polskiej stronie — największym stawem po stronie węgierskiej jest Jezioro Szczyrbskie. Najpiękniejsze są: Morskie Oko, Czarny Staw Gąsienicowy, Jezioro Szczyrbskie, otoczone willami, oraz Zielony Staw Kieżmarski.

Z dolin Tatr Zachodnich na pierwszy plan długością i pięknością wybijają się dolina Kościeliska i Chochołowska; w Tatrach Wysokich zaś doliny Białej Wody od strony północnej, a Mięguszowiecka i Zimnej Wody od strony południowej. Wodospady największe (Siklawa) znajdują się w dolinie Pięciu Stawów Polskich; najpiękniejszemi jednak są położone na węgierskiej stronie wodospady w dolinie Zimnej Wody (Tarpatak, Kolbach), do których prowadzi obecnie ze Szmeksu elektryczny tramwaj.

Po stronie węgierskiej u stóp Tatr rozsiadło się kilka małych, ale bardzo eleganckich stacyi klimatycznych. Od Zakopanego różnią się one większym komfortem i zupełnem oddzieleniem od wsi; nie dorównują jednak Zakopanemu obszarem, ilością

mieszkań i gości, nie posiadają też dla Węgrów żadnego znaczenia kulturalnego. Pobyt w nich naogół jest bardzo drogi. Najwybitniejsze z tych miejscowości są: Jaskinie Bielskie (Barlangliget), Matlary (Matlarhaza), Łomnica Tatrzańska (Tatra Lomnicz), trzy Szmeksy (Tatra Füred) t. j. Stary, Nowy i Dolny, Westerów (Tatraszeplak), Kolbach (Tarpatak), Wyższe Hagi (Felsö Hagi), a wreszcie Jezioro Szczyrbskie (Szentivanyi Csorbato).

Ruch turystyczny w Tatrach ułatwiają ogromnie schroniska, utrzymywane przez towarzystwa turystyczne, lub osoby prywatne. Zazwyczaj są one połączone z restauracyami. Po stronie polskiej są przeważnie bardzo prymitywnie urządzone, z wyjątkiem schroniska przy Morskiem Oku; po węgierskiej natomiast stronie urządzone są wygodnie, a nawet elegancko. Najważniejsze schroniska w Tatrach znajdują się po stronie polskiej: przy Morskiem Oku, w Roztoce, przy Pięciu Stawach Polskich i na Hali Gąsienicowej — po stronie węgierskiej przy Zielonym Kieżmarskim Stawie, przy Pięciu Stawach Spiskich, Dom Śląski pod Garłuchem i przy Popradzkim Stawie. Ceny noclegów wynoszą 2—3 kor.

DOLINA BIAŁEJ WODY.
Z wyc. A. K. T. Fot. W. Kręcki.

Najlepszym czasem dla turystyki letniej w Tatrach jest sierpień i wrzesień (w lipcu jeszcze dużo śniegu), dla zimowej luty i marzec, gdzie dnie już cokolwiek dłuższe.

Bliższe szczegóły o wycieczkach w Tatry patrz w Przewodnikach Janusza Chmielowskiego i Mieczysława Świerza.

Ruch wycieczkowy i taternictwo. Turystów w Zakopanem można podzielić na trzy kategorye: najwyższą z nich stanowią t. zw. taternicy. Są to ludzie, dla których zwiedzanie Tatr nie jest tylko rozrywką, ale prawdziwą potrzebą duszy i ciała. Im to zawdzięczamy odkrycie całego szeregu nowych przejść, zdobycie dziewiczych dotychczas szczytów, opisy nowych dróg; współpracują oni przy wydawaniu Taternika i Przewodników po Tatrach, dokonują znakomitych zdjęć fotograficznych, służą swą pomocą przy wyprawach Pogotowia Ratunkowego Tatrzańskiego. Organizują się w Sekcyi Turystycznej T. T. Do najwybitniejszych polskich taterników należą: J. Bednarski, Janusz Chmielowski, Dr. Antoni Jakubski, Dr. Zygmunt Klemensiewicz, Dr. Roman Kordys, Dr. Adam Kröbl, Prof. Król, Inż. J. Maślanka, Dr. Tadeusz Ostrowski, Mieczysław Świerz, Maryusz Zaruski, Stanisław Zdyb, Janusz i Jerzy Żuławscy i wielu innych; wśród węgierskich wybijają się na pierwszy plan bracia Komarniccy z Budapesztu.

Drugą kategoryę stanowią zwyczajni turyści, nie szukający w Tatrach nowych dróg i niebezpieczeństw, ale wrażeń, jakie daje majestatyczna przygoda górska. Tych jest obecnie dużo — może aż za dużo, a dzięki nim w górach zbyt głośno i gwarno; ciszy i swobody, jaką mają Beskidy Wschodnie w Tatrach już nie znajdzie. W pogodne dnie w dolinach tatrzańskich, przy jeziorach, na popularnych szlakach, przełęczach i szczytach roi się formalnie od ludzi; odnosi się to tak do strony polskiej, jak w większej jeszcze mierze do węgierskiej, gdzie ułatwiono przez budowę elektrycznego tramwaju dostęp do Tatr, z czego w większej mierze korzystają tam Niemcy ze Śląska, niż sami Węgrzy.

Trzecią, na szczęście dość nieliczną, ale bardzo hałaśliwą i wpadającą w oko kategoryą turystów, stanowią imitacye taterników i taterniczek. Przyodziani w alpejskie kostyumy turystyczne, z bułami podkutymi gwoździmi, przewieszoną przez piersi 30-metrową linę, z ogromnym rukzakiem obciążonym żelazami i rakami do chodzenia po lodowcach, alpejskim czekanem w dłoni, a piersiami i czapką ozdobioną odznakami towarzystw turystycznych, działających w Karpatach, Alpach, Apeninach, Pirenejach, na półwyspie Skandynawskim, Krymie i Kaukazie — całe dnie spędzają na Krupówkach

i w cukierniach zakopiańskich, gdzie ustnie rozwiązują problemy tatrzańskie. Ich wygląd i zachowanie się daje publiczności i kabaretom miejscowym temat do niewyczerpanej ilości dowcipów. W Tatry zapuszczają się rzadko i niedaleko.

Dziś są Tatry tak udostępnione, że zwiedzać je może każdy; powozem lub rowerem można objechać je dokoła, oraz dostać się do Morskiego Oka i Doliny Kościeliskiej, konno dojechać można do Czarnego Stawu Gąsienicowego i Pięciu Stawów Polskich. Większość ścieżek w Tatrach, znaczonych i ubezpieczonych, nie przedstawia też żadnych trudności.

ZALESIE

LATOWISKO

WIEŚ w pow. gródeckim, licząca 400 mieszk., z obszarem dworskim, należącym do Agenora hr. Gołuchowskiego. Sąd, urz. podat., notar.: Janów. Parafia rzk. grk.: Janów. Poczta, telegraf, stac. kol.: Janów (1 km.).

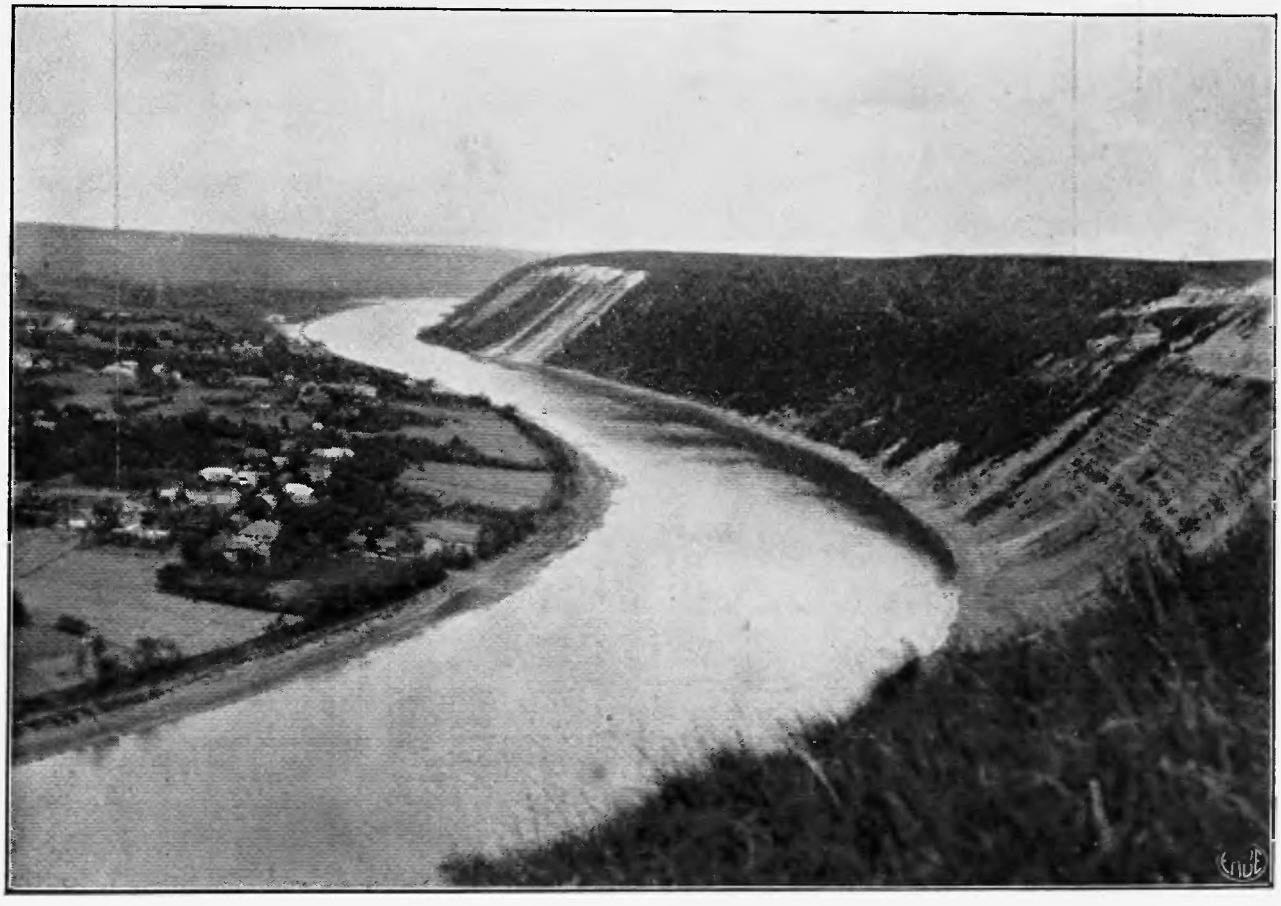
Letnisko w bezpośredniem sąsiedztwie Janowa z pewną ilością pomieszkań, odnajmywanych w domach prywatnych letnikom.

Patrz: Janów.

ZALESZCZYKI

LATOWISKO

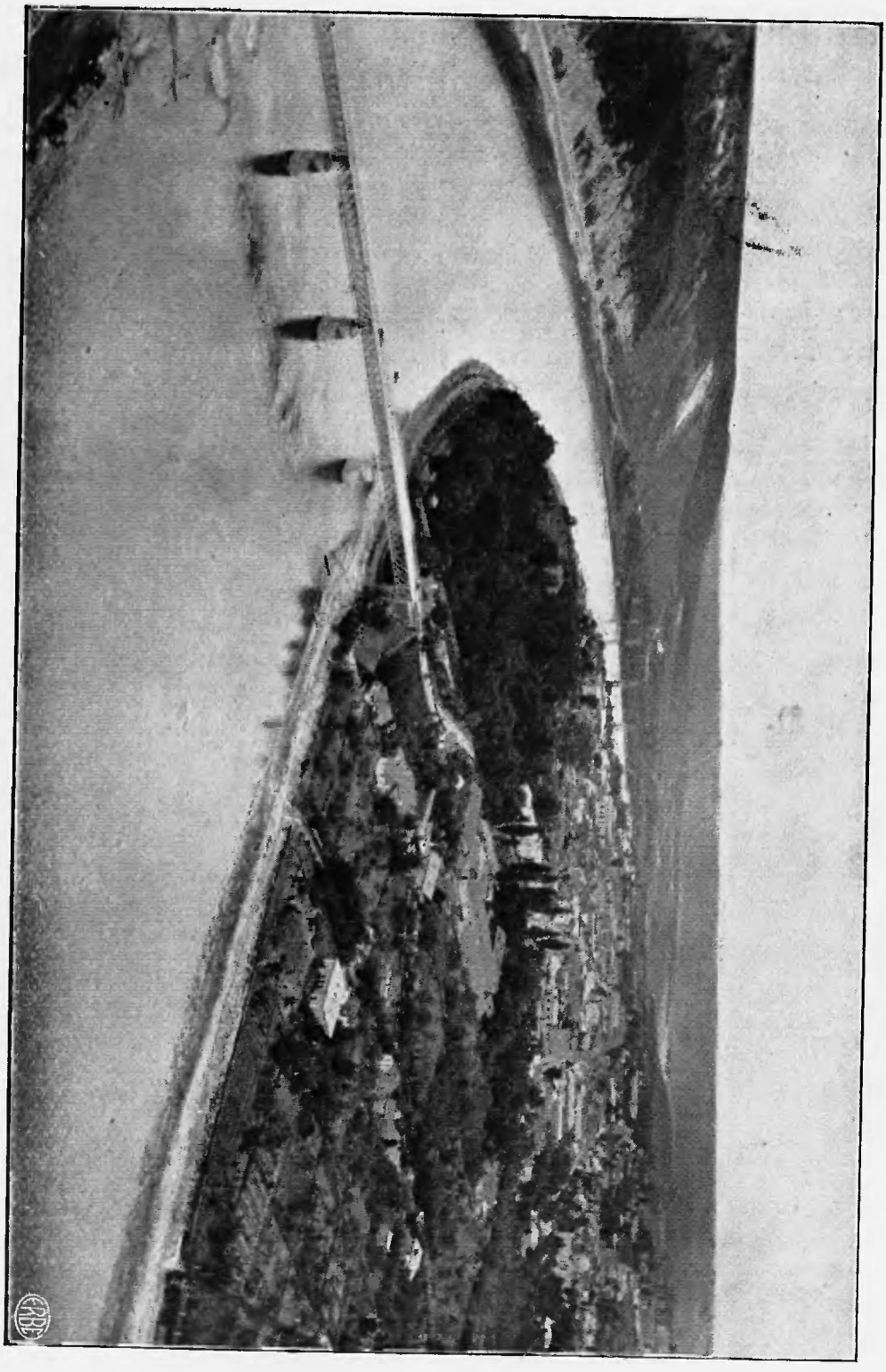
MIASTO powiatowe, liczące 6000 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: w miejscu. Szkoła 7-klasowa męska, 6-klasowa żeńska, krajowa szkoła sadownicza. Seminaryum nauczycielskie, gimnazyum realne. Poczta, telegraf, i stac. kol.: w miejscu (z 3 stron dochodzą tu 3 linie kolejowe: 1) Czortków-Zaleszczyki, 2) Kołomyja-Stefanówka-Zaleszczyki i 3) Łużany-Zaleszczyki).

DNIESTR POD ZALESZCZYKAMI.

Z wyc. A. K. T. Fot. D. Połątkiewicz.

Położenie: 172 m. npm. na półwyspie z trzech stron otoczonym zakrętem szeroko rozlanego Dniestrem, którego brzeg skalisty około 200 m. wysoki .stanowi znakomitą ochronę przeciwko wiatrom podolskim. Klimat bardzo ciepły, prawie południowy, wiosna o 2 tygodnie wcześniejsza, niż na całem Podolu, zima bardzo łagodna. Udają się tu winogrona, morele, brzoskwinie i z tego też powodu miejscowość nadaje się znakomicie dla kuracyi owocowej, oraz na ciepłą stacyę klimatyczną.

Z wyc. A. K. T

WIDOK ZALESZCZYK.

Fot. D. Połątkiewicz.

Mieszkania: w miasteczku można podnająć pojedyncze pokoje od miejscowych mieszkańców. Frekwencya letników dochodzi 300 osób przez lato.

Aprowizacya na miejscu zupełnie wystarczająca i łatwa.

Lekarska pomoc w miejscu, praktykuje tu 7 lekarzy, istnieje krajowy szpital powszechny i apteka. Letnicy korzystają z doskonałych kąpieli rzecznych w Dniestrze.

Wycieczki: Po drugiej stronie Dniestru (w Kostrzyżówce na Bukowinie) ruski

monaster. Z wysokiego bukowińskiego brzegu Dniestru śliczny widok na wygiętą u stóp szeroką wstęgę rzeki i położone w dole Zaleszczyki z okolicą.

Zaleszczyki podobnie jak Niżniów mogą służyć za punkt wyjazdu dla wycieczek łodzią po Dniestrze. Od Uścieczka przed Zaleszczykami charakter jaru znacznie się zmienia; brzegi się podnoszą, u góry posiadają zazwyczaj kamieniołomy piaskowca; lecz ponieważ są nagie, robią dla oka mniej miłe wrażenie, niż na granicy powiatów horodeńskiego i buczackiego. Do spływu Dniestru i Zbrucza w Okopach św. Trójcy płynąć stąd trzeba jeszcze łodzią półtora dnia; w połowie drogi w Onutach nad Dniestrem zaczyna się granica rosyjska i często spotyka się stojące w jarze koszary straży pogranicznej. Ludność miejscowa ruska nosi bardzo malownicze stroje, jedne z najpiękniejszych w kraju. Wsie toną formalnie w sadach — z powodu bardzo ciepłego klimatu dojrzewają tu wszędzie znakomite owoce, nawet południowe.

Równie pięknym, jak jar Dniestru, a miejscami nawet piękniejszym, jest dolna część jaru Seretu, od jego ujścia do Dniestru przy Gródku do Bilcza Złotego. Brzegi są skaliste i mają liczne komory. W okolicy ogromne jaskinie w Krzywczu i w Bilczu Złotem.

Zajmującą jest też wycieczka przez Uścieczko doliną Dżurynki z ogromnym wodospadem do Czerwonogrodu, gdzie się znajduje duży pałac.

Zaleszczyki najpiękniej przedstawiają się z wiosną, gdy sady drzew morelowych okryją się kwieciem.

Z A Ł U Ż

LATOWISKO

WIEŚ w pow. liskim, licząca 870 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Lisko, grk.: w miejscu. Szkoła 1-klas. mięsz. Poczta, telegraf, stac. kol.: w miejscu, linii Chyrów-Nowy Zagórz.

Położenie: w romantycznej dolinie Sanu, u podnóża ruin zamku, w otoczeniu rozległych lasów szpilkowych. Miejscowość od północy osłonięta grzbietem gór „Słonne“, dochodzącym do 700 m. wysokości.

Mieszkania: Istnieje tu kilka domów, umyślnie dla letników budowanych. Frekwencya mała, dochodzi 30 osób przez lato.

Aprowizacya łatwa na miejscu i z pobliskiego Zagórza.

Lekarska pomoc najbliższa w Zagórzu (koleją 6 km., Dr. Puzdrowski). Letnicy używają kąpieli rzecznych w Sanie.

ZAWOJA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. myślenickim, z obszarem dworskim, należącym do arcyksięcia Karola Stefana, licząca przeszło 6000 mieszk. Sąd, urz. podat., notar.: Maków. Parafia rk.: w miejscu. Szkoła 4-klas. mięsz. Poczta: w miesjcu. Telegraf, kolej: Maków (15 km. niezłą drogą górską z pięknymi widokami). W lecie kursuje do Makowa do pociągów południowych omnibus.

„DYABELSKI MŁYN“ W ZAWOI.
Ze zb. Oddz. Babiogórskiego T. T. Fot. K. Schestag.

Położenie: Wieś leży w dolinie rzeki Skawicy, u stóp Babiej Góry, w górzystej okolicy z mnóstwem lasów szpilkowych.

Mieszkania: 6 will zbudowanych przez Zarząd Państwa Żywieckiego specyalnie dla gości, oprócz tego mieszkania w willach Fryd. Brülla, Sal. Brülla, Edwarda Wolskiego, Szymona Fischlera, L. Schönguta i innych. Ogółem jest tu około 100 pokoi do wynajęcia. Ceny mieszkań od 60—250 kor. na sezon.

GRUBA JEDLA NA BABIEJ GÓRZE.
Ze zb. Oddz. Biabiogórskiego T. T. — Fot. K. Schestag.

Aprowizacya częściowo na miejscu, częścią zaś w Makowie; restauracye Edwarda Wolskiego i Salomona Brülla. Dla turystów piętrowy „Dworzec Babiogórski“ zbudowany przez Oddział Babiogórski T. T.

Lekarska pomoc najbliższa w Makowie, skąd lekarz prawie codziennie dojeżdża.

Wycieczki: na Babią Górę (1725 m.), na Halę Czarnego, Śmietanową Halę, Wełczoń, dokąd wszędzie prowadzą ścieżki, utrzymywane przez Oddział Babiogórski T. T. Pod szczytem Babiej Góry na Hali Markowej w odległości $1^1/_2$ godz. drogi od szczytu drugie schronisko T. T. (Stojące pod szczytem na węgierskiej stronie schronisko należy do niemieckiego „Beskiden-Vereinu“ ze Śląska). Ścieżki wszędzie wygodne i znaczone, oraz zaopatrzone napisami przez O. B. T. T.

Ze szczytu Babiej Góry może najpiękniejszy widok w Polsce — z jednej strony na równinę Podhala, Orawy i królujący nad niemi łańcuch Tatr, z drugiej na Galicyę po Kraków, Śląsk i ginące w sinej dali wzgórza krakowsko-wieluńskie w Królestwie Polskiem. Ruch turystyczny w Zawoi bardzo rozwinięty — a prócz polskich, bywa tu dużo turystów niemieckich ze Śląska.

ZEŁEMIANKA
LATOWISKO

PRZYSIÓŁEK gminy Hrebenów w pow. skolskim, liczącej 700 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., parafia rzk.: Skole, gk.: Tuchla. Poczta: Hrebenów (pocztę donosi codziennie około godz. 2 umyślny posłaniec). Telegraf: Tuchla. Stac. kol. w miejscu (od r. 1902 przystanek na linii Stryj-Ławoczne), skąd prowadzi dróżka $^1/_2$ km. długa do alei świerkowej, stanowiącej wejście do latowiska.

WILLA W ZEŁEMIANCE.
Z wyc. A. K. T. Fot. S. Szostakowski.

Położenie: 450 m. npm. nad górskim potokiem Zełemianką i rzeką Oporem, która półkolem okrąża całą miejscowość. Zełemianka leży wśród pięknej górzystej okolicy i rozległych lasów szpilkowych, pomiędzy wałem kolei żelaznej a trasą kolejki przemysłowej, biegnącej u stóp góry Zełemin. Sąsiaduje od północy z Hrebenowem (patrz str. 49) i Skolem (str. 167), od południa z Tuchlą (str. 214), w której co niedzieli odprawiane bywają nabożeństwa w kaplicy tamtejszej kolonii wakacyjnej.

Mieszkania: Na 17 morgowym obszarze, stanowiącym własność Szmaterów, wśród parku stoi 7 ozdobnych will drewnianych, obejmujących 56 pokoi z prostotą urządzonych. Oprócz tego wynajmują letnicy skromne mieszkania u miejscowych włościan. Frekwencya letników dochodzi 200 osób przez sezon.

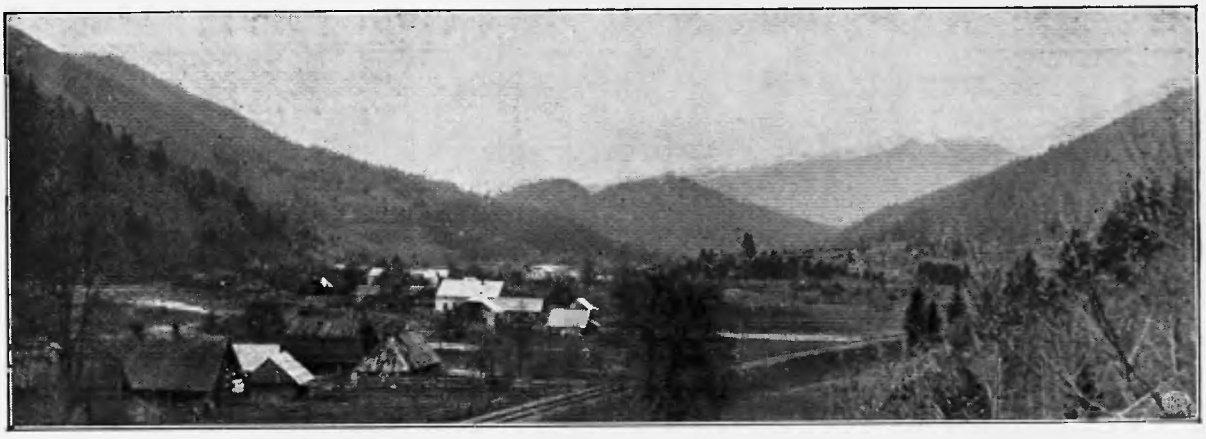

ZEŁEMIANKA.

Z wyc. A. K. T. Fot. S. Szostakowski.

Aprowizacya na miejscu zupełnie łatwa. W latowisku istnieje pensyonat, nadto dowożą handlarze z pobliskiego Skolego umyślnie dla Zełemianki pieczywo, nabiał i mięso, — jarzyn i drobiu dostać można w miejscu.

Lekarska pomoc w pobliskiem Skolem (3 lekarzy), gdzie również istnieje publiczna apteka. Letnicy korzystają z doskonałego powietrza, górskich kąpieli rzecznych w Oporze (zaleca się na kąpiele przedewszystkiem porę przedpołudniową). Latowisko jest pysznem miejscem wypoczynku dla ludzi szukających spokoju, z przepracowanym i wyczerpanym systemem nerwowym.

HREBENÓW Z POD ZEŁEMIANKI.

Z wyc. A. K. T. Fot. S. Szostakowski.

Rozrywki. Latowisko leży w rozległym, dość dobrze utrzymanym parku, który przerzyna wpadający do Oporu strumyk górski; w parku tym rozmieszczone altany, kręgielnia, plac tenisowy, a nadto w jednej z will, położonej u stóp wału kolejowego mieści się sala, zaopatrzona w fortepian i scenę dla teatralnych przedstawień amatorskich. W sąsiednich lasach obfitość grzybów, szczególnie rydzów, w rzekach i strumykach obfitość ryb, szczególnie pstrągów.

Wycieczki. W góry skolskie a) przez Zełemin nad Hrebenowem ku Skolemu, b) ze Skolego na słynną Paraszkę, skąd widok na Stryj, c) do Świątosławia wzdłuż

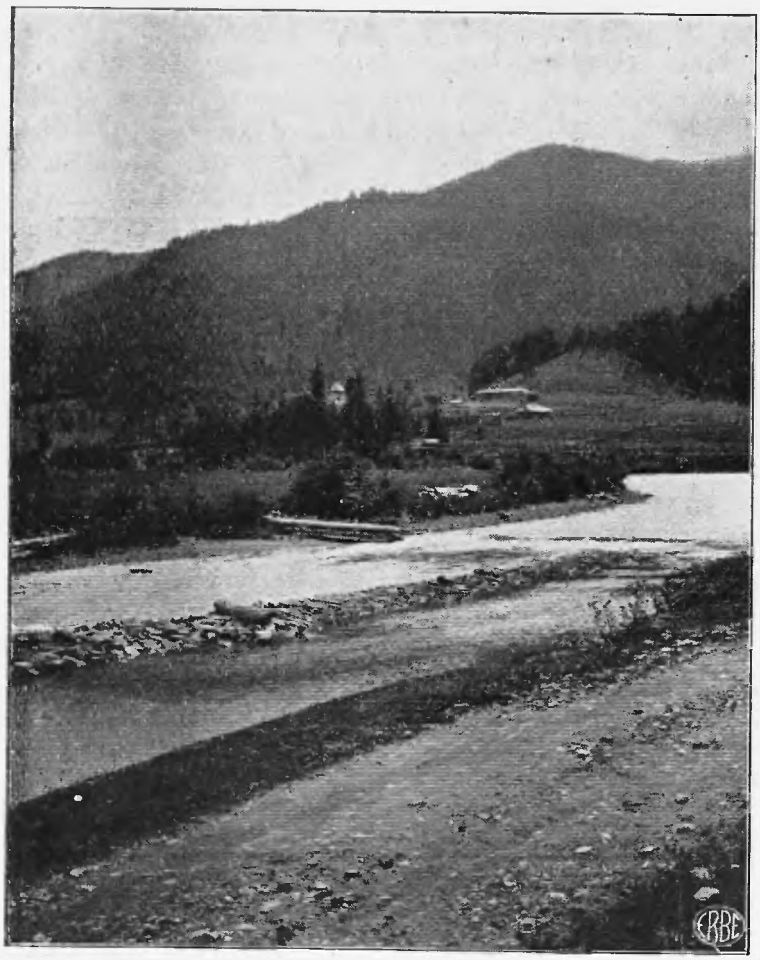
kolejki przemysłowej ze Skolego do miejsca, gdzie zamordowany został książę ruski Światosław (ze Światosławia bardzo dobre wyjście na Paraszkę), d) przez sąsiednią Tuchlę na Magórę, e) koleją przez Ławoczne ze stacyi węgierskiej Wołowiec (Volocz) na prześliczne pasmo górskie Borżawy (Stoh 1678 m.) — patrz Tuchla.

DOLINA OPORU.

Z wyc. A. K. T. Fot. S. Szostakowski.

Uwaga. Zełemianka posiada także źródło mineralne, badane w r. 1906 przez wiedeńskie Laboratoryum Stowarzyszenia aptekarzy austryackich, zawierające znaczne ilości chlorku sodu, wapnia i magnezyi, dotychczas nieeksploatowane.

DOLINA CZEREMOSZU W ZEŁENYM.

ZEŁENY
n. CZEREMOSZEM
LATOWISKO

PRZYSIÓŁEK gminy Żabie (patrz. Żabie) w pow. kosowskim. Sąd, urz. podatk., notar.: Żabie. Poczta i telegraf: Żabie (20 klm.). stac. kol.: Worochta (44 km.).

Położenie urocze 800 m. npm. nad Czarnym Czeremoszem wśród rozległych borów szpilkowych i gór, klimat alpejski, łagodny, doskonałe powietrze, bez pyłu.

Letnisko bez urządzeń i mieszkań dla letników, słynie z doskonałych miodów górskich. Frekwencya letników przez lato, którzy mieszczą się w chatach huculskich, nie przekracza 50 osób rocznie. Więcej natomiast pojawia się tu turystów.

Aprowizacya na miejscu

z trudnościami połączona. Atrakcyą dla letników są górskie kąpiele rzeczne w Czeremoszu.

Lekarska pomoc (2 lekarzy) i apteka w Żabiu.

ZIELONA
W GORGANACH
LATOWISKO

GORGANY: WYSOKA (1808 m.).
Z wyc. A. K. T. Fot. K. Szostakowski.

WIEŚ w pow. nadwórniańskim, licząca 3500 mieszk. Sąd, urz. podatk., notar.: Delatyn. Parafia rzk.: Nadwórna, gk.: w miejscu. Szkoła 1-kl. mięsz. Poczta w miejscu. Telegraf: Pasieczna (8 km.). Stac. kol.: Delatyn (22½ km.).

Letnisko skromne bez urządzeń i specyalnych mieszkań dla letników o małej dotychczas frekwencyi letników, posiadające jednak doskonałe warunki na latowisko, jak górskie położenie, rzeką Bystrzycą i lasy szpilkowe w miejscu.

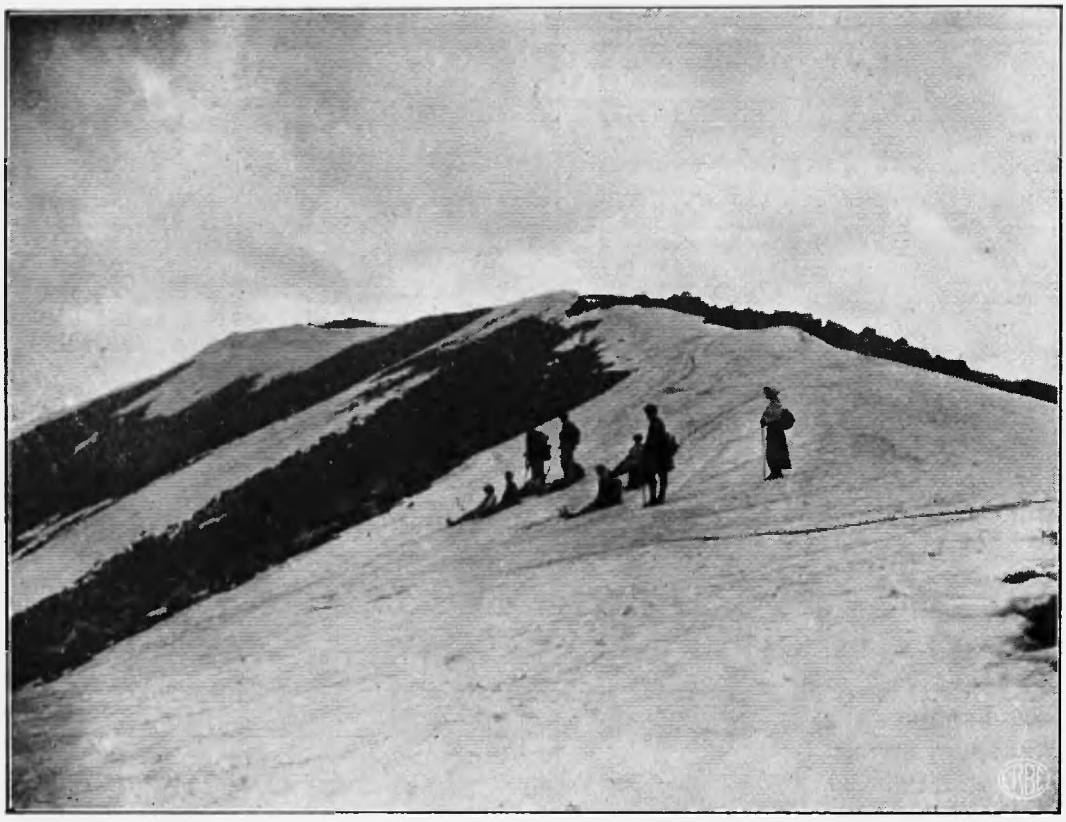
Lekarska pomoc i najbliższa apteka w Delatynie (Dr. Bogdański i Dr. Harasowski).

Zielona, podobnie jak Żabie i Mikuliczyn, jest to ogromna wieś huculska, zajmująca całe dorzecze górnego biegu Bystrzycy Nadwórniańskiej (430 km²). Tak sama Zielona, jak też położony wyżej o kilkanaście kilometrów jej przysiółek Rafajłowa, oraz leśniczówka Ilma nad Zielenicą służą za punkt wyjścia dla licznych wycieczek w Gorgany. Na terytoryum gminy leży szczyt Doboszanka (1757 m.), na który najlepsze wyjście prowadzi z Ilmy, Piekun (1657 m.) wyjście z klauzy Sitnej, Kizia (1447 m.) wyjście z Zielonicy, Poleński Gorgan (1697 m.) wyjście grzbie-

MAŁY GORGAN (1590 m.) Z POD DOBOSZANKI.
Z wyc. A. K. T. Fot. D. Połątkiewicz.

tem przez Skałki (1537 m.) od doliny Dziurdzińca. Do Zielonej i Rafajłowej za pozwoleniem zarządu można dojechać kolejką leśną z Nadwórnej — która dochodzi w dolinę Douszyńca za Rafajłową.

GORGANY: IHROWYSZCZE (1815 m.).

Z wyc. A. K. T. Fot. S. Simon.

Z Zielonej prowadzą wygodne przejścia przez przełęcze na wschód do Jaremcza przez Szczewkę, na zachód do Porohów i na południe na Węgry przez przełęcz Pantyrską (1265 m.).

CERKIEW W ZŁOCKIEM.

Fot. Z. Hetper.

ZIMNAWODA

LATOWISKO

WIEŚ w pow. lwowskim, w bliskości Lwowa, licząca 800 mieszk. Sąd, urz. podatk., notar.: Lwów. Parafia rzk.: w miejscu, gk.: Rudno. Szkoła 2 klas. miesz. Poczta, telegraf, telefon, stac. kol. ($2^1/_2$ km.) w miejscu.

Jest to raczej miejsce wycieczkowe niż letnisko. Pewna jednak ilość letników (około 80 osób) zjeżdża tu w czasie wakacyjnym i bawi przez kilka tygodni, korzystając z dobrego powietrza, rzecznych kąpieli i sąsiedztwa lasów.

Z Ł O C K I E

ŹRÓDŁO SZCZAWY ŻELAZISTEJ

WIEŚ w pow. nowosądeckim, sąd, urząd podat., notar., parafia rk., kolej, poczta, telegraf: w Muszynie (4 km.) — parafia gk., szkoła 1-kl.: w miejscu.

Położenie górskie, u stóp Jaworzyny w otoczeniu rozległych lasów szpilkowych.

Znajduje się tu (podobnie jak w całej okolicy) niezbadane i nieujęte źródło wody mineralnej, przypominające w smaku krynicką.

Ż A B I E

LATOWISKO
STACYA TURYSTYCZNA

WIEŚ w pow. kosowskim, licząca wraz z przysiółkami 11000 mieszk. Sąd, urz. pod., poczta, telegraf, parafia gk.: w miejscu, rk.: w Kosowie. Stacya kol.: Worochta (32 km. złą drogą). Właścicielem obszaru dworskiego, posiadającego olbrzymie lasy jest w części Skarb Państwa, w części Fund. hr. Skarbka.

Położenie: Żabie jest największą terytoryalnie gminą Austryi, co do liczby ludności najludniejszą wsią Galicyi. Jego obszar zajmuje przeszło 600 km². Chaty porozrzucane są już to w dolinie Czeremoszu Czarnego w licznych przysiółkach, oddalonych od siebie o kilka kilometrów (Słupejka, Ilcie, Krasny Łuh, Zełeny, Wałyło, Jawornik), już to w dolinach dopływów Czeremoszu (Bukowiela, Krywe Pole, Bystrzec, Dżembronia, Szybeny), już to wysoko nad doliną po połoninach. Granicę południowo-za-

HUCULI.

Z wyc. A. K. T. Fot. Cz. Pawłowski.

chodnią gminy stanowi grzbiet Czarnohory od Szpyci po Pop Iwan (2026 m.); granicę zachodnią od Mikuliczyna dział wód między Prutem a Czarnym Czeremoszem, granicę wschodnią od Hryniawy dział wód między Czarnym a Białym Czeremoszem. Centrum gminy stanowi przysiółek Słupejka, wysunięty najbardziej na północ; tu znajdują się urzędy i Dworek Czarnohorski. Nad poziomem morza położona jest dolina Czeremoszu w Żabiem od 600—1000 m. Najwyżej położone są przysiółki Jawornik, Szybeny, Bystrzec i Dżembronia — najniżej Słupejka (633 m.).

Z powodu swego położenia wśród gór, połonin i lasów i idealnie czystego powietrza nadaje się Żabie na pierwszorzędną stacyę klimatyczną. Jego rozwojowi dotychczas stoi na przeszkodzie brak kolei oraz dobrej komunikacyi w obrębie gminy.

Mieszkania i aprowizacya. Głównem oparciem dla turystów jest zbudowany tu przez Oddział Czarnohorski T. T. w Kołomyi „Dworek Czarnohorski“, znajdujący

się w Żabiem — Słupejce. Ceny noclegów: łóżko bez materaca 1 kor. 40 hal., z materacem 2 kor. Członkowie T. T. i młodzież szkolna płacą połowę. Znajduje się tu też restauracya, w której członkowie T. T. mają 20% opustu. Stołujący się stale otrzymują zniżkę. Zarząd Dworku udziela wszelkich informacyi, pośredniczy w najmie furmanek i mieszkań. — Istnieje tu też dom zajezdny Gärtnera, gdzie można dobrze przenocować. Letnicy zresztą mieszczą się w odnajmywanych domkach huculskich i żydowskich. Frekwencya około 100 osób rocznie. Wszelkich prowiantów można dostać w Żabiem — Słupejce, gdzie się znajduje kilka sklepów.

JEZIORO NA CZARNOHORZE POD WIELKIM TOMNATYKIEM

Lekarska pomoc (Dr. Milgrom i Dr. Newestiuk) w miejscu, jak również apteka. We wsi znajduje się krajowy szpital dla syfilityków, którego zadaniem jest zwalczanie tej powszechnej na Huculszczyźnie choroby, określanej tu poprostu jako „domasznia choroba“ — oraz sanatoryum dla sierót Fundacyi hr. Skarbka w Drohowyżu.

Spacery i wycieczki. Prócz przechadzek do okolicznych lasów, najczęściej urządza się z Żabiego wycieczkę na Czarnohorę, na którą prowadzą stąd dwie drogi: jedna przez przysiółek Bystrzec do kotła Gadżyny pod Szpyciami — druga doliną Dżembronii na Pop Iwan (2026 m.), na który można dojść także kołując na jezioro Szybeny i Poliwny. Doliną Czeremoszu wycieczką w górę rzeki do Burkutu (41 km.) w dół do Uścieryk. Najpiękniejszą jest wycieczka tratwami („darabami“), które dwa razy tygodniowo spławiają Czeremoszem; jechać można niemi do Uścieryk, a nawet aż do Kut lub Wyżnicy. — Żabie może służyć też za punkt oparcia dla dalszych wycieczek górskich na pasma leżące już na węgierskiej stronie, jak Rodniańskie Alpy (przez Czywczyn i Burkut) i Marmaroskie Karpaty (patrz: Worochta).

* * *

Huculszczyzna. Żabie jest ośrodkiem, niejako stolicą Huculszczyny. Jest to terytoryum, stanowiące południowo-wschodni klin Galicyi, wsunięte między Bukowinę a Węgry, na północ od Czarnohory, na wschód od Gorgan. Pas ten ziemi, górzysty i lesisty zamieszkuje odłam ruskich górali, odrębny od innych strojem, charakterem,

wyglądem i zwyczajami. Huculszczyzna galicyjska obejmuje czterdzieści gmin — z tego 24 w powiecie kosowskim, 11 w peczeniżyńskim, 5 w nadwórniańskim; drugie tyle gmin huculskich znajduje się na Bukowinie; także po węgierskiej stronie Czarnohory w dorzeczu górnej Cisy i Wyszowa rozsiadło się kilka ogromnych gmin huculskich: Jasina (Körösmező), Ruska Polana (Havasmező), Bogdan(Tiszabogdany), Krywe (Oroszkö), Rahów i Ruskowa (Viszszooroszi).

JEZIORO „SZYBENY"

Gminy huculskie przeważnie rozrzucone na ogromnej przestrzeni (Żabie zajmuje 602 km², Hryniawa 420 km², Mikuliczyn 432 km², Zielona 466 km²), o chatach bardzo od siebie odległych, stojących nieraz samotnie na połoninach i grzbietach gór — przedstawiają typ zgoła odmienny, niż jakiekolwiek inne wsie, nawet górskie. Huculi, nie znający zupełnie rolnictwa, a oddani wyłącznie pasterstwu i wyrębowi oraz spławianiu drzewa, wytworzyli zupełnie odrębny sposób życia, podobny do koczowniczego. Wobec ogromnych odległości, wpływ szkół i cerkwi na ludność bardzo mały. Niegdyś wielu tu było bardzo zamożnych górali — o czem wspomina Wincenty Pol; dziś Huculi zbiednieli, a ich majątki, stada, bydło, łąki i połoniny przeszły przeważnie w ręce żydowskie. W samem Żabiem mieszka dziś 1000 żydów (podających się przy spisach ludności za Niemców) i w ich ręce przechodzi tak tu, jak w innych wsiach huculskich coraz więcej majątków włościańskich. Spotyka się ich gromady nie tylko po wsiach, ale nawet na połoninach Czarnohory przy wypasie bydła; przyznać trzeba, że widok pejsatych juhasów w jarmurkach i kierpcach, niespotykanych nigdzie indziej, robi bardzo oryginalne wrażenie.

RODNIAŃSKIE ALPY: CISIA (2128 m.).
Z wyc. A. K. T. Fot. Ad. Konopczyński.

Strój Hucułów bardzo barwny, przeważnie koloru czerwonego, pięknie odbija od zieleni lasów i połonin. Szczególnie ładne są ubrania odświętne. Koszule i serdaki (białe) bogato wyszywane w oryginalne, ale zupełnie odmienne od zakopiańskich wzory. Huculi mają ogromnie rozwinięte poczucie artystyczne. Wytworzyła się tu oryginalna sztuka ludowa o własnych motywach, głównie rzeźba — a najlepszymi rzeźbiarzami są: rodzina Szkryblaków z Jaworowa i Marko Mehedeniuk z Riczki. Ich wytwory cieszą się ogromnym pobytem nawet poza Huculszczyzną.

Do najoryginalniejszych stron życia huculskiego należy bardzo wolny stosunek kobiet do mężczyzn, szczególnie w dalej w górę wysuniętych wsiach, jak Żabie, Krzyworównia, Jasienów. Prawie każdy żonaty Huculi ma kochankę (lubaska) i odwrotnie; stosunki erotyczne w rodzinie nie należą do rzadkości, zdarza się nawet, że ojciec żyje na wiarę z córką, dziadek z wnuczką. Nawet obowiązkiem ojca jest postarać się by bezdzietna synowa miała dzieci. Najciekawszem jest to, że pożycie takie wydaje się Hucułom rzeczą najzupełniej normalną — a obowiązek wierności małżeńskiej nie istnieje dla nich wcale.

Nie jest dziwnem, że przy takich stosunkach, kiła stała się tu chorobą nagminną. Hacquet w swem sprawozdaniu z r. 1793 winę jej zawleczenia w kosowskie przypisuje Ormianom z Kut; w nadwórniańskiem pojawiła się w r. 1893, zawleczona przez robotników, budujących kolej ze Stanisławowa do Woronienki. Skutkiem tego jest ogromna śmiertelność u dzieci (są rodziny, w których ich wymiera kilkanaścioro), brak wzrostu ludności i fizyczny upadek Huculszczyzny.

DWOREK CZARNOHORSKI W ŻABIEM.

Mężczyźni tutejsi są wysocy, bruneci i szatyni, długowłosi, o pociągłej twarzy i ostrych rysach; kobiety wzrostu niskiego, blondynki o ciemnych oczach lub szatynki. Odziani w barwne stroje, z fajką lub papierosem w zębach (są one stale w ustach nawet u dziewcząt) przedstawiają się na swych konikach, zwanych też Hucułami, niezmiernie malowniczo — więc też nie dziwne, że dziś nawet polska sztuka (Jarocki, Pautsch, Sichulski) zajmuje się nimi i bierze z nich wzory i modele dla swych dzieł. Najlepiej oglądać Hucułów w dnie świąteczne w Żabiem, na odpustach, a przedewszystkiem na jarmarkach w Kutach, Kosowie, Peczeniżynie i Delatynie.

Bliższe szczegóły w książce Szuchiewicza „Huculszczyzna“ (4 tomy).

ŻEGIESTÓW

ZAKŁAD ZDROJOWO-KĄPIELOWY

WIEŚ w pow. nowosądeckim z osobną osadą: Żegiestów-Zdrój, licząca 850 mieszk. Sąd, urz. podatk., notar.: Muszyna. Parafia rzk., Muszyna, w Żegiestowie-Zdroju kaplica. Parafia gk.: w miejscu. Poczta, telegraf, stac. kol.: w miejscu,

Położenie: Zakład zdrojowo-kąpielowy, leży 486 m. n. p. m. w wąwozie górskim, utworzonym przez pasma Beskidu Zachodniego, nad samym Popradem, który w tem miejscu stanowi naturalną granicę między Galicyą a Węgrami. Sam wąwóz, otoczony z trzech stron górami, od południa otwarty, posiada przepyszny widok na dolinę Popradu i wzgórza węgierskie; stoki wąwozu pokryte gęstym lasem drzew szpilkowych i liściastych.

Zakład, poczynając się od przystanku kolejowego, ciągnie się na przestrzeni około 1000 mtr. z ustawicznem, a stopniowem wzniesieniem ku górze, aż do domu zdrojowego;

po obu stronach przez zakład przebiegającej drogi rozmieszczone są wille i domy mieszkalne.

Jak wyjątkowo pięknem jest położenie Żegiestowa najlepiej określają słowa ś. p. profesora Dietla: „Żegiestów należałoby opiewać a nie opisywać, bo opisywany przedstawi nam obraz mozolnego rozwoju i pełnych poświęcenia usiłowań, gdy tymczasem opiewany, okaże się jako jeden z uroczych obrazów wśród majestatycznych gór naszego kraju, jako czarujące siedlisko karpackich Najad w dziko romantycznej okolicy, na cudnie umajonych brzegach poważnie, w rozlicznych zakrętach płynącego tutaj, Popradu."

Aprowizacya: Dwie restauracye katolickie, z nich jedna duża w dworcu zdrojowym, jedna rytualna żydowska, piekarnia, sklep korzenny, sklep masarski.

Mieszkania. Zakład sam posiada prócz domów dla służby, restauracyi i muzyki, 10 willi jedno i dwupiętrowych o 230 pokojach, przeznaczonych dla gości; według najnowszych wymogów hygieny zaprowadzono kanalizacyę i wodociągi wody słodkiej, — do którego to wodociągu dostarcza wody źródło, bijące ze skały w lesie powyżej zakładu.

Cały zakład, sale restauracyjne i pokoje w willach murowanych oświetlone są elektrycznie.

Do Zarządu Zakładu należą następujące wille: Willa Żegotka, 2-piętr., murowana, o 48 pokojach, biuro zarządu i czytelnia. Pokoje duże słoneczne z balkonami, pomieszkania większe z kuchniami. Willa Hotel, 1-piętrowa murowana, o 6-ciu pokojach z piecami, na parterze sala restauracyjna i apteka. Willa Karolówka 2-piętrowa murowana, o 50 pokojach. Willa Alojzówka 1-piętrowa drewniana, posiada 22 pokoje i 2 kuchnie na parterze, urząd pocztowy, urządzenia wewnętrzne skromniejsze. Willa Wodospad 2-piętrowa drewniana, nie posiada żadnej kuchni, na parterze pokoje ordynacyjne lekarza. Willa Potok murowana 1-piętrowa, z pokojami stryszkowymi, na parterze restauracya żydowska i piekarnia. Willa Popielata drewniana 2-piętrowa, pokoje duże z piecami, przy większych pomieszkaniach kuchnie. Willa Pawilon 1-piętrowa drewniana, pokoje z przedpokojami, na dole sklepy.

WILLA „WODOSPAD" W ŻEGIESTOWIE.

Dom zdrojowy, budynek murowany, 3-piętr. o 36 pokojach przy większych pomieszkaniach kuchnie, na dole deptak kryty i źródło, na 1-em piętrze sala balowa i restauracyjna.

Ponadto w odległości 2 km. od zakładu przy stacyi „Żegiestów" znajduje się 10 domków dla gości i letników, o kilkudziesięciu mieszkaniach.

Pomieszkania te posiadają skromne najpotrzebniejsze umeblowanie, w łóżkach sienniki; na żądanie można jednak dostać pościel i materace. Administracyą domków zajmuje się p. Schwarz, który także w jednej willi prowadzi kuchnię domową, pobierając

za całodzienne utrzymanie 2 K 80 h od osoby. Stacyę główną ze zdrojem łączy wygodna droga nad brzegiem Popradu biegnąca, a nadto wygodne połączenie kolejowe — 8 pociągów dziennie. W połowie odległości między zakładem a stacyą główną jest wieś Żegiestów, w której jest kilka domków odpowiednich do zamieszkania przez kuracyuszów, z tych najlepsze Kwiecińskiego i Erazmusa.

WILLA „ŻEGOTKA“ W ŻEGIESTOWIE.

Frekwencya zakładu dochodzi 1600 osób.

Do **środków leczniczych,** jakie posiada Żegiestów, należą woda do picia, kąpiele gazowowodne z tej samej wody, kąpiele borowinowe, kąpiele wodolecznicze, kąpiele słoneczne, rzeczne w Popradzie, a nadto środki pomocnicze, jak żętyca, mięsienie, elektryzacya i t. p.

Woda mineralna. Czysta jak kryształ, o ciepłocie stałej + 8·6 C, nasycona ogromną ilością bezwodnika węglowego, ma smak orzeźwiający, kwaskowaty. Źródło wytryska ze skały, otoczone jest cembrzyną granitową 90 cm. średnicy, leży 2 m. poniżej cementowej podłogi deptaku — dojście do źródła zamyka żelazna balustrada.

Czerpanie wody odbywa się przez nalewanie wody do szklanek, czerpanej zapomocą specyalnego naczynia, umocowanego na drążku. Słup wody wynosi przeciętnie 80 cm., wydajność źródła 64.500 litrów na dobę.

Rozbiór wody według prof. Trochanowskiego.

Cklorku potasowego	0·0024640
Siarkanu potasowego	0·0071508
„ sodowego	0·0016470
Dwuwęglanu litowego	0·0266550
„ sodowego	0·0317730
„ wapniowego	1·7113930
„ strontowego	0·0010090
„ barowego	0·0022890
„ magnowego	0·8494370
„ żelazowego	0·0511150
„ manganowego	0·0026630
Fosforanu glinowego	0·0007881
Mrówkanu sodowego	0·0005830
Krzemianu sodowego	0·0691570
Bezwodnika węgl. istotnie wolnego CO_2	2·9649108
Ogółem wszelkich składników	5·7232347
Ciężar gatunkowy	1·00188
Ciepłota wody	8·6 Cels.

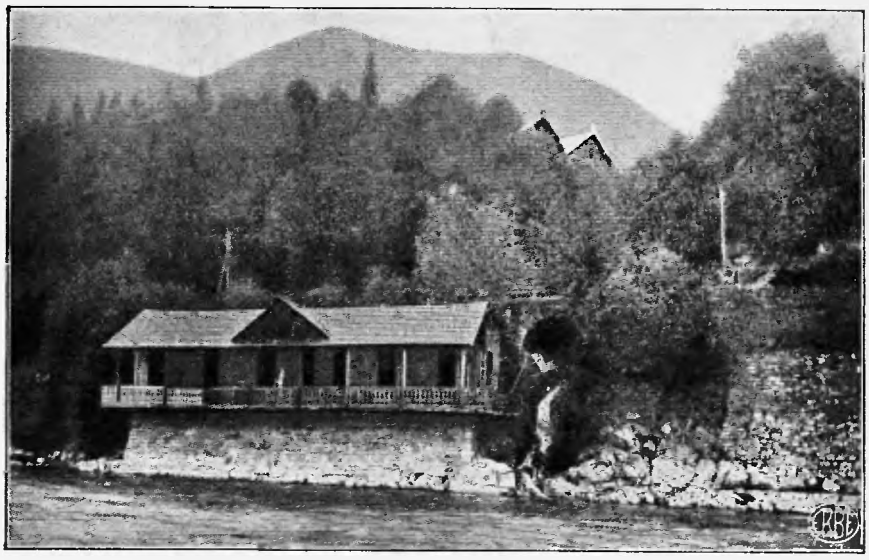
Kwas węglowy istotnie wolny według objętości 1000 cent. sz. wody zawiera 156436 cent.

Wskazania. Zdroje tutejsze są skuteczne w chorobach: krwi, blednicy, zołzach, krzywicy i skorbucie; przewlekłych chorobach żołądka i jelit; przy obrzmieniu wątroby i śledziony; przy nerwicy ogólnej i przewlekłych chorobach nerwowych; chorobach przemiany materyi jak otyłość, moczówka, cukrówka, dna i t. d.; w chorobach kobiecych: zboczeniu w miesiączkowaniu, przewlekłe nieżyty, zmiany w położeniu, zmiany chorobowe przydołków, przewlekłe zmiany pozapalne; w niedokrewności, pochodzącej z nadmiernego zmęczenia cielesnego i umysłowego; w upadku sił po krwotokach jak i po chorobach zakaźnych; w niedokrewności następowej po uporczywej zimnicy; jako leczenie następne po Karlsbadzie i Marienbadzie.

DOM ZDROJOWY W ŻEGIESTOWIE.

Kąpiele mineralne. Woda ze źródła spływa do zbiorników betonowych zasklepionych, a z tych wprost do wanien metalowych o podwójnych ścianach, w których dopiero metodą Schwarza, to jest ogrzewania pod ciśnieniem ścian, ulega potrzebnemu nagrzaniu. Dzięki temu, iż przez całą drogę do wanny nie styka się woda prawie z powietrzem, dzięki systemowi ogrzewania wody wprost w wannie, obfite w kwas wody żegiestowskie, kwasu tego nic nie tracą.

ŁAZIENKI NA POPRADZIE.

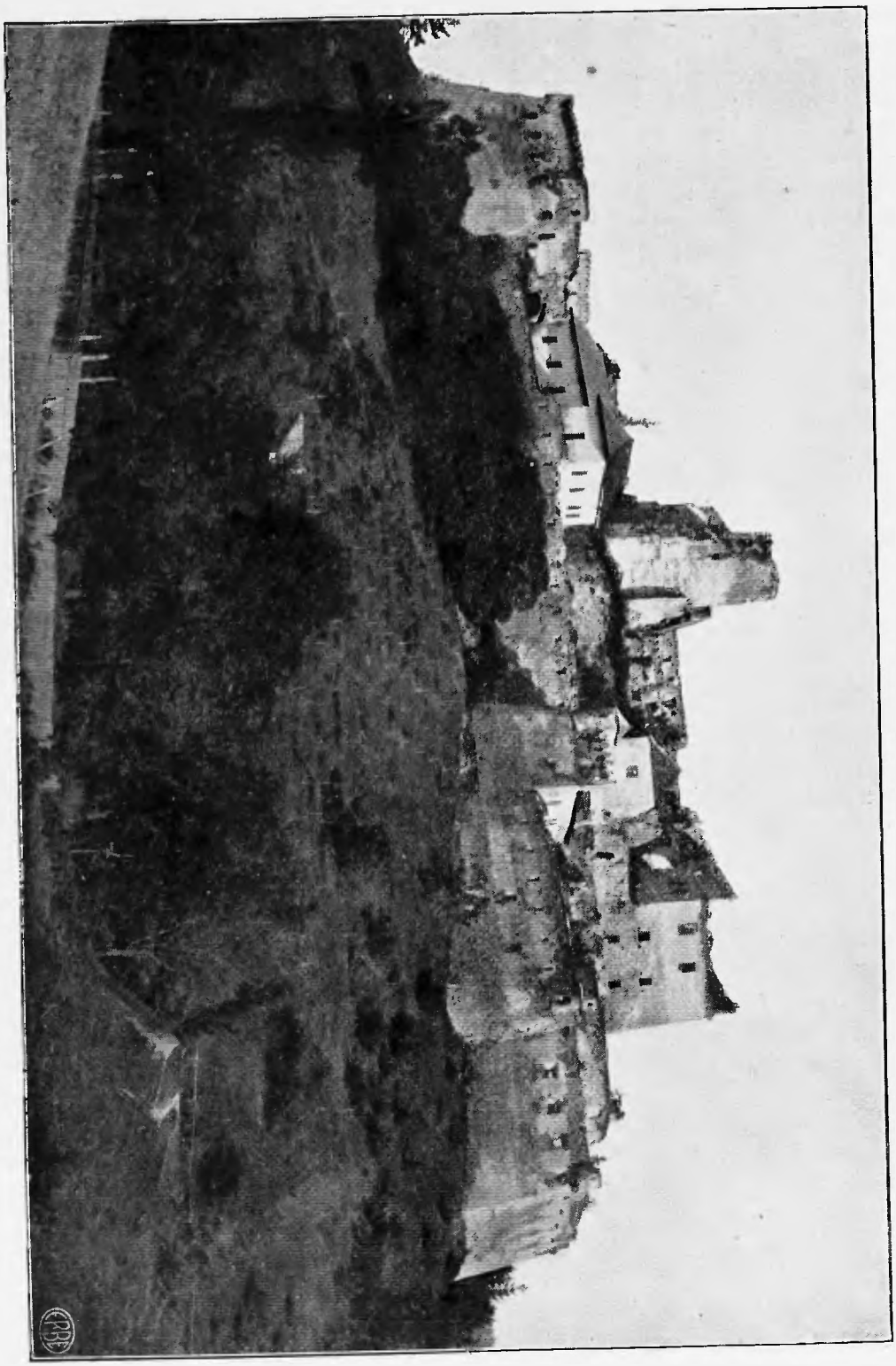
Kąpiele borowinowe. Kąpiele borowinowe przyrządza się w drewnianych wannach na kółkach, rozrabiając ciepłą wodą i ogrzewając parą pod ciśnieniem kilku atmosfer. Wannę z przyrządzoną kąpielą wtacza się przez tylne drzwi do gabinetów, w których nadto znajdują się wanny z ciepłą wodą, służącą do obmycia.

Prócz kąpieli borowinowych pełnych, sporządza się także kąpiele nasiadowe i okłady.

Wodolecznictwo. W osobno urządzonych gabinetach dla zabiegów wodoleczniczych, obsługiwanych przez wyszkoloną służbę męską i żeńską, wykonuje się nacierania, częściowe i całkowite, opaski, zawijania, półkąpiele, kąpiele pełne, natryski, parówki, chłodniki.

Zabiegi wodolecznicze zostają pod ścisłą kontrolą lekarską i dzielą się na zabiegi, wykonywane w pomieszkaniu chorego rano lub wieczór, i na zabiegi, wykonywane w łazienkach.

Kąpiele w Popradzie, to jeden z ważniejszych czynników leczniczych Żegiestowa. Ciepłota wody zależnie od temperatury powietrza i deszczów, waha się między + 12° C. a + 24° C., przeciętnie wynosi 18° C.

ZAMEK W LUBOWNI NA SPIŻU.

W sąsiedztwie łazienek, w miejscu niedostępnem dla spacerujących, zasłoniętem od wiatrów, a zato wystawionem na działanie słoneczne od wczesnego ranka do zachodu słońca, są platformy do kąpieli słoneczno powietrznych.

Z innych środków leczniczych należy wymienić mięsienie, wykonywane przez specyalnego masażystę i masażystkę, leczenie elektrycznością, — długo trwałe gorące irrygacye, leczenie terenowe, żętycą i poziomkami.

Lekarz zakładowy Radca cesarski Dr. Tymoteusz Piotrowski.

Ceny. Opłata pomieszkań zależy od wielkości i położenia pokoju i nigdy mimo największego napływu kuracyuszów nie ulega podwyższeniu.

Pokój z 1 łóżkiem dziennie od K. 1·40.
Pokój balkonowy od 3—5 koron dziennie.
Dwa pokoje z łóżkami od 5—10 koron dziennie.
Dostawienie nadliczbowego łóżka bez pościeli 30 hal. dziennie.
Za całą pościel dziennie po 60 hal.
Opłata zdrojowa od osoby 6 K., dzieci do lat 12 wolne są od opłaty.
Taksa na muzykę 4 korony.
Pobyt dłuższy jak dni 6 obowiązuje do zapłacenia opłaty zdrojowej ewentualnie taksy za muzykę.

Kąpiel gazowo-wodna w I. klasie	2 K. — h.
„ „ „ „ II. „	1 K. 70 h.
„ „ „ dziecięce	1 K. — h.
Kąpiel borowinowa całkowita	2 K. 80 h.
„ „ nasiadowa	1 K. 40 h.
„ „ częściowa	1 K. — h.
Okłady borowinowe	— K. 50 h.

Kąpiele hydropatyczne i zabiegi wodoleczn.icze wykonywane tak w łazienkach jak i w pomieszkaniu po 1 koronie.

Chłodniki	40 h.
Kąpiele Popradowe z osobnym gabinetem do rozbierania	40 h.
Kąpiele Popradowe dla dzieci	20 h.
Prześcieradło wypożyczone do kąpieli	20 h.
Ręcznik wypożyczony do kąpieli	10 h.
Kąpiele słoneczne z gabinetem do rozbierania	40 h.

Ceny pomieszkań liczą się wraz z obsługą.

W czerwcu oraz we wrześniu 30 procent opustu przy mieszkaniach i kąpielach mineralnych. Ceny w restauracyach stałe, przez zarząd ustanowione, niższe od cen restauracyi wielkomiejskich.

Paczka 20 flaszek wody	10 koron.
Paczka 50 flaszek wody	25 koron.

Inne urządzenia. Kaplica murowana nowa,w stylu gotyckim na 200 osób. Apteka posiada także skład wód mineralnych, kosmetyków i win. Czytelnia zaopatrzona w dzienniki krajowe i zagraniczne. Biblioteka, która wydaje książki do pomieszkań za opłatą 2 kor. od osoby za cały czas pobytu. Fortepian, krokiet, lawn-tennis. Muzyka dwa razy dziennie grająca przy źródle. Co sobotę zabawa z tańcami w domu zdrojowym. Kilka przez sezon koncertów pierwszorzędnych artystów, chórów spiewackich, przedstawień i wieczorków humorystycznych.

DEPTAK KRYTY PRZY ŹRÓDLE W ŻEGIESTOWIE.

Wycieczki. Do miejsc wycieczek bliższych, nie męczących, dla łatwiejszego oryentowania się w drodze, są na drzewach wzdłuż drogi porobione kolorowe znaki, których objaśnienia znajdują się w czytelni.

Ważniejsze wycieczki. Wycieczka do Krzyża wygodną drogą leśną na szczyt (604 m. npm.), odległość $1^1/_2$ klm.; na Łopatę Polską — droga leśna wygodna; do

tunelu kolejowego 1200 m. długiego — droga wygodna lasem; do kamienia Wandy, olbrzymiej skały, na której wykuty napis „Wando kocham Cię"; na Łopatę węgierską, na której szczycie znajduje się t. zw. siodełko, płaski szczyt skały nad brzegiem Popradu; do Sulima, źródeł szczawy alkalicznej, odległość 3 klm.; do wsi Lipnik na stronie węgierskiej, odległość 4½ klm.; na szczyt Czerszla, droga męcząca ze wspaniałym widokiem na Tatry; do źródeł Szczawnika i trzech kopców na szczycie góry zwanej Skalny Zdziar; wspaniałe widoki. Na szczyt Kiczery.

Z dalszych wycieczek: Koleją do Muszyny i Krynicy, wycieczka jednodniowa; do Lubowni, zakład kąpielowy i starożytny zamek hr. Zamojskich, wycieczka jednodniowa (pieszo lub kołowo); do Drużbak, zakład kąpielowy, wycieczka dwudniowa.

ŻMIGRÓD NOWY

LATOWISKO

MIASTO w pow. jasielskim, liczące około 3000 mieszk. Obsz. dworsk. stanowi własność hr. Potulickiej. Sąd, urz. podat., notar.: miejscu. Parafia rk. w miejscu, gk.: Pielgrzymka. Szkoła 4-kl. miejsc. Poczta i telegraf w miejscu. Stac. kol.: Jasło.

Położenie ładne w okolicy górzystej i zalesionej, nad rzeką Wisłoką.

Mieszkania odnajmuje się u miejscowej ludności, budowanych specyalnie dla letników niema. Frekwencya przez lato wynosi około 100 osób.

„PRZĄDKI" W ODRZYKONIU.
Ze zb. Muzeum Miner. i Geol. Politechniki we Lwowie.

Aprowizacya na miejscu wygodna, dostateczna i łatwa.

Lekarska pomoc w miejscu (Dr. Szwarc i Dr. Zawisza). Apteka. Letnicy używają doskonałych kąpieli rzecznych w Wisłoce.

Wycieczki do Krosna, Odrzykonia, Dukli, Iwonicza i Rymanowa.

Ż Y W I E C

LATOWISKO

MIASTO powiatowe, liczące 5000 mieszk. Sąd, urząd podatkowy, notar., parafia rk. w miejscu. Szkoła realna, 6-kl. męska, 3-kl. żeńska i 4-kl. pospol. — Poczta, telegraf, telefon m/m i stacya kol. w miejscu. W Żywcu istnieją fabryki papieru i tektury, sukna i dachówek, oraz duży browar arcyksiążęcy. Żywiec jest własnością Arcyks. Karola Stefana.

Położenie nad rzeką Sołą, u jej spływu z Koszarawą 350 m npm. na wesołej, otwartej dolinie, otoczonej ze wszech stron górami.

Mieszkania. Istnieje tu kilka hoteli, kilka willi dla letników — liczne mieszkania u miejscowych mieszczan.

Frekwencya letników wynosi 200 osób przez lato.

ZACHÓD SŁOŃCA W BESKIDACH

Żywyc. A. K. T. Fot. A. Wisłocki.

Aprowizacya na miejscu zupełna i łatwa. Przy browarze istnieje restauracya.

Lekarska pomoc (4 lekarzy) i 2 apteki w miejscu.

Wycieczki. Bliższe w okoliczne lasy, w których wiele dobrze utrzymanych ścieżek. Do parku arcyksiążęcego z pięknym parkiem. Dalsze koleją do Bystrej, Jeleśni, Węgierskiej Górki, Milówki, Rajczy — pieszo na Skrzyczne (1250 m), Baranią Górę (1214 m), Pilsko (1558 m), Babią Górę (1725). Turystów po górach tutejszych spotyka się bardzo dużo, lecz ogromną ich większość stanowią Niemcy, których tu z Bielska, Katowic i Wrocławia zwożą w każde święto specyalne pociągi wycieczkowe. O rozbudzenie polskiej turystyki w tych stronach stara się Oddział Babiogórski T. T. w Żywcu.

SPROSTOWANIA I UZUPEŁNIENIA

nadeszłe w ciągu druku.

B U K O W I N A

LATOWISKO

W willi „Primula“ (właść. ks. prof. Gadowski, katecheta Seminaryum nauczycielskiego w Tarnowie, inicyator „Orlej Perci“) płaci się za całodzienne utrzymanie z mieszkaniem 3—5 kor. Wikt całodzienny dla przychodzących 3 kor. Wiadomości o Bukowinie prócz ks. Gadowskiego udziela listownie nauczyciel miejscowy, p. J. Bujas. — Położenie wsi 967 m npm. — Kąpiele w Białce, oddalonej o pół godziny drogi.

B U R K U T

ZAKŁAD KĄPIELOWY

Zdrój „Burkut“: Szczawa alkaliczno-żelazista o bardzo małej zawartości żelaza, stąd nadaje się także do użycia jako woda dyetetyczna, stołowa.

Rozbiór chemiczny:

(według dr. Seńkowskiego).

Po odparowaniu kilograma wody i wysuszeniu w 140° C. otrzymujemy wskutek dejonizacyi stan następujący:

Ogólna ilość składników stałych bez bezwodnika węglowego otrzymana bezpośrednio przez odparowanie klgr. wody, wysuszenie w 140° C. i odważenie . . .	1·8007 gr.
Z tego wypada na:	
Krzemionkę	0·0218 „
Węglan żelazawy	0·0055 „
Fosforan glinowy	0·0015 „
Węglan manganowy	0·00064 „
Węglan wapniowy	0·6675 „
Węglan magnowy	0·5929 „
Siarkan barowy	0·0030 „
Siarkan potasowy	0·0078 „
Węglan potasowy	0·03006 „
Chlorek sodowy	0·2285 „
Węglan sodowy	0·2168 „
Suma składników stałych z oznaczenia .	1·7760 „
Woda krystalizacyjna nieulotniona w 140° C. i błąd analityczny	0·0247 „
Razem .	1·8007 „
Bezwodnik węgl. związany w dwuwęglanach .	0·7043 gr.
Bezwodnik węglowy istotnie wolny . .	1·3317 „
Ogólna ilość składników stałych i lotnych .	1·3120 „
Ciężar gatunkowy w 15° C. . . .	1.00218 „

Woda zatem ze źródła „Burkut“ zastępuje częściowo wody ze zdrojów zagranicznych: w Elster, Franzesbad, Pyrmont, Spaa, Wildungen, a obok tego obce szczawy alkaliczne, jako to: Krondorf, Gieshübler, Bilin i t. p.

DELATYN
ŹRÓDŁA SOLANKOWE

Otwarto obecnie obok łazienek hotel Drimmera (10 pokoi), nadto istnieje tu hotel Dickera (30 pokoi), Knolla, Aboscha, Rummla (tamże restauracya i kawiarnia), Stefaniuka i Kleinera. W najbliższym czasie przystępuje gmina do budowy wodociągów.

Na przedmieściu Lubiźnia, obok wiaduktu kolejowego, powstało w ostatnich czasach kilka dużych will dla letników, w bardzo pięknem położeniu. Otwarto tu obecnie przystanek kolejowy „Lubiźnia“.

Zgłoszenia o mieszkania przyjmuje i wyjaśnień udziela Urząd gminny w Delatynie. Na żądanie ilustrowane prospekty.

JAREMCZE
LATOWISKO

Z wyszczególnionych na str. 62. Przewodnika will, kilka przeszło w ręce zupełnie prywatne, i nie są obecnie w zupełności do wynajęcia. Są to mianowicie wille: „Muszka“ Doboszyńskiego, pp. Ogiełły, Adolfa Obsta, Puzyniny, Swobody, Wolańskiej, Zoffalowej. Zbudowano natomiast dwie nowe wille: p. Steisingowej i p. Toncourta. — Restauracya Strzeleckiego obecnie została przeniesioną do Tatarowa; pensyonat p. Tabińskiej został zwinięty.

PENSYONAT „DWÓR“ W JAREMCZU.

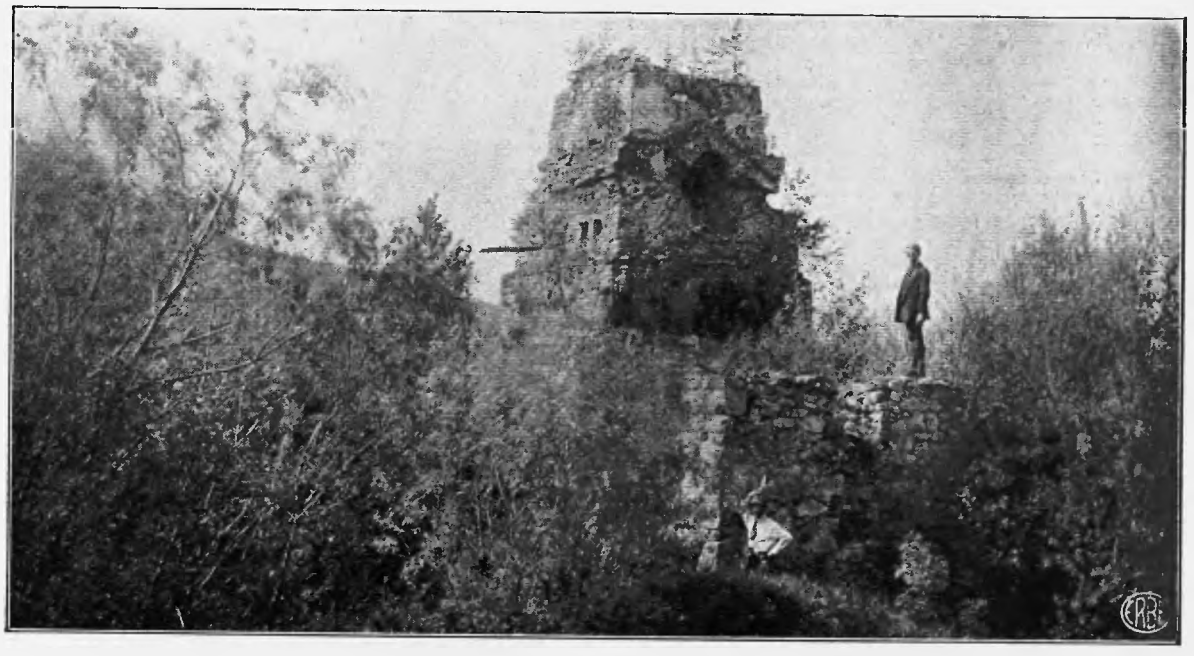
Największym pensyonatem w Jaremczu jest obecnie „Dwór“ pp. Makarewiczów. Zbudowany w r. 1908., zajmuje ogromną piętrową willę o 30 dużych pokojach, położoną na wyżynie nad stacyą kolejową. Sala jadalna i sala dla zebrań towarzyskich pokryte rzeźbami i ornamentami huculskimi. Tennis, fortepian — w zimie własna ślizgawka i tor saneczkowy. Park pięciomorgowy, obecnie rozszerzony. Konie do wyjazdu. Pensyonat otwarty jest przez cały rok; ceny w lipcu i sierpniu 10 kor. w innych miesiącach 8 kor. dziennie.

JASIEŃ

LATOWISKO

WIEŚ w powiecie kałuskim, licząca 2700 mieszk. Sąd, urz. podat., notar. Krosno; stacya kolei Różniatów-Krechowice (32 klm), poczta w miejscu, telegraf w Perehińsku (9 klm), parafia gr. kat. w miejscu, rz. kat. w Różniatowie. Właściciel: Skarb Państwa.

Położenie u podnóża Gorgan, nad rzeką Łomnicą u jej wypływu z gór na równinę. W okolicy ogromne lasy. Terytoryum wsi ciągnie się wąskim pasem ziemi wzdłuż Łomnicy aż do jej źródeł na granicy węgierskiej. Na drugim brzegu Łomnicy znajduje się Perehińsko i jego przysiółki Angelów, Podluty i Osmołoda.

RUINA W ANGELOWIE.

Z wyc. A. K. T. Fot. Z. Hetper.

Mieszkania i aprowizacya. Nieliczni letnicy (20—30 osób) mieszczą się głównie w leśniczówkach i domkach, rozrzuconych w dolinie Łomnicy. Na Kuźmieńcu pod Wysoką znajduje się pięknie urządzona willa, zbudowana dla arc. Rudolfa, który tu jeździł na polowania.

Wycieczki do Angelowa, Podlutego i Osmołody; górskie na Wysoką (1808 m), Ihrowyszcze (1815 m) i Sewolę (1818 m). Zresztą patrz: Osmołoda.

KAMESZNICA

LATOWISKO

WIEŚ w powiecie żywieckim, licząca 4000 mieszk. Sąd, urz. podat., notar., telegraf, stacya kolei, parafia Milówka (4 klm), poczta w miejscu. Właść.: Arc. Karol Stefan.

Położenie. Wieś i jej liczne przysiółki położone są na zachodnich stokach Baraniej Góry, z której wypływa Wisła, oraz w dolinie potoku Bystra, 500 m. npm. Okolica ładna, górska, lesista.

Mieszkania i aprowizacya. Znajduje się tu kilka domów dla letników, należących przeważnie do leśniczych kameralnych. Aprowizacya na miejscu, lub w pobliskiej Milówce.

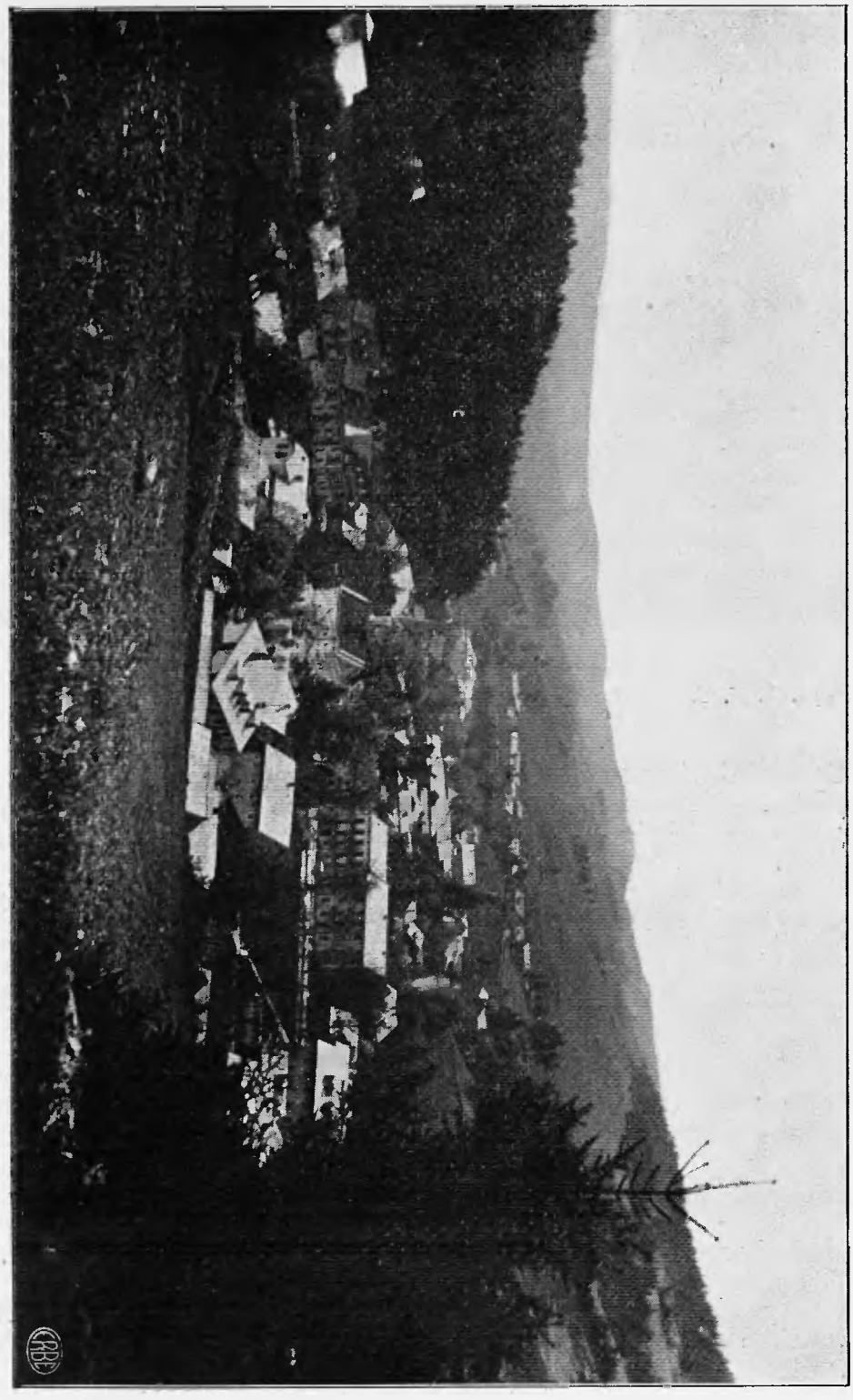
Lekarska pomoc (dr. J. Łodygowski) i apteka w Milówce.

Wycieczki. Na Baranią Górę (1214 m), Glinne (1021 m), Magórkę (1129 m), dalsze przez Baranią Górę i dolinę Wisły do wsi Wisły na Śląsku.

K R Y N I C A

ZAKŁAD ZDROJOWO-KĄPIELOWY

Pensyonat i zakład dyetetyczny, dawniej dra Ebersa, zostaje obecnie pod kierownictwem dr. Zarzyckiego. — Prócz lekarzy, wymienionych na str. 87. ordynują obecnie w Krynicy dwie lekarki: dr. Józefa Chania (pod Berłem) i dr. Marya Felauer (pod Białym Orłem), oraz dentysta dr. Haber. — Urząd gminny i biuro meldunkowe i wywiadowcze mieści się w Starej Szkole, ul. Lipowa.

Z wyc. A. K. T.

KRYNICA.

Fot. S. Szostakowski.

W czasie druku tego Przewodnika, 28. maja 1912, przedsięwzięte w Krynicy od dłuższego czasu głębokie wiercenia w poszukiwaniu za wodą mineralną zostały uwieńczone pomyślnym rezultatem — albowiem w szybie Dudzik nr. 2., położonym w dolinie za c. k. Zakładem wodoleczniczym, w głębokości 150 m. natrafiono na nowe, bardzo

wydatne źródło wody mineralnej. Pozwoli ono na rozszerzenie łazienek, lub budowę nowych, a co za tem idzie, dalszy rozwój Krynicy — obecne bowiem źródła ledwie pokrywały teraźniejsze zapotrzebowanie.

MILÓWKA

LATOWISKO

MIASTECZKO w powiecie żywieckim — wszelkie urzędy w miejscu, stacya kolei linii Żywiec-Zwardoń. Właść.: Arcyks. Karol Stefan. Mieszkańców około 3000.

Położenie 450 m. npm. nad rzeką Sołą na dość szerokiej i otwartej do południa kotlinie. Doskonałe kąpiele w Sole.

Mieszkania i aprowizacya. Znajduje się tu kilkanaście will dla letników; frekwencya razem dochodzi do 500 osób. Aprowizacya wobec istnienia w miasteczku kilku sklepów i restauracyi, bardzo łatwa.

Lekarska pomoc (dr. J. Łodygowski) i apteka w miejscu.

Wycieczki i przechadzki dolinami Soły i Bystrej — dalsze na Prusów (1009 m), Baranią Górę (1214 m) i Pilsko (1558 m).

PODLUTY

ZAKŁAD KĄPIELOWY

Od r. 1911. znajduje się tu „Dom Zdrowia“ dla piersiowo chorych akademików ukraińskich, którym zarządza „Medyczna Hromada“ we Lwowie. Instytucya o podobnej organizacyi jak Dom Zdrowia „Pomocy Bratniej“ w Zakopanem, mieści się na razie w jednym z domów zakładowych — i otwarty jest tylko w lecie. W r. 1911 bawiło tu 14 akademików.

PAŁACYK GRK. METROPOLITÓW W PODLUTEM.
Z wyc. A. K. T. Fot. H. Szostakowski.

PORONIN

LATOWISKO

Znajduje się tu hotel i restauracya Piotra Kupca. Pokoje z całem utrzymaniem od 5 kor. Pokoje na doby od 1 kor. 30 hal. — Prócz tego istnieją tu dwa pensyonaty.

R A B K A

ZAKŁAD KĄPIELOWY

Park zakładowy po powiększeniu go obejmuje obecnie 80 morgów. Kanalizacya została wykończoną i jest obecnie zupełną. Ceny kąpieli I. klasie od 2—4 kor., wanny metalowe i porcelanowe (marmurowe usunięto); w II. klasie 1 kor. 20 hal. i 1 kor. 80 hal. Prócz kąpieli solankowych i borowinowych, wprowadzono kąpiele solankowe z CO_2. Ceny: wanna porcelanowa 4 K, I. kl. dla dorosłych 2 K 60 h., dla dzieci 1 K 80 h., II. kl. dla dorosłych 1 K 80 h., dla dzieci 1 K 20 h.

R A J C Z A

LATOWISKO

WIEŚ w pow. żywieckim, licząca 2700 mieszk., sąd, urz. podat., notar.: w Milówce, poczta, telegr., st. kol. (linii Żywiec-Zwardoń) i parafia: w miejscu. Właść. ks. Wład. Lubomirski.

Położenie 500 m. npm. w dolinie rzeki Soły w okolicy lesistej i górzystej.

Mieszkania i aprowizacya. Kilka will i domów dla letników, zresztą w domkach góralskich. Aprowizacya łatwa na miejscu. Frekwencya roczna około 200 osób.

Lekarska pomoc (dr. Klein) w miejscu — apteka w Żywcu.

Wycieczki na okoliczne góry: Zabawa (824 m.), Prusów (1009 m.), Lipowska (1324 m.), Pilsko (1557 m.). W lasach okolicznych dobrze utrzymane ścieżki.

S Ó L, LATOWISKO

WIEŚ w pow. żywieckim, licząca wraz z przysiółkami Zwardoniem i Ożną 2500 mieszk. Sąd, notar., urz. podat.: Milówka, parafia rzk.: Rajcza, poczta, telegr., st. kol. (linii Żywiec-Zwardoń): w miejscu. Właść. Arcyks. Karol Stefan z Żywca.

Położenie bardzo ładne w górskiej dolinie rzeki Soły i Czerny, u stóp Beskidów Zachodnich, 530 m. npm. Okoliczne szczyty zalesione — w lasach dobrze utrzymane ścieżki.

Mieszkania i aprowizacya. Znajduje się kilka will specyalnie dla letników budowanych, zresztą mieszkania można dostać u miejscowej ludności. Prowiantów wszelkich dostanie w miejscu. Frekwencya około 100 osób rocznie.

Lekarska pomoc najbliższa w Rajczy (dr. Klein), apteka w Milówce.

Wycieczki i przechadzki na okoliczne góry; dalsze na Baranią Górę do źródeł Wisły, na Babią Górę, na Pilsko. Koleją wycieczka przez Węgry i przełęcz Jabłonkowską na Śląsk Cieszyński.

W I T Ó W

LATOWISKO

Położenie 800—850 m. npm. Odległość od Zakopanego 16 klm. Mieszkania u górali w Witowie, w Dzianiszu, na drugim brzegu Dunajca, lub w przysiółku Płażówce (900 m. npm.), położonym przy drodze do Zakopanego. Tak zw. „Hotel“ jest skrzydłem karczmy Langera i ma 7 pokoi; znajduje się tu też restauracya i sklepik. Nadto istnieje tu też sklepik Kółka rolniczego. Temperatura wody w Czarnym Dunajcu nie przewyższa 12° C. Po informacye najlepiej zgłaszać się do wójta, p. Tomasza Matei.

ZAKOŃCZENIE.

Z powodów po części redakcyjnych, po części administracyjnych, dzieło nasze doznało kilkumiesięcznego opóźnienia i zamiast z początkiem, pojawia się dopiero w pełni sezonu. Wypuszczamy je w świat w pełnem przeświadczeniu, że zapełniliśmy niem chociaż w części lukę, jaką stanowił brak podobnego „Przewodnika“ i przyczyniamy się do rozwoju naszych zdrojowisk i letnisk, oraz do wzmożenia ruchu turystycznego w kraju.

Wydanie obecne ma charakter jedynie przejściowy — jest ono niezbędnem dla wydania drugiego, przejrzanego i uzupełnionego tak w części informacyjnej, jak i ilustracyjnej, które wydać zamierzamy przed sezonem r. 1913. Zebranie wiadomości do wydania obecnego, szczególnie co do mniejszych letnisk i zdrojowisk, nie mających zarządów i nie wydających prospektów, było bardzo trudnem i stąd nieraz poprzestać musieliśmy na ogólnikach, o których zastąpienie szczegółowemi informacyami postaramy się przy drugiem wydaniu. Również ciężko nam było zebrać materyał ilustracyjny, a nie

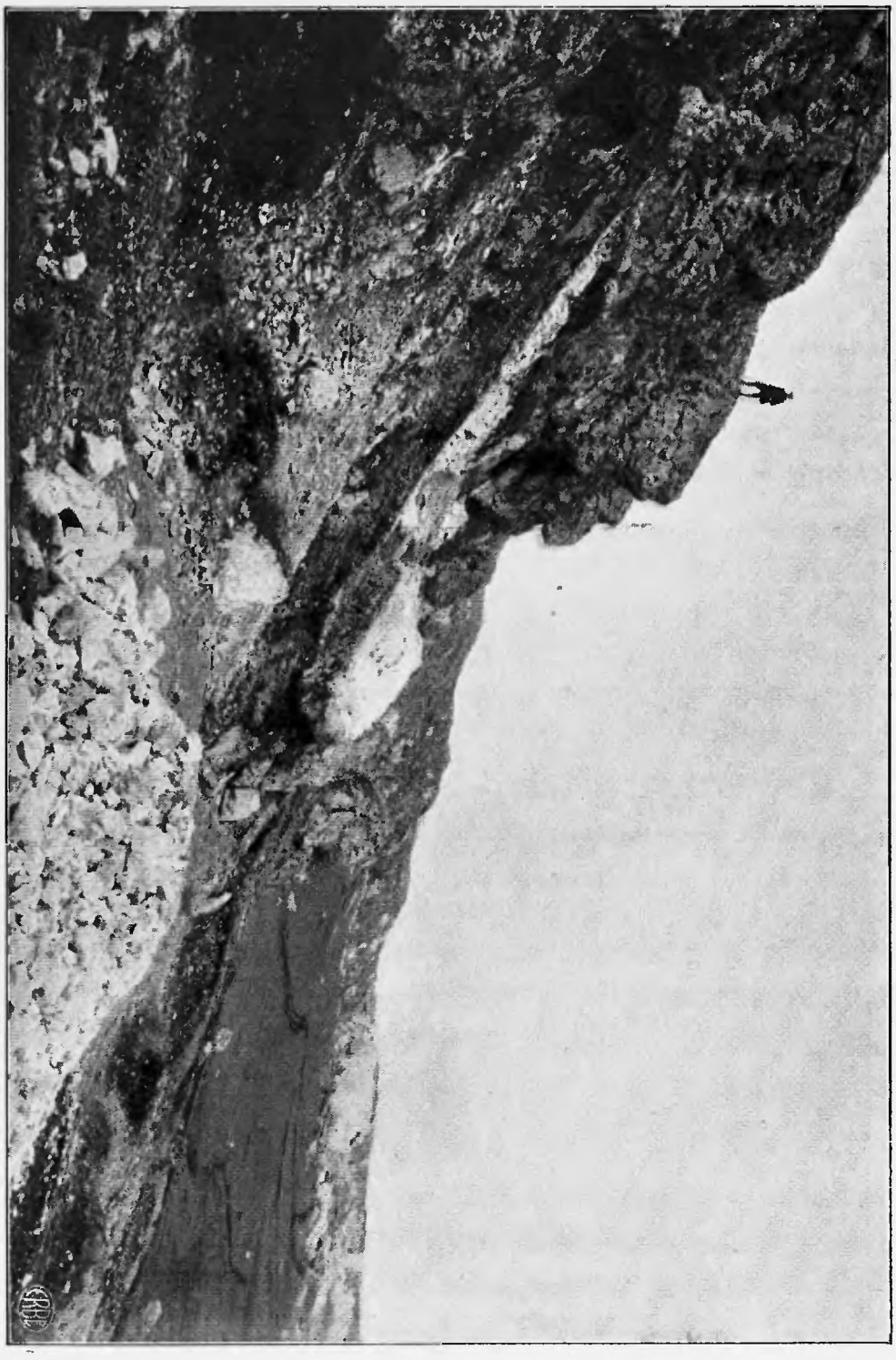

SKAŁY W STULSKU NA PODOLU.
Ze zb. Muz. geol. i mineral. Politechniki we Lwowie.

nadesłali nam go (z małymi wyjątkami) najbardziej interesowani właściciele zakładów kąpielowych, pensyonatów i zakładów leczniczych — natomiast większość zdjęć, będących prawdziwą ozdobą „Przewodnika“ zawdzięczamy członkom Akademickiego Klubu Turystycznego we Lwowie i Karpackiego Towarzystwa Narciarzy tudzież Redakcyi „Naszych Zdrojów“ we Lwowie.

Celem ułatwienia nam pracy przy redagowaniu przyszłego wydania prosimy wszystkich interesowanych o nadesłanie nam najpóźniej do 1. lutego 1913 szczegółowych

informacyi co do miejscowości objętych tym Przewodnikiem — podających wykaz, ilość i urządzenie mieszkań, restauracyi, warunki komunikacyjne, ceny i t. p. — a nadto o nadesłanie zdjęć fotograficznych, przedstawiających o ile możności ogólne widoki danej miejscowości i najciekawsze miejsca z okolicy. Wszystkich zaś czytelników „Przewodnika“, którzy zauważą jakąkolwiek niedokładność lub braki, prosimy jeszcze raz o ich sprostowanie pod adresem: „Krajowy Związek Zdrojowisk“ (dla Przewodnika) Lwów, ul. Romanowicza 9.

Z wyc. A. K. T.

MIODOBORY: SKAŁY POD OSTAPIEM.

Fot. D. Połątkiewicz.

W przyszłem wydaniu zamierzamy układ „Przewodnika“ zmienić przez powiększenie części ogólnej i przeniesienie do niej wszystkich ustępów i ilustracyi turystycznych, ograniczając część szczegółową do dat informacyjnych. Rozszerzymy też ramy „Przewodnika“, podając w nim opis polskich letnisk na Śląsku Cieszyńskim, jak Wisła, Jaworze i innych.

Niezależnie od tego wyjedzie jeden z współredaktorów „Przewodnika“ Dr. Mieczysław Orłowicz, bezpośrednio po wyjściu tego wydania z druku, w sierpniu i wrześniu na objazd naszych zdrojowisk i letnisk, by rozpoczynając od Kut, Kosowa i Żabiego na Huculszczyźnie, a kończąc na Wiśle i Jaworzu na Śląsku, osobiście zebrać na miejscu wszelkie potrzebne do przyszłego wydania informacye. W podróży towarzyszyć mu będzie, celem uzupełnienia działu ilustracyjnego „Przewodnika“, jeden z najlepszych fotografów-amatorów, p. Michał Affanasowicz, słuchacz politechniki lwowskiej.

Sądzimy, że w ten sposób przygotowany i opracowany „Przewodnik“ nie będzie już przedstawiał żadnych braków — i odda rzeczywistą przysługę tak zdrojowiskom, uzdrowiskom i latowiskom jak i korzystającej z nich publiczności.

SPIS ILUSTRACYI.

Uwaga: Inicyały A. K. T. oznaczają zdjęcie dokonane w czasie wycieczek Akademickiego Klubu Turystycznego we Lwowie; K. T. N. Karpackiego Towarzystwa Narciarzy we Lwowie; B. S. M. Biblioteki Słuchaczów Medycyny we Lwowie; N. Z. oznacza ilustracye z klisz „Naszych Zdrojów".

I. Zakłady kąpielowe.

			Strona
1.	Burkut:	Dolina Czeremoszu (N. Z.)	37
2.	„	Aleja wjazdowa (N. Z.)	37
3.	„	Willa zakładowa (N. Z.)	38
4.	Delatyn:	Łazienki mineralne (N. Z.)	45
5.	Iwonicz:	Widok ogólny	52
6.	„	Zofiówka (N. Z.)	53
7.	„	Łazienki i deptak (N. Z.)	54
8.	„	Źródło „Karola" (N. Z.)	56
9.	Krynica:	Widok ogólny I. (B. S. M.) fot. S. Szostakowski	218
10.	„	Widok ogólny II. (B. S. M.) fot. S. Szostakowski	286
11.	„	Widok z Górki	81
12.	„	Widok z Józefówki	82
13.	„	Dworzec gościnny	84
14.	„	Deptak (N. Z.)	84
15.	„	Zdrój Józefa (N. Z.)	85
16.	„	Pensyonat dyetetyczny dra Zarzyckiego (N. Z.)	86
17.	„	Zakład dyetetyczny dra Skórczewskiego (N. Z.)	86
18.	„	Willa Opatrzność (N. Z.)	87
19.	„	Fragment z parku (N. Z.)	87
20.	„	Willa Alfredówka (N. Z.)	88
21.	„	Chodnik Sieglera (N. Z.)	89
22.	„	Pomnik Dietla (N. Z.)	90
23.	Lubień:	Wjazd do parku (N. Z.)	98
24.	„	Łazienki (N. Z.)	99
25.	„	Kabina kąpielowa (N. Z.)	101
26.	„	Emanatoryum radowe (N. Z.)	102
27.	„	Inhalatoryum (N. Z.)	102
28.	„	Instytut Zanderowski (N. Z.)	103
29.	„	Termowariator (N. Z.)	104
30.	Morszyn:	Łazienki (N. Z.)	120
31.	„	Aleja w parku (N. Z.)	121
32.	Niemirów:	Wjazd do zakładu (N. Z.)	126
33.	„	Łazienki (N. Z.)	127
34.	„	Dom zdrojowy (N. Z.)	128
35.	Nowosielce:	Domy zakładowe (N. Z.)	131
36.	Rabka:	Łazienki	147
37.	„	Kryty deptak	147
38.	„	Willa zakładowa	149

			Strona
39.	Rabka:	Kościół (B. S. M.) fot. S. Szostakowski	153
40.	„	Wille na Słonem (B. S. M.) fot. S. Szostakowski	154
41.	„	Kolonia lecznicza (B. S. M.) fot. S. Szostakowski	154
42.	Rymanów:	Dworzec zdrojowy (N. Z.)	155
43.	„	Źródła i willa „Pogoń“ (N. Z.)	157
44.	„	Willa „pod Matką Boską“ (N. Z.)	157
45.	„	Źródła (N. Z.)	158
46.	„	Kolonia lecznicza	159
47.	„	Kaplica (B. S. M.) fot. S. Szostakowski	159
48.	„	Rzeczka Taba (N. Z.)	158
49.	Swoszowice:	Willa „Oblęborek“ (N. Z.)	178
50.	Szczawnica:	Widok ogólny, fot. inż. M. Dudryk	180
51.	„	Widok od potoku, fot. inż. M. Dudryk	181
52.	„	Widok z Bryjarki (B. S. M.) fot. S. Szostakowski	193
53.	„	Zdrój Józefiny (B. S. M.) fot. S. Szostakowski	181
54.	„	Zakład dra Kołączkowskiego (N. Z.)	182
55.	„	Willa pod Mickiewiczem (N. Z.)	182
56.	Szkło:	Łazienki mineralne (N. Z.)	196
57.	Truskawiec:	Widok ogólny (N. Z.)	207
58.	„	Ulica główna	208
59.	„	Łazienki mineralne	208
60.	„	Restauracya zakładowa	210
61.	„	Willa „Świtezianka“	12
62.	„	Wille „Świtezianka“ i „Grażyna“	210
63.	„	Park Adamówka (N. Z.)	211
64.	„	Kościół	211
65.	„	Willa „Saryusz“	212
66.	„	Willa „Zofia“	212
67.	„	Willa „Maryówka“	213
68.	Żegiestów:	Dom zdrojowy (N. Z.)	277
69.	„	Deptak kryty	279
70.	„	Willa „Żegotka“	276
71.	„	Willa „Wodospad“	275
72.	„	Łazienki na Popradzie	277

II. Sanatorya i Zakłady lecznicze.

1.	Kosów:	Widok lecznicy I.	73
2.	„	„ „ II. (N. Z.)	74
3.	„	„ „ III.	75
4.	„	Willa Teresy	74
5.	„	Dworek „Koliba“	75
6.	Kraków:	Lecznica okulistyczna prof. Wicherkiewicza	76
7.	Krynica:	Zakład dyetetyczny dra Zarzyckiego (N. Z.)	86
8.	„	Zakład dyetetyczny dra Skórczewskiego (N. Z.)	86
9.	Lwów:	Sanatoryum dra Soleckiego	106
10.	„	Sala operacyjna w Sanatoryum dra Soleckiego	106
11.	„	Pokój dla chorych w Sanatoryum dra Soleckiego	105
12.	„	Laboratoryum prof. Panka	107
13.	„	Zakład „Kisielka“	108
14.	„	Willa w „Kisielce“	108
15.	„	Park w „Kisielce“	109
16.	Maryówka:	Zakład leczniczy dra Zakrzewskiego	114
17.	Mikuliczyn:	Dom zdrowia drukarzy (N. Z.)	117
18.	Przemyśl:	Zakład leczniczy dra Kutny (N. Z.)	145
19.	Szczawnica:	Zakład wodoleczniczy dra Kołączkowskiego	182
20.	„	Willa „pod Mickiewiczem“ w zakładzie dra Kołączkowskiego	182
21.	Tatarów:	Sanatoryum dra Żurakowskiego (A. K. T.) fot. Cz. Pawłowski	198
22.	Worochta:	Sanatoryum dra Michalika (A. K. T.) fot. S. Szostakowski	226

			Strona
23.	Zakopane:	Zakład dra Chramca I.	245
24.	„	„ „ „ II. fot. zakł. art. Tatry	246
25.	„	Sanatoryum dra Dłuskiego (N. Z.)	247
26.	„	Weranda w Sanatoryum dra Dłuskiego	247

III. Letniska i stacye klimatyczne.

1.	Dora:	Droga do Jaremcza — (A. K. T.) fot. Cz. Łączkowski	47
2.	Hrebenów:	Dolina Oporu (N. Z.)	50
3.	„	Widok ogólny — (A. K. T.) fot. S. Szostakowski	268
4.	Jamna:	Widok ogólny — (A. K. T.) fot. Cz. Łączkowski	60
5.	„	Most na Prucie (N. Z.)	60
6.	Janów:	Staw i Góra królewska — (A. K. T.) fot. Cz. Paschalski	61
7.	Jaremcze:	Widok ogólny (N. Z.)	62
8.	„	Most na Prucie (N. Z.)	63
9.	„	Widok na Gloryetkę (N. Z.)	63
10.	„	Pensyonat „Dwór“ (N. Z.)	284
11.	„	Restauracya Skrzyńskiego (N. Z.)	62
12.	„	Wodospad Prutu I. — (K. T. N.) fot. inż. M. Dudryk	64
13.	„	„ „ II. — (A. K. T.) fot. Ad. Wisłocki	206
14.	Jaszczurówka:	Kościółek	67
15.	Krasny Łuh:	Dolina Czeremoszu	77
16.	Maniowy:	Ulica — fot. inż. M. Dudryk	112
17.	Mikuliczyn:	Widok ogólny — (A. K. T.) fot. Cz. Łączkowski	116
18.	„	Dom zdrowia drukarzy	117
19.	Muszyna:	Widok z zamku (N. Z.)	123
20.	Myślenice:	Widok ogólny w zimie	125
21.	„	Willa „Uklejna“	125
22.	Ojców:	Zakład „Goplana“ (N. Z.)	239
23.	Osmołoda:	Widok ogólny (A. K. T.) — fot. dr. A. Jakubski	136
24.	Piwniczna:	Wille w dolinie Czerczu (A. K. T.) — fot. S. Szostakowski	186
25.	Podleśniów:	Dolina Prutu i Chomiak (A. K. T.) — fot. Cz. Łączkowski	143
26.	Poronin:	Widok ogólny — fot. dr. R. Kordys	145
27.	Rytro:	Widok ogólny (N. Z.)	166
28.	Skole:	Widok ogólny (A. K. T.) — fot. D. Połątkiewicz	168
29.	Tatarów:	Widok na Leszniów (N. Z.)	198
30.	„	Droga do Worochty (A. K. T.) — fot. Cz. Łączkowski	199
31.	Turka:	Wiadukt kolejowy	217
32.	Urycz:	Willa (A. K. T.) — fot. S. Szostakowski	220
33.	Winniki:	Widok ogólny (A. K. T.) — fot. A. Wisłocki	222
34.	Worochta:	Wiadukt kolejowy (N. Z.)	17
35.	„	Widok ogólny (A. K. T.) — fot. Cz. Łączkowski	224
36.	„	Kościół i stacya kolejowa — fot. Cz. Łączkowski (A. K. T.)	225
37.	„	Worochta od południa (N. Z.)	226
38.	„	Sanatoryum dra Michalika — fot. S. Szostakowski (A. K. T.)	226
39.	„	Dworek Czarnohorski, fot. H. Gąsiorowski	227
40.	„	Dom Zdrowia księży, fot. S. Szostakowski (A. K. T.)	229
41.	Zakopane:	Widok ogólny I. (N. Z.)	11
42.	„	„ „ II.	241
43.	„	Widok z Gubałówki, fot. M. Dudryk (K. T. N.)	244
44.	„	Kościół	243
45.	„	Sanatoryum dr. Dłuskiego I. (N. Z.)	243
46.	„	„ „ II. (N. Z.)	247
47.	„	Kuźnice: fot. dr. Z. Klemensiewicz	244
48.	„	Zakład dr. Chramca I.	245
49.	„	„ „ II., fot. zakł. art. „Tatry“	246
50.	Zaleszczyki:	Widok ogólny, fot. D. Połątkiewicz (A. K. T.)	264
51.	Zawoja:	Dyabelski młyn, fot. K. Schestag (O. B. T. T.)	265
52.	Zełemianka:	Willa, fot. S. Szostakowski (A. K. T.)	266

			Strona
53.	Zełemianka:	Widok ogólny, fot. S. Szostakowski (A. K. T.)	267
54.	Zełęny:	Dolina Czeremoszu	268
55.	Żabie:	Dworek Czarnohorski	274

IV. Zamki, ruiny, pałace, kościoły
z okolic zdrojowisk i letnisk.

1.	Angelów:	Ruina, fot. Z. Hetper (A. K. T.)	285
2.	Czerwonogród:	Pałac (N. Z.)	130
3.	Czerwony Klasztor w Pieninach, fot. S. Szostakowski (A. K. T.)		184
4.	Czorsztyn:	Zamek od zachodu, fot. S. Szostakowski (A. K. T.)	172
5.	„	Zamek od północy (N. Z.)	42
6.	Dębno:	Kościół, fot. S. Szostakowski (A. K. T.)	185
7.	Krzywcze:	Zamek, fot. D. Połątkiewicz (A. K. T.)	95
8.	Maniawa:	Skit, fot. Cz. Łączkowski (A. K. T.)	44
9.	Muszyna:	Góra zamkowa nad Popradem (N. Z.)	124
10.	Niedzica:	Widok z Czorsztyna, fot. dr. M. Orłowicz (A. K. T.)	190
11.	Lubownia:	Zamek (N. Z.)	278
12.	Odrzykoń:	Widok ruin zamku (N. Z.)	132
13.	„	Fragment ruin zamku (N. Z.)	23
14.	Orawskie Zamki (P. T. K. w Warszawie)		140
15.	Olesko:	Zamek — fot. Cz. Paschalski (A. K. T.)	161
16.	Pniów:	Ruiny zamku	137
17.	Podhorce:	Pałac — fot. Cz. Paschalski (A. K. T.)	142
18.	„	Kościół — fot. Cz. Paschalski (A. K. T.)	141
19.	Podluty:	Pałacyk gr. kat. metropolitów — fot. H. Szostakowski (A. K. T.)	287
20.	Rytro:	Ruiny zamku (N. Z.)	161
21.	Tenczynek:	Ruiny zamku — (ze zb. M. M. i G. P. we L.)	240
22.	Tyniec:	Opactwo Benedyktynów — (ze zb. M. M. i G. P. we L.)	240
23.	Złockie:	Cerkiew — fot. Z. Hetper (K. T. N.)	270

V. Beskidy Zachodnie.

1.	Zachód słońca w Beskidach — fot. A. Wisłocki (A. K. T.)	281
2.	Wodospad w Korbielowie — fot. K. Schestag (O. B. T. T.)	68
3.	Mokry Staw na Babiej Górze — fot. K. Schestag (O. B. T. T.)	112
4.	Las pod Babią Górą — fot. K. Schestag (O. B. T. T.)	221
5.	„Gruba jedla“ pod Babią Górą — fot. K. Schestag (O. B. T. T.)	266
6.	Dolina Raby pod Myślenicami	124
7.	Dolina Dunajca (N. Z.)	9
8.	Dolina Dunajca pod Krościenkiem (N. Z.)	80
9.	Syhła w zimie — fot. Z. Hetper (K. T. N.)	111
10.	Widok z Syhły — fot. S. Szostakowski (A. K. T.)	197
11.	Widok z Syhły w zimie — fot. Z. Hetper (K. T. N.)	139
12.	Okolice Piwnicznej w zimie — fot. Z. Hetper (K. T. N.)	139

VI. Pieniny.

1.	Wjazd od Szczawnicy — fot. inż. M. Dudryk	183
2.	Wjazd w Pieniny w zimie — fot. Z. Hetper (K. T. N.)	185
3.	Pod Siodełkiem — fot. inż. M. Dudryk	184
4.	Sokolica — fot. F. Gismann	185
5.	Sokolica w zimie — fot. Z. Hetper (K. T. N.)	183
6.	Schronisko Sienkiewicza (N. Z.)	79
7.	Czerwona Skała — fot. F. Gismann	188
8.	Ligarki w zimie — fot. Z. Hetper (K. T. N.)	189
9.	Facmiech — fot. S. Szostakowski (A. K. T.)	193

Strona

10. Trzy korony od wschodu — fot. S. Szostakowski (A. K. T.) . . . 187
11. „ „ „ południa — fot. S. Szostakowski (A. K. T.) . . 192
12. Trzy korony w zimie — fot. Z. Hetper (K. T. N.) 174
13. Trzy korony (N. Z.) 14
14. Czerwony Klasztor (ze zb. P. T. K. w Warszawie) 163
15. Śmierdzonka — fot. S. Szostakowski (A. K. T.) 174
16. Czorsztyn — fot. S. Szostakowski (A. K. T.) 172
17. Niedzica z Czorsztyna — fot. dr. M. Orłowicz (A. K. T.) 190
18. Małe Pieniny w Jaworkach I. — fot. S. Szostakowski (A. K. T.) . . . 194
19. „ „ „ II. — fot. Z. Hetper (K. T. N.) 197

VII. Tatry.

1. Staw Smereczyński i Czerwone Wierchy 13
2. Brama Kantaka w Dol. Kościeliskiej 73
3. Giewont od zachodu 179
4. Giewont i Czerwone Wierchy 243
5. Tatry w zimie — fot. zakł. art. „Tatry“ 246
6. Hala Gąsienicowa w zimie — fot. inż. W. Wolański (K. T. N.) . . . 258
7. Czarny Staw Gąsienicowy i Granaty 248
8. Czarny i Zamarzły Staw z Zamarłej Turni — fot. dr. T. Ostrowski (A. K. T.) 258
9. Liliowe w zimie — fot. inż. W. Wolański (K. T. N.) 259
10. Świnica z Hali Gąsienicowej 248
11. Świnica z Koziego Wierchu — fot. dr. T. Ostrowski (A. K. T.) . . . 257
12. Orla Baszta 249
13. Wielki Staw Polski — fot. inż. W. Wolański (K. T. N.) 254
14. Droga do Morskiego Oka — fot. inż. M. Dudryk (K. T. N.) . . . 66
15. Łysa Polana — fot. inż. M. Dudryk (K. T. N.) 251
16. Dolina Białki — fot. inż. M. Dudryk (K. T. N.) 255
17. Jaworzyna Spiska — fot. inż. M. Dudryk (K. T. N.) 256
18. Morskie Oko 250
19. Limba nad Morskiem Okiem — fot. A. Wisłocki (A. K. T.) . . . 245
20. Krywań — fot. dr. T. Ostrowski (A. K. T.) 259
21. Ciemnosmereczyńskie Stawy — fot. inż. J. Maślanka 260
22. Mięguszowieckie Turnie — fot. dr. T. Ostrowski (A. K. T.) 223
23. Rysy i Wysoka — fot. W. Kręcki (A. K. T.) 261
24. Dolina Białej Wody — fot. W. Kręcki (A. K. T.) 262
25. Sławkowski Szczyt — fot. W. Stachiewicz (A. K. T.) 252
26. Pośrednia Grań — fot. W. Stachiewicz (A. K. T.) 253
27. Tatry Bielskie — fot. dr. T. Ostrowski (A. K. T.) 36

VIII. Beskid Środkowy.

1. Wodospad Czarnego Potoku I. 15
2. „ „ „ II. 91
3. Jaworyna w zimie — fot. Z. Hetper (K. T. N.) 92
4. Okolice Muszyny w zimie — fot. Z. Hetper (K. T. N.) 119
5. Dyabelski kamień na Jaworynie — fot. Z. Hetper (K. T. N.) . . . 93
6. „Prządki“ pod Odrzykoniem (ze zb. M. M. i G. P. L.) 287

IX. Bieszczady.

1. Droga z Baligrodu do Cisny (N. Z.) 58
2. Dolny Wiadukt w Użoku — fot. inż. M. Dudryk (K. T. N.) . . . 162
3. Górny Wiadukt w Użoku — fot. inż. M. Dudryk (K. T. N.) . . . 163
4. Skały w Uryczu I. — fot. Ad. Konopczyński (A. K. T.) 71
5. Skały w Uryczu II. — fot. Z. Hetper (K. T. N.) 219

Strona

6. Skały w Bubniszczach I. — fot. Cz. Łączkowski (A. K. T.) . . . 33
7. Skały w Bubniszczach II. — fot. Cz. Łączkowski (A. K. T.) . . . 34
8. Skole z Zełemina — fot. D. Połątkiewicz (A. K. T.) 168
9. Na szczycie Zełeminu — fot. Z. Hetper (A. K. T.) 51
10. Kudrawiec — fot. inż. W. Wolański (K. T. N.) 176
11. Dolina Oporu I. (N. Z.) 50
12. Dolina Oporu II. — fot. S. Szostakowski (A. K. T.) 268
13. Na Paraszce — fot. Cz. Pawłowski (A. K. T.) 167
14. Paraszka w zimie — fot. inż. M. Dudryk (K. T. N.) 28
15. Różanka w zimie — fot. inż. W. Wolański (K. T. N.) 152
16. Okolice Tuchli w zimie — fot. inż. W. Wolański (K. T. N.) . . . 215
17. Schronisko K. T. N. w Sławsku — fot. inż. M. Dudryk (K. T. N.) . . 169
18. Okolice Sławska w zimie — fot. inż. W. Wolański (K. T. N.) . . . 135
19. Ilsa i Pliszki — fot. inż. M. Dudryk (K. T. N.) 169
20. Pikul — fot. Ad. Konopczyński (A. K. T.) 16
21. Wielki Wierch w zimie — fot. D. Połątkiewicz (A. K. T.) 27
22. Stoh z Wielkiego Wierchu — fot. dr. Z. Klemensiewicz (K. T. N.) . . 177
23. Stoh z Płaju — fot. dr. Z. Klemensiewicz (K. T. N.) 170
24. Jezioro na Stohu — fot. W. Nowicki (A. K. T.) 215
25. Skały na Stohu — fot. W. Nowicki (A. K. T.) 216
26. Szczyt Stohu w zimie — fot. Z. Hetper (K. T. N.) 110
27. Szczyt Stohu od południa — fot. F. Kwaskowski (A. K. T.) . . . 109
28. Szczyt Stohu od północy — fot. W. Nowicki (A. K. T.) 214

X. Gorgany.

1. Pasterz kóz — fot. inż. W. Wolański (K. T. N.) 137
2. Popadia — fot. M. Affanasowicz (A. K. T.) 205
3. Osmołoda — fot. dr. A. Jakubski (A. K. T.) 136
4. Limby na Wysokiej — fot. M. Affanasowicz (A. K. T.) 204
5. Wysoka, Ihrowyszcze i Sewola — fot. M. Affanasowicz (A. K. T.) . . 201
6. Wysoka — fot. H. Szostakowski (A. K. T.) 269
7. Wysoka z Ihrowyszcza — fot. M. Affanasowicz (A. K. T.) 202
8. Ihrowyszcze — fot. S. Simon (A. K. T.) 270
9. Sewola z Ihrowyszcza — fot. M. Affanasowicz (A. K. T.) 203
10. Szczyt Sewoli — fot. dr. A. Jakubski (A. K. T.) 136
11. Doboszanka — fot. D. Połątkiewicz (A. K. T.) 200
12. Doboszanka od północy — fot. D. Połątkiewicz (A. K. T.) 150
13. Szczyt Doboszanki — fot. D. Połątkiewicz (A. K. T.) 151
14. Doboszanka z Syniaka — fot. Ad. Konopczyński (A. K. T.) . . . 115
15. Wodospad Buchtowiec — fot. Cz. Łączkowski (A. K. T.) 138
16. Czarnohorzec — fot. Cz. Łączkowski (A. K. T.) 46
17. Na grzbiecie Jawornika — fot. Cz. Paschalski (A. K. T.) 115
18. Na szczycie Jawornika I. — fot. Cz. Paschalski (A. K. T.) 59
19. Na szczycie Jawornika II. — fot. Cz. Paschalski (A. K. T.) 64
20. Chomiak — fot. Cz. Łączkowski (A. K. T.) 199
21. Syniak — fot. Cz. Łączkowski (A. K. T.) 143
22. Mały Gorgan z Syniaka — fot. Cz. Łączkowski (A. K. T.) 144
23 Mały Gorgan z pod Doboszanki — fot. D. Połątkiewicz (A. K. T.) . . 269

XI. Czarnohora.

1. Schronisko T. T. na Zaroślaku — fot. H. Gąsiorowski 238
2. Howerla 227
3. Howerla w zimie — fot. Z. Hetper (K. T. N.) 228
4. Breskuł w zimie — fot. inż. W. Wolański (K. T. N.) 230
5. Jezioro pod Turkułem — fot. Cz. Łączkowski (A. K. T.) 229
6. Jezioro pod Wielkim Tomnatykiem (N. Z.) 272
7. Munczel — fot Cz. Łączkowski (A. K. T.) 22

Strona

8. Pop Iwan — fot. Cz. Łączkowski (A. K. T.) 39
9. Jezioro Szybeny I. (N. Z.) 38
10. Jezioro Szybeny II. 273

XII. Świdowiec, Bliźnica, Karpaty Marmaroskie, Alpy Rodniańskie i Karpaty Bukowińskie.

1. Źródło Cisy na Okolu — fot. Z. Hetper (K. T. N.) 232
2. Świdowiec — fot. Z. Hetper (K. T. N.) 237
3. Świdowiec-Tatulska — fot. Z. Hetper (K. T. N.) 238
4. Bliźnica — fot. inż. M. Dudryk (K. T. N.) 231
5. Pop Iwan Marmaroski I. fot. Ad. Konopczyński (A. K. T.) 231
6. Pop Iwan Marmaroski II. — fot. S. Szostakowski (A. K. T.) . . . 234
7. Szczerban — fot. dr. Z. Klemensiewicz (K. T. N.) 232
8. Skały pod Farcheniem — fot. S. Szostakowski (A. K. T.) 235
9. Michajlekul — fot. dr. T. Smoluchowski (K. T. N.) 236
10. Cisia w Alpach Rodniańskich — fot. Ad. Konopczyński (K. A. T.) . . 273
11. Petrile Doamnei — fot. dr. K. Rouppert (A. K. T.) 230

XIII. Podole.

1. Skały w Stulsku (ze zb. M. M. i G. P. L.) 289
2. Dniestr pod Hubinem — fot. D. Połątkiewicz (A. K. T.) 25
3. Dniestr pod Monastyrem — fot. D. Połątkiewicz (A. K. T.) . . . 129
4. Dniestr w Bukownie — fot. T. Antoniewicz (A. K. T.) 130
5. Pałac w Czerwonogrodzie (N. Z.) 130
6. Widok Zaleszczyk — fot. D. Połątkiewicz (A. K. T.) 264
7. Dniestr pod Zaleszczykami — fot. D. Połątkiewicz (A. K. T.) . . . 263
8. Zamek w Krzywczu — fot. D. Połątkiewicz (A. K. T.) 95
9. Miodobory: Oknina w Oknie — fot. A. Wisłocki (A. K. T.) . . . 163
10. „ Jar Zbrucza pod Kręciłowem — fot. dr. A. Jakubski (A. K. T.) 164
11. „ Satanów nad Zbruczem — fot. Fr. Wilczkowski (Z. S. A.) . 165
12. „ Skały nad Zbruczem — fot. A. Wisłocki (A. K. T.) . . 165
13. „ Pustelnia pod Kręciłowem — fot. Fr. Wilczkowski (Z. S. A) . 166
14. „ Jaskinia w Dziurawej Skale — fot. A. Wisłocki (A. K. T.) . 164
15. „ Dziurawa Skała — fot. D. Połątkiewicz (A. K. T.) . . 290
16. Winnica w Okopach św. Trójcy 133

XIV. Inne okolice kraju.

1. Skały w Mnikowie — fot. dr. Z. Klemensiewicz 119
2. Dolina Ojcowska 153
3. Źródło „Paraszka“ w Szkle (zb. M. M. i G. P. L.) 195
4. Miodowa Grota pod Lwowem — fot. D. Połątkiewicz (A. K. T.) . . 113
5. Czartowska Skała pod Lwowem — fot. Ad. Konopczyński (A. K. T.) . 223

XV. Sporty zimowe.

1. Saneczkarze w Zakopanem 24
2. Narciarze na Szymszorze (N. Z.) 26
3. Wycieczka na karplach na Stohu — fot. D. Połątkiewicz (A. K. T.) . . 27
4. Narciarze na Paraszce — fot. inż. M. Dudryk (K. T. N.) 28
5. Sanna do Morskiego Oka — fot. inż. M. Dudryk (K. T. N.) . . . 66
6. Sporty zimowe w Krynicy I. (N. Z.) 92
7. „ „ „ „ II. — fot. Z. Hetper (K. T. N.) 93
8. Narciarze na Stohu — fot. Z. Hetper (K. T. N.) 110
9. Narciarze w Sławsku — fot. inż. W. Wolański (K. T. N.) 135

Strona

10. Narciarze pod Piwniczną — fot. Z. Hetper (K. T. N.) 139
11. Narciarze w Rożance — fot. inż. W. Wolański (K. T. N.) . . . 153
12. Wycieczka zimowa na Stoh I. — fot. dr. Z. Klemensiewicz (K. T. N.) . 170
13. „ „ „ „ II. „ „ „ „ (K. T. N.) . 177
14. Narciarze na Howerli — fot. Z. Hetper (K. T. N.) 228
15. „ pod Breskułem — fot. inż. W. Wolański (K. T. N.) . . . 230
16. „ na Szezie — fot. inż. M. Dudryk (K. T. N.) 231
17. „ na Szczerbanie — fot. dr. Z. Klemensiewicz (K. T. N.) . . 232
18. „ na Michajlekule — fot. dr. T. Smoluchowski (K. T. N.) . . 236
19. „ na Liliowem — fot. inż. W. Wolański (K. T. N.) 259

XVI. Typy ludowe. Różne.

1. Góral 242
2. Dzieci góralskie — (fresk z sanatoryum dra Dłuskiego) mal. J. Rembowski 242
3. Mieszkańcy okolic Myślenic 18
4. Huculi I. (N. Z.) 19
5. „ II. — fot. Cz. Pawłowski (A. K. T.) 271
6. Żbik z lasów krościeńskich (N. Z.) 80
7. Zbiór morel w Okopach św. Trójcy 134
8. Pożar „Oil City“ w Tustanowicach — fot. Ad. Konopczyński (A. K. T.) . 213
9. Kamieniołom w Wierchomli — fot. Z. Hetper (K. T. N.) 223

SPIS RZECZY.

Str.

Przedmowa 9

I. Część ogólna.

Str.

Charakterystyka zakładów kąpielowych, lecznic i stacyi klimatycznych 9
Charakterystyka krajowych wód mineralnych 20
Turystyka i sporty zimowe . . 21
Towarzystwa turystyczne . . 28
Opisy turystyczne:
Pieniny (p. Szczawnica) . . 192
Tatry (p. Zakopane) . . . 261
Bieszczady (p. Tuchla) . 214
Gorgany (p. Tatarów) . . 200
Czarnohora (p. Worochta) . . 227
Karpaty Marmaroskie (p. Worochta) 233
Bliźnica i Świdowiec (p. Worochta) 232
Alpy Rodniańskie (p. Worochta) 236
Miodobory (p. Skałat) . . 164

II. Część szczegółowa.

Str.

Alwernia 31
Barcice 31
Berest 31
Berezów Niżny 32
Białka 32
Biały Dunajec 32
Bóbrka 33
Bochnia 33
Bolechów 33
Brzezinka 35
Brzozdowce 35
Brzuchowice 35
Bugaj 35
Bukowina 36, 283
Burkut 36, 283
Bystra koło Białej . . . 40
Bystrzec 40
Chochołów 40
Cieniawa 40
Czarny Dunajec . . . 41
Czatkowice 41
Czerna 41
Czerwonogród 42
Czorsztyn 43
Czudec 43
Delatyn 43, 284
Demnia Wyżna 45
Dębina 46
Dolna Wieś 46
Dora 46
Florynka 47
Frysztak 47
Głębokie 48
Górna Wieś 48
Haczów 48
Hołosko Wielkie 49
Horyniec 49
Hrebenów 49
Hryniawa 50
Huczko 51
Huta Korostowska . . . 51
Hużele 52
Iwonicz 52
Izdebnik 57
Jabłonki 57
Jabłonów 58
Jamna 59
Janów koło Lwowa . . . 61
Jaremcze 61, 284
Jasień 285
Jasienów Górny 65
Jaśkowice 65

	Str.
Jastrzębia	65
Jastrzębik	66
Jaszczurowa	66
Jaszczurówka	66
Jawora	67
Jaworki	68
Jawornik nad Czeremoszem	68
Jeleśnia	68
Kąclowa	69
Kalwarya	69
Kamianna	70
Kamesznica	285
Kamionka Wielka	70
Kniesioło	70
Kochanów	70
Konopkówka	71
Korczyn Rustykalny	71
Korczyn Szlachecki	72
Korsów	72
Kościeliska	72
Kosów	73
Kowaniec	75
Kozaczówka	76
Kozówka	76
Kraków	76
Krasny Łuh	77
Krempna	78
Krościenko koło Chyrowa	78
Krościenko nad Dunajcem	78
Krośnica	81
Krynica	81, 285
Krzeszowice	94
Krzywcze na Podolu	94
Krzyworównia	96
Kulaszne	96
Kuty	96
Lacko koło Dobromila	97
Lanckorona	97
Leśniowice	97
Lisko	97
Lubień	98
Lwów	105
Łanczyn	109
Ławoczne	110
Łomnica	111
Maków	111
Maksymówka	112
Maniowy	112
Markowa	113
Maryówka	113
Mikuliczyn	114
Milik	118
Milówka	286
Mizuń Nowy	118
Mizuń Stary	118
Mników	119
Morszyn	119
Mrzygłód	122
Mszana Dolna	122
Mucharz	122
Muszyna	122
Myślenice	124
Nasieczne	125
Niemirów	125
Niżniów	129
Nowosielce Szlacheckie	131
Ochotnica	132
Odrzykoń	132
Okopy św. Trójcy	133
Olchowce	134
Olszanica koło Ustrzyk	134
Oporzec	135
Osmołoda	135
Pasieczna w Gorganach	137
Piwniczna	138
Pleśna	139
Podbuż	140
Podczerwone	140
Podgórze	141
Podhorce	141
Podlasy	142
Podleśniów	143
Podluty w Gorganach	143, 287
Poręba Wielka	144
Poronin	144, 287
Przemyśl	145
Ptaszkowa	146
Pustomyty	146
Raba Wyżna	146
Rabka	147, 287
Rafajłowa	150
Rajcza	287
Roczyny	151
Rosulna	151
Rozdziele	151
Rozłucz	152
Rożanka	152
Rudawa	153
Rudno	153
Rungury	154
Rymanów	154
Rytro	160
Sasów	161
Sianki	162
Skałat	164
Skawce	167
Skołe	167
Sławsko	169
Słoboda Rungurska	171
Słona	171
Smodna	171
Sokołówka koło Kosowa	171
Sól	288
Spas	172
Sprynia	172
Sromowce	173
Starunia	174
Starzawa	175
Stebnik	175
Strzyżów	175

	Str.
Sucha	175
Synowódzko Wyżne	176
Światosław	176
Swoszowice	177
Szaflary	178
Szczawa	179
Szczawne	179
Szczawnik	180
Szczawnica	180
Szkło	195
Szlachtowa	196
Tarnawa	197
Tatarów	198
Tłumaczyk	206
Topolnica	206
Truskawiec	207
Tuchla	214
Turka nad Stryjem	217
Tylicz	217
Uherce	217
Urycz	218
Uścieryki	219
Wakulec	220
Węgierska Górka	220
Wełdzirz	221
Wierchomla Mała	221
Wierchomla Wielka	221
Winniki	222
Witów	223, 288
Worochta	224
Woronienka	238
Wygoda	238
Wysowa	238
Zabierzów	240
Zakopane	241
Zalesie	263
Zaleszczyki	263
Załuż	265
Zawoja	265
Zełemianka	266
Zełeny nad Czeremoszem	268
Zielona w Gorganach	269
Zimnawoda	270
Złockie	271
Żabie	271
Żegiestów	274
Żmigród	280
Żywiec	281
Zakończenie	289
Spis ilustracyi	293

PATENTY

wyjednywa
we wszystkich państwach
Inżynier S. DZBAŃSKI
przez c. k. Rząd mianowany i zaprzysiężony **RZECZNIK PATENTOWY.**

WIEDEŃ, VII. Siebensterngasse 29. Telefon 35014.

MERCEDES

Maszyna do pisania o szczególnych zaletach, jedynych w swoim rodzaju. △ △ △ △ △ △

Do rozebrania i ponownego złożenia nawet przez niefachowca w **niewielu sekundach.**

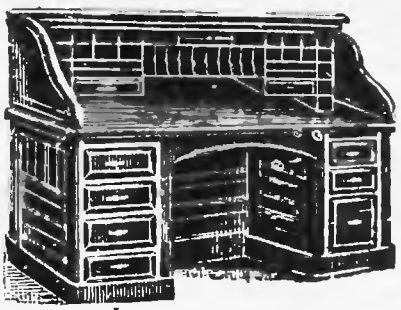
Możliwość zastosowania różnorakiego pisma n. p. łacińskiego i cyrylicznego.

Prospekty i cenniki darmo.

WYŁĄCZNA SPRZEDAŻ
DOM DLA NOWOCZESNYCH URZĄDZEŃ BIUROWYCH

NORBERT EHRLICH

LWÓW, PLAC SMOLKI 4.
TELEFON 821.

AMERYKAŃSKIE urządzenia biurowe w największym wyborze.

GALICYJSKI ZAKŁAD KREDYTOWY

KRAJOWEGO ZWIĄZKU

ZDROJOWISK I UZDROWISK

we Lwowie, ul. Romanowicza 9.

Telefon Nr. 895. Adres telegraficzny: Zdrojowiska Lwów.

Przyjmuje

WKŁADKI OSZCZĘDNOŚCI, NA RACHUNEK BIEŻĄCY I OPROCENTOWUJE JE PO

4¾ %

i opłaca od nich podatek rentowy z własnych funduszów.

Przyjmuje

Weksle wszelkiego rodzaju do **eskontu** i **inkassa**.

Udziela

Pożyczek wszelkiego rodzaju na **weksle, papiery wartościowe**, na **skrypty dłużne,** na **hipotekę realności** i t. d.

Pożyczek komunalnych gminom, powiatom, komisyom zdrojowym i klimatycznym i innym korporacyom, mającym prawo pobierania dodatków do podatków lub opłat.

Składa

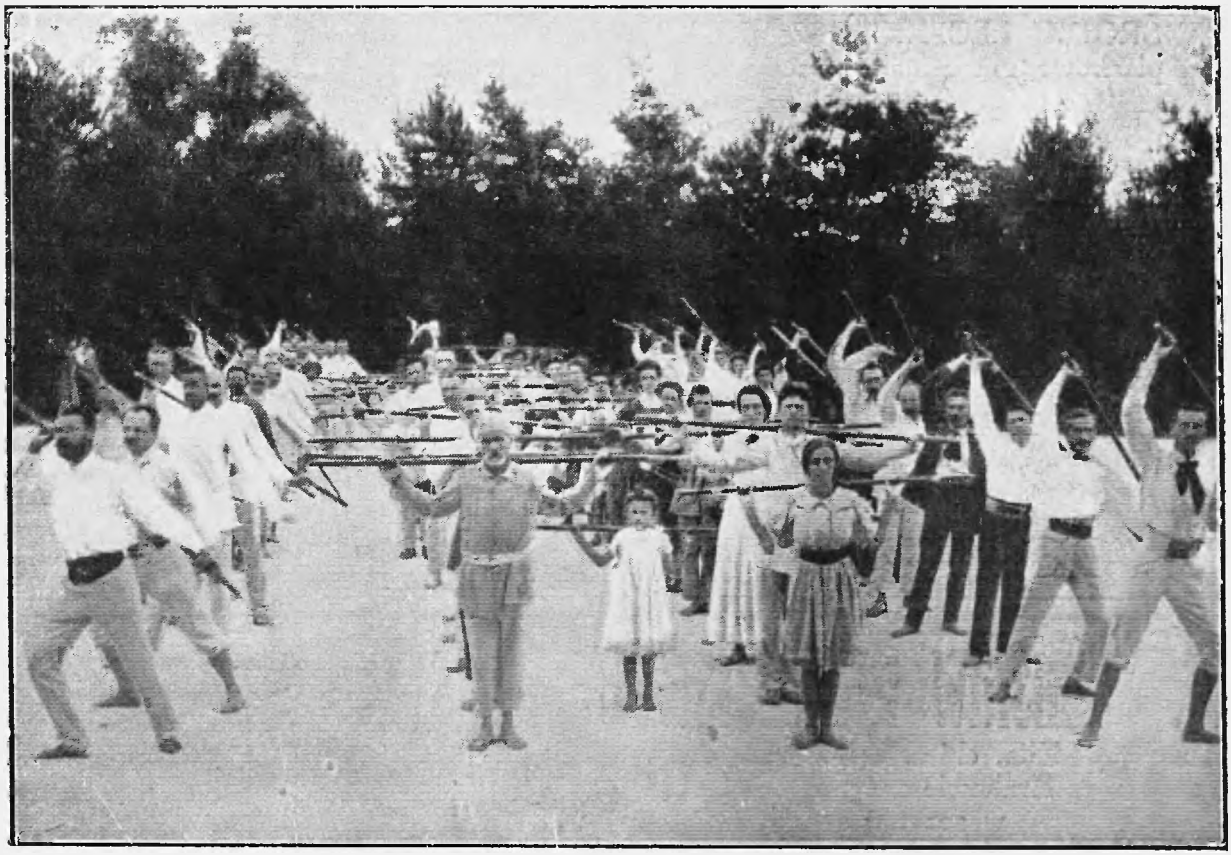
Wadya i **kaucye** za przedsiębiorców pod warunkami przystępnymi.

Załatwia

Wszelkie interesy bankowe w najkorzystniejszy sposób.

LECZNICA Dra TARNAWSKIEGO
W KOSOWIE

ŚRODKI LECZNICZE: DYETA jarska lub naprzemian z mięsną, surowymi pokarmami, ścisła dla chorych na żołądek i kuracya postem.

ĆWICZENIA GIMNASTYCZNE W LECZNICY DRA TARNAWSKIEGO.

HYDROPATYA za pomocą bateryi wodnej, od ciepłej do zimnej wody, wanny zwykłe i faliste, łaźnie gorącem powietrzem i parowe. GIMNASTYKA LECZNICZA, odbywająca się zazwyczaj rano przed śniadaniem — dla dzieci osobna trochę później — gimnastyka oddechowa, od lat kilku tu wypróbowana, którą prowadzą lekarze. Do fizycznej pracy, tak ważnej w leczeniu chorób nerwowych, wielka sposobność w rozległych ogrodach zakładowych. MIĘSIENIE tylko w razie potrzeby (wyżej się ceni tutaj leczenie czynne niż bierne). KĄPIELE powietrzne i słoneczne, tudzież łaźnia słoneczna. SPANIE obowiązkowe przy otwartych oknach i przebywanie przeważnie na powietrzu. Inne środki, jak przetwory apteczne, elektroterapia itp. stosuje się tylko z konieczności.

CELEM lecznicy jest upraszczać leczenie i szukać środków w hygienie, aby pacyenci z nimi się tutaj zapoznali i w domu ich używać mogli — tudzież dla propagandy życia hygienicznego. — KIERUJE lecznicą właściciel, a oprócz tego opiekę nad chorymi poruczono 3 lekarzom, którzy prowadzą gimnastykę. — ZAKŁAD OTWARTY od 1. maja do końca października, względnie przez cały rok. Kosów posiada bardzo łagodną zimę i nadaje się szczególnie na stacyę zimową, która też w roku 1912/13 otwartą zostanie. — WSKAZANIA lecznicze: Leczenie hygieniczne jest skuteczne we wszystkich cierpieniach przewlekłych, jeśli tylko organizm jest jeszcze zdolny do odnowy. Szczegółowy opis wskazań w części redakcyjnej Przewodnika (patrz pod nagłówkiem Kosów). — Prospekty wysyła na żądanie opłatnie

Biuro Związku zdrojowisk:
Lwów, Romanowicza 9

i

Zarząd Lecznicy:
w Kosowie.

NIEMIRÓW

ZAKŁAD SIARCZANO-SOLNO-ALKALICZNY i HYDROPATYA

Suche położenie. Znakomite letnisko. 2000 morg. lasów szpilkowych.

WSKAZANIA: Reumatyzm — Artrytyzm — Skrofuły — Choroby skórne — nerwowe — kobiece.

ŚRODKI LECZNICZE: Kąpiele siarczane — borowinowe — słoneczne piaskowe dla dzieci — rzeczne. — **Wodolecznictwo** — Elektryzacya — Masaż — **Inhalacye.**

Lekarz zakładowy Dr. Pawluk.

Poczta, telegraf, kościół i apteka na miejscu. Stacye kolejowe: JAWORÓW, HORYNIEC, RAWA-RUSKA.

Niezwykła taniość! **Niezwykła taniość!**

SEZON OD 1-go MAJA DO 30-go WRZEŚNIA.

(Opis Zakładu w tekście).

Bliższych wyjaśnień udziela na żądanie odwrotnie

ZARZĄD ZAKŁADU.

Dr. Stanisław Przybylski

b. asystent Klin. chirurg. i położn.-ginek. Un. Jag. w Krakowie ordynuje jak dotąd w sezonie

w Franzensbadzie

(Palace-Hotel, wejście od Kirchenstrasse).

Med. Uniw.

Dr. Anna Fränkel

osiadła

w Buczaczu.

Ordynacya

od godz. 9—12 i od 3—5.

OGRZEWANIA CENTRALNE, WODOCIĄGI, KLOZETY, ŁAZIENKI I T. P. ▣ ▣ ▣

URZĄDZA

ZAKŁAD INSTALACYJNY

Irzyk i Lasocki

LWÓW,

KOPERNIKA 30.

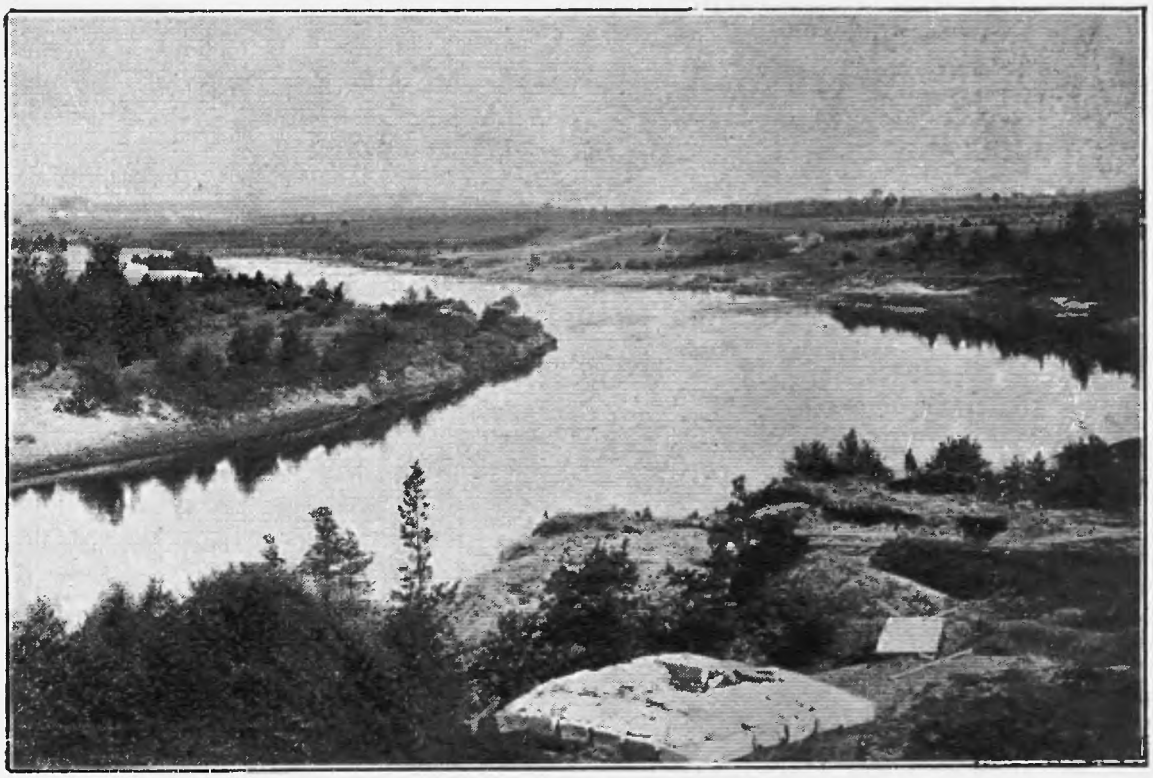
TELEFON 1362.

SEZON trwa od 13-go maja do 23-go września.

NAJSTARSZE RADIOCZYNNE ZDROJOWISKO SOLANKOWE ISTNIEJĄCE OD ROKU 1789

DRUSKIENIKI

NA LITWIE (GUB. GRODZIEŃSKA).

Niemen pod Druskienikami.

ZAKŁAD zdrojowo-kąpielowy w wspaniałem położeniu nad NIEMNEM.

KĄPIELE: solankowe, borowinowe, kwasowęglowe, elektryczne i inne.

ZAKŁAD HYDROPATYCZNY.

SALA GIMNASTYCZNA.

WARUNKI KLIMATYCZNE i SANITARNE wyjątkowo świetne. Zdrojowisko otoczone sosnowym borem, grunt i podłoże przepuszczalne. — MIEJSCOWOŚĆ urocza — wycieczek i rozrywek wiele — życie TANIE. — — — — —

ORDYNUJE 32 LEKARZY.

WSKAZANIA: Skrofuły — Reumatyzmy — Niedokrwistość — Choroby kobiece — nerwowe — serca — Paraliże — Podagra — Cierpienia żołądka i kiszek — Nieżyty dróg moczowych. — DOJAZD od stacyi kolei warszawsko-petersburskiej DRUSKIENIKI 17 wiorst doskonałej szosy. — SAMOCHODY — POWOZY — OMNIBUSY — BRYCZKI.

Prospekty wysyła na żądanie: BIURO ZDROJOWISKA. DRUSKIENIKI (Gub. Grodzieńska).

POŁĄGA

KĄPIELE MORSKIE CIEPŁE I ZIMNE NAD BAŁTYKIEM.

Las sosnowy — Kurhaus z hotelem (światło elektryczne — kanalizacya — woda ze studni artezyjskiej) — Wille — Teatr — Orkiestra.

SEZON: od 15-go czerwca do 15-go września.

Dojazd przez Prusy do Memla, skąd dorożką 1½ godziny.

Informacyi udziela
ZARZĄD KĄPIELOWY, Połąga (Polangen) gub. Kurlandzka.

ZAKOPANE

KONCES. PRYWATNA KLINIKA CHIRURGICZNA

Dra JANA GAWLIKA

B. asystenta Kliniki chirurgicznej w Krakowie DYREKTORA i OPERATORA Szpitala klimatycznego w Zakopanem :-: :-:

Otwarta przez cały rok.

URZĄDZENIA NOWOCZESNE — SALA OPERACYJNA
POKOJE DLA CHORYCH STAŁYCH.

APTEKA A. OBERHARDA SPADKOBIERCÓW

we Lwowie, ul. Zamarstynowska 54. Telefon 1176.

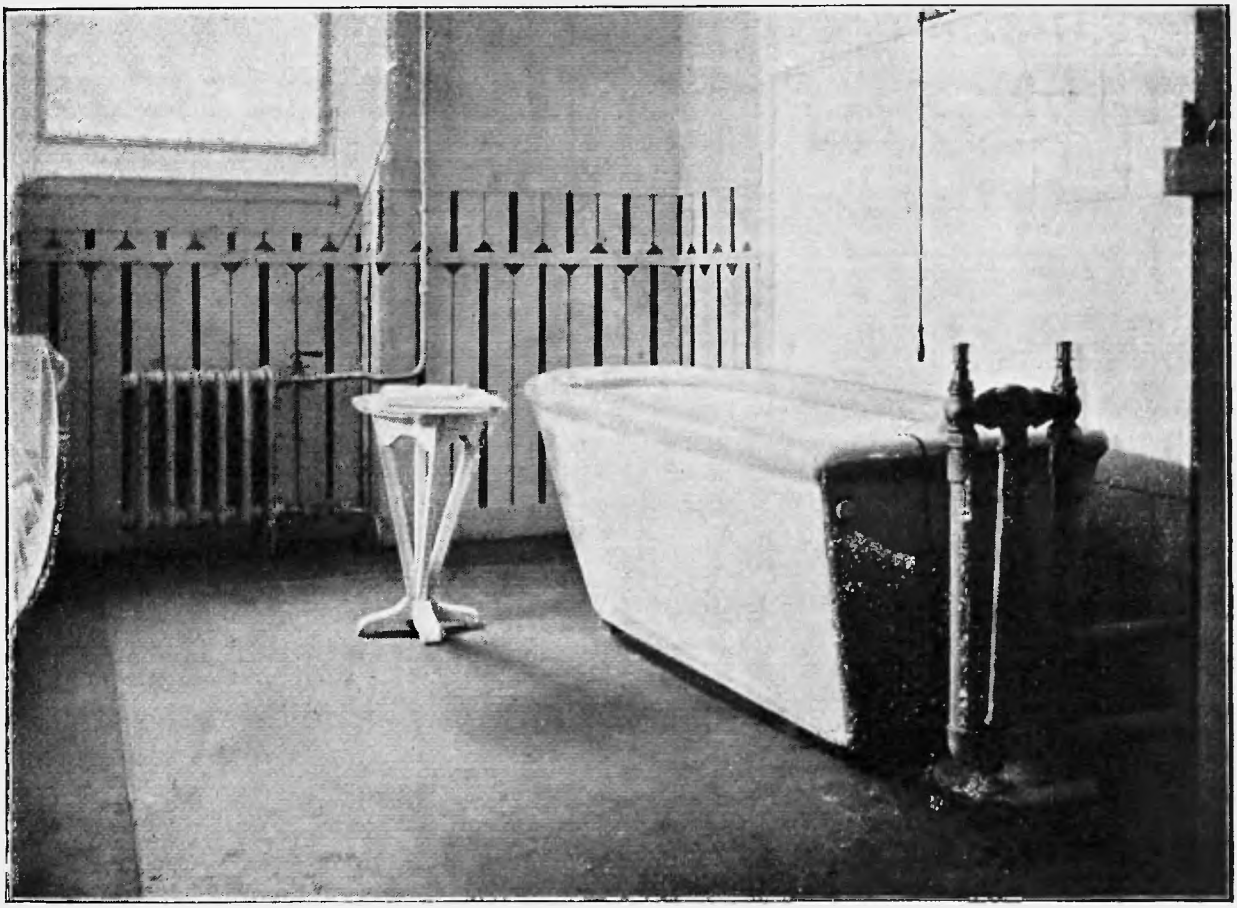
poleca

wszelkie środki lecznicze krajowe i zagraniczne, opatrunki, artykuły gumowe i chirurgiczne, wody mineralne naturalne i sztuczne, oraz własnego wyrobu wina lecznicze. KREM i MYDŁO IRENA do pielęgnowania twarzy. SYRUP, ziółka i pastylki SEEBURGERA przeciw kaszlowi, wodę salicylową i MENTYNĘ do płukania ust, perfumy, mydła, pudry i t. p.

RYMANÓW-ZDRÓJ

ZAKŁAD ZDROJOWO-KĄPIELOWY

w powiecie Sanockim przepięknie położony, 450 m. npm. opodal stacyi kolejowej Rymanów-Miasto.

TYP KABINY W NOWYCH ŁAZIENKACH W RYMANOWIE.

NAJOBFITSZA SZCZAWA SŁONO-ALKALICZNA JOD i BROM zawierająca, bogata w cenne składniki mineralne ze zdrojów TYTUSA, CELESTYNY i KLAUDYI, zastępującej całkowicie wody niemieckie w Kissingen (zdroje Rakoczego i Pandura). — Leczenie kąpielami mineralnemi, piciem wód, mięsieniem (massage), gimnastyką zwykłą i ortopedyczną. Prócz lekarza zakładowego, ordynuje kilku lekarzy zdrojowych. — NOWE, WZOROWO i z komfortem urządzone ŁAZIENKI, wygodne mieszkania.

SEZONÓW trzy, pierwszy od 15. maja do 20. czerwca, drugi od 21. czerwca do 20. sierpnia, trzeci od 21. sierpnia do końca września. Ceny mieszkań i kąpieli w I. i III. sezonie znacznie zniżone dla zamieszkujących wille zakładowe.

URZĄDZENIA, UDOGODNIENIA, ROZRYWKI: Nowa murowana kaplica zakładowa w stylu gotyckim, w niej codziennie nabożeństwa — Elektryczne oświetlenie w całym zakładzie i wszystkich willach — Połączenie między zakładem kąpielowym a miastem Rymanowem, stacyą kolei i okolicznemi miejscowościami uskutecznia omnibus automobilowy — Telefon międzymiastowy, w każdej zakładowej willi mownica telefoniczna — Dom zdrojowy — Czytelnia — Wypożyczalnia książek — Place do gier i zabaw towarzyskich dla starszych i dzieci — Koncerty — Odczyty — Bale — Reuniony dziecinne — Przepiękne wycieczki piesze i kołowe w okolicę.

Wszelkich wyjaśnień udziela i prospekty na żądanie wysyła

Biuro Informacyjne kraj. Związku Zdrojowisk:
Lwów, ul. Romanowicza l. 9

i

Zarząd Zakładu:
RYMANÓW-ZDRÓJ.

(patrz w tekście pod nagłówkiem Rymanów).

GŁOS LEKARZY

DWUTYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM ZAWODOWYM LEKARSKIM, DEONTOLOGII LEKARSKIEJ i MEDYCYNIE SPOŁECZNEJ.

Wychodzi rok dziesiąty we Lwowie 1 i 15-go każdego miesiąca

pod redakcyą

Dra Szczepana Mikołajskiego.

GŁOS LEKARZY omawia aktualne zagadnienia, odnoszące się do postępu sanitarnego w kraju i w tym zakresie zjednał sobie uznanie zarówno w sferach lekarskich, jak i w szerszej opinii publicznej.

GŁOS LEKARZY popiera stale rozwój zdrojownictwa krajowego i przemysłu rodzimego wogóle.

GŁOS LEKARZY jako jedno z najwięcej poczytnych pism lekarskich polskich, przedstawia najdogodniejsze warunki dla reklamy zdrojowisk, uzdrowisk, sanatoryów, zakładów leczniczych, jakoteż wytworów mających związek z lecznictwem lub urządzeniami zdrowotnemi.

PRENUMERATA ROCZNA:

6 koron — 6 marek — 3 ruble.

ADRES REDAKCYI i ADMINISTRACYI:

Dr. Szczepan Mikołajski, we Lwowie,

ul. Śniadeckich 6.

Baczność!

Jlustrowany cennik bandaży i sposób leczenia przepukliny (ruptury) wysyła M. L. Polaczek Sambor. 23

Proszę czytać!

APTEKA POD TEMIDĄ

FRYDERYKA DEWECHEGO

LWÓW, ul. Słowackiego 12.

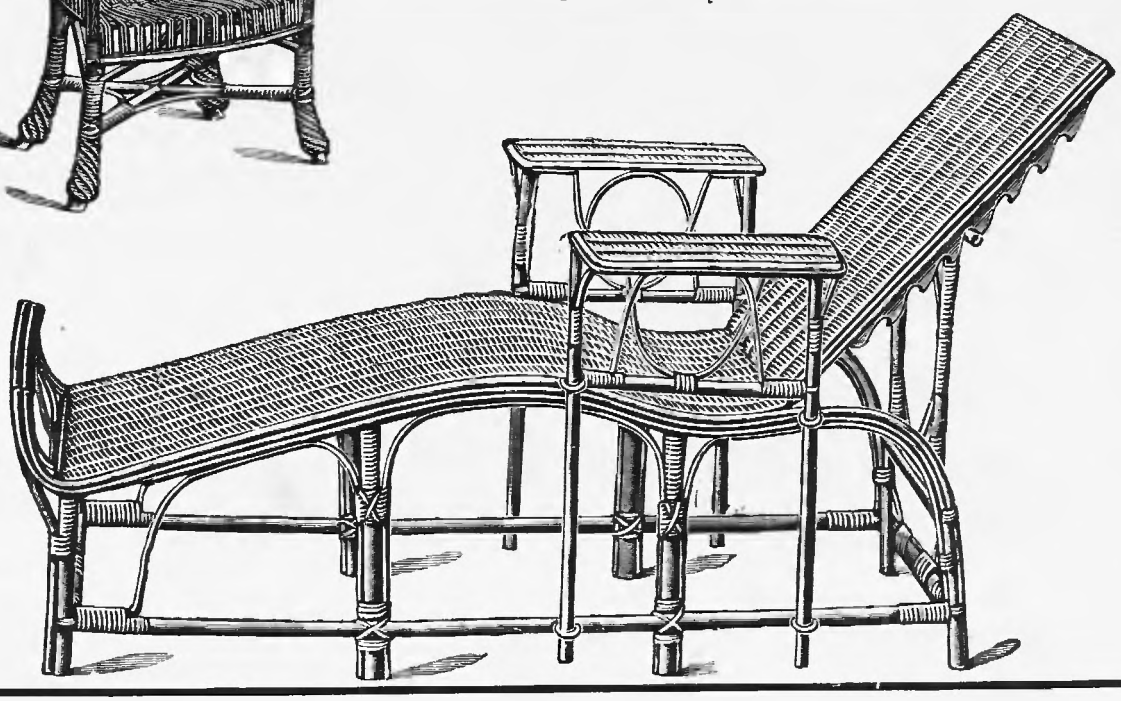
Utrzymuje na składzie: **Wody mineralne — Opatrunki — Przyrządy chirurgiczne — Środki uniwersalne krajowe i zagraniczne — Mydła lecznicze i toaletowe — Perfumy — Pudry — Wodę kolońską — Pasty i proszki do zębów** — oraz **Wodę do ust**
Wina lecznicze własnego wyrobu, jakoteż francuskie **Chassaing i Laroche.**
Wina dla rekonwalescentów: **Tokaj, Malaga i Cognac.**

Szkoła koszykarska w Rudniku nad Sanem

wyrabia dla zakładów kąpielowych, sanatoryów, lekarzy, osób prywatnych i t. p. hygieniczne i według przepisów lekarskich skonstruowane szezlongi (l e ż a k i) z łoziny, trzciny i bambusu, oraz wszelkiego rodzaju stylowe meble ogrodowe, werandowe i salonowe, przepięknie i trwale obrobione — po najprzystępniejszych cenach.

Cenniki na żądanie odwrotnie.

PRASKIE AKCYJNE TOWARZ. BUBOWY MASZYN

„PRAŽSKA AKCIOVÁ STROJIRNÁ“

PRZEDTEM

RUSTON, BROMOVSKY i RINGHOFFER

PRAGA (czeska).

Specyalny oddział dla wykonania kompletnych urządzeń **kąpielowych, parowych, elektrycznych, borowinowych i kwasowęglowych,** tudzież urządzeń dla **hydroterapii.**

KĄPIELE BOROWINOWE

z napełnianiem wanien borowiną za pomocą przewodów rurowych, **wanny** do borowiny są w kabinach **zmontowane na stałe.**

KĄPIELE KWASOWĘGLOWE

z centralnem ogrzewaniem wody pod ciśnieniem hydrostatycznem w patentowanych boilerach, **przyczem woda nie traci kwasu.**

OGRZEWANIE CENTRALNE według najnowszych systemów.

SPECYALNE CZERPADŁA DO WODY Z KWASEM WĘGLOWYM. — — —

MASZYNY PAROWE I KOTŁY NAJNOWSZYCH SYSTEMÓW.

WODOCIĄGI — PRALNIE — PRASOWALNIE.

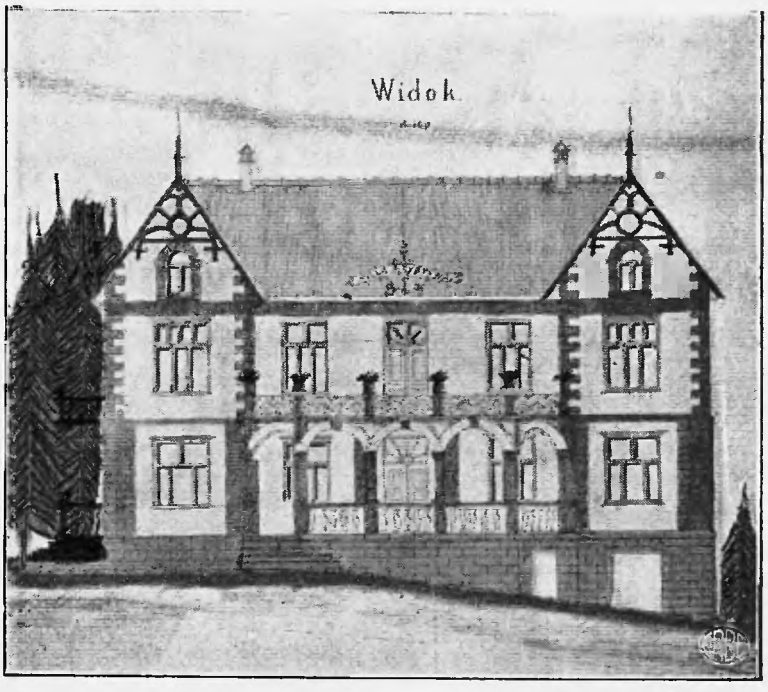
Projekty i kosztorysy bezpłatnie. Celem porady technicznej wysyła firma na żądanie **inżyniera specyalistę.**

Najstarsza i największa firma tego rodzaju w Austryi.

BIURO INŻYNIERSKIE DLA GALICYI I BUKOWINY

starszy inżynier Maksymilian Willer

Lwów, ul. Potockiego 56. — Telefon 1013.

NOWO WYBUDOWANA WILLA

PENSYONAT KRYSTYNA

RYMANÓW-ZDRÓJ

Otwarcie 10. czerwca 1912

WILLA położona w najpiękniejszej części Zakładu — w pobliżu Domu zdrojowego — obok willi plac zabaw dla dzieci.

20 wytwornie urządzonych pokoi, dwie obszerne terasy, oszklona sala jadalna, elektryczne oświetlenie, urządzenia pierwszorzędne, (wodociąg watter — closety i t. p.) —

CENY za mieszkanie wraz z całodziennem utrzymaniem począwszy od koron 6 od osoby.

W SEZONACH I. i III. ZNACZNY OPUST.

Zgłoszenia adresować należy

Biuro Informacyjne Krajowego Związku Zdrojowisk

Lwów, ul. Romanowicza l. 9

i

KRYSTYNA Z ODROWĄŻ-PIENIĄŻKÓW ONYSZKIEWICZOWA

do końca maja w Nadwórnej, od 1-go czerwca Rymanów-Zdrój.

SANATORYUM DLA CHORYCH OCZNYCH :: ::

Radcy dw. Prof. Dr.

B. WICHERKIEWICZA W KRAKOWIE

UL. WOLSKA 15.

Sanatoryum oczne istnieje już od 15 lat, pomieszczone jest w osobnej willi, położonej w najzdrowszej i najpiękniejszej części miasta, blisko plant, przy trakcie ku Błoniom i ku parkowi Jordana

Sanatoryum urządzone wedle najnowszych wymagań i zdobyczy techniki, z elektrycznem oświetleniem, wytworną łazienką, salonem bawialnym, salą operacyjną i t. d.

Pokoje wysokie, dobrze wentylowane, od 12 koron począwszy za osobę i dobę z zupełnem utrzymaniem.

Bliższych szczegółów udziela i zgłoszenia przyjmuje

ZARZĄD SANATORYUM OCZNEGO — KRAKÓW WOLSKA 15.

BIURO SPEDYCYJNE
ST. TUSZYŃSKA
Lwów, Akademicka 12.

Transporty wozami patentowymi, tapicerowanymi — Przeprowadzki w obrębie miasta i na prowincyę — gościńcem i szosą — Opakowuje i przechowuje meble — Spedycya towarów i przesyłek wszelkiego rodzaju, tak w kraju, jak i do wszystkich państw zagranicznych.

PRACOWNIA WYROBÓW STOLARSKICH
Franciszek Grmela
Marjenstadt 16. WARSZAWA, Źródłowa 1. Telefon Nr. 218—04.

MEBLE STYLOWE do mieszkań
i pałaców MEUBLES D'ART.

ŚCIANY — SUFITY — DRZWI — OKNA.

Pierwsza w kraju fabryka listew dekoracyjnych.

LISTWY FALISTE wyrabiane nieznanym dotąd sposobem, uznane są przez najpierwszych architektów i zawodowców, jako najnowsza i nadzwyczaj efektowna ozdoba.

UŻYWANE PRZY ozdabianiu celniejszych budowli, wystaw artystycznych, najwykwintniejszych mebli, drzwi, okien, schodów, ścian, sufitów w pałacach i mieszkaniach.

Roboty kościelne: Ołtarze, ambony, chrzcielnice, stalle.
Specyalny zakład artystycznej inkrustacyi i mozajki.

ŚLUSARNIA
Feliks Gretschel
Lwów, Świętokrzyska 52
Telefon 1265.

WYKONUJE: wszelkie roboty ślusarskie przy budowie domów tak w miejscu, jak i na prowincyi. ROBOTY KONSTRUKCYJNE, artystyczne, okucia okien, drzwi i t. p. APARATEM do samorodnego spajania metali i żelaza reperuje części składowe maszyn i galanteryjne wyroby metalowe.

Poczta Żabie — Stacya kolei Worochta

BURKUT-ZDRÓJ

u stóp Czarnej Hory.

Szczawa alkaliczno-żelazista bardzo bogata w wolny CO_2.

Położenie alpejskie 1012 m. npm. w otoczeniu rozległych szpilkowych lasów (kilkadziesiąt tysięcy morgów) i połonin, nad Czeremoszem. Powietrze balsamiczne, zupełnie wolne od kurzu.

STACYA KLIMATYCZNA par excellence dla osób przepracowanych, jak urzędników, księży, literatów. PENSION 4 korony dziennie, z podwieczorkiem K 4·60. POMIESZKANIE tygodniowo: od 10 K do K 17·50.

Kąpiele mineralne z naturalnym kwasem węglowym, kąpiele słoneczne, kąpiele w Czeremoszu — zabawy, gry towarzyskie, tenis, kręgielnia, przechadzki i wycieczki na szczyty gór.

Prospekty wysyła i informacyi wszelkich udziela odwrotnie

Zarząd Zakładu zdrojowego w Burkucie.

KRAKÓW, ul. Zyblikiewicza l. 9. Telefon Numer 1396.

MECHANOLECZNICZY i ORTOPEDYCZNY

ZAKŁAD ZANDEROWSKI

LECZNICA CHIRURGICZNO-ORTOPEDYCZNA.

Oryginalne aparaty Dra Zandera — Gimnastyka ortopedyczna — Leczenie gorącem powietrzem — mięsienie i elektryzowanie — WŁASNA PRACOWNIA gorsetów, sztucznych kończyn, opasek przepuklinowych i t. p.

APARAT ROENTGENA do prześwietlań i fotografii w celach rozpoznawczych chorób wewnętrznych i chirurgicznych.

WSKAZANIA: Garby, skrzywienia kręgosłupa i kończyn, choroby stawów i kości, gościec i dna, otyłość, choroby nerwów, bezsenność, ból głowy, blednica, choroby serca i naczyń krwionośnych, dusznica, chroniczny nieżyt płuc, niedowład kiszek.

LEKARZE:

Dr. A. MERZ, Dr. M. STARZEWSKI, Dr. Z. WACHTEL.

Zakład otwarty przez cały rok od godziny 9—1 i od 4—6 wyłącznie prowadzony i przez lekarzy.

NOWE MIASTO

GUB. PIOTRKOWSKA — pow. RAWSKI
nad PILICĄ

ZAKŁAD PRZYRODOLECZNICZY

Dra J. BIELIŃSKIEGO

OTWARTY PRZEZ CAŁY ROK.

Założony w r. 1873, leży w zdrowej i malowniczej okolicy, na gruncie przepuszczalnym nad Pilicą, w sąsiedztwie rozległych lasów. Wzniesienie nad poz. morza wynosi 547, nad poziom Pilicy zaś 103 stóp. Zakład posiada własny obszerny, dobrze utrzymany park, zasłonięty jest od wschodu i północy wzgórzami, a otwarty od strony południowej, dając szeroki widok na obszerne łąki, rzekę i zapiliczne lasy.

Zakład posiada w kilku budynkach 150 pokoi umeblowanych z pościelą, doskonałą opiekę lekarską (2 stałych lekarzy), znakomicie zorganizowaną służbę, pozostającą pod ciągłym nadzorem lekarskim dyetetyczną kuchnię i dostosowane do najnowszych wymagań sztuki lekarskiej i hygieny urządzenia.

ŚRODKI LECZNICZE: Postępowo urządzony zakład wodoleczniczy — KĄPIELE MINERALNE (ciechocińskie, buskie, i t. p.) — AROMATYCZNE — IGLIWIOWE — GAZOWE z CO_2 ELEKTRYCZNE — RZECZNE — POWIETRZNE — GIMNASTYKA — MASSAŻ — ELEKTROTERAPIA — LAKTOTERAPIA (kefir, kumys, serwatki i t. p.) — DYETOTERAPIA.

WSKAZANIA LECZNICZE: Choroby nerwowe (rozstrój nerwów, histerya, neurastenia, epilepsya, hipochondrya, psychozy na tle płciowem, nadużyć wyskoku i popołogowe, porażenia), Choroby ustrojowe (blednica, otyłość, niedokrewność, malarya, przymiot, zatrucia rtęciowe, morfinowe i t. p. choroba Bazedowa), Choroby narządu trawienia. — Początkowe cierpienia płuc i krtani. — Choroby nerek i pęcherza. — Cierpienia kobiece. — Rekonwalescencya po przebytych chorobach ciężkich.

ROZRYWKI: Orkiestra w sezonie letnim. — Sporty i gry towarzyskie. — Czytelnia i biblioteka. — Bilard. — Koncerty i zabawy, spacery w parku i lasach. — Wycieczki łodziami po Pilicy.

CENY mieszkania z utrzymaniem (pensya) dostosowane do stopnia zamożności kuracyuszy. Ceny te wynoszą od 60 rubli na miesiąc (70, 75, 100, 120 rb.) do 150 rb. W cenie tej pomieszczone są należytości za opiekę lekarską, zabiegi hydropatyczne i gimnastykę. Za zabiegi inne i leczenie specyalne płaci się osobno. Pierwsza konsultacya 3 rb. Wpisowe od osoby wraz z muzyką 7 rb., od rodziny 14 rb. Od cen tych Zarząd Zakładu udziela osobom uboższym pewnych ulg.

KOMUNIKACYA: Poczta i telegraf na miejscu. Stacye kolei: **Skierniewice** linii warsz. wied., (skąd codziennie odchodzą wygodne karety pocztowe do Nowego Miasta, cena rb. 1.50 od osoby) i **Opoczno** linii iwangrodzkiej, skąd dojazd dorożką.

Prospekty przysyłają i informacyi udzielają odwrotnie

Dr. J. BIELIŃSKI i Dr. M. OFFMAŃSKI

w NOWEM MIEŚCIE nad PILICĄ.

MYŚLENICE

4 mile od Krakowa, wśród lasów świerkowych, nad Rabą, zaleca się jako stacyę klimatyczną. Dużo will dla wygody gości, kąpiele o składnikach leczniczych. Poczta, stacya telegraficzna, telefony, omnibusy, księgarnia z wypożyczalnią książek, restauracya w lesie, plac tenisowy, kręgielnia itd. itd.

HOTEL, CUKIERNIA i RESTAURACYA

BOLESŁAWA SKRZYŃSKIEGO W JAREMCZU

poleca się do łaskawych usług

20 pokoi hotelowych z komfortem urządzonych.

Wnętrze sali restauracyjnej Skrzyńskiego w Jaremczu.

HOTEL I RESTAURACYA OTWARTE PRZEZ CAŁY ROK.

WILLA GRAŻYNA W TRUSKAWCU

dwupiętrowa, położona wpośród ogrodu, urządzonego i utrzymywanego dla użytku Sz. Gości — w pobliżu łazienek pierwszej klasy i kościoła rzym. kat. Pokoje z urządzeniem wedle najnowszych wymogów nowoczesnych. Służba męska i żeńska zorganizowana wzorowo. Dla wygody Gości w willi mała biblioteka.

Cena pokoi rozpoczyna się od 1 kor. 20 h.

Zgłoszenia przyjmuje we Lwowie ul. Bielowskiego L. 4. od października do początku maja — od 15. maja począwszy w Truskawcu

właścicielka MARYA KUSCHÉE.

IWONICZ

ZAKŁAD ZDROJOWO-KĄPIELOWY I KLIMATYCZNY (STACYA KOLEJOWA: IWONICZ W GALICYI)

Najsilniejsza szczawa słono-jodowo-bromowa. Oddawna stwierdzona jej skuteczność we wszystkich postaciach zołzów (scrofuloza), w chorobach kości, jamy nosowej, uszu, skóry i wogóle we wszystkich chorobach wymagających przyspieszenia odnowy materyi. Leczenie ortopedyczne i masażowe. Inhalatorya systemu CLARA. Kąpiele w gorącem powietrzu systemu POLANA, tudzież sztuczne kąpiele gazowe.

LEKARZE ZAKŁADOWI: Docent **Dr. Antoni Gabryszewski ze Lwowa i Dr. Grzegorz Turzański z Jarosławia,** tudzież 6 lekarzy wolno praktykujących.

W sezonie I. od 1-go maja do 20. czerwca i w III. od 20 sierpnia do końca września mieszkania znacznie tańsze. — Uwolnienia od taksy na podstawie świadectw ubóstwa udziela się tylko w I. i III. sezonie.

URZĄDZENIE zakładu wzorowe, oświetlenie elektryczne, wodociągi, kaplica zakładowa, w której odprawia się codziennie msza św.

Zamówienia na mieszkania, wodę mineralną, sól, ług i muł przyjmuje i wszelkich wyjaśnień udziela, oraz wysyła na żądanie prospekty opłatnie

Dyrekcya Zakładu
Zdrojowo-kąpielowego w Iwoniczu.

Dr. Zygmunt Ashkenazy

ordynuje **w chorobach kobiecych i przewodu pokarmowego**

W LECIE W KRYNICY POD ORŁEM — W ZIMIE LWÓW UL. MIKOŁAJA 11.

Dr. JÓZEF MAYER

ordynuje jak w latach ubiegłych
w Krynicy — Łazienki borowinowe

SKŁADNICA HURTOWNA I DROBIAZGOWA

wyłącznie

KRAJ. WÓD MINERALNYCH

I PRZETWORÓW ZDROJOWYCH

POD EGIDĄ

KRAJOWEGO ZWIĄZKU ZDROJOWISK I UZDROWISK

SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ

Rozsyłka wód mineralnych z c. k. Zakładu zdroj. w Krynicy

Wyłączne zastępstwo sprzedaży wód Szczawnickich

we Lwowie ulica Romanowicza l. 9, parter.

TELEFON Nr. 895. **TELEFON Nr. 895.**

W każdym czasie do nabycia we wszelkich ilościach i po najtańszych cenach w stanie świeżym wszystkie krajowe wody mineralne i przetwory zdrojowe.

Składnica wyłącznie krajowych wód mineralnych (Lwów, ulica Romanowicza liczba 9)

posiada na składzie:

Rodzaj wody	Nazwa źródła	Działanie
I. Szczawy proste.	1. Burkut. 2. Krynica — Karol. 3. Szczawnica — Stefan. 4. Wysoka — Józef, Wanda.	Ułatwiają znakomicie trawienie, neutralizują kwasy żołądkowe, zapobiegają złej przemianie materyi, winny być stale używane w czasach epidemii i w okolicach z niezdrową wodą do picia.
II. Szczawy alkaliczne z przewagą dwuwęglanu sodu.	1. Szczawnica — Józefina, Stefan, Wanda. 2. Wysowa — Olga, Rudolf.	Działają doskonale w przewlekłych i ostrych katarach płuc, oskrzeli, krtani, tchawicy — pite są z dobrym skutkiem w nieżytach pęcherza i miedniczek nerkowych.
III. Szczawy alkaliczno-słone z przewagą chlorku sodu.	1. Krościenko — Stefan. 2. Szczawnica — Magdalena. 3. Wysowa — zdrój „Słony".	Działają skutecznie w nieżytach dróg oddechowych, w katarach kiszek, cierpieniach żołądkowych i wątrobianych.
IV. Solanki.	1. Rabka — Marya.	Używane ze skutkiem w cierpieniach kiszek i skłonności do obstypacyi.
V. Szczawy solankowe.	1. Rymanów — Klaudya.	Działa bardzo dobrze w katarach kiszek.
VI. Szczawy solankowe zawierające lit.	1. Iwonicz — Amelia, Karol. 2. Rabka — Kazimierz. 3. Rymanów — Celestyna, Tytus.	Wpływają dodatnio na przemianę materyi, ułatwiają trawienie, zapobiegają zaparciu stolca.
VII. Solanki zawierające jod.	1. Iwonicz — Amelia, Karol. 2. Rabka — Marya, Rafaela. 3. Rymanów — Celestyna, Tytus.	Działają znakomicie na przemianę materyi przy kile (syfilis), przy zwapnieniu naczyń krwionośnych.
VIII. Wody z ziemiami alkalicznemi.	1. Krynica — Karol. 2. Szczawnica — Stefan. 3. Truskawiec — Naftusia. 4. Wysowa — Rudolf.	Usuwają kwasy i piasek w moczu, działają doskonale w katarach pęcherza i cierpieniach nerkowych, ułatwiają trawienie.
IX. Szczawy żelaziste.	1. Burkut. 2. Krynica — zdrój Główny, zdrój Słotwiński. 3. Wysowa — zdrój słony, Rudolf, Wanda, Karol. 4. Żegiestów.	Działają wzmacniająco w niedokrewności, blednicy, osłabieniu ogólnem, cierpieniach kobiecych.
X. Wody gorzkie.	1. Morszyn — Bonifacy.	Działa znakomicie przeczyszczająco i usuwa zastoje z jamy brzusznej, wzmacnia apetyt i ułatwia trawienie.

XI. Przetwory zdrojowe:

Iwonicka sól jodowa do kąpieli. — **Iwonicki** ług i muł do kąpieli. — **Morszyńska** sól gorzka do zażywania (zamiast soli Maryenbadzkiej). — **Morszyńska** sól do kąpieli. — **Rabczańska** sól jodowo-żelazista do kąpieli. — **Rymanowska** sól jodowa do zażywania i płukania gardła. — **Rymanowska** sól jodowa do kąpieli. — **Rymanowski** ług i muł do kąpieli. — **Borowina** do okładów z Lubienia i Morszyna.

XII. Wody stołowe najlepszej jakości:

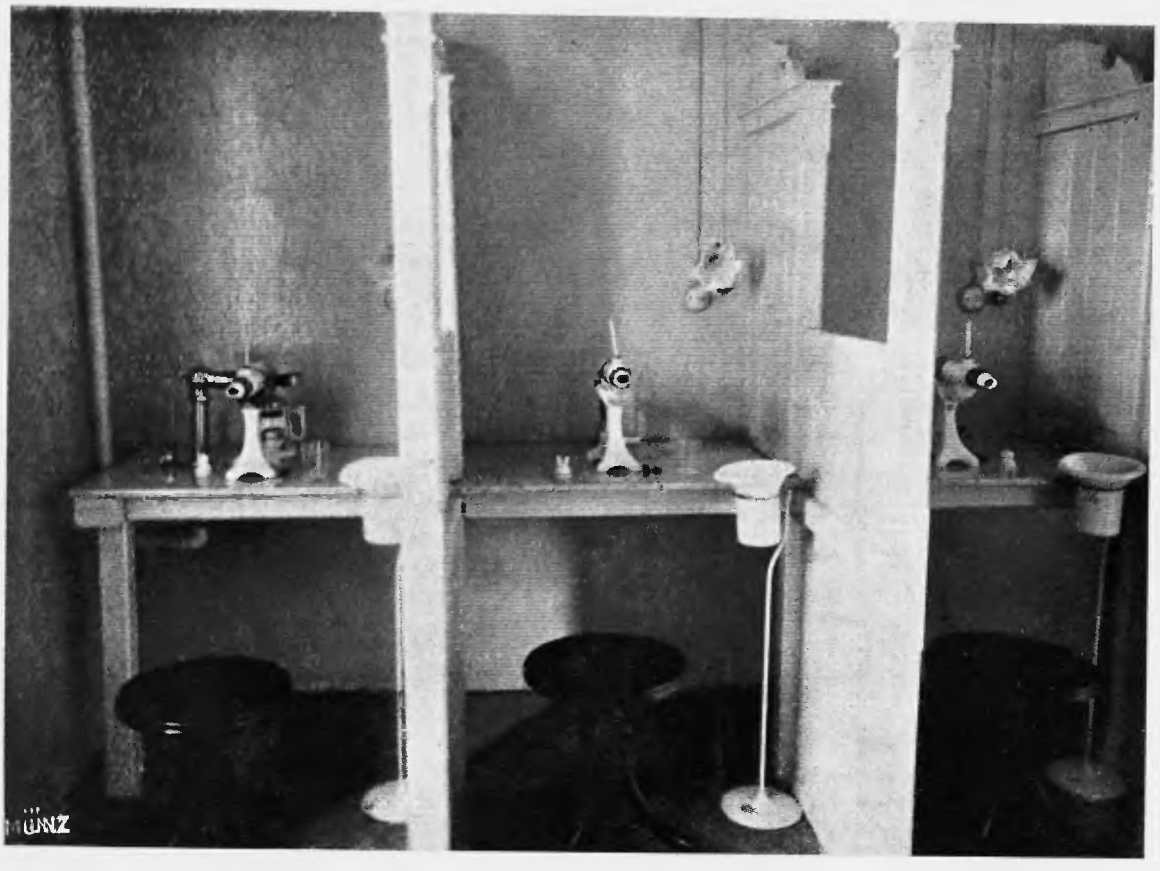
Woda ze źródeł w Burkucie. — Woda ze źródła »Stefana« w Szczawnicy. — Woda ze źródła »Karola« w Krynicy. — Woda ze źródła »Stefana« w Krościenku. — Woda ze źródła »Józefa« w Wysowej.

Na fundusz wdów i sierót po lekarzach po 1 hal. od każdej sprzedanej flaszki wody, słoika czy skrzynki przetworów zdrojowych przeznaczył Krajowy Związek Zdrojowisk i Uzdrowisk

ZDROJOWISKO LUBIEŃ KOŁO LWOWA

ŚRODKI LECZNICZE:

Kąpiele siarczane — kąpiele borowinowe — kąpiele z CO_2, à la Nauheim — kąpiele w świetle elektrycznem, całe i częściowe — inhalacye systemu dra Bullinga — gimnastyka aparatami Zandera — **Röntgenoterapia — Picie i wziewanie emanacyi radiowej.**

ZAKŁAD ELEKTRYCZNIE OŚWIETLONY, ŁAZIENKI CENTRALNIE OGRZEWANE, MIESZKANIA OPALANE.

PORA KĄPIELOWA OD 10 MAJA DO KOŃCA WRZEŚNIA.

W miejscu: stacya kolejowa (23 minut od Lwowa) — poczta — telegraf — telefon międzymiastowy — kaplica zakładowa — apteka publiczna, stała.

(patrz w części redakcyjnej pod LUBIEŃ i w części ogłosz. str. 31).

Wszelkich wyjaśnień udziela odwrotną pocztą

Dyrekcya zakładu kąpielowego.

SANATORYUM DLA CHORYCH PIERSIOWYCH
Dra GEISLERA w OTWOCKU

nagrodzone wielkim złotym medalem na WYSTAWIE HYGIENICZNEJ krakowskiej, otwarte **cały rok.** — POKÓJ oddzielny wraz z usługą, opałem, światłem elektrycznem, całodziennem utrzymaniem, kuracyą hydropatyczną i opieką lekarską **od 3 rs. 50 kop. do 4 rs. 50 kop.** — zależnie od wielkości pokoju.

Prospekty gratis i franco wysyła

Dr. GEISLER — OTWOCK — Gub. Warszawska.

ZAKŁAD DENTYSTYCZNY
Dra TADEUSZA KASPRZYCKIEGO
LWÓW, UL. AKADEMICKA 21
(OBOK IZBY HANDLOWEJ).
ORDYNUJE OD GODZINY 9—1 i OD 3—6.
TELEFON NR. 1294.

DLA MĘŻCZYZN OSŁABIONYCH
APARAT PASTORA
patentowany przez Departament za Nr. 12002 — usuwa niemoc, wzmacnia organa płciowe. Skutek niezawodny! bez ujemnego wpływu na organizm. Komplet z opisem rb. 25. Wysyła się bezzwłocznie po otrzymaniu zadatku.
Warszawa, ul. Daniłowiczowska l. 8. Technik Seweryn Pik.

ZAKŁAD

KĄPIELI LECZNICZYCH

DRA W. SERBEŃSKIEGO

LWÓW, ULICA SKRZYŃSKIEGO L. 10.

(boczna „Łyczakowskiej“) przystanek tramwaju elektrycznego: ulica Żulińskiego.

WYDAJE:

Kąpiele aromatyczne, borowinowe, gazowe z kwasu węglowego i tlenu, garbnikowe, gorczyczne, igliwiowe, jodowe, ługowe, pinolowe, radowe, siarczane, solankowe zwykłe i morskie, solankowo-siarczane, ziołowe, żelaziste (à la Francensbad) i inne, stosownie do ordynacyi P. T. lekarzy. Parnie i kąpiele z gorącego powietrza. Leczenie światłem ultra — fioletowem (Künstliche Höhensonne). **Pierwsze w kraju ematoryum radowe.** Aparaty do zabiegów radowych pomysłu i pod kontrolą Profesora fizyki politechniki lwowskiej Dra T. Godlewskiego.

Celem rugowania wyrobów obcych zakład wysyła odwrotną pocztą składniki do kąpieli, których wytwórstwa podjęła się znana krajowa fabryka chemiczna „Tlen“.

Najnowszego systemu centralne ogrzewanie kabin, kurytarzy, leżalnie i poczekalnie i t. d. umożliwiają odwiedzanie Zakładu z korzyścią przez cały rok.

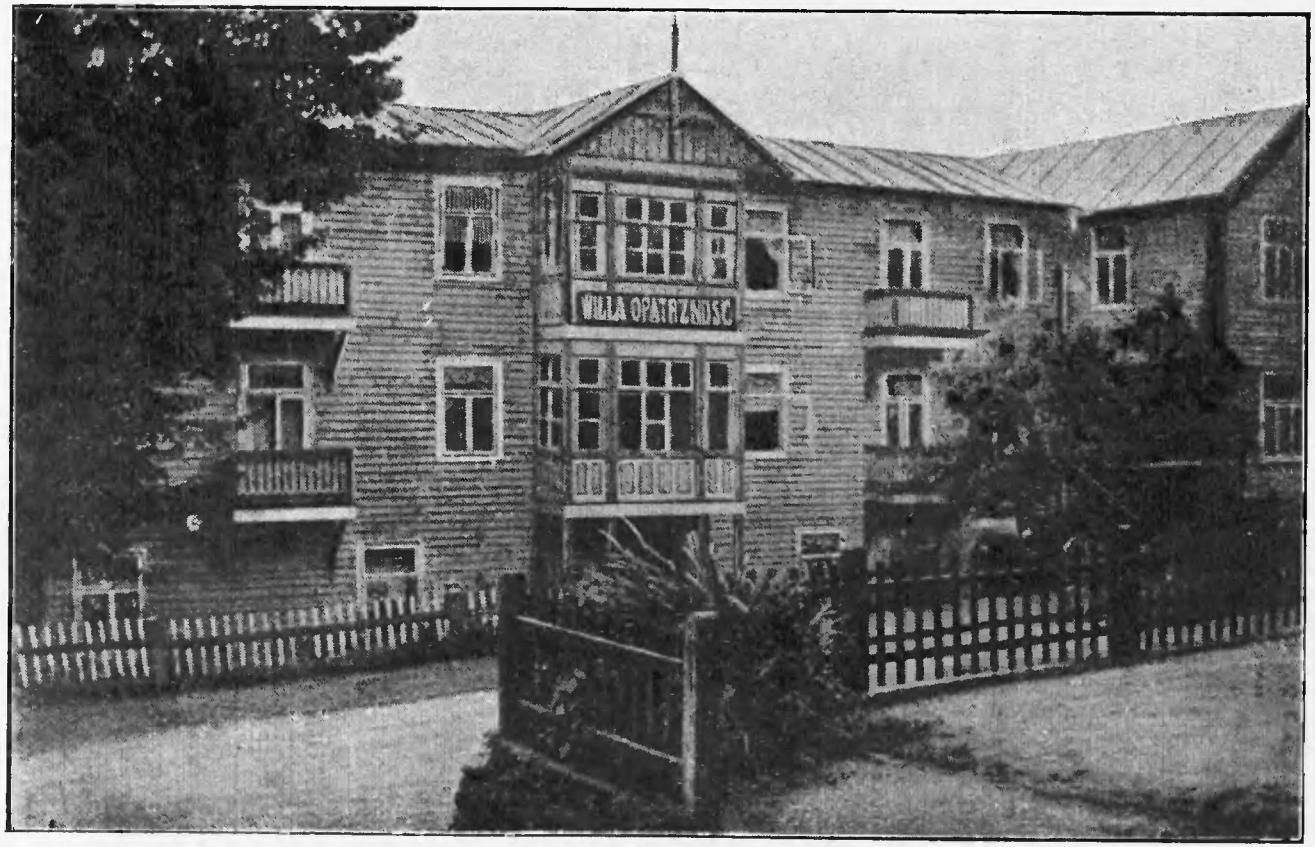
Zakład otwarty od 7 rano do 8 wiecz. bez przerwy.

Przez grudzień, styczeń i luty ceny zniżone.

:: **Zwiedzać można codziennie od 10—11 rano.** ::

(Opis patrz pod nagłówkiem „Lwów“).

WILLA „OPATRZNOŚĆ“ w KRYNICY

położona w środku Zakładu w odległości 1—2 minut drogi od łazienek borowinowych, mineralnych, Zdroju głównego i Domu zdrojowego (Kurhausu), posiada do wynajęcia mieszkania urządzone wraz z pościelą

POD BARDZO PRZYSTĘPNYMI WARUNKAMI.

RESTAURACYA

w domu, jednak bez przymusu stołowania się tamże.

W sezonie I. i III. ceny znacznie zniżone.

Informacyi udziela bezpłatnie

ZARZĄD WILLI.

ZMIANA LOKALU! **ZMIANA LOKALU!**

ZAKŁAD AMERYKAŃSKO-DENTYSTYCZNY

Dra BENDLA

byłego ucznia klinik krakowskiej i londyńskiej
(PRZEDTEM WIEDEŃ I. SINGERSTRASSE)
ZNAJDUJE SIĘ ODTĄD W DOMU PRZY ULICY I. KÄRNTNER-STRASSE 17. (WALLISHAUS).

Uzębienia mostkowe — Korony zębowe złote — Sztuczne zęby i szczęki — Plombowanie — Obturatory —

ORDYNUJE OD 9—6. ∴ TELEFON Nr. 8240.

ATELIER
pour les dents artificielles
PLOMBAGE COURONNES
ORDFICATION et OPERATION
avec narcose
VIENNE I. KÄRNTNERSTRASSE 17. (WALLISHAUS).

AMERICAN DENTISTRY
CROWN and BRIDGE-WORK-OFFICE
Painles extraction
WIEN
I. KÄRNTNERSTRASSE 17.
(Wallishaus)

KRAJOWE BIURO SPEDYCYJNE

JULIUSZ BEGLEITER

LWÓW UL. JAGIELLOŃSKA 11 A. TELEFON Nr. 1430.

ADRES TELEGRAFICZNY: SPEDYTOR BEGLEITER LWÓW.

WAŻNE NA SEZON LETNI!

Pierwszorzędne przedsiębiorstwo ekspedycyi pakunków podróżnych do wszelkich miejscowości kąpielowych i letnisk. Skrzętne i tanie uskutecznienie. Załatwienia wszelkich formalności przy przesyłkach cłowych. Przedsiębiorstwo dowozowe c. k. kolei państwowej. Zastępstwa wszędzie. Spedycye wszelkiego rodzaju. Transporty we własnych c. k. patentowanych wozach meblowych.

∴ Składownia mebli. ∴

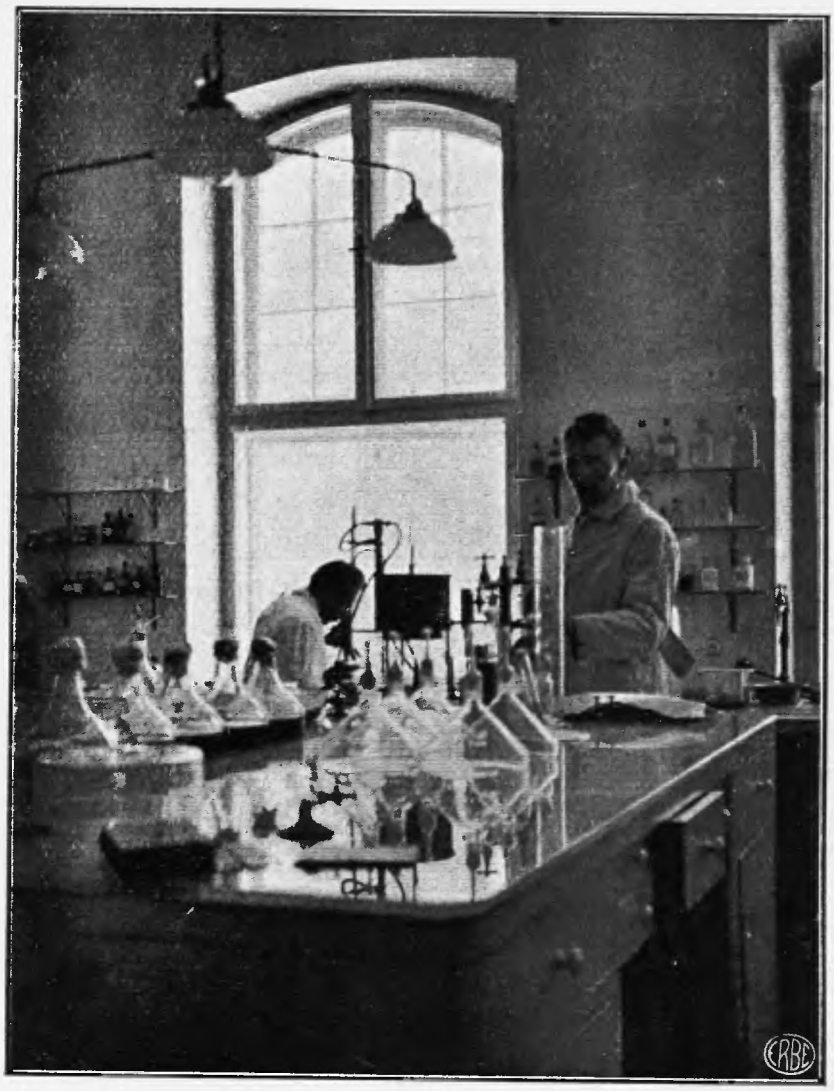
LABORATORYUM

CHEMICZNO-LEKARSKIE I HYGIENICZNO-BAKTERYOLOGICZNE

pod kierownictwem

Prof. Dr. K. PANKA

Lwów, ulica Senatorska l. 11. — Telefon Nr. 494.

Przy współzawodnictwie sił fachowych we wszystkich działach wykonuje: Badania **chemiczne i mikroskopowe** moczu, kliniczne i ilościowe w najszerszym zakresie — badania przemiany materyi z określeniem ilościowem żądanych składników w wydalinach i pokarmach. — **Badania plwocin,** wysięków, krwi, ropy, nitek śluzowych, nasienia. — **Badania treści żołądkowej,** kału, kamieni żółciowych, złogów jelitowych i t. p. **Badania bakteryologiczne** wydzielin, wysięków, krwi, nalotów, zarówno mikroskopowe jak i przy pomocy hodowli sztucznych i szczepień na zwierzętach. — **Badania serodyagnostyczne:** próba Wassermanna, Vidala i t. p. **Badania histologiczne** tkanek chorobowo zmienionych. **Badania hygieniczne.** Rozbiory wody do picia, wód mineralnych, środków spożywczych, wód ściekowych, i t. p.

Na żądania dostarcza się rurek i naczyń jałowych do pobrania i przesyłki prób.

(Opis patrz pod nagłówkiem „Lwów“).

Pensyonat Zofijówka w Iwoniczu

Otwarty od 25. maja do końca września.

25 pokoi mieszkalnych, sala jadalna, plac słoneczny do zabaw.

Willa »Zofijówka«, w której mieści się pensyonat, wystawiona przed rokiem na wzgórzu, tuż pod parkiem zakładowym, na uboczu, a jednak koło centrum zakładu. — Odsłonięta od wschodu, kąpie się w pełni słońca; ściana lasu od zachodu chroni ją od wiatrów. — Wyższe położenie i podmurowanie wyklucza możliwość wilgoci. Z placu przed pensyonatem i z okien tegoż roztacza się piękny widok na okoliczne wgórza bliższe i dalsze (Odrzykoń).

Odgrodzony duży plac przed willą jest doskonałem, wyłącznie dla dzieci pensyonatu przeznaczonem, na operacyę słońca wystawionem miejscem do zabaw. Tutaj używać mogą dzieci t. zw. kąpieli słonecznych.

Przed zbytnim upałem chronią barwne parasole i dwie altany, w których dzieci spożywać mogą śniadania i podwieczorki. Z tyłu poza willą łąka, również wyłącznie do użytku gości pensyonatu przeznaczona, tuż obok park drzew szpilkowych, przez który prowadzą ścieżki na dalsze spacery (Bełkotka, i t. p.). Pensyonat ma 25 zupełnie nowo, z uwzględnieniem wymogów czystości i hygieny urządzonych pokoi mieszkalnych. — Oświetlenie elektryczne, waterklozety, kanalizacya. — Obszerna sala jadalna, czytelnia, pianino. — Troskliwa opieka domowa. — Ceny od 8 koron dziennie wraz z utrzymaniem, przy dłuższym pobycie stosowny opust. — Pożywienie w pensyonacie jest smaczne, obfite i zdrowe, zastosowane do wymagań kuracyi Iwonickiej i do poleceń pp. lekarzy ordynujących. — Obfitość jarzyn. Nabiał z obory dóbr Iwonickich hr. Załuskich.

Adres: do połowy maja Lwów, Mochnackiego 22. — później Iwonicz, Pensyonat Zofijówka.

(Patrz pod nagłówkiem „Iwonicz“). Właścicielka pensyonatu **STUDENCKA.**

BLIZKO PÓŁTORA WIEKU ISTNIEJE

Najstarszy polityczny dziennik polski

GAZETA WARSZAWSKA

ZAŁOŻONA W 1774 ROKU.

Gazeta Warszawska stawia sobie za główny cel dostarczanie dokładnych, bezpośrednio ze źródła czerpanych informacyi o sprawach ogół polski obchodzących i oświetlanie ich ze stanowiska interesów narodowych polskich.

Redakcya i administracya: Warszawa, Szpitalna 14. Telef.: Redakcyi 88, Adm. 25—51, Drukarni 172—28. Skrzynka pocztowa 257. Rachunek przekazowy Nr. 14 w Banku Tow. spółdzielczego.

Cena przedpłaty:

w Warszawie:

Rocznie	rb.	9·—
Półrocznie	„	4·50
Kwartalnie	„	2·25
Miesięcznie	„	—·75

Za odnoszenie do domu 10 kop. miesięcznie.

Z przesyłką pocztową:

Rocznie	rb.	12·—
Półrocznie	„	6·—
Kwartalnie	„	3·—

Za granicą:

Kwartalnie	rb.	4·50

Zmiana adresu kop. 20.

Cena ogłoszeń:

1 wiersz petitu:

1-sza strona	kop.	60
Nadesłane	„	100
Reklamy	„	30
Nekrologi	„	20
Zwyczajne	„	15
Drobne ogłoszenie jeden wyraz	„	3

Za grubszy druk — podwójnie.

Za tłómaczenie dolicza się po 2 kop. od wiersza.

Za dołączenie prospektów do Gazety płaci się rb. 10 od tysiąca i opłatę pocztową.

Cena oddzielnego egzemplarza 3 kop. Dostać można we wszystkich ajencyach pism, kioskach i na kolejach. Prenumerować można we wszystkich kantorach pocztowych. Żądać numerów okazowych.

NAJPOCZYTNIEJSZY ORGAN NA PROWINCYI.

Sezon od 7 (20) maja do 7 (20) września.

SOLEC

ZAKŁAD WÓD MINERALNYCH SIARCZANO-SŁONYCH

znanych ze swej skuteczności w reumatyzmie, artretyzmie, nerwobólach, chorobach skórnych, przymiocie (w jego najcięższych postaciach i powikłaniach).

CENY NISKIE: pokój wraz z całkowitem utrzymaniem od 60 rs. miesięcznie, w pierwszym i ostatnim sezonie ceny mieszkań zakładowych o 25% tańsze.

Dojazd przez stacyę kolejową KIELCE, skąd powozami w 6-9 godz. samochodem w 4-5 godzin do Zakładu, lub od strony GALICYI przez TARNÓW i stacyę kolejową SZCZUCIN, a następnie komorę RATAJE, skąd dwie mile do SOLCA.

Informacyi, prospektów, broszur udziela gratis

Zarząd Solca, poczta Stopnica gub. Kieleckiej.

SZCZAWNICKIE WODY MINERALNE

na składzie w **składnicy** hurtownej krajowego Związku zdrojowisk i uzdrowisk we Lwowie, w aptekach i składach wód mineralnych.

STEFAN ułatwia znakomicie trawienie, neutralizuje kwasy żołądkowe, zapobiega złej przemianie materyi, winien być stale używany w czasach epidemii i w okolicach z niezdrową wodą do picia, usuwa kwasy i piasek w moczu, działa skutecznie w katarach pęcherza i cierpieniach nerkowych.

JÓZEFINA I WANDA działają doskonale w przewlekłych i ostrych katarach płuc, oskrzeli, krtani, tchawicy — również działają korzystnie w nieżytach pęcherza i miedniczek nerkowych.

MAGDALENA działa skutecznie w katarach kiszek, cierpieniach żołądkowych i wątrobianych jak również i w nieżytach dróg oddechowych.

Zamówienia na wodę w skrzyniach po 25 i 50 flaszek w czasie bezmroźnym przyjmuje na Galicyę wschodnią **składnica** krajowych wód mineralnych Związku zdrojowisk we Lwowie ul. Romanowicza 9 (adres telegraficzny: Zdrojowiska Lwów, telefon Nr. 895), zaś na Galicyę zachodnią Zarząd Zakładu zdrojowego w Szczawnicy.

(Patrz w części redakcyjnej pod Szczawnica i w części ogłoszen. str. 30).

OJCÓW

Zakład leczniczy dla chorych nerwowych — artrytycznych — otyłych z upośledzoną przemianą materyi, z chorobą BASEDOWĄ — z czynnościowemi chorobami serca, z nawykowem zaparciem stolca — z katarem żołądka i kiszek i t. p.

Zakład położony na wysokości 405 m. nad poziomem morza w Królestwie Polskiem gub. Kieleckiej, pow. Olkuskim. Od Krakowa 16 kilom. końmi przez komorę SZYCE. (Na zamówienie wysyła Zakład do KRAKOWA pod wskazany adres powóz w cenie 8 rs. lub bryczkę w cenie 4 rs. Od stacyi OLKUSZ 20 wiorst. POŁOŻENIE bardzo malownicze. 1300 morgów lasu. PENSYONAT i leczenie hydropatyczne od 4 rs. 50 kop. dziennie. KĄPIELE: gazowe, żelaziste, siarczane, solne, elektryczne, świetlne, powietrzne i słoneczne. MASAŻ — GIMNASTYKA — ŹRÓDŁA RADIOCZYNNE. FREKWENCYA: 7000 osób.

Bliższych szczegółów udziela listownie Zarząd zakładu.

POCZTA I TELEGRAF NA MIEJSCU.

DYREKTOR ZAKŁADU Dr. STAN. KOZŁOWSKI.

Były asystent Uniwer. lwowskiego i sekund. I. klasy szpitala powsz. we Lwowie

Dr. TADEUSZ PRASCHIL

ordynuje od lat 14, od 15-go maja do końca września

w Truskawcu, willa Plechówka. Telefon Nr. 2.

„LUX" BIURO DZIENNIKÓW I OGŁOSZEŃ

LWÓW, ULICA KILIŃSKIEGO LICZBA 1.

Przyjmuje zamówienia na **dostawę** wszystkich pism peryodycznych krajowych i zagranicznych dla zakładów kąpielowych, zdrojowisk i uzdrowisk w kraju, jak i dla osób prywatnych. Pośredniczy w umieszczaniu w tych pismach ogłoszeń wszelkiego rodzaju. Przyjmuje również zamówienia na ∴ wszelkie druki po najtańszych cenach. ∴

Były asystent Kliniki chorób kobiecych we Lwowie

Dr. STANISŁAW ANATOL LEWICKI

ordynuje jak w latach ubiegłych od 15-go maja do 15-go października

:: **w Krynicy, willa pod Trąbką.** ::

SZCZAWNICA

Silne szczawy alkaliczno-słone i alkaliczno-żelaziste z 7 zdrojami, z których 4 na nowo ujęte i analizowane przez Prof. Dra Marchlewskiego. — ZAKŁAD ZDROJOWY I STACYA KLIMATYCZNA PODGÓRSKA. — Mieszkania po każdym gościu **dezinfekcyonowane aparatem formalinowym.** — Trzy domy zakładowe gruntownie odbudowane i odnowione z meblami częścią nowymi, częścią odnowionymi. — ZAKŁAD INHALACYJNY na nowo urządzony z wziewalniami wód mineralnych solankowych, oraz balsamicznemi. **Osobne kabiny do wziewania.** — KĄPIELE RZECZNE W DUNAJCU — DWA ZAKŁADY WODOLECZNICZE KĄPIELE SŁONECZNE — MLEKO OD KRÓW SZCZEPIONYCH TUBERKULINĄ (na miejscu w parku wprost z udoju).

SEZON od 20 maja do 20 września. — ORDYNUJE 8 LEKARZY.

STACYA KOLEJOWA **Nowy Targ** lub **Stary Sącz**, gdzie dorożki każdego czasu wynająć można. — POCZTA — TELEGRAF TELEFON MIĘDZYMIASTOWY — KOŚCIÓŁ PARAFIALNY i DWIE KAPLICE ZAKŁADOWE. — W domach zakładowych 250 pokoi w cenie od K 1·60 do K 8 dziennie. Zgłoszenia na mieszkania przyjmuje i wszelkich wyjaśnień udziela odwrotnie

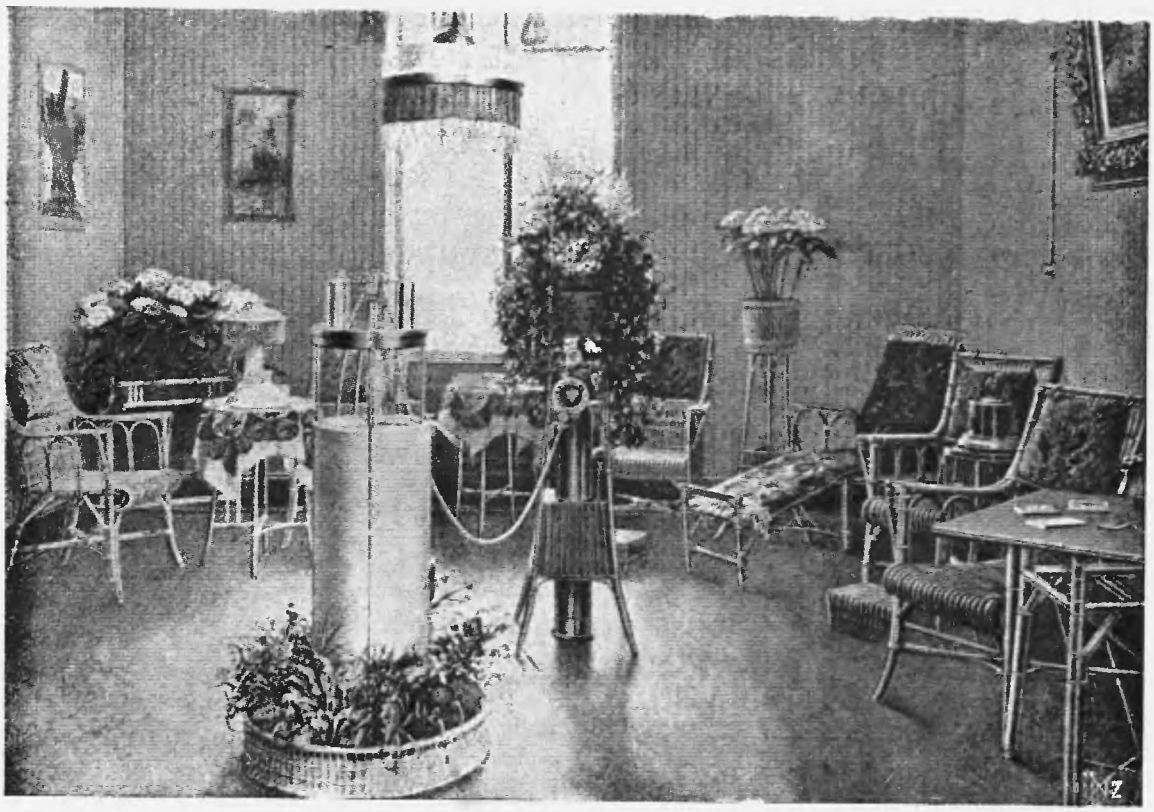
ZARZĄD ZDROJOWY W SZCZAWNICY.

(Patrz w części redakcyjnej pod SZCZAWNICA i w części ogłoszeniowej str. 28)

EMANATORYUM RADIOWE

INHALATORYUM SYST. DRA BULLINGA, INSTYTUT GIMNASTYCZNY ZANDERA, LECZENIE I PRZEŚWIETLANIE PROMIENIAMI RÖNTGENA.

LUBIEŃ KOŁO LWOWA

NAJSILNIEJSZE WODY SIARCZANE W EUROPIE

LECZĄ ZE ZNAKOMITYM SKUTKIEM:

Reumatyzm — artrytyzm — wypociny pozapalne — obrzęki po złamaniach i zwichnięciach — nerwobole, specyalnie ischias — porażenia — gruźlicze zapalenia stawów i okostnej — choroby skórne — :: skutki nadużycia rtęci — choroby nosa, krtani i płuc. ::

PORA KĄPIELOWA OD 10 MAJA DO KOŃCA WRZEŚNIA.

(patrz w części redakcyjnej pod LUBIEŃ i w części inseratowej str. 20)

Wszelkich objaśnień udziela odwrotnie

Dyrekcya zakładu kąpielowego.

PIERWSZE GALICYJ. PRZEDSIĘBIORSTWO DLA PODRÓŻY I TRANSPORTU

SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ PORĘKĄ

DYREKCYA: LWÓW, ULICA KOŚCIUSZKI L. 7.

ADRES TELEGRAFICZNY: „GLOBUS LWÓW".
TELEFON MIĘDZYMIASTOWY NR. 792.

Biuro sprzedaży biletów c. k. austryackich kolei państwowych. Sprzedaż biletów okrętowych i kolejowych do wszystkich europejskich i zamorskich miejscowości. Bilety blokowe i okrężne do wszystkich stacyi kolejowych europejskiego lądu stałego. Do Anglii przez Ostendę-Dover, Vlissingen-Queenboro, Hook van Holland-Harwich. Agencya międzynarodowego Towarzystwa wagonów sypialnych i wielkich europejskich pociągów expresowych. Główna Agencya austryackiego Lloyda. Wycieczki morskie dla przyjemności i wypoczynku salonowym parowcem „THALIA". Agencya królewsko-rumuńskiego Towarzystwa parowców pośpiesznych „Serwiciul Maritim Roman". Urządzanie wycieczek towarzyskich i myśliwskich, podróże skombinowane według szczegółowych programów.

BIURO DLA PODRÓŻY TELEFON 1241.

Udziela wyjaśnień co do połączeń kolejowych i okrętowych, wagonów sypialnych, wozów wprost kursujących, cen biletów, wozów dla osób chorych, wozów salonowych, ruchu okrętowego, hoteli i pensyonatów, zdrojowisk, domów zdrowia, miejsc klimatycznych, kąpieli morskich, stosunków handlowych, krajowych i zagranicznych, postanowień paszportowych i cłowych.

ODDZIAŁ SPEDYCYJNY TELEFON 1611.

Przewóz mebli specyalnymi patentowanymi wozami meblowymi. Opakowanie mebli przez szczególnie wyćwiczony personal. Przechowywanie mebli we własnych składach. Tanie wykonywanie miejscowych przeprowadzek. Spedycya, pośrednictwo, oclenie. Przeprowadzenie zamorskich transportów. Reexpedycya. Rewizya i reklamacye pobranych należytości kolejowych.

SANATORYUM DYETETYCZNE

ZAKŁAD FIZYKO- HYDRO- TERAPEUTYCZNY

KISIELKA

Lwów, ul. Kąpielna l. 6. — Telefon 932.

PRZYJMUJE w celach leczenia oraz pielęgnacyi: chorych na stały pobyt i dochodzących — z wyjątkiem dotkniętych chorobą infekcyjną lub umysłową.

ŚRODKI LECZNICZE: Kąpiele elektryczne świetlne — Kąpiele elektryczne czterokomorowe — Kąpiele tlenowe i z kwasu węglowego — Kąpiele mineralne — Zabiegi hydropatyczne — Kąpiele słoneczne i powietrzne — Gimnastyka lecznicza — Aparaty Zandera — Mięsienie — Elektryzacya.

KUCHNIA DYETETYCZNA I JARSKA.

Ceny umiarkowane.

Wszelkich informacyi udziela odwrotnie oraz przesyła prospekty na żądanie opłatnie

DYREKCYA ZAKŁADU
Lwów, Kąpielna 6.

(Patrz w części redakcyjnej pod nagłówkiem „Lwów“).

Cennik jednostkowy krajowych wód mineralnych i przetworów zdrojowych utrzymywanych stale na składzie

w składnicy krajowych wód mineralnych

Lwów, ul. Romanowicza 9.

(Ważny od 1. maja 1912 aż do odwołania)

(Adres telegraficzny: Zdrojowiska Lwów — Telefon 895)

Zdrojowisko	Nazwa wody mineralnej lub przetworu zdrojowego	Zawartość w	Cena jednost. K	h
	Wody mineralne			
Burkut	woda mineralna	but. 3/4 lit.	—	58
Iwonicz	woda ze źródeł „Karola“ lub Amelii“	„ 1/2 „	—	60
Krościenko	woda ze zdroju „Stefana“	„ 3/4 „	—	56
Krynica	„ „ „ „Głównego“	„ 1/2 „	—	56
„	„ „ „ „Słotwińskiego“	„ 1/2 „	—	56
„	„ „ „ „Karola“	„ 1/2 „	—	54
Morszyn	„ gorzka ze zdroju „Bonifacego“	„ 3/4 „	—	56
Rabka	„ słono-jodowo-bromowa	„ 3/4 „	—	—
Rymanów	„ ze źródła „Klaudyi“	„ 3/4 „	—	—
„	„ „ „ „Celestyny“ lub „Tytusa“	„ 3/4 „	—	—
Szczawnica	„ ze zdroju „Józefiny“	„ 3/4 „	—	64
„	„ „ „ „Magdaleny“ lub „Wandy“	„ 3/4 „	—	64
„	„ „ „ „Stefana“ lub „Jana“	„ 3/4 „	—	58
Truskawiec	„ „ „ „Maryi“	„ — „	—	—
„	„ „ „ „Naftusi“	„ — „	—	—
Wysowa	„ „ „ „Słonego“	„ 3/4 „	—	60
„	„ „ „ „Bronisława“	„ 3/4 „	—	60
„	„ „ „ „Rudolfa“	„ 3/4 „	—	60
„	„ „ „ „Olgi“	„ 3/4 „	—	60
„	„ „ „ „Józefa“	„ 3/4 „	—	56
Żegiestów	„ mineralna	„ 3/4 „	—	70
	Przetwory zdrojowe			
Iwonicz	sól jodowo-bromowa do kąpieli	1/2 kg.	1	50
„	„ „ „ „ „	1 kg.	3	—
„	muł jodowo-bromowy na okłady	1 kg.	—	60
„	ług jodowo-bromowy do kąpieli	w 2 fl. 1/2 litr	1	60
Lubień	borowina do całych kąpieli	100 kg.	30	—
Morszyn	sól morszyńska przeznaczona do zażywania	sł. 125 gr.	1	40
„	„ „ do kąpieli	pacz. 1 kg.	1	40
„	borowina	2 kg.	1	20
Rabka	sól jodowa bromowa do kąpieli	pacz. 1 kg.	3	—
Rymanów	„ do kąpieli	„ „	3	—
„	„ „ zażywania	„ 1/4 „	—	—
„	ług jodowo-bromowy pokrystaliczny	but. 3/4 lit.	—	—
„	muł jodowo-bromowy	1 kg.	—	—

Składnica Krajowych wód mineralnych (Lwów, Romanowicza 9.)

posiada na składzie:

Rodzaj wody	Wody krajowe	Zastępują w zupełności	
		wody niemieckie	wody krajów innych
Wody stołowe (szczawy proste).	Burkut Krynica zdrój Karola Szczawnica zdrój Stefana Wysowa zdrój Józefa „ „ Wandy	Apolinaris Fachingen Selters	Bilin Giesshübl Krondorf Gleichenberg Bussang Narzan
Szczawy alkaliczne z przewagą dwuwęglanu sodu.	Szczawnica zdrój Józefiny „ „ Stefana „ „ Wandy Wysowa zdrój Olgi „ „ Rudolfa	Neuenahr Obersalzbrunn Kudowa Selters	Bilin Krondorf Borzom Vichy (Celestyna, Grande Grille). Salvator
Szczawy alkaliczne słone (z przewagą chlorku sodu).	Krościenko zdrój Stefana Szczawnica zdrój Magdaleny Wysowa zdrój Słony	Ems (Kränchen) Obersalzbrunn Soden Elster Fachingen	Gleichenberg Luhaczowice Rohitsch Tarasp
Solanki.	Rabka zdrój Krakusa	Kreuznach Reichenhall	Ischl Hallstadt Aussee
Szczawy solankowe.	Rymanów zdrój Klaudyi	Kissingen Soden Homburg Oyenhausen	
Szczawy solankowe zawierające lit.	Rabka zdrój Kazimierza Iwonicz zdrój Karola „ „ Amelii Rymanów zdrój Tytusa „ „ Celestyny	Salzschlirf Kreuznach Heilbrunn Elster Salzbrunn	
Solanki zawierające jod.	Rabka zdrój Maryi „ „ Rafaeli Iwonicz zdrój Amelii „ „ Karola Rymanów zdrój Tytusa „ „ Celestyny	Kreuznach Heilbrunn	Bad Hall (Austrya górna) Hall (Tyrol) Saxon-les Bains Ischl, Hallstadt Luhaczowice Lippik Willdegg
Wody z ziemiami alkalicznemi.	Wysowa zdrój Rudolfa Truskawiec — Naftusia Szczawnica zdrój Stefana Krynica zdrój Karola	Wildungen Lippsringe	Contrexeville
Szczawy żelaziste.	Krynica zdrój Główny „ „ Słotwiński Żegiestów Wysowa zdrój Słony „ „ Rudolfa „ „ Wandy „ „ Karola	Homburg Elster Pyrmont Hermansbad	Bardjów Franzensbad Spaa
Wody gorżkie.	Morszyn zdrój Bonifacego	Friedrichshall	Apenta Hunyady Saratica Victoria Franciszka Józefa Püllna

ZAKŁAD LECZNICZY
W SZCZAWNICY

WILLA MARTA.

DRA JÓZEFA KOŁĄCZKOWSKIEGO

postępowo urządzony — cały rok otwarty. (Opis Zakładu w tekście).

ILUSTROWANE PROSPEKTY PRZESYŁA NA ŻĄDANIE

BIURO INFORMACYJNE KRAJ. ZWIĄZKU ZDROJOWISK, LWÓW, UL. ROMANOWICZA 9

i

ZARZĄD ZAKŁADU DRA KOŁĄCZKOWSKIEGO W SZCZAWNICY.

ROK ZAŁOŻENIA 1860. TELEFON 1594.

ZAKŁAD GALANTERYJNO-INTROLIGATORSKI

D. KÖRNERA LWÓW, SOBIESKIEGO 28.

Zatrudnia najlepsze siły artystyczne — zaopatrzony w maszyny najnowszego systemu, wykonuje oprawę książek począwszy od zbroszurowania do najozdobniejszych, oraz albumy, teki, passepartouts, lamowanie obrazów za szkłem, złocenie na płótnie, atłasie, skórze, napisy reklamowe firmowe, naklejania map i planów na płótnie i tekturze.

Ceny najniższe. :: :: Zlecenia z prowincyi przyjmuje się również.

ZAKOPANE

Przez Wysokie c. k. Namiestnictwo koncesyonowane

Biuro Informacyjno-adresowe

wynajmu mieszkań sezonowych

ulica Chramcówki l. 24. ——— Telefon Nr. 26.

TRUSKAWIEC

WILLA ARKADYA

położona naprzeciw dworca kolejowego, w otoczeniu ogrodów, z werandami — posiada 24 pokojów, doskonale umeblowanych, ewentualnie z pościelą — CENY: od 2 kor. począwszy za dobę, Oświetlenie elektryczne, wodociągi, piece. — Telefon na miejcu Nr. 6.

Zamówienia przyjmuje i wszelkich wyjaśnień udziela

właściciel **S. MIESES.**

WODA KROŚCIEŃSKA

ZE ZDROJU STEFANA

NATURALNA SZCZAWA ALKALICZNO-SŁONA

Schronisko Sienkiewicza w Pieninach.

ZASZCZYTNIE ZNANA WODA LECZNICZA I STOŁOWA ZASTĘPUJE W ZUPEŁNOŚCI WODY OBCE: SELTERS, EMS, GLEICHENBERG, VICHY, KRONDORF, :: GIESSHÜBLER ITP. ::

ZAMÓWIENIA NALEŻY NADSYŁAĆ WPROST

ZARZĄD ZDROJOWY

W KROŚCIENKU n/D.

(Patrz w tekście pod »Krościenko«).

Krynickie wody mineralne

na składzie w Składnicy hurtownej krajowego Związku zdrojowisk i uzdrowisk we Lwowie, w aptekach i składach wód mineralnych.

Dworzec gościnny w Krynicy.

KAROL znakomita woda stołowa, ułatwia trawienie, zobojętnia kwasy żołądkowe, zapobiega złej przemianie materyi, usuwa kwasy i piasek w moczu, działa doskonale w katarach pęcherza i cierpieniach nerkowych, ułatwia trawienie. Winna być stale używana w czasach epidemii i w okolicach z niezdrową wodą do picia.

ZDRÓJ GŁÓWNY działa wybornie w przewlekłych nieżytach przewodu pokarmowego, połączonych z uporczywą biegunką, w neurastenii, osłabieniu nerwowem, używany z doskonałym skutkiem przy leczeniu następowem po wrzodzie okrągłym żołądka.

ZDRÓJ SŁOTWIŃSKI i ZDRÓJ GŁÓWNY działają zdumiewająco w niedokrewności u dzieci dotkniętych krzywicą i skrofulozą, w niedokrewności u osób starszych, blednicy i osłabieniach u dziewcząt, tudzież w zboczeniach i nieregularnem miesiączkowaniu.

Zamówienia na wody w skrzyniach po 25 i 50 flaszek w czasie bezmroźnym przyjmuje wyłącznie SKŁADNICA KRAJOWYCH WÓD MINERALNYCH Związku zdrojowisk we Lwowie ul. Romanowicza 9. (Adres telegr. ZDROJOWISKA LWÓW — telef. 895).

WYŁĄCZNE ZASTĘPSTWO SPRZEDAŻY WÓD MINERALNYCH

z c. k. Zakładu zdrojowego w Krynicy.

Odsprzedawcom znaczny opust.

(Patrz pod »Krynica« i ogłoszenia: str. 18, 19, 34, 35 i 46).

SANATORYUM I ZAKŁAD WODOLECZNICZY

DRA FR. MICHALIKA W WOROCHCIE

OTWARTE PRZEZ CAŁY ROK.

Zakład położony na wzniesieniu 800 m. nad poz. morza, otoczony ze wszystkich stron łańcuchami gór, o klimacie bardzo łagodnym, zbudowany z cegieł, żelaza i betonu, według wszelkich nowoczesnych wymagań hygieny i komfortu. Zakład zaopatrzony w najnowsze przyrządy do hydro- i elektroterapii, tudzież massage'u.

Kąpiele gazowe i z emanacyą radu. Centralne ogrzewanie — wodociągi — oświetlenie elektryczne. Kuchnia dyetyczna wzorowa, pod nadzorem lekarza. Stacya kolei — poczta — telegraf: w miejscu.

(Opis patrz pod nagłówkiem „Worochta").

Prospekty wysyła na żądanie oraz wszelkich wyjaśnień udziela opłatnie pocztą odwrotną

BIURO INFORMACYJNE ZWIĄZKU ZDROJOWISK
Lwów, ulica Romanowicza 9.

i

ZARZĄD SANATORYUM W WOROCHCIE.

Lekarz zakładowy

Dr. Ignacy Mazanek

ordynuje jak w latach ubiegłych

w Lubieniu.

B. asyst. Uniw. lw. i sekund. I. kl. szpitala powsz. we Lwowie

Dr. TADEUSZ PRASCHIL

ordynuje od lat 14, od 15-go maja do końca września

w TRUSKAWCU, willa Plechówka. Telefon Numer 2.

B. asyst. Kliniki chorób kobiecych we Lwowie.

Dr. Stanisław Anatol Lewicki

ordynuje jak w latach ubiegł. od 15. maja do 15. październ.

w Krynicy, willa pod Trąbką.

Związek mleczarski we Lwowie

stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką

UL. KOPERNIKA L. 11. TELEFON Nr. 1489.

pozostający pod Patronatem Wydziału krajowego

dostarcza masło deserowe, wyprodukowane w Spółkach mleczarskich pozostających pod patronatem Wydziału krajowego, oraz w mleczarniach prywatnych, pozostających pod kontrolą techniczną krajowego Biura mleczarskiego.

W roku 1911 należało do Związku 62 mleczarń, które wyprodukowały i dostarczyły Związkowi do sprzedaży 38 wagonów masła deserowego.

Filia Związku mleczarskiego:

W KRAKOWIE PLAC SZCZEPAŃSKI 8. TEL. 1190.

SANATORYUM

Dra ŻURAKOWSKIEGO W TATAROWIE

nad Prutem w Galicyi wschodniej.

(Opis Sanatoryum w tekście).

Położenie słoneczne — Dwie wille urządzone z komfortem — Pomieszczenie dla 60 osób — Oświetlenie elektryczne — Wodociągi — W otoczeniu park 22 hektarów z dobrze utrzymanemi ścieżkami.

LECZNICZE CZYNNIKI: Klimatoterapia — WODOLECZNICTWO — KĄPIELE SOLANKOWE (z solanki ze salin Delatyńskich) — KWASOWĘGLOWE — Zabiegi elektryczne — Inhalacye solankowe. — DYETA JARSKA i mięszana, zastosowana do wskazań i przypadków chorobowych. — CZYTELNIA — FORTEPIAN — KRĘGIELNIA — TENIS dla użytku pensyonarzy. — Stacya kolei, poczta, telegraf w miejscu.

Wszelkich wyjaśnień udziela odwrotnie

BIURO INFORMACYJNE ZWIĄZKU ZDROJOWISK
Lwów, Romanowicza 9.

i

właściciel Zakładu
Dr. ROMUALD ŻURAKOWSKI.

APTEKA

POD ZŁOTĄ GWIAZDĄ

PIOTRA MIKOLASCHA

WE LWOWIE

Wyrabia:

Syrup Sulfoguajakolowy

Syrup sulfoguajakolowy z Kolą

w działalności zupełnie identyczny z Siroliną firmy Hoffmann La Roche, według orzeczenia komisyi Przemysł. Tow. Lekarsk. we Lwowie, o 50% tańszy od Syroliny. Syrup Sulfoguajokolowy koszt. K 2·00, Syrup Sulfoguajakolowy z Kolą koszt. K 2·50. Wydaje się tylko na przepis lekarski. Poleca ustalonej sławy, przez Dr. Karola Mikolascha pierwsze w Austryi w roku 1870 wprowadzone

WINA LECZNICZE

Wino Chinowe, Chinowo-żelaziste, Kaskarowe, Condurango, Borówkowe, Rumbarbarowe, Pepsynowe, Cola, Peptonowe, Malaga, Tokaj stary. Cognac najlepszy. Zaopatrzone atestami pierwszorzędnych powag lekarskich i naukowych. Główny skład wszystkich specyfików krajowych i zagranicz.

Deptak kryty przy źródle „Maryi".

TRUSKAWIEC

ZAKŁAD ZDROJOWO-KĄPIELOWY ORAZ STACYA KLIMATYCZNA

Stacya kol. Telef. międzymiastowy. Apteka, Kościół, Cerkiew w miejscu.

SEZON od 15. maja do końca września: w pierwszym o 20% taniej, w ostatnim sezonie o 30% taniej.

LEKARZE: zakładowy Dr. Gerus, wolno praktykujący Dr. Pelczar, Dr. Praschil, Dr. Mindes i dentysta Dr. Friedländer.

POŁOŻENIE 405 m. nad poziomem morza, wśród zalesionych grzbietów górskich. — Klimat podgórski, łagodny, suchy, bez wiatrów. — MIESZKANIA doborowe, na wzór zagranicznych z pościelą. — KĄPIELE: gazowe, solankowe, słono-siarczane, borowinowo-żelaziste. — WODY do picia: słone, słono-gorzkie, słono-glauberskie i moczopędna NAFTUSIA. — WZIEWALNIA systemu Wassmutha (inhalacye solankowe). — WSKAZANIA: choroby serca, nerek, pęcherza, astma, rozedma płuc, ischias, newralgie, reumatyzm, gicht, otyłość, hemoroidy, syfilis, cierpienia kobiece, kiszkowe, żołądkowe, kamyki żółciowe, nerkowe i piasek w moczu. — Doskonała orkiestra Schwarzmanoffa. — Elektryczne oświetlenie. — Nowe wytworne urządzenia w łazienkach pierwszej klasy. — W mieszkaniach nowe meble, leżaki.

Informacyi udziela
ZARZĄD.

(Patrz w części redakcyjnej pod »Truskawiec«)

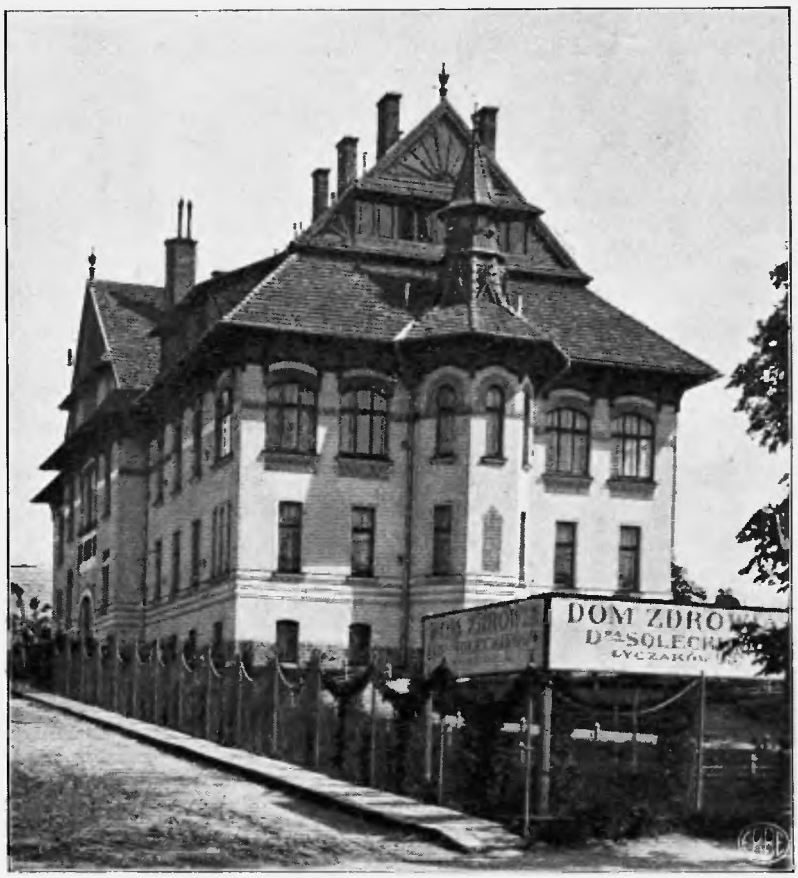
Nie jedźmy za granicę, gdzie nas wyzyskują, leczmy się u swoich. Pozostańmy w kraju, gdzie mamy w każdej gałęzi lekarskiej wiedzy znakomite, zagranicznym w niczem nieustępujące siły, gdzie mamy cały rok otwarty znakomicie urządzony

DOM ZDROWIA Dra SOLECKIEGO

Lwów, Łyczakowska 107. Telefon 678. Telegramy: Sanatoryum-Solecki Lwów.

:: **Czystość wzorowa — Hygiena znakomita — Ceny bardzo przystępne.** ::

SANATORYUM urządzone wzorowo podług ostatnich wymogów sztuki lekarskiej, hygieny, komfortu, wygody i techniki — posiada znakomicie zorganizowany personal pielęgniarski i służbowy, stały dyżur lekarski dzienny i nocny. Centralne ogrzewanie. Elektryczne oświetlenie — Znakomita wentylacya — Windy elektryczne — Sieć telefonów domowych — Łazienki i umywalnie z zimną i ciepłą wodą. Kanalizacya — Wodociąg osobny z wodą do picia — Wakua elektryczne do odpylania — Spluwaczki z wodnem zamknięciem połączone wprost z kanałem — Kuchnia wzorowa — Naczynia kuchenne wyłącznie niklowe — Naczynia stołowe srebrne o podwójnych ścianach — Pralnia elektryczna — Urządzenia dla odkażania naczyń stołowych.

(Opis zakładu patrz pod „Lwów“).

DWIE SALE OPERACYJNE (aseptyczna i septyczna) SALA PORODOWA. ROENTGEN — HYGIENICZNE POKOJE na stały pobyt dla chorych, urządzone z komfortem i wszelkiemi wygodami w parterze, na I. i II. piętrze.

URZĄDZENIA dla kąpieli mineralnych, gazowych, elektrycznych świetlnych, z gorącego powietrza, inhalacyi, radioterapii.

Wszelkich wyjaśnień udziela i wysyła prospekty na żądanie opłatnie odwrotną pocztą

BIURO INFORMACYJNE
Krajowego Związku zdrojowisk
Lwów, Romanowicza 9

i

Właściciel Sanatoryum
Dr. KAZIMIERZ SOLECKI
Lwów, Łyczakowska 107.

Stacya kolejowa w miejscu. Ze Lwowa 11 godz. jazdy, z Krakowa 6 godz., z Pesztu 9 godz. Poczta 3 razy dziennie. Telegraf i telefon międzymiastowy w miejscu. Stała apteka i droguerya.

KRYNICA

C. K. ZAKŁAD ZDROJOWY W GALICYI :-:-:

położony w Karpatach zach. 600 m. npm. posiada mieszkania urządzone z całkowitym komfortem w cenie od K 1·20 zwyż. Do wynajęcia około 3000 pokoi.

ŚRODKI LECZNICZE: Zdroje **Główny i Słotwinka,** bardzo silnej szczawy wapienno i magnez. żelazistej. Kąpiele mineralne, zawierające znaczną obfitość wolnego kwasu węglowego. Kąpiele borowinowe o znakomitych własnościach, rządowy Zakład hydropatyczny pod kierunkiem Radcy Dra Ebersa, klimat wzmacniający podalpejski, leczenie terenowe, wody mineralne krajowe i zagraniczne, kefir, żętyca, mleko sterylizowane i t. p. — **WSKAZANIA LECZNICZE:** niedokrewność, osłabienie nerwowe, blednica, przewlekły nieżyt pęcherza, choroby serca i naczyń krwionośnych, cierpienia kobiece, reumatyzm, choroby wysiękowe, obrzęki wątroby itp.

Praktykuje 20 lekarzy. — Frekwencya 11.000 osób.

URZĄDZENIA, ROZRYWKI, UDOGODNIENIA: Dom zdrojowy — Wypożyczalnia książek — Restauracye — Pensyonaty — Hotele — Cukiernie — Czytelnia — Kościół rzymsk.-kat. — Cerkiew gr.-kat. stałe nabożeństwa — Stała orkiestra zdrojowa pod batutą Adama Wrońskiego — Koncerty — Festyny Bale — Stały teatr (ze Lwowa) — Rozległy park szpilkowy około 100 morgowy — Wodociągi źródlanej wody słodkiej z gór okolicznych — Przepiękne wycieczki w okolice.

Sezon od 15-go maja do 15-go października. — Taksa kuracyjna 6—20 kor. od osoby.

(Patrz w części redakcyjnej pod »Krynica« i ogłoszenie strona 39).

Wyjaśnień udziela i prospekty wysyła na żądanie

Biuro Informacyjne krajowego Związku Zdrojowisk Lwów, Romanowicza 9.

i

C. k. Zarząd Zdrojowy w Krynicy.

Lecznica Hygieniczna Dra Tarnawskiego

w KOSOWIE (za Kołomyją we wschodnio-połud. Karpatach)

w Galicyi, stacya kol. ZABŁOTÓW lub WYŻNICA (od Bukowiny).

KOSÓW ma bardzo łagodny klimat podgórski, wolny od wiatrów i najwięcej dni słonecznych rocznie w kraju, gdy opadów atmosf. zaledwie 600 mm, mniej przeto, niż w Karpatach zachodnich. — ZIMA jest tu łagodną, a szczególnie luty i marzec, miesiące gdzieindziej ostre, są słoneczne i łagodne. Najbliższa okolica znana z piękności. — LECZNICA położona we wsi Smodnie o dwa kilometry od miasta powiatowego, mieści się w pięknym parku i sadzie o wykwintnych owocach. Wśród parku i sadu porozrzucanych kilkanaście niewielkich dworków, mogących pomieścić naraz wygodnie przeszło 100 osób. Jedne z nich przystosowane na zimę, inne ze ścianami żaluzyowemi celem większego dopływu powietrza. — Kilka razy w tygodniu kierownik lecznicy i lekarze zakładowi w popularnych pogadankach tłómaczą pacyentom zasady hygieny i zapoznają ich z budową i czynnościami ustroju ludzkiego. — Lecznica posiada łazienkę z dachem szklanym, aby kąpiący się mieli wrażenie orzeźwiających kąpieli rzecznych. Na terasie łazienki stoi łaźnia słoneczna, pomysłu Dra Tarnawskiego, zastępująca łaźnię elektryczną, a skuteczniejsza i przyjemniejsza, bo na świeżem powietrzu, gdzie światło słoneczne, jako źródło wszelkiej energii działa na ciało bezpośrednio. Używać jej można ze skutkiem wypocenia się — nawet w zimie. W parku są place do kąpieli powietrzno-słonecznych i do gimnastyki, oraz hala gimnastyczna z przyborami szwedzkimi.

Łaźnia słoneczna pomysłu Dra Tarnawskiego.

KOMUNIKACYA przez Lwów, Kołomyję i Zabłotów, a stąd 4 lub 3 mile fiakrem, albo przez Bukowinę do Wyżnicy, potem 1 ½ mili gościńcem do Kosowa.

Wszelkich informacyi udziela odwrotnie

BIURO INFORMACYJNE KRAJ. ZWIĄZKU ZDROJOWISK we Lwowie, ul. Romanowicza 9.

i

ZARZĄD LECZNICY Dra Tarnawskiego w Kosowie.

(Patrz w Przewodniku pod Kosów i w ogłosz. str. 3).

LIGA POMOCY PRZEMYSŁOWEJ

LWÓW, UL. PAŃSKA 11. (gmach własny)

ma na celu wszechstronne starania o rozwój przemysłu i handlu krajowego. **Udziela wszelkich informacyi** (rad, wskazówek, adresów, porady prawnej i t. d.) w zakresie przemysłu i handlu, także i przemysłu rolniczego. **Internat młodzieży przemysłowej** wychowuje za mierną opłatą młodzież rzemieślniczą, przemysłową i handlową. **Warstaty studenckie** szerzą w sferach inteligencyi poszanowanie i zamiłowanie pracy ręcznej, uzupełniają jednostronne wychowanie szkolne. **Wystawa ruchoma** (dotychczas 385 postojów o 821.515 zwiedzających) popularyzuje przemysł krajowy i jego wyroby. Rocznie do 140 postojów; udział w Wystawie od 32 do 160 K. rocznie. **Muzeum eksportowe** organizuje eksport wyrobów przemysłu krajowego. **Seminaryum przemysłu domowego** kształci corocznie kilkadziesiąt instruktorek. **II-gi skorowidz przemysłu i handlu** jedyna autentyczna księga adresowa krajowego przemystu i handlu, najlepszy środek celowej reklamy!

:: Cena w drodze subskrypcyi 5 koron. ::

TRUSKAWIEC

Dr. JAKÓB RUDÖRFER
ordynuje od 15. maja do 30. września
we własnym domu

SEKCYA TURYSTYCZNA

Krajowego Związku Zdrojowisk i Uzdrowisk we Lwowie, ul. Romanowicza 9.

Pośredniczy w wydawaniu ilustrowanych prospektów, albumów i pocztówek, wysyła zdolnych fotografów-amatorów dla dokonywania zdjęć fotograficznych, szczególnie widoków górskich, obejmuje kierownictwo znaczenia farbami i zaopatrywania w napisy ścieżek górskich.

Dr. Mieczysław Orłowicz
sekretarz Sekcyi.

MIODOWARNIA

odznaczona najwyższymi nagrodami

STRZELECKI I KADERNOŻKA
w Chyrowie

zlecenia i korespondencye uskutecznia

JAN KADERNOŻKA, PRZEMYŚL

Na stare miody służymy osobnemi ofertami.

POLECA MIODY:

czyste, naturalne i wszelkie nalewkowe. Cenniki darmo i opłatnie. Polecając miody naszego wyrobu, które wyrabiamy nie nowożytnym sposobem chemicznym, **ale sposobem naturalnego fermentu, nalewki na owocach.** Tuszymy sobie miłą nadzieję, że kto stara się o swoje zdrowie, raczy nas zaszczycić swojem zaufaniem i zleceniem.

BIURO INFORMACYJNO-ADRESOWE WYNAJMU MIESZKAŃ SEZONOW.

P. MISZEWSKIEGO

ZAKOPANE — CHRAMCÓWKI 24 — TELEFON Nr. 207/IV.

Pośredniczy w wynajmie mieszkań w domach prywatnych, pensyonatach — hotelach jakoteż dzierżawie domów, will. Zajmuje się ulokowaniem wycieczek. Udziela informacyi adresowych. Zastępstwo Towarz. Asekuracyjnego „PATRIA“ od wypadków w czasie podróży koleją, od wypadków turystycznych w górach w porze letniej i zimowej (narty, saneczki), od kradzieży i włamania.

Dr. E. Osiński
(z Warszawy, Wilcza 16)

Ordynuje w chorobach wewnętrznych od 1/VI—1/IX w Essentuki na Kaukazie. Hotel Metropol.

Truskawiec

Pensyonat „Willa Janina“

Położony przepysznie wśród rozległego parku — a jednak w samem centrum Truskawca — bo naprzeciw łazienek. Pokoje jasne suche — z werandami krytemi, z których roztacza się rozległy widok na cały Truskawiec. — Wspólny salon urządzony z komfortem. — Ogromna sala jadalna. — Oświetlenie elektryczne. — Kuchnia pierwszorzędna pod nadzorem miejscowych lekarzy, dostosowana do warunków kuracyi (przeważnie jarska). Pokój wraz z całodziennem utrzymaniem i usługą w I i III sezonie od 8 K, w II sezonie o 2 K wyżej.

Bliższych informacyi udziela zarząd

:: *natychmiast.* ::

Biblioteka Śl...

GALICYA

z Wielkiem Księstwem KRAKOWSKIEM i BUKOWINĄ.

Podziałka = 1:2.000.000

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100

Kilom.

Objaśnienia:

- ◎ **MIASTO** liczące ponad 50,000
- ◎ **MIASTO** „ 20,000–50,000
- ◎ *MIASTO* „ 10,000–20,000
- ◎ Miasto „ 5,000–10,000
- ◎ *Miasto* poniżej 5,000
- ○ *Miasteczko*
- ○ *Wieś*

(◎ ◎ ◎ ◎ ◎ ○ ○ = mieszkańców)

——— *Kolej żelazna* ——— *gościniec*

——— *Droga krajowa* = *przesmyk, przełęcz.*

* *Wzniesienia nad poziom morza podano w metrach*

Miejsca politycznych powiatów są dwa razy, sądowych powiatów (na Bukowinie) raz podkreślone.

Zakład geogr. Ed. Hölzla w Wiedniu.

Nakład Ed. Hölzla w Wiedniu.

Skład główny w księgarni Gubrynowicza i Syna we Lwowie

Biblioteka Śląska w Katowicach
Id: 0030000208784
II 14048